

ع ۸

ایمبیر

اعزاز و شکرانہ اعزاز

اعزاز (۱) میں اپنی اس تالیف کی اعلیٰ کامیابی پر خداوند کریم کا شکر گزار ہوں اور یہ بات میرے لئے باعث افتخار ہے کہ اس کا نام میرے آقا سے ولی نعمت حضور پر نور بندگاہ تعالیٰ متعالی مدظلہ العالی کے مبارک تخلص کو اپنے سر پر لئے ہوئے ہے اور اس کا آغاز آپ ہی کی مبارک جو بلی چہل سالہ کی تقریب میں ہوا۔

(۲) میں ہذا کسنسی لارڈ فٹو بالٹا، ہم گورنر جنرل ہند کا شکریہ ادا کرتا ہوں کہ آپ نے براہ عنایت مجھ کو اجازت عطا فرمائی کہ میں اس کتاب کا ڈسٹریکشن آپ کے نام نامی سے کروں۔ صاحب رزیڈنٹ حیدرآباد و ذریعہ کمراسلہ نشان مورخہ ۲۴ جون ۱۹۰۹ء مجھ کو اطلاع دیتے ہیں کہ ہذا کسنسی آپ کا شکریہ ادا کرتے ہیں کہ آپ نے اُن کو ایسی عالمانہ تالیف میں اُن کی یادگار قائم ہو چکا موقع دیا۔

اعانت (۳) میں ہر کسنسی و میراے موصوف کا دل سے شکر گزار ہوں کہ آپ نے باجلاس کو نسل یہ حکم فرمایا کہ مولف کو اس کتاب کی ہر ایک جلد پر جس طرح وہ شائع ہوتی جائے پان پان سو روپیہ کا آئیریم (صلہ تالیف) عطا کیا جائے۔

(۴) میں اپنے آقائے ولی نعمت اعلیٰ حضرت والی سلطنت دکن حضور پر نور سرکار نظام ادا م اللہ اقبالہ کا شکریہ بجاں و دل ادا کرتا ہوں کہ سرکار مدد و ح نے حکم فرمایا کہ سلطنت آصفیہ کے شاہی خزانہ سے بھی مولف کو اس کتاب کی ہر ایک جلد پر جس طرح وہ شائع ہوتی جائے سات سو اسی روپیہ کی امداد عطا کی جائے۔

(۵) حیدر آباد کے امراء عظام سے جناب نواب فخر الملک بہادر محین المہم صیغہ تعلیمات و عدالت و کو تو الی و امور عامہ کی علم دوستی کا بھی شکر گزار ہوں کہ آپ نے اپنے خانگی خزانہ سے اس تالیف کی ہر ایک جلد پر سو روپیہ کا اعزازی انعام مقرر فرمایا ہے۔

شکریہ علیٰ (۶) اگرچہ اس کتاب کی ہر ایک جلد کے پانسو نسخوں کی طبع کا حقیقی صرفہ بقدر اللکے سبکہ عثمانیہ ہے اور معاونین بالقابہم کی امداد کا مجموعہ بھی اسی کے قریب قریب ہے۔ لیکن محض اس خیال سے کہ پبلک کو نفع پہنچے میں نے جملہ نسخہ ہائے مطبوعہ کو بلا لحاظ اپنے نفع کے مع حق تالیف کتاب بلا کسی معاوضہ کو پبلک لائبریریز مدارس اور بعض شائقین و معاونین زبان فارسی کے لئے وقف

کر دیا ہے معزز ناظرین کتاب پر روشن ہے کہ یہ ۲۸ جلد کی کتاب ہے اور مؤلف کی ضمیمہ کی وجہ سے کمال اہتمام کے ساتھ سال بھر میں ایک اور کبھی دو جلد شائع ہوتی ہیں اور بظاہر مجھ کو صرف خداوند کریم سے توقع ہے کہ میں اس کتاب کی تکمیل اپنی باقی ماندہ عمر میں کر سکوں۔ وہو علیٰ کل شیء قدير۔

پبلک کافدائی

احمد عبدالعزیز ناٹھی

(خان بہادر شمس العلماء نواب عزیز جنگ بہادر)

۱۲۶۴۶

ع ۸

کتاب نمبر

بسم الله الرحمن الرحيم

بحمد الله که نوبت به پنجمی جلد این کتاب رسید و به بین دولت ابد قرار سرکار آصفیه
و بحسن التفات و قدر آقای ولی نعمت - قدر قدرت قوی شوکت - سلیمان تنزلت
اعلی حضرت جُصور پر نور - بندگان عالی - آصف جاه سابع - نظام الدوله نظام الملک
و الممالک میر عثمان علیخان بهادر فتح جنگ - جی سی - ایس - الی - فرمان روای
سلطنت آصفیه مؤلف این کتاب را شاهزاده دوسد و پنجاه روپیہ بصله خدمت
علمی و رای و طیفه حسن خدمات ملکی مرحمت گردید ادام الله اقباله و ضاعف اجلاله لهذا

قصیده بمجد آقای ولی نعمت

از زبان شعله جامی دو دخیل و مارها
بخر بخر سارش زیر چنان تشکفد گلزارها
آب حسرت در دیوان دارند آتشخوارها
گل ز فیض موقلم جاگرد بر دیوارها

تا بروی آتشین زلفش کشاید تارها
سینه خط رسته تخم سیاه خال اوست
از شکفتن مسکن خالش که آب و آتش
عاشقانش نقش دیوارند و سودا زلف

از دها ننگ اتنگ شکر دارد مذاق
بلبلان صیحه گریه نغمه تر در چین
عنکبوتی پردا کفن از جوش بهار
ساز و برگ صد هزاران نغمه می سازد
رهر عشق تو در دشت خون ساز چون
قطره اشکم تبار گریه از جوش بهار
کیست او که زمین عهد اوست این چنین
ز آنکه مخصوص چنین نگذاشت گلزارش
گفتش محبوب محبوب است مروج زن
تا که عثمان غنی آمد سر آرای ملک
گاه بزم اورا نظام الملک آصفیاه نام
مهر ذاتش آفتاب چرخ اورنگ دکن
تادل عالم بدست اوست رنگ آشنا
خسرو ذات تو چنین دیگر آمد در صفات
تاجه می بالد فلک بر آب نیسان بهار
پنجه خورشید نبود مایه ناز سپهر
سلطنت رایک سر موفیت پروا نمین

گریز

تادل مایافت ذوق شکرین گفتارها
شب نهم سوز تر نغمه ریزد از منقارها
از گیس صد غنچه لو گل کف در تارها
از رگ گل تارها و ز شاخ گل مزارها
قطره خورش گل انگیز در نوک خارها
گل بر آرد از رگ گل سجمه از زارها
عند لیبا ندم نغمه در بازارها
او بخواند رنگ و بودر گوشه گلزارها
حلقه در گوشند از دلدارش دلدارها
غنچه از گلهای گلشن گل کندینارها
فتح حبکت آمد لقب در عالم بیکارها
ثابت از اعیان دولت هستی سیارها
دیده عالم نشد منت کش اغیارها
گرچه بر اورنگ هستی دیده ام بسیارها
ابر گوهر بار در دست تو دیدم بارها
سر زنده بر فرق دستار تو از زرتارها
ذات والا یت خبر دار دز کار و بارها

شخصه عدلت بحسن انتظام دولتش
شیر در عهد تو با بزغاله بازی می کند
همدین عهدند سر بزرگان دولت سرفراز
سرکشان از رعب اجلال تو استخفا کنند
ز آنکه عفو خسروی تر دامنان را دل نشین
آیتت در مندان را دل آسائی بدست
سدنت را نان عالم چون صنوبر در چین
خاصه بیداری عهد همایون مهدتست
هر چه از نخل شایست در حصنورت باریافت
ای و لا خاموش و ز طول امل بشیار باش
جان من تن زن بجان تو که هنگام دعا
هر چه آسانست بر اعدای او دشوار باد
تا بود گل در گریبان هوا جو یان شاه
بر سر عالم الهی تا قیامت زنده باش

آمین

می کند بر نیت اقدام گیر و دارها
کبک و شاهینند زیر دامن کهسارها
همدین دورند سر تابان بفرق دارها
عاجزان از زمین اقبال تو استظهارها
برزبان دارند از رعب تو استعقارها
قطره های اشک غم می چیدند از رخسارها
در تماشای تو سر بر کرده از دیوارها
خواب غفلت در دکن پیدا کن بشیارها
دانه از خوشه و شتی است از خروارها
گرچه داری از صفاتش در سخن طوبارها
تا دعای دولت آمد خاتم گفتارها
داور آسان شود بر ذات او دشوارها
بشکند و رسیدنه بدخواه دولت خارها
بر خورند از نخل اقبال تو بر خور دارها

<p>(الف) بالافتح طاعت لفظ بالافتح یعنی بلند و فحش است که ذکرش بمعنی پشیمانی است</p>	<p>(اصدا) بقول بحر بن برد و قبول رسیدن</p>
<p>طاعت - مؤلف گوید که دیگر کسی از محققین باقی ماند که از بلندی و پیش که ام یک را تفویض فارسی زبان ذکر این نکرد و لیکن خلاف قیاس و مناسبت است با معنی حقیقی لفظ بالا باطنیت و متعلق است از ----- مجاز سیخنوران نازک خیال تصنیف این کنند</p>	<p>(ب) بالافتح کار بقول بحر معنی نیک</p>
<p>(ار و و) (الف) طاعت کا قبول ہونا طاعت کا مرتبہ اعلیٰ حاصل کرنا (ب) کامیابی ہونا - بقول آصفیہ - فارسی مقصد پورا ہونا - مراد بر آنا - فتح پانا -</p>	<p>سر انجام یافتن کا راست و بقول بہار پیش رفتن کار و (الف) ہم داخل ہمین تمجیم است - (صائب) نشو و نمو ہمراہ گرچہ توفیق</p>
<p>بالاصنوبر اصطلاح - بقول انند سجاد الہ منظر العجائب از اسماعیل معشوق است - مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس نیست - اسم فاعل ترکیبی است بمعنی قد مثل صنوبر دارندہ حیف است کہ سند استعمال میں نہ (ار و و) بالاصنوبر</p>	<p>است ہ کہ از خبریدہ روی کار صحر بالافتح (ابوطالب کلیم) کار محنت گردین رہ اینچنین بالار و و رہ نور و ان را زانو خارجی بایکشد بہ مخفی مباد کہ بعض محققین لفظ بالار و وینجا بمعنی ششمش گیرند کہ پیش است بلکہ معنی ششم را قائم کردہ اند از ہمین قسم استعمال سخیال مادر غلط افتادہ کہ ماخذ لفظ بالا بمعنی پیش یعنی مجازی ہم ندارد و وینجا</p>
<p>(بال افشان) مصدر اصطلاحی -</p>	<p>یہار کوکھ سکتے ہیں جیسے سرو قد -</p>

<p>(۲) بال افگندن مصدر اصطلاحی۔</p>	<p>(۲) بال افشاندن (۲) بمعنی طپیدن</p>
<p>(۳) بال افشانی بقول (جہانگیری و ضمیمہ کتاب) و برہان</p>	<p>(۳) بال افشانی مرغ در دام</p>
<p>ورشیدی و جامع و بہار و انند (۱) کنایہ</p>	<p>یا طپیدن بعل باشد و (۱) اسم فاعل ترکیبی</p>
<p>از حاشیہ شدن مؤلف عرض کند کہ (۲)</p>	<p>و (۳) حاصل بالمصدر (ظہوری ۱۷)</p>
<p>معنی حقیقی است یعنی پرو بال رختن بمعنی</p>	<p>سہل شد رشک بال افشان آزادان با</p>
<p>پابخت مرغابی کہ در دامن است پران از ان کتد</p>	<p>متعدی معاصرین عجم بمعنی دوم بر زبان دانند</p>
<p>حیف است کہ سند استمال پیش نشد مخفی</p>	<p>پہ (ولہ ۳) ہمایون طائر دل ذوق</p>
<p>مباد کہ چون پرند را پرو بال ریختہ شود از پرو</p>	<p>بال افشانی وارد و در ان بتان کہ از</p>
<p>باز ماند و از ہمین است معنی اول (اردو)</p>	<p>پر ہاستہ ہر گاہ بال می روید (ولہ ۳)</p>
<p>(۱) عاجز ہونا۔ (۲) پر گردینا کسی مرض کی جو</p>	<p>کر وہ بر تاز ہما ہے بخت بال افشانے</p>
<p>ہے۔ پر جھاڑنا کے سوا۔</p>	<p>نشاہت ہمارے دل بہ اسم فاعل و حال انداختم</p>
<p>بالا کروں نہر مصدر اصطلاحی۔ برداشت</p>	<p>(صائمہ ۳) گنجا و اصل باین بیت</p>
<p>سر باشد بلند کردش بعد مراقبہ یا دفع ہذا</p>	<p>ہی پانی میں تو اندشہ چہ قطع رہ بال</p>
<p>و غیر ذلک متعلق بمعنی پنجم لفظ بالا (ظہوری ۱۷)</p>	<p>افشانی سہل تو اندشہ (اردو ۱)</p>
<p>سرازشمندگی فردا ظہوری چون کند بالا</p>	<p>پہر کئے والا۔ پھر پہرے والے والا۔ (۲) پھر کنا</p>
<p>خدا یا روی دل از آرزوی غیر بر تابش</p>	<p>پھر پہرنا۔ (مرغ کا دام میں یا سہل کا</p>
<p>(اردو) سر اٹھانا۔ بقول آصفیہ سر او پر کرنا</p>	<p>ذبح کے وقت (۳) پہرک یا پھر کن۔ نبوت</p>

سرو و چا کرنا - سرو بیمارنا -	می کشد و همچنین
الف) بالا کشیدن مصدر اصطلاحی	د) بالا کشیدن شعله یعنی بلند و نیز
بقول بهار و نقل نگارش (اند) یعنی قد	شعله باشد (آقا زمان واضح) مرد را
کشیدن مؤلف عرض کند که (قد کشیدن)	پامال خواری می کند طغیان حرص و شمع
بقول بحر طاهر و نمایان شدن و به تعلیم	کوته می شود چون شعله بالامی کشد و از
بر خاستن و خود بهار هم بر معنی دوم	همین قبیل است
پس اندر مضبوطت تعریف بالا کشیدن	ه) بالا کشیدن نخل و نهال یعنی
استعاره قد کشیدن نتوان کرد زیرا که	بلند شدن نخل و نهال (صائب) نخل
ب) بالا کشیدن از آغوش یعنی	بهر در زمین نرم بالامی کشد و سرفرازی
نشو و نما و پرورش یافتن و آغوش باشد	بیشتر چون خاکساری بیشتر (سبج کاشی)
(صائب) می کند و سایه افکندن	دار دم گردون نهان در خاک چون بیخ درخت
کنون استادگی و سرو بالایی که از آغوش	لیک من همچون نهال تازه بالامی کشم و
من بالا کشید و	مخفی مباد که انرند دوم مذکور بالا مصدر
ج) بالا کشیدن رنگ یعنی بلند	اصطلاحی (بالا کشیدن کسی) هم پیدای شود
شدن رنگ است و کنایه از ظاهر شدنش	معنی بلند شدن قد کسی بابتی حال لفظ بالا
(صائب) در دامن در و در نشو و نما	درین مصداق متعلق معنی پنجم اوست که
دیگر است و رنگ بر آئینه ام چون سرو بالا	ا) (ارو) الف) ظاهر و نمایان تعلیم

<p>مجنون بدو آه سیه کر و نیمه و بالا گرفت آتش ماخانه ختیم و (ارو) آتش بلند مونا - آگ مشتعل مونا -</p>	<p>(بالا گرفتن دکان) و (۴) رونق و نظام یافتن چنانکه (بالا گرفتن زمان) و (بالا گرفتن کجا) (۵) تفوق و ترجیح حاصل کردن چنانکه</p>
<p>بالا گرفتن چیزی (مصدر اصطلاحی) مصدر تمهیدی است برای تخصیص هانی که در همین باب می آید و معانی که بعد را بخاند</p>	<p>(بالا گرفتن سرو) و (بالا گرفتن کسی) و (۶) برداشتن و دور کردن چنانکه (بالا) گرفتن شیشه از جای و (بالا گرفتن نقا)</p>
<p>از چهره و روی (ارو) (۱) بلند مونا و دکان و غیر ذلک - بخمال تخصیص بهتر است از تمهیم (ارو) کسی چیرک بلند مونا</p>	<p>(۲) اثر ایجاب (۳) رونق و بیاد (۴) رونق (۵) تفوق حاصل کرنا (۶) اٹھانا دور کرنا بالا گرفتن آتش (مصدر اصطلاحی)</p>
<p>بالا گرفتن چیزی از کسی (مصدر اصطلاحی) وارسته و بهار و هم صاحب بحر بر (بالا گرفتن) نوشته اند که شخصی را غافل کرده چیزی از</p>	<p>بمعنی بلند شدن و بلند کردن آتش است وارسته و بهار و بحر و کرا این بر (بالا گرفتن) کرده اند مؤلف عرض کند که لفظ بالا</p>
<p>بال اور بودن است و وارسته و بهار صراحت فرماید که این را به بند (کاس لینا) گویند مؤلف گوید که چیزی بغیر و حیل</p>	<p>در اینجا متعلق است بمعنی خمیش که گذشت (صائب) آتش سودای ما از خوب حاصل کردن از کسی باشد و متعلق بمعنی</p>
<p>یا زوهم بالا و اصل این (بالا گرفتن چیزی از)</p>	<p>بستن گهواره شد و (ظهوری) (۷)</p>

<p>بود فارسیان در محاوره بخود موحده اول را حذف کردند و گریخت (وارسته) بالا (ار دو) صد بلند معونا -</p>	<p>بود فارسیان در محاوره بخود موحده اول را حذف کردند و گریخت (وارسته) بالا (ار دو) صد بلند معونا -</p>
<p>طرز رعنائی و زیبائی بباغ و سرو و شمشاد از قدش بالا گرفت (مخلص کاشی) بهار بر (بالا گرفتن) ذکر این کرده گوید که سرو و دریا رنار در رعونت نقدی و مگر بمعنی بلند گرفتن دکان و مانند آن مؤلف از قامت رعنائی تو بالا گیرد (ار دو) عرض کند که بمعنی رونق دادن و بلند کردن دکن مین گفته مین اڑایجانا صاحب آصفیه دکان است و متعلق باشد بمعنی پنجم لفظ بالا نه (اڑانا) پر فرمایید چرا که لانا مفت که بجایش گذشت (میر خسرو) لعل او در دلبری استاد بود و خط دکان را استاد</p>	<p>طرز رعنائی و زیبائی بباغ و سرو و شمشاد از قدش بالا گرفت (مخلص کاشی) بهار بر (بالا گرفتن) ذکر این کرده گوید که سرو و دریا رنار در رعونت نقدی و مگر بمعنی بلند گرفتن دکان و مانند آن مؤلف از قامت رعنائی تو بالا گیرد (ار دو) عرض کند که بمعنی رونق دادن و بلند کردن دکن مین گفته مین اڑایجانا صاحب آصفیه دکان است و متعلق باشد بمعنی پنجم لفظ بالا نه (اڑانا) پر فرمایید چرا که لانا مفت که بجایش گذشت (میر خسرو) لعل او در دلبری استاد بود و خط دکان را استاد</p>
<p>بالا گرفتن حدیث و صد (اصطلاحی) بهار بر (بالا گرفتن) گوید که بمعنی بلند می گرفتن است (خواجہ شیراز) بهار بر (بالا گرفتن) گوید که بمعنی قدر برافرا حدیث عشقم اسے سرو و صنوبر و بوجصف قاف و جلوه گر شدن مؤلف عرض کند مین بالا گرفته است (بیدل) قاتمش گرفتن دولت باشد متعلق بمعنی پنجم لفظ بالا درس خموشی از نگاه ما گرفت (این صد) که گذشت (میر معری) زمین فتح تو که کردی فقیه از تار منظر بالا گرفت (مؤلف) لت گرفت قوت و زمین ملک نو که بر روی عرض کند که کنایه باشد از شهر شدن و شد دولت گرفت بالا (ار دو) دولت کلینی</p>	<p>بالا گرفتن حدیث و صد (اصطلاحی) بهار بر (بالا گرفتن) گوید که بمعنی بلند می گرفتن است (خواجہ شیراز) بهار بر (بالا گرفتن) گوید که بمعنی قدر برافرا حدیث عشقم اسے سرو و صنوبر و بوجصف قاف و جلوه گر شدن مؤلف عرض کند مین بالا گرفته است (بیدل) قاتمش گرفتن دولت باشد متعلق بمعنی پنجم لفظ بالا درس خموشی از نگاه ما گرفت (این صد) که گذشت (میر معری) زمین فتح تو که کردی فقیه از تار منظر بالا گرفت (مؤلف) لت گرفت قوت و زمین ملک نو که بر روی عرض کند که کنایه باشد از شهر شدن و شد دولت گرفت بالا (ار دو) دولت کلینی</p>

<p>بالا گرفتن سرو (مصدر اصطلاحی) شعله قهرش پستی بایم افشا ندیچون صبح دامانی پ (ارو) شعله کابلندونا بالا گرفتن شیشه ازجا (مصدر اصطلاحی) معنا بر داشتن شیشه ازجائی و این متعلق است مجازاً بمعنی خیم لفظ بالا که برداشتن در داخل بلندی است صاحب بحر بر (بالا گرفتن) معنی خارج کردن و دور کردن نوشته (محمد قلی سلیم) بی سبب نیست همه گردش افلاک اینجا شیشه ترسم که ازین سیکره بالا گیرند پ (ارو) شیشه اشادینا دور کرنا کسی جگه سے بالا گرفتن فتنه (مصدر اصطلاحی) تحقیق الاصطلاحات بر بالا گرفتن گوید که معنی ترقی کردن است و بهار این را متعلق (بالا گرفتن کار) می فرماید مؤلف عن کند که بلند شدن فتنه ترقی کردن نیست (بالا گرفتن کار) رونق و نظام یافتن</p>	<p>بالا گرفتن سرو (مصدر اصطلاحی) شعله قهرش پستی بایم افشا ندیچون صبح دامانی پ (ارو) شعله کابلندونا بالا گرفتن شیشه ازجا (مصدر اصطلاحی) معنا بر داشتن شیشه ازجائی و این متعلق است مجازاً بمعنی خیم لفظ بالا که برداشتن در داخل بلندی است صاحب بحر بر (بالا گرفتن) معنی خارج کردن و دور کردن نوشته (محمد قلی سلیم) بی سبب نیست همه گردش افلاک اینجا شیشه ترسم که ازین سیکره بالا گیرند پ (ارو) شیشه اشادینا دور کرنا کسی جگه سے بالا گرفتن فتنه (مصدر اصطلاحی) تحقیق الاصطلاحات بر بالا گرفتن گوید که معنی ترقی کردن است و بهار این را متعلق (بالا گرفتن کار) می فرماید مؤلف عن کند که بلند شدن فتنه ترقی کردن نیست (بالا گرفتن کار) رونق و نظام یافتن</p>
--	--

کار است و خود بهار هم در اینجا ذکر این معنی کرده که مستوفیان چرخ و از دفتر جمال تو بالا گرفته اند که می آید - بای حال این متعلق است بمعنی تخم و (ارو) فردا را اینجا -	کار است و خود بهار هم در اینجا ذکر این معنی کرده که مستوفیان چرخ و از دفتر جمال تو بالا گرفته اند که می آید - بای حال این متعلق است بمعنی تخم و (ارو) فردا را اینجا -
نقطه بالا که گذشت (رضی دانش) فتنه بالا گرفته فتنه (مصدر اصطلاحی) از رفتار طاوس چین بالا گرفت و خوشتر از بهار بر (بالا گرفتن) گوید که بمعنی طبعی را بمشق جلوه مائل می کند و (صائب) گرفتن است چنانکه (بالا گرفتن قطره) و فتنه	نقطه بالا که گذشت (رضی دانش) فتنه بالا گرفته فتنه (مصدر اصطلاحی) از رفتار طاوس چین بالا گرفت و خوشتر از بهار بر (بالا گرفتن) گوید که بمعنی طبعی را بمشق جلوه مائل می کند و (صائب) گرفتن است چنانکه (بالا گرفتن قطره) و فتنه
دست بیدار فلک را زود کوته می کند و فتنه که آری قطره مادام که از دریا جداست که قامت رعنائی او بالا گرفت و (ارو) قطره است و چون ترقی کرد یعنی بدریا می افتد فتنه بلند می شود - عین دریاست مؤلف عرض کند که	دست بیدار فلک را زود کوته می کند و فتنه که آری قطره مادام که از دریا جداست که قامت رعنائی او بالا گرفت و (ارو) قطره است و چون ترقی کرد یعنی بدریا می افتد فتنه بلند می شود - عین دریاست مؤلف عرض کند که
بالا گرفتن فردا (مصدر اصطلاحی) کردن و دراز شدن که قطره را بعد از آنکه از بهار بر (بالا گرفتن) ذکر این کرده گوید که سحاب بزمین افتد ترقی نماید که با یعنی فردا جلی دانسته از دفتر آوردن و سیل بدریا رود - بای حال متعلق است	بالا گرفتن فردا (مصدر اصطلاحی) کردن و دراز شدن که قطره را بعد از آنکه از بهار بر (بالا گرفتن) ذکر این کرده گوید که سحاب بزمین افتد ترقی نماید که با یعنی فردا جلی دانسته از دفتر آوردن و سیل بدریا رود - بای حال متعلق است
از پایه اعتبار فرو افکندن مؤلف گوید با منچ جمله بالا به سبیل مجاز (فکرم بر لای که سکندری خورده است و از معانی بالا) چو قطره سوی او بالا گرفته و در کار	از پایه اعتبار فرو افکندن مؤلف گوید با منچ جمله بالا به سبیل مجاز (فکرم بر لای که سکندری خورده است و از معانی بالا) چو قطره سوی او بالا گرفته و در کار
کار ندارد و آری این را متعلق کند بمعنی به بهار گرفته و (ارو) قطره که با بهار (بالا گرفتن چیزی از کسی) که بجایش گشت و متعلق باشد بمعنی یازدهم لفظ بالا که بجای مذکور شد (طاهر وحید) فردیت آفتاب	کار ندارد و آری این را متعلق کند بمعنی به بهار گرفته و (ارو) قطره که با بهار (بالا گرفتن چیزی از کسی) که بجایش گشت و متعلق باشد بمعنی یازدهم لفظ بالا که بجای مذکور شد (طاهر وحید) فردیت آفتاب

<p>یافتن کار راست و صاحب بحر هم بذیل (بالا سر) گذشت و بجایال مالتوف و ترجیح حاصل گرفت (گرفت) و ذکر معنی رونق و نظام یافتن (کرد) کردن است و (۲) بمعنی حاصل کردن بلند مؤلف عرض کند که بلندی کار رونق هم چنانکه از کلام آنوری پیدای شود که بر اوست پس لفظ بالا در اینجا بر سبیل مجاز (بالا و پنهان گرفتن کسی) می آید (ار دو) متعلق به معنی پنجم اوست که بجایش گذشت (۱) توفیق حاصل کرنا به چیج حاصل کرنا و آنانکه بالا را بمعنی ششمش آورده اند نزد (۲) بلندی حاصل کرنا.</p>	<p>یافتن کار راست و صاحب بحر هم بذیل (بالا سر) گذشت و بجایال مالتوف و ترجیح حاصل گرفت (گرفت) و ذکر معنی رونق و نظام یافتن (کرد) کردن است و (۲) بمعنی حاصل کردن بلند مؤلف عرض کند که بلندی کار رونق هم چنانکه از کلام آنوری پیدای شود که بر اوست پس لفظ بالا در اینجا بر سبیل مجاز (بالا و پنهان گرفتن کسی) می آید (ار دو) متعلق به معنی پنجم اوست که بجایش گذشت (۱) توفیق حاصل کرنا به چیج حاصل کرنا و آنانکه بالا را بمعنی ششمش آورده اند نزد (۲) بلندی حاصل کرنا.</p>
<p>شان پیش رفتن کار راست و نتیجه بخش شدن (مصدر اصطلاحی) بالا گرفتن نقاب (بهار بر (بالا گرفتن) ذکر این کرده گوید که گرفت و چین را از او کار بالا گرفت (۲) (خواجه) بمعنی برداشتن و بالا کردن نقاب و اشال شیراز (۳) شد م عاشق بیالای بلندش (آن مؤلف گوید که بلند کردن نقاب هم که کار عاشقان بالا گرفت (۴) (انوری) به همین معنی آمده و درین اصطلاح تخصیص نقاب زهی کارت از چرخ بالا گرفته و حدیث نباشد با جمله این هم متعلق است بمعنی پنجم لفظ زچین تا به صفا گرفته (۵) (ار دو) کام بالا که بجایش مذکور شد (مخلص کاشی) رونق حاصل کرنا - درست هونا نتیجه بخش (۶) بخت بد رفته بخواب آه سبک سیر کجاست (۷) بالا گرفتن کسی (مصدر اصطلاحی) که نقاب از گل رخسار تو بالا گیرد و هزار (۸) بهار بر (بالا گرفتن) گوید که معنی قدیر و فرخنده نقاب بلند کرنا - نقاب اٹھانا - و جلوه گر شدن است شدن بر (بالا گرفتن) بالا گرفتن نهال (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>شان پیش رفتن کار راست و نتیجه بخش شدن (مصدر اصطلاحی) بالا گرفتن نقاب (بهار بر (بالا گرفتن) ذکر این کرده گوید که گرفت و چین را از او کار بالا گرفت (۲) (خواجه) بمعنی برداشتن و بالا کردن نقاب و اشال شیراز (۳) شد م عاشق بیالای بلندش (آن مؤلف گوید که بلند کردن نقاب هم که کار عاشقان بالا گرفت (۴) (انوری) به همین معنی آمده و درین اصطلاح تخصیص نقاب زهی کارت از چرخ بالا گرفته و حدیث نباشد با جمله این هم متعلق است بمعنی پنجم لفظ زچین تا به صفا گرفته (۵) (ار دو) کام بالا که بجایش مذکور شد (مخلص کاشی) رونق حاصل کرنا - درست هونا نتیجه بخش (۶) بخت بد رفته بخواب آه سبک سیر کجاست (۷) بالا گرفتن کسی (مصدر اصطلاحی) که نقاب از گل رخسار تو بالا گیرد و هزار (۸) بهار بر (بالا گرفتن) گوید که معنی قدیر و فرخنده نقاب بلند کرنا - نقاب اٹھانا - و جلوه گر شدن است شدن بر (بالا گرفتن) بالا گرفتن نهال (مصدر اصطلاحی)</p>

چهار بر (بالا گرفتن) بلندی گرفتن نوشته و سقف است و صاحب سقف و در اینجا معنی
 از کلام طالب آملی نداشت آورده مؤلف معنی لفظی این بلندی حاصل کننده باشد فقط اگر
 کند که متعلق است به معنی پنجم لفظ بالا که پیش باعتبار صاحب جامع همین لغت مرکب را اصل
 گذشت و این معنی بلند شدن نهال است گیریم بالا را که گذشت محقق این بجزف کاف
 (رباعی) باز این سرخت زده سودا گرفت و فارسی و تحتانی است (ار و و) و کیه بالا گرفت
 در سینه نهال آه بالا گرفت و پیچید چنان لفظ بالا را (اصطلاح) بقول سروری سقف
 دو و نفس یکین دل یکی رنگ سوید اگر گرفت و بقول برهان معنی بالا را است که ستون و چوب پشت
 (ار و و) نهال بلند توانا - عمارت و بقول رشیدی و جامع مرادف بالا را
 بالا گیر اصطلاح - بقول صاحب جامع و تحقیق چنانکه بر بالا گذشت مبدلش (ار و و) و کیه بالا
 بر وزن بالاتر چوب بزرگ و شته تیر و ستون بالا را (اصطلاح) بقول سروری و برهان و رشیدی و
 و بعضی شته تیر و ستون غیر شته تیر گفته اند و فرماید ناصری (۱) بالنده و نمونکننده (خاقانی ۵)
 که در برهان اینج کاف بر وزن بالاتر گفته اند سر و بالان که ز بالین سرش آمد ستوبه و وایگان
 سهوناسخ باشد مؤلف عرض کند که مقصود راتن مالانش بر بار و هدید و صاحب جامع
 اینست که این را اسم فاعل ترکیبی گیریم مرکب فرماید که اسم فاعل از بالیدن و بالانیدن و
 از امر حاضر مصدر گرفتن و کلمه که را جزو صاحب نوادر با تودن و بالیدن را بسجی
 این مرکب قرار ندهیم پس در معنی بالا اگر نشو و نما کردن و افروودن آورده گوید که
 ستون و شهتیر را جاداده ایم که قائم کننده یا آل امر و اسم فاعلش و بالان مشد (الخ)

<p>مؤلف عرض کند که حقیقت مصداق بجا خودش می آید و در اینجا همین قدر کافی است که بالان بقاعده فارسیان امر مصدر بالانید اسم حال بالیدن تاسع بهار است و ده تازد و (ار دو) متحرک -</p>	<p>اسم حال است از مصدر بالیدن و در اینجا مجازاً بمعنی متحرک مستعمل شد (حکیم سنائی ۵) باز تا صنعتی در اندازد و ریش بالان بسوی اسم حال بالیدن تاسع بهار است و ده تازد و (ار دو) متحرک -</p>
<p>غلطی صاحب جامع که اسم فاعل از بالیدن و بالانیدن نگاشت - اسم فاعل بالیدن و جامع و ناصری بمعنی دهنی خانه (حکیم عثم غفری بالنده باشد و از بالانیدن بالاننده - فاتل (ار دو) پهلون و الایم نوکریوالا - اسم حال - بالان بھی کھسکتے ہیں -</p>	<p>(۳) بالان - بقول سروری و برهان بمعنی چون تاب آتش تیغیش چو موم شد چنان و گند پالان مالان بمانده اندر گل و دایع کرد بالانیدن را بمعنی جنبانیدن و حرکت دادن ریش آورده بالان را بمعنی ریش جنبان نوشت مؤلف عرض کند که حقیقت مصداق بجا می آید و در اینجا همین قدر کافی است که تاسع صاحب نوادر است (ار دو) دیکھو بالانہ -</p>
<p>که این را بار ریش مخصوص کرد - بای حال که این را بار ریش مخصوص کرد - بای حال</p>	<p>(۴) بالان - بقول سروری و برهان بمعنی چون تاب آتش تیغیش چو موم شد چنان و گند پالان مالان بمانده اندر گل و دایع کرد بالانیدن را بمعنی جنبانیدن و حرکت دادن ریش آورده بالان را بمعنی ریش جنبان نوشت مؤلف عرض کند که حقیقت مصداق بجا می آید و در اینجا همین قدر کافی است که تاسع صاحب نوادر است (ار دو) دیکھو بالانہ -</p>

برهان بمعنی تله که جانوران را بان صید کنند بمکوی یار و بارانم گرفت و در میان عاشقان
و گیرند صاحب رشیدی بذکر این معنی گوید من گرگ باران دیده ام و مؤلف عرض
که از اینجاست که در مثل سائر است که کسی کند که تله بقول برهان بفتح اول و ثانی غیر
که محجرب در امور باشد و بمصائب گرفتار شد و مطلق آنچه جانور دران بقید در آید
باشد آن را (گرگ بالان دیده) گویند یعنی (الخ) صاحب غیاث گوید که تله لغت ترکی
تله دیده و عوام بخلط (باران دیده) گویند است نوعی از دام صیادان طيور که بخاک
و طاهرا بعضی بواسطه تغییر لجه بالان را پنهان کرده شکار جانوران کنند و صاحب
باران خوانند چنانکه شائع است میان کتر فرماید که لغت فارسی و در ترکی بمعنی آله
را و لام و دیگران باران بمعنی دیگر فهمیده اند شکار مستعمل با جمله بالان بدین معنی اسم جامد
و صاحب جامع هم زبان رشیدی صاحب فارسی زبان گیریم و جادارد که حجاز معنی
ناصری بذکر قول رشیدی گوید که از کلام اول باشد که چون این آله را بجاک پنهان
نظامی باران فهمیده می شود چه گرگان در کنند شاید چنان بنظر می آید که زمین آنجا باشد
ایام زمستان و روز باران بجهت طعمه و بلند است و الله اعلم (ار و و) بالان
بیرون می آیند و بر سر راه ها و دیهیم ها کمین یک شکاری آله کا نام ہے جس کو خاکین
کنند و اگر چیزی بجاک ایشان نیفتد ناچار چھپا کر جانور و ن کا شکار کرتے ہیں۔ مذکر
یکی از هم جنسهای خود با اجتماع ریخته می دند (ه) بالان۔ بتحقیق ما امر حاضر است از
و بخورند (از ناصر ص) دوش می ریزم مصدر یا لایندن و بالاندن که می آید

<p>شامل بر همه معانی (ارو) بلا - حرکت و س - بلانا کا امر حاضر - بالانیدن بقول موارد جنبانیدن و بالانیدن مذکور شد صاحب رشیدی بر حرکت دادن مرادف بالانیدن که می آید (حکیم سنائی) یک قصیده هزار جا خوانده پیش هر سفله ریش بالانده و بقول نوادر جنبانیدن و حرکت دادن ریش و بقول صاحب انند مرادف بالانیدن و صاحب بحر بر بالانیدن فرماید که (۱) جنبانیدن و حرکت دادن و (۲) بالیدن و منوکر و نهم (کامل التلخیص) و مضارع این بالانده موزلف عرض کند که متعدی بالیدن است بمعنی اول و معنی دوم را بدون سدا استعمال تسلیم نمیکنیم نیست - و مخفف بالانیدن - صراحت ماخذ بر بالانیدن می آید (ارو) (۱) بلانا - حرکت دینا بر ماضی بالیدن (۲) و میگو بالیدن -</p>	<p>بالانده بقول سروری و برهان جنبانیدن و متحرک ساخته سندان از حکیم سنائی بر بالانیدن مذکور شد صاحب رشیدی بر بالیدن گوید که برین قیاس است بالاش و بالانده و بالیده و بالانیده و بالانده و بالان معنی نشو و نما کننده و فراینده و تلف عرض کند که سجان الله چه خوش تحقیق بکار بوده است و حقیقت جوایان را بغلط انداخته خیرین نیست که این اسم مفعول است از مصدر و معنی این حرکت داده شده و صاحب رشیدی سکندری خور و که این را متعلق به مصدر بالیدن کرده و بالاش و بالانده و بالانیده و بالان را هیچ تعلق ازین بجای خود می آید و بالانده اسم فاعل بالیدن و بالیده زیادت فادت معنی ماضی قرب و حقیقت بالان بجایش مذکور شد هم مفعول کند و حقیقت بالان بجایش مذکور شد</p>
---	--

لله العجب چه مایه بی اعتنائی با کار برده اند ترک این بر بیان تفوق داشت که از شتقا بالاندن و چون تعریف غلط کردند چاره نبود خیر این که عرض حقیقت کنیم (ارو)	صدر مجلس - میر مجلس (ب) بالانشینی صدر میر مجلسی - مؤنث -
بلا یا هست - بلا یا هوا -	بمعنی بالان که مرقوم شد (حکیم سنائی در
(الف) بالانشین اصطلاح - (الف)	کتابی که بصدر راجل قوام الدین نوشته)
(ب) بالانشینی	بقول اندک بجزا و تنگ
و تنگ صدر نشین و صدر انجمن (صائب	علیین منتظر قدر اوست در بالانه مهمل
(ه) تلاش صدر در بیرون در گذار و	چکار دار و بی و بقول برهان و جامع بر و
خوش نشین که بر بالانشینان بشیر جانگ	کاشانه و دلیزخانه - مخفی مباد که حساب
می گرد و ب (ظهوری ه) در گذشت و خاتمه	محب بر و دلیز فرماید که باین در وازه و
بالانشینان دیده ام که هر کجا بر هر که می گویی	تقم اندرون سر او دالیز جمع آن و دالان
عاشقانه و (ب) صدارت باشد زیادت	بقول برهان و دلیزخانه و کوچه سر پوشیده و
یای صدری بر (الف) (ظهوری ه)	خان آرزو و در سراج بر دالان گوید که دلیز
عیب بالانشینی و ثمن که آن سرهای سخت	خانه و آنچه بمعنی رواق و ایوان در بند و
پست پیرس (ارو) (الف) بالانشین	شهرت دار و غلط خواهد بود - مؤلف عرض
بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - صدر نشین	کنده اصل این بالان است که گذشت -

<p>نون نسبت بر لفظ بالا زیاده کرده اند چنانکه چو و جوشن پس معنی لغظی بالان منسوب لغظی و بزرگتر از معنی ذکر این کرده گوید که (یا لاهنادن یا) و کنایه از کوچی سر پوشیده که بامین دروازه و شتاب رفتن و دویدن بهار بر (یا لاهنادن یا) اندرون سر بود و متعلق از سقف مکان ذکر این کرده (صائب ع) داغ ناسور و هاسه تونز دریا لانه زانند پس بالانه فرید علی مر اگر بر دل صحرانهند و از خجالت لاله یا بالان باشد (ار و و) دیو تری - بقول آصفیه بر کوه یا بالانهند مؤلف عرض کند که متعلق است هندی - اسم نوشت - پامو اور و از و - نیز معنی نیم لفظ بالا (ار و و) و کیهو بالا گذشتن یا</p>	<p>بالا لاهی و (۳) اسپ بار گیر صاحبان اند و مؤید و مفت بر معنی دوم و سوم قانع مؤلف عرض کند که (بالانیدن) معنی جنبانیدن و حرکت دادن می آید پس معنی اول اسم مصدر روحا بالمصدر باشد معنی جنبش نه جنبیدن و یای لیاقت بر غیر مصدر نمی آید و نسبت معنی دوم عرض می شود که پالانی به باء فارسی معنی سوم می آید و پالان بابی فارسی معنی پلاسی که بر پشت خزانند پس جادار و که این را سبیل پالانی گیریم که بای فارسی بهر بی بدل شود چنانکه اسپ و اسب و معنی دوم را مجاز معنی سوم که اسپ بار گیر است و گذر و با بر خلاف اسپ سواری که تیر روی می کند و عجیبی نیست که فارسیان برای معنی سوم یای نسبت بر لفظ پالان زیاده کرده باشند و منسوب به پالان اسپ را نام کرده اند که بار کشد و اسپ گذر و مجاز آن (ار و و) قابل جنبش او را بطا همار می گویند</p>
---	---

کے جنبش۔ بقول آصفیہ۔ فارسی اسم مؤنث۔ حرکت۔ تحرک۔ لرزش۔ چال۔ (۲)
 مٹھا گھوڑا۔ مذکر (۳) لدو گھوڑا۔ بار برداری کا گھوڑا۔ مذکر۔ لدو بقول آصفیہ
 ہندی۔ بار برداری کے لائق۔ بوجہ اٹھانیکے قابل وہ حیوان جو بار برداری کے کام
 آئے جیسے بیل۔ گدھا۔ گھوڑا۔ اونٹ۔ ٹٹو۔ بچر وغیرہ پس لدو گھوڑا کہہ سکتے ہیں۔

بالا نیدن	بقول برہان و جامع و ہوا	این ہم و بالان امر حاضر و بالاند مضارع
واند بروزن خواہانیدن	بمعنی (۱) جنبان	این (ارو) دیکھو بالاندن۔
و حرکت دادن۔ صاحب نوادر فرماید کہ	بالا و پست	اصطلاح بقول ضمیمہ برہان
جنبانیدن و حرکت دادن ریش را و بقول	بمعنی (۱) فوق و تحت و (۲) کنایہ از آسمان	
بجر (۲) بالیدن و منو کردن ہم کمال التقریب	وزمین و (۳) عالم دنیا۔ صاحبان بوجد و	
مؤلف عرض کند کہ ما اشارہ این بر بالا	بجر بمعنی دوم و سوم قانع صاحب اند	
کرده ایم و آن مخفف این باشد و اسم مصدر	بجوالہ فرنگ فرنگ ذکر ہر تہ معنی کردہ۔	
این همان بالانی کہ بمعنی جنبش گذشت۔	مؤلف عرض کند کہ معنی اول حقیقی است	
مصدر اصلی است نہ جعلی و معنی دوم	و معنی دوم و سوم مجازی و لفظ بالا در اینجا	
قیاس و مجر و قول صاحب بحر۔ طالب	بمعنی پنجم است (ارو) (۱) بلندی اور	
سند استعمال باشیم معاصرین عجم بمعنی دوم	پستی۔ مؤنث۔ (۲) آسمان و زمین (۳)	
بر زبان ندارند و این اصل باشد و بالیدن	و نیا۔ مؤنث۔	
لازم این و بالانی کہ گذشت حاصل بالمصدر	بالا و پست اگر فتن کسی	(مصدر اصطلاحی)

بقبضہ آوردن بلندی و پستی و زمین و آسمان اور بمعنی آرنده یعنی چیزی کہ آدمی را نشوونما
 و این مبالغہ است بانہا را تسخیر کل کائنات آورد و کوزہ پر آب موجب نشوونمای آدمی
 دنیا (نوری ۵) زمان و زمین با بساط است و در وجہ تمبیہ اینقدر کافی است
 کلمات ہا چون خورشید بالا و پینا گرفته پچھنی ہا (اشقی) مؤلف عرض کند کہ کافی نیست
 کہ این مصدر مرکب حاصل می شود از مصرع زیر کہ نشوونما بخش ہر ذمی روح حتی کہ
 دوم و اگر بطیاط معنی مصرع اول زمان و زمین بنات ہم آب است نہ کوزہ اگرچہ در مصرع
 را بالا نفراد گیریم مصادر (بالا گرفتن) بہ طرف از صفات مطروف کار گرفتن عصی نہ
 معنی بلندی حاصل کردن و (پینا گرفتن) ولیکن بضرورت ہر گاہ برای کوزہ و صراحی
 بمعنی کشادگی و وسعت حاصل کردن پیدا بصفہ ذاتش کنایہ بالا آورد درست می شود
 می شود قاتل (ارو) زمین اور آسمان پس ضرورت ندارد کہ گرہ را ناخن زنیم ما
 پر قابض ہونا۔ یہ ایک مبالغہ ہے۔ تخییر می دانیم کہ بالا درینجا بمعنی پنجم اوست یعنی
 بلندی و کلمہ و ر لقبول برہان افادہ معنی
 بالاور اصطلاح لقبول سروری و صاحب و خداوند و دارندہ می کند وقتی کہ
 جہا نگیری و برہان و رشیدی و جامع و مؤلف با کلمہ ترکیب شود چنانکہ دانشور و تاجور
 بفتح و او کوزہ پر آب صاحب نامری بر و امثال آن پس بالا و بمعنی صاحب بلندی
 کوزہ آب قانع خان آرزو در سراج فرما است کہ گردن صراحی و کوزہ بلند باشد
 کہ ظاہر بال درینجا بمعنی نشوونماست و آنانکہ در معنی این پر آب را بصفہ کوزہ

در آورده اند غلط کرده اند ما صاحب نامک معاصرین عجم بر زبان دارند مخفی مباد که همت
 اتفاق داریم که حجره کوزه آب باشد - لغت عربت بقول منتخب بالکسر و تشدید صمیم
 (ار دو) صراحی - بقول آصفیه عربی اسمه بمعنی قصد و آهنگ (ار دو) بن حوصله
 موش - شراب یا پانی رکبه کالبی گردن کا بقول آصفیه فارسی و عربی مد عالی همت
 چھوٹا برتن - جھری کوزه - فراخ حوصله - فراخ دل - سخی -

بالاوشیب اصطلاح (۱) بمعنی بلند بالا بقول برهان لبکون یا حی طی (۱)
 و پستی است و (۲) کنایه از آسمان فرین اسب جنیت را گویند که اسب کوتل باشد و
 مرادف بالا و پست (شیخ شیراز) بقدرت بقول جامع مرادف بالا و صاحب مؤید نکر
 نگهدار بالاوشیب خداوند دیوان روز این گوید که افصح بابا فارسی است و کجالت
 حبیب مخفی مباد که لفظ بالا در اینجا بمعنی خیم ز فانگو یا فرماید که (۲) بمعنی افزای و (۳)
 اوست (ار دو) دیگر بالا و پست که پهلوان و صافی کن و صافی شود (۴) افزایده و
 بالا همت اصطلاح بقول اندکجالت بحواله قنیه و شرفنامه نویسد که بمعنی (۵) صاف
 فرهنگ فرهنگ بکسر هاء متوز و میم شد و مفتوح گفته و صافی شونده صاحب هفت بر معنی
 بمعنی عالی همت و فراخ حوصله و کریم طبع - اول قانع (فرو و سی لانه) فرو و آنداز
 مؤلف عرض کند که دیگر کسی از محققین فارسی گوید بالا خواست که همان جامه خمر و آرای
 زبان ذکر این نکرد و لیکن خلاف قیاس است خواست که مؤلف عرض کند که بمعنی اول
 اسم فاعل ترکیبی است بمعنی همت بلند دارند و فرید علیه لفظ بالا است که بجایش گذشت

<p>فارسیان بای زائد و آخرش زیادہ کردہ اند بالاے پادچی کرد و استقلہ صاحبان دیگر پیچ و بلحاظ معنی دوم و سوم (اگر سند استقلہ آخرتہ و امثال فارسی ذکر این کردہ از معنی بدست آید) تو انہم عرض کرد کہ بالائیدن را و محتل استعمال ساکت مؤلف عرض کند بہر و تختانی مصدری قرار دہیم معنی افزود کہ فارسیان بہ بیان سریع السیری و جلد باز وصاف کردن زیر کہ بالائیدن بنون پنجم کسی استعمال کنند مخفی میا کہ لفظ بالادیر بخا بدین معنی نیامدہ تا بقاعدہ تبدیل نون را بہ پادچی است (ار و و) ہوا پر سوار تختانی بدل می کردیم و سیما معنی صاف کردن ہوتا ہے صاحب آصفیہ نے (ہوا پر سوار را از ماخذ این پیچ تعلق غیبت بلکہ (بالائیدن ہونا) کا ذکر فرمایا ہے جلد باز - شتاب بہ بای فارسی و ہر و تختانی معنی زیادہ کردن کا رہوتا - جانے میں جلدی کرنا۔</p>	<p>وصاف نمودن می آید پس مقصود ز فائگو یا ز (الف) بالائی پار دہم گوز زون (پالائے - بہ بای فارسی) باشد نہ بای عربی (ب) بالائی پار دہم گوز زون و نسبت بمعنی چہارم و پنجم عرض می شود کہ (ب) بقول وارستہ و بہار و اندلاف و کراف آہم بہ بای فارسی باشد و در بیان معنی بیجا زون صاحب سچر نیکر (ب) باتفاق و آثار فاصلی ہم غور شدہ کہ بحالت ترکیب بدست گوید کہ (پار دہم) یہ اسے جملہ موقوف و دوا می آید نہ غیر آن فاصل (ار و و) (۱) دیکھو مہلہ مضموم بان بند اسب و گا و کہ از صانع لفظ بالاکے پہلے معنی - (۲) تا (۵) دیکھو (پالائے بہ یاے فارسی)</p>
<p>وصاف نمودن می آید پس مقصود ز فائگو یا ز (الف) بالائی پار دہم گوز زون (پالائے - بہ بای فارسی) باشد نہ بای عربی (ب) بالائی پار دہم گوز زون و نسبت بمعنی چہارم و پنجم عرض می شود کہ (ب) بقول وارستہ و بہار و اندلاف و کراف آہم بہ بای فارسی باشد و در بیان معنی بیجا زون صاحب سچر نیکر (ب) باتفاق و آثار فاصلی ہم غور شدہ کہ بحالت ترکیب بدست گوید کہ (پار دہم) یہ اسے جملہ موقوف و دوا می آید نہ غیر آن فاصل (ار و و) (۱) دیکھو مہلہ مضموم بان بند اسب و گا و کہ از صانع لفظ بالاکے پہلے معنی - (۲) تا (۵) دیکھو (پالائے بہ یاے فارسی)</p>	<p>وصاف نمودن می آید پس مقصود ز فائگو یا ز (الف) بالائی پار دہم گوز زون (پالائے - بہ بای فارسی) باشد نہ بای عربی (ب) بالائی پار دہم گوز زون و نسبت بمعنی چہارم و پنجم عرض می شود کہ (ب) بقول وارستہ و بہار و اندلاف و کراف آہم بہ بای فارسی باشد و در بیان معنی بیجا زون صاحب سچر نیکر (ب) باتفاق و آثار فاصلی ہم غور شدہ کہ بحالت ترکیب بدست گوید کہ (پار دہم) یہ اسے جملہ موقوف و دوا می آید نہ غیر آن فاصل (ار و و) (۱) دیکھو مہلہ مضموم بان بند اسب و گا و کہ از صانع لفظ بالاکے پہلے معنی - (۲) تا (۵) دیکھو (پالائے بہ یاے فارسی)</p>

بہ بالاسے پار دُم زخم از عقل و چو این خزان گفتن و (۳) اندک تعرض کردن (سا لک
 بزرو سیم افتخار ندارم و مؤلف عرض کند قزوینی (۵) مہ نو کے جگر دارد کہ گوید و
 کہ کنایہ باشد و (الف) کہ قائم کردہ ایم موفت کہ بہ بالاسے چشم تست ابرو و (امیر بیگ
 سناست و (ب) معنی مرادف (الف) باشد و نظیری (۵) شکایت چون کنم از جو چشم
 لیکن از سببش کردہ محققین بالاثابت نیست فتنہ انگیزت و کہ گر گویم ترا بالاسے چشم ابرو
 فارسیان در محاورہ خود گوز زون را بہتر می رنجی و خان آرزو در چراغ ذکر (ب)
 از گوزیدن داند و بس (ارو و) شخی کردہ گوید کہ کنایہ از اندک تعرض نہ کردن
 بگھارنا بقول آصفیہ ڈینگ مارنا۔ بزرگی (طغرا۵) گل چیان گوید کہ در بالائی چشمیت
 کا اظہار کرنا۔ دون کی ہانکنا۔ بڑائی مارنا۔ ابرو ست و چشم نرگس را چو ہرگز در تہ ابرو
 لاف و گزاف کرنا۔ ندید و صاحب سحر بہ نقل قول خان آرزو
 (الف) بالائی چشم ابرو گفتن مصدر صراحت کند کہ بنای خطاب و نون نفی باشد
 (ب) بالائی چشمیت ابرو گفتن اصطلاحاً مؤلف عرض کند کہ (الف) بمعنی حرف راست
 (الف) بقول وارستہ (ا) حرف راست گفتن۔ گفتن کنایہ ایست و صراحت زائد را نہ پسندیم
 بیشتر در جانی کہ حرف راست و درست بر رو چنانکہ وارستہ کردہ و معنی دوم بہار لغو محض
 مخاطب نتوان گفت معنی با آنکہ ابرو بالائی آنچه خان آرزو (ب) را قائم کردہ و از
 چشم است نمی توان گفت صاحب سحر نقل این کلام ملاحظہ فرمائیدش آورده بیانیہی تھا
 کردہ و بقول بہار (۲) کنایہ از حرف سہل طغرامی پر سیم ازو کہ نون نفی را ورین مصدر

<p>(ار و و) (الف) (۱) سچی بات کہنا (۲) سہل بات کہنا (۳) خفیف ساتعرض کرنا (ب) خفیف ساتعرض نہ کرنا۔ واضح ہو کہ تعرض پر صاحب آصفیہ نے فرمایا ہے۔</p> <p>و بمعنی بیان کردہ پیش آوردن حق اوست۔ بال ہل ہونا۔ فراحت۔</p>	<p>از کجایید اگر دو تائے خطاب را درین مصدر چگونہ قائم دارد و کلمہ در را چنان می گذارد و نون نفی را از کجای می آرد۔ شک نیست کہ این مصدر اصطلاحی را از کلام طغرا پیدا کرد و بمعنی بیان کردہ پیش آوردن حق اوست۔</p>
<p>بالا لایک بقول ضمیمہ برہان ثبوتہ کوچیک صاحب اندہم سجاوہ فرنگ فرنگ ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعلا پیش شود تو انیم عرض کرد کہ فارسیان کاف تصغیر بر لفظ بالائے زیادہ کردہ اند و دیگر بیچ تحتانی پنجم ہم زائد است و لفظ بالادینجا بمعنی پنجم اوست یعنی بلند بمعنی لفظی این بلندی خفیف و کنایہ از ثبوتہ کوچیک معاصرین پنجم زبان ندارند (ار و و) چھوٹا سبیلانکر</p>	<p>باجملہ ادعایش لفظاً و معنی باطل و از کلام ملا طغرا این مصدر اصطلاحی اصطلاح پیدا شد۔ سکوت صاحب بحر خبر می دہد ازین کہ غیبش رامی پوشد و منی داند کہ در غلط اندازیست جو بیان می کوشد آفرین بر بہار کہ با پس و آتہ مصدرش را لفظاً قائم داشت و در معنی تصرف خفیفی کرد کہ راست گفتن را سہل گفتن نگاشت و مصدر منفی را گذاشت</p>
<p>بالائی بقول سروری (۱) معروف و (۲) سب جنیت باشد کہ ذافی التحفہ۔ بہار گویم کہ چون نہ بالائی و خرج بالائی صاحب</p>	<p>منفی را ثبت قرار دادہ بہ مصدر الف کجاست این است طبع آزمائی محققین بانام و نشان و تحقیق و تصحیف فارسی زبان۔</p>

<p>فرسنگ فدائی نسبت معنی اول صراحت کند سوارى يعنى علاوہ اسپ سوارى باشد چنانچه که بمعنی بلندی و رفعت است و از معنی دوم عجم بر زبان ندارند (ارو) (۱) بالائی ساکت مؤلف عرض کند که متعلق به معنی بقول آصفیه فارسی - بلندی - انچائی علاوہ پنجم لفظ بالاست و در آخرین بای مستند اوپری - دوده کی ملای (۲) و کیهو بالاکه پیست و بجا از معنی زیادتی هم که داخل معنی اول و بالالین بقول اندکجائہ فرسنگ فرنگ بمعنی متعلق بمعنی ششم لفظ بالاست چنانکه بالائی منسوب به بالاست مؤلف عرض کند که قیمت (معنی زیادتی قیمت) (ظہوری) جزین نیست کہ یا و نون نسبت در آخرین کالابچہ بالائی قیمت بچپستی و صبر است زیادہ کردہ اند (ارو) بالائی بمعنی شش سبک بار خریدار گرانست و نسبت بمعنی بال برابر استن پرند مصدر اصطلاحی بمعنی دوم عرض می شود کہ صاحب سروری سندی آمادہ پرواز شدن باشد (قاسم گونابادی) کہ از فردوسی برای این معنی پیش کردہ مان ہماے ظفر صید فرخندہ فال بہ قربان ترکش است کہ بر لفظ (بالاے) بہ تختانی واحد بر آراست بال (ارو) آمادہ پرواز شدن و در آخر گذشت پس خیال ما این است کہ بال بر آورون مصدر اصطلاحی صاحب (بالاے) را کاتب سروری (بالائی) آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت و از احسان نوشت و اگر سند دیگر برای این معنی بہشت قمی سندی پیش کردہ کہ بر بال و پر بر آورون آید تو انیم عرض کردہ کہ اصل این (اسپ) می آید (ارو) و کیهو بال و پر بر آورون بالائی) است یعنی اسپ کہ بالاے اسپ بال بر اینچنین نثرہ (مصدر اصطلاحی)</p>	<p>(۳۳۵)</p> <p>(۳۳۶)</p>
---	---------------------------

کنا یہ از بلند شدن نیزه باشد کمال آصفی
 (۵) همچون کشف بینه سر اندر کشد اجل که قدم مقدم کسی باشد و مراد از سر پای پر
 آنجا که نیزه تو بر آسخت بال را بچال پرند چنانکه ظهوری گوید (۵) بال بر بال
 مالفط بال در اینجا بمعنی مفتوم است - که قدم ہما ہر سو گام می برد و از تاشای حالت
 وقامت باشد و (بر آسختن) بمعنی بر کشیدن ویدہ در فرخندگیست (ارو و)
 باشد مطلقاً پس معنی لفظی این بر کشیدن نیزہ بال ببال کہہ سکتے ہیں جیسا کہ قدم مقدم
 قد وقامت خود را و کنا یہ از بلند شدن کہتے ہیں - بچہ انسانوں کے لئے ہے اور
 (ارو و) نیزہ کا بلند ہونا - وہ پرند کے لئے -

بال برافشاندن (مصدر اصطلاحی) بال بر دوختن (مصدر اصطلاحی)
 آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت و از ظهور آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت و از
 سزاوردہ مؤلف عرض کند کہ ازین معنی طوسی سزاوردہ کہ بر (بال و پر بر دوختن)
 (بال طیار می برافشاندن) پیدا است کہ می آید و مجر و بال بر دوختن مجاورت و
 بمعنی آمادہ پرواز شدن باشد کہ بجای نباشد (ارو و) دیکھو بال و پر بر دوختن
 خودش می آید ولیکن معاصرین عجم بال بر بال بر کشیدن استعمال - صاحب آصفی
 افشاندن) را ہم بر زبان دارند معنی بال بر کشیدن ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 افشاندن) کہ گذشت (ارو و) دیکھو گوید کہ بمعنی خیمتی است معنی پر و بال طائر
 بال افشاندن - بر کشیدن و دور کردن کہ طاقت پرواز

زائل شود۔ وازپر واز بار ماند و این متعلق می آید فارسیان استعمال (بال بستن) است بمعنی دوم فقط بال (سعدی شیرازی) هم برائے طیور کرده اند که بمعنی قوت پر واز (س) کند جلوه طاؤس صاحب جمال پچہ می زائل گردن است از بستن بال و پر خواهی از باز برکنده بال پ (ارو) پیکچیرنا (نهوری س) چه بنیش است که این بال **بال بستن** استعمال صاحب آصفی ذکر بسنگان دارند پچیم دام تو خوش کرده اند این کرده از معنی ساکت و از شانی شهدی دانہ تو (ارو) پر باندنا بقول آصفی سزاورده که بر (بال و پر پر واز بستن) پرین دور باندنا تا که جانور نہ اڑ سکے۔

بالیوس بقول انس در شیدی و ناصری و (نوی لبکون لام و ضخم باجوالہ نسخہ نیرا) ولایت قندھار را گویند صاحبان برهان و جامع گویند که بهمین معنی بجای بائے اجدیای حطی ہم آمده صاحب برهان بر قندھار فرماید کہ بہ فتح اول بر وزن شمرسا نام شہر است معروف بعضی گویند کہ از ترکستانست و بقول بعض از ہندوستان بہار بر قندھار گویند کہ نام معبدی در گنگ بہشت کہ نام شہری است در حد و دشرق چنانکہ نظامی گنجوی فرماید در سکندر نامہ (س) دگر بارہ بر مرز ہندوستان پک گذر کرد چون باد بر بونہا از آنجا بہ شرق علم بر فراخت پکی ماہ بردشت بر کوہ تاخت پ از ان راہ چون دوزخ تافتہ پکز و پشت پامی پیش یافتہ پ در آمد یہ آن شہر مینو سہرشت پ کہ ترکانش خوانند گنگ بہشت پ ہوائی درو دید چون نو بہار پ پرستش گہی نام او قندھار پ و فرماید کہ اغلب کہ معرب است و در اصل گندھار بر وزن خندار کاف فارسی و دال مخلوط الہا

<p>کو ترک فرمایا ہے۔</p>	<p>کہ تلفظ آن بر غیر ہندی و شوار مولف عرض</p>
<p>بال بہم زدن (اصطلاح)۔ بال</p>	<p>کنہ کہ از جغرافیہ حال قند ہار شہریت در</p>
<p>و پیر را بہم حرکت دادن تا اگر دو غبار</p>	<p>جنوب افغانستان۔ داخل افغانستان و خارج</p>
<p>بر نیز دو پیر ہا صاف و پاک شود (صائب)</p>	<p>از ہند مقصود محققین مابعد الذکر خزین نباشد</p>
<p>می زخم بال بہم تا فدا آتش در من ہا</p>	<p>کہ عوض موحده دوم تحتانی گیریم چنانکہ حساب</p>
<p>(ارو) پر جھنگنا۔</p>	<p>بر ہان بالیوس را بیای حلی چہارم بہ ہمین</p>
<p>(الف) بال پرواز (اصطلاح)</p>	<p>معنی آورده و شک نیست کہ ہمین اصل است</p>
<p>(ب) بال پرواز پرواز (الف)</p>	<p>صاحب کنر گوید کہ بالیوس بہ موحده اول و</p>
<p>بالی کہ ذریعہ پرواز ہا شد مرکب اضافی۔</p>	<p>تحتانی چہارم تہ کی زبان وکیل دولت و</p>
<p>در متعلق بمعنی دوم لفظ بال (صائب ۵)</p>	<p>قضل را گویند (انتہی) پس عجبی نیست کہ در</p>
<p>بال پرواز ہزاران چشم است ہا از قناعت</p>	<p>زمانہ باستان وکیل دولت را در ہمین شہر</p>
<p>کہ مر است ہا (ب) حاصل کردن</p>	<p>مقام باشد و ہمین نام شہرت گرفت و عوام</p>
<p>و پیدا کردن پرو بال است برای پرواز</p>	<p>تا واقف از ماخذ تحتانی را موحده دانستہ</p>
<p>(ظہوری ۵) دل بر آورده ہا پروازی</p>	<p>استعمالش موحده کردند اندرین صورت (ظہوری ۵)</p>
<p>کہ وہ کجبتک صید شہبازی ہا (ارو)</p>	<p>مفسر باشد (ارو) گند ہا بقول اصفیہ</p>
<p>پرو بال۔ بال پرواز۔ پرواز پرواز</p>	<p>ہندی۔ اسم مذکر۔ شہر قند ہار مولف</p>
<p>بال پرواز (ب) بال پرواز (ب) پرواز پرواز</p>	<p>عرض کرتا ہے کہ صاحب آصفیہ نے قند ہار</p>

<p>اثر نے کے قابل ہونا صاحب آصفیہ نے کہ اعتماد مؤلف بر قول قوسی است کہ (بال و پر نکلتا پر یہی معنی لکھے ہیں - صاحب زبان است (النج) (میرزا (الف) بال تدر و اصطلاح (الف) قول بہا جلال اشیر (پرمی زند چو بال شکاری (ب) بال تدر و کسائیہ از ابرسید کہ قدح زموج و بال تدر و دیدہ در آئینہ ناگاہ از سیاہی پدید آید و باران آرد صاحب ہوا پر مؤلف عرض کند کہ تحقیق کامل بحر گوید کہ پارچہ ایر را گویند صاحب غیاث (تدر و) بجایے خودش می آید اکثر محققین بر (تدر و) ببدال معجمہ و وہم گوید کہ بمعنی فارسی زبان این را ببدال معجمہ نوشتہ اند خروس صحرائی است و ببدال مہملہ نوشتن و بعض شان ببدال مہملہ ہم و کثرت ببدال و خواندن و بمعنی کبک گفتن خطاست و ہم معجمہ و ہمین قابل و ثوق است پس این او بر (ب) فرماید کہ لکھ ابر است و خان اصطلاح را ہم ببدال معجمہ عوض وال مہملہ آرزو در سراج (تدر و) را ببدال معجمہ گرفت و جادار و کہ در سند نیز ابدال ہم آورده گوید کہ مرغ معروف خوش رفتار ذال معجمہ باشد نہ وال مہملہ کہ محقق مندرج کہ اکثر در پائے سر و گرد و ازین جہتہ عاشق بضرورت خود نقطہ را حذف کردہ باشد سر گویند کذا فی الرشیدی و بحوالہ قوسی فرمایند چنانکہ عادت اوست و جادار و کہ کاتب کہ تدر و ترنگ - مرغی است از جنس ماکیان مطبوع دست تصرف در از کردہ حیفاست و خروس کہ در بیشہ استر آباد و مازندران کہ ہر دو محققین اول الذکر صراحت حروف بسیار باشد و بغایت خوش رنگ بود و فرماں کند و ندبائی حال مرکب اضافی است و تھا</p>	<p>اثر نے کے قابل ہونا صاحب آصفیہ نے کہ اعتماد مؤلف بر قول قوسی است کہ (بال و پر نکلتا پر یہی معنی لکھے ہیں - صاحب زبان است (النج) (میرزا (الف) بال تدر و اصطلاح (الف) قول بہا جلال اشیر (پرمی زند چو بال شکاری (ب) بال تدر و کسائیہ از ابرسید کہ قدح زموج و بال تدر و دیدہ در آئینہ ناگاہ از سیاہی پدید آید و باران آرد صاحب ہوا پر مؤلف عرض کند کہ تحقیق کامل بحر گوید کہ پارچہ ایر را گویند صاحب غیاث (تدر و) بجایے خودش می آید اکثر محققین بر (تدر و) ببدال معجمہ و وہم گوید کہ بمعنی فارسی زبان این را ببدال معجمہ نوشتہ اند خروس صحرائی است و ببدال مہملہ نوشتن و بعض شان ببدال مہملہ ہم و کثرت ببدال و خواندن و بمعنی کبک گفتن خطاست و ہم معجمہ و ہمین قابل و ثوق است پس این او بر (ب) فرماید کہ لکھ ابر است و خان اصطلاح را ہم ببدال معجمہ عوض وال مہملہ آرزو در سراج (تدر و) را ببدال معجمہ گرفت و جادار و کہ در سند نیز ابدال ہم آورده گوید کہ مرغ معروف خوش رفتار ذال معجمہ باشد نہ وال مہملہ کہ محقق مندرج کہ اکثر در پائے سر و گرد و ازین جہتہ عاشق بضرورت خود نقطہ را حذف کردہ باشد سر گویند کذا فی الرشیدی و بحوالہ قوسی فرمایند چنانکہ عادت اوست و جادار و کہ کاتب کہ تدر و ترنگ - مرغی است از جنس ماکیان مطبوع دست تصرف در از کردہ حیفاست و خروس کہ در بیشہ استر آباد و مازندران کہ ہر دو محققین اول الذکر صراحت حروف بسیار باشد و بغایت خوش رنگ بود و فرماں کند و ندبائی حال مرکب اضافی است و تھا</p>
---	---

<p>باشد نہ کنایہ کہ یال تذر و معنی تحقیق ہم چون دارد (اردو) ابر کا ٹکڑا۔ مذکر۔</p>	<p>بالیقین بقول رہنما خواجہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار دریاے بالٹک را گویندہ مؤلف عرض کند کہ بالٹک کہ بہ نام ہندیت (لفظ انگریزی) دریائی است کہ ما بین شمال و مشرق جرمنی واقع است معاصرین عجم نامی ہندی را بہ فوقانی بدل کردند و گنا را بہ قاف و برائے اظہار کسرۃ تا بقاعدہ ترکی تختائی آوردند و دیگر بیچ (اردو) بالٹک زبان انگریزی میں ایک سمندر کا نام ہے جو جرمنی کے شمال و مشرق کے بائیں واقع ہے</p>
<p>بال حبیب شنیدن مصدر اصطلاحی حبیب رحمتی است کہ موجب زعیم است ہا روی حق آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف نشان تو در زیر بال خط پ (اردو) خط کا عرض کند کہ حرکت دادن بال و پر باشد و رسائی نمونہ خط کا اجماع۔ مذکر خط کی ہندی بیٹوش یافتن (اثیر ادمانی) فلکش گفت مرؤش بال خواستن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر کہ آنجا کہ توئی پ مرغ اندیشہ نیار د کہ بجنباہند این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند بال پ (اردو) پر مارنا بقول آصفیہ کہ از سند پیش کردہ اش بال و پر خواستن یعنی پرواز کرنا اگر نا۔ دخل پاندر سائی حاصل کرنا طلب بال و پر کردن پیدا است نہ بال خواستن استعمال۔ مرکب اضافی است مخفی مباد کہ (بال و پر خواستن) کنایہ از ارادہ گر نیز کردن باشد کہ بجای خودش می آید۔</p>	<p>بال حبیب شنیدن مصدر اصطلاحی حبیب رحمتی است کہ موجب زعیم است ہا روی حق آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف نشان تو در زیر بال خط پ (اردو) خط کا عرض کند کہ حرکت دادن بال و پر باشد و رسائی نمونہ خط کا اجماع۔ مذکر خط کی ہندی بیٹوش یافتن (اثیر ادمانی) فلکش گفت مرؤش بال خواستن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر کہ آنجا کہ توئی پ مرغ اندیشہ نیار د کہ بجنباہند این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند بال پ (اردو) پر مارنا بقول آصفیہ کہ از سند پیش کردہ اش بال و پر خواستن یعنی پرواز کرنا اگر نا۔ دخل پاندر سائی حاصل کرنا طلب بال و پر کردن پیدا است نہ بال خواستن استعمال۔ مرکب اضافی است مخفی مباد کہ (بال و پر خواستن) کنایہ از ارادہ گر نیز کردن باشد کہ بجای خودش می آید۔</p>
<p>بایدن یعنی خواست چنانکہ ذکرش معنی (اردو) بال و پر چاہنا گریز پر آمادہ ہونا ششم بال کردہ ایم (صائب) دریائی بال وادون مصدر اصطلاحی۔ صاحب</p>	<p>بال حبیب شنیدن مصدر اصطلاحی حبیب رحمتی است کہ موجب زعیم است ہا روی حق آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف نشان تو در زیر بال خط پ (اردو) خط کا عرض کند کہ حرکت دادن بال و پر باشد و رسائی نمونہ خط کا اجماع۔ مذکر خط کی ہندی بیٹوش یافتن (اثیر ادمانی) فلکش گفت مرؤش بال خواستن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر کہ آنجا کہ توئی پ مرغ اندیشہ نیار د کہ بجنباہند این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند بال پ (اردو) پر مارنا بقول آصفیہ کہ از سند پیش کردہ اش بال و پر خواستن یعنی پرواز کرنا اگر نا۔ دخل پاندر سائی حاصل کرنا طلب بال و پر کردن پیدا است نہ بال خواستن استعمال۔ مرکب اضافی است مخفی مباد کہ (بال و پر خواستن) کنایہ از ارادہ گر نیز کردن باشد کہ بجای خودش می آید۔</p>

آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف **ع** آصفی بال و پرو داشتن پیداست که بجای خود
 کند که کنایه باشد از بلند کردن و بالا کردن می آید (ارسلان شهدی **ع**) که در سرت
 متعلق بمعنی ششم لفظ بال (صائب **ع**) سنگ گشتی و کردی طواف یک کعبه اگر بال و پری داشته
 و آهین را بهمت می توانم بال داد و صید یا مخفی مباد که (الف) متعلق بمعنی دوم لفظ بال
 اگر خواهم شب این ترازو می کنم یا شاعر گوید که است که بجایش گذشت (ارو **و**) (الف)
 اگر خواهم که شب این ترازو صید کنم یعنی اگر پرو دار بقول آصفیه - فارسی - پروالا -
 خواهم که به دخل و فریب وزن جنس را کم اثر نه والا - (ب) پرو یا ل رکنا -
 سازم بهت من می تواند که سنگ و آهین **بال و سر کشیدن** مصدر اصطلاحی است
 یعنی سنگ ترازو را بلند می بخشد تا در وزن بهار چشم گوید که جناب سراج المحققین می فرمایند
 جنس کمی رود و (ارو **و**) بلند کرنا - که صحیح (بال و سر کشیدن) است زیرا که حفظ سر
 (الف) بالدار اصطلاح - صاحب منها در صورت مذکور است پس لفظ در غلط کتاب
 (ب) بال داشتن بحواله سفرنامه ناصرالدین باشد و زله بردارش (بهار) گوید که لفظ در
 شاه قاجار ذکر (الف) کرده گوید که بمعنی یعنی بر نیز آمده چنانچه (از عهده و آمدن)
 پرواز است و صاحب آصفی ذکر (ب) بمعنی (از عهده و آمدن) گذشت پس غلط
 کرده از معنی ساکت مؤلف گوید که به لحاظ کاتب را دخلی نبود مؤلف آصف اللغات
 (الف) که اسم فاعل ترکیبی است (ب) مصدر عرض می کند که اگر غلط کاتب را دخلی نباشد
 است معنی با بال و پرو بودن ولیکن از سند غلط سراج المحققین است که دخل در معقولات

<p>و محاوره اهل زبان می دهد (باقراکاشی) بجزکت دل همچو جناح طیور (ظهوری) دلیری که چون تیغ کین بر کشد و زبانش ملک ببال دل ظهوری بر سپهر عشق پروازی ببال در سر کشد و خیال ماین است که سراج که کنج شک حسیض خود شمار دواج غنقا المحققین وزله بردار خوان آرزویش بر (ارو) ببال دل - ترکیب فارسی در برود و رمی جنگند و کسی ازین هر دو اصل که سکت پین - اسم نگر - دل کی تشبیه معنی اصطلاح راصل نمی کنند العجب بازوی پرند که ساخته -</p>	<p>چو مایه احتیاط است و چه رنگ تحقیق تحقیق ببال و میدن استعمال - صاحب آصفی (بال در سر کشیدن) خود و مغفروشنیدن ببال روئیدن ذکر هر دو مصداق کرده است و این کنایه باشد و کلمه بال در اینجا از معنی ساکت مؤلف عرض کند که یعنی بر متعلق به معنی دوم است که مغفرو قسم باشد آمدن بال و پر است (ظهوری) فروغ یکی آهین و دیگری از چشم بافته که تیغ درو آنچنان از شاغل و مدد که از زاغ بال حاصل کارگر نمی شود این است حقیقت (بال در و مدد) (کمال اصغرفانی) بال مرغ طرب سر کشیدن که مؤثر کافی های هر دو تحقیقین بند از باوه رنگین روید و دانراین آنگه از سوی نثر او از معنی اصطلاحی بهره نگرفته (ارو) دلش را به بر است (ارو) پر نخل - خود سر مین بینا -</p>
<p>ببال ریختن اصدا را اصطلاحی - صاحب ببال دل استعمال مرکب اضافی است آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف معنی دل که دل را به بال تشبیه داده نظر عرض کند که معنی ببال و پر و کشیدن</p>	<p>(۱۸۴۱)</p>

<p>افشان بال و پر بمعنی لازم و متعدی هر دو (عشرتی) بر جشکنا - (ب) (۱) اژرنه والا (۲) و کجی بال (۳) شدم آگه که در دامت چرا خوار است بال زین اصطلاح - بقول آند سجوا له مرغ دل با چو دیدم رنجسته بال ملائک بر فرنگ فرنگ بکر زای معجمه و سکون تحتانی سرکویت (۴) (ظهوری) یجائی که بال آفتاب و نون بمعنی بازوی زین مؤلف عرض کند بریزه و پرواز نمیت دعائی رساند (۵) که مرکب اضافی است و لفظ اضافت پر جطرنا - پر گرنه - پر گز زینا - مستعمل و متعنی باشد بمعنی اول لفظ بال (الف) بال نرون مصدر و معطالی - طالب سند استعالم باشیم (ار و و زین) کج</p>	<p>(ب) بال نرن (الف) بقول سحر (۱) بازو کا حقه - بازو زین - مذکر - معنی پیدان و به پرواز آمدن و تحقیق (۲) بال است بقول جهانگیری و برهان و رشیدی بال افشاندن پرند بعل و مذبح (شفائی) و ناصری و سراج بالام مفتوح بسین زده دیو اصفهان (۳) در آرزوی ناوک او بال و بکر را گویند (مولوی معنوی) کیست می زند با صید حرم که زودنگر و دشکار که از دمدیه روح القدس با حاطه چون می کس با و (ب) بقول آند سجوا که فرنگ باست نیست با مؤلف عرض کند که این مرکب فرنگ بفتح زای معجمه و سکون نون (۱) به است از دو لغت زبان سنکرت که بال به معنی پرن و پرند و لطیف تحقیق (۲) مراد معنی دختر نایا لعه آمده و (ست) بفتح بمعنی بال افشان (ار و و) (الف) (۱) پر مارنا زور و قوت و روح و خلاصه و خوبی و فضیلت بقول آصفیه پرواز کرنا - اژرنا (۲) پر جبارنا (کذا فی الساطع) پس فارسیان ازین هر دو</p>
--	--

لغت سنکرت لغتی مرکب ساختند و براسے بال و پر سوختن پیدا است کہ بجای خودش می آید
 و وشیزه و باکره استعمال که وند از کثرت استعمال که بمعنی حقیقی است لازم و متعدی هر دو -
 فتح سین مطلقه با هم نقل شد (ار دو) باکره (طغرائے مشبده) قبح را ز بس چهره افتاد
 بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - و وشیزه و بط باده را بال و پر سوخته (ار دو) بال
 کنبیا - اچھوتی -
 پر جلنا - بال و پر جلانا -

بال سمندر استعمال - مرکب اضافی است بالش بقول جامع و سروری (۱) معروف
 بمعنی موی سمندر و متعلق بمعنی دوم لفظ بال - و بقول برهان و ناصری بر وزن بالش آنچه
 (صائب) آسوده نیست پرده شرم زیر سر نهند - و ارسته نسبت این گوید که مراد
 از نگاه گرم با آتش حرفی بال سمندر نشین و بالشت است صاحب رشیدی فرماید که بالین
 و مخفی مباد که سمندر بقول برهان نام جانور است و بالشت و بالشک معروف از اینجاست
 که در آتش شکون می شود و از پوست او کلاه که چار بالش ملوک و اکابر بمعنی سدر و سدر
 و رمال سازند و از موی او جامه بافتند پس است صاحب ناصری فرماید که بالشک بالین
 فارسیان درینجا بال را بمعنی مو استعمال کرده اند کاف بهمان معنی و بقول مؤید خیریکه میگفت غلام
 و این لغت سنکرت است که ذاتی الساطع (ار دو) بر سر کتند و نیز آنچه بدان نگین کشند چون
 بال سمندر - سمندر کے بال - مذکر - بدست نشینند ما خود از بالیدرخ خان آرزو
 بال سوختن استعمال - صاحب آصفی بآتش
 کرده از معنی ساکت و از سند پیش کرده اش و بالشت و بالشک همه ما خود است از بالین

بعضی اقرودن و چون تکیه زیر سر موجب افترا و اهل زبان بود و راحت کرده مخفی سپا و کپه نشینان
 فرشت خواب است بطرف سر بدین نام موسوم و اهل ولایت این زمان هم پر و بال مرغان
 شد و گاهی پشت بدان کرده نشینند چنانکه راور بالش می کنند و میگردند و همین است
 چهار بالش ملوک و اکابر و چهار بالش از آن تعلق بالش یا پال (اوناز بالش) که می آید
 گویند که سابق تکیه کلانی که حالا پس پشت تکیه نازکی که بالای بالش نهند فدائی حصار
 می دارند موسوم نبود بلکه رسم آن بود که دو این هم فرموده و بالشک که می آید به کاف مقصیر
 تکیه بر پشت و دو بر پیمین و یار می و تهنند بالش کوچکی که زیر رخساره نهند و فی زمانه
 پس حقیقت چار بالش همان چار تکیه (الح) بر بالش استراحت امر موسوم و بشایده ما
 مؤلف عرض کند که حق انیت که بال بعضی هم آمده و معاصرین عجم هم در خصوص بالش تهنند
 پر طيور و جناح طيور که گذشت اسم مصدر تهنند و بالین زیادت یا ونون نسبت بر لفظ بال
 و بالش حاصل بالمصدرش که بر معنی دوم بعضی منسوب به باز و و جناح تکیه نرمی که بر بالش
 می آید و در اینجا مرکب از بال و شین نسبت یعنی استراحت و دو طرف نهند و لفظ بال در اینجا
 منسوب به بال چنانکه بولش منسوب به بوب - یعنی اول اوست معنی باز و و مجازاً بمعنی
 صاحب قانون و تنگیبری ذکر شین نسبت عام یعنی برای بالش زیر سر هم متعل شد و
 کرده و بالش را هم باین آورده پس داشت فرید علی به بالش زیادت فوقانی و آخر
 بالش با شین نسبت کنایه باشد از تکیه که بالا و مرادف بالش چنانکه فرامش و فرامش
 تکیه نهند صاحب فرنگ فدائی که از معاصرین پاداش و پاداشت محققین بالا کار از ترزا

معنی و ماخذ گرفته اند و اسب و خر را بیک تازیانه
 رانده خان آرزو که بالین و بالش و پشت
 و بالشک هر چهار را ماخوذ از بالیدن آورد (۱) تا که بنشست
 حق آنست که پی بحقیقت نبرده بالیدن ماخوذ آمد ز ناز در
 از بال است و این هر چهار اصطلاح هم از بانام و نشان و حقیقت حکم
 همان لفظ بال مرکب پس قول خان آرزو و تکیه بقول آصفیه فارسی اسم مذکر
 بعید از تحقیق است و هم و تحقیقت چار بالش سرمانی رکهنه کی خنیر
 را که بالاییان کرده سکندری خورد و یعنی متغیر (۲) بالش بقول سروری نمود و افزایش
 که دو تکیه پشت و دو تکیه مین و یار را و بقول جامع و برهان بالیدن و نمو کردن
 چار بالش نام کردند و اینقدر دفع دخل صاحب ناصری بذكر معنی اول گوید که معنی
 کند که پیشینان در پس پشت تکیه کلان نمی داشتند بالیدن صاحب مؤید بجواب دستور فرماید که
 چنانکه زمانیان بلکه بعضی آن دو تکیه پشت معنی افزون و بقول خان آرزو در سراج
 می کردند (الخ) می پرسم از و که این واقعه حاصل بالمصدر بالیدن سندان اهل حکیم
 تاریخی را از کجا پیدا کرد و خبر نیست که برای تکمیل سانی بر معنی اول مذکور شد مؤلف عرض کند
 تعدا و چار بالش مصنون خلاف واقعه را که ما با خان آرزو و اتفاق داریم و طرز تعریف
 متصنیف می کند معاصرین عجم با اتفاق دارند جامع و برهان و ناصری را نمی پسندیم و صاحب
 که (چار بالش) بالش پشت و دو بالش مین و سفرنگ هم در (نامه شت و خورشید) بر

نقرہ صد و پنجاه و چار و در (پند نامہ کنک) میں اگر اُسے بند کر دیتا ہے مؤلف عن
درستی نقرہ ذکر این کرده (امیر خسرو) کرتا ہے کہ دکن میں اسی کو پدگ کہتے ہیں
و اگر گفت از خورشہا تن چو سپر است و در آن آس آہنی یا برنجی کند کی کا نام ہے جو صندوق
بالش ز بالا یا زیر است (ارو) یا الماری یا دروازے میں اس غرض سے
منو۔ مذکر۔ افزایش۔ موتی بالیدن کا لگاتے ہیں کہ اس میں قفل لگا دیں۔

(۳) بالش۔ بقول برہان و سراج بنیدی (۴) بالش۔ بقول برہان زری باشد بقدر
رائز گویند کہ بر صندوق ہا زینہ خصوصاً خانہ سعین صاحب ناصری گوید کہ این اصطلاح
قفل بران گذارند صاحب جامع ہم ذکر مغل است خان آرزو در سراج گوید کہ
این کرده مؤلف عرض کند کہ اگر سند زری بمقدار شت مشقال و دو دانگ کہ
استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ مجاز در قدیم تر و بادشاہان اترک رائج بود۔
معنی دوم باشد یعنی چیری است بر سر پیش مؤلف عرض کند کہ (بالش زر) اصطلاح
صندوق از آہن و مس وغیر ذلک درست است بہمین معنی و (بالش نقرہ) ہم کہ می
کنند کہ از سطح خوب بلند باشد و بوسیدہ آن و از مجر و بالش این سکہ طلا و نقرہ را نتوانیم
صندوق را مقفل سازند و آنرا در دکن گرفت تا آنکہ سند استعمال بدست نیاید و
پدگ نام است و گاہی از زنجیر ہم ہین کار بوجہ سند تو انیم عرض کرد کہ این سکہ ہم
گیرند (ارو) چھپکا۔ بقول آصفیہ ہم بالیدگی دارد و متعلق باشد معنی دوم
مذکر۔ صندوق وغیرہ کا چوڑا پتر جو کہ می خیف است کہ محققین ترکی زبان ازین سکہ

(اردو) ایک سکہ طلا و نقرہ کا نام فارسی میں حقیقی و متعلق بمعنی اول بالمش باشد۔
 بالمش ہے و کھو بالمش زراور بالمش نقرہ۔ مذکر (نہواری) می نہد خوش بالمش نرمی
 (۵) بالمش بقول بہار بمعنی مسند و این مجاز بر زیر سر مراد انحض و خاشاک کویش تبری
 است مؤلف عرض کند کہ زیر انداز مسند می بایدیم (و کہ) بر زیر سر و ع را خواہ
 باشد کہ آن را بضروت نرمی با پر ہای طوی مستی می نہد بالمش (نہواری) گچنین افسانہ
 باینہ پر کنند و جہر و مسند است و مجازا مسند جام و سبکوید (اردو) تکیہ زیر سر کھنا
 ہم و ما اشارہ این بر معنی اول کردہ ایم و از بالمش بر اصطلاح بہ فتح باے فارسی۔
 کلام حکیم سنائی برای ہمین معنی سندی ہم ہذا بقول اند و بہار تکیہ کہ پر ہا دران آگندہ
 مذکور (اردو) بالمش بقول آصفیہ بالمش مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی
 اسم مذکر۔ آرام کی جگہ۔ مؤلف عرض است بمعنی حقیقی دیگر ہیچ (اردو) پروان
 کرتا ہے کہ فارسیوں نے زیر انداز مسند و کا تکیہ۔ مذکر یعنی وہ تکیہ جسمین پر ہے
 مسند کو بھی بالمش کہا ہے۔ وہ روئی یا رو بالمش بقول سروری و جہانگیر دوان
 کا گداجو نرمی کے لئے مسد کے نیچے بچھا ہے و جامع مراد بالمش و بقول بہار بالمش
 میں۔ (مذکر) صاحب آصفیہ نے گدا پر کہ در زیر سر نہند (عماد الدین فقیرہ رباعی)
 فرمایا ہے۔ اسم مذکر۔ گدیلہ۔ توشک و چشم حقیقان چہ زیبا و چہ زشت ہر سر
 روئی دار بستر۔ عاشقان چہ دوزخ چہ بہشت ہر پوشیدن
 بالمش بر زیر سر نہاؤن استعمال بمعنی بیدلان چہ اطلس چہ پلاس ہر زیر سر عاشقان

<p>چہ بالشت و چہ خشت پیمچی کاشی (۵) با سر مرغ دل مبتقا خودش از بازوی خود بر می کشد بید و تنان دولت نگر و جنت اگر پوز از پرو تا بالش پر پرو را پر کند نقائل (ار دو) و کیو با بال ہما سازند پر بالشت را مؤلف بالشت پیل اصطلاح بقول بجد (۱) آنچه عرض کند کہ با حقیقت این بر بالشت بیان در او اکل حال برای آموختن پیل نو گرفتار کرده ایم کہ این مزید علیہ آنت بہار این از پنہ بمقدار تکیہ کلان راست کنند و باولی را بمعنی مسند ہم آورده مشتاق سداستعمال دہند صاحب اند بجا الہ غیاث و صاحب باشیم اگر چہ ہمین معنی بر معنی ششم بالشت گذشت غیاث بجا الہ شرح قران السعدین ذکر این و حقیقتش ہمد را بجا مذکور (ار دو) و کیو کردہ مؤلف عرض کند کہ بالشت کلانی کہ بالشت کے پہلے اور پانچویں معنی۔ بالشت پر استعمال۔ بہ فتح باے فارسی۔ عجم تصدیق این کنند۔ مرکب اضافی است بقول بہار بہ سند ملاطفر امرادف (بالش پر) و معاصرین عجم این را بر سبیل مجاز بمعنی (۲) کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی مطلق بالشت کلان تریم استعمال کنند مخفی است (ملاطفر ۵) صدر مرغ دل مبتقا سدا کہ (باولی وادن) بقول بجد لیر گردید از بال خود کشد پر ہا جائیکہ آن پر پرو بالشت جانور شکاری است بسبب گیر اندن جانور پر ندارد و بجا خیال مادر صرع دوم این لفظ و گیر بخیال مامعنی اول و دوم فرقی ندارد پر بالٹم است مقصود شاعر این باشد کہ جلی (ار دو) (۱) وہ بڑا تکیہ یا گدی یا گدا کہ پر پرو و بالشت خود را پروا گندہ ندارد اور گدیہ جسکے ذریعہ سے نئے پاتھی کو</p>	<p>چہ بالشت و چہ خشت پیمچی کاشی (۵) با سر مرغ دل مبتقا خودش از بازوی خود بر می کشد بید و تنان دولت نگر و جنت اگر پوز از پرو تا بالش پر پرو را پر کند نقائل (ار دو) و کیو با بال ہما سازند پر بالشت را مؤلف بالشت پیل اصطلاح بقول بجد (۱) آنچه عرض کند کہ با حقیقت این بر بالشت بیان در او اکل حال برای آموختن پیل نو گرفتار کرده ایم کہ این مزید علیہ آنت بہار این از پنہ بمقدار تکیہ کلان راست کنند و باولی را بمعنی مسند ہم آورده مشتاق سداستعمال دہند صاحب اند بجا الہ غیاث و صاحب باشیم اگر چہ ہمین معنی بر معنی ششم بالشت گذشت غیاث بجا الہ شرح قران السعدین ذکر این و حقیقتش ہمد را بجا مذکور (ار دو) و کیو کردہ مؤلف عرض کند کہ بالشت کلانی کہ بالشت کے پہلے اور پانچویں معنی۔ بالشت پر استعمال۔ بہ فتح باے فارسی۔ عجم تصدیق این کنند۔ مرکب اضافی است بقول بہار بہ سند ملاطفر امرادف (بالش پر) و معاصرین عجم این را بر سبیل مجاز بمعنی (۲) کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی مطلق بالشت کلان تریم استعمال کنند مخفی است (ملاطفر ۵) صدر مرغ دل مبتقا سدا کہ (باولی وادن) بقول بجد لیر گردید از بال خود کشد پر ہا جائیکہ آن پر پرو بالشت جانور شکاری است بسبب گیر اندن جانور پر ندارد و بجا خیال مادر صرع دوم این لفظ و گیر بخیال مامعنی اول و دوم فرقی ندارد پر بالٹم است مقصود شاعر این باشد کہ جلی (ار دو) (۱) وہ بڑا تکیہ یا گدی یا گدا کہ پر پرو و بالشت خود را پروا گندہ ندارد اور گدیہ جسکے ذریعہ سے نئے پاتھی کو</p>
--	--

سدها تین اور اسکی پیٹھ پر ڈالکر سواری اول قانع صاحب مؤید بر بالشتک کہ
 کرتے ہیں۔ مذکر (۲) مطلق بہت بڑا تکیہ بزرگ بہ نون پنجم می آید مذکر معنی دوم گوید کہ اگرچہ
 بالشتیجہ اصطلاح بقول مؤید و محنت در رسالہ علمی بہ نون نوشتہ ولیکن اس معنی
 بالشت خورد صاحب اند گوید کہ بدون نقاص می کند کہ مصغر بالشت گیریم نقائص
 فوقانی بالشتیجہ ہم بہ معنی است مؤلف پنجم مؤلف عرض کند کہ ہر دو درست
 عرض کند کہ کلمہ چہ بقول برہان باخفاء است معنی بالشتک بہ فوقانی و بالشتک
 ثانی افادہ تصغیر کند چون در آخر کلمہ آرد بہ نون زیرا کہ چنانکہ بالشت مزید علیہ بالشت
 ہچون باغچہ و طاقچہ پس تکیہ کوچک باشد است ہچنین بالشت بہ نون آخر ہم مزید علیہ
 و بس مرادف بالشتک کہ می آید و مرکب از بالشت آمدہ پس کاف تصغیر بر ہر دو زیاد
 بالشت وچہ (اردو) چھوٹا تکیہ۔ مذکر۔ توان گرفت بای حال معنی اول تکیہ خورد
 بالشتک بقول ضمیمہ برہان (۱) مصغر و معنی دوم ہم شبہہ تکیہ خورد کہ دو طرف
 بالشت و (۲) چیریت از پارچہ و جامہ استخوان شکستہ قائم کردہ می بندند۔
 پیچیدہ مانند بالشت کوچکی کہ بر استخوان (اردو) (۱) چھوٹا تکیہ۔ مذکر (۲) کلمہ
 شکستہ بندند و فریاد کہ در مؤید معنی آخر بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مؤنث وہ شبہہ
 بالشتک آمدہ کہ بجای فوقانی نون باشد یا چوتہ کہ کثیرا جو کسی زخم یا فصد پر رکھ کر
 صاحب استدراحت کند کہ کبر لام و فتح او پر سے پٹی باند دیتے ہیں۔
 فوقانی است و کجوالہ فرنگ فرنگ معنی بالشتن بقول اندکجوالہ فرنگ فرنگ

بضم لام و سکون شین معجمه دعا کردن
در حق دیگری و بهین معنی به سینه مہملہ ہم
آمدہ مؤلف عرض کند کہ این مصدر است
غریب کہ محققین مصدر فارسی ذکر این
نکر وہ اند و زبان عربی و ترکی و سنسکرت
و غیر ذلک ہم ماخذ این یافته نمی شود اگر
بمعنی پر کردن می بود موافق قیاس بود کہ ہم
مصدر این بالاش قرار میدادیم بائی حال
طالب سند استعمال باشیم معاصرین عجم بر
زبان ندارند بدون سند اعتبار را نشاید
(ارو) دعا کرد کسی دوسرے کے حق میں
بالشیء بقول مفت بکسر لام و فتح جیم فارسی
مرادف بالشیء کہ بغوفانی پنج گذشت صاحب
شمس ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند بالاش زیر سر نهادن استعمال بہمان
کہ مرکب از بالاش و چه چنانکہ تعریفش بر
بالشیء گذشت (ارو) دیکھو بالشیء۔ (مہوری) گسترانم ہر طاقت بستریشی
بالاش زیر اصطلاح بقول جہانگیری در بالاش بیماری زیر صحبت نہیم ہ۔

تخریفی در اعراب آن شده و در اصل معنی	(اردو) و کیو بالش نیز بر سر نهادن -
تکیه زیر سر است مؤلف عرض کند که	بالش عالی اصطلاح بقول ضمیمه برهان
بیچاره نمیداند که کاف زائد و آخر کلمه می آید	کتابیه از سند عالی - صاحبان بحر و مفت و توفیق
چنانکه زلو و زلوک پرتو و پرتوک پس	بر سند عالی قانع مؤلف عرض کند که مرکب
چرا در معنی اول اشکالی پیدا کرده می خواهد که	توصیفی است و معنی لفظی این سند بلند و پیچ
بر معنی دوم گفتا کند حقیقت انیت که	کنایه نیست و متعلق است بمعنی پنجم لفظ بالش
معنی اول فرید علییه بالش است چنانکه بالشت	گذشت (اردو) سند عالی - نوشت -
و معنی دوم مصغر بالش که اشاره این برهان	بالشت بقول برهان با کاف (۱) بروزن
هم کرده ایم (اردو) (۱) تکیه - مذکر (۲)	و معنی بالشت است که در زیر سر گذارند (۲)
چهارم تکیه - مذکر -	بفتح رابع مصغر بالش - صاحب جهانگیری
بالش کج نهادن مصدر اصطلاحی -	بر معنی اول قانع و بقول رشیدی مرادف
لقول بحر (۱) خواب گران کردن و (۲) نثر	بالشت صاحب جامع مذکر بالشت و بالشت
بعضی نخت و غرور بهم رسانیدن و دیگری	فرماید که با تا و کاف و کبیر لام بالش معروف
غیر از سحر ذکر این نکرد (بالبین کج نهادن)	خان آرزو در سراج نسبت معنی اول فرما
هم برین قیاس این را	که اگر چه کبیر لام و سکون شین و کاف نوشته اند به معنی اول می آید و هم برین قیاس این را
هم توان گرفت خلاف قیاس نیست که کجی	در صورتی که سند آن بهم رسد ظاهر اول
بالش و بالین علامت گران خوابی است	متصغیر بالش باشد که بسبب کثرت استعمال

<p>که گران خواب پیچیری پهلو بدل کند و بالیش تیرفت پ (اردو) باز و توژ تا توژا بجای خود نماند - برای معنی دوم طاب پروبال توژنا - توژا -</p>	<p>سند باشیم که معنی حقیقی هیچ تعلق از نخوت بالش گذاشتن پیچیری استعمال یعنی قائم و غور ندارد (اردو) (۱) گهری نیند کردن بالش سر بر این چیز (ظهوری)</p>
<p>سونما - بقول آصفیه نهایت غافل اور پیچیر خوش آنکه پیش درت بستم چنان افتد سونما - خواب خرگوش مین موند - سگه نیند که بالشی بستر تا نگذارم پ (اردو)</p>	<p>سونما - (۲) غور کرنا -</p>
<p>بال شکستن مصدر اصطلاحی - صاحب بالش بقول سروری بکسر لام (۱) همان آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف بالش مرقوم یعنی اول (حکیم فرخی) خست</p>	<p>عرض کند که معنی باز و شکستن و پروبال و روده از دینار و از گوهر تو آنکه شد پ (گوزن)</p>
<p>سوی شکستن باشد بطا معنی اول و دوم از لاله اندر دشت با بالش و بترشد پ (صاحب)</p>	<p>لفظ بال (سیح کاشی) چشمت بدامن شمس سجده ابراهیمی گوید که بفتح اول و کسر</p>
<p>مترگان بر کباب دل پ (بادی زده) که بال سوم (۲) معنی آشنا - مؤلف عرض کند</p>	<p>سند شکسته است پ (صائب) پ (۱) از نند بالا پیداست که بسکون شین معجمه</p>
<p>من ببال و پرتست زینهار پ (مشکن مرا) که ونون است و جرن نیست که فرید علییه بال</p>	<p>می شکنی بال خویش را پ (وله) در آه باشد چنانکه گذارش و گذارش و به معنی</p>
<p>اختیار ندارد زبید لان پ (بال شکسته) مانع پ (۲) دوم تا آنکه سند استعمال پیش نه شود احتیاج</p>	<p></p>

<p>را نشاید کہ معاصرین عجم بر زبان نذرند و به تحقیق رسیده (ظہوری) راحت نہا و گیر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این بالش نرم را زیر سر داغت از جگر ہا پائ نکرد (ارو) (۱) و کمیو بالش کے پہلے عرض کند کہ از سند ظہوری معنی اول شہوت معنی (۲) و کمیو آشنا۔</p>	<p>را نشاید کہ معاصرین عجم بر زبان نذرند و به تحقیق رسیده (ظہوری) راحت نہا و گیر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این بالش نرم را زیر سر داغت از جگر ہا پائ نکرد (ارو) (۱) و کمیو بالش کے پہلے عرض کند کہ از سند ظہوری معنی اول شہوت معنی (۲) و کمیو آشنا۔</p>
<p>حکم سند دارد کہ از اہل زبان است لیکن جدت خان آرزو یعنی پسندیم کہ (کسی) را داخل اصطلاح کردہ میخواند کہ موضوع</p>	<p>(الف) بالش نرم زیر سر گذاشتن (ب) بالش نرم زیر سر نہا (ج) بالش نرم زیر کسی گذاشتن</p>
<p>کتاب چراغ ہدایت را در ریشخند اندازد و امی بر محقق کہ (بالش زیر سر) را (زیر کسی) قرار دہد۔ قائل۔ باجمہ معنی حقیقی این (۳) تکیہ نرم را زیر سر کردن است معنی اول و دوم کنایہ باشد (ارو) (الف) (ب) بر معنی اول قانع و صاحب سروری (۲) متسخ سے خوشامد کرنا (۳) نرم تکیہ سر ہانے لینا۔ (ج) خوشامد کرنا۔</p>	<p>و (ب) بقول بحر (۱) خوشحال گردانیدن کسی را بطریق خوشامد و قیال بہار بذر معنی بالا گوید کہ از اہل زبان تحقیق پیوستہ کہ (۲) بمعنی خوشامد کردن از راہ متسخ و ریشخند است صاحبان برہان و جہانگیری و رشیدی نسبت (ب) بر معنی اول قانع و صاحب سروری و ضمیمہ کتاب گوید کہ کنایہ از خوشحال گرد کسی را بغیر و خوشامد گفتن و غرور دادن خان آرزو در چراغ بذر کہ (ج) فرماید کہ خوشامد کردن و گوید کہ این از اہل زبان</p>
<p>بالش نقرہ اصطلاح بقول جہانگیری ہشت درم و دو دانگ باشد صاحب</p>	<p>بالش نقرہ اصطلاح بقول جہانگیری ہشت درم و دو دانگ باشد صاحب</p>

<p>برهان گوید که برای منقرض مخصوص صاحبان کرده ایم (اردو) دیکھو باتشک - جامع و بحر جم ذکر این کرده اند مؤلف عرض بال طیار می برافشان اسد کند که مرکب اضافی است از تحبیل باش اصطلاحی - کنایه از آمادہ پرواز شدن ز نام سکہ از منقرضه که وزن آن بمقدار است (نہوری) گہی کشادہ رسم ہا ہشت درم و دو دانگ است کہ در زمانہ وہان براہ خوری و گہی زبال برافشانہ باستان مرقع بود (اردو) ایک نثری بال طیار می یعنی مباد کہ طیار می دیکھا سکہ جس کا وزن آٹھ درم اور دو دانگ بمعنی پرواز است و (بال پرواز برافشانہ) اور زمانہ سلف میں مرقع تھا اسکی تاریخی چیزی است کہ طویر قبل از پرواز جناح خود را برمی افشانند و این علامت</p>	<p>برهان گوید کہ برای منقرض مخصوص صاحبان کرده ایم (اردو) دیکھو باتشک - جامع و بحر جم ذکر این کرده اند مؤلف عرض بال طیار می برافشان اسد کند کہ مرکب اضافی است از تحبیل باش اصطلاحی - کنایه از آمادہ پرواز شدن ز نام سکہ از منقرضه کہ وزن آن بمقدار است (نہوری) گہی کشادہ رسم ہا ہشت درم و دو دانگ است کہ در زمانہ وہان براہ خوری و گہی زبال برافشانہ باستان مرقع بود (اردو) ایک نثری بال طیار می یعنی مباد کہ طیار می دیکھا سکہ جس کا وزن آٹھ درم اور دو دانگ بمعنی پرواز است و (بال پرواز برافشانہ) اور زمانہ سلف میں مرقع تھا اسکی تاریخی چیزی است کہ طویر قبل از پرواز جناح خود را برمی افشانند و این علامت</p>
<p>باتشک صاحب مؤید ذکر این کرده اند آبادگی برامی پرواز است (اردو) عرض کند کہ این مہمان است کہ بر باتشک آمادہ پرواز ہونا مارنے کے لئے پر جھکنے - بہ فوقانی خیم گذشت و ذکر ماخذ این ہم ہند پر تولنا -</p>	<p>باتشک صاحب مؤید ذکر این کرده اند آبادگی برامی پرواز است (اردو) عرض کند کہ این مہمان است کہ بر باتشک آمادہ پرواز ہونا مارنے کے لئے پر جھکنے - بہ فوقانی خیم گذشت و ذکر ماخذ این ہم ہند پر تولنا -</p>
<p>بالغ بقول سروری بحوالہ نسخہ وفائی بضم لام (۱) شاخ کاؤ خالی کردہ شدہ کہ بدان شراب خورد و کبر لام میانیہ شراب (استاد عمارت) باچنگ سخریانہ و با بال شراب پڑ آمد بخوان چاکر خود خواجہ با صواب بہ و فرماید کہ (۲) در نسخہ میرزا اسطو است کہ بضم لام اسم ایاتی است شمالی و بحوالہ مؤید گوید کہ بہ بای فارسی و فتح لام است صاحب برہان بد کہ ہر سہ معانی فرماید کہ معنی اول مگر جہان متعارف</p>	<p>بالغ بقول سروری بحوالہ نسخہ وفائی بضم لام (۱) شاخ کاؤ خالی کردہ شدہ کہ بدان شراب خورد و کبر لام میانیہ شراب (استاد عمارت) باچنگ سخریانہ و با بال شراب پڑ آمد بخوان چاکر خود خواجہ با صواب بہ و فرماید کہ (۲) در نسخہ میرزا اسطو است کہ بضم لام اسم ایاتی است شمالی و بحوالہ مؤید گوید کہ بہ بای فارسی و فتح لام است صاحب برہان بد کہ ہر سہ معانی فرماید کہ معنی اول مگر جہان متعارف</p>

و کبر ثلث هم بدین معنی آمده و بر (بالغ) به بای فارسی گوید که پمیانۀ شرابی را گویند که
 از شاخ گرگ ن و گاو و استخوان فیل و چوب سازند صاحب رشیدی بذکر معنی اول
 نسبت معنی دوم فرماید که این ولایت از ترکستان است که آن را (خان بالغ) هم گویند
 صاحب جامع بر معنی اول قانع مؤلف عرض کند که در ادعوی زبان لقبول منتخب معنی
 نیکو و رسنده و جوان بحد مردمی رسنده خان آرزو در سراج بذکر معنی اول نسبت معنی
 دوم گوید که این غلط است زیرا که ولایت نیست شهر نیست که دارالملک سلطان
 خطاست بلکه (خان بالغ) است چنانکه از مطلع السعدین بوضوح می پیوندد (بالغ)
 مؤلف گوید که درست می گوید و نسبت ماخذ عرض می شود که بقول معاصرین عجم اصل
 لغت که اسم جامد فارسی زبان است به بای فارسی است بمعنی پیاله و جام شراب و این
 مبدل پاتق ترکی است که قاف به غین بدل شد چنانکه آروق و آروغ بعض معاصرین
 ترک تصدیق پاتق گفتند ولیکن صاحبان کثر لغات ترکی ازین ساکت بای حال بالغ مبدل
 بالغ باشد که می آید بای فارسی عبری بدل شد چنانکه اسپ و اسب و تپ و تب و معنی دوم
 را وجه تسمیه معلوم نشد که چرا این شهر را بدین نام موسوم کردند و ندانم که معاصرین
 عجم از صفات این شهر خبر ندارند تا وجه تسمیه این از لفظ بالغ پیدامی گردیم و ظاهر آنحضرت
 (خان بالغ) است و خان بالغ که نام شهر بود مرکب توصیفی بمعنی خانه نیک باشد منظر بر خوبی
 آن شهر یا (خان بالغ) لقب کسی باشد که این را آباد کرد و در الله اعلم بحقیقه الحال نسبت معنی
 سوم همین قدر کافی است که فارسیان این لغت عرب را بترکیب نمود استعمال کرده اند

کہ در لطحات می آید از اینجاست کہ ما ذکرش کردیم (ار دو) (۱) شراب کا پیالہ - مذکر
 (۲) ایک شہر کا نام بالغ اور خان بالغ بھی ہے جو سلاطین خطا کا دار الملک تھا - مذکر
 (۳) بالغ - بقول آصفیہ - عربی - رسا - پھینچنے والا - جوان - سیانہ - پورا مرد -

(الف) بالغ کلام اصطلاح - بہار	راخبر زافسانہ عشق مجاز، و دیدہ بالغ نظر
(ب) بالغ نظر ذکر (الف) کردہ	برای بچہ طفلانہ نیت، (والہ ہروی ۵)
از معنی ساکت و از فقرہ ظہوری سنگیر و	با او ہمہ کس زادہ خود نیز نچند، میزان چو
کہ در مدح ممدوح نوشتہ (و مہ نڈا) بالغ	تمیز آمدہ بالغ نظران را، صاحب بحر جم و
کلامان مدرسہ سخن بطحان مکتب زبان	(ب) کردہ بخیاں ما این ہم متعلق است
و انیش، مؤلف عرض کند کہ مراد از	معنی سوم لفظ بالغ کہ گذشت اسم فاعل
نچتہ کلام باشد و متعلق بمعنی سوم لفظ بالغ	ترکیبی (ار دو) (الف) نچتہ کلام کہہ سکتے
کہ گذشت و نسبت (ب) فرماید کہ آنکہ بہ	میں - یعنی وہ شخص جس کا کلام نچتہ ہو (ب)
اسمان بگرو (صائب ۵) نیت صائب	بالغ نظر - بقول آصفیہ - غائر نظر حقیقت بین

(الف) بال فشان اصطلاح - همان بال افشان و بال افشاندن کہ گذشت و بال	
(ب) بال فشاندن افشانی حاصل بالمصدرش (صائب ۵) باقامت خمیدہ جوان	
زیستن چو در زیر تیغ بال فشانی ز بسلت، (ار دو) و کیو بال افشان و بال افشاندن	
بال فشان کردن مصدر اصطلاح - افکن کردن طائر بر کسی (ظہوری ۵)	
طائر بر فرق کسی کنایہ باشد از سایہ	سایہ رنگ ناز کم برد برش ز بال و پر،

بخت بفرقم ار کند بال فشان همای را مخفی کردنش در قفس که پرنندگان را در قفس از خرابی	مباد که از همین بند بال فشان طائر بزرگ
هم یعنی سایه گردن پرند بر سر پیدای شود من همان روز ز بال و پر خود شستم	را (رو) پرند که سایه افکن کرنا -
دست یکه درین تنگ قفس بال فشانم	بال فشان کردن مصدر اصطلاحی که روند (ار دو) طائر کوپنجره مین
طائر در قفس	کنایه باشد از مقید بند کرنا -

(۴۸۴۵)

بالقفس بقول برهان کسرت قاف و سکون سین بی نقطه بزبان رومی رستنی باشد و اول اگر آن را بخایند و برگزندگان افکنند در حال بمیرد و در عربی رجل الحماره خوانند و ابوخلسا همانست صاحب محیط بر رجل الحمار گوید که همان شجر که عرب شنگال فارسی و ساق الحمار هم نام دارد مؤلف عرض کند که همین لغت رومی بزبان فارسیان است و ما تعریف این بر ابوخلسا کرده ایم (ار دو) و کیو ابوخلسا -

بال کاغذی اصطلاح بقول تحقیق الاصطلاح	اولیکن از کلام صائب (بال عقل پریدن)
به معنی بال سست باشد مؤلف عرض	معنی بلند پروازی کردن پیدا است قتال
کند که اگر (بال کاغذی) را اصطلاح قرار	و این من وجهی متعلق باشد به (بال دیگر می بینم)
و هم معنی آن کنایه باشد از بازی مصنوعی که می آید (ار دو) مصنوعی بازو مصنوعی بر بال	
(صائب) بال کاغذی عقل می پریم	بال کاغذ صاحب سروری بخوانه نسخه حسین و فانی
صائب و دران چمن که سمندر کباب میگردد	گوید که در چپه که از درون خانه بیرون را

توان دید و بیرونیان نتوانند که درون را
 به بینند و حواله تحفه گوید که مراد از در یخچه
 آهنین باشد که چوبین را پنجه گویند و فرستاده
 که در فرستگ به بای فارسی آورده (رودکی)
 (۵) بهشت آئین سرائی را بهر دوخت و
 ز هر گونه دران تمثالها ساخت و ز عود و
 عنبه آتزا آستانه و درش سیمین و زرین
 بالکانه و (کمال اسمعیل ۵) ترسم ز بالکانه
 دیده برون جهد و این چند قطره خون که محفل
 وفای تست و صاحب برهان بذر معنی بالا
 گوید که در یخچه مشکبکی که از طلا و نقره و امثال
 آن سازند و لقبول بعضی شبکه مطلقاً به
 آنکه از آهن و برنج و غیره سازند و آنچه
 از چوب و استخوان و امثال آن باشد پنجه
 گویند صاحب رشیدی فرماید که مرادف
 بارگانه در یخچه مشکبکی که از درون بیرون
 توان دید و بای فارسی اصح است و قبول همان که بر بادگانه مذکور شد و لقبول تحقیق بال

صاحب جامع پنجه آهنی و برنجی که مشکب
 سازند خان آرزو در سراج بذر قول برهان
 قول رشیدی را نقل کرده گوید که آنچه بای
 فارسی اصح گوید وجه آن ظاهر نیست صاحب
 برهان (پالکانه) را به با و کاف فارسی و پنجه
 خانه گفته و صاحب رشیدی بر (پالکانه)
 به بای فارسی و کاف عربی گوید که غرض است
 نه در یخچه مؤلف عرض کند که اصل این (بادگانه)
 به دال مهمله سوم که بجایش گذشت و صحت
 ماخذش چهار پنج کرده ایم و در اینجا همین قدر
 کافی است که دال مهمله به لام بدل شد چنانکه
 و تغ و تغ مخفی مباد که بادگانه که بدال مهمله و
 کاف فارسی گذشت و بالکانه که به لام و
 کاف عربی زیر تعریف است و پالکانه
 که به بای فارسی و لام و کاف فارسی می آید
 هر سه مبدل (بادخانه) باشد و متعریفش
 همان که بر بادگانه مذکور شد و لقبول تحقیق بال

کہ در یخب بالا گذشت و بر پا لگانہ ہم می آید **بال کشادن** مصدر اصطلاحی۔ صاحب
 در یخب مشبک را نام است و بس کہ بنای آصفی فکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 آن برای نفوذ ہواست قلب اضافت عرض کند کہ (۱) بمعنی بال و پر کشادن کہ
 خانہ باد آنچہ در یخاخی مجھے بہ کاف بدل شد طائران بذوق سستی می بالند (سلیم طہرانی
 است ہم قرین قیاس است چنانکہ خان (۲) تذر و بال کشاید ز شوق بر سر سر و
 و کمان و تلخ و تلک بعض محققین (پا لگانہ) چنانکہ بر سر خوبان علائقہ دستار و (۲) پر
 را کہ بہ باد کاف فارسی می آید یک کاف عربی و سیر کردن (حافظ شیراز) عتاب جور
 ہم نوشتہ اند تصنیف آن بجای خودش کنیہ کشاد است بال دریمہ شہر و کمان گوشہ
 کہ ہر دو صحیح باشد و آنچه صاحب رشیدی نشینی ویرانی نیت پر (۱) اردو (۱) پر
 (بار کمانہ) مرادف (پا لگانہ) نوشتہ اگر سنا کھو لکر حالت سستی مین گھومنا جیسے کبوتر اور
 استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ بدل بشیر اور مور اور فیل مرغ گھوما کرتا ہے
 است کہ رامی مہملہ بہ لام و بالعکس بدل (۲) اڑنا۔ چکر لگانا۔ منڈلانا بقول آصفیہ
 می شود چنانکہ چار و چنال با جملہ ازین قدر چلیونکا کسی مردار کے گرد اڑتے پھر ناچکر
 تحقیق متحقق شد کہ اصح بہ بای عربی است لگانا۔ گھومنا۔ (آتش) منڈلا ہے
 نہ فارسی چنانکہ بعض محققین بدون غور بر ماخذ را مین کیوں یہ ماحیل کی طرح ہا شاید وہاں
 زدہ اند۔ این است حقیقت این لغت۔ سگ سے مرا استخوان گرا پڑ
 (اردو) دیکھو باد گانہ۔ **بال کشیدن** مصدر اصطلاحی۔ صاحب

آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف پر کشیدن در آب پدایت کہ بجای خودش آبی
عرض کند کہ از سندیش کرده اش (بال) (اردو) دیکھو بال و پر کشیدن در آب۔

بالکون اصطلاح بقول صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار (۱) بالاخانہ
(۲) مہتابی۔ صاحب بولچال ذکر ہر دو معنی بالا گوید کہ مفرس (بال کنی) است کہ دلغت
انگلیسی مہتابی را گویند مخفی مباد کہ مہتابی در فارسی زبان بقول غیاث عمارتی کوچک
کہ برب حوض برای سیر مہتاب سازند و بقول بہار عمارتی بلند سطح بی سقف خواہ از
گچ و سنگ و خشت خواہ از خاک کہ پیش ایوان یا در میان صحن سہری و باغ سازند برای
نشستن و سیر مہتاب (الح) مؤلف عرض کند کہ بال بمعنی فوق و بالا بمعنی شہتش گذشت
و کون بضم اول و سکون ثانی بقول بہان بمعنی نشستگاہ پس اگر این را ترکیب بال با کون
قلب اضافت گیریم معنی لفظی این نشستگاہ بالا و کنا یہ از بالا خانہ و مہتابی باشد اندر خصوص
ہیچ ضرورت ندارد کہ این را مفرس گیریم و (بال کنی) در انگلیسی زبان بمعنی بالا خانہ و
بار جا و برآمدہ (اردو) (۱) دیکھو بالا خانہ مذکر (۲) مہتابی بقول آصفیہ ایک اونچا
بڑا۔ کہلا ہوا کٹھن دار چوبترا جو اکثر محل کے سامنے یا صحن باغ میں چاندنی کی بہار
دیکھنے کے لئے بنادیتے ہیں۔ (نوٹ)۔

بال گرفتن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی بال و پر گرفتن پدایت کہ بجای خودش می آید و مجرور بال
و ذکر این کرده از معنی ساکت و از سندیش کرده بر زبان معاصرین مجہزیت (اردو) دیکھو بال و پر گرفتن

(الف) بال گرفتن مصدر اصطلاحی۔ (الف) بقول ضمیمہ بہان و بحر کنا یہ از گرفتن

(ب) بالندرو (اوب) (۱) بقول مؤید بحوالہ تا آخر خوانی بمعنی برو مکتب مؤلف
 عرض کند کہ (۲) اسم فاعل ترکیبی ہم معنی مکتب رونده مخفی مباد کہ در مدرسه ہای سلف تعلیم
 عظامد و فتمہ مقدم بود و اکتساب دیگر فنون ضمیمہ آن ازینجاست کہ (بالندرفتن) کہ بمعنی
 حقیقی سوی خدا رفتن است کہ نایہ شد از رفتن بمدرسہ کہ اکتساب علم واقف می کند از و
 (ارو) (الف) مدرسہ جانا (ب) (۱) مدرسہ جا۔ (۲) مدرسہ جانے والا۔

بال ماہی اصطلاح بقول صاحب رہنما سازندہ ہر چیز کہ آن بالیدہ و تنومند شدہ
 بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار پر مای باشد و عبرتی نامی خوانند و بقول رشیدی
 کہ ہر دو طرفش باشد صاحب بول چال ہم بمعنی نشوونما کنندہ و فزاینده مؤلف
 ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ مرکب عرض کند کہ اسم فاعل مصدر بالیدن است
 اضافی است و متعلق بمعنی دوم لفظ بال کہ می آید و تعریف برہان برای بالیدہ باشد
 (ارو) پر مای مچھلی کے پر۔ مذکر۔ نہ بالندہ و ضرورت نہ داشت کہ مشتقات
 بال ملائک استعمال۔ مرکب اضافی است بالیدن را ذکر کنیم۔ نمیدانیم کہ محققین نازک
 بمعنی جناح و پر مای فرشتگان (ظہوری) خیال چہ نزاکت در معنی خیال کردہ اند کہ
 نمی بالیت در بال ملائک شعاعہ سر دادن جو مای کعبہ را بہ ترکستان بردہ اند و ما ذکر
 چہ حد من کہ سوزم آفت ز را خام سید غم این را بہ ترکش ازین وجہ ترجیح دادیم کہ
 (ارو) فرشتوں کے پر۔ مذکر۔ غلطی تعریف را ظاہر کنیم (ارو) نشوونما
 بالندہ بقول برہان و مفت و اند بر و کرنے والا پھولنے والا۔ بالیدن کا اسم فاعل

۴۸۵۰

بال نفس استعمال۔ مرکب اضافی است (نہویری ۵) کند شعلہ ہای درونی کبابش؛
 کہ فارسیان بال را بمعنی ورم گرفته اند و بہ بال نفس گرفتار برنیزد (ارو) سانس
 تحقیق با اسم مصدر راست کہ ذکرش بر معنی کا پھولنا۔ حاصل بالمصدر۔ اُس نالی کا
 ششمش کردہ ایم و این متعلق بہ بہانت ورم جس سے سانس چلتی ہے۔

بالنگ بقول سروری بفتح لام (۱) جنسی از ترنج بزرگ باشد بغایت نازک کہ مر با
 کنند (سبحی طعمہ ۵) بہ شیخ و سبب مفتی و ریواس محتسب؛ بالنگ شد کلو و ترخش
 شیر گشت کما حیث بیان بذکر معنی اول گوید کہ (۲) جنسی از خیار ہم کہ آنرا (باد رنگ) نیز
 خوانند صاحبان جہانگیری و جامع ذکر بہر دو معنی کردہ صاحب رشیدی بر معنی اول
 قانع خان آرزو در سراج نسبت معنی اول فرماید کہ قوسی بمعنی ترنج بزرگ آورده
 پس آنچہ رشیدی بر مطلق ترنج قانع است محل تامل و معنی دوم ہم ذکر کردہ مؤلف
 عرض کند کہ کلمہ با مخفف باد است و لنگ مبدل رنگ چنانچہ چار و خیال۔
 پس بالنگ مخفف و مبدل (باد رنگ) است کہ بہر دو معنی بالنگ گشت و آنچہ خان آرزو بنا
 کلام قوسی بر قول صاحب رشیدی تامل کند می پرسم ازو کہ چرا بر (باد رنگ) خود او
 بر مطلق ترنج قانع کرد۔ شاید تخفیفی کہ درین لغت لفظاً را دریافت بخیاں نازکش ترنج
 را معنی بزرگ کرد و تحقیق ما این است و اتفاق محققین اہل زبان ہم کہ ترنج بسیار نازک
 و شیرین را فارسیان بالنگ گفتہ اند و ہمین است تحریف صاحب جامع (ارو) و دیکھو باد
 کے پہلے اور دوسرے معنی۔ دیکھو از رنگ و باتس۔

پالنگویه | بحث این بر باد رنگبویه گذشت و مخفف این پالنگویه که بحرف موحده می آید (ار دو) دکیو باد رنگبویه و پالنگویه -

(الف) پالنگو (الف) بقول برهان بکسر ثالث و سکون رابع و کاف فارسی به و او

(ب) پالنگویه رسیده و وائی است که آن را باد رنجبویه خوانند و در عربی بقله اتجیه

صاحب رشیدی فرماید که پالنگو و پالنگویه همان باد رنگبویه که گذشت و گوید که تخمی که

اسکال پیش عطاران به پالنگو معروف است تخمی دیگر است از ریاحین و پالنگو

نبیت و پالنگو همانست که بر باد رنگبویه مذکور شد خان آرزو در سراج مذکر هر دو

لغت فرماید که در برهان (الف) را بکسر ثالث گفته و آن خطاست صاحب محیط

که محقق مفردات طب است بر (پالنگبویه) گوید که همان (باد رنجبویه) و بر (الف)

فرماید که نوعی از ریحان است و در بوشبیه به (باد رنجبویه) و سبزمائل به سفیدی

و برگ آن بی گند و بی تشریف و تخم آن در از تر از تخم ریحان و در افعال قریب

به شاه مسفرم و گرم و تر و در آخر اول و مقوی قلب و جهت خفقان و رفع توخس و

اسهال معوی و دموی با گلاب مجرب (الخ) مؤلف عرض کند که پریشان بیانی

محققین در شکل اندازد همین صاحب محیط بر افرنجمشک نوشته که این را بشیرازی

پالنگوی خود رو گویند و بر پالنگو هیچ اشاره افرنجمشک نکرد و در اینجا (الف و ب)

را مراد فنگیر و پس (ب) را مخفف و مبدل (باد رنگبویه) دانیم که دال مهمله و موحده

هفتم حذف و رانی مهمله به لام بدل شد چنانکه چنار و چنال و (الف) ریحانی دیگر

شبیبہ بہ (ب) کہ اسم معروف تخم آن را صاحب مخزن الادویہ بالنگا گوید صراحت کند
 کہ فارسی این تخم بالنگو است و متحقق نشد کہ بالنگو لغت کہ ام زبان است و بوضوح یہ
 کہ اسم این در دیگر السنہ صیت اگر این را لغت فارسی گیریم تو انیم عرض کرد کہ و انیت
 بر بالنگ زیادہ کردہ اند کہ در بوم شاہ بالنگ است چنانکہ ہند ہند و و آنچه
 صاحب رشیدی نسبت (الف) گوید ہمین قدر است کہ اصلش بالنگبو بود و نسبت
 (ب) فرماید کہ اصلش بالنگبویہ بکثرت استعمال بای موحده از ہر دو حذف شد (الف)
 (الف) سبزہ کی ایک قسم اسکی بومثل باورنگبویہ کے ہوتی ہے جس کا اردو نام معلوم
 نہ ہو سکا اور صاحب مخزن الادویہ نے بالنگا پر اس کا اشارہ کیا ہے اور فرمایا ہے
 کہ بالنگو کے تخم کو بالنگا کہتے ہیں (ب) دیکھو باورنگبویہ ۔

بالو قبول جہانگیری بواو معروف (۱) داہا (۲) برادر را نیز خوانند۔ صاحب برہان	سخت کہ بر اعضای آدمی بر آید و در و کند بذر کہ معنی اول نسبت معنی دوم گوید کہ برادر
و پنچہ نشود و آنرا آرخ نیز نامند و بر معنی کہ از یک ماور و یک پدر باشد و (۳)	از ولایات فارس و عراق عجم کو خوانند بمعنی آواز خیزین ہم آمدہ صاحب رشیدی
و تازی ثو تول و بہ ترکی کونیک و بہ ہری بذر کہ معنی دوم نسبت اول فرماید کہ ہاے	سکیل و ہندی مساکویند (شمس) فارسی مشہور تر است صاحب جامع شفق
فخری (۵) برویت ہر کہ روشن نسبت	با برہان در ہر سہ معانی صاحب سوار السبیل
چشمش بود و مقابہ چشمش در چو بالو و	فرماید کہ بالو بہ لام شد و بالیالیانی گوی

و گره را گویند مؤلف عرض کند که خان آریز **یا لوالا** بقول اند بخواله فرنگ فرنگ مری
 در سراج به نقل معانی بر بان قناعت کرده و است که از ان ناخن بریزد و دیگر کسی
 از ماخذ بحثی نکرده مانسبت معنی اول عرض کنیم از تحقیقین فارسی زبان ذکر این نکر دو سخن
 که او تصغیر یا نسبت بر کلمه بال زیادہ نباشد کہ مرض طلقیہ را فارسیان بالوا گویند
 کرده اند چنانکہ دختر و پسر و ہند و بال صاحب اکیر اعظم گوید کہ طلقیہ مرضی است
 بمعنی ورم یا فربہی گذشت پس معنی لفظی آن کہ ناخن مانند ابرک سفید و براق شود و بہ
 ورم یا فربہی خفیف یا منسوب بورم یا فربہی ادنی سبب شکنندہ سبب استیلامی بیوت
 و کنایہ از آترخ و نسبت معنی دوم عرض شود بران و سببش قلت خون است بجهت
 کہ بال بلبغ سنسکرت کودک و طفل را گویند ضعف جگر و یا نقصان غذا و یا فساد آن
 پس زیادت و او نسبت بران کنایہ باشد و نشف رطوبات بحرارت خارج از اعتدال
 از برادر حقیقی و شک نیست کہ این را مفر **یا لوالا** بقول انطاکی سبب آن سردی و خشکی است
 گیریم و بمعنی سوم مبدل یا آاست کہ زبان کہ کثیف و حبس کند (الخ) حیف است کہ
 زرد و پازند فریاد و فغان را گویند کہ می آید سند استعمال پیش و وجہ تسمیہ ہم معلوم نشد
 بای فارسی موحده و الف بہ و او بدل شود اسم جامد فارسی زبان گیریم (ار دو)
 چنانکہ اسپ و اسب و تاغ و توغ قائل فارسیون نے بالوا مرض طلقیہ کو کہا ہے
 (ار دو) (۱) و کیو آترخ (۲) حقیقی بھائی جسکے عارض ہونے سے ناخن چھڑ جاتے ہیں
 مذکر (۳) فریاد و فغان - مونت - **یا لوارہ** بقول اند بخواله فرنگ فرنگ

<p>باوچ را گویند و دیگر کسی از محققین فارسی زبان (ارو) دیکو باوچ -</p> <p>ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که جادارد بالواسم قبول جهانگیری بالام موقوف تار که این را مبدل بالواسم گیریم که به بین مبدل را گویند که بجهت یافتن همپا ساخته باشند و آنرا عوض زای هوز می آید معنی تار که مقابل تانه نیز خوانند و قبول برهان و جامع بر وزن بود است و باوچ هم ریمانی است که شاه کاسه معنی تار که مقابل بود است - ظاهر که بران نشینند و در هوا آیند و روند پس آرز و در سراج ذکر این نجاشی کند و از اسم جامد فارسی زبان باشد به تبدیل سین ماضی سکت مؤلف عرض کند که لفظ بال مبدل به زای هوز همچون سماروغ و زماروغ بلغت سنگرت یعنی موی انسان است و عجبی نیست که اصل این بال و زه باشد که و فارسیان هم (بال سندر) به همین معنی از بال که معنی پر مرغ یا جناح است و وز گفته اند چنانکه گذشت پس اصل این - در لغت عرب معنی بط آبی آمده فارسیان (بال آسا) بود الف اول از محدوده (آسا) زای شده و را به تخفیف خوانند و برای هوز بدل شد و او چنانکه آلتونه و و التونه معنی لفظ الف را مبدل و آورده باینست لفظی این مثل موی و کنایه از تار (ارو) و رآخرش زیاده کردند معنی لفظی این شوب تا بقول آصفیه اسم مذکر تار بخلاف بود به بازوی بط آبی که طاقت جست و پرواز و طولانی تار جبهه چو لایون نے بننے کے واسطے دار و مگر نمی تواند که تیز بال شود و همین قدر ترتیب دیا -</p> <p>است حرکت باوچ در هوا الله اعلم بحقیقه بالواسم قبول برهان بر وزن آسمانه</p>	<p>باوچ را گویند و دیگر کسی از محققین فارسی زبان (ارو) دیکو باوچ -</p> <p>ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که جادارد بالواسم قبول جهانگیری بالام موقوف تار که این را مبدل بالواسم گیریم که به بین مبدل را گویند که بجهت یافتن همپا ساخته باشند و آنرا عوض زای هوز می آید معنی تار که مقابل تانه نیز خوانند و قبول برهان و جامع بر وزن بود است و باوچ هم ریمانی است که شاه کاسه معنی تار که مقابل بود است - ظاهر که بران نشینند و در هوا آیند و روند پس آرز و در سراج ذکر این نجاشی کند و از اسم جامد فارسی زبان باشد به تبدیل سین ماضی سکت مؤلف عرض کند که لفظ بال مبدل به زای هوز همچون سماروغ و زماروغ بلغت سنگرت یعنی موی انسان است و عجبی نیست که اصل این بال و زه باشد که و فارسیان هم (بال سندر) به همین معنی از بال که معنی پر مرغ یا جناح است و وز گفته اند چنانکه گذشت پس اصل این - در لغت عرب معنی بط آبی آمده فارسیان (بال آسا) بود الف اول از محدوده (آسا) زای شده و را به تخفیف خوانند و برای هوز بدل شد و او چنانکه آلتونه و و التونه معنی لفظ الف را مبدل و آورده باینست لفظی این مثل موی و کنایه از تار (ارو) و رآخرش زیاده کردند معنی لفظی این شوب تا بقول آصفیه اسم مذکر تار بخلاف بود به بازوی بط آبی که طاقت جست و پرواز و طولانی تار جبهه چو لایون نے بننے کے واسطے دار و مگر نمی تواند که تیز بال شود و همین قدر ترتیب دیا -</p> <p>است حرکت باوچ در هوا الله اعلم بحقیقه بالواسم قبول برهان بر وزن آسمانه</p>
---	---

(۱) مرغی باشد کوچک و سیاه که شیرازیان پریدن زحمت نگیرد و چون بر درخت و دیوار
 آنرا و آتش گویند صاحب جامع بزرگ معنی می نشیند جناح را بلند نکند که هوای تمام بلند
 اول فرماید که (۲) بر وزن خاکیا نه پرستوک معین جباحش می شود و هم او گوید که عادت
 صاحب مؤید نسبت معنی دوم بحواله لسان الشعر (واشه) مبدل باشد که گذشت) پنجمین
 فرماید که مرغی است مقدار کجاشکی سیاه و پدید است و او زینهار بر زمین نیاید الا بر دیوار
 کوتاه پای بر درخت و دیوار بنشیند و شاخ درخت یا معلوم می شود که در جناح
 اگر بر زمین نشیند بدشواری پرواز کند او هم فطره نقصی است یا حکمتی که بالانشینی را
 و بحواله شرفنامه گوید که به همین معنی بای می بقسمت این هر دو و دلالت کرده اند پس معنی
 حطی آمده چنانکه می آید - خان آرزو در لفظی این محافظ جناح باشد که بال یعنی جناح
 سراج بزرگ معنی اول فرماید که در برهان گذشت و آن معنی نگهدارنده و نگهبان و
 بالوایه بفتح تحتانی بر وزن چارخایه معنی بای می مؤثر در آخرش زائد ازین تقدیر تحقیق
 پرستوک آورده و اغلب که هر دو یکی است که ما کرده ایم ماخذ این متقاضی آنست که
 و یکی ازین دو تصحیف - مؤلف عرض کند (بالوانه) به نون را صحیح گیریم و (بالوایه)
 محقق با نام و نشان حق تحقیق او انکه دو طریقه تحتانی ششم که می آید مبدل آن که نون
 بیانش تقاضای تحقیق کند و ما صریح پنجم با بالوایه تحتانی بدل شود چنانکه آنچه و آنچه این
 اتفاق دارند که پرستوک بر زمین نمی نشیند است حقیقت این لغت که خان آرزو به
 و چون می نشیند جناح خود را بلند دارد و آسانی گفت که درین هر دو یک تصحیف باشد

<p>(۲۲۵۱) بال و پیر استعمال اہل و پیر ہر دو بمعنی واحد بالو یا بال بمعنی جناح و پیر بمعنی ریش یا سی حال کہ اثر اعرابی خطاف گویند صاحب مؤید کجوا ادا ت گوید کہ مرادف بالو ایہ پرندہ ایست کہ آنرا فرشتک نام است و اعرابی خطاف و کجوا شرف نامہ فرماید کہ بالو ایہ بہ تختانی عوض ہم آمدہ و گوید کہ بابای فارسی ہم کہ ہر لفظ شترک است و آن مرثلی است بچون کنجشک سپید و سیاہ کوتاہ پای بردخت و دیوار می نشیند و چون ہر زمین نشیند بدشوار می پرد مؤلف عرض کند کہ مخفف ہمان بالو انہ تجا نون و حقیقت این ہمدرا بخاند کور (ارو) بال و پیر گردن بال و پیر و قوت پر و اگر گفتن و دیکھو بالوانہ - بالو ایہ صاحبان جہانگیری و برہان و مؤید ذکر این کردہ اند و ما حقیقت این برد بالو بیان کردہ ایم کہ این سبڈل آنت (ارو) بال و پیر گردن بال و پیر و قوت پر و اگر گفتن و دیکھو بالوانہ - صاحب آصفیہ نے اس کے لازم (بال و پیر) نکلا</p>	<p>(۲۲۵۲) بال و پیر استعمال اہل و پیر ہر دو بمعنی واحد بالو یا بال بمعنی جناح و پیر بمعنی ریش یا سی حال کہ اثر اعرابی خطاف گویند صاحب مؤید کجوا ادا ت گوید کہ مرادف بالو ایہ پرندہ ایست کہ آنرا فرشتک نام است و اعرابی خطاف و کجوا شرف نامہ فرماید کہ بالو ایہ بہ تختانی عوض ہم آمدہ و گوید کہ بابای فارسی ہم کہ ہر لفظ شترک است و آن مرثلی است بچون کنجشک سپید و سیاہ کوتاہ پای بردخت و دیوار می نشیند و چون ہر زمین نشیند بدشوار می پرد مؤلف عرض کند کہ مخفف ہمان بالو انہ تجا نون و حقیقت این ہمدرا بخاند کور (ارو) بال و پیر گردن بال و پیر و قوت پر و اگر گفتن و دیکھو بالوانہ - بالو ایہ صاحبان جہانگیری و برہان و مؤید ذکر این کردہ اند و ما حقیقت این برد بالو بیان کردہ ایم کہ این سبڈل آنت (ارو) بال و پیر گردن بال و پیر و قوت پر و اگر گفتن و دیکھو بالوانہ - صاحب آصفیہ نے اس کے لازم (بال و پیر) نکلا</p>
---	---

<p>کا ذکر کیا ہے۔</p> <p>بازداشتن از پرواز است (طہوری ۵)</p> <p>کجا سعی قضایم مرغ دل را بال و پرستی</p> <p>فروختن بال و پر باشد یعنی متعدی و دست نبود و دانہ از خال تو گردام محبت را</p> <p>از پرواز داشتن و از پرواز باز آمدن (طہوری)</p> <p>(۵) اوج پرواز نشان اگر بکمال پُر شد بال و پر باندہا تا کہ جانور پھر نہ از سکہ لب براندازند (اردو) بال و پر گردینا۔ کرنا۔ عاجز کرنا۔</p>	<p>(۴۵۴۱) (۲۵۴۱)</p> <p>بال و پر پرانداختن (مصدر اصطلاحی)۔</p> <p>پرواز سے باز آنا۔</p>
<p>بال و پر پرستیدن (مصدر اصطلاحی)</p> <p>تکیہ بر بال و پر کردن و اعتقاد بر بال و پر</p> <p>داشتن کہ ذریعہ پرواز است (طہوری ۵)</p> <p>دران صحرا کہ می گرد و سمندر رشت خاکستر</p> <p>مبادا ندیشہ پرواز بال و پر پرستان را</p> <p>(اردو) پرو بال پر بہرہ کرنا۔</p>	<p>(۲۵۴۱) (۲۵۴۱)</p> <p>بال و پر برداختن (مصدر اصطلاحی)</p> <p>بستن پرو بال است و از پرواز بازداشتن</p> <p>(اسدی طوسی ۵) خدنگ الف از خم یون</p> <p>و دال پ برون راند و برد و خشت پرو بال</p> <p>منحنی مباد کہ در بعض نخی پرو بال را (اردو بال)</p>
<p>بال و پر پرواز بستن (مصدر اصطلاحی)</p> <p>بال و پر پرواز بستن</p> <p>(اردو) پر سی دینا۔ پر باندہا۔ پرواز گنایہ باشد از طاقت پرواز زائل کردن</p> <p>و مقید کردن طیور (شانی مشہدی ۵)</p> <p>در تو تاثیر ندارد و نالہ من ورنہ دوش خطا</p> <p>قدس را بال و پر پرواز بست (اردو)</p>	<p>(۵۵۴۱) (۲۵۴۱)</p> <p>بال و پر بستن استعمال۔ پر ہای طیور</p> <p>را از رشتہ بر بستن و مقید کردن پرندہ</p>

(۱) کنایہ باشد از ارادہ گریز کردن (اسد طوسی ۵) پلنگ از ہنر سنانست بخود	پربانڈہا۔ پرواز کی طاقت زائل کرنا۔ مقید کرنا۔ (طیور کے لئے)
(۲) بخوابشگری بال و پیر از کبوتر یاد (۲) بعضی حقیقی اپنی طلب و خواہش بال و پیر	(۲۵۸) بال و چیتجو اصطلاح۔ بمعنی طاقت جستجو و تعلق بمعنی دوم بال و پیر (صاب (۵) از شرم نیست بال و چیتجو مرا چون باز چشم نسبتہ شکارم دل خود است (۲) (۱) گریز پر آمادہ ہونا (۲) بال و پیر جاسا۔
(۱) استعمال۔ بحث این	جستجو کی طاقت۔ نوٹ۔
بر بال داشتن گذشت و سنا استعمال این ہم حمد را بخاند کور (ارو) و کیویان شستن بال و پیر رنجین استعمال۔ بحث این بر	(۲۵۹) بال و پر خاریدن مصدر اصطلاحی۔ معنی خراشیدن بال و پر باشد کہ جانوران در حالت مستی می خازند خصوصاً تر کبوتر و
(۲) رنجین گذشت (رضی اربمانی ۵) ایجا بوسد آستان و جبرئیل ایجا بریزد بال و پیر (ارو) و کیویان رنجین	ما و فیل مرغ و کنجشک و غیر ذلک (ظہوری (۵) پروانہ ام از خوشی کتم ضعف و از شعلہ چو بال و پر بخارم (ارو) پروانہ کو چو
بال و پیر زدن مصدر اصطلاحی بمعنی افساندن بال است یعنی بتغیاری پرندہ قفس یا پر زدن بسجل (ظہوری ۵) حب	سے کھجلا نا جیسا کہ بعض پرند عالمستی میں بار بار کھجاتے ہیں۔ جیسے کبوتر کا نر اوچڑیا او فیل مرغ کا مادہ۔
است در فضا می چمن بال و پیر زدن	(۲۶۰) بال و پر خواستن مصدر اصطلاحی۔

<p>زین عادت کی کہ در شکن دام کرده ایم (اردو) پھر ہڑانا۔</p>	<p>زین عادت کی کہ در شکن دام کرده ایم (اردو) پھر ہڑانا۔</p>
<p>بال و پر سوختن استعمال تعریفین (اردو) پھر ہڑانا۔</p>	<p>بال و پر سوختن استعمال تعریفین (اردو) پھر ہڑانا۔</p>
<p>بر (بال سوختن) کرده ایم (اردو) (۳۲۸۸)</p>	<p>بر (بال سوختن) کرده ایم (اردو) (۳۲۸۸)</p>
<p>دیکھو بال سوختن۔ (۳۲۸۹)</p>	<p>دیکھو بال سوختن۔ (۳۲۸۹)</p>
<p>بال و پر شکستن استعمال بمعنی حقیقی (۳۲۹۰)</p>	<p>بال و پر شکستن استعمال بمعنی حقیقی (۳۲۹۰)</p>
<p>است لازم و متعدی ہر دو (صائب) (۳۲۹۱)</p>	<p>است لازم و متعدی ہر دو (صائب) (۳۲۹۱)</p>
<p>کبھی گرفتہ از قفس و دام فارغ ہو بال و پر کو مستعد ہونا۔ (۳۲۹۲)</p>	<p>کبھی گرفتہ از قفس و دام فارغ ہو بال و پر کو مستعد ہونا۔ (۳۲۹۲)</p>
<p>شکستہ پرینچانہ من است (اردو) بال و پر کشاؤن (۳۲۹۳)</p>	<p>شکستہ پرینچانہ من است (اردو) بال و پر کشاؤن (۳۲۹۳)</p>
<p>و پر توڑنا۔ بال و پر توڑنا۔ (۳۲۹۴)</p>	<p>و پر توڑنا۔ بال و پر توڑنا۔ (۳۲۹۴)</p>
<p>بال و پر شمع اصطلاح مرکب اضافی (۳۲۹۵)</p>	<p>بال و پر شمع اصطلاح مرکب اضافی (۳۲۹۵)</p>
<p>است کنایہ از زبان شمع (ظہوری) (۳۲۹۶)</p>	<p>است کنایہ از زبان شمع (ظہوری) (۳۲۹۶)</p>
<p>سوز عشقت کہ پرواز بال و پر شمع (۳۲۹۷)</p>	<p>سوز عشقت کہ پرواز بال و پر شمع (۳۲۹۷)</p>
<p>خویش را گرم از شعله کشد و بر شمع (۳۲۹۸)</p>	<p>خویش را گرم از شعله کشد و بر شمع (۳۲۹۸)</p>
<p>(از ہائونی پروانہ چہ داغت ہمای شیرازی) (۳۲۹۹)</p>	<p>(از ہائونی پروانہ چہ داغت ہمای شیرازی) (۳۲۹۹)</p>
<p>پوشہ تش اوج گرفتت بال و پر شمع (۳۳۰۰)</p>	<p>پوشہ تش اوج گرفتت بال و پر شمع (۳۳۰۰)</p>
<p>(اردو) شمع کی لو۔ زبانہ شعلہ بہت (۳۳۰۱)</p>	<p>(اردو) شمع کی لو۔ زبانہ شعلہ بہت (۳۳۰۱)</p>

(۱۹۸۸)

بال و پر گرفتن استعمال حاصل کردن (۴) بمعنی برآیدن هم و گوید که کامل التصریف

بال و پر و بند پر وازی اختیار کردن (۵) است و مضارع این بالاید و بقول صاحب

(۵) براه عشق بگیرم ز شوق بال و پری (۶) جامع بمعنی سوم و چهارم و بقول صاحب

که نی پیاده شمارند و نه سوار مرا (۷) (ارو) موار و ونوادر بمعنی اول و سوم - هر دو محققین

بال و پر حاصل کرنا - بلند پر واز مونا - آخر الذکر این را مرادف بالیدن گفته اند

(۱۹۸۹)

بال و پر یافتن استعمال بمعنی بال ترو و بقول شان بال امر حاضر و اسم فاعل

حاصل کردن و قوت پر واز یافتن است این و بالان و بالامثله و بالاش حاصل

(حسن غزنوی ۵) دلی که از کرم عشق بال مصدرش (مولوی معنوی ۵) این نسب

بال و پر یا پیک چو جان نشین خود عالم دگر نیامویدت او را بوده است پیکر شهنتان به

(۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰)

(الف) بالود (الف) بالود (الف) بالود (الف) بالود (الف) بالود (الف) بالود (الف) بالود (الف) بالود (الف) بالود (الف) بالود

(ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن

بمعنی افزود و بالید و نو کرد و بزرگ شد بالیدن که می آید که یای حطی بدل شده و او

(ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن (ب) بالودن

چنانکه انگیل و انگول و اسم مصدر این همان

بالیدن و (۳) نو کردن و بزرگ شدن بال که بجایش گذشت مخفی مباد که معنی اول

صاحبان سفت و اند هم ذکر (ب) کرده اند لازم است و معنی چهارم متعلق بمعنی سوم

و صاحب بحر نسبت (ب) بزرگ معانی بالافزاید چنانکه صاحب بحر

گفته. قتال و بال امر حاضر است و بالنده اسم کرده اند و پ بحقیقت نبوده اند نظریان	فاعل. بعض محققین بالاتساح کرده اند که بال شان (الف) را اسم جاید قرار می دهند
را اسم فاعل گفته اند که بدون ترکیب افاده	غلط است (ار دو) (۱) زیاده هونا (۲)
معنی فاعلی نمی کند و بالان درینجا اسم حالت	پهون (۳) منوکرنا. بڑا هونا (۴) نکلنا.
و بلحاظ مصدر بالان در امر حاضرش چنانکه پیش	مالور استعمال. بقول اندکجواله فرسنگ
ذکر کرده ایم آنانکه بالان را درینجا امر حاضر	فرنگ بفتح و او و سکون رای مهمل لغت فارسی
و اسم فاعل گفته اند برتر اکت قواعد فارسی	زبان است بمعنی پر دار و بالدار و دیگر
غور نموده اند یعنی و اینهمه بالارا چطور مراد	از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد.
بالان قرار دادند و نمیدانیم که بدیل مشتقات	مؤلف عرض کند که در بقول برهان
ضرورت بیان لفظ بالاجه بود و خبر نیست	کلمه ایست که افاده معنی صاحب و خداوند
که طالبان حقیقت لغات را با محققین به تحقیق	کند و تمیکه با کلمه ترکیب شود چنانکه دانشور
در غلط اندازند و فرق نازک الفاظ را بر باد	و تاجور و بارور و امثال آن پس معنی
دهند بخيال ما ضرورت نداشت که بابیان	لفظی این صاحب بال و پر است و پس
مصدر ماضی مطلقش را هم در عنوان جاویم	(ار دو) بال و پر رکهنه والا. پر دار.
غلطی برهان و اندوهفت است که چنین	طائر. اژنه والا.

بالوس | بقول سروری بر وزن سالوس کافور مغشوش را گویند و بشین معجمه نیز آمده و بجواله فرسنگ فرماید که لوس بمعنی غشی است که کافور مخلوط سازند پس برین تقدیر

این لغت مرکب باشد (کاسی) کافور تو بالوس بود مشک تو باناک بک بالوس تو
 کافور کنی دائم مغشوش بود فرماید که این ضعیف را اندک تا ملی در بین معنی و شاش می
 صاحب جهانگیری بذکر بالوس و بالوش همین معنی را بیان کرده صاحب رشیدی
 شفق با صاحب سروری صاحب مؤید بذکر معنی بالا گوید که بابای فارسی هم آمده
 صاحبان برهان و جامع هم ذکر این کرده اند خان آرزو در سراج گوید که لوس
 بقول بعضی معنی غش آمده پس این مرکب مجاز در کافور مغشوش استعمال یافته مؤلف
 عرض کند که لوس بقول برهان با ثانی مجهول بر وزن طوس معنی چرب زبانی و مردم را
 بزبان فریفتن و بازی دادن و غشی که داخل کافور کنند و آنرا مغشوش سازند
 فارسیان لوس را بر سبیل مجاز معنی مکر و فریب استعمال کرده اند و همین لغت (لوس)
 اسم مصدر (لوسیدن) است که معنی فریب دادن می آید و لوش بشین معجمه سبدل
 لوس که سبدل موهله به معجمه بدل شود چنانکه کستی و کشتی مخفی میابد که اصل لوس لاس
 بالف باشد که اسم جاد فارسی زبان است بمعنی رشیم ناصاف - فارسیان بقاعده خود
 الف را با و او بدل کرده چنانکه تاغ و توغ (مجازاً بمعنی غل و غش استعمال کرده اند و دیگر
 سعایش هم بر سبیل مجاز است پس بالوس مرکب است از کلمه با بمعنی بهندیش و لفظ
 لوس بمعنی غش و معنی فعلی این غل و غش دارند و عموماً مستعمل برای کافور مغشوش خصوصاً
 و بالوش که به همین معنی می آید سبدل این و بالوش که به بای فارسی معجمه به همین معنی می آید
 سبدل بالوش که موخده به بای فارسی بدل شود چنانکه اسب و اسپ جیف است که صاحب

سروری وجہ تامل را ناہنہ نکرد (اردو) غیر خالص کافور نہ کر جس میں آمیزش ہوئی ہو

بالوسہ بقول رشیدی و تمس بہ لام موقوف می روند حتی کہ از دیدہ غائب شوند و باز
بمعنی تار کہ صندپو است کہ تانہ نیز گویند ^{بجگمت علی فرومی آیند و این از اختراعات}
عرض کند کہ مخفف بالواسہ کہ گذشت مخفف عجمیہ زمان حال است و بہندی غبار
الف دوم و صراحت ماخذش بجای خودش و عبری منظر خوانند۔ مؤلف عرض کند کہ
کرودہ ایم (اردو) دیکھو بالواسہ۔ سیلون لغت انگلیسی است بہ ہمین معنی ہوا میں

بالوش بقول ربیان و جامع و جہانگیری عجم تختانی را بالف بدل کردہ مفرس کردہ
مبذل بالوس کہ بہ سین ہملہ گذشت و ما اٹھا چنانکہ یکدش واکدش ویرمغان وارتغان
این با صراحت ماخذ ہمد را بجا کردہ ایم۔ دیگر بیچ (اردو) غبارہ بقول آصفیہ۔
(اردو) دیکھو بالوس۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کا ہوا پر اثریگا ہوا

بالون بقول صاحبان روزنامہ و ہنما جو ریشمی کپڑے یا کسی ہلکی چیز کا بنا کر آئین
بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار یعنی ہیڈر و جن یعنی ہوائے لطیف و گرم بھر کر
غبارہ صاحب بول چال صراحت کند کہ اتر آتے ہیں اور اُسکے نیچے ایک کشتی یا کشتی
بالون و سیلون بدون الف ہمد و آمدہ صنادیک پر آدمیوں کو بٹھا دیتے ہیں اس کا رنگ
سوار السبیل فرماید کہ مقرب است از بکن یورپ میں بہت ہے جنگ فرانس اور
بہ تشدید لام کہ بفرناوی قہمی است از بحر من میں اسکے وسیلہ سے اہل فرانس نے
از گہوارہ فخر عہ کہ بران نشستہ در ہوا بہ بالما بہت سے کام نکالے تھے اسی کو سیلون یا ایتھرو

کہتے ہیں -

یا لویہ بقول اندجوالہ فرنگ فرنگ بضم

تالت وفتح تخانی لغت فارسی است کہ پرتو

و ابابیل را گویند و در برہان بالوائہ نیز

الف باین معنی آمدہ دیگر کسی از محققین فاسی

زبان ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ

ماہر (بالوانہ) بنون ششم حقیقت (بالوائہ)

عرض کردہ ایم و این محقق آنست و بس -

(ارو) دیکھو بالوانہ -

بالہ بقول سروری و برہان ورشیدی

و سراج بفتح لام (۱) بمعنی حوال و کالہ

نیز گویند (اویب صابر ۵) چون گیر در

سپو ختم اندر کش تمام ہو دیدم گس فرخ

باشند بالہ ہو صاحب جہانگیری بذکر معنی

بالا گوید کہ بالہ در عربی ظرفی باشد کہ درو (۲) دیکھو بال کے نوین معنی -

خوشبونی ہانہند و (۳) بقول روزنامہ

بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار قص کہ صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار

بی تکلم و صاحبان رہنما و بول چال بر مجرود

رقص قانع مؤلف عرض کند کہ حوال کیسی

باشد کہ بالامی پشت چاروا ہنہند و چون سا

و سامان در و کنند می بال و ہمین است جو

تسمیہ بالہ کہ ہای نسبت بر لفظ بال زیادہ

کر دہ اند کہ بمعنی شیش گذشت صاحب سوار السبیل

فرماید کہ بالآبزبان ایتالیانی بلونہ کہ در ان

اسباب و غیرہ نجوبی و مضبوطی بستہ باشند پس

جادار د کہ فارسیان این را از اطالی گزرتہ

باشند و لیکن الاقل اقوی من الاخر نسبت

معنی دوم عرض می شود کہ فرید علیہ سمان

بال است بزیادت ہای ہوز در آخر کہ بر

معنی نہمش گذشت خبرین نیست کہ مفسر است

از لغت انگلیسی (ارو) (۱) دیکھو ایرغنج

بالہ و اون استعمال بمعنی رقص کردن است

کہ صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار

سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار

<p>(بالہ داوند) را بمعنی رقص کروند نوشتہ کہ ماضی مطلق ترکیب فارسی کے ساتھ (شکستہ بالی) بمعنی ہمین مصدر راست و متعلق بمعنی دوم لفظ بالآ شکستہ حالی کہہ سکتے ہیں صاحب آصفیہ کہ گذشت (ارو) رقص کرنا۔ ناچنا۔ نے اس مرکب کا ذکر فرمایا ہے۔</p>	<p>بال ہما استعمال۔ مرکب اضافی است</p>
<p>بال یا فتن استعمال۔ صاحب آصفیہ بمعنی حقیقی پر ہما و جناح ہما (ظہوری) ذکر این کردہ از حسن غزنوی سندی پیش کند بال ہما و تارک اقبال دیگران بہ توافق خود کہ بر بال و پیر یافتن گذشت (ارو) و ہما بسایہ زراغی رساندہ ایم (صائب) بال و پیر یافتن۔</p>	<p>بال ہما استعمال۔ مرکب اضافی است</p>
<p>دامن دولت دنیا نتوان سخت گرفت (الف) بالید (الف) بقول سروری سایہ بال ہما را بقفس نتوان کرد (د) بالیدگی (ب) بمعنی نمو کرد وافرود۔ ہما کے پر اور بازو۔ مذکر۔</p>	<p>بال ہما استعمال۔ مرکب اضافی است</p>
<p>بالی مرکب است از بال و یای مصدری کہ ماضی بالیدن است یعنی اقرون گردید و بال درینجا لغت عرب است بمعنی حال و نمو کرد و بزرگ شد و برآمد و ہم اور (ج) و دل پس لغت عربی را ترکیب فارسی فرماید کہ بمعنی (۱) بزرگ شدن و اقرون استعمال کردہ اند چنانکہ شکستہ بالی بمعنی گردیدن و (۲) نمو کردن و بقول شیدنا شکستہ حالی و شکستہ دلی و اگر شکستہ بالی نشو و نما کردن کہ متعلق بہ نمواست و ہم او پرند گیریم بال بمعنی پر و جناح باشد (ارو) ذکر معنی اول ہم کردہ صاحب سروری بر اس کا استعمال اردو میں نہیں ہے اور معنی اول و دوم قانع صاحب جہانگیری</p>	<p>بال ہما استعمال۔ مرکب اضافی است</p>

(۱۷۱۱)

(۱۷۱۱)

<p>(ج) است (صائب) می کند بر فربهی پیک لاغرا اختیار کرد هر که داند رنج باریک مه از بالیدگی است (اوله) بالیدگی است لازم التغات خلق کرد فربه بیک دو هفته از اشاره شد (ارو) (الف) زیاده هوا - منوکیا - بڑا هوا (ب) بالیدگی قبول اسم مصدر این بال که بجای اصفیه - فارسی - اسم مؤنث - منو - رویگی بڑا و - پیدایش - (ج) (د) بڑا هونا (۲) منو کرنا - نشو کرنا - (۳) نکلنا - نجا هر هونا - در آخرش آورده مصدری ساختند (۴) شگفته هونا -</p>	<p>بذکر هر دو معنی بالا گوید که بمعنی (۳) بر آمدن هم و قبول جامع و بجز موارد و اولاد و فرزند بالودن که گذشت مؤلف عرض کند که (۴) بمعنی شگفته شدن از سرت هم و این مجاز معنی اول است نداین در مطقات بر بالیدن آسمان می آید و بالودن که گذشت مبدل این و اسم مصدر این بال که بجای خودش گذشت فارسیان بای معروف بروز یا ده کردند و علامت مصدر (د) بال در آخرش آورده مصدری ساختند (۴) شگفته هونا -</p>
<p>که بقاعده مقتنین فارسی مصدر جعلی است و در نفس الامر باصول مصدر اصلی که اسم مصدر این یعنی بال - لغت فارسی است نه السه غیر و امر حاضر این بال و مضارع این بال و حاصل بالمصدر این بال و بالیدگی - (کامل التصریف) مخفی مباد که همه معانی (ج) در (الف) باشد که ماضی مطلق بالیدن آرزو مصدر اصطلاحی - قبول بحر بمعنی افزودن آرزو است مؤلف عرض کند که متعلق به معنی اول بالیدن است و بخيال ما شگفته شدن آرزو بهتر از افزودن باشد که بمعنی چهارم بالیدن تعلق دارد چنانکه گویند آرزوی مامی بال که باب شایسته نجاش را آرزوی کردیم تا ملاقات حاصل شد</p>	<p>بالیدن آرزو مصدر اصطلاحی - قبول بحر بمعنی افزودن آرزو است مؤلف عرض کند که متعلق به معنی اول بالیدن است و بخيال ما شگفته شدن آرزو بهتر از افزودن باشد که بمعنی چهارم بالیدن تعلق دارد چنانکه گویند آرزوی مامی بال که باب شایسته نجاش را آرزوی کردیم تا ملاقات حاصل شد</p>

(۲۲۷۶)	<p>و مکالمہ ہم (اردو) آرزو زیادہ ہونا۔ اور ہمارے معنوں کے لحاظ سے آرزو چھوٹا</p>	<p>بالیدن چہیری مصدر اصطلاحی۔ افروز شدن و نشوونما یافتن و برآمدن و شگفتہ شدن</p>	
(۲۲۷۷)	<p>بالیدن آسمان مصدر اصطلاحی۔ بمعنی شگفتہ شدن آسمان است کہ مراد</p>	<p>آن چیز باشد و این مصدر عام است و بالیدن آرزو و آسمان و آیر کہ گذشت داخل تقیم</p>	
(۲۲۷۸)	<p>از سرت اوست و متعلق بمعنی چہارم بالیدن (ظہوری) ببالد آسمان چون</p>	<p>ہمین مصدر باشد (ظہوری) و ذوق در بالیدن کا ہیدن است و کم شدن در خود نما</p>	
(۲۲۷۹)	<p>در سر افزائی کہ خورشیدش پوجیدین و سجود خاک و ریش نقش زمین کردست (اردو)</p>	<p>یائیت این (اردو) کسی چیز کا بڑھنا۔ نشوونما پانا۔ ظاہر ہونا۔ شگفتہ ہونا۔</p>	
(۲۲۸۰)	<p>آسمان کا شگفتہ ہونا۔ سرت سے پھولنا۔ بالیدن حیا مصدر اصطلاحی۔ افروزدن</p>	<p>بالیدن ایبر مصدر اصطلاحی۔ لغو و ضو تناسل باشد کہ آیر بمعنی عضو تناسل گذشت</p>	
(۲۲۸۱)	<p>و این متعلق است بمعنی دوم بالیدن بر سبیل مجاز کہ لغو و ضو ہم داخل نمو باشد (وطوا)</p>	<p>خزان عاشقان باشد بہار بزم معشوقان و کہ آنجا تا حیا می بالدا اینجا رنگ می گردو و</p>	
(۲۲۸۲)	<p>ایر اندر میان شکو ارم پیر پیرین ہمی بالید (اردو) لغو و قبول آصفیہ</p>	<p>بالیدن قدر مصدر اصطلاحی۔ نمو کردن و بزرگ شدن قبل شد (ناصر بچہ) و بالیدن</p>	
(۲۲۸۳)	<p>عربی۔ اسم مذکر۔ استادگی ذکر (عضو تناسل کھڑا ہونا۔ دیکھو انگیز۔</p>	<p>قد آن دلربا می و بگل سرو آزاد را ماند یا (اردو) قد بلند ہونا۔</p>	

<p>بالیده بقول سروری (۱) هر چیز که به بالا بلند باشد و نموده و افزوده (شاعر) رخسار و قدرت کز گل و سروش عارست بالیده نهالست که ماهش بار است صاحب برهان گوید که آدمی و درخت را گویند که تنومند و بلند شده باشد و بقول رشیدی نشو و نما کننده و فراینده صاحبان هفت و اند نعل نجر بر برهان مؤلف عرض کند که بای موز که افاده معنی معمولی کند زیاده کرده که بر مانی مطلق بالیدن و معنی لفظی این بالیدن شده یعنی چیزی که بالیدگی با و حاصل شده باشد (۲) نمو کبابه - پچولا به - زیاده هوا به -</p>	<p>و تخصیص بر برهان با آدمی و درخت در غلط می اندازد و آرزوی بالیده گفتن غلط باشد معنی بیان کرده صاحب رشیدی برای (بالن) بالیده نهالست که ماهش بار است به نون چهارم عوض تحتانی (درست می شود) صاحب برهان گوید که آدمی و درخت را گویند که اسم فاعل بالیدن است و بالیده افاده معنی معمولی می کند اگر چه بقاعده فارسیان نشو و نما کننده و فراینده صاحبان هفت و اند نعل نجر بر برهان مؤلف عرض کند که بلحاظ اشتقاق اسم معمول بالیدن نمی گویم مخفی می باشد بای موز که افاده معنی معمولی کند زیاده کرده که اگر بای موز را از دیگر نیم افاده معنی ماضی قریب بالیدن می کنند بر مانی مطلق بالیدن و معنی لفظی این بالیدن (ار و و) (۱) و به پیرایه شخص حکو بالیدگی حاصل می شود شده یعنی چیزی که بالیدگی با و حاصل شده باشد (۲) نمو کبابه - پچولا به - زیاده هوا به -</p>
<p>پالیک بقول برهان و جامع و مؤید و سراج بروزن تاریک کفش و پاپوش چرمی را گویند مؤلف عرض کند که این مبدل پالیک است که به همین معنی بجای خودش می آید مرکب از پاب معنی تحقیقش و لیک بمعنی پیمانه پس معنی لفظی این پیمانه پا و کنا به از پاتا به و کفش پا - بای فارسی بدل شده موحده چنانکه تپ و تب و اسب و اسب محاوره فارسیان پالیک مبدل پالیک را مخصوص کرده است با کفش و پاپوش - (ار و و) و دیگر افر از پا -</p>	<p>پالیک بقول برهان و جامع و مؤید و سراج بروزن تاریک کفش و پاپوش چرمی را گویند مؤلف عرض کند که این مبدل پالیک است که به همین معنی بجای خودش می آید مرکب از پاب معنی تحقیقش و لیک بمعنی پیمانه پس معنی لفظی این پیمانه پا و کنا به از پاتا به و کفش پا - بای فارسی بدل شده موحده چنانکه تپ و تب و اسب و اسب محاوره فارسیان پالیک مبدل پالیک را مخصوص کرده است با کفش و پاپوش - (ار و و) و دیگر افر از پا -</p>
<p>بالین بقول برهان بروزن کابین (۱) بالشی را گویند که زیر سر نهند صاحبان رشیدی</p>	<p>بالین بقول برهان بروزن کابین (۱) بالشی را گویند که زیر سر نهند صاحبان رشیدی</p>

وسراج و بهار عجم این را مرادف بالش گفته اند	از سنگدلی بی مهری که بستر از آهن و بالین
و صاحب مصری گوید که موضوع از بال است	سرو از خار ه مرا (وله ۱) جو به پیوده
و آنچه بر سر می نهند پارسای در می (سیرین)	که کند ز الو به پیچ بالین چو آستان تو نیست
و آنچه در زیر تن نهند بستر و بخواه (صائب ۱)	بالین زیر گرانی مانیت
و نهالی و توشک نیز گویند صاحب فرنگ	در عذاب که از دست خود بود چو سبوتی
فدائی که از اهل نهانست بر بالین گوید که (۲)	ما که (یا با طاهر حمدانی بدری ۱) دلم شبا
و و پارچه است که مانند پیریه بزرگ می دوزند	هجرات غمینه که سر نیم خشت و بالینم زمین
و آن را به کلفتی سه چار گره از چشم و پنبه پر	(صائب ۱) شمع را بالین بر بال و پر
می کنند و هنگام خواب برای آسایش تن	پروانه است که بستر آسودگی خاکستر
آن را گسترده سینی بر یکسر آن نهاده بر آن	پروانه است (ارو ۱) سر مانع کا
می خوابند و آن همه را بستر می گویند مؤلف حکیمه	مذکر (۲) نهالی بقول آصفیه فارسی
عرض کند که بالین بمعنی حقیقی منسوب به بال (۳)	اسم مؤنث - توشک - بستر پنبه دار (۳)
تجیه را نام است که بر بستر استراحت و دوطرف	باز و کا حکیمه جو بستر استراحت پر و دوفون نجاب
باشد و همین بالین بر هم گویند اشاره این بر لبها	رکها جاتا ہے - مذکر -
کرده ایم و صراحت مانده که همد را نجاست	بالین بر زیر سر نهادن استعمال حکیمه زیر
متقاضی معنی سوم و معنی اول و دوم هم مجاز	سر کردن (ظهوری ۱) بر زیر سر نهادن
معنی سوم باشد (ظهوری ۱) ما توان گفتیم	موجه بالین در دل دریا که اگر خواهی گذر

بر چشم همچون بارم اندازد (ارو) پنهانکه بهانی تو بیدست و پای که زلالی تکیه سر بانه لینا -	(۵) شده بالین پرست بخت من هوش
(الف) بالین پرست اصطلاح (الف) صاحب	سراپا چشم و نظاره فراموش پد مؤلف
(ب) بالین پرستنده بقول صاحب	عرض کند که هر که پرستش بالین کند و صبح تا
سروری و جهانگیری و برهان و جامع (۱)	شام بتر استراحت را دوست دار و دو گداز
تنبل و کاهل و بیکاره و هیچکاره صاحب بحر	میچکاره باشد و بالین پرست اسم فاعل
و وارسته فرماید که شخص آرام دوست که	ترکیبی است و آنچه وارسته و بحر خدمتگاری
سر از بالین تواند برداشت و خدمتگاری	را بالین پرست گفته اند که از بالین جدا نشود
که هیچگاه از بالین جدا نشود (صائب ۵)	و صاحب رشیدی بر مطلق خدمتگاری رفعت
سر فردی چو خورشید از دو عالم آرزو دارم	کند ازین هر دو قول رشیدی را معتبر و نیم
نه از بالین پرستانم که جفتم آرزو باشد پد	زیرا که معنی اول خام است برای هر کسی که
صاحب رشیدی بذکر معنی اول گوید که (۲)	هیچکاره باشد به بالین پرستی اعم از اینکه غلام
بمعنی خدمتگار هم (میر خسرو ۵) ز چین تا	باشد یا مولی و آنچه خدمتی را بالین پرست
قدیران بالین پرستش پد شرق تا مغرب	نام کرده اند حقیقت آن اینست که عادت
زیر دستش پد (نظامی ۵) چو تو خدمت	غلامان عرب و عجم است که چون حکم آقا می
پای و نیروی دست پد حواله کنی سوی	خود بجا آرند بر بالین و را بختند و باز بخت
بالین پرست پد چو بالین پرستت نماند بجای	بر می خیزند و بعد ادا می خدمت بر لبه خود

<p>در از می شوند و این عادت شان برای دفع نتوانم ز جابر خاستن بکدامن محشر اگر بالین تعب خوشستن است دیگر هیچ ازینجاست که خواب من شود بکدام (اردو) بچگونما بقول فارسیان چاکران را بالین پرست نام نهادند آصفیه - یندی - اسم مذکر بستر - توشک - و این عادت شان داخل عیب نیست بلکه داخل بالین در زیر سر کشیدن استعمال - تنجیه</p>	<p>همنسرم معقولیت شانت که دفع ماندگی خواب زیر سر گرفتن است (ظهوری ۵) کشور می کنند تا برای خدمت آقا تازه دم باشند زیر سر بالین زانوی سچارا کسی گرازی و (ب) هم بر هر دو معنی (الف) شامل (ظ) خویش را بر بستر اندازد (اردو) تنجیه سر بالین</p>
<p>(۵) چوبالین پرستنده شد چرب گوی بکازو بالین ساختن استعمال - تنجیه درست</p>	<p>بیشتر مهربانی مجوی بک (اردو) (الف و ب) کردن و بالش قائم کردن (ظهوری ۵) (۱) ست کابل (۲) خدمتی - خدنگار غلام زبرگ گلم نیر سازند بالین بکازو خاشاک</p>
<p>بالین جدید اصطلاح - منتخب کردن و کوی تو بستر شسم بک (اردو) تنجیه بنانا - قرار دادن تنجیه (ظهوری ۵) به بستر خوابم بالین شدن استعمال - قرار یافتن بالین</p>	<p>کسی از برایم بک بجز خشت آن کوی بالین نچیند است (ظهوری ۵) شود بالین سری را بک (اردو) تنجیه قرار دینا - تنجیه تجویز کرنا - آستانش بک در غوغای محشر بربزارند بک</p>
<p>بالین خواب استعمال - مرکب اضافی است (اردو) تنجیه بنانا -</p>	<p>معنی بستر خواب که بالین معنی بستر بجای خودش بالین شکستن مصدر اصطلاحی بقول گذشت (صائب ۵) آن گران خوابم که وارسته و بجز و بهار - پاره تعطیمی کردن که</p>

(۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰)

(۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰)

(۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰)

(۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰)

(۱) (۲) (۳) (۴) (۵) (۶) (۷) (۸) (۹) (۱۰) (۱۱) (۱۲) (۱۳) (۱۴) (۱۵) (۱۶) (۱۷) (۱۸) (۱۹) (۲۰) (۲۱) (۲۲) (۲۳) (۲۴) (۲۵) (۲۶) (۲۷) (۲۸) (۲۹) (۳۰) (۳۱) (۳۲) (۳۳) (۳۴) (۳۵) (۳۶) (۳۷) (۳۸) (۳۹) (۴۰) (۴۱) (۴۲) (۴۳) (۴۴) (۴۵) (۴۶) (۴۷) (۴۸) (۴۹) (۵۰) (۵۱) (۵۲) (۵۳) (۵۴) (۵۵) (۵۶) (۵۷) (۵۸) (۵۹) (۶۰) (۶۱) (۶۲) (۶۳) (۶۴) (۶۵) (۶۶) (۶۷) (۶۸) (۶۹) (۷۰) (۷۱) (۷۲) (۷۳) (۷۴) (۷۵) (۷۶) (۷۷) (۷۸) (۷۹) (۸۰) (۸۱) (۸۲) (۸۳) (۸۴) (۸۵) (۸۶) (۸۷) (۸۸) (۸۹) (۹۰) (۹۱) (۹۲) (۹۳) (۹۴) (۹۵) (۹۶) (۹۷) (۹۸) (۹۹) (۱۰۰)

آن از بالین جدا شدن است گویند فقره	بمعنی بستر فراغت که فراغت باشد (صائب)
پیش او فطم برای ما بالین شکست یعنی	(۵) از جسم کن بستر و بالین فراغت پذیر
اعتنائی بحال ناکرد (صائب ۵) صد کوتر	پنبه چو حلاج همیارسنی ساز به (ارو)
گرفتند کعبه بالین نشکنیم باو بت بیکر و زور	راحت کو (بستر راحت) بقاعده فارسی کعبه کعبه
بتخانه پافشوده ایم با مؤلف گوید که معنی	بالین کج نهادن (مصدر اصطلاحی تلوی)
این حرکت کردن از جای باشد و همین معنی	بحر و بهار و وارسته (۱) خواب گران کردن
درست می شود بهر دو سند بالا قرینه فقره	(۲) نزد بعضی نخوت و غرور بهیم رساندن
اول الذکر حرکت خفیف را بمعنی قدری تعظیم	الاوّل هو الاصح (طالب آملی ۵) فلک
می آرد و صائب مطلقاً (حرکت خفیف هم)	وسیلۀ بیدارئی همیارسازی که بخت خفته
نکردن) را مقصود دارد پس نظر بهر دو طرز	کج نهادن بالین را با مؤلف عرض کند که
استعمال این را مخصوص با تعظیم کردن	مرادف (بالش کج نهادن) است که گذشت
عام را خاص کردن است. فتاقل مخفی	و از حقیقت این معنی هم در اینجا بحث کرده ایم
سبا که (شکستن) بمعنی جدا شدن و جدا کردن	(ارو) و یکیمو بالش کج نهادن -
می آید پس جدا شدن یا جدا کردن بالین حرکت	بالین کردن از چیزی استعمال بیکه بر
کردن است (ارو) پس جگه خفیف سی	سر گرفتن از چیزی و خواب استراحت کردن
حرکت کرنا تعظیم کے لئے اپنی جگہ سے ہلنا -	بر چیزی کہ بالین بمعنی بستر و تکیہ آمده (صائب)
بالین فراغت استعمال در مرکب اضافی است	(۵) در لرائینہ ہر کہ بسکبار کرده است

<p>بالین و بستر از گل بنیا کرده است (اردو) (۵) دل از جامی رو و سر و دم بیا و شوخی چشمش بچہ بیتیانہ می گردانند این بیمار بالین تکیہ سر ہانے لینا۔</p>	<p>بالین گردانند مصدر اصطلاحی بہا کر ایک (اردو) کر وٹین بدلنا۔ کر وٹین لینا بقول صاحب آصفیہ بے قرار رہنا بظہور شدت بیماری می باشد و از اسنا پیش کردہ اش (گردانند بیمار بالین را) پیدا رات کاٹنا۔ اسی مصدر عام سے (بیمار است۔ چھپی نڈارو۔ ہر دو یکمیت و بالین کا کر وٹین بدلنا) خاص ہے بیمار کے لئے گردانند (بمعنی حقیقی است کہ خصوصیت بالین نہادون استعمال۔ بمعنی فرش بالین با بیمار نڈارو و کنا یہ باشد از بقیراری گردون و بالین گستردون (ظہوری ۵) کہ ہر کہ خواب نیاید ہر یک پہلو قائم نہ ماند بالین بنہ ز عشق ظہوری کہ پہلویم ہا از لانغی (میرزا صاحب ۵) دلم ہر لحظہ از داغی بفریبی بویا رسید ہا اگر بالین بالبعنی بالین سر مبارغ دیگر آویزد ہا چو بیماری کہ گردانندز گیریم معنی این قائم گردون بالین سر باشد۔ تاب و رو بالین را (میرزا معترفطرت (اردو) کچھو ناچھانا۔ تکیہ رکھنا۔</p>
<p>بالیوز بقول صاحب فرنگ فدائی کسی است کہ از سوی پادشاہی در شہر خسر و بیگانہ برای کار پروازی می ماند و او را کار پرواز ہم گویند۔ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ صاحب فرنگ فدائی از معاصرین حجم است و خیال ہا این مبتدل بالیوس است کہ بقول صاحب کتر لغت ترک کی است بمعنی متصل و کیل و کیل و</p>	

کہ سین مہملہ برای ہوز بدل شد چنانکہ سماروغ و زماروغ پس مقرر شد (ارو) سفیر بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر۔ ایچی۔ وکیل آپ ہی نے ریڈنٹ پر لکھا ہے۔ (انگلش) اسم مذکر۔ وکیل شاہی جو غیر ریاست کے دربار میں رہے۔

یا لیوس | بقول برہان و سراج و جہانگیری و مؤید و جامع و اتند و شمس و ہفت بروز خاکیوس ولایت قندھار را گویند مؤلف گوید کہ اگرچہ تحقیقین بالا این را لغت فارسی گفته اند و لیکن بخیاں ما لغت ترکی است بمعنی سفیر و قنصل و عجیبی نیست کہ قندھار۔ در زمانی مستقر باشد کہ نزد فارسیان بدین نام موسوم شد مقرر شد کہ گفت و انداختم (ارو) قندھار ایک شہر کا نام ہے جو افغانستان کے جنوب میں واقع اور ہندوستان کے سرحد پر ہے باہم | بقول سروری و رشیدی و جامع و ناصری (۱) بمعنی محروف صاحب جہانگیری فرماید کہ بدین معنی بان بہ نون ہم آمدہ صاحب برہان صراحت کند کہ طرف بیرونی سقف خانہ را گویند و بعضی طرف درونی خانہ را گفتہ اند بقرینہ پشت باہم و ظاہر کہ تمام پوشش خانہ را باہم گویند۔ خان آرزو در سراج ہم ذکر این کردہ۔ صاحب قریب فذائی کہ از معاصرین عجم است می فرماید کہ بالای خانہ کہ رویش بہ آسمان است صاف کہ نہ کہ محقق ترکی زبانست ذکر این بمعنی سقف کردہ فرماید کہ لغت فارسی است و صراحت فرماید کہ ہمین لغت فارسی ترکی برای قفطرہ یعنی بنامی بلند مستقل مؤلف عرض کند کہ خیال اکثر تحقیقین ہمین قدر معلوم می شود کہ این اسم جاہد فارسی زبان است و از استعمال النوری باہم۔ بالاس سقف ظاہر می شود و بان کہ بہ نون عوض میم می آید بدل

این جا دارد که این را مجاز معنی چهارم گیریم که از آواز بلند - بلند می عارت و سقف را مجازاً گرفت باشند و الله اعلم - بای حال استعمال فارسیان برای مطلق عارت هم یافته می شود و معاصرین عجم هم بزرگان دارند (النوری ۵) این نیارم از ره فکر رسیدن در تو و اوی که از آنکه بر نتوان شدن بر آسمان از راه بام ۶ (ارو ۵) چمت - بقول آصفیه - باندی اسم مؤنث - سقف - پٹاؤ - کوٹھا - بام اور آپ ہی نے بام پر فرمایا ہے - فارسی - آسم مذکر - کوٹھا - چمت - بالا خانہ - اٹاری -

(۲) بام - بقول سروری و جهانگیری و رشیدی و جامع و ناصری معنی بامداد - صاحب برهان صراحت فرماید که محقق بامداد است که صبحگاه باشد خان آرزو در سراج ذکر این کرده صاحب کنز که محقق ترکی زبان است معنی صبح آورده گوید که لغت فارسی است مؤلف عرض کند که مقابل شام است و بس و ظاهر اصل بامداد محقق آن که بامداد و بامدادان و بامگاه همه از همین یک اسم جامد تکریب قرار یافته اند که بجای خودش صراحت کنیم (النوری ۵) بوقت شام همین این و آن سپار و گل ۶ بگاه بام می آن باین دها ختر ۶ (شیخ اوحی ۵) نیمشب دیدہ مؤذن شام بودید ز نیسوی شام و ز النوبام ۶ (ارو ۵) صبح - بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - ترکا - فجر سحر - بگاه -

(۳) بام - بقول سروری و برهان و جامع و ناصری معنی قمری که وام هم گویند و قول رشیدی مرادف وام و بقول خان آرزو در سراج مغیر وام مؤلف عرض کند که وام

به و او اول عوض موصدہ۔ اصل است واسم جامد فارسی زبان مستعمل در اردو بہین
 معنی و لقبول صاحب کنز و ترکی ہم بہین معنی مستعمل۔ فارسیان و اورا بہ بایں موصدہ
 بدل کردند همچون آو و آب و بشتن و نوشتن و برجن و ورنجن بعضی برانند کہ فارسیان و ام
 را از سنسکرت گرفته اند کہ معنی قرض آمدہ اما صاحب ساطع کہ محقق زبان سنسکرت است
 از لغت وام ساکت و بام ہم در سنسکرت معنی قرض نیامدہ و بعضی گویند کہ وام بالکسر و
 و مدغمہ بر وزن کتاب در عربی زبان بمعنی موافقت و مواسا کردن آمدہ پس فارسیان
 بہ تبدیل حرکات مفرس کردہ معنی قرض استعمال کردہ اند کہ قرض ابتدا ذریعہ موافقت و مواسا
 است و در آخر مقرر محبت بالجلد تحقیق ماہمین قدر است کہ بام تبدیل وام است و بس
 (اردو) وام لقبول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ قرض۔ ادھار۔ رین۔ جیسے قرض وام
 لیکر کام چلاؤ (شاہ نصیر) اس نے بوسے لب میگون کے دیے وعدے پر پادھرہ
 اسے بادہ کشان کہنے لگی وام شراب پو

(۴) بام۔ لقبول سروری و ناصری بمعنی جہم کہ ضد زیر است و لقبول جامع و جہانگیری
 و برہان تار جہم صاحب برہان صراحت فرمید کنند کہ آن تار گندہ باشد کہ در ساز ہا بندند
 و لقبول رشیدی مرادف جہم خان آرزو در سراج گوید کہ جہم کہ ہمین معنی مقابل زیر مخفف
 بام است نہ بام مرادف جہم چنانکہ رشیدی بجان کردہ صاحب مؤید فرماید کہ رودہ سطرہ
 باشد کہ بازی آنرا جہم گویند۔ صاحب منتخب کہ محقق لغات عربست بر جہم فرماید کہ بافتح و
 تشدیدیم تار سطرہ از تار ہای ساز مؤلف عرض کند کہ زیادت الف برای سہولت تلفظ

فرید علیہ بجم (لغت عربی) است و بجم مخففش و جادارو که فارسیان بجم را به تخفیف بجم کرده باشند
 و پس از ان بریادوت الف استعمال بام کردند بابتی حال بجم و بام هر دو در فارسی استعمال است
 و شک نیست که مقرر باشد و بجم مخفف بام اصلاً نیست چنانکه خان آرزو گمان برده و حساب
 رشیدی اگر بام را مراد ف بجم گوید خطائی نکرده باشد بجم بام و بجم هر دو بمعنی صدای بلند و کلان
 است که مقابل زیر باشد و زیر بالکسر بیای معروف آواز باریک که مقابل بجم است و تار
 سازی که آواز باریک دهد (خاجوی کرمانی ۷) چو مطربان سحر آه زیر و بام کنند
 معاشران صبحی هوای جام کنند (دولہ ۷) بسوزنا که زارم ز عشاق پکنوای زیر و بامی
 بر نیامد (اردو) بجم - بقول آصفیہ اسم مؤنث راگ یا باجه کی اونچی آواز بخلاف زیر -
 (۵) بام - بقول برهان و جامع نام قلعه ایت در ماوراء النهر خان آرزو در سران گوید
 که صاحب برهان از (بلخ بامی) این را داخل ماوراء النهر کرده و این خطاست که بلخ داخل
 خراسان است نه ماوراء النهر زیرا چه این طرف رود جیحون است مؤلف عرض کند که
 منظر بلندی این قلعه نامش بام کرده باشند متعلق به معنی چهارم و اول - وجه تسمیه این
 همین قدر معلوم شد (اردو) بام ایک قلعه کا نام ہے جو خراسان میں واقع ہے - تذکرہ
 (۶) بام - صاحب فرنگ فدا می کہ از معاصرین عجم است گوید که کثادگی یا دوری میان
 و دوست که هنگام نشودن بغل و دراز کردن هر دستی به برون سوی خودش راست
 یا چپ بام می گویند - چنانکه کثادگی و دوری میان دو پارامهنگام راه رفتن یک گام
 نامیده اند و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند که بجم و بام

ہر دو زبان سنسکرت بدین معنی آمده کذا فی الساطع وما اشارہ این بر معنی دوم باز کرده ایم
و بر اعتماد قول محقق صاحب زبان این را مفسر دانیم (صائب ۵) از پیچ و تاب حلقہ
کند بام آفتاب کہ اصلاح دست اگر نزنند بر کمال خطا (اردو) دیکھو باز کے دوسرے معنی
(۷) بام۔ پی تحقیق بام معنی مطلق بلندی و رفعت ہم آمده و این مجاز معنی اول یا چہارم
باشد سندان بر (بام بردن از چنری) می آید (اردو) بلندی۔ رفعت۔ مؤنث۔

(۲۱۱۱)

بام بدیع اصطلاح۔ بقول ضمیمہ جہانگیر کنایہ از سبقت حاصل کردن از چنری در
و ناصری و رشیدی کنایہ از فلک و عرش و بلندی و بلند تر شدن است بمقابل چنری
کرسی صاحب ضمیمہ برہان گوید کہ کنایہ از و این متعلق است بہ معنی ہفتم بام (النوری
آسمان نہم است کہ عرش باشد و بقول ۵) قدرت از گردون گردان برودہ قدر
عرش و بقول جامع کنایہ از فلک و عرش و رایت از خورشید تا بان بردہ بام (اردو)
کرسی مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی کسی چنری کے مقابلہ میں بلندی حاصل کرنا۔
است محققین اول الذکر کہ و اعطف زیادہ بلند ہونا۔

را و ربیان فلک و عرش آوردہ اند و بام بلند اصطلاح بقول صاحب ضمیمہ
نکرده اند (اردو) نوان آسمان۔ مذکر برہان (۱) کنایہ از قصر و عمارت بلند و رفیع
عرش۔ دیکھو با و بان اخضر۔ کرسی اسم مؤنث و (۲) کنایہ از آسمان صاحبان مؤید شمس
و بحر تبرک معنی اول ذکر معنی دوم کردہ گویند
آٹھوان آسمان۔

بام بردن از چنری مصدر اصطلاحی کہ (۳) عرش و (۴) قصر یا مان مؤلف

(۲۱۱۱)

<p>عرض کند کہ مرکب توصیفی و بمعنی اول حقیقی بام بنشستن مصدریت مرکب کنایہ از افتادن است و بمعنی دوم و سوم و چهارم کنایہ باشد و منہدم شدن بام و (الف) ماضی مطلقش حیث است کہ برای ہر سہ معنی آخر الذکر سند استعمال پیش نہ شد (اردو) (۱) بلند عمارت کے لئے بام بلند کہہ سکتے ہیں۔ مذکر۔ (۲) دیکھو و (ب) مقولہ الیت ولیکن نباید کہ بصورت آسمان (۳) دیکھو بادبان اخضر (۴) قصر بامان۔ مذکر۔ (۲) صاحب آصفیہ نے ہام پر فرمایا ہے کہ عربی۔ فرعون کے وزیر کا نام (الف) بام بنشت</p>	<p>بام بنشستن مصدریت مرکب کنایہ از افتادن است و بمعنی دوم و سوم و چهارم کنایہ باشد و منہدم شدن بام و (الف) ماضی مطلقش حیث است کہ برای ہر سہ معنی آخر الذکر سند استعمال پیش نہ شد (اردو) (۱) بلند عمارت کے لئے بام بلند کہہ سکتے ہیں۔ مذکر۔ (۲) دیکھو و (ب) مقولہ الیت ولیکن نباید کہ بصورت آسمان (۳) دیکھو بادبان اخضر (۴) قصر بامان۔ مذکر۔ (۲) صاحب آصفیہ نے ہام پر فرمایا ہے کہ عربی۔ فرعون کے وزیر کا نام (الف) بام بنشت</p>
<p>(ب) بام بنشتن و آستان برخاستن (مقولہ) صاحب جہانگیر کی ضخیمہ کتاب نسبت (الف) گوید کہ کنایہ از خراب و ویران شدن باشد و بقول صاحب برہان و بحرکت ازین است کہ خراب شد و ویران گردید و صاحب مؤید ہم بحوالہ قبیہ ذکر (الف) کردہ و بہار نسبت (ب) گوید کہ کنایہ از خراب و منہدم شدن خانہ باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است کہ سقف پوشیدہ و بام و بام درینجا بمعنی مطلق خانہ معنی</p>	<p>(ب) بام بنشتن و آستان برخاستن (مقولہ) صاحب جہانگیر کی ضخیمہ کتاب نسبت (الف) گوید کہ کنایہ از خراب و ویران شدن باشد و بقول صاحب برہان و بحرکت ازین است کہ خراب شد و ویران گردید و صاحب مؤید ہم بحوالہ قبیہ ذکر (الف) کردہ و بہار نسبت (ب) گوید کہ کنایہ از خراب و منہدم شدن خانہ باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است کہ سقف پوشیدہ و بام و بام درینجا بمعنی مطلق خانہ معنی</p>

<p>بامحی استعمال۔ صاحب اندکجوالہ فرہنگ</p>	<p>بمعنی اولش (اردو) مکان کی سقف بنگا</p>
<p>صراح گوید کہ لغت فارسی است بمعنی زہار</p>	<p>کی چھت۔ مؤنث۔</p>
<p>امادہ کتب موجودہ یافتہ نہ شد و درنتہی الامادہ</p>	<p>باصطلاح۔ بقول سروری و برہان</p>
<p>بمعنی عداۃ زہدان و زہار نوشتہ و ظاہر اکثراً</p>	<p>و رسیدی و جامع و بحر و بہار کہیم ملک حشم</p>
<p>از زہار باشد مؤلف عرض کند کہ زہار کہیر</p>	<p>بتا زیش جفن گویند خان آرزو در سراج گوید کہ</p>
<p>اول شہر گاہ یعنی موضع فرج و ذکر مرد و</p>	<p>ظاہر است کہ بمجا زگفتہ باشند از جہتہ آنکہ بالا</p>
<p>باجچہ مصغر بام است یعنی بام کوچک و این</p>	<p>چشم خانہ است مؤلف عرض کند کہ مرکب</p>
<p>کنایہ باشد از بلندی خفیف مقام زیر ناف</p>	<p>اضافی است و کنایہ باشد کہ جفن همچون سقنی</p>
<p>طالب سند استعمال باشیم (اردو) پیرو</p>	<p>است بر خانہ چشم مخفی مباد کہ پلک در فارسی</p>
<p>بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر۔ ناف</p>	<p>زبان بقول برہان بر وزن فلک و نیز بفتح و</p>
<p>نیچے کا حصہ۔ زہار۔</p>	<p>کسر اول و سکون ثانی لحاف چشم است نہ مرقا</p>
<p>باصطلاح۔ بقول ضمیمہ برہان و</p>	<p>و ہندیان قرہ را پلک گویند (سوزنی س)</p>
<p>بحر و مؤید کنایہ از آسمان مؤلف عرض کند</p>	<p>چون بوم بام چشم بابر و بر و ز چشم و و کیہ</p>
<p>کہ بام بمعنی اول اوست و خضر لغت عرب</p>	<p>گستہ پڑہ بیشیلو از (اردو) سپوتا بھو</p>
<p>است بمعنی سبز و آسمان ہم و بام خضر مرکب</p>	<p>آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مذکر۔ غلاف چشم۔</p>
<p>توصیفی است بمعنی بام سبز و کنایہ از آسمان</p>	<p>نیام چشم۔ بام چشم۔ پشت چشم۔ آنکہ کچھ</p>
<p>(اردو) و کیو آسمان حضرت امیر نے</p>	<p>کا چڑا جو بطور غلاف ہے۔</p>

طارم اخضر۔ طاق خضر کو آسمان کی تشبیہاں چیرسپ بامداد قلب اضافت وادبام مین لکھا ہے۔ بمعنی اصل صبح و مراد از صبح صادق و صبح	طارم اخضر۔ طاق خضر کو آسمان کی تشبیہاں چیرسپ بامداد قلب اضافت وادبام مین لکھا ہے۔
راست است و فرید علیہ آن بزیادت الف	(الف) بامداد (اصطلاح) الف بقول
ولون بامدان دیگر پیچ و برای معنی دوم	(ب) بامدادان ضمیمہ برہان نزدیک
اگر سندا استعمال پیش شود غیر از مجاز نباشد	سفیدہ دم صبح و ہم اول نسبت (ب) گوید کہ
(انوری ۵) تا رسم تہنیت بود اندر جہاں	(۱) وقت طلوع فجر و (۲) وقت ظہر را
بعید ہر بامداد بر تو چو عید خجستہ باد (۱) ولہ	گویند و بعضی بامین طلوع فجر و بر آمدن آفتاب
(ب ۵) سلامی ز گیتی لبوی تو آید ہر گز را	را بامداد گویند و غدوہ و غذاۃ مہمان است
کند بامدادان سلامت (۱) اردو (الف)	خان آرزو در سراج بر (ب) گوید کہ تحقیق
(۱) صبح صادق بقول آصفیہ عربی	آنست کہ بامداد پیش از طلوع آفتاب حقیقت
اصم مونت۔ صبح کاذب کا نقیض۔ اخیر صبح	است و مابعد آن مجاز۔ بہار نقل نگارش
جسکے ساتھ دن نکلتا ہے۔ صبح راست۔ صبح	مؤلف عرض کند کہ تسامح بعض محققین است
ثانی۔ نور کا ترکا۔ نور ظہور کا وقت۔ علی الصبح	کہ بامداد اصل گرفتہ اند و ہام را مخفیست
وہ روشنی جو رات کی تاریکی کے بعد	چنانکہ اشارہ این بر لفظ ہام کردہ ایم بامداد مجردم۔
آسمان کے گرد و نواح میں پھیل جاتی ہے یا	مرکب است از ہام کہ معنی صبح گذشت آسمان کے
یون کہو کہ وہ روشنی جو آفتاب نکلنے سے پہلے	و داد بقول کنز اللغات قوام و قوام لفتح رستی
نہیلے مشرق کی طرف افق کے کناروں پر نمودار	و کثیر نظام و اصل چنیری کہ بدان قائم باشد

<p>ہوتی ہے۔ (نیم ۵) صبح صادق جب کہتے (۲) نلہر زیر اچہ در تاج اللغت غذا و غذا بین وہ ہے موی سپید پ رات اک رنگ خضلا آوردہ است و میان نماز بامداد و پر آمدن ہے سپہر پیکہ پ (۲) نماز ظہر کا وقت۔ مذکر۔ آفتاب۔ خان آرزو در سراج این را مرادف (الف) بامدادان پگاہ اصطلاح (الف) بامدادان نوشته و فرقی در ہر دو نکرده مؤلف</p>	<p>بامدادان پگاہ اصطلاح (الف) بامدادان نوشته و فرقی در ہر دو نکرده مؤلف</p>
<p>بامداد پگاہ بقول صاحب ہفت عرض کند کہ ما طالب سند استعمال می باشیم بحوالہ اصطلاح صبح را گویند و کہذا فی البحر۔ کہ معنی لفظی این بہ زیادت یا و لون نسبت منسوب و صاحب مؤید بحوالہ اصطلاح ذکر (ب) کردہ بہ بامداد است چنانکہ دعای بامدادین چھوٹ گوید کہ معنی وقت صبح است (الفوری ۵) بامداد بجای خودش گذشت و نسبت معنی دوم ملک را آفتاب روی تو بہت پ ابد الدہر اگر سند استعمال بدست آید تو انیم عرض کر دہ بامداد پگاہ پ (ولہ ۵) ہر گوارا من بندہ مجاز باشد (ارو ۵) دیکھو بامدادان ہا ہا را بدولت تو پ نماز شام اہل گشت بامداد کا ترجمہ منسوب بصبح صادق۔</p>	<p>بامداد پگاہ بقول صاحب ہفت عرض کند کہ ما طالب سند استعمال می باشیم بحوالہ اصطلاح صبح را گویند و کہذا فی البحر۔ کہ معنی لفظی این بہ زیادت یا و لون نسبت منسوب و صاحب مؤید بحوالہ اصطلاح ذکر (ب) کردہ بہ بامداد است چنانکہ دعای بامدادین چھوٹ گوید کہ معنی وقت صبح است (الفوری ۵) بامداد بجای خودش گذشت و نسبت معنی دوم ملک را آفتاب روی تو بہت پ ابد الدہر اگر سند استعمال بدست آید تو انیم عرض کر دہ بامداد پگاہ پ (ولہ ۵) ہر گوارا من بندہ مجاز باشد (ارو ۵) دیکھو بامدادان ہا ہا را بدولت تو پ نماز شام اہل گشت بامداد کا ترجمہ منسوب بصبح صادق۔</p>
<p>پگاہ پ (ولہ ۵) مباد خود بنود تا بشا پگاہ بام رفیع اصطلاح۔ بقول جہانگیری و ضمیر آید پ شب حسو و تراہج بامداد پگاہ پ (الف) و بقول رشیدی و ضمیرہ بیان و ناصری کتا عرض کند کہ مرکب اضافی است معنی صبح از فلک و عرش و کرسی و بقول بحر فلک عرش صادق روز و پگاہ درینجا مجازاً بمعنی روز و کرسی مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی باشد دیگر ہیچ (ارو ۵) ہر دن کی صبح چھوٹ است و مرادف بام بدیع کہ گذشت چیف است بامدادین اصطلاح۔ بقول مؤید (۱) وقت کہ نہ استعمال پیش نشد ولیکن موافق قیاس است</p>	<p>بامداد پگاہ پ (ولہ ۵) مباد خود بنود تا بشا پگاہ بام رفیع اصطلاح۔ بقول جہانگیری و ضمیر آید پ شب حسو و تراہج بامداد پگاہ پ (الف) و بقول رشیدی و ضمیرہ بیان و ناصری کتا عرض کند کہ مرکب اضافی است معنی صبح از فلک و عرش و کرسی و بقول بحر فلک عرش صادق روز و پگاہ درینجا مجازاً بمعنی روز و کرسی مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی باشد دیگر ہیچ (ارو ۵) ہر دن کی صبح چھوٹ است و مرادف بام بدیع کہ گذشت چیف است بامدادین اصطلاح۔ بقول مؤید (۱) وقت کہ نہ استعمال پیش نشد ولیکن موافق قیاس است</p>

<p>و ناصری لبکون سیم و فتح زای مجہ نوبتی کہ و رہا بداد و نوازند یعنی کوس و نقارہ کہ ہنگام صبح زند صاحبان جامع و بحر و برہان بر مطلق کوس و نقارہ قانع - خان آرزو در سراج گوید کہ معنی عام میجا ز باشد جہتہ آنکہ بوقت بام یعنی صبح می زند یا آنکہ بر بام می زند تا آواز آن دور تر رسد مؤلف عرض کند کہ مقصودش خبرین نباشد کہ اگر بام را بمعنی صبح گیریم معنی خاص پیدا می شود و اگر بام بمعنی خانہ بلند گیریم معنی مطلق درست باشد بہر دو صورت از قبیل نامزد است مرکب از لفظ بام و زد کہ مخفف زدہ باشد (خلاق المعانی) بامزد حسن تود و آسمان نامزد عشق تو آمد جهان (و لہ) ما و شکر عیش کرد و رخسار (بامزد و خرمی بام برآمد) (ارو) صبح کی نوبت یا مطلق نوبت - صاحب صفیہ نے نوبت پر فرمایا ہے - فارسی اسم مؤنث</p>	<p>(ارو) دیکھو بام بدیع - بام رواق بدیع اصطلاح - بقول برہان و ہفت و بحر کنایہ از فلک عرش و کرسی مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی و توصیفی است و مرادف بام بدیع (ارو) دیکھو بام بدیع - بامرہ اصطلاح - بقول اندکوالہ فرشتگ فرنگ بروزن و اگہ زینہ و نردبان مؤلف عرض کند کہ قلب اضافت رہ بام باشد پس (ارو) زینہ - بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - نردبان - سیڑھی - سلم - بام زحل اصطلاح - بقول شمس فلک ہفتم و دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر آن نکر و مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی است و کنایہ باشد و خلاف قیاس نیست زیرا کہ مقام زحل بر فلک ہفتم می باشد (ارو) ساتوان آسمان - مذکر - بام زد اصطلاح - بقول سروری و شید</p>
--	---

نقارہ۔ دھونسا۔ باجہ کوس۔ طبل۔ دامہ۔ بیٹھا جب جادو گرون نے یہ بات سنی تو
 ڈنکا (اختر) نقارچی بھی بھر میں میرے وہ جادو کے کاروبار سے باز رہے بادشاہ
 رقیب میں پانچ نوبت بھی دوپہر کی ابھی تک جیسا تھا ویسا ہی ہو گیا اور اس بات کو سہا
 نہیں بھی پڑا آپ ہی نے فرمایا ہے کہ پہلے سمجھ کر ہمیشہ پانچ وقت نوبت بجنے کا حکم
 بادشاہوں میں دستور تھا کہ صبح کے وقت دیا (الخ) مؤلف عرض کرتا ہے کہ نوبت
 یعنی بہت سویرے اور شام کو نوبت بجا کرتی تھی نقارہ۔ شہنائی۔ قرناے۔ جھانجھہ داخل
 تھی مگر سکندر کے زمانہ میں تین وقت اور میں اور پنجوقتہ سے (۱) تڑکے (۲) نوبت
 اسکے بعد چار وقت اور سلطان سخر کے عہد صبح (۳) وقت زوال (۴) سرشام (۵)
 میں پانچ وقت یعنی شروع ہو گئی جسکی وجہ دوپہرات مراد ہے۔
 مورخون نے یہ لکھی ہے کہ بادشاہ مذکور کے باہم زمانہ اصطلاح بقول جہانگیری در
 دشمن بادشاہ کی ہلاکت کے واسطے لوگوں ضمیمہ ورشیدی ومؤید وشمس (۱) کنایہ از
 کو بٹھا کر سحر و افسون پڑھا کرتے تھے اور پادشاہ فلک و بقول برہان و جامع و بحر و ہفت (۲)
 روز بروز نحیف و ضعیف اور دہلا ہوتا جاتا کنایہ از فلک اول کہ فلک قمر باشد مؤلف
 تھا اس زمانہ کے عقلا نے اپنی فراست سے عرض کند کہ مرکب اضافی است و ما با معیار
 تار لیا اور پادشاہ سے کہا کہ غیر وقت نوبت آخر الذکر اتفاق داریم کہ معنی دوم بہ تخصیص
 بجوانی چاہئے اور مشہور کر دیا کہ پادشاہ زمانہ بہتر از معنی اول است و قول صاحب
 مرگیا اور اسکی جگہ دوسرا شخص تخت پر جامع کہ از اہل زیانت مسلمہ معاصرین عجم پس

معنی اول مجاز معنی دوم باشد (اردو) (۱) نیز گویند که در وطن پای بند و عاجز شده باشد
 و میخواست آسمان (۲) پہلا آسمان - مذکر - و در نهایت عسرت و پریشانی گذرانند و
 یا ضره اصطلاح - بقول اندکجواله فرنگی که باین دو معنی بضم ثالث هم ضبط آمده و بابای
 بمعنی خوش مزه و لذیذ مؤلف عرض کند که فارسی هم گفته اند صاحب رشیدی فرماید
 کلمه بادریغا بمعنی هفتم اوست و معنی لغوی که بفتح ششم شخصی که عاجز و برجامانده چنانکه حضرت
 این مزه دارند و ضره حاصل بالمصدر فریدان کنند و سخن نگوید گویا او را پس یعنی بزنجیر کرده
 است که بمعنی کیدن می آید ترجمه ذوق (اردو) صاحبان جامع و مؤیدیم ذکر این کرده اند
 یا ضره که سکتے ہیں - ذائقه دار - خان آرزو در سراج آورده که کبرسیم یا
 (الف) یا مس بقول سروری بضم سیم یا و گرفتار و بذکر قول قوسی و رشیدی نسبت به چنگ
 بسته و بیچاره که نه در وطن خود تواند بود و نه بیرون گوید که بضم سیم گرفتن خطاست (الح) مخفی می
 تواند رفت و بقول جهانگیری کسی که از بودن که مس بفتح اول و سکون ثانی بقول برهان یا
 او شهری و دیاری تنگ آمده باشد و بنا بر او بندی که کسی را از ان خلاص و نجات مشکل و
 از آنجا سفر نتواند نمود صاحب برهان گوید که و شوار باشد و بقول بعضی بندی که برپای
 بفتح ثالث و سکون سین بی نقطه شخصی را گویند هجران نهند و بضم اول مانعی باشد که کسی را
 که از بودن شهری و دیاری که غیر وطن او آن بجائی نتواند رفتن و این بمعنی اول نزدیک
 باشد و لگیر شده و تنگ آمده باشد و بنا بر است و کبر اول جوهری از فزائات که دیگر
 مانعی نتواند از آنجا بجای دیگر رفت و کسی را و طبق و غیره از ان سازند (الح) صاحب

صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده از معنی ستا	صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده از معنی ستا
مؤلف عرض کند کہ فارسیان این را بحق کسی بنند	مؤلف عرض کند کہ فارسیان این را بحق کسی بنند
کہ باہر کس کہ سخن کند اتباع کلامش نمایند و آئند	کہ باہر کس کہ سخن کند اتباع کلامش نمایند و آئند
خود را ہر کند و چون مباحثہ مذہبی پیش شود	خود را ہر کند و چون مباحثہ مذہبی پیش شود
اختلاف با مقابل ننماید و خود را ہم مشربش	اختلاف با مقابل ننماید و خود را ہم مشربش
ظاہر کند (اردو) رکابی مذہب بقول کہ از جہت تین بدن نام مسمی شدہ باشد	ظاہر کند (اردو) رکابی مذہب بقول کہ از جہت تین بدن نام مسمی شدہ باشد
آصفیہ تھالی کا بیگن۔ (خالو جعفر علی مرحوم)	آصفیہ تھالی کا بیگن۔ (خالو جعفر علی مرحوم)
(۵) سب اسے جانتے ہیں ہے وہ رکابی مذہب	(۵) سب اسے جانتے ہیں ہے وہ رکابی مذہب
کے اسکول لچ کوئی دیگا تو وہ ڈہل جائیگا ہر سنا	کے اسکول لچ کوئی دیگا تو وہ ڈہل جائیگا ہر سنا
محاورات ہند نے فرمایا ہے کہ یہی فارسی شل	محاورات ہند نے فرمایا ہے کہ یہی فارسی شل
اردو میں بھی متعل ہے یعنی کچھ خصوصیت	اردو میں بھی متعل ہے یعنی کچھ خصوصیت
ہنہیں ہر ایک سے معاملہ اُسکے ڈھنگ پر یعنی	ہنہیں ہر ایک سے معاملہ اُسکے ڈھنگ پر یعنی
صلح کل میں اور ظرفا بطور طعن رکابیا مذہب	صلح کل میں اور ظرفا بطور طعن رکابیا مذہب
بولتے ہیں۔	بولتے ہیں۔
بام شاد بقول سروی و جہانگیری و برہان	بام شاد بقول سروی و جہانگیری و برہان
و جامع و ناصری نام طربی شہور چون باربد	و جامع و ناصری نام طربی شہور چون باربد
(منوچہری ۵) بلبل باغی بیاض دوش نوک	(منوچہری ۵) بلبل باغی بیاض دوش نوک
بام شاد بقول سروی و جہانگیری و برہان	بام شاد بقول سروی و جہانگیری و برہان
و جامع و ناصری نام طربی شہور چون باربد	و جامع و ناصری نام طربی شہور چون باربد
(منوچہری ۵) بلبل باغی بیاض دوش نوک	(منوچہری ۵) بلبل باغی بیاض دوش نوک

<p>گویند که (۱) کنایه از عرش و کرسی صاحب جان کرده ایم و این از قبیل صیغاه است که باه نسبت (الف) گویند که کنایه از فلک عرش و بمعنی صبح گذشت قلب اضافت گاه باه کرسی و صاحب جهانگیری در ضمیمه نسبت بمعنی وقت صبح نسبت بمعنی دوم طالبین (ب) فرماید که کنایه از فلک و عرش و کرسی استعمال باشیم (ار دو) (۱) وقت صبح صاحب هفت (نسبت الف) یا صاحب جان صبح کا وقت - نکر (۲) ظهر کا وقت - نکر بام گشاده رواق اصطلاح بقولیم مؤلف عرض کند که هر دو مرکب توصیفی برهان و رشیدی با کاف فارسی کنایه از است و احتمالی معانی بدون سند استعمال چیز نیست - موافق قیاس است برای همه مشتاق سند استعمال باشیم (ار دو) (۱) بگوید که کاف عربی گذشت مخفی مباد که کشادن به بام بدیع (۲) و بگوید آسمان - کاف عربی و فارسی هر دو آمده (ار دو) بامگاه اصطلاح بقول بهار و اندرند و بگوید بام گشاده رواق -</p>	<p>گویند که (۱) کنایه از عرش و کرسی صاحب جان کرده ایم و این از قبیل صیغاه است که باه نسبت (الف) گویند که کنایه از فلک عرش و بمعنی صبح گذشت قلب اضافت گاه باه کرسی و صاحب جهانگیری در ضمیمه نسبت بمعنی وقت صبح نسبت بمعنی دوم طالبین (ب) فرماید که کنایه از فلک و عرش و کرسی استعمال باشیم (ار دو) (۱) وقت صبح صاحب هفت (نسبت الف) یا صاحب جان صبح کا وقت - نکر (۲) ظهر کا وقت - نکر بام گشاده رواق اصطلاح بقولیم مؤلف عرض کند که هر دو مرکب توصیفی برهان و رشیدی با کاف فارسی کنایه از است و احتمالی معانی بدون سند استعمال چیز نیست - موافق قیاس است برای همه مشتاق سند استعمال باشیم (ار دو) (۱) بگوید که کاف عربی گذشت مخفی مباد که کشادن به بام بدیع (۲) و بگوید آسمان - کاف عربی و فارسی هر دو آمده (ار دو) بامگاه اصطلاح بقول بهار و اندرند و بگوید بام گشاده رواق -</p>
<p>بامداد و بامدادان بمعنی (۱) وقت طلوع فجر و (۲) وقت ظهر (سنجر کاشی ۵) بمن شراب پیامی بامگاه مباد که مست گرم کشیده و بنون زده سنگیت مدور طولانی و از دیدن تو بنخیر افتم با مؤلف عرض کند ترا شنیده که در بامهای خانه غلطانند تا که حقیقت بامداد و بامدادان بجایش عرض سخت و محکم شود مؤلف عرض کند که بامگاه</p>	<p>بامداد و بامدادان بمعنی (۱) وقت طلوع فجر و (۲) وقت ظهر (سنجر کاشی ۵) بمن شراب پیامی بامگاه مباد که مست گرم کشیده و بنون زده سنگیت مدور طولانی و از دیدن تو بنخیر افتم با مؤلف عرض کند ترا شنیده که در بامهای خانه غلطانند تا که حقیقت بامداد و بامدادان بجایش عرض سخت و محکم شود مؤلف عرض کند که بامگاه</p>

بکاف فارسی یعنی تکانیدن و افشاندن دامن از ماہ کہ نظریہ بلندیش بام ماہ گفتہ اند و (۲) جابر و قالین و امثال آن می آید پس گلان آسمان را توان گفت یعنی بامی کہ برو ماہ باشد امر حاضر است و بام گلان اسم فاعل ترکیبی آسمان است (صائب لہ) رویت ز ماہ بدون اضافت یعنی صاف و پاک کنندہ حلقہ کند بام ماہ را بہ دل سرور آفتاب کند سقف و آن سنگی است مدور کہ بر سقف صبحگاه را بہ (ار و و) (۱) ماہ بقول آصفیہ پنجم خانہ ہای عجم بعد از آنکہ کار آہک ختم فارسی - اسم مذکر - چاند - قمر - حیدر - ماہ - ہاشما شود و می غلط آنچنانکہ دیندہ من جور سنگ مدور (طفرہ) دُر ہے چشم ماہ کی تگونیہ لگائی نظر را برای استواری راہ ہا بکار گیرند و زبان دیکھو کوٹھے پر چڑھو اپنے نہ تہنارات کو (۲) انگلیسی آنرا رولر ماسد کہ سنگینی آن و غلط دیکھو آسمان - حضرت امیر عیسیٰ نے تشبیہات سطح را ہموار و مستحکم و سخت کند (ار و و) آسمان میں بام کا ذکر کیا ہے - اور بام ماہ بیلن - بقول آصفیہ وہ لوہے یا پتھر کا گول سے آسمان مراد ہو سکتی ہے -

و معمول نما و از جس سے سرک کی زمین برابر بام مسج اصطلاح - بقول جہانگیری و منیمہ کرتے ہیں عجم میں پنجم چھتوں کی تیاری کے وقت و بحر و جامع و مؤید - کنایہ از فلک چارہم باشد چونہ اور کتک بچپانے کے بعد اسی قسم کا بیلن صاحب برہان گوید کہ باعتبار بودن عیسیٰ در اس پر پہراتے ہیں جسکو فارسیوں نے (بام) آسمان مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی گلان) کہا ہے -

است (ار و و) چوتھا آسمان - مذکر -

بام ماہ اصطلاح - مرکب اضافی (۱) کتا بامن اصطلاح - بقول شمس یعنی پس ماندگان

<p>دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد معنی را بالفطریچ تعلق نیست - سداستعمال نشد نشد - حلیه لغت بیان نشد معاصرین عجم بر</p>	<p>عرض کند که ما حقیقت این همد را بنحوا عرض کردیم (ار دو) دیکهو - با او دارد -</p>
<p>زبان ندارند - اعتبار را نشاید عجمی نیست که لغت بامون را که می آید بخذف و او و تصرف در معنی بکم غوری و بی خبری ماخذ می زخم با غلطی کتابت بدین صورت نقل کرده باشد خدایش بیامزد (ار دو) پس ماند</p>	<p>اصنافست و مشهور طاق نسیان (عرفی) بام نسیان اصطلاح - بقول بهار ترکیب بام ناکشاده رواق اصطلاح - بقول مؤید یعنی فلک دیگر کسی از محققین فارسی</p>
<p>ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که کنایه باشد و موافق قیاس است مشتاق سداستعمال باشیم (ار دو) دیکهو آسمان -</p>	<p>خطا - بام نسیان بھی کہہ سکتے ہیں - بام نشستن مصدر اصطلاحی - بقول ضمیمہ برمان و رشیدی و شمس کنایه از خراب شدن و ویران شدن - سداستعمال - (بر آستان بر خاستن)</p>
<p>گوید که مرادف (با او دارد) که گذشت و از کلام خود سدا آرد (ع چشم گویای تو پیدا که بامن دارد با صاحب بحر نماز باشد لغت</p>	<p>گذشت و ما ذکر این بر (بام نشستن) کرده ایم و نقل سند هم که نشستن بام کنایه باشد از افاق و منهدم شدنش (ار دو) گھر بیٹھے جانا - بقول آصفیہ - گھر کا بارش کے سبب گر پڑنا -</p>

<p>(در دوس) جس سمت کو تو نے آنکھ اٹھا کر دیکھا مانند حباب گھر کے گھر بیٹھ گئے ۛ</p>	<p>و پس از ان داورا حذف کرد چنانکہ خاموش و خامش و ہوشیار و ہشیار و بیم را بنون -</p>
<p>بام نور و اصطلاح - صاحب ناصری گوید کہ نور و بام و نور و بان یعنی آنچه طول بام را</p>	<p>بدل کرد چنانچہ چون کجیم و کجین معاصرین عجم بزرگ نارند بر اعتبار صاحب ناصری کہ از اہل</p>
<p>بدان نور و ندوبہ نزد بان محروف شد و بیم و بنون با یکدیگر تبدیل یافتہ - مؤلف عرض کند</p>	<p>زبان است ذکر این کردہ ایم و حالانہ زبان بر زبان است (ار و و) سیر ہی و کھیوار چین -</p>
<p>کہ مقصودش جزین نباشد کہ اصل (نزد بان) (بام نور و) است از قبیل صحرانور و کہ معنی صحرا</p>	<p>بام نہم اصطلاح - بقول جہانگیری و ضمیمہ و بر بان و رشیدی و بحر کنایہ از آسمان نہم</p>
<p>آمدہ و بام نور و چیزی را گویند کہ سلسلہ اش بہ بام می رسد - اسم فاعل ترکیبی است و کنایہ از</p>	<p>کہ عرش باشد مؤلف عرض کند کہ مرکب توفیق است کہ فلک را بام قرار دادہ و نہم صفت</p>
<p>نرویان و زینہ و ہمین لغت مرکب ماخذ نزد بان است یعنی بتقدیم و تاخیر الفاظ نور و بام شد</p>	<p>آن - (ار و و) دیکھو باد بان اخضر - اس کا لفظی ترجمہ نوان آسمان -</p>
<p>بامنین بقول سروری بہیم و ہمزہ بروزن نامنین قصہ الیت از اعمال ہرات بر ناجیہ باغیس - دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و وجہ تسمیہ ہم معلوم نشد (ار و و)</p>	<p>بامنین ہرات کے ایک قصہ کا نام ہے - مذکر -</p>
<p>بام وسیع اصطلاح - بقول جہانگیری و ضمیمہ مرادف بام بدیع و بام رفیع کہ گذشت</p>	<p>و بقول صاحبان بر بان و بحر و جامع کنایہ از عرش است و بقول رشیدی و ناصری فلک و</p>

عرش و کرسی - مؤلف عرض کند که مرکب مذکور (ار و و) دکیو بام بدیع - جس پر توصیفی است و اختلاف معنی بر (بام بیا) ترجمه موجود ہے -	
<p>بامون بقول اندکوالہ فرہنگ فرنگ (۱) نامرد و بزدل و (۲) مغلم و لوطی دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این تکرر و ہم او بر بامون بهیم اول و موحده سوم گوید کہ بروزن صابون لغت فارسی است و نام علتی و حیر و خشت و پشت پای و فرماید کہ در عربی نیز بہین معنی دارد و چہ مفعول ابنہ باشد و ابنہ علتی است در موضع مخصوص مؤلف عرض کند کہ صاحب برہان ہم بر بامون بہین قدر گرفتہ و تحقیق آن بکایش نسیم درینجا بہین قدر کافی است کہ اگر سزا استعمال این پیش شود تو انیم عرض کرد کہ قلب بعض باشد چنانکہ اسطر و اسطرخ و افزار و افراز و اعلمدہ و الغدہ (ار و و) (۱) نامرد و بقول آصفیہ - سچڑا - بہیز - زرخہ - ڈرپوک - بزدل - (۲) لوطی - بقول آصفیہ عربی - اسم مذکر - مغلم - کودک باز -</p>	
<p>بامہ بقول سروری سجوالہ نسخہ میرزا بروزن بام خانہ میرسد صاحب برہان گوید کہ بامہ ریش نامہ (۱) دراز ریش کہ آنرا بلمہ نیز گویند صاحب دراز بزرگ و انبوه باشد و بقول بعض مردم رشیدی گوید کہ ضد کوسہ و مرادف بلمہ و طہار دراز ریش و ہم او بر بلمہ نیز بہین قدر نوشتہ کیکی تصحیف است - خان آرزو در سراج فرما و صاحب ناصری فرماید کہ بمعنی ریش انبوه ضد کہ (۲) بامہ ریش دراز و انبوه و بعضی (۳) کوتہ و صاحب جامع بر ریش و راز قانع و کوسہ مردم و راز را گویند و طہار این مرکب باشد بقول برہان شخصی کہ او را برنخ زیادہ بر از بام بمعنی سقف و ہای نسبت یعنی قدی کہ چند موی نباشد مؤلف عرض کند کہ بمعنی بام</p>	

به بام است یعنی چنانکه بام سقف عمارت است عمارت آن افروده چندی تحتگاه کشتا سب
 همین طور ریش انبوه ظاهر صورت سقف دار و محل آشکده نو بهار بود و در عهد اسلام چنان
 از انبوهی و بلندیش و معنی حقیقی همین قدر است آباد شد که آنرا ام البلاد خواندند و قبه الاسلام
 و آنچه ریش و راز را هم بدین اسم موسوم می نامیدند چنگیز خان در آن شهر قتل عام نمود
 کرده اند بر بسیل مجاز است و بکلمه مبتدل این اکنون قلیلی از آبادی آن باقیست مؤلف
 است که الف به لام بدل شود چنانکه گلابی عرض کند که جزین نیست که یای نسبت بر فوط
 و سنگ لابی پس خیال رشیدی نسبت تصحیف بام زیاده کرده اند یعنی منسوب بام و این
 یکی از هر دو درست نیست (اردو) گهنی لقب برای شهر بلخ نظر بر عمارات یا مقام بلند
 اور لانی و اری رکنه والا گهنی اور لانی و اری کرده باشند و گیر هیچ بعض محققین وجه تسمیه این
 منوثر - (۳) در از قد - او پنجاه شخص - را بر باسیان که می آید ذکر کرده اند (اردو)

بامی | بقول سروری و جهانگیری و جامع و برنامی شهر بلخ کالقب ہے - مذکر -
 لقبی است شهر بلخ را صاحب سروری فرمود **بامیان** | بقول سروری کبریم و بعد از سیم
 که شاه ناصر خسرو باضافه نون قافیه کرده حکیم یاسی حطی (۱) الکله ایست در کوستان سیان غر
 سوزنی (۲) شود و عالم چنان معمور از انصاف و بلخ و ده منزل است و بر یکی از کوه های باسیان
 تو کاسان پوتوان از بلخ بامی شد بام مسجد قصبی صورت و بیت کنده بود و یکی را خنک بت
 صاحب نامری مذکر معنی بالانبت بلخ گوید و دیگری را سرخ بت می گفتند (سیف اسفرنگی
 که از بنا های کیومرث پشیدادی بود و کی کاؤس در (۳) مردم نادان اگر حاکم داناستی باشی

یومان بدی خنگ بت با میان بد و فرماید که	سرخ بت عاشق و مرد و خنگ بت معشوق
که سرخ بد و خنگ بد بدال مہملہ عوض تائی	وزن بوده و معنی این دو بت را لات و
غوثانی نیز گویند صاحبان جامع و برہان بکر	سنات دانند و معنی تعویق و تاخیر و خزانہ
معنی اول گویند کہ (۲) مردم بد نویس و غلط	و گفته اند قریب باین دو یکپیکر و رقی و یکپیکر
نویس اسم گویند صاحب رشیدی فرماید کہ	شبش پیروزی و آنرا اسم نام بجزء دانند
بلخ را بد نسبت داده بلخ بامی گویند صاحب	خان آرزو در سرارج بکر قول سر در می و
ناصری گوید کہ نام شہریت میان کابل و بلخ	برہان و رشیدی بحوالہ قوسی گوید کہ نام شہریت
و بہت نسبت او بلخ را بامی خواندہ اند و در میان	و رہند کہ مردم آن بہ بد نویسیشانند و فرما
کوی است و در آن کوه دو صورت است کہ درین بحث است	و با میان نام الکہ است
از سنگ تراشیدہ کہ ہر یک از انہا بقدر	و نام شہری نیست و در خراسان است نہ در
شصت زرع طویل و عرض آن شانزده	ہند و صاحب نوید گوید کہ نام شہریت از
زرع و میان آن محفوف چنانچہ از کف پاک	توران زمین منسوب بغلط و زشت نویسی بود
شان راہ نروبان ساختہ اند کہ در تمام	عرض کنند کہ معنی اول حقیقی است و معنی دوم
جوف انہا توان کردیدن حتی سر انگشتان ہر	مجاہز آن کہ اہل با میان بہ زشت خطی و غلط نگاہ
و این صورت را بنابر صنایع روزگار است	مثل بودند نظر برین طاقا غلط نگاران و زشت
و گفته اند کہ این دو بت را سرخ بت و	خطان را با میان گفتند آنچہ صاحبان رشیدی
خنگ بت نام کرده بودند و گفته اند کہ	و ناصری در وجہ تسمیہ (بلخ بامی) با میان را

داخل کرده اند درست نیست و تحقیق است که اسم مذکر - بد نویس - بر خط والا غلط نویس	باسیان شهری است و جاوارو که مظهر بلندی
آن باجی گفته باشند و الف و نون زائد و آخر (الف) باعین (الف) بقول برهان و جامع	آورد و باسیان کرد و مذکر فرید علیہ باجی است (ب) باعین (ب) بر وزن آیین نام قصید است
و فرقی میان لقب بلج و این شهر میان است از اعمال برات بر ناحیه اوقیس و هم او بر (ب)	که آن باجی است و این باسیان و گیر و هیچ گوید که بر وزن باعین مراد (الف) صاحب
و جاوارو که بنامی این بعد بنامی بلج و غرنه رشیدی بر کوکرب قانع خان آرزو در سراج بزرگ	شده و بدین وجه که وقوع این در میان قناعت کرده مؤلف عرض کند که در ترجمه
بر و شهر مذکور است موسوم شد به (بامیا) الف هم لفظ بام و داخل است و یا و نون نسبت و آخر	و کلمه باد رینجا بمعنی هفتم اوست و الله اعلم زیاده کرده باشند و حتی لغتی این منسوب بام و کلمه
بحقیقه الحال (ار و و) (۱) باسیان ایک از قصبه که بر بلندی واقع باشد و سخانی و هم و (ب)	شهر کا نام ہے جو بلج اور غرنہ کے درمیان زائد و گیر و هیچ (ار و و) (الف) باعین (ب) باعین ایک واقع ہے - مذکر - (۲) بد خط بقول آصفیہ ہی قصبہ کا نام جو برات میں واقع ہے - مذکر -
یاں بقول سروری و رشیدی جو الہ تحفه (۱) بمعنی بانگ و بقول مؤید و برهان بمعنی بانگ و فریاد و آواز ہم آمدہ مؤلف عرض کند کہ اسم جامع فارسی زبان است و بانگ کہ بہین معنی می آید فرید علیہ این کہ کاف فارسی و آخر بعض الفاظ زائد ہم آمدہ چنانکہ مردہ ری و مردہ ریگ و اگر بانگ را اسم جامع گیریم - بان بخذف کاف فارسی مخفف آنست و	

برای این قسم تخفیف مثالیافته شد فلاول اقوی من الثانی (ارو) بانگ بقول آصفیه
فارسی - اسم مؤنث - آواز - صدا -

(۲) بان - بقول سروری یعنی نگاه دارنده چون باغبان و امثال آن و بقول جهانگیر
ورشیدی و برهان و جامع دارنده و محافظ و انیعنی بدون ترکیب اطلاق نمی یابد چنانچه
در بان و فیلبان صاحب برهان گوید که معنی صاحب و خداوند و بزرگ هم - صاحب
ناصری فرماید که معنی صاحب و افاده معنی فاعل و عامل می کند چنانچه معنی شکار و شکار
آهو و گوزن خواهد بود و آنها وحشی اند - گو سفند نیند که چوپان و شبان داشته باشند
و چخیر بان افاده معنی بسیار شکار کننده می کند چنانکه نظامی گفته (س) درخت افکن بود
کم زندگانی بدرویشی که چخیر بانی پادشاه آرزو در سراج گوید که معنی صاحب و خداوند
مثل فیلبان و مراد از جهانبان در عرف ملک داری پادشاهی است نه نگهبان جهان
هر چند بران نیز صادق آید و برین قیاس باغبان که معنی باج گیرنده است چنانکه در
مدار الافاضل گفته (الخ) مؤلف عرض کند که بان کلمه ایست که ترکیب افاده معنی
فاعلی کند یعنی دارنده و صاحب و مجازاً برای محافظ هم مستعمل همه امثال بالا بذیل این
تعریف درست می آید و بخيال ما سبدل و آن باشد که لغت سنکرت است به همین معنی
چنانکه (ومن وان) معنی صاحب دولت فارسیان و او را موحده بدل کنند همچون آو
و آب صاحب ناصری که چخیر بان را معنی بسیار شکار کننده گوید خلاف محاوره فارسیان
است بسیاری را ازین پیچ تعلق نیست و از سند نظامی هم بسیاری ظاهر نمی شود و محاکمه

بحکم بام اتفاق دارند بتحقیق بمعنی لغتی پیربان۔ صاحب ثکار و ثکار کنندہ و ثکاری است۔ خان آرزو و بختی کہ نسبت با جہان و جہانبان کردہ زائد از ضرورت باشد با جہان بمعنی صاحب باج است و کنایہ از باج گیرندہ و جہانبان بمعنی محافظ جہان کنایہ از پادشا است و بس (ارو) صاحب۔ محافظ۔ صاحب آصفیہ نے کلمہ بان پر لکھا ہے کہ فارسی ایک کلمہ ہے جو اسماء کے آخر میں لگانے سے محافظ۔ دارندہ۔ مالک کے معنی دیتا ہے۔

(۳۳) بان۔ بقول جہانگیری و رشیدی و برہان و جامع بمعنی بام خانہ (مولوی حسینی) سفر و کردم و می از بان چرخ و تارخ من چرخا برسان چرخ و صاحب ناصری فرماید کہ تبدیل بام است۔ خان آرزو و در سراج گوید کہ مرادف بام باشد و متباد کہ مبدل بود چنانکہ استیم و استین و بحیم و بحین مؤلف عرض کند کہ باہر دو محققین بالا اتفاق داریم کہ سیم بہ نون بدل می شود (ارو) و کیو بام کے پہلے معنی ۔

(۳۴) بان۔ بقول جہانگیری در عربی نام درختی است کہ بر آن خوشبوی شود و آنرا حب البان گویند و در واپاکا ربند و پارسی بانگ نامند و بقول برہان آنرا در فارسی تخم غالیہ گویند و آن مانند پستہ می باشد لیکن زود می شکند و عربان فستق الباہویہ خوانند صاحب جامع ہم ذکر این کردہ صاحب ناصری بخواند رشیدی گوید کہ این لغت عربست و فارسی این بانگ بفتح نون۔ خان آرزو و در سراج گوید کہ اغلب کہ بانگ مصغریان است نہ لغتی علیحدہ صاحب مؤید این را بدیل لغات فارسی نقل کردہ۔ و بقول صاحب صحیحا اسم عربی شجریت بزرگتر از درخت گز و ثمہ آنرا حب البان گویند۔ و نوی ازین درسند یافتہ می شود کہ آنرا

بکائن نام است و بقول بعض بکائن جب البان را گویند۔ شمر آن بزرگ سفید۔ ممتلی۔
گران وزن و خوشبوست کہ بہ آسانی متشر و سووہ می گرد و گرم و خشک و در دھوم و بقول
شیخ گرم و رسوم و خشک و در دھوم و در آن تنقیہ است خصوصاً در سفر آن کہ مقلع اخلاط
غلینط و باسر کہ و آب مفتح سرد و منافع بسیار دارد (الخ) حقیقت بانک بجای خودش
عرض کنیم (اردو) بکائن۔ بکان بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر و مؤنث ایک و خرت
کا نام ہے جسکی چینی نیم کے مشابہ ہوتی ہے اور اسمین بکونون کے گچھے کے گچھے لگتے ہیں
صاحب جامع الادویہ نے لغت بان پر بکائن کا حوالہ دیا ہے اور بان کو عربی مانا ہے اور
اس کا فارسی نام آزاد و دخت لکھا ہے مؤلف عرض کرتا ہے کہ (آزاد و دخت) پر
بھی اہل لغت نے بکائن کا اشارہ کیا ہے جو ردیف ممدودہ میں گزر چکا ہے۔

(۵۵) بان۔ بقول برہان و جامع و سراج و مؤید یعنی لادون و آن نوعی از عنبر و شہومات
باشد کہ عبری حصین البان گویند و بقول یحییٰ بن خلیفہ خوشبوی از عطریا می نویختنی صاحب محیط
بر حصی لبان فرماید کہ این را بفارسی حسن لبہ و در انگریزی بن زوہن و ہندی لبان نامند
و آن صمغ ضر و است و کم کام عبارت از است۔ خوشبو ترین صمغہا۔ گرم و در دھوم
و خشک و راوّل و بسیار جالی و محلل و جذاب۔ طامای آن بہت حبس نزلات نافع و
منافع بسیار دارد (الخ) صاحب آصفیہ کہ محقق زبان اردو است لبان را لغت
عربی گوید و محققین عربی زبان ازین ساکت و بقول صاحب محیط (لبان) لغت ہندی
است و بسکرت راج رال و ہم او بجوانہ (شیخ ابو الفضل در کتبہ نامہ) گوید کہ ہندی

خوشبو کہ بعضی آنرا حسن لبہ و حصی لبان نامند و صاحب غیاث این را بدون و اولبان
 بالفتح آورده گوید کہ صنفی است کہ آنرا کندر نام است و صاحب منتخب لبان را
 بالضم بمعنی کندر آورده و ہم او بر کندر نوشته کہ شیر و درختی است و صاحب برہان
 لبان را فارسی می داند و گوید کہ صنف کندر را گویند و صاحب محیط لبان را مغرب
 و انداز لبیان نو کہ لغت یونانی است بمعنی کندر مؤلف عرض کند کہ نتیجہ تحقیق نسبت
 لو بان لغت ہندی است و آنچه صاحب آصفیہ این را عربی داند تسامح اوست کہ
 لبان عربی را لو بان خیال کرد و از تعریف صاحب محیط کہ نسبت لو بان و لبان
 است بہ تحقیق رسیدہ کہ در ہر دو فرق است باجمہ بان مخفف لو بان ہندی و مفرس
 باشد (حکیم النوری ۵) آہو بسر سبزہ مگر نافہ بیند اخت با کز خاک چمن آب بشد غنبر و
 بان را بعض محققین فارسی ہمین شعر البند بمعنی چہارم آورده اند و بخیال ما مناسب تر
 است برای معنی پنجم (اروہ) لو بان بقول آصفیہ عربی اسم مذکر ایک درخت
 کا خوشبو دار گوند جو آگ پر رکھنے سے خود کی طرح خوشبو دیتا ہے۔ کوثر یا لو بان عمدہ
 ہوتا ہے۔ صاحب جامع الادویہ نے لو بان اور لبان دونوں کو ایک جگہ لکھ کر فرمایا
 کہ اسکی فارسی درخشک اور عربی منروب ہے ایک درخت کا گوند خشک شاید مصطکی لو بان
 کا رنگ زرد اور خوشبو اور لبان کا رنگ بھورا اور تلخ۔

(۶) بان بقول برہان و مؤید مشک بید را گویند خان آرزو در سراج بجاؤ قوسی گوید
 کہ بار درخت مشک بید کہ از و مشک گیرند صاحب برہان بر بید مشک فرماید کہ نوعی از

بیدار است کہ بہار آن یعنی شگوفہ آن بنایت خوشبو می باشد و عرق آن را بہجت تفریح
 دل و تبرید بسیار مانند صاحب محیط بر بیدار شک گوید کہ اسم فارسی است و آنرا مشک
 و گریہ بیدار گویند و بحر بی خلاف تلخی در کف و در شام شاہ بید و در روم بہراج
 نامند و بقول بعض ضو مران و گاہ اطلاق آن بر گل این شجر بقول جالینوس سرد و تر
 و بعضی معتدل گفتہ اند بلطف بفتح سده خفیف و داعی مقوی دل و دماغ و مطیب
 نفس و منافع بسیار دارد و مؤلف عرض کند کہ ماخذ این غیر ازین نباشد کہ فارسیان
 بر سبیل مجاز شک بیدار را نظر بر عطری و خوشبویش بان گفتہ باشند مجاز معنی پنجم طالب
 سند استعمال باشیم (اردو) بیدار شک بقول آصفیہ فارسی اسم مذکر ایک قسم
 کے درخت کا نام ہے جسکے پھول نہایت نازک اور خوشبو دار رنگ یلن زر و مگر مال
 بہ بھری و سیاہی ہوتے ہیں اس کا عرق تفریح دل اور تبرید کے لئے استعمال کرتے
 ہیں فراجاسر دتر ہے صاحب جامع الادویہ نے بیدار شک کے ساتھ بہراج کو بھی لکھا ہے

بان بریتیا اصطلاح بقول صاحب نگار زند و پازند یعنی خانہ است (الخ) مؤلف
 و ضمیمہ بذیل لغات زند و پازند بہ بای شرح عرض کند کہ بتیا غالباً ماخوذ است از بیت
 و بای ثانی مکسور و بای معروف و ثانی فوقانی فیل شعر بی کہ تحقیقش بجای خودش می آید و لفظ
 صاحب بر بان ہم ذکر این کردہ گوید کہ چاکور بان و ریچا بعضی اقل بام کہ سقف باشد
 کلان در ہندوستان و ہم او بریتیا گوید کہ و معنی لفظی این مرکب سقف بالائی خانہ
 با اول بٹانی رسیدہ و فوقانی بالف کشیدہ بہ و گنایہ از فیل کہ بلندی و وضع شمش سقف

<p>را ماند - بدنیوچه که جانور هندا است و در عجم نیت فارسیان بای این لفظی مرکب کردند - (اردو) ہاتھی - بقول آصفیہ - ہندی - ہم نکر فیل - پیل ہستی - گج ایک ہاتھ والا نہایت جیم اور موٹا حیوان - سوڈ والا - بان پرست اصطلاح - صاحب اتند</p>	<p>(بان پرستہ) - بای ہای تہوز بعد فوقانی بقول صاحب ساطع بزبان سنسکرت بمعنی صحرائین و عابد آمدہ ولیکن درینجا بہ ترکیب فارسی ہم درست می شود کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی پرستش کنندہ بام و کنایہ ارگوشہ نشین و زاہد کہ دائمًا گوشہ خانہ را پسند</p>
<p>بجوالہ فرہنگ فرنگ گوید کہ بفتح بای فارسی و رای مہملہ وسین بی نقطہ در زبان سنسکرت گوشہ نشین و زاہد را گویند دیگر کسی از محققین فارسی زبان فکر این کرد مؤلف عرض کند کہ نیت کہ مراد است (اردو) گوشہ نشین - دیکھو اول نشست</p>	<p>بجوالہ فرہنگ فرنگ گوید کہ بفتح بای فارسی و رای مہملہ وسین بی نقطہ در زبان سنسکرت گوشہ نشین و زاہد را گویند دیگر کسی از محققین فارسی زبان فکر این کرد مؤلف عرض کند کہ نیت کہ مراد است (اردو) گوشہ نشین - دیکھو اول نشست</p>
<p>بانترا اصطلاح - بقول صاحب شمس لغت فارسی زبان است بمعنی کولنگ و نامرد صاحب برہان بر کولنگ گوید کہ بروزن ہوشنگ خیر و خنث را گویند مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکردند استعمال پیش نشد و محققین عجم بر زبان ندارند و لغت عربی و ترکی ہم نیت نمیدانیم کہ صاحب شمس این لغت را از کجا پیدا کرد ما خداین پیچ معلوم نمی شود تا استعمالش بنظر نیاید اعتبار را را نشاید (اردو) نامرد - دیکھو بامون -</p>	<p>بانترا اصطلاح - بقول صاحب شمس لغت فارسی زبان است بمعنی کولنگ و نامرد صاحب برہان بر کولنگ گوید کہ بروزن ہوشنگ خیر و خنث را گویند مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکردند استعمال پیش نشد و محققین عجم بر زبان ندارند و لغت عربی و ترکی ہم نیت نمیدانیم کہ صاحب شمس این لغت را از کجا پیدا کرد ما خداین پیچ معلوم نمی شود تا استعمالش بنظر نیاید اعتبار را را نشاید (اردو) نامرد - دیکھو بامون -</p>
<p>باندازہ کلیم یاد را از کن مثل - صاحبان خرنیزہ و امثال فارسی محبوب امثال</p>	<p>باندازہ کلیم یاد را از کن مثل - صاحبان خرنیزہ و امثال فارسی محبوب امثال</p>

ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف معنا مقصد ہے کہ انسان کو ہر کام اپنے حوصلہ
 کند کہ فارسیان این مثل را بجم (اندازہ) سے بڑھ کر نہ کرنا چاہئے۔
 نگہدار) می زند مقصودشان این است **پاندام آمدن** مصدر اصطلاحی کثرت
 کہ در ہر کار اندازہ حیثیت و حوصلہ خود ملحوظ باشد از درست اندام و متناسب شدن
 باید داشت چنانکہ گویند در مخارج اندازہ (انوری) کار آن عشرت ز تو اندر
 مدخل نگہدار کہ خرج از آمد بیرون نشود۔ نیافت ہذا انکہ توجہست و باندام آمدی
 (پانزگیم و راز گردن) مصدری است کہ (ارو) سڈول ہونا متناسب ہونا
 می آید و این مثل شتوق از ہمان است۔ **بانتظر سنجیدن** مصدر اصطلاحی کنایہ
 (ارو) صاحب محبوب الامثال نے فرمایا باشد از اندازہ گردن و شناختن بذریعہ شمار
 جتنی چادر دیکھواتنے پاؤں پیار و جتنی (صائب) بیش و کم را بانظر چند روشن گوہر
 اوڑنی ہواتنے پیر پیار و صاحب امثال احتیاجی نیست میزان قیامت را بسنگ و
 ہندی نے لکھا ہے جتنی چادر دیکھے اتنے (ارو) نظر میں تولنا۔ مشاہدے سے اندازہ
 پاؤں پھیلائے ان تمام کہاوتوں کا یہ کرنا۔ پہچان جانا۔

پالیش اصطلاح۔ بقول سروری و برہان لیکون لون و کسر قاف بن باشد کہ شور و
 بریان کنند و خورد و (ون) نیز گویند و بعر بنی جتہ الخضراء صاحب محیط بر جتہ الخضر فرماتا
 کہ ترجمہ آن بغارسی بن باشد لبغیم و بر بن گوید کہ مشہور بہ قہوہ و آن مژد رختی است
 کوہستانی بہترین آن تسانی از زمین۔ دانہ های سبز متوسط و کوچکی و بزرگی خوشبو کوہستانی

چرب می باشد و خوش طعم - سرد و خشک در دوزم - پیوست دماغ کند و سنجابی و خشکی مزاج
می نماید جهت تخفیف رطوبات سرفه بلغمی و ترلالت و تفتیح سد و ادرا را بول نافع مرکب القوی
و مقوی معده - بواسیر و جذام را نافع و رفع ماندگی کند و منافع بسیار دارد ولیکن صداع
می آرد و باعث بیداری و لاغری بدن و زردی رنگ و قطع شهوت و تحلیل منی و نفخ
و قولنج و مالتولیا و کالوس (الخ) مؤلف عرض کند که راست گفته اند (ه) آن سیه رو
که نام او قهوه به مانع التوم و قاطع الشهوه بود و تحقیق ما اصل این (بن قشر) بود و قلب
اضافت قشر بن یعنی پوست بن یوقیان عجم بر ما خداین غور کرده بریادت الف بعد موصوفه
و حذف رای مهمله (بالقش) کردند و مطلقا برای بن استعمال کردند و جادار و که الف
را زانند گیریم بکلمه مبدل و او است از بون که معنی بن می آید یکی از معاصرین عجم گوید که
این لغت ترکی است معنی قهوه - حیف است که محققین ترکی زبان ازین ساکت قیام
نمایند قولش می کند که شان لغت هم متقاضی آنست - (ار دو) بن - بقول آصفیه - بنذی
اسم مذکر - قهوه - کافی - ایک تخم کا نام جسے بھون کر کھاتے ہیں اور اکثر چای کی طرح خوش
کر کے پیئیں ہیں - ہماری تحقیق میں عربی زبان کا لفظ ہے - (محیط المحيط)

<p>بانک بقول صاحب رہنما بحوالہ سفرنا مؤلف عرض کند کہ مفرس بیانگ باشد ناصر الدین شاہ قاجار (خزانہ) کہ دران کہ (لغت انگلیسی زبان) است فارسیان پول برای حصول سودش محفوظ کنند صاحب سجدت تحتانی مفرس کرده اند (ار دو) بول چال بر مطلق خزانہ و مکان سرفنی قانع بانک بقول آصفیه - انگلش - اسم مذکر -</p>	<p>بانک بقول صاحب رہنما بحوالہ سفرنا مؤلف عرض کند کہ مفرس بیانگ باشد ناصر الدین شاہ قاجار (خزانہ) کہ دران کہ (لغت انگلیسی زبان) است فارسیان پول برای حصول سودش محفوظ کنند صاحب سجدت تحتانی مفرس کرده اند (ار دو) بول چال بر مطلق خزانہ و مکان سرفنی قانع بانک بقول آصفیه - انگلش - اسم مذکر -</p>
--	--

ده جلگه جهان امانت روپیہ رکھا جائے۔ کای
 کوٹھی۔ بنگ گھر۔ روپیہ جمع رکھنے والی کمپنی۔ کاف فارسی سقرس کرده اند دیگر هیچ (ارو)
 (۲) بانگ۔ بقول جهانگیری بانون مفتوح یعنی درخت بان کا پھل۔ مذکر۔
 حب البان کہ بر معنی چارم بان گذشت۔ بانگ به سکون نون و کاف فارسی۔ بقول
 صاحب برهان صرح کند کہ بسکون نون و کاف سروری و برهان فریاد و فغان (سند این در
 فارسی است و صاحب جامع هم زبان برهان ملحقات می آید) و فرماید کہ بمعنی مطلق صدا و
 خان آرزو و در سراج بذیل بان فرماید کہ غلب آواز ہم (النوری ۵) ایمن اندر نظارہ گاہ
 کہ بانگ مصغر بان است نہ لغتی علاحدہ الخ سپہر گوش جانت ز بانگ طبل رحیل و
 مؤلف عرض کند کہ مقصودش خبرین باشد بہار گوید کہ بہر دو معنی بالا بضم اول نیز استعمال
 کہ کاف عربی است۔ صاحب ہفت صرح کنند چنانکہ مسیح کاشی گفتہ (رباعی) آتش ز بان
 کند کہ بنون و کاف فارسی زودہ باشد۔ پس شعلہ برین زود بانگ ہو کہ بہر چہ لبان خاکستر
 بخیاں ما فرید علیہ ہان بان است کہ ہمین معنی گنگ ہو گفتم کہ بدین خان ندام سرخنگ
 گذشت و بحث کاملش بر معنی چارم لفظ بان ہو با آنکہ پرم ز پای تا سرچون گنگ ہو و فرماید
 مذکور شد کاف فارسی در آخر این زیادہ کہ بالفظ آمدن و برداشتن و رسیدن و بختن
 کردہ بمعنی حب البان استعمال کرد چنانکہ وزون و کشیدن مستعمل مؤلف عرض کند
 مردہ ری و مردہ ریگ۔ خان آرزو کہ کاف کہ بقول صاحب کنز کہ محقق زبان ترکی است
 آخر را عربی و برای تصغیر گرفته است کم غوری این لغت فارسی زبان است بمعنی صوت و

در ترکی هم مستعمل و اسم مصدر و حاصل
 و امر حاضر (بانگیدن) که می آید و فارسیان
 و رلب و لویه خود بخذف الف بضم اول و کون
 نون و کاف فارسی می خوانند و در کتابت الف
 راقم دارند همین است مقصود بهار لکین
 سند پیش کرده اش بکارش نمی خورد بلکه از آن
 ثابت می شود که سیح کاشی بانگ سجد فالف
 بالفتح آورده و استعمال گنگ را که قبول
 اهل لغت بالفتم معنی لال و اکلم است بالفتح
 گرفته و در مصرع سوم و چهارم اش بانگ کاف فارسی و آخرش فرید علی و ما اشار
 و (گنگ) که بالفتح معنی رودخانه مشهور است
 قافیه کرده اگر قبول بهار بانگ را در مصرع
 اول بالفتم گیریم لازم می آید که در مصرع ششم
 هم بالفتم گیریم و در مصرع چهارم گنگ را که اهل
 بالفتم معنی رودخانه مشهور نوشته اند مضموم خوانیم
 اندر مصورت دو لفظ جنگ و گنگ را بر خلاف
 اهل لغت مضموم گرفتن لازم می آید و اگر
 بانگ آمدن استعمال صاحب آصفی

باقیه مصرع سوم را بگذاریم و اثر آخرش
 کار نداریم که در رباعی وجود قافیه در
 مصرع سوم لازم نیست) اندر مصورت
 هم لازم می آید که در مصرع چهارم گنگ
 را معنی رودخانه بالفتم خوانیم و تحقیق اهل
 لغت بالفتم است حاصل انیت که بخیا
 صورت اول الذکر بهتر است از آخر
 قائل با جمله بان بدیع معنی اصل است
 که بجای خودش گذشت و بانگ بزیادت
 این بر بان کرده ایم (ار دو) و بگو
 بان فریاد قبول آصفیه - فارسی - هم
 مؤنث غل - و او یلا بطلومون کی آه و
 زاری - آه و ناله - (رند) تهرائیک
 او چرخ فرشته تری سکر پو تا عرش جوینچه
 کبھی فریاد بهاری پ
 استقال - صاحب آصفی

<p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض (اردو) (۱) اسلام کی دعوت و دعوت کند کہ معنی رسیدن آواز است (حافظ شیراز) اسلام - اسلام لانے یا مسلمان ہونے (۵) کس ندانست کہ منز لگہ معشوق کجاست کی درخواست - گمراہی سے راہ راست بخوبی قدرست کہ بانگ جبرسی می آید (اردو) کی درخواست - صاحب آصفیہ نے دعوت آواز آنا - اسلام کرنا) کا ذکر فرمایا ہے - (۲) اذان بانگ اور اصطلاح - صاحب آصفی بقول آصفیہ عربی - اسم مؤنث - بانگ ذکر بانگ آوردن کردہ از معنی ساکت و سنی کہ پیش کردہ اذان (بانگ اور) پیدا کہ اسم فاعل ترکیبی است معنی صدا و شور و افغان برپا کنندہ (ارزقی ہروی بصف تیر و ہفت و مؤید و بحر معنی بانگ نماز مؤلف (۵) فلک پیما یجر آشوب عالم سیرانم عرض کند کہ مرکب اضافی است (اردو) تگ و شبہ خفتان در پیکانش آتش میغ بانگ اذان - دیکھو بانگ اسلام کے دوسرے معنی اور (۶) (اردو) شور برپا کرنے والا - بانگاہ داشتن مصدر اصطلاحی - بانگ اسلام استعمال - مرکب اضافی</p>	<p>است (۱) کنایہ از دعوت اسلام و (۲) قاجار (بانگاہ داشتن) بمعنی مقید و محبوس اذان باشد (صائب ۵) نالہ عجز پیش نوشتہ کہ اسم مفعول ہین مصدر باشد کہ سبکدان و بانگ اسلام و کافر تانت بمعنی قید کروں و مقید داشتن است (اردو)</p>
--	---

<p>نظر بند رکھنا۔ نظر بند کرنا۔ بقول آصفیہ از ہر چہ نحاس تو شود بانگ بر آرد (۱) (ارو)</p> <p>حراست میں رکھنا۔ نگرانی میں رکھنا۔ آپ صد بلند کرنا۔ آواز دینا۔ بھنا۔</p>	<p>ہی نے (نظر بند) بمعنی قیدی لکھا ہے۔ (الف) بانگ بر املق زو اصطلاح۔</p>
<p>بانگ بر آمدن استعمال۔ صاحب آصفی (ب) بانگ بر املق ترند (الف) بقول</p>	<p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض شمس زمانہ را خبر کند و محوساز و صاحبان کند کہ بلند شدن صداست (ملاحضاتی ۵)</p>
<p>بانگ بر آمد ز مہ کاشی گفت یک کشف و روزگار را زجر کند و آزار دہد صاحب</p>	<p>ایک بد و بطن گشتہ جفت (۱) (النوری ۵) مؤید بر (ب) فرماید کہ ای زمانہ را زجر کند</p>
<p>بر وصلۃ زلفت و لم نہان زو چشم چرخ و محوساز و صاحب ہفت پر (ب) نسبت</p>	<p>بانگ بر آمد کہ این کہ کرد و کہ داند (۱) (ارو) معنی اول با صاحب مؤید اتفاق کردہ فرماید</p>
<p>صد بلند مونا۔ آواز نکلنا۔ کہ (۲) اسپ را تیز کند۔ صاحب استیضحت</p>	<p>بانگ بر آوردن استعمال۔ صاحب باہفت۔ مؤلف عرض کند کہ (الف) ماضی</p>
<p>آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف مطلق و (ب) مضارع مصدر (بانگ</p>	<p>گوید کہ صد بلند کردن و آواز دادن (۱) (نظا) بر املق زون) است و بدینوجہ کہ املق</p>
<p>(۵) سازن بر آورد بانگ سرود پسر و اسپ و روزگار است معنی اول این</p>	<p>نوائین ترا ز صد درود (۱) (النوری ۵) مصدر۔ زمانہ را زجر و ملاست کردن و</p>
<p>ای شاہ جهان جبہ ز صندوق خزانہ (۱) معنی دوش اسپ را اشارہ کردن برای</p>	

تیز روی جیف است از محققین بانام و سبزواری (۵) چو مطرب از غزل شاهی
 نشان کہ بدون تامل بر ماخذ تصرف پا در این سخن بر خواندہ ز ساکنان خلک بانگ
 لفظ ومعنی کردہ اند۔ صاحب شمس بر الف آفرین برخاستہ (۱) (ارو) صدا بلند موند
 ذکر ماضی مطلق کند ومعنی مضارع بیان بنفیر بانگ برداشتن استعمال۔ صاحب
 و کاتب چاکدیش لفظ زجر را خبر کردہ و اصحنی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 صاحبان ضمیمہ برہان و بحر آزار را ہم دخل عرض کند کہ (۱) صدا و آواز بلند کردن و
 معنی کردہ اند و صاحبان مؤید و مفت و است (۲) کنایہ باشد از اذان بقرینہ لفظ نمودن
 محو را در معنی این جا داده اند و ای بر اینہا (سعدی شیرازی ۵) مؤذن بانگ
 کہ یکی از اینہا بر حقیقت معنی ابلق غور نکرد بی ہنگام برداشتہ نہی داند کہ چند از
 ومعنی حقیقی را در اصطلاحی ملحوظ داشت۔ شب گذشتہ (۱) (ارو) (۱) صدا
 (ارو) (۱) زمانے کو ملامت کرنا (۲) بلند کرنا۔ شور کرنا۔ (۲) اذان دینا۔
 گھوڑے کو جلد چلنے کا اشارہ کرنا حکم دینا بانگ بر قدم زدن مصدر اصطلاحی
 (الف) اسی مصدر کا ماضی مطلق ہے بقول بحر شباب بسیار راہ رفتن و بقول بہا
 اور (ب) مضارع۔ جلد و تیز رفتن (محمد قلی سلیم ۵) زمسجد
 بانگ برخاستن استعمال۔ صاحب نعرہ ستان علم زدہ سوؤن بانگ از انجا
 اصحنی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف بر قدم زدہ مؤلف عرض کند کہ چون
 عرض کند کہ بلند شدن صداست (شاهی) انسانی یا جانوری را خواہند کہ شباب زدہ

بانگ می زنند و اشاره آن باشد که تیز
 روان شود و قدم تیز کند از همین رسم
 این مصدر اصطلاحی قرار یافت و لفظ
 بسیار راه در تعریف حجر زائد از ضرورت
 است و مقصود این اصطلاح به تیز گامی که معاصرین عجم هم تصدیق قول و ارسته می
 فرار شدن (ار دو) تیز چلنا - جلد چلنا
 تیزی کے ساتھ فرار ہونا۔
بانگ خلیل اللہی اصطلاح - ارسته
 گوید کہ کشتی گیران چون حرف را از جا
 بردارند و خواهند کہ بر زمینش بنیدارند
 اللہ اکبری کہ ببانگ بلند گویند آنرا بانگ
 خلیل اللہی خوانند و جبہ تسمیہ آنکہ حضرت
 ابراہیم خلیل اللہ علیہ السلام در جمیع
 حرکات و سکنات اللہ اکبر گفتی بدین سبب
 این آواز را باین نام موسوم ساختند۔
 (میرنجات ۵) گوش بر حرف تو دارند
 از بانگ در اختیار (ار دو) بانگ جس
 زمرہ نامہ ہی پگاہ کشتی چو کشتی بانگ خلیل اللہی
 بانگ در اوہ آواز جو غصہ سے نکلتی ہے

<p>صاحب آصفیہ نے جس کا ذکر فرمایا ہے نیش است (قاسم شہیدی) عشق آمد و از بانگ رسیدن استعمال یعنی رسیدن حلقہ در بانگ جس ریخت پر برخواست ضعیفی آواز و صدا باشد صاحب آصفی ذکر این کہ سپایان بقفس ریخت (ارو) آواز دینا کردہ از معنی ساکت (ملاحامی) و نیش آواز آنا۔</p>	<p>کہ اوست دایم نہ سم باز این پس کہ رسید بانگ زدن اصدا اصطلاحی بقول ز دور بانگ جسم ارو (ارو) آواز پیا جہانگیری و برہان و جامع و بحر (۱) کنایہ از باز بانگ ارو اصطلاح بقول برہان داشتن مؤلف عرض کند کہ رسم است کہ و جامع و بحر و بہار و جہانگیری و ضمیمہ (۱) چون خواهند کہ کسی را از کاری باز دارند یا کنایہ از دم صورت (۲) کنایہ از بانگی کہ می زنند و این علامت آنست کہ دیگر مکن پیش باد نشان وقت سواری بنزند مؤلف و دیگر میا و این نوعی از تخویف است (ارو) عرض کند کہ مرکب اضافی است (ارو) جب کسی کو کسی کام سے باز رکھنا مقصود ہو تو (۱) بگل اور ترم کی آواز۔ نوٹ (۲) نقیون لکار تے ہیں کہ خبردار۔ اس سے یہ مقصد کی صدا جو پادشاہوں کی سواری کے آگے آتا ہوتا ہے کہ وہ اس کام سے باز رہے۔ اسکا نوٹ اور رٹ کہتے ہوئے چلتے ہیں۔ نوٹ ترجمہ لکارنا اور خبردار کہنا ہو سکتا ہے۔</p>
<p>بانگ ریختن اصدا اصطلاحی صاحب (۲) بانگ زدن بقول جہانگیری کنایہ از آزدن کسی مؤلف عرض کند کہ تریشا عرض کند کہ معنی صدا دادن و آواز رسیدن بہ از آزدن است و این مجاز معنی اول باشد</p>	<p>بانگ ریختن اصدا اصطلاحی صاحب (۲) بانگ زدن بقول جہانگیری کنایہ از آزدن کسی مؤلف عرض کند کہ تریشا عرض کند کہ معنی صدا دادن و آواز رسیدن بہ از آزدن است و این مجاز معنی اول باشد</p>

دیس (انوری ۵) با ست اربانگ برزنا که های هوی کند پروا میکنند و دور می شوند
زند با گرگ راسیرت شبان باشد مخفی فارسیان گویند و همقان برنجشکان
مباد که باس لغت عربست بمعنی خوف (وله) می زند یعنی می راند و دور می کند و
(۵) سهمش اربانگ برزنا نه زند بخون همچنین گویند فلان بر فلان بانگ زد
شود زاله و ریحاب ازیم (ار دو) مقصود آنست که از پیش خود راند و دور
لکارنا بقول آصفیه و همکانا و همکی دینا کرد (ار دو) دور کرنا بهر گانا (موها)
کرک کر بولنا کی آواز سے چڑیوں کو اڑانا زور کے

(۳۳) بانگ زدن - بقول برهان و بحر کنایه ساتھ (چلیے جاو) کہنا -

از نگاہ داشتن چیزی مؤلف گوید که فظین (۵) بانگ زدن - بتحقیق ماصدا بر آوردن
گشت زار روز و شب های و هوی کنند و آواز کردن و این معنی حقیقی است (انوری)
و صدا بلند سازند تا حیوانات و دروان (۵) گشت به فائده کم کنی که باومی نه دخان
آگاه شوند که کسی نگهبان است و مال زراعت بانگ به فائده کم زن که نه نائی نه درای
را تلف نکنند (ار دو) حفاظت کرنا - (ار دو) لکارنا آواز کرنا آواز
(۳۴) بانگ زدن - بقول برهان و جامع و لگانا - نعره مارنا -

بحر کنایه از راندن و دور کردن کسی از پیش بانگ زن اصطلاح - بقول اندر بحواله
مؤلف عرض کند که قریب به معنی سوم آ فرنگت فرنگت موذن را گویند دیگر کسی از
که طبع بر اثر گشت زار با بوسیده بانگ و همقان محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و سزا

استعمال پیش نہ شد مؤلف عرض کند کہ اسم
فاعل ترکیبی است ولیکن از مطلق بانگ
بدون اضافت بہ اذان یا مؤذن یا صلوة
و غیر ذلک این معنی را تسلیم نہ کنیم و مشتاق
نہ استعمال باشیم (اردو) مؤذن۔
بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ اذان
دینے والا۔ بانگ دینے والا۔ نماز کے واسطے
لوگوں کو بلانے والا۔

سمجھانا۔ یعنی کثرت شوق اور محاورہ کی
وجہ سے بغیر قلم و دوات کے صرف انجلیون
پر سوال حساب کو حل کرنا۔ بلا تامل جلد جاننا
بانگشت حساب کروں (مصدر اصطلاحی)
بقول وارستہ و بحر مرادف بانگشت حساب
واون۔ خان آرزو در چراغ فرماید کہ کنایہ از
سہولت حساب است (سلیم) شمار
دور فلک از سلیم گر پرسی ہا چو آفتاب
بانگشت حساب واون (مصدر اصطلاحی)
بقول وارستہ و بحر بی تامل از عہدہ حساب
بر آمدن مؤلف عرض کند کہ آنانکہ با علم
حساب مناسبت کلی دارند بدون خامہ و عجلت
بدون مد و قلم و دوات بر انگشتان
و آمہ ہر قلم عمل حساب را بذریعہ بنان خود
حل کنند از ہمین صفت این مصدر پیدائش می
کند و کسی کہ محاسبہ ذمہ خود را بہ ہمین عمل
(محسن تاثیر) ہر نقد دل کہ می بردن می
دہد نسبت او گفته می شود کہ بے بانگشت
دست خوش نگار کہ آخر بہ حساب بانگشت
حساب می دہد پس (حساب بانگشت)
می دہد (اردو) انجلیون پر حساب
در ہر دو مصادریکی است ترکیب مصدر

<p>داون و کردن فرق در معنی پیدای کند چنانکه کردن (خلاق المعانی ه) چون گل تازه بالاند که رشد پس هر دو را مرادف یکدیگر قرار با نکشت خطا باشد بگیرد مجر آساش فرو گستر داون چنانکه صاحب بحر و وارسته می کند درست و امان بر سر پد مؤلف عرض کند که بلحاظ تقسیم این مصدر باید که (با نکشت گرفتن) نباشد قائل (اردو) انگلیون پر حساب چیزی) قائم کنیم یا بلحاظ سند (با نکشت گرفتن) کرنا چکیون مین حساب کرنا - جلد حساب کرنا - بلاتا قائل حساب کرنا - خطا) بخيال یا تخصیص بهتر است از تقسیم (اردو) حساب کرنا - گفتا -</p>	<p>با نکشت عیب کسی شمردن (اردو) اصطلاحی</p>
<p>با سانی عیب کسی را حساب کردن یعنی بدون با ناگ شکستن (مصدر اصطلاحی - محاب امداد قلم و دوات صرف بواسطه انگشتان شما از معنی ساکت مؤلف عیوب کسی کردن (صائب ه) آنرا که عرض کند که معنی شور و غوغا نباشدن است با نکشت توان عیب شمردن پد در عالم انشا (و جید قزوینی ه) لب نمی بند و زافغان ز مردان حسابیت پد (اردو) انگلیون آجرس جنبان بود پد می طپد و ریخته دل پر کسی کا عیب شمار کرنا - یعنی سهولت تا با ناگ و غوغا بشکند پد (اردو) شور و غوغا بند بونا - عیوب کا حساب لگانا -</p>	<p>با نکشت گرفتن (مصدر اصطلاحی - با ناگ شنودن استعمال - صاحب معنی بقول سروری و جهانگیری در ضمیمه و برهان و رشیدی و بحر و جامع کنایه از شمردن و حساب</p>

۵) تا که ز ساقی شتود بانگ نوش پویند بر بون دارد او را عفا گویند مؤلف عرض کند که
 کرد و صراحی ز گوش پو (اردو) آواز سننا ماقول جامع و نامری را که از اهل زبانتد متعب
 بانگ عفا اصطلاح - بقول جهانگیری تر از خان آرزو دانیم که هند نثر و است
 نامری در منبر و برهان و رشیدی و جامع و خیال مابین است که لفظ عفا در اینجا بمعنی
 و بجر نام پرده ایست از موسیقی (حکیم سنائی) نایاب پس مرکب توصیفی است یعنی بانگ
 ۵) ز دستان قمری و رو بانگ عفا گویند و نایاب و کنایه از پرده موسیقی و جادو دارد
 بلبل در وزخم مفرط صاحب برهان بر که بلحاظ بلندی آوازش مرکب اضافی گیریم
 عفا فرماید که سیم رخ را گویند و او را عفا که همچون آواز عفا بلند است اگر عفا بمعنی
 مغرب بضم میم خوانند و بسبب مغربیت گل سازی می آید لازم نباشد که بانگ عفا را
 بر چیزهای نابود و معدوم و عدم کنند و بمعنی پرده خاص نه گیریم و جادو دارد که پرده
 کنایه از هر چیز نایاب باشد خان آرزو در همان عفا را بانگ عفا نام باشد و قیاس
 سراج گوید که حق آنست که مراد از بانگ عفا غالب آنست که این پرده طنبور است (لاری)
 در اینجا آواز عفا است که سازیت چنانکه بانگ عفا - فارسی مین ایک را گنی کا نام
 بر عفا بیاید و مقابل مفرط که مخفف فرما بر عفا جس کا اردو نام معلوم نه ہوگا - مؤنث -
 فی است نیز دلالت بر همی دارد و هم او غالباً بیہ آہنگ طنبور ہے -
 بر عفا گوید که نام سازی که در فرنگ شهر بانگ گردن استعمال - صاحب آصفی
 دارد و چون ساز مذکور نیز گردن در اثر ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند

که بمعنی حقیقی است یعنی صد کردن و آواز بانگ السیف و صدق گرفته پ (ار دو) و اودن (عرفی ه) موجب دریای طبعش بانگ آواز دینا - صد اکرنا -
 کوثر کرد و گفت پ تشنه منشین اسی فداے بانگ گزیدن | مصدر اصطلاحی صنا
 زاده دریای من پ (ار دو) آواز کرنا آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
 آواز دینا - عرض کند که بمعنی قبول و پسند کردن بانگ
 بانگ کشیدن | استعمال صاحب آصفی است (جمال اصفهانی ه) بجای نغمه و
 ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض الحان مطربان لطیف پ کسی گزیند آواز بوم
 کند که مراد بانگ کردن است و سندان و بانگ غراب پ (ار دو) آواز پسند کرنا
 بر بانگ خلیل اللهی گذشت مخفی نبود که درین هر دو مؤلف (الف) بانگ هارون | اصطلاح (الف)
 همین قدر است که در بانگ کشیدن طوالت (ب) بانگ هاون | بقول صاحب
 صوت است برخلاف بانگ کردن - شمس کنایه از آواز ه دین محمدی علیه السلام
 (ار دو) آواز کھنجر کھانا - و (۲) علم شریعت صاحبان منیمه برهان
 بانگ گرفتن | مصدر اصطلاحی صنا و بحر و مؤید (ب) را بفتح واو به هر دو معنی بالا
 آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف نوشته اند مؤلف عرض کند که هاون بقول
 عرض کند که اختیار کردن بانگ و مراد از برهان کبر و اولعت زنده و پازند است
 بانگ کردن و زدن است (جمال اصفهانی ه) بمعنی گاه اول از جمله پنجاه یعنی پنج وقت
 (ه) ملک و رواند اکبر گزیده پ فلک عبادتی که زردشت قرار داده بود و تا بعد

اومی کردند و هارون بقولش بر وزن قاف	یا خیال شان این باشد که از الف راس
نام برادر بزرگ موسی علیه السلام و معنی	مهمله حذف شده هاون باقی ماندندین
نقیب و قاصد و فروماندگی و حیرت و قضا	صورت می بایست که واو و نون هر دو
که این لغت نیز عجیب است نه فارسی مؤلف	را ساکن گیرند بخیاں ماب) به کسر کاف
عرض کند که (الف) تحریف است و دست	فارسی و کسره و او مرکب اضافی است
در ازی صاحب شمس که راسی مهمله رازی	معنی آواز عبادت اول از پنج عبادات
کرد و بعوض هاون هارون بهتر خیال کرد	زردستان که فارسیان بر سبیل مجاز بر
که نام پیغمبری است معروف علیه السلام	برای آوازه دین محمدی و علم شریعت است
اما خیال نکرد که از هر دو معنی متذکره بالا	کردند و دیگر هیچ حیف است که سزا
هارون را چه تعلق جزین نیست که (خرموسی)	پیش نشد (ارزو) (۱) دین محمدی کی
را (خرعیسی) که دوای برین تصرفات	مؤنث (۲) علم شریعت مذکر -
بی معنی و آنکه (ب) را بفتح و او نوشته اند	بانگیدن بقول صاحب اند بخوانه فرنگ
جزین نباشد که خیال کسر شان کردند و فتح را	فرنگ بانگ فریاد کردند و دیگر کسی از محققین
اولی دانستند و خیال نفرمودند که هاون	مصادرو ذکر این نکرد و لیکن خلاف قیاس
با بفتح معنی ظرفی است که در آن اشیا را	که اسم این مصدر همان بانگ است که گذشت
کوفه سفوف سازند و کنایه از فرج زنان	و تحماتی پنجم زائد و آن علامت مصدر
و این را هم از هر دو معانی بالا پیچ تعلق	مقتنین فرس مصدر جعلی و به اصول مصدر

اصلی زیرا کہ بانگ بمعنی آواز لغت فارسی حاضرش ہم بانگ (اردو) آواز کرنا
مضارع این بانگد و حاصل بالمصدر وامر - صد ادینا -

بائن البقول رہنما جو الہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار معنی موز صاحب بول چال ہم ذکر
کر دہ صاحب محیط بر موز گوید کہ لغت عربی است و نیز عربی طلح و بفارسی بفرک با انگلیسی
پلین ٹن و بہندی کیدہ نامند ثم درختی است و در بہند کشیر الوجود بقول گیلانی گرم در
اقل و تر در آخر آن - باقوت قابضہ و جالی و کشیر غذا - دیر ہضم - خون و باہمی افزاید
و مولد خون غلیظ و مسن بدن و مفرج و ملین خشونت حلق و سینہ و نافع حرقت آنها
و ہتہ جس شکم و تحریک باہ محرومین و دفع لاغری کردہ نافع و بقول شیخ غذای آن
اندک و آن ملین است و نافع سوزش حلق و سینہ و مریضی و موافق کردہ و مدبر
و بقول گیلانی در حکم رسید پیدامی کند خصوصاً در پیران و سرد مزاجان و لہذا بالاعمال
آن غسل و مریضی رنجبیل می خوردند منافع بسیار دارد (الحی مؤلف عرض کند کہ بآئن لغت
فارسی نباشد و نہ ترکی و عربی و سنسکرت است بعضی از معاصرین گویند کہ معاصرین
ایل از زبان روسی گرفته اند و اللہ اعلم بحقیقت الحال اینقدر متحقق است کہ فارسی قدیم
نباشد (اردو) کیدا - بقول آصفیہ - بکر - موز - طلح - ایک درخت اور اسکے
کا نام جسے کدی بھی کہتے ہیں اسکی پھلی میٹھی اور لمبی ہوتی ہے -

بالواضع نمون و سکون و اوبقول سروری و جہانگیری و رشیدی و سراج (المعنی
خاتون خانہ - صاحبان برہان و جامع گویند کہ عروس ہم صاحب نامری گوید کہ بزرگ

و خاتون خانه صاحب مؤید بر مطلق عروس قانع و صاحب فرنگ فدائی می نویسد که
 خانم خانه و خاتون سرای و آن زنی است در یک خانه بزرگ همه باشد و در ترکی
 هم بمعنی ست و سیده مستعمل (کذا فی الکثر) مؤلف گوید که این مرکب است از
 لفظ بان و واولنبت. بان بمعنی بآدم و مراد از بلندی پس معنی لفظی منسوب به بلندی
 که مقام خاتون بزرگ ایوان خانه باشد که کرسی آن از کرسی مکان بلند و بخشش بر
 (ایوان) گذشت دیگر هیچ (خاتونی) کافر مگر چو نتود را سلام و کفر هیچ بانو نخواهد
 یا دیده ام (ارو) بانو بقول خفیه فارسی اسم نبت خاتون خانه بیوی بیگم گهر کی مالک
 (۲) بانو بقول سروری و جهانگیری و جامع صراحی گلاب و شراب و امثال آن و بقول
 بر بان ظرف گلاب و صراحی شراب. صاحب رشیدی بذکر این گوید که مستندش ظاهر
 نیست و صاحب ناصری فرماید که صاحب فرنگ برای این معنی شاهی ندارد و صاحب
 مؤید گوید که آوند گلاب و شراب باشد خان آرزو و در سراج فرماید که این مجاز است مؤلف
 عرض کند که اشکال صاحب ناصری نسبت این معنی از قول صاحب جامع دفع می شود
 که هر دو از اهل زبانند و صاحب جامع مقبره قدیم تر از ناصری است جادار و که
 معاصرین صاحب ناصری بدین معنی بر زبان نداشته باشند و معاصرین ما هم بر زبان نیاورند
 ولیکن در صحت لفظ شبهه نیست صراحی گلاب و شراب را بر سبیل مجاز یا تو نام کرده اند و
 مقام آن هم بر بلندی باشد و بر زمین نمی گذارندش (ارو) گلاب یا شراب کی صراحی
 بانوا بقول ضمیمه بر بان (۱) نام شخصی که در عهد ذوالقرنین بعد از بی نوائی بسیار توانگر

<p>و (۲) خوش آواز را ہم گویند۔ صاحبیت بر معنی اول قانع و گوید کہ بفتح نون و از معنی ترکیبی ظاہر است کہ با سامان و سر انجام شد خان آرزو در سراج بذکر معنی اول بحوالہ لفظ برہان گوید کہ بقول قوسی (۳) مطلق کسی کہ بعد از درویشی تو نگار شدہ باشد مؤلف عرض کند کہ کلمہ بادریخا بمعنی ہند ہم کہ افادہ معنی اسم فاعل کند و معنی لفظی (بانو) صاحب برگ و نو مقابل بی نوا و صاحب آواز و آہنگ ہم۔ پس معنی دوم و سوم ترکیبی است (اردو) (۱) بانوا۔ عہد ذوالقرنین میں ایک شخص گزرا ہے جو فلاکت کے بعد تو ہوا۔ مذکر (۲) خوش آواز (۳) تو نگار۔</p>	<p>قوسی گوید کہ بانوان لفظی است کہ بحسب ظاہر صیغہ جمع است یعنی عروسان و خواتین بزرگ لیکن بانو کہ مفرد است نیز استعمال می شود و در اشعار خاقانی مدار برین است کہ در صفت زن خاقان کبیر لفظ بانو و بانوان را علی سبیل الترادف اطلاق می کنند مؤلف عرض کند کہ مقصودش ہمین کہ (۱) جمع بانو موافق قیاس و مستعمل است و (۲) فرد علیہ بانو بمعنی واحد و لیکن استعمال این را اثبات سند با شیم کہ ذکرش غیر از خان آرزو دیگر کے از محققین فارسی زبان نکرد (اردو) (۱) بانو کی جمع۔ بیگمات بیگم بیگم۔ (۲) و کیو بانو۔</p>
<p>بانوانی اصطلاح۔ همان بانوا بمعنی سوم الف و لون بمعنی خاتون خانہ و صراحی نیز نوشتہ اند و این مجاز است و بعضی زن خدا گفتہ اند مقابل خدا چنانکہ کہ خدا و کہ بانو و</p>	<p>بانوان خان آرزو در سراج گوید کہ بزیادت الف و لون بمعنی خاتون خانہ و صراحی نیز نوشتہ اند و این مجاز است و بعضی زن خدا گفتہ اند مقابل خدا چنانکہ کہ خدا و کہ بانو و</p>

بی نوائی بدچگشت به (ار دو) تو انگری بگو آن که دال مهمله حذف شود چنانکه بدتر و بهتر
 اصفیه - فارسی - اسم مؤنث - دو تندی - و بای فارسی به بیم بدل شود چنانکه سیاروک
 (الف) با فوج صاحب هفت بر (الف) و سماروک و بازسیم به نون تبدیل یا بدچگشت
 (ب) با فوج گوید که بفتح اول بالف کشید کجیم و کجین و واو به تحتانی بدل شود چنانکه
 و ضم نون به واو رسیده و جیم زده جای انگور و انگیر و جادار و که بار مخفف با و گیم
 خوابی که بچته اطفال سازند و از جای اوین و نوج درخت کاج و صنوبر یا شبنم به صنوبر
 و طفل را در آن خواباند و حرکت دهند تا و به جیم فارسی هم آمده - و مجاز آیه معنی مطلق
 در هوا آید و رود و ریمانی را نیز نامند و درخت پس معنی مطلق با و فوج به اصناف دال
 که در ایام عید و نوروز از جای بلندی قطعه باد درخت و گنایه از ریمانی که بر درخت
 یا شاخ درختی آویزند و زنان و دختران او بخت بوسیده آن در هوا آیند و روند و بمجاز
 بران نشسته در هوا آیند و روند صاحبان گهواره طفلان جیم عربی بفارسی یا بالعکس
 جهانگیری و شمس و برهان و جامع و سراج - آن بدل شود چنانکه کاج و کاج این است
 این را جیم فارسی نوشته اند مؤلف عرض حقیقت این لغت و ماخذ آخر الذکر اولی
 کند که اصل این با و چچ است بدل مهمله و از اول دست که در آن تبدیل بعد تبدیل
 بای فارسی و تحتانی و جیم فارسی به و معنی راه نمی یابد و الله اعلم بحقیقه الحال (قرالادی)
 مذکور و با فوج به حذف دال و تبدیل بای (طارمی از سری تست فلک) منطقه
 فارسی به نون و تحتانی به واو و تبدیل مخفف ریمان با فوج است (ار دو) و گیم

<p>بایچ - گوارہ - بقول آصفیہ - ہندی ہم مذکر - بچوں کے بہلانے کا جھولا - مہد - بندھولا - کھٹولا -</p>	<p>بائی آفتا - چاگیر کسی ارتحقیقین فارسی زبان ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال میں شود تو انیم عرض کرد کہ لون آفتا</p>
<p>بانو کشپ اصطلاح بہ فتح کافی فارسی و شین معجمہ مفتوح و سین ساکن بابای ایجد بقول صاحب جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع و سراج نام دختر رستم است صاحب برہان برگشپ فرماید کہ بضم اول و فتح ثانی و سکون سین بے نقطہ و بابی ایجد یعنی</p>	<p>زائد است چنانکہ گز آیش و گز آیش و آفتا را بانون گفتن استعارہ ایست و بانوے مشرق کی آید کنایہ باشد بحر و بیان صاحب شمس بدون سند اعتبار را نشاید محامیر عجم بر زبان ندارند (اردو) دیکھو آفتاب کے دوسرے معنی -</p>
<p>بانوی برق اصطلاح - بقول مؤید بانو را گویند چنانکہ بانوی شرق آفتاب را دیگر کسی ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ صاحب مؤید (بانوی شرق و بانوی برق) را یکجا نوشته گوید کہ آفتاب و جہتاب است و ما بلف و نشتر شب یعنی بالاقام کردہ ایم و خیال ما این است کہ کتاب مؤید شرق را برق نوشتہ اگر برق را مضاف الیہ</p>	<p>جہندہ و خیر کنندہ و بفتح اول یعنی پرست پس (بانو کشپ) فک اضافت توصیفی باشد یعنی خانی کہ پرستیدہ باشد و اگر کشپ را بضم گیریم یعنی خانم جہندہ و خیر کنندہ (حکیم فردوسی) از آتش کسی کشت بانو کشپ را با خواستہ همچو آذر کشپ (اردو) بانو کشپ رستم کی بیٹی کا نام ہے - یونٹ بانون اصطلاح - بقول شمس لغت فارسی</p>

<p>بانوگیریم خلاف قیاس نیست و مقصود صاحب آفتاب کے دوسرے معنی۔</p>	<p>بانوگیریم خلاف قیاس نیست و مقصود صاحب آفتاب کے دوسرے معنی۔</p>
<p>مؤید از ماہتاب ماہ است نہ پر تو ماہ حیف بانوی مدائن اصطلاح بقول صاحب</p>	<p>مؤید از ماہتاب ماہ است نہ پر تو ماہ حیف بانوی مدائن اصطلاح بقول صاحب</p>
<p>است کہ سند استعمال پیش نشد معاصرین عجم ناصری کہ بذیل لفظ بانو نوشته کنایہ از شیرین</p>	<p>است کہ سند استعمال پیش نشد معاصرین عجم ناصری کہ بذیل لفظ بانو نوشته کنایہ از شیرین</p>
<p>برزبان نازند (ارو ۹۹) چاند۔ مذکر۔ است کہ معشوق فرہاد وزن خسرو بود</p>	<p>برزبان نازند (ارو ۹۹) چاند۔ مذکر۔ است کہ معشوق فرہاد وزن خسرو بود</p>
<p>بانوی بہشتی رخت اصطلاح بقول (ارو ۵) بانوی مدائن آنکہ خسرو رخت</p>	<p>بانوی بہشتی رخت اصطلاح بقول (ارو ۵) بانوی مدائن آنکہ خسرو رخت</p>
<p>اندکجوالہ مظہر العجائب معنی معشوق سیر پوش قصرش کہ سودبر فلک پہلو بہ این چار بجا</p>	<p>اندکجوالہ مظہر العجائب معنی معشوق سیر پوش قصرش کہ سودبر فلک پہلو بہ این چار بجا</p>
<p>است و گیر کسی از محققین فارسی زبان و عنصر انیک پست و بنا و بنا و بانی و بانو</p>	<p>است و گیر کسی از محققین فارسی زبان و عنصر انیک پست و بنا و بنا و بانی و بانو</p>
<p>این نگر دو معاصرین عجم بر زبان ندارند صاحب اند نقل نگارش مؤلف عرض</p>	<p>این نگر دو معاصرین عجم بر زبان ندارند صاحب اند نقل نگارش مؤلف عرض</p>
<p>و لیکن خلاف قیاس نیست کہ مرکب توصیفی کند کہ صاحب ناصری از اہل زبانست</p>	<p>و لیکن خلاف قیاس نیست کہ مرکب توصیفی کند کہ صاحب ناصری از اہل زبانست</p>
<p>است و (بہشتی رخت) اسم فاعل ترکیبی و قولش قابل اعتبار و این کنایہ مظهر برتر</p>	<p>است و (بہشتی رخت) اسم فاعل ترکیبی و قولش قابل اعتبار و این کنایہ مظهر برتر</p>
<p>(ارو ۹۹) معشوق سیر پوش۔ مذکر۔ حسن و شہرت شیرین خلاف قیاس نباشد</p>	<p>(ارو ۹۹) معشوق سیر پوش۔ مذکر۔ حسن و شہرت شیرین خلاف قیاس نباشد</p>
<p>بانوی ختن اصطلاح بقول بحر آفتاب۔ مرکب اضافی است (ارو ۹۹) شیرین</p>	<p>بانوی ختن اصطلاح بقول بحر آفتاب۔ مرکب اضافی است (ارو ۹۹) شیرین</p>
<p>باشد مؤلف عرض کند کہ ختن نام بہشتی بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔</p>	<p>باشد مؤلف عرض کند کہ ختن نام بہشتی بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔</p>
<p>از چین و مملکت چین از بلاد شرق است فرہاد کی معشوقہ خسرو پرویز کی بیوی۔</p>	<p>از چین و مملکت چین از بلاد شرق است فرہاد کی معشوقہ خسرو پرویز کی بیوی۔</p>
<p>پس بانوی ختن مراد بانوی مشرق بہشت (از آصفیہ ۵) چاٹ دی فرہاد کو او</p>	<p>پس بانوی ختن مراد بانوی مشرق بہشت (از آصفیہ ۵) چاٹ دی فرہاد کو او</p>
<p>کہ می آید بانی حال مرکب اضافی و کنایہ باشد جا لگی خسرو کے ہاتھ و تو تو اسی شیرین ٹھانی</p>	<p>کہ می آید بانی حال مرکب اضافی و کنایہ باشد جا لگی خسرو کے ہاتھ و تو تو اسی شیرین ٹھانی</p>
<p>مشتاق سند استعمال با شیم (ارو ۹۹) و کیو بن گئی بازار کی و</p>	<p>مشتاق سند استعمال با شیم (ارو ۹۹) و کیو بن گئی بازار کی و</p>

بانوی مشرق اصطلاح بقول برهان گوید کہ آن جانی باشد در زیر ناف متصل
 ورشیدی و جامع درناصری و جهانگیری در یہ آلت مردی و زنی کہ موسی از انجا برمی آید
 ضمیمہ) کنایہ از آفتاب عالم تاب است و آنرا البعری عانہ می گویند مؤلف عرض
 (حکیم ثنائی) در سایہ تو بانوی مشرق کند کہ مرگب است از بان کہ مبدل بام
 گرفته جای کز دریاست در جزیرہ و سیرخ است و ہای نسبت بمعنی منسوب بام یعنی
 در حصار کز مؤلف عرض کند کہ مرگب منسوب بہ بلندی و کنایہ از زہار کہ متعلق
 اضافی است (اردو) دیکھو آفتاب کے بلند یا شد (اردو) پیرو بقول آصفیہ
 دوسرے معنی - ہندی - اسم مذکر - ناف سے نیچے کا حصہ

بانوی مصر اصطلاح بقول اندوشمس زہار - عانہ -
 زینجا مؤلف عرض کند کہ مرگب اضافی **بانیا نران** اصطلاح بقول ضمیمہ برهان
 و این کنایہ باشد و موافق قیاس (اردو) بحر (یعنی حاجتمندان و) مخلوقات
 زینجا بقول آصفیہ عربی اسم مؤنث عزیز صاحب مؤید ربیعنی اول قانع و معنی دوم
 مصر کی بیوی جو حضرت یوسف علیہ السلام را مرادف معنی اول قرار می دهد و فرماید کہ
 پر عاشق ہوئی تھی اور اُس کے اصرار سے غلام حاجتمندان ای مخلوقات و صاحبان ہفت و
 نام پادشاہ مصر نے یوسف کو خرید لیا - اند شوید مؤید - مؤلف عرض کند کہ مقابل
بانہ بقول سروری و جامع و سراج بروژبی نیار کہ او باری تعالی است و کلمہ بانہ
 و معنی عانہ کہ زہار باشد صاحب برهان و زینجا بمعنی ہند ہم اوست یعنی کسانی کہ پڑھتے

یعنی حاجتمندان کہ بجزدات پاکش کے از حاجت مند ان - مذکر - (۳) مخلوقات
مخلوقات بی نیاز نیست ہر دو معنی درست بقول آصفیہ - عربی - اسم مؤنث مخلوق
است (اردو) (۱) حاجت مند کو کی جمع -

یانی کار اصطلاح - بقول انسہ بخوالہ فرنگ فرنگ بکاف عربی (۱) بنا و معمار (۲) مصنف
و مؤلف کتاب مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این بنا کتدہ کار و تخصیص این بدو معنی
بالا متقاضی سند استعمال کہ محققین فارسی زبان ازین اصطلاح ساکت اند ولیکن غلط
قیاس نیست فکر اضافت است شتاق سند استعمال باشیم (اردو) (۱) معمار -
بقول آصفیہ عربی - اسم مذکر عمارت بنانے والا (۲) مصنف - بقول آصفیہ عربی
اسم مذکر - کتاب تصنیف کرنے والا - کتاب بنانے والا - مؤلف - اسم مذکر - تالیف
کرنے والا مختلف کتابوں کی امداد سے کتاب بنانے والا -

یاو بقول ناصری بروزن ساو نام پسر شاپور بن کیوس بن قباد کہ ملازمت درگاہ خسرو
پرویز می نمود و شیرویہ او را در بند کشیدہ خانہ اور بغارت برد و در زمان یزدگرد
خلاص شدہ بہ مازندران آمد و بہ عبادت مگدہ کوسان بعبادت مشغول شد و در اینجا
پادشاہی یافتہ و بعد از و سرخاب و مہروان و شروین و قارن و رستم شہر یاری
یافتند و ایشان را آل باوند خوانند (الخ) مؤلف عرض کند کہ باو بقول مؤید و
و منتخب در عربی زبان بمعنی تکبر کردن و نازیدن است و بقول ساطع و رسکرت بمعنی
با دو جوشی معروف مراد فی چپک - عجبی نیست کہ در وجہ تسمیہ موسوم کمی ازین معانی

دخلی باشد و در فارسی زبان و ترکی بیچ معنی ندارد (اردو) باو۔ شاپور بن کیوس
بن قباد کے بیٹے کا نام۔ مذکر۔

باواش | بقول شمس لغت فارسی است۔ خیابان بزرگ را نامند کہ برای تخم دارند۔
مؤلف عرض کند کہ محققین فارسی زبان و ترکی و عربی ازین لغت ساکت فارسیان
خیار را (بادرو) و (بادرنگ) نام نہادہ اند کہ بجای خودش گذشت و درین لغت
لفظ باو ہم زبان سنکرت بمعنی باد است پس عجبی نیست کہ این لغت سنکرت باشد
ولیکن صاحب ساطع کہ محقق سنکرت است ازین لغت ساکت۔ مجرد قول صاحب
شمس اعتبار را نشاید کہ کار بہ بی تحقیقی گیرد (اردو) وہ بڑا کھیرا جو تخم کے لئے رکھ
چھوڑ دین۔ ویکو باد رنگ۔

باوتاشکن | اصطلاح۔ بقول صنیمہ برہان و بحر (۱) بمعنی بت شکن و (۲) اشارہ

بہ ابراہیم علیہ السلام مؤلف عرض کند کہ باوتاشکن بمعنی بت شکن و (۲) اشارہ
لغت بت شکن۔ بت بمعنی بت و بت کتوب۔ آن حیف است کہ محققین فارسی قدیم
این را ترک کردہ اند۔ بانی حال۔ اسم فاعلی ترکیبی است بمعنی اول نفسی و معنی دوم
کنایہ باشد کہ پیغمبر ابراہیم بت شکنی می کرد (اردو) بتون کو توڑنے والا۔
بت شکن۔ (۲) ابراہیم علیہ السلام جن کا بت شکنی کا قصہ ہے اور آپ کو بت شکن
بھی کہتے تھے۔ آذربت تراش کے فرزند۔ مذکر۔

باوج | لغت | مصدر باصطلاحی کنایہ از بلندی حاصل کردن است (طہوری)

(۷) برون نیامده از حقیض لپتی طبع ہو زبان بدون کلمہ آنکہ ہم می آید چنانکہ باتر اگر با وج روی و ژوی بلند آسجاء (ارو) کاشی گوید (۷) تو و دوری ز غیر استغفر اللہ بلندی حاصل کرنا۔ از محالات است با عجب گر با وجود

با وجود اصطلاح بقول اندکجوانہ فرنگ سادہ روحی با ورم افتد (۷) (عربی ۷) فرنگ بمعنی اگر چه با وصف (ظہوری ۷) منہم آن مایہ فطرت کہ گرا اصف بود با وجود با وجود آنکہ صفها کرده است با آہ جنگ استوان گنت با ندیشہ فہیم (۷) (ارو) یا و اثر فیروزیت (۷) با وجود آنکہ با وصف صاحب آصفیہ نے ترک فرمایا غارت تاخت بر جود و نبود با و دان اور اردو میں مستعمل ہے جیسے با وجود ایمان کم صبری بسیار است با مؤلفش یہ رس رد کینے کے وہ چلے گئے با وصف اندک کلمہ با و ریخا بمعنی معیت ۱۔ میرزا اصرار کے انھوں نے پروانہ کی وہ نبود یعنی خودش و استعمال این در ثانیہ کن میں بھی اس کا استعمال ہے۔

با و ر بقول سروری بمعنی قبول داشتہ و تصدیق کردہ قول کسی را (سعدی ۷) چنین گفت دیدم گرت با و راست با کہ یک دانہ گندم بہا مون در راست با صاحب برہان گردید کہ بروز ن خاور بمعنی قبول و تصدیق سخن باشد و بمعنی استوار و راست و استوار داشتن ہم نظر آمدہ و بقول رشیدی مخفف (بہ آور) است و آور بمعنی یقین گویند کہ با و ر کردیہ معنی مقرون بہ یقین ساخت و تردد و تزلزل کرد و بقول جامع قبیل و تصدیق و راستی و استوار صاحب مؤید سجوانہ زفا نگویا

ہم زبان برہان و بقول فدائی قبول و یقین خان آرزو در سراج گوید کہ بمعنی تصدیق سخن و بذکر قول رشیدی فرماید کہ آن بر تقدیری باشد کہ او بمعنی یقین بہ ثبوت رسد و تحقیق آن بر آور گذشت (انتہی کلامہ) وہم او بر (آور) بجوالہ رشیدی گفتہ کہ بمعنی یقین و آوری بمعنی صاحب یقین (شمس فخری ۷) بندہ او بود فلک بی شک پچاکر او بود جهان آور پ (روز بھان ۷) اگر سلیم جبہ غشی بخور تریاق فقر پ ما سلم گرد دت آور چو سلمان داشتن پ (رودگی ۷) کسی را کہ باشد بدل مہر حیدر پ شود سرخ رود در دو عالم بہ آور پ (ابوشکور ۷) کسی کو بچتر بود آوری پ نذر بکس کینہ و داوری پ و فرماید کہ او بمعنی یقین مشکوک است مگر آنکہ مثل جہانگیری و سروری باتباع شمس فخری بی نتیجہ و تحقیق آورده اند و اگر گوئی کہ از بیت ابوشکور و روز بھان و رودکی معلوم می شود کہ او را بالیقین بمعنی یقین است گوئیم لائسلم بلکہ آنچہ دریافت صاحب ذائقہ سخن فہمی می شود انیت کہ بمعنی ولا و محبت خاندان نبوی است پس این معنی دیگر باشد کہ ہیچ کمی از صاحب فرسنگان بدان پی نبرد معنی یقین و بیت ابوشکور درست نمی شود مگر پچگلف کہ آور بمعنی (بہ آور) یعنی یقین گفتہ شود چنانکہ در بیت فخری است (الخ) مؤلف عرض کند کہ مابحث (آور) را بذیل (باور) بدین وجہ جاد اوہ ایم کہ (آور) ماخذ (باور) است و بحثی کہ درین کتاب بر (آور) بجای خودش گذشت اندران تحقیق خان آرزو ترک شد ازینجا کہ تلافی مافات ہمد ریخامی کنیم از صراحت بالا متحقق شد کہ خان آرزو (باور) را

بمعنی تصدیق سخن تسلیم می کند ولیکن اصل این را که قبول رشیدی (به آور) است
 تسلیم نمی فرماید زیرا که (آور) را بمعنی یقین تسلیم نمی نماید مای گوئیم که صاحبان سروری
 و شمس فخری از اهل زبانند مجرب و قول شان برای تحقیق معانی لغات فارسی زبان کافی
 است و محققین هند نیز ادب یعنی صاحب جهانگیری و برهان هم تسلیم کرده اند پس خان آرزو
 را نمی رسد که در زبان مادری شان اینگونه سخن آفرینی کند چنانکه عادت اوست
 اصرار او برین است که در اشعار متذکره بالا لفظ آور بمعنی ولا و محبت است مای گوئیم
 که خان آرزو و ذوق سخن ندارد و در مصرع اول شمس فخری لفظ بی شک تأیید آن
 می کند که در مصرع دومش (آور) را بمعنی یقین گیریم شاعر گوید که فلک لاریب
 بنده آنست و جهان یقیناً چاکر اوست - نمیدانیم که خان آرزو درین شعر آور را
 بمعنی یقیناً چه تکلف می داند و چه اصرارحت نمی کند که بچه معنی گیریم و در مصرع دوم
 کلام رو دو کی آور را بمعنی ولا و محبت گیرد و نمی داند که در مصرع اول لفظ مهر موجود
 است و تکرارش در مصرع دوم مختل فصاحت و دور از بلاغت باشد پس معنی
 یقین در اینجا بهترین معنی است - وای بر ذوق زبانش و مذاق فارسی که در کلام ابوشکور
 (آوری) را بمعنی صاحب ولای خاندان نبوی گیرد معلوم می شود که بمعنی لفظی مصرع او
 غوز نکر یعنی ابوشکور می فرماید که کسی را که به محشر یقین است یعنی خبر او سنای روز محشر را
 تسلیم می کند هیچ کس با کسی کینه و دواوری نخواهد کرد - پس اگر درین شعر (آوری) را بمعنی
 صاحب محبت خاندان نبوی گیریم بمعنی شعر خط می شود یعنی لفظ محشر معنی آن می شود

که محبت خاندان نبوی را متعلق کنیم با محشر یعنی کسی که در محشر با خاندان نبوی محبت دارد به دل او کینه و داورى با کسی نباشد سبحان الله چه خوش معنی پیدا کرده است پس نازک خیالان تصفیه آن کنند با جمله ما با صاحب رشیدی اتفاق داریم که ماخذ باور آور است تبرکب موحده که بمعنی معیت باشد یعنی بالیقین و مراد از تصدیق قول است و بس بهار گوید که بالفظ افتاد و داشتن و کردن مستعمل - مامی گوئیم که انحصار این هر سه مصدر در مطحات باقی نماند که می آید (ار دو) باور بقول آصفیه - فارسی - احم مذکر - یقین - بهر و سا - اعتبار - اعتماد -

باور آمدن استعمال - صاحب آصفی فکر	باور افتادن استعمال - صاحب آصفی
این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند و گراین کرده از معنی ساکت مؤلف	این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند و گراین کرده از معنی ساکت مؤلف
که بمعنی یقین آمدن است (فوقی نزدی) عرض کند که بمعنی یقین آمدن است و مراد	که بمعنی یقین آمدن است (فوقی نزدی) عرض کند که بمعنی یقین آمدن است و مراد
شده عیبی گوئیم میزند و ران ولی پانجم باور آمدن سند این از باقر کاشی بر لفظ	شده عیبی گوئیم میزند و ران ولی پانجم باور آمدن سند این از باقر کاشی بر لفظ
نماید که بود هیچ برخراعتما و (انوری) با وجود گذشت (ظهوری) باورم	نماید که بود هیچ برخراعتما و (انوری) با وجود گذشت (ظهوری) باورم
گویش حال من از عشقت میسر پزگمنت افتد ز بس امید اگر گویم بطنر و یار من	گویش حال من از عشقت میسر پزگمنت افتد ز بس امید اگر گویم بطنر و یار من
باور نخواهد آمدن (ظهوری) ز ما بی مهر و بد مهر و جفا اندیش نیست پز -	باور نخواهد آمدن (ظهوری) ز ما بی مهر و بد مهر و جفا اندیش نیست پز -
از زبان لاف گفتن آیدم باور پز که گوش (و) ظهوری جان با سید طلب در	از زبان لاف گفتن آیدم باور پز که گوش (و) ظهوری جان با سید طلب در
از عهد و پیغاره نشیندن برون آید پز -	از عهد و پیغاره نشیندن برون آید پز -
(ار دو) باور آنا -	باور نمی افتد پز (ار دو) و کیو باور آمدن

اعتبار دار خانسان - کھانا پکانے والا طبیب	باورچی خانہ - لقبول آصفیہ - فارسی - اسم نکر
باورچی خانہ - اصطلاح - لقبول انسجوالہ فرنگی	کھانا پکانیکی جگہ - مطبخ - رسولی گھر مؤلف
فرنگ بمعنی مطبخ مؤلف عرض کند کہ قلب	عرض کرتا ہوں کہ اسکے لفظی معنی باورچی کا مکان
اضافت مرکب اضافی است (ارو)	خانہ باورچی کا قلب اضافت -

باور و لقبول سروری بروزن ناورد و مرادف ابیورد کہ گذشت و لقبول برہان بفتح واو و سکون را و وال بی نقطہ نام بلدہ ایست در خراسان گویند کہ کی کاؤس زمینی باور دین کو در زبا قطع مقرر فرمودہ بود و این شہر را دران زمین بنامود و بنام خود کرد و لقبول جامع بلدہ در خراسان خان آرزو در سراج فرماید کہ مخفف اباورد کہ (ابیورد) امالہ آنت نام شہری از خراسان بنا کردہ باور دین کو و متاخرین غیر آن بیایم معروف گویند مؤلف عرض کند کہ اشارہ این بر ابیورد گذشت و ماخذ این ہم ہمدرا بخاند کور و آباورد و فرید علیہ این است نہ این مخفف آن چنانکہ خان آرزو گفتہ (ارو) دیکھو ابیورد -

باورداشتن استعمال - صاحب آصفی	گرم باور نمیداری نمایم چونکہ بنمایم پو
و کرا این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض	غریز الدین طغرائی غریز الدین طغرائی پو -
کند کہ بمعنی اعتبار کردن و راست شمردن	(ولہ) اسی بت ز تو چون روی بخون
(خسرو) دلم بردی و خوشتر اینکہ گرسن	بردارم پو در عشقی نہیچ روی باور دارم
پو بگویم بیدلم باورنداری پو (نوری)	پو (ارو) باور کرنا - نہیچ سمجھنا -

<p>باور ت پ (النوری ۵) گویم کہ کار از غم عشقت بجان رسید پ گوئی مرادیت تو باور نمی شود پ (اردو) دیکھو باور آمدنا باور کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و بقول منہا سجوا کہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار معنی بطریق خاص می نپند و بقول خان آرزو در یقین کردن (مخلص کاشی ۵) خامیجا سراج منسوب بشہر یار صاحب شہر (اردو) صرف آن موی میان سرمی کند پ اینچنین (۱) باور د کے رہنے والے - اہل باور و منسوب بہ باور و (۲) باور دی - مؤثث - ایدل در بیگانگی می زن کہ باور میکن پ جھو ایک خاص قسم کی آتش کو کہتے ہیں جو شاہ کردی آشنا آن آشنا نیرار را پ (صائب ۵) ناگر دو استخوانم تو تیا آن سنگدل پ نیت ممکن در دنگین مرا باور کند پ - (النوری ۵) نمی گویم کہ تقصیری نرفتہ است پ درین مدت کہ نتوان کرد باور پ (اردو) باور آمدن (ظہوری ۵) چو من نیت باور کرنا - یک بندہ دیگر ت پ قسم می خورم تا شود باور گشتن استعمال - صاحب آصفی ذکر</p>	<p>باور دی بقول برہان و ہفت و اند بروزن پامردی (۱) منسوب بہ باور و (۲) نوعی از آتش آردہم مؤلف عرض کند کہ بای نسبت در آخر باور و ز زیادہ کردہ اند و آتش آرد کہ بدین اسم موسوم مخصوص و منسوب باشد بشہر باور و کہ باور بطریق خاص می نپند و بقول خان آرزو در یقین کردن (مخلص کاشی ۵) خامیجا سراج منسوب بشہر یار صاحب شہر (اردو) صرف آن موی میان سرمی کند پ اینچنین (۱) باور د کے رہنے والے - اہل باور و منسوب بہ باور و (۲) باور دی - مؤثث - ایدل در بیگانگی می زن کہ باور میکن پ جھو ایک خاص قسم کی آتش کو کہتے ہیں جو شاہ کردی آشنا آن آشنا نیرار را پ (صائب ۵) ناگر دو استخوانم تو تیا آن سنگدل پ نیت ممکن در دنگین مرا باور کند پ - (النوری ۵) نمی گویم کہ تقصیری نرفتہ است پ درین مدت کہ نتوان کرد باور پ (اردو) باور آمدن (ظہوری ۵) چو من نیت باور کرنا - یک بندہ دیگر ت پ قسم می خورم تا شود باور گشتن استعمال - صاحب آصفی ذکر</p>
--	--

<p>این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که مرادف باور شدن است (خرو) گذشت (ارو) دیکو با وجود - گشتی ناله کس باورم اکنون که غم دیدیم <u>یا وقار</u> اصطلاح بقول اندجواله فرنگ ار کسی نالش کند هم باورم آید (ارو) فرنگ بمعنی باعزت و باتمکین مؤلف یا ورجونا - عرض کند که کلمه بادریخا بمعنی مفیدم است</p>	<p>که مرادف باور شدن است (خرو) گذشت (ارو) دیکو با وجود - گشتی ناله کس باورم اکنون که غم دیدیم <u>یا وقار</u> اصطلاح بقول اندجواله فرنگ ار کسی نالش کند هم باورم آید (ارو) فرنگ بمعنی باعزت و باتمکین مؤلف یا ورجونا - عرض کند که کلمه بادریخا بمعنی مفیدم است</p>
<p>یا وریدن بقول اندجواله فرنگ فرنگ که افادت معنی اسم فاعل کند بمعنی لفظی این وقار دارنده و صاحب وقار - مخفی مباد که وقار لغت عرب است بفتح اول بمعنی تمکین و گرانباری و کبر و او خواندن نوعی از تفریس است (کذافی الغیث) زبان که باور است بزیادت تختانی و (ارو) باوقار اردوین که سکتین علامت مصدر دن وضع کرده اند امر بمعنی غرت مند -</p>	<p>یا وریدن بقول اندجواله فرنگ فرنگ که افادت معنی اسم فاعل کند بمعنی لفظی این وقار دارنده و صاحب وقار - مخفی مباد که وقار لغت عرب است بفتح اول بمعنی تمکین و گرانباری و کبر و او خواندن نوعی از تفریس است (کذافی الغیث) زبان که باور است بزیادت تختانی و (ارو) باوقار اردوین که سکتین علامت مصدر دن وضع کرده اند امر بمعنی غرت مند -</p>
<p>(۲۹۹) <u>یا وقار</u> گردیدن استعمال بمعنی تمکین و باعزت شدن است (صائب) - فلک زلنگین باوقار می گردد و زمین ز سایه من بی قرار می گردد و (ارو) بفتح و او مرادف با وجود باشد مؤلف معزز هونا -</p>	<p>است و باور و مضارع (ارو) و باعزت شدن است (صائب) - باور کرنا - یقین کرنا - <u>یا وصف</u> بقول اندجواله فرنگ فرنگ بفتح و او مرادف با وجود باشد مؤلف معزز هونا -</p>

باول بقول سروری و برهان و جامع الفتح و او نام موضعی است که آنجا جامه ابریشمین
 بغایت خوب بافتند صاحب رشیدی گوید که مرادف بآبل است بضم سوم شهری قدیم
 در سواد عراق عرب نزدیک کوفه که پای تخت نمرود و سائر جباریه بود و الحال خراب است
 و چون در کلام عرب فاعل بضم عین نیامده - کسور می خوانند و هم او گوید که صاحب فخر
 جهانگیری باول را غیر بآبل پنداشته و خطا کرده و سامانی گفته که باول لغتی است در
 بآبل یا معربش بآبل و صحیح اینست چه لفظ بآبل در کلام مجید واقع و لفظ عجی بی تعجب
 در کلام فصیح خاصه قرآن و تابع نه شود و منسوب بدان را باولی گویند خان آرزو در شرح
 بذکر قول رشیدی و سامانی فرماید که درین بچند وجود بحث است اول آنکه در اصطلاح
 شعر النبیج باولی مطلقاً نیست من ادعی فعلیه السند بلکه اگر نام بآبل بمیان می آید
 سحر و جادو گفته می شود و دوم آنکه در کلام هم عجمه بدون تعریب نیز آمده چنانکه لفظ آرزو
 و نیز تعریب وقتی حاجت افتد که حرفی که در زبان عرب نبود در آن لفظ بوده باشد و در صورت
 ضرورت است و الا ضرورت نیست پس گاهی تعریب کنند و گاهی نکنند چنانکه لفظ آرزو
 (الخ) صاحب ناصری بر ذکر قول رشیدی و جهانگیری و سامانی قانع بهم او بر لفظ بآبل
 که موحده سوم بر معنی سوش گذشت صراحت کرده است که در اینجا وقتی جامه های ابریشمین
 خوب می بافتند و باول نیز بهمین معنی آمده مؤلف عرض کند که شهرت بآبل و باول
 بر سامانی بصنعت جامه های ابریشمی بقول صاحب ناصری متحقق خان آرزو که نسج باولی
 را در کلام شعرانیافت ما از کلام خاقانی پیش می کنیم (س) هر حلقه کنز و تن ولی یا

خوشینسیج باولی یافت ہا از ہمین شعر صاحب سروری ہم استناد کرده کہ خود او ہم از اہل زبانست بحدیکہ تحقیق این لغت کردہ ایم باول سبیل ہمان بابل است کہ بچاہ و سحر معروف و تبدیل موحده بہ و آد موافق قیاس چنانکہ آب و آو و اگر خان آرزو یا جہانگیری باول را و رای بابل پندار و ادعای اوست و من ادعی فعلیہ السند ما بر قول صاحب ناصری التکا کنیم کہ صاحب زبان است۔ و قول رشیدی را باور کنیم کہ خلاف ناصری نیست (اردو) دیکھو بابل کے تیسرے معنی۔

باولی بقول ضمیمہ برہان (۱) جانوری باول گذشت۔ صاحب غیاث ہم ذکر این کہ بعضی از پروبال وی کنندہ و پیش باز کردہ (اردو) (۱) دیکھو باولی (۲) باو و شاہین نو تیار کردہ سرد ہند تا باسانی بابل کا سبیل۔ شہر بابل کا رہنے والا یا اور ابگیر و ویرثکار چالاک شود۔ بہار منسوب بہ بابل۔

باولی واون مصدر اصطلاحی بقول (امین مستقی ۵) شاہین بخت خصم شکار ترانیافت ہا دست زمانہ ہرگز محتاج باولی ہا مولف عرض کند کہ ما حقیقت بابل ذکر این بہ ہمین معنی کردہ و حقیقت این ماخذ این بر بابل ذکر کردہ ایم و (۲) بمعنی بر لفظ بابل مذکور (اردو) شکاری پرند منسوب بہ بابل کہ نسبت بر لفظ بابل ہا کے روبرو کسی چڑیا یا اور پرند کو بعض کردہ اند چنانکہ نسج باولی و سندش بر لفظ پر نوح کر اڑانا تاکہ شکاری جانور اسکو

<p>جلد شکار کر سکے اور شکار کا عادی ہو۔ درون آن نہند صاحب برہان فرماید صاحب آصفیہ نے (باولی دینا) پر فرمایا ہے کہ بروزن کا بین سبد کوچکی کہ زنان پنبہ یعنی بہڑی دینا۔ بھڑکی دینا شکاری کہ خواہند برسند دران نہند و لقبول پرند پر کسی دوسرے پرند کو چھوڑ کر تیز اور جامع سبد کوچکی کہ دران پنبہ گذارند۔ و لقبول رشیدی سبد کوچکی کہ ریمان دران دلیر کرنا۔ جرت دینا۔</p>	<p>جلد شکار کر سکے اور شکار کا عادی ہو۔ درون آن نہند صاحب برہان فرماید صاحب آصفیہ نے (باولی دینا) پر فرمایا ہے کہ بروزن کا بین سبد کوچکی کہ زنان پنبہ یعنی بہڑی دینا۔ بھڑکی دینا شکاری کہ خواہند برسند دران نہند و لقبول پرند پر کسی دوسرے پرند کو چھوڑ کر تیز اور جامع سبد کوچکی کہ دران پنبہ گذارند۔ و لقبول رشیدی سبد کوچکی کہ ریمان دران دلیر کرنا۔ جرت دینا۔</p>
<p>باوی لقبول ناصری کہ بذیل لفظ باو نوشتہ نام طائفہ از الوار فارس است کہ درجہ ولایت کوہ لیلونہ نشستہ اند و محل سکونت انہار اباشت بروزن چاشت نامند و عرض کند کہ وجہ تسمیہ جزین نباشد کہ بزیا یابی نسبت در آخر (باو کہ گذشت) این طائفہ را منسوب بدان کردہ اند کہ از نسلش باشد و اند اعلم (ارو) باوی ایک قوم یا گروہ کا نام ہے جو فارس کے ہذا سے ہیں۔ مؤنث۔</p>	<p>باوی لقبول ناصری کہ بذیل لفظ باو نوشتہ نام طائفہ از الوار فارس است کہ درجہ ولایت کوہ لیلونہ نشستہ اند و محل سکونت انہار اباشت بروزن چاشت نامند و عرض کند کہ وجہ تسمیہ جزین نباشد کہ بزیا یابی نسبت در آخر (باو کہ گذشت) این طائفہ را منسوب بدان کردہ اند کہ از نسلش باشد و اند اعلم (ارو) باوی ایک قوم یا گروہ کا نام ہے جو فارس کے ہذا سے ہیں۔ مؤنث۔</p>
<p>باوین لقبول جہانگیری باو او کمسور ویک معروف سبد کوچکی کہ پنبہ را کہ می رشتہ با</p>	<p>باوین لقبول جہانگیری باو او کمسور ویک معروف سبد کوچکی کہ پنبہ را کہ می رشتہ با</p>

چنانکه فرنج و ورنج و معنی لفظی این منسوب	بر چرخ می ریند ورشته سازند (ار دو)
به افزار جلا بگان و کنایه از سبک و چپک که	و چه پیوئی سی لگو کری جس مین جلا به روئی
پنبه در آن گذارند و کم کم از او گرفته	یا روئی کی یونیان رکتے ہیں یونٹ

باه بقول ضمیمه برهان شهوت را گویند که آب پشت و کم است صاحب مؤید و شمس هم این را بذیل لغات فارسی جاداده صاحب اند فرماید که لغت عرب است یعنی جماع و نکاح و شهوت پشت و شهوت افرائی و صاحب منتخب که محقق لغات عرب است بر جماع قانع مؤلف عرض کند که بحرین نیست که محققین بالالغت عرب را بفارسی جاداده اند تمام شان بیش نیست و فارسیان استعمالش کرده اند (ار دو) باه - بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - شهوت - مردی -

باها بقول ضمیمه برهان نوعی از طعام است که عربان باجه گویند و صاحبان مؤید و اند و هفت این را بذیل لغات فارسی جاداده فرمایند که پاچه نیز گویند (به باجهیم فارسی) و صاحب شمس هم این را لغت فارسی داند مؤلف عرض کند که اصل این (پا آهار) است به بامی فارسی یعنی خورشی که از پامی سازند یا بمعنی تحقیقی اوست و آهار بمعنی خورش گذشت بامی فارسی عبری بدل شد چنانکه تپ و تب و اسپ و اسب و الف مدوده سوم و رامی مهمله بیشتر استعمال حذف شده باها باقی ماند و طعامی خاص را بدین اسم موسوم کردند که پاچه نام دارد و پاچه خورشی است که از پامی و کله گو سپند می پزند که بجای خودش می آید (گذافی الانند) و (باجه) به تونده و جیم

عربی مقرب پانچہ باشد و بس (ارو) ہناری بقول آصفیہ اسم مؤنث۔ ایک قسم کا شور بے وار سالن جو رات بھر بکاتا ہے اور صبح کو خیری روٹی کے ساتھ اکثر کھایا جاتا ہے مؤلف عرض کرتا ہے کہ دکن میں ہناری اُس سالن کا نام ہے جو صبح اور پالون کو رات بھر کھا کر پکاتے ہیں اور ناشتہ صبح میں روٹی کے ساتھ کھاتے ہیں۔ کن کا استعمال پانچہ کا ترجمہ ہے۔

بابار اصطلاح۔ بقول سروری بحوالہ در سراج گوید کہ از ذات کلمہ حیان مستفاد نسخہ میرزا بوزن ناہار پہلوی باشد کہ می شود کہ بمعنی ظرف خوراک و مرکب است و رقرقون رامندی گویند و بقول جہانگیر از با و آہار ولیکن در فرہنگہا بمعنی مطلق و برہان و جامع (۱) ظرف و آوند را نامند ظرف نوشتہ و نسبت معنی دوم فرماید کہ نوعی (۲) روش گویندگی باشد کہ آن را پہلوئے از لغات کہ آنرا بفرس جاسمہ و رومہ و رامندی نیز خوانند صاحبان رشیدی و الیوم و رقرقون و صفہان را وندی و رامندی ناصر بن کر معنی دوم نسبت معنی اول فرما خوانند (کذا فی القوسی) مؤلف عرض کند کہ ظرف با طعام باشد نہ ظرف مطلق چہ کہ محقق حقیقت جو یعنی خان آرزو و بر نقل بابا مخفف با آہار است مرکب از بابا بمعنی اقوال اکتفا کرد و تحقیق خود را بر خلاف مع و آہار بمعنی خوراک و معنی ترکیبی آن با عادت گذشت ما عرض میکنیم کہ معنی اول خوراک چنانکہ در لغت آہار گذشتہ۔ مطلق است اما مخصوص ظرف طعام نہ ظرف صاحب مؤید بمعنی اول قانع خان آرزو با طعام چنانکہ خیال سطحی رشیدی است

ماخذ این همانست که رشیدی ذکرش کرد و لیکن پس معنی لغتی این مرکب - توالی دارند	استعاش برای مطلق ظرف طعام است و کنایه از لهجه زبان پهلوی و راوندی
خواه خالی باشد یا پر از طعام آنها که مطلق که هر لفظ را کشیده گویند نه نوعی از لغات که	طرف نوشته اند و مخصوص بظرف طعام خان آرزو ذکرش کرده و حیف است از او
نکرده اند بی حقیقت وضع لغت نبوده که جامه و رآمه بجای خودش بدین معنی ذکر کرده	نسبت معنی دوم عرض می شود که در آن (ارو) (۱) ظرف غذا کخانه کابرتن - مذکر
هم کلمه بامفید معنی فاعلی است و هار (۲) زبان پهلوی و راوندی کالجه جو بهر لفظ	بقول برهان یعنی توالی و پی در پی آمده کو کهنیکر گفته من - مذکر

بابست بقول برهان و هفت بروزن آفت سنگی باشد سفید بزرگ مرثی شامی
 و چون نظر مردم بران افتد بی اختیار بجنده در آیند و منبع آن دریاست و آنرا
 بعربی حجر الفصحک خوانند صاحب جامع هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که بهت
 به قول محیط محیط در عربی زبان سنگی را گویند که سفید و براق که بفارسی آنرا باباست
 گویند و نیز در عربی حجر الفصحک مشهور است (الخ) انجیل ما باباست مفسر است که فارسی
 در لب و لهجه خود (بهت) را به کشش بای موخده گویند و همین کشش آواز را باباست
 است که بر معنی دوم لغت گذشته گذشت دیگر هیچ (ارو) حجر الفصحک - مذکر
 ایک سفید او و چکیه پیتر کا نام بی جکی و کهنه و الالب اختیار نیست

بابده اصطلاح - بقول اندکجواله فرنگ فرنگ بفتح ها و وال ابجد لغت فارسی است

(۳) باہر و زیر اذکر این ہر سہ کردہ	بمعنی راست و درست۔ دیگر محققین فارسی
(۲) ترجمہ لہجہ تین است و (۱) ترجمہ لہجہ تین است و (۳) ترجمہ لہجہ تین	زبان ازین ساکت مؤلف عرض کند گوید کہ (۱) ترجمہ لہجہ تین است و (۲) کہ ہدی لغت عربت بقول منتخب بافتح ترجمہ بفتحیتین و (۳) ترجمہ لہجہ تین
بمعنی سیرت و سیرت نیکو داشتن عجیبی کہ دو حرف تختین و دومین را مضموم	نہیست کہ فارسیان تحتانی آخر را بہ ہای ہ و ہ و مفتوح و مکسور بخوانند مؤلف عرض
بدل کرد و نہ چنانکہ بدرستی و بدرہ و کلمہ کند کہ کلمہ با درین ہر سہ مرکب بمعنی معیت	با بمعنی ہفدہم اوست کہ افادت معنی است و بس (۱) (۲) (۳) لہجہ تین
خال علی کند پس معنی لفظی این سیرت نیکو و ایک لفظ کے حرف اول و دوم کے منہ	کونایہ از راست و درست با ہی حال کے ساتھ (۲) بفتحیتین۔ ایک لفظ کے حرف
طالب سند استعمال باشیم کہ صاحبان اول و دوم کے فتح کے ساتھ (۳) بفتحیتین	انند و فرنگ از اہل زبان۔ ایک لفظ کے حرف اول و دوم کے
نبودہ اند کہ مجرد قول شان قابل تسلیم باشد کہ سہ کے ساتھ۔	معاصرین عجم بر زبان ندارند (۱) (۲) (۳) باہر کہ بند و کمر مقولہ بقول مؤید بخواند
راست۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ سید	قنیہ یعنی باہر کہ مقابل شود و مقابلہ کند۔
درست۔ صحیح۔	صاحبان ہفت و اندہم ذکر این کردہ اند
(۱) باہر و پیش استعمال صاحب	مؤلف عرض کند کہ کمر بستہ بمعنی مقابلہ
(۲) باہر و زیر	فرنگ فدائی کردن بجای خودش می آید۔ کم التعلاتی

<p>مؤلف عرض کند کہ فارسیان چون ترقی کند و چون کسی را پیانی مبتدای (الف) کنند و چون کسی را پیانی مبتدای</p>	<p>بہرہ تحقیقین بالابیش نیست کہ این را بصورت مقولہ نوشتہ اند قائل (اردو) دیکھو کہ کتن بمعنی مقابلہ کرنا۔</p>
<p>استعمال صاحب امتیاز مصیبت بیند بختی او مثل (ب) نرند</p>	<p>یا بہر کہ خواہی استعمال۔ صاحب امتیاز</p>
<p>اصل (الف) آنت کہ باہر کہ طالع رست</p>	<p>رامر اوف (بہر کہ خواہ) نوشتہ حوالہ بہار وید</p>
<p>راست آید (اردو) و بر (بہر کہ خواہ) از ملا وحشی سندی آورده</p>	<p>آید دولت از چپ و راست آید (اردو)</p>
<p>صاحب محبوب الامثال نے (الف) کے مقابل</p>	<p>محی آید مؤلف عرض (بہر کہ خواہی) لکھا ہے کہ</p>
<p>خدا دیتا ہے تو چھپر بھاڑ کے</p>	<p>کہ نہ ضرورت نہ داشت کہ (بہر کہ خواہی)</p>
<p>دیتا ہے خدا دیتا ہے تو نہیں پوچھتا کو</p>	<p>را در لغت جاوہیم کہ معنی لغوی و حقیقی است</p>
<p>ہے دکن میں اس موقع پر کہتے ہیں</p>	<p>محاورہ و اصطلاحی خاص نیست (اردو)</p>
<p>جسکی بن آتی ہے اُس کے پاس دولت سے</p>	<p>تو جس کے ساتھ چاہے۔</p>
<p>صاحب امتیاز نے لکھا ہے</p>	<p>مثلاً (الف) باہر کہ راست آید</p>
<p>جب آوے برسن کا چاو</p>	<p>از چپ و راست آید خربہ و امثال</p>
<p>یعنی جب خدای تعالیٰ</p>	<p>(ب) باہر کہ مصیبت آید فارسی و محبوب</p>
<p>برساتا ہے تو چھپر کی پڑوانہ پڑوا کی</p>	<p>از چپ و راست آید الامثال ذکر</p>
<p>عام متون میں یہ بھی قریب قریب (الف)</p>	<p>(الف) کردہ اند و صاحب محبوب الامثال</p>
<p>لیکن دکن کی کہاوت سب سے</p>	<p>ذکر (ب) کردہ از معنی و محل استعمال</p>

بہتر ہے۔ (ب) کی نسبت دکن کی کہاوت ہے کہ ۱۱ مصیبت ایک طرف سے نہیں آتی ۱۲ یعنی جب برائی کا وقت آتا ہے تو ہر طرف سے مصیبت آتی ہے۔ نیز دکن میں کہتے ہیں کہ یہاں لغت یہ بایں فارسی ہم بہ ہمین معنی ۱۳ برائی کا وقت خدا نہ لائے جو مصیبت پر می آید آواز ہم مرکب می و انیم کہ لفظ پارا باہا پت عربی مرکب کردہ اندو معنی لفظی آن مصیبت آئے۔

بابک قبول جہانگیری و برہان و ناصری صعوبت پاکہ تغیر شکجہ مخصوص بہ پاست و سراج بابا می مفتوح بجاف زدہ شکجہ (اردو) شکجہ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ راگویند صاحب کنز کہ محقق ترکی زبان اسم مذکر مجرمون کو سخت سزا دینے کی است فرماید کہ لغت فارسی است و در ایک کل کا نام جس میں انکی ٹانگیں کس دیجاتی ترکی بمعنی عقاب و عذاب مستعمل مؤلف معنون میں بھی مستعمل ہے۔ عرض کند کہ بک در عربی بجاف شد و معنی سائیدن و لاغر کردن و بیابی نیزہ زدن

یا کمیدن قبول برہان و ہفت روزہ آندہ فارسیان ترکیب خود کا کہ باکہ معنی ہفتیم او و مفید معنی فاعلی است مرکب است کہ غیر ماضی و مستقبل و اسم مفعول نیچا کردہ کاف شد در اساکن کرد و مذ معنی صاحب موارد فرماید کہ حاصل بالمصدرش لفظی این سائندہ و لاغر کنندہ و مجازاً ہنم بابک و مضارعش بابکد مؤلف عرض کند

<p>کہ باصول ماصدر اصلی است کہ از اسم جا مفترس وضع شدہ واسم مصدر و حاصل بالمصدرش پاک است کہ گذشت (اردو) شکنجہ میں کھینچنا۔ بقول آصفیہ۔ کولھومین سیدنا۔ غذاب سخت دینا۔ آپ ہی نے (شکنجہ کرنے) پر فرمایا ہے دکھ دینا تکلیف دینا باہم بقول ضمیمہ برہان (۱) بمعنی یکدیگر و بقول مؤید و ہفت کجاو (۲) باغم و ہم مؤلف عرض کند کہ بمعنی اول مخفف (باہر گیر) یعنی با یکدیگر بالاتفاق و فیما بین چنانکہ ے منج او باہم رقتیم و میراث پدرا را باہم تقسیم کردیم ے و بمعنی دوم ملجاط معنی لفظی آن ہم و غم دارندہ اگرچہ موافق قیاس است ولیکن طالب سند استعمال باشیم (اردو) (۱) باہم۔ بقول آصفیہ۔ ملجاط آپسمن۔ میل ملاپ سے۔ ایک دوسرے کے ساتھ۔ بالاتفاق فیما بین (۲) غمگین۔</p>	<p>باہمان صاحب سروری برہمان قمر کہ مرادف فلان است کہ شخص مجہول باشد باصنافہ الف باہمان ہم آورده (علی حسن باختری) چہشم کہ کند روی ساقی پونہ گوشم بزد و حدیث نہانی پاز سطر ب سرو آرزو ہم نخواہم پانگویم فلانی تو یا باہمانی با صاحب برہان و رشیدی و جامع ہم ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ کلمہ با در بخار آمد است و بس (اردو) فلان اسم مذکر۔ شخص فرضی اسکا ڈھکا۔ عمر۔ زید۔ بکر۔ خالد۔ ولید۔ جگدر۔ حامد محمود۔ باہم باہن کشیدن مصدر اصطلاحی بقول ضمیمہ برہان و بکر کنایہ از بند و بچہ کردن باشد مؤلف عرض کند کہ (باہن بہمین معنی گذشت پس معنی باہم</p>
---	--

کجا رفت نمیدانیم که محققین با نام و نشان چرا بر یکدیگر افتادون است (ظهوری ۵)
 بر معنی حقیقی غور نمی کنند و خلاف قیاس می روند عجب کرشماتشان با هم در افتند و مگر با هم
 به تحقیق ماکنایه از بند و زنجیر کردن دو برای غم در افتند و دلی دارم که خوبان
 کس با یکدیگر است (ار دو) ایک دو سر بر سر او که تقسیم دل با هم در افتند و
 کو رنجیر من جگر نا - (ار دو) ایک دوسرے پر گرنا -

با هم بافته استعمال - بقول صاحب (الف) با هم شیر و شکر بودن مصدر
 بول چال با یکدیگر تاب داده شده مؤلف (ب) با هم شیر و شکر شدن اصطلاحی

عرض کند که ماخذ صاحب بول چال از با (الف) بقول برهان و هفت و بحر کنایه از
 معاصرین عجم است و بافتن بمعنی تاب غایت محبت و نهایت آمیزش و دوستی
 دادن گذشت و بافته اسم مفعول است باشد میان دو کس صاحبان (جهانگیری
 و) (مانی مطلق زیادت های متوز) نیز پس در ضمیمه) و رشیدی و شمس ذکر (ب)
 چیزی که با هم تاب داده شده است کرده اند بمعنی (الف) و سندی که از کلام

آنرا معاصرین عجم (با هم بافته) گویند و ظهوری پیش کرده اند از آن (شیر و شکر)
 نیز بمعنی (با هم بافت) مستعمل است بمعنی موافقت و یکزنگی پیدا است (۵)

چنانکه زید دو تار ریشم را با هم بافته و رشکایت نیتم از بخت شور و زهر او
 که (ار دو) با هم بنا بول با هم بطا - با کام شیر و شکر است و مؤلف عرض کند

با هم در افتادن مصدر اصطلاحی - که (شیر و شکر) بمعنی اختلاط و محبت بجای

خودش می آید و این هر دو مصدر مرکب است قیاس نیست ولیکن نه پیش کرده صاحب	بقول آصفیه سرثرنا - مشک بازی کردنا تخته - به ماتھاثرنا -
جهاگیری بر ای (شیر و شکر) است سبک این مصدر و این هر دو از همان اصطلاح	(الف) با هم به بازی کبیر ما هم بازی اتول (ب) با هم به کجکلاه با ما هم
شیر و شکر مرکب شده است و بس - تخمیه ذکر (الف و ب) که ده و صاحب (ار و و) شیر و شکر مونا - بقول آصفیه	تخمیه ذکر (الف و ب) که ده و صاحب امثال فارسی بر (ب) قانع و هر دو از
فصل مل جانا - (سوز و) دختر زرتشت مدر سوگنی با سوز مل شیر و شکر گوئی	معنی و عمل استعمال ساکت مؤلف عرض کند که (الف) مقوله سو قیان عجم است چون
با هم کله زون مصدر اصطلاحی بقول کسی را میزند حیل بازی و فریب و دغا می صاحب بهما بجواله سفر نامه ناصر الدین شاه	استعمال (الف) کند مقصود آنست که تو با هم کسی را میزند حیل بازی و فریب و دغا می
قاچار با یکدیگر مناطحه یعنی جنگ بر و کله کردن مؤلف عرض کند که فارسیان	حیا به بازی و فریب و دغا می کنی و با کبریا هم یعنی بازی تو بمانی نزد آلا یکبریا و امان
محرو (سر کله زون) هم گویند (کذا فی النفا) و کله بقول برهان معنی سر هم آمده مطلقا	بازی تو خبر داریم و فارسیان استعمال (ب) برای تکبران می کنند یعنی به مخاطب متکبر
اعظم از سر انسان و حیوان و فرق سر را نیر گفته اند (الخ) پس معنی لفظی این هم	می گویند که با همه تکبر می کنی و کلاه خود را کج می داری (چنانکه عادت متکبران است)
موافق قیاس است را ر و و مکرثرنا ولیکن عجب است که با ما هم مقصود آنست	

کہ درجہ مابتر ازت و ترا حقیقہ سید انجم فارسی زبان ذکر این مکر و مؤلف عرض
 کجکلا ہی تو برای دیگران باشد پیش یا کند کہ خلاف قیاس نیست اما شاق رسد
 ہتیج (اردو) (الف) دکن میں بازار میں استعمال ہا شیم و (۲) معاصرین عجم کسی را
 لوگ کہتے ہیں: ایک ہی مکاری اور چال ہا ہی ہم دیکھ کہ دائما گوشہ نشین است و چون
 ہمارے لوگ سے: (ب) کی نسبت ہم مرقم ہا او جمع شوند شریک حال شان
 کی کہوت ہے: خدا کی قدرت است و آپ ہم می شود و چون تنہا باشد باز با شغال
 ہم سے بھی اکر نے لگے: یعنی غور کر نے لگے خودش انہماک دارد (اردو) ہا ہمہ و
 ہا ہمہ کہ صاحب اند بجا الہ فرنگ فر بے ہمہ۔ انھیں دو معنوں میں اردو میں کہیں سکتے
 گوید کہ معنی با وجود کہ مؤلف عرض کند کہ ہا ہا ہا قبول سروری و جہانگیری ہا ہمہ ہا
 دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این (۱) چوب دستی کہ شتر بانان بدست گیرند
 مکر و معاصرین عجم ہر زبان نذرند طاب (حکیم سوزنی ۵) ہر کہ از پشت دلش با
 سند استعمال ہا شیم (اردو) با وجود کہ ولای تو کند ہا زخم ہا ہو خور و از حادثہ
 ہا وصفیکہ جیسے: با وجودیکہ آپ سمجھ ہا چرخ بلند ہا (استاد فرخی ۵) من چون
 ہو پھر ایسی بات کہتے ہو: چنان بدیدم جستم ز جای خواب ہا ہا ہو
 ہا ہمہ و بی ہمہ استعمال۔ صاحب نند بدست کردہ ہا شتر شدم فرار ہا و بقول
 بجا الہ منظر العجائب گوید کہ (۱) از صفات برہان مطلق چوب دست بزرگی۔ صاحب
 حق سبحانہ تعالیٰ است۔ دیگر کسی از محققین رشیدی بذکر معنی ہا لا گوید کہ از بیجا ست کہ

<p>درجا مناسب نامہ تعبیر از حضرت موسیٰ بسنخ شبان باہو دار کردہ بمعنی صاحب عصا چہ عصا۔ باہوی درخت باشد مجازاً۔ صاحبان ناصری و جامع برچوب دستی و عصا قانع۔ (ناصری ۵) باہو چو شبان وادی الین ننگفت کہ اژدہا کنی باہو پو خان آرزو در سراج گوید کہ بمعنی چوب دستی بجز است و فرماید کہ تخصیص رشیدی بہ چوب دستی کہ شتر بانان بدست دارند بحیاب است کہ از خصوصیت مقام ناشی باشد مولف عرض کند کہ باہ و باہنہ بقول ساطع لغت سنکرت است بمعنی بازو (الخ) پس فارسیان و اونسبت در آخرش زیادہ کردند کہ بمعنی تنوب بہ بازو است و کنایہ گرفتند از چوبی کہ بوسیله آن چارپایان را می رانند و برای تیز روی بدان اشارہ چنانکہ در عرب شتران را و در فارس خران</p>	<p>را و در ہند گاوان را مخفی مباد کہ برسم ہند بر سر این چوب خار آہنی ہم نصب کنند و جادو دارد کہ بار بمعنی ہفت ہش گیریم کہ افادہ بمعنی فاعل کند و ہو بضم اول بر ہان کلمہ ایست از برای آگاہیدن و خبردار کردن مستعمل پس چوبی را باہونام کردند کہ اشارہ خبر داری بوسیله آن کنند یعنی استعمال آن چوب اشارہ کند برای وی و جادو دارد کہ باہو را مبدل بازو گیریم بمعنی چارش کہ زای تہوز باہای تہوز بدل شود چنانکہ اشارہ این بر بازو کردیم (اردو) و مختصری لکڑی جبکہ ذریعہ چارپایان کو جلد چلنے کا اشارہ کرتے ہیں اور اُون کے پیچھے مین چہوتے ہیں موٹ (۲) باہو بقول سروری و ہا گگیری و پید و ناصر و جامع بمعنی بازو صاحب ہان صراحت کند کہ از آرنج تا سر دوش باشد</p>
--	---

مؤلف عرض کند که زای مؤخره بای تپو باهوش - با عقل و هوش اردو میں بقاعدہ
بدل شد چنانکہ برآز و برآہ دیگر هیچ فارسی مستقل ہے۔
(اردو) دیکھو بازو کے پہلے معنی۔ **پاہون** بقول شمس لغت فارسی و مراد
(۲۴) باہو۔ بقول ناصری معنی بعون تعالیٰ باسبون کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ
دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد باسبون بہ مؤخرہ چہارم لغتی نیست اما صاحب
مؤلف عرض کند کہ باعتماد صاحب مصر محیط بر باسبون بہ تثنیائی چہارم نوشتہ
کہ از اہل زبان است تو انیم عرض کرد کہ مرادف بافیون۔ سعد را گویند و بر سعد
یاد ریخا یعنی سیر و ہمیش یعنی استعانت و ہو فرماید کہ بضم اول و سکون ثانی و وال
ضمیر راجع بسوی خدا چنانکہ او تعالیٰ شانہ مہملہ بیومانی قینارس و اقرفون و بسیرانی
(اردو) بعونہ تعالیٰ۔ اللہ کی مدد سے۔ سعد او فرجہ و برومی بروشن و فرفورون
پاہوش و رشید اصطلاح۔ بقول صاحب و بشرکی تپلاق و طبلاق و در تپکاج بن
رہنما بجوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار استکو و عبری قراح ابجل و بفارسی شکک
عقلند و لائق۔ صاحب بول چالی ہم بجا
معاصرین عجم ذکر این کردہ مؤلف عرض
می کند کہ مجرب و باہوش ہم معنی ہوش و عقل
دارندہ درست باشد کہ کلمہ یاد ریخا یعنی
ہفتیش۔ افادہ معنی فاعلی کند (اردو) قبض اندک و تخفیف قوی و تخمین بلاذری

و تفتیح بالغ و حرافت است حتی کہ وہاں لکھا صاحب محیط نے ناگر موتہم پر لکھا ہے کہ
بکشاید و اخراج دم نماید و ریح را پرانگندہ موتھا کی ایک قسم اور موتھا پر سعد کا حوالہ
کند و محرق خون است خواص بسیار دارد۔ ویسا ہے۔ صاحب فرنگ آصفیہ نے موتھا
(الخ) صاحب برہان ذکر مشکک کردہ برگیاہ پر فرمایا ہے۔ اسم مذکر۔ ناگر موتھا۔ ایک
خوشبو قانع و فرماید کہ اسم آن در عربی سعد قسم کی گھانس۔ جس میں سے خوشبو
است مؤلف عرض کند کہ حیف است دار جرین نکلتی بین عربی میں اسکو
کہ ما ذکر (باسیون)۔ بہ تختانی چہارم (بجاش) سعد کہتے ہیں۔ صاحب ساطع نے بھی موتھا
لکھ دیجیم با آئکہ بر (باسیون)۔ بہ تختہ چہارم (بجاش) سعد کو فی لکھا ہے اور ناگو موتھا پر
اشارہ آن کردہ ایم۔ ازینجا است کہ تلافی بشکک زیر زمین۔

مافات درینجامی کنیم۔ با بجلہ باہون را بدیند با ہم بقول صاحب اندکحوالہ فرنگ
معنی غیر از صاحب شمس دیکر کسی توشت فرنگ لغت فارسی است بمعنی (۱) دیکر
و فارسی این مشکک است کہ بجای خود شور و (۲) رود باری کہ پایاب نباشد
می آید۔ محققین فارسی زبان و مفردات و (۳) اسپ قوی و توانا صاحب کنز فرماید
طب باہون را ترک کردہ اند و تحقیق شد کہ لغت فارسی است و در ترکی زبان برا
کہ لغت کدام زبان است (اردو) بحر ویم مستعمل مؤلف عرض کند کہ در عربی
ناگر موتہم۔ بقول جامع الادویہ سعد کو فی زبان تہ بمعنی زیادہ شدن آمدہ پس
۔ مشک زمین ایک جڑ ہے گول اور لانبی یا تہ اسم فاعل اور است بمعنی زیادہ نمودن

<p>عجمی نیست که فارسیان این را معترض کرده برای دریای شور استعمال کرده باشند که روز بروز زیاد شود از مجرای آب زمین (۳) جاندار گهوڑا زبردست گهوڑا بزرگ و جزر و مدش هم تعلق دارد باین معنی معنی دوم مجازش که دریای بزرگ را هم همین نام موسوم کردند و معنی سوم را هم مجاز گیرند که اسپ قوی و توانا هم مثل موج دریا کند که فارسیان این مثل را در تعریف برمی خیزد و جاد دارد که اسم جامد فارسی مرگ استعمال کنند که چون قضا آید هیچ قدیم گیریم ولیکن محققین فارسی زبان این مانع رد نشود (ار و و) بقول صاحب ساکت و معاصرین عجم بر زبان ندارند محبوب الامثال موت سالتا نوین بھی نہیں چھوڑتی واللہ اعلم بحقیقۃ الحال (ار و و) (۱) دکن میں کہتے ہیں موت کبھی نہیں ملتی</p>	<p>سمندر و کجیو اسمندر (۲) بڑی ہندی جو ہمیشہ پھر لور مو اور پیا پیا بہو (موت) (۳) جاندار گهوڑا زبردست گهوڑا بزرگ و جزر و مدش هم تعلق دارد باین معنی معنی دوم مجازش که دریای بزرگ را هم همین نام موسوم کردند و معنی سوم را هم مجاز گیرند که اسپ قوی و توانا هم مثل موج دریا کند که فارسیان این مثل را در تعریف برمی خیزد و جاد دارد که اسم جامد فارسی مرگ استعمال کنند که چون قضا آید هیچ قدیم گیریم ولیکن محققین فارسی زبان این مانع رد نشود (ار و و) بقول صاحب ساکت و معاصرین عجم بر زبان ندارند محبوب الامثال موت سالتا نوین بھی نہیں چھوڑتی واللہ اعلم بحقیقۃ الحال (ار و و) (۱) دکن میں کہتے ہیں موت کبھی نہیں ملتی</p>
<p>بای بقول سفرنگ بیانی موحده بالالف ویای تختانی (۱) بمعنی باشندہ مؤلف عرض کند کہ معنی حقیقی این (۲) هست و وجود و قیام و کائنات و همین است اسم مصدر باییدن و بودن کہ بجای خودش می آید۔ و استعمال فارسیان قدیم بمعنی باشندہ از همین است بجز (ار و و) (۱) رہنے والا قائم۔ (۲) هست۔ بقول آصفیہ فارسی جس کا سنکرت است ہے۔ اسم مؤنث ہستی بود۔ قیام۔ وجود۔ کائنات</p>	<p>بای بقول سفرنگ بیانی موحده بالالف ویای تختانی (۱) بمعنی باشندہ مؤلف عرض کند کہ معنی حقیقی این (۲) هست و وجود و قیام و کائنات و همین است اسم مصدر باییدن و بودن کہ بجای خودش می آید۔ و استعمال فارسیان قدیم بمعنی باشندہ از همین است بجز (ار و و) (۱) رہنے والا قائم۔ (۲) هست۔ بقول آصفیہ فارسی جس کا سنکرت است ہے۔ اسم مؤنث ہستی بود۔ قیام۔ وجود۔ کائنات</p>
<p>بای بقول سروری بمعنی در بالیت صحت جہا گیری فرماید کہ مرادف بالیت و بالیتہ</p>	<p>بای بقول سروری بمعنی در بالیت صحت جہا گیری فرماید کہ مرادف بالیت و بالیتہ</p>

بمعنی ضروری و بقول برهان بمعنی در بایست	بایا تری بسی زخم ابر بر نبات با مؤلف
و ضروری و آنچه در کار و محتاج الیه باشد	عرض کند که آنچه صاحب رشیدی بایست
صاحب رشیدی گوید که بمعنی بایسته و ضروری	و بایستن را هم برین قیاس گوید اختیقت
و برین قیاس است بایست و بایستن	خبر ندارد و از قیاس سطحی کار میگردد سامانی و رشیدی
و بجوالة سامانی فرماید که مخفف بایان که	و خان آرزو که اینر مخفف بایان خیال کرده اند هم
اسم فاعل است از بایستن و بقول	بحقیقت پی برده اند که بای لغت زند و پازند بمعنی
جامع چیز ضروری و ضروری - و بقول ناصری	باشند و هستی دارنده و قائم آمده چنانکه بجایش
چیزی لازم و واجب و محتاج الیه و صاحب	و هم بای امر حاضر است از مصدر بایست
نوادریذیل بایستن ذکر این کرده فرماید که می آید و بایا زیادت (الف) در آخرش	
که بمعنی ضروری و ناگزیر و برین قیاس است	افاده معنی فاعلی کند چنانکه از گوی - گویا و
بایان و بایسته و بایست خان آرزو در از تجوی	جو یا ذکر این قاعده فارسی بر الف
سراج گوید که بوزن آیا بمعنی بایسته و بایست	فاعل) گذشت - و بایان اسم حال است
و فرماید که بعضی گفته اند که مخفف بایان که	که تعریفش بر (اسم حال) کرده ایم - پس
اسم فاعل است از بایستن و دورت	سامانی و رشیدی و خان آرزو سکند
که در بعضی جاها نون اسم فاعل را حذف	خورده اند که این را مخفف بایان بحد
نمایند چون پیران و پیرا (حکیم سوزنی)	نون گرفته اند اگرچه حذف نون آخر هم
از بهر تازه بودن دلهای خاص و عام	قیاس نیست چنانکه ایشان و ایشان

اتی ولیکن بوجود قاعدہ خاص ضرورت اند بایان اصل است و بایا مخفقتش و بایان
 کہ مخفف گیریم پس معنی حقیقی این باشد و اسم فاعل است از بایستن - مؤلف
 قائم و مجازاً بمعنی ضروری و محتاج الیہ عرض کند کہ بای امر حاضر (باییدن - کہ می آید
 (ارو) رہنے والا - قائم - ضروری - و بایان اسم حالش - بمعنی بایندہ و پیچ تعلق
 بایام بر آمدن **المصدر اصطلاحی** - از بایستن ندارد و صاحب مواردین
 بقول انند بجوالہ فرہنگ فرنگ با نخت بدر حاصل بالمصدر بایستن شمارد و تحقیق
 و روزگار خود جنگ کردن **مؤلف** ماد و مصدر است یکی بایستن و دیگری
 عرض کند کہ محققین صاحب زبان ازین است باییدن و بقول صاحب موارد (نذیل بایستن)
 و معاصرین عجم بر زبان ندارند و معنی حقیقی چار حاصل بالمصدرش (۱) بایست و
 این تأیید مقصود نمی کند طالب استدعا (۲) بایستہ و (۳) بایا و (۴) بایان و ہر
 می باشیم (ارو) بد قسمتی کے ساتھ جنگ چار بمعنی ضروری و ناگزیر پس وجہی نیست
 بایان صاحب نوادر ذکر این بذیل کہ سوم و چارم را با وصف وجود مصدر
 مصدر بایستن کردہ گوید کہ بایا بمعنی باییدن متعلق بہ بایستن کنیم - تسامح محققین
 ضروری و ناگزیر است و برین قیاس ازین است کہ از مصدر بایستن بی خبر
 بایان و بایستہ و بایست و می بای و وقتاً کہ بجایش می آید (ارو) ضروری - ناگزیر
 کہ نا بای نبون نفی بمعنی محال و ناممکن و سائما باید **باید** بقول صاحب منہجہ برہان بمعنی شاید
 و رشیدی و خان آرزو بذیل بایا گویند کہ باشد و صاحب مؤید بجوالہ شرفنامہ ہر بانش

و صاحب ہفت ہم ذکر این کرده و از طریق	بای دادن مصدر اصطلاحی بقول
محققین بالاطہر است کہ اسم جامد فارسی	تحقیق الاصطلاحات بمعنی باختن (حکیم
زبان دانستہ اند۔ بہ تحقیق مؤلف مضاعف	حافظ گیلانی ۵) لیلی زعشہ ہای تودل
بایدن است کہ می آید بمعنی ضروری باشد	بای دادہ پوشیرین ز جلو ہای تو خاطر نگارہ
و ہست شود و (بود۔ بہ منم موحده وقع و)	مؤلف عرض کند کہ بای بمعنی ہست وجود
چنانکہ : باید کہ این کار کنی : یعنی لازم است	و قیام و کائنات بجایش گذشت پس معنی
ترا کہ این کار کنی و از ہمین معنی حقیقی فارسی	حقیقی این مصدر مرکب۔ وجود و قیام
بجای معنی لائق و سزاوار پیدا کردہ اند چنانکہ	را از دست دادن است و کنایہ از
(باید و شاید) و شاید ہم مضارع شائین	باختن (ارو) ہارنا۔
و شایان اسم حال اوست و شای	باید متلع شیکو از مثل۔ صاحبان
اسم مصدرش (بحث کامل این بجایش آید)	ہر دوکان کہ باشد خزنیہ و امثال
(سعدی شیرازی ۵) دوستان منع کنندم	فارسی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
کہ چرا دل متبوا دم و باید اول ز تو پرسید	عرض کند کہ معاصرین عجم بمن مثل را تجنیس
چنین خوب چرائی؟ (ارو) چاہئے۔ لازم	تخفیف (متاع نیک ہر دوکان کہ باشد)
ہے۔ صاحب آصفیہ نے (باید و شاید)	بر زبان دارند و این بجائی زنند کہ مقصود
پر فرمایا ہے کہ۔ فارسی۔ جیسا چاہئے جیسا	از خوبی مال باشد کہ ہمیشہ مرکوز خاطر خرید
لائی ہے۔	است و خریدار را ہیچ سروکار از دکاندا

<p>نہایت کہ زیر باشد یا بکر۔ بعض خریداران فارسیان گویند بسیار آنرا مسلمان باشد کہ یا بہ خریداری مال از دکان خاص یا برہمن متاع نیک ہر دکان کہ باشد نظر بر خوبی مال اوست کہ شہرت گرفتہ (اردو) دکن میں (متاع نیک ہر فارسیان ہمین مثل را در غیر دکان و خرید دکان کہ باشد متعل ہے نیز کہتے ہیں ہم می زنند مثلاً مارا شخصی در کارہست چیز اچھی ہو یا نہ ہو یا وان سے کہ مہندس کامل باشد ولیکن این قسم اسکا مطلب یہ ہے کہ جس دکان سے چاہے مہندس بدست نمی آید الا در برہمنان خرید کر و مگر مال اچھا رہے۔</p>	<p>بایں بہار ذکر این کردہ از معنی ساکت و فرماید کہ طاهر نصیر آبادی در احوال میرزا ابوالحسن نوادہ میرزا ابوالمعانی نوشتہ کہ میرزا ابوالمعانی در خدمت شاہ الیاس قاضی کمال اعتبار داشت رقی باو عنایت کردہ بود کہ ہر زمین با سیری کہ در آن ولایت باشد آبادان کند بہت خود چنانچہ شصت و دو تومان از مال ابوسید مقرر بودہ مؤلف عرض کند کہ لہذا العجب محقق حاطب اللیل تمغہ تعریف این جا گذاشت نقص تحقیق خود را پر و انداشت۔ بنید اند کہ لغت عربی زبان است و الا در تالیف خودش جائیداد و بخیاں اینکہ شاید لغت فارسیان است عباد طاهر نصیر آبادی را نقل کرد و تصفیہ آن بذمہ ما نہاد و حقیقت اینست کہ با تیرہ زبان عرب نہیں خراب و نامزد بیع را گویند (کذا فی منہی العرب) فارسیان بحدف ہا آخر اسد نامش کردہ اند (اردو) بنجر بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مؤنث وہ نہ</p>
---	--

بایں بہار ذکر این کردہ از معنی ساکت و فرماید کہ طاهر نصیر آبادی در احوال میرزا ابوالحسن نوادہ میرزا ابوالمعانی نوشتہ کہ میرزا ابوالمعانی در خدمت شاہ الیاس قاضی کمال اعتبار داشت رقی باو عنایت کردہ بود کہ ہر زمین با سیری کہ در آن ولایت باشد آبادان کند بہت خود چنانچہ شصت و دو تومان از مال ابوسید مقرر بودہ مؤلف عرض کند کہ لہذا العجب محقق حاطب اللیل تمغہ تعریف این جا گذاشت نقص تحقیق خود را پر و انداشت۔ بنید اند کہ لغت عربی زبان است و الا در تالیف خودش جائیداد و بخیاں اینکہ شاید لغت فارسیان است عباد طاهر نصیر آبادی را نقل کرد و تصفیہ آن بذمہ ما نہاد و حقیقت اینست کہ با تیرہ زبان عرب نہیں خراب و نامزد بیع را گویند (کذا فی منہی العرب) فارسیان بحدف ہا آخر اسد نامش کردہ اند (اردو) بنجر بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مؤنث وہ نہ

جو مدت سے بونی جوتی نہ گئی ہو۔ افتادہ۔ بغیر فروغہ۔ بلا تردد۔

<p>بایست بقول سروری بکسری یا حطی معنی نیست کہ این حاصل بالمصدر راست بمعنی حاجت و ضروری باشد (ابوالمثل) ضرورت و لزوم و احتیاج و ہمین است (۱) گفت من پاسخ تو باز دہم یا نخیر معنی حقیقی این محققین بالا بحقیقت پی بردند بایست تست ساز دہم یا صاحبان جہان مخفی مباد کہ (۲) ماضی مطلق است از وجایع این را مرادف بایا گویند بمعنی ضرور مصدر بایستن (ار و و) (۱) ضرورت و ضروری صاحب برہان فرماید کہ بہ معنی مؤنث۔ لزوم۔ مذکر۔ احتیاج۔ مؤنث۔ در بایست و ضروری و محتاج الیہ و معنی (۲) ضرور ہوا۔ لازم ہوا۔ در کار ہوا۔ چنانکہ می باید و می شاید ہم معمولست و مناسبت بایستن بقول بکسری یا حطی ضرور رشیدی بذیل بایا فرماید کہ بمعنی بایستہ و ضروری و برین قیاس است بایست و محتاج الیہ شدن (کامل التصریف) و بایستن و بقول ناصری مرادف بایا و بایستہ و مضارع این (باید) و صراحت فرید بمعنی چیزی لائق و واجب و محتاج الیہ و کند کہ صیغہ مضارع و حال این مصدر بقول صاحب ہوار و حاصل بالمصدر قبول میم متکلم و یای خطاب و کلمات جمع بایستن مؤلف عرض کند کہ بایستن مصدر حاضر و غائب بحذف و ال ضمیر واحد می آید بمعنی ضرور شدن و لازم گردیدن غائب نمی کند و صیغہ اسم فاعل و امر و در کار گشتن و محتاج الیہ شدن و شک و نہی نیز نیامدہ و بقول ہوار در ضروری</p>	<p>بایست بقول سروری بکسری یا حطی معنی نیست کہ این حاصل بالمصدر راست بمعنی حاجت و ضروری باشد (ابوالمثل) ضرورت و لزوم و احتیاج و ہمین است (۱) گفت من پاسخ تو باز دہم یا نخیر معنی حقیقی این محققین بالا بحقیقت پی بردند بایست تست ساز دہم یا صاحبان جہان مخفی مباد کہ (۲) ماضی مطلق است از وجایع این را مرادف بایا گویند بمعنی ضرور مصدر بایستن (ار و و) (۱) ضرورت و ضروری صاحب برہان فرماید کہ بہ معنی مؤنث۔ لزوم۔ مذکر۔ احتیاج۔ مؤنث۔ در بایست و ضروری و محتاج الیہ و معنی (۲) ضرور ہوا۔ لازم ہوا۔ در کار ہوا۔ چنانکہ می باید و می شاید ہم معمولست و مناسبت بایستن بقول بکسری یا حطی ضرور رشیدی بذیل بایا فرماید کہ بمعنی بایستہ و ضروری و برین قیاس است بایست و محتاج الیہ شدن (کامل التصریف) و بایستن و بقول ناصری مرادف بایا و بایستہ و مضارع این (باید) و صراحت فرید بمعنی چیزی لائق و واجب و محتاج الیہ و کند کہ صیغہ مضارع و حال این مصدر بقول صاحب ہوار و حاصل بالمصدر قبول میم متکلم و یای خطاب و کلمات جمع بایستن مؤلف عرض کند کہ بایستن مصدر حاضر و غائب بحذف و ال ضمیر واحد می آید بمعنی ضرور شدن و لازم گردیدن غائب نمی کند و صیغہ اسم فاعل و امر و در کار گشتن و محتاج الیہ شدن و شک و نہی نیز نیامدہ و بقول ہوار در ضروری</p>
---	---

وناگزیر بودن و گوید که بایست و بایسته	بائس علامت مصدر تن زیاد کرده
و بایا و بایان معنی ضروری و ناگزیر محال	ساختند و معانی متذکره بالا استعاش کرد
بالمصدرش صاحب نوا در معنی مصدر	مضارع این بنی آید و آنچه باید را مضارع
همزمان موارد و گوید که بایا معنی ضروری	این خیال کرده اند سکنه دری خورده اند که
وناگزیر و برین قیاس بایان و بایسته و	باید مضارع مصدر باییدن است و باییدن
بایست و می بای و فرماید که نا بای ننون	مرادف بایستن مقننین فارسی زبان گفته اند
نفی معنی محال و ناممکن - صاحب کسر که محقق	که اگر ما قبل آخر ماضی سین غیر منقطه و حرف
ترکی زبانست می فرماید که مصدر فارسی	پیشینش الف بود - آن سین در مضارع
است و در ترکی معنی لزوم و اقصا متعل	جائی به های مفتوح بدل گردد چنانکه خواهد از
و بقول فرنگ خدائی که از معاصرین عجم است	خواست و جائی بیای مفتوح چنانکه آید
لازم و ضرور و واجب بودن است	از آراست و بصورتی که حرف پیشینش
ولیس مؤلف عرض کند که این مصدیر	غیر الف باشد در مضارع آن سین بیشتر
یاصول ما جعلی که اسم مصدر این بائس	(بعد نقل فتحه بر حرف پیشین) حذف نموده
لغت عرب است که بقول محققین لغات	شود چنانکه باید از بایست و شاید از بایست
عرب معنی حاجت مند و سخت - اسم	و تواند از توانست و داند از دانست و
فاعل است از ماده بائس که معنی سخت	زید از زیست و گردید از گریست (کذا
و سختی و احتیاج و قوت آمده فارسیان بر	فی تحقیق القوانين) مامی گوئیم که مقننین

از ماخذ مصدر و اسم مصدرش این بقولش غیر ماضی و مستقبل و اسم مفعول نیا
 همه جگر کا و یہاں تالیف قواعد کردہ اند (اردو) ضرور ہونا۔ لازم ہونا۔ درکار ہونا
 ما این قاعدہ را در (بایستن) ضرور خیال **بایستن** بقول اند بخوانہ فرہنگ
 نمی کنیم و نسبت دیگر اشد بجا بی خودش بمعنی ضروری و واجب العمل و بقول فرہنگ
 بحث کنیم و بآیا و بآیا و می بای و نا بای فذائی ہر چیز کہ در کار و بگوئہ ما محتاج باشد
 ہمہ متعلق است بمصدر بایستن۔ بی خبری مؤلف عرض کند کہ خبرین نیست کہ بای
 محققین بالا از وجود مصدر بایستن اینہا لیاقت در آخر مصدر بایستن زیادہ کردہ اند
 را بحقیقت نہ بد۔ خان آرزو تجاہل عارفانہ گذشت چنانکہ خوردنی و دیدنی و شنیدنی
 کند و بادم تحقیق این مصدر را ترک (اردو) اردو میں لفظ قابل کے ساتھ
 می کند و بر بایامی فرماید کہ مخفف بایان استعمال ہوتا ہے جیسے "قابل دید" ہے
 و اسم فاعل است از بایستن و امی برو دیکھنے کے قابل ہے "ہونے کے قابل ہے"
 کہ در بایستن و بایستن فرقی نکرد۔ مثلاً اور بایستن کا ترجمہ۔ ضرورت کے مطابق
 بحر کہ این را کامل التصریف گوید تسامح۔ لائق کار اور ضروری بھی ہو سکتا ہے۔
 اوست و بلحاظ تعریفش کہ در دیباچہ ضروری بقول آصفیہ واجب۔ لازمی۔
 کتابش گذشت سالم التصریف باشد و **بایستن** بقول سروری آنچہ محتاج الیہ و
 صراحت فرمیش کہ بالا گذشت حالا مطلوب باشد۔ (ابن یمن ۷) غرقہ بحر
 ہیچ ضرورت ندارد کہ در (سالم التصریف) غم شدم بفرستہ یک سفینہ کہ ہست

بایسته صاحبان جهانگیری و ناصری و کند بایست هستی و ناگزیر باش هر آنکه بود
 بر بیان این را مرادف بایا و بایست نشود بود همیشه هست جاوید پای ناچار پای
 آنکه پیش گذشت (امیر خسرو) سهل بیگان مان ای آغاز و انجام الخ) و فرماید
 عزیز تر شده از آب تشنه را بود خواهند نم که بایست بمعنی واجب و هستی بمعنی وجود
 ز خواسته بایسته تر لبی بود و بقول جامع حیرت پس معنی ترکیبی اش واجب الوجود شد و
 ضرور و ضروری مؤلف غرض کند که آن موجودی بود که خرد وجود آنرا واجب
 بایستی معنوی بر اثر بایست زیاده شده است و ضروری شمارد و این ترجمه بدری زفا
 و بس - فارسیان استعمال این بمعنی لائق است و به نقل چارمین فقره (نامه شت
 هم کنند (ار دو) ضروری بنوش بایستی ساسان نخت) کننده است بایسته هستی
 بایسته هستی اصطلاح بقول برهان شایسته هستی را، فرماید که یعنی واجب الوجود
 و بحر و جامع کنایه از واجب الوجود چنانکه صانع و خالق ممکن الوجود و بحواله تغییر ساسان
 شایسته هستی هم واجب الوجود را گویند پنجم می فرماید که (بایسته هستی) بمعنی واجب الوجود
 صاحب ناصری بحواله دستاورد گوید که این را و (شایسته هستی) بمعنی ممکن الوجود الخ) مؤلف
 ترجمه واجب الوجود دانستن غلط صریح که غرض کند که در بایستن و شایستن فرق
 شایسته هستی ممکن الوجود است و آن را واجب و امکان پیدا شد و در معنی بیان
 شایسته بودن نیز گویند (استی) صاحب نغمه کرده تحقیقین اول اندک شبیه نیست الا
 نقل است و هستی فقره (نامه شت ای افهم) اینکه صاحب برهان در معنی شایسته هستی

غلط کرده و مابحث این بجایش کنیم و قول
صاحب ناصری را نسبت اصطلاح زیر
بحث غلط دانیم (ار دو) واجب الوجود
بقول آصفیہ عربی جسکی ذات اپنی ہستی
یا وجود میں غیر کی محتاج نہو جسکی ذات
اسکے وجود کی مقتضی ہو جیسے خدای تعالیٰ کی
یا لیسک بقول برہان کبیر ثالث و سکون
رابع و کاف نام مردی۔ صاحبان جہانگی
و رشیدی و جامع و سراج و ناصری و
سین و مؤید ذکر این کردہ اند مؤلف
عرض کند کہ حیف است کہ صفات این
مرد ہمچ معلوم نشد و اگر مقصود محققین مجرب
انہما رحمہم است این قسم لغات را حد
نیت باقی حال ترک این بر بیانش
تفوق داشت اتباع شان کردہ ایم کہ
این را گنڈا شتیم خیال ما اینست کہ فارسی
بر آخر لغت عربی بالاس کہ بمعنی حاجت مند
یا لیسک بقول سروری بکاف بروز

وسخت است کاف تحقیر یا ترحم یا نسبت
یا تشبیہ یا تعظیم زیادہ کردہ باشند
پس این مفرس باشد واللہ اعلم بحقیقہ
(ار دو) بایسک نام ایک شخص گزراہی
جسکے حالات و صفات معلوم نہو سکے۔
بایش بقول صاحب سفرنگ کہ شرح
چار دہمی فقرہ (نامہ شت ساسان نخست)
و کسر تحتانی و سکون
سین معجمہ بمعنی قیام و وجود۔ دیگر محققین
فارسی زبان ازین ساکت مؤلف عرض
کند کہ لغت شند و پانہذاست و بایش
کہ بمعنی قدیم گذشت خففت و ماخوذ از
ہمین لغت باشد و جادار و کہ این را
مزید علیہ (باے) گیریم کہ ہمین معنی گذشت
یا باے را مخفف این (ار دو) قیام
وجود۔ مذکر۔ و کچھو باے۔

<p>بادیان حافظ و خازن و فرماید که آذر (با یگان) که اسم ناحیه است مشهور مرکب است از آذر و با یگان یعنی</p>	<p>فارسی - اسم مذکر محافظ چو کیدار پاسبان سنتری - پهرے دار -</p>
<p>بیت النار و حافظ النار چه در آن ناحیه آتشکده بسیار بود و با یگان معرب با یگان است کذا فی معجم البلدان</p>	<p>بایک چشم دیدن مصدر اصطلاحی بقول بحر مرادف از یک چشم دیدن مؤلف</p>
<p>برهان و جامع این را به کاف فارسی آورده صاحب ناصری معنی هم زبان سروری که این را مضاف کنیم بسوی دو کس یا همه و صراحت کاف نکر د خان آرزو در سر</p>	<p>عرض کند که معنی حقیقی این همین قدر است که مشاهده به یک چشم و چشم دیگر را بند کردن ولیکن معنی اصطلاحی در انحال پیدا می شود</p>
<p>هم بکاف فارسی ذکر این کرده ماخذ (آذر با یگان) گوید مؤلف عرض کند (تأثیر)</p>	<p>این پسند آمد که بایک چشم می بیند بزرگ و خرد دنیا را (فقره) ما همه موجودات</p>
<p>کاف فارسی بمعنی لائق و سزاوار پس معنی لفظی این سزاوار قیام و وجود و کنایه از</p>	<p>دینار بایک چشم می بینیم - (اردو) و یکم از یک چشم دیدن -</p>
<p>محافظ و خازن پس به کاف فارسی است (اردو) نگاهبان بقول آصفیه</p>	<p>با یکدگر استعمال بقول اندر جواز فرنگ با یکدگر استعمال بقول اندر جواز فرنگ</p>
<p>نه عربی (اردو) نگاهبان بقول آصفیه با یکدگر استعمال بقول اندر جواز فرنگ</p>	<p>با یکدگر استعمال بقول اندر جواز فرنگ با یکدگر استعمال بقول اندر جواز فرنگ</p>

عرض کند که معنی حقیقی است (ارو) **باگیر** بقول صاحب منیه برهان **جوب**
 و کیو با هم -
باگیر که **سجید** - **اصدا** اصطلاحی - و گراین نکرده مؤلف عرض کند که بای
 بمعنی مساوی قرار دادن است **الطهوری** بمعنی قیام و وجود بجایش گذشت و اگر
 (ه) مهر و کین را در ازل **باگیر** که **سجید** بقول برهان بمعنی کننده و سازنده که
 بکین تو چند است مهر من با مقدار هست **افاده** معنی فاعلی کند وقتی که با کلمه دیگر
 (ارو) **با هم** تولنا - و و نون کو هم **ترکیب** شود (الخ) پس **باگیر** اسم فاعل
 کرنا - مساوی کرنا - **یک** درجه **قرار** دینا **ترکیبی** است بمعنی وجود و قیام دارنده
با یگان همان **با یگان** است که **کاف** و کنایه از **سویب** و **سبب** و باعث و وجه
 عربی گذشت و ماخذ این **همدرا** بخاندکور (ارو) **موجب** بقول آصفیه عربی
 (ارو) **دکیو** **با یگان** - اسم نکره سبب - باعث - وجه -

پایندان اصطلاح - بقول اند و نعت بفتح تحتانی و سکون نون و وال **ایجد** بالف
 کشیده و نون زده لغت فارسی است که میانخی را گویند مخفی مباد که میانخی بمعنی قاصد
 است و پایندان بقول صاحب کترب بای فارسی لغت فارسی که در ترکیب معنی
 و ضمین مستعمل و بقول برهان میانخی کننده مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی
 است مرکب از **بائتن** و **دان** - بین لغت عربست بمعنی در میان **فاریان** زیاده
 الف بعد موخده مفرشش کرده و لقا **جده** اسم فاعل ترکیبی مرکب کرده و نون

و آن که امر حاضر و استنق است پس معنی لغتی این درسیان داننده و مراد از این
فیما بین داننده و کنایه از قاصد و پائیدان که به بای فارسی می آید مبدل است
که موحده به بای فارسی بدل شود چنانکه تب و تب (ارو) و دیکھواسک -

باین ریش و فش مثل صاحبان دارد و عمامه بر سر و عمامه رافش در پس
خرنیت الامثال و امثال فارسی ذکر این گذارد مردمان او را در بادی النظر صاحب
کرده از معنی و محل استعمال ساکت - علم و نیک بخت دانند با بجمه بالاین ریش
مؤلف عرض کند که این مثلی نیست (و فش) و مجاوره فارسیان معنی با این
بلکه معنی حقیقی است فارسیان چون کسی بزرگی) باشد و بس (ارو) دکن
را که بصورت نیک بختی می نماید مرکب مین بختمین " باین ریش و فش به افعال
فعل ذمی بنید بختی او گویند که " بسی " اس کا مقصد یہ ہے کہ باوجودے کہ
باین ریش و فش این کار می کنی " و این چهرے سے بزرگی کے آثار نمایان ہیں
مقولہ عجم است یعنی باوجودیکہ بصورت ایسے افعال کرتے ہو۔

آثار بزرگی داری و بیزیت خلاف آن یا لویستی اصطلاح بقول ضمیمہ
مخفی مباد که موحده اول معنی باوجود) برهان ضروری العدم و بقول انند
است و فش بقول برهان آنچه از سر سبوانه فرنگ فرنگ فانی نیستی پیر
دستار بمقدار یک وجب بطریق عداقه مؤلف عرض کند که اصل این بایا
گذارد - حاصل اینست که کسی که ریش نیستی بود بایا معنی ضروری گذشت

و نیت یعنی خودش که مقابل هستی باشد که اسم مصدر این بای لغت فارسی پس (بای نیت) بمعنی حقیقی و وری الهم است و بجای خودش گذشت و معنی و نیت پذیر درست باشد الف چارم بل لفظی این بلحاظ معنی اسم مصدر (۲) است شده و آو چنانکه تاغ و توغ (ارو) شدن و بودن است و آنچه محققین بالا فانی بقول آصفیه عربی - فنا هونے والا این را مرادف بایستن گرفته اند مجاز باشد نیت و نابود هونے والا (ذوق ۵) و محتاج نداشتن محض مباد که بای امر حاضر کیا جانین هم زمانه کو حادث ہے یا قیام و نابای نیت و باید مضارع این صفت با کچه بلا سے اپنی کہ مین فانیون مین هم نوادر می بای و نابای را بنیل بایستن بقول اندکجواله فرنگ نوگ مصدر بایستن آورده بی خبری بروزن سایدن (۱) بمعنی بایستن - اوست از ماخذ (سید حسن اشرفی ۵) صاحبان بحر و موارد و نوادر که محققین ای خوشایند تر از زیبائی چشم بدو مصاور فارسی زبانند ازین مصدر چنین می بای (ارو) (۱) و کیهو ساکت و ما این را مصدر اصلی و نیم بایستن (۲) و کیهو بودن -

موحد و با موحد

ببا بقول جهانگیر باول مفتوح (۱) در خانه گویند و بقول برهان و امیری و جانی (۲) آشی را هم که از بن پزند - خان آرزو و سرچ بدگر قول برهان گوید که بمعنی دوم ظاهر مرکب است از با و بن و بنو به با بنه بنه و بنه و بنه

(الخ) مؤلف عرض کند کہ ماخذ معنی دوم را درست بیان کرد کہ موافق قیاس است و بامعنی آتش بجایش گذشت و ماخذ معنی اول را برای ما گذاشت مخفی مباد کہ در خانہ و سر را در عربی باب گویند و بامعنی است بہ قلب بعض چنانکہ اسطرخ و اسطرخ و اقرار و اقرار و باتون و باتون (ار دو) (۱) دروازہ گھر کا بندگر (۲) آتش بن یعنی وہ آتش جو قہوہ کے سفوف سے بنائی جاتی ہے۔ مؤنث۔

بیاد بردادن مصدر اصطلاحی برہا لفظ چاق اگر بقاف باشد ترکی خواہد بود و ضائع کردن است و کلمہ برزائد باشد کہ قاف در فارسی نیست و اگر بدل بود (انوری ۵) بخاک در کندش ہم زمانہ موافق لہجہ عراقیان متاخر شکل است چون قارون و بیاد و در بدش ہم زمانہ زیرا کہ در قوافی قاف واقع گشتہ و آن چون قارن و (ار دو) بر باد کرنا۔ چوبی باشد سر کچ ہیئت مخصوص (شفائی بقول آصفیہ۔ تباہ کرنا ضائع کرنا۔ نیست ۵) قوامی ماسکات کو تہی نمود ترا پی و نابود کرنا۔

بیاد چاق گرفتن مصدر اصطلاحی عرض کند کہ بلحاظ تقیم بیان کردہ آتش خان آرزو در چراغ ہدایت گوید کہ زیر است کہ (بیاد چینی گرفتن) را قائم کنیم ضرب چاق گرفتن است و فرماید کہ این کہ از استعمال آن چیز حرکت ہو پیدا شود لفظ مخصوص چاق نیست بکہ (بیاد و شناسا) و مصداق خاص در تقیمش داخل باشد گرفتن) و (بار کرہ گرفتن) نیز آمدہ و مخفی مباد کہ چاق بقول خان آرزو در سر

بجاء برهان گر ز آهنبین شش پره دورین آه ماد و جهان را بباد واداد از بس ادب
 زمان چوب دستی سرگرمه دار را گویند نقاب بران رو گذشتیم به (صائب)
 و صاحب لغات ترکی گوید که عسای کلزله (۵) می دهد از پرشتانی خرمن گل را به
 سرانام است (انتهی) باقی حال آید پس که گل را خاریش عندلیبان کرده به
 و اینجا یعنی صدمه و آسیب است که یعنی (انوری ۵) وادم و جهان بباد
 پانزدهم گشت (اروز) سرگرمه عشتش به را بدو حبه برنگیرد (اروز)
 پنچا نا - بر باد کرنا - دیکو بباد و بر وادون -

بباد وادون | مصدر اصطلاحی قبول | بباد و دشنام گرفتن | مصدر اصطلاحی
 ضمیمه برهان و بحر و اندکنا به از نیست بقول بحر صدمه دشنام رسانیدن بود
 و نابود کردن مؤلف عرض کند که عرض کند که خان آرزو در چراغ بدیل
 از بر باد و ضائع کردن است (ظهوری) (بباد چاق گرفتن) ذکر این کرده و
 (۵) در وادام دیده گوش کرده و کرده لفظ باد و اینجا بهم یعنی پانزدهم است
 عقل و هوش به طاقت بباد واداهن یعنی صدمه (اروز) گالیون سے چوٹ
 تگمت به (وله ۵) آبر و در طلب کرنا گالیان دینا -

بباد مده به به برق ریزی حیا سوگنده - بباد و رفتن | مصدر اصطلاحی قبول |
 (وله ۵) دل را نفسی نکرده طوفان به بحر و اندکنا بود شدن از لفظ بحر
 ناموس غش بباد وادیم به (وله ۵) طوفان کند که لازم بباد وادون است و از لفظ بحر

<p>(۱) شکیب و صبر و دل و دین بباد رفت که تعریف هر یکی ازین اصطلاحات آخر اند همه با چنانکه در موبالش هنوز تاجه کند (صائب) بجایش گذشت و نفس را درین مصدر (۲) بباد رفت سر غنچه تا دهن و اگر دزد اصطلاحی معنی دشنام گرفتن محل غور است که خنده ز ته دل بد عازده است (ارو) و بخیاں ماکنایه از شور و غوغا توان گرفت بر باد مونا بقول آصفیه تباه مونا. اجڑنا ازین ادعای مادر معنی شعر نقصانی پیدا نیت و نابود مونا نمی شود و این مرادف (به باد دشنام گرفتن)</p>	<p>بباد کردن مصدر اصطلاحی بقول اصلانیت بلکه این مصدر کنایه باشد بحر و اند مرادف بباد دادن (ارو) از مبتدای شور و غوغا کردن محققان بانام و کشو بباد دادن و نشان غور نکرده اند قائل (ارو)</p>
<p>بباد و نفس گرفتن مصدر اصطلاحی و کشو بباد و دشنام گرفتن اور ماری غوغا بقول و ارسته و بحر و اند مرادف بباد که لحاظ به شور و غوغا مین مبتدا کرنا آواز دشنام گرفتن یعنی صدمه دشنام رسانیدن است. دھوم مچانا</p>	<p>(شفیع اثر) گرفته است بباد و نفس بپار آور زدن استعمال یعنی شتم کردن</p>
<p>خلایق را با فقیه شهر جو قصاب تا بپار آور است معنی حقیقی - (انوری) فتح باب پوست و فر باید که باد بدین معنی محصور گفت بپار آور و قلب دی ماه شلخ نفس و دشنام نیت بپار آور و باد تیز است را (ارو) بار و کرنا بار و کرنا باد سیلی و غیر و هم آمده مؤلف عذریه بپار آور و (ارو) مصدر اصطلاحی</p>	<p>(۳۰۰)</p>

<p>بہمان است کہ بر آوردن بازار گشت بیا ز بچہ و آمدن مصدر اصطلاحی (صائب ۵) عیب صاحب نہان چند بیا ز آری ہوا چند از ان گلبن پر گل کف پر خا آری ہوا (ارو) دیکھو آو ردن بازار ۔ کو دین مشغول ہونا ۔</p>	<p>بہمان است کہ بر آوردن بازار گشت بیا ز بچہ و آمدن مصدر اصطلاحی (صائب ۵) عیب صاحب نہان چند بیا ز آری ہوا چند از ان گلبن پر گل کف پر خا آری ہوا (ارو) دیکھو آو ردن بازار ۔ کو دین مشغول ہونا ۔</p>
<p>بازار افتادن مصدر اصطلاحی بقول بحر و اند فاش و رسوا شدن مؤلف عرض کند کہ این کنایہ باشد کہ ذکر چیزے کسی را نوبت بہ بازار رسیدن مراد از شہرت کامل باشد اگر آن راز است می شود و اگر ذکر شکایت است رسوائی است از ہمین نتیجہ معنی کنایہ پیدا شد خلاف قیاس نیست (مولانا سانی ۵) خواہی خبر از خانہ بازار ریفقت کو از بیخبران گذشتہ اور کو سے کے حوالہ کرنا ۔</p>	<p>بازار افتادن مصدر اصطلاحی بقول بحر و اند فاش و رسوا شدن مؤلف عرض کند کہ این کنایہ باشد کہ ذکر چیزے کسی را نوبت بہ بازار رسیدن مراد از شہرت کامل باشد اگر آن راز است می شود و اگر ذکر شکایت است رسوائی است از ہمین نتیجہ معنی کنایہ پیدا شد خلاف قیاس نیست (مولانا سانی ۵) خواہی خبر از خانہ بازار ریفقت کو از بیخبران گذشتہ اور کو سے کے حوالہ کرنا ۔</p>
<p>در خانہ ما باش ہوا از سند پیش کردہ محققین معنی افشا پیدامی شود نہ رسوائی ۔ قتال ۔ (ارو) فاش ہونا ۔ رسوا ہونا ۔</p>	<p>در خانہ ما باش ہوا از سند پیش کردہ محققین معنی افشا پیدامی شود نہ رسوائی ۔ قتال ۔ (ارو) فاش ہونا ۔ رسوا ہونا ۔</p>

برده ایم با سایہ بر بالای خود می افکند و دیوار	دیگری باشد و خصوصاً برای کسی می شود
ماہ مؤلف عرض کند کہ بلند کردن است کہ باغوائ ہنائی کسی کاری کند می گویند کہ	
وبس (ارو) معراج کو پہنچانا بلند کرنا خطای اونیت کہ بیال دیگری پروازی	
بیال دیگری پروازی کند امثل (بیال) (ارو) دکن میں کہتے ہیں "ہم خوب	
دیگری پرواز کردن) کنایہ باشد از کاری	جانتے ہیں انکی اڑان اپنے پروان پہنچان
بزور و حمایت کسی کردن کہ می آید و بہار	ہے یعنی در پردہ کوئی اور شخص اسکو
ہمن مصدر را در ردیف بای فارسی پرواز	مدد دیر ہا ہے اور یہ کام کر رہا ہے نیز
بیال دیگری کردن) نوشته و سندی کہ از	کہتے ہیں کہ کسی اور کے برتنے پر کودتا ہے
میرزا طاہر وحید در انجا آوردہ برے	یعنی اور کے سہارے پر یہ کام کرتا ہے۔
(پرواز بہ بال دیگر باشند) است صاحب	(الف) بیال دیگری پرواز کردن
خرنیتہ و امثال فارسی ذکر این کردہ اند	(ب) بیال دیگری پریدن
و صاحب محبوب الامثال تحتانی بر لفظ دیگر	(ج) بیال کسی پرواز کردن (الف)
می افزاید مؤلف عرض کند کہ این مثل	(د) بیال کسی پریدن (و ب)
است ما خود مشتق از مصدر بالا و بر زبان	(ه) بیال کسی چولان کردن بقول
معاصرین بای حتمی بعد لفظ دیگری باشد۔	(و) بیال کسی رقص کردن بحر زو
فارسیان استعمال این بحق کسی کنند کہ کار	و مدد کسی کاری کردن۔ خان
لقوت بازوی خود کنند و کارش با مداد	آرزو در چراغ نسبت (الف) بذکر معنی با

گوید کہ جولان ورقص کردن نیز صاحب کو دنا۔ کسی کے ہاتھ پر کٹ پتلی بن کر چنا
 اندوکر (ب) بدون پای وحدت و ذکر یعنی خود وجود معطل رہنا اور دوسرے
 (ج۔ و۔ ہ۔ و) کردہ فرماید کہ بجایت کسی کی مدد سے کام کرنا۔

بزرگی فروختن۔ صاحب چہانگیری بذکر بیالین سر نہادن اصداصلطاحی
 (ب) گوید کہ کنایہ انکار یا بجایت پیش کنایہ باشد از دراز کشیدن و خفتن (کنایہ)

بران و صاحب سروری (د رطحات) (س) بر بنی خیز و ز شور و شر یا رب بخت من
 ناگرم (ب) فرماید کہ بجایت و گبری کاری پادور کد امین ساعت سنگین بیالین سر
 لرون و صاحب رشیدی بر (ب) گوید کہ نہاد (ا۔ و۔ و) تکیہ پر سر رکھنا بیونا۔

بجایت کسی کا پیش بردن۔ صاحب بیالین فرار آمدن اصداصلطاحی
 (ب) (کنایہ) ہنر یا سروری مؤلف عرض قریب بستر آمدن و پرسش احوال و عبادت

کہ مذکور زبان سروری در بیان بہتر از کردن (انوری) (س) بصدا لطیفہ بیالین
 و بجز متعین اسد۔ داین کنایہ باشد از چو سن فرار آمدن و مراجعہ در کف خواب و غار

معطل ہوون کسی و ہانتیار و گبری بودن ویداسیر (ا۔ و۔ و) بترے کے پاس آنا
 (طبری) (س) رخسار و رخ توانا آن۔ جھپنے کے پاس آنا۔ خیریت پر ہی نہانا۔

زلف کشدہ آرمی خوبی بہاں آن می پرو بسا علم بر آمدن استعمال بر آمدن بر با
 (ا۔ و۔ و) (ا۔ و۔ و) کسی کی مدد سے و جلوہ گر شدن بر بام باشد (انوری)
 کہم کرنا۔ (و۔ و۔ و) کسی کے بل پر اترنا (س) دوال کوں نام نہیب کو بظلمہ و زنا

<p>صد بلند کنم چرخ را بیا بم بر آیم باز در حد اعتدال را نگاه ندارد و بجای او این مثل می زنند (ارو و) دکن مین کتین پن</p> <p>سیام بلند دست بر مثل صاحبان شری لگا کر آسمان پر نہیں جاسکتے جو شخص اپنے حوصلہ اور حد سے بڑھ کر بلند پروازی کرنا چاہتا ہو کھٹے لئے کہتے ہیں</p> <p>ساکت - مؤلف عرض کند کہ معاصرین و احباب آپ تو شری لگا کر آسمان پر عجم بر زبان دارند و بجای لفظ رسالت جانا چاہتے ہو چیت پرستے تارے پکڑنا چاہتے ہو نیز کہتے ہیں یہ تو جنون اور بجا (اندازہ نگہ دار) می شود یعنی بلند پروازی حدی دار و نباید کہ باز حد اعتدال بیرون نہیں کسی کہ در بلند پروازی</p>	<p>حد اعتدال را نگاه ندارد و بجای او این مثل می زنند (ارو و) دکن مین کتین پن</p> <p>سیام بلند دست بر مثل صاحبان شری لگا کر آسمان پر نہیں جاسکتے جو شخص اپنے حوصلہ اور حد سے بڑھ کر بلند پروازی کرنا چاہتا ہو کھٹے لئے کہتے ہیں</p> <p>ساکت - مؤلف عرض کند کہ معاصرین و احباب آپ تو شری لگا کر آسمان پر عجم بر زبان دارند و بجای لفظ رسالت جانا چاہتے ہو چیت پرستے تارے پکڑنا چاہتے ہو نیز کہتے ہیں یہ تو جنون اور بجا (اندازہ نگہ دار) می شود یعنی بلند پروازی حدی دار و نباید کہ باز حد اعتدال بیرون نہیں کسی کہ در بلند پروازی</p>
<p>بتک بقول جهانگیری و برهان و رشیدی و جامع و ناصری با اول کسور بتانی زده و تانی فوقانی مفتوح پاره از خوشه انگور و خرما بود که چند دانه مانند خوشه کوچک یکی جمع آمده باشند و آنرا بر زبان قزوینی آتش گویند خان آرزو در سراج بر ذکر قول رشیدی و برهان قانع صاحب برهان همین لغت را به همین معنی بیا</p> <p>فارسی اول و دوم هم آورده صاحب انند صراحت کند که لغت فارسی است مؤلف عرض کند که اسم جامع گیریم یا مرکب از لفظ و کاف تصغیر بوجه قبول بر</p>	<p>بتک بقول جهانگیری و برهان و رشیدی و جامع و ناصری با اول کسور بتانی زده و تانی فوقانی مفتوح پاره از خوشه انگور و خرما بود که چند دانه مانند خوشه کوچک یکی جمع آمده باشند و آنرا بر زبان قزوینی آتش گویند خان آرزو در سراج بر ذکر قول رشیدی و برهان قانع صاحب برهان همین لغت را به همین معنی بیا</p> <p>فارسی اول و دوم هم آورده صاحب انند صراحت کند که لغت فارسی است مؤلف عرض کند که اسم جامع گیریم یا مرکب از لفظ و کاف تصغیر بوجه قبول بر</p>

رستنی و درخت پر شاخ و برگ کی که بسیار بلند نشود پس پاره از خوشه انگور و خرم
 هم که شاخ های خورده تر دارد بپوشه را ماند و او بوحده بدل شد چنانکه او آب و
 های موز بر کرب با کاف تصغیر حذف شده کمره موحده اول نتیجی لب و لهج فارسی
 است و آنچه بای فارسی آید سببش که موحده به بای فارسی بدل شود چنانکه اسب
 و اسب و جادار و که این را مرکب از سبب و تک گیریم و سبب با کسر بقول معاصرین
 زردشت در ژند و پازند و اند را گویند حیف است که اهل لغت ازین سبب
 و تک بقول برهان با کاف عربی معنی اندک و قلیل و کم باشند پس معنی لفظی این و آن
 قلیل و کنایه از پاره از خوشه انگور و خرم (ار و و) انگور کینچور که خوشه کایا که خسته

به بحر جزری رفتن مصدر اصطلاحی - آصفی کس بات که مفر و پیچیدگی حقیقت کو
 بقول بحر غور کردن در ته کاری صاحب پیچیدگی - انهما کو پیچیدگی اصل مطلب در پی
 اند بذر معنی بالا فرماید که گویند به بحر فکر کریم است و کو پیچیدگی
 رفتیم یا به بحر فلان کار رفتیم مؤلف سبب آوردن مصدر اصطلاحی آماده کردن
 عرض کند که خلاف قیاس نیست و درینجا و ناخوش آوردن (نوری) کوئی بسیار کم
 بحر معنی ته و عمق است بر سبیل مجاز و این بدیهه کهن من زمین سخن تنگم تو با که در کجایی
 کنایه باشد (ار و و) ته کو پیچیدگی بقول (ار و و) برای پراگنده ناخوش گردن

بحر بقول جهانگیری و برهان و رشیدی و ناصری و جامع با اقل و تالیف مشهور (۱) نام
 جانوریست صحرانی شبیه به گربه که دم مذام و نه پوستش پوستین سازه و از آن بهر نیز

مانند و خان آرزو در سراج ہم ذکر این کرده مؤلف عرض کند کہ ماین را سبیل
و بر دانیم کہ می آید و او بدل شد بہ موحده چنانکہ آو آب و و بر لغت عرب است
بقول منتخب بفتحین بمعنی ششم شتر و ششم ناک شدن و صاحب غیاث بحوالہ صراح گوید کہ
و بر بالفتح جانور است شبیہ کبرہ و صاحب اندزم گوید کہ بالفتح لغت عربی است اسم
جانور کی مانا کبرہ مگر خرد تر از آن و آنرا بفارسی ونگ گویند و در ترکی سغور و صاحب
برہان بر ونگ فرماید کہ بفتحین بہمان جانور کہ بحر بی و بر گویندش (الخ) پس متحقق شد
کہ بے بر بدین معنی مفرس است و خود خان آرزو و بر را بدین معنی لغت عرب تسلیم کرد
اتما بہ بیان ماخذ بے خیال خود را بسوی و بر نبوده (ار دو) بے ونگ فارسی مین
ایک صحرائی جانور کا نام ہے جو بلی سے مشابہ ہوتا ہے جسکو دم نہیں ہوتی اس کے پوست
سے پوستیں بناتے ہیں۔

(۲) بے با قول و ثانی مفتوح بقول جہانگیری و برہان و رشیدی و ماصری و جاح
نانی باشد کہ در میان روغن بریان کنند صاحب مؤید این را بالفتح گوید مؤلف عرض
کند کہ بت بہ تشدید مہ قدہ دوم بقول اند لغت عرب است بمعنی روش و کوہ کہ
و فرہ جاد ارد کہ فارسبان بہ تخفیف ہوئی اسی نسبت در آخرش زیادہ کرده باشند
چنانکہ انگشت و انگشتیں بمعنی لفظی این منسوب بکوہ کہ فرہ و کنایہ از نانی معروف
کہ بہ نسبت دیگر ناہا بسبب روغن و خمیر بالیدہ می باشد۔ یکی از معاصرین عجم
با ما گفت کہ وجہ تسمیہ این خرب نیست کہ فارسبان در میان گردہ بے رازا لطرش

بانگشت خود نقش کند کہ ہیئت مجموعیش آرا مشابہ می کند بصورت شیر بر و شکل نان
 همچون صورت ببر می نماید ما گوئیم کہ اگر بچنین است مجاز معنی سوم باشد و بصورت
 اول مفرس (اردو) ببر فارسی میں ایک خمیر دار روٹی کا نام ہے جو گھی میں تلتے
 ہیں حبیبہ دکن کا پھلکہ اور اُس پر نقش و نگار ایسا ہوتا ہے کہ اُس روٹی کا گردہ ببر
 کی صورت کے مشابہ ہوتا ہے۔ مؤنث۔

(۳۳) ببر بقول جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع و مؤید با اول مفتوح و ثانی زرد
 نام درندہ است معروف صاحب ناصری این را ہم بفتح اول و دوم آوردہ گویند
 کہ درندہ است قوی پیکل از امثال شیر و فرماید کہ رستم کی را از انہا کشتہ ببر
 خود جائہ جنگ دوختہ و آن را (بیربان) گویند و در شاہنامہ بسیار مذکور و بقول
 منتخب بالفتح ببر لغت عرب است بمعنی درندہ معروف از قسم شیر و ببر جمع آن
 اما صاحب سوار السبیل گوید کہ ببر بسکون دوم مقرب است از (ببر فارسی) بچنین
 کہ شیر نہ باشد و محققین لغات عرب ہمزبانہش معاصرین عجم بر زبان دارند و صاحب
 رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این کردہ گوید کہ شیری کہ موی دارد
 مؤنث عرض کند کہ بجز تحقیق بالغت فارسی است و در ہندوستان بہر شہرت
 کہ طرف ہر دو گوش و اطراف سرش موی بلند باشد (اردو) ببر بقول آصفیہ عربی
 اسم مذکر۔ ایک قسم کا بڑا شیر جو افریقہ کے ہون میں پایا جاتا ہے۔ بفتح ہر دو بانگشت
 (۳۴) ببر بقول جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع و مؤید با اول شرح ثانی زرد

جلیه جامه بود از پوست درنده که رستم آنرا هنگام خنک پوشیدی و صاحبان جهانگیر
و برهان بقول بعض گویند که پوست گوان دیو بوده و آنرا بر بیان نیز نامیده اند -
(فردوسی ۵) چو من بپوشم بر وزن بر دژ سحر چرخ و مه اندر آرم گبر و کاخان
در سراج نسبت معنی سوم و چهارم گوید که آنچه معلوم نمی شود هر دو یکی است و جامه مذکور
از پوست درنده مذکور بود و به تحریک و سکون و بوم هر دو درست است چنانکه گرسنه
و گرسنه و ترش و ترش و فرماید که جامه رستم را (بر بیان) و بر تنها نیز گویند مؤلف
عرض کند که محقق آخر الذکر که معنی سوم و چهارم را یکی می داند تسامح اوست اگر جامه
رستم از پوست ببر باشد و بجز آن جامه را بر نام کرده باشند از منصور تاجیک
نتوانیم گفت که هر دو یکی است - قنابل (ار و و) ببر فارسیون نے اس پوستین
کو کہا ہے جو رستم نے اپنے لئے پوست ببر سے بنایا تھا - مذکر -

(۵) ببر - بقول برهان و مؤید کبیر اول موش را گویند و بعلرب فارسی خوانند مؤلف
عرض کند که حیف است که سزا استعمال پیش نه شد تحقیقین زبانان و معاصرین غم
ازین ساکت اگر سزا استعمال پیش شود توانیم عرض کرد که اسم جامه فارسی زبان
باشد دیگر هیچ (ار و و) چو بقول آصفیه - اسم مذکر - موش - فارسی -

(۶) ببر بر وزن کمر بقول بهار نام دیو می که گوآن نیز گویندش و او را رستم در
حدود شام کشته از پوست او نه رده ساخته و آن رده را نه خرق و خرق امین بود
و تیغ و تیر در و کار نمی کرد مؤلف عرض کند که دیگر تحقیقین فارسی زبان ازین

ساکت اگر سند استعمال پیش شود توانیم خیال کرد که لقب باشد نظر بر شجاعت و تنوع
 این دیو که استعاره آن را بر نام نهاده باشد مجاز معنی سوم (ارو) ایک دیو کا
 لقب بر ہے جس کا نام اکوان تھا جو رستم کے ہاتھ خسرو دثام میں مارا گیا۔ مذکر
 (۷) برروزن کمر بقول بہار جہاں متاخرین یعنی پہلوان مؤلف عرض کند کہ
 محققین زبان دان و معاصرین حجم ازین ساکت خلاف قیاس نیست کہ بر الاستعار
 بمعنی پہلوان گیریم (ارو) پہلوان لقبا، آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر بخت
 بدن کا آدمی۔ توانا۔ قوی جثہ۔ دلاور۔ دلیر۔ بہادر۔

برالہ بقول برہان بضم اول بروزن ترغالہ ملغت شند و پازند و ایلست
 کہ آنرا شجرہ رستم گویند و آن زراوند طویست باروغن بر بدن مانند شمش
 را بکشد صاحب محیط فرماید کہ اسم زراوند طویل و برزراوند طویل فرماید کہ بعض
 گویند کہ نبات این را با فریقہ شجرہ رستم و بعضی اندلس شجرہ مصدر و سمرقار
 و سمرقران و بیونانی ارسلو کوحس و سطریطس نامند یعنی است کہ طبع آن
 تلخ باندک زہومت و آن را عطاران در تربیت روغن ہا استعمال می کنند و
 بہترین آن سطر زعفرانی است و آن گرم و در سوم و خشک در دوم۔ در نبات
 لحم قروح و اصلاح قروح خبیثہ موافق است و منافع بسیار دارد الخ مؤلف عرض
 کند کہ برالہ۔ بکسر موحده اول و سکون ثانی و نشدید نام و نامی در قور و بقول
 محیط محیط لغت افریقی است زراوند بایل را گویند فارسیان بہ خفیہ نام و

تبدیل نامی مدورہ بہ ہای موز و متصرف در اعراب استعمال این کردہ اند پس منقر
باشد (اردو) زراوند دراز و طویل بقول جامع الادویہ ایک درخت کی جڑ
جگر و طحال کو مضر۔ رطوبت کو جذب کرتی ہے اور ورمون اور ریاح کو تحلیل
سدون کو کھولتی ہے (الخ)

بہر بیان اصطلاح۔ صاحب سروی می پوشید خان آرزو در سراج بذیل تیر
گوید کہ (۱) جامہ بود از پوست چنگ گوید کہ جامہ رستم را ببر و بہر بیان ہر دو
یا ببر کہ رستم پوشیدی و بعضی گویند کہ گویند مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی سوم
پوست اکوان دیو بود و بقول بعض از است کہ این ملبوس جنگی را بنام جانوری
بہشت آوردہ بودند صاحبان چہ انگیزی موسوم کردند کہ از پوست آن ساختہ شد
ورشیدی فرماید کہ معنی سیر است کہ گذر و وجہ تسمیہ مہا بخاندکور مرکب اضافی است
(فردوسی ۵) یکی درع پوشتم ز بہر بیان و ببر کہ بہین معنی گذشت مخفف این (اردو)
کہ کز آب و ز آتش نیاید ز بیان و نیز و ببر بیان۔ رستم کے اُس لباس کا نام ہے
نہ نیزہ گذار آیدش نہ از پیچ زخمی نکار جو ایک شیر یا دیو یا کسی جانور کے پوست
آیدش نہ ز خستآن و جوشن فروز و اندر سے بنایا گیا تھا۔ مذکور۔

ہمی نام بہر بیان خواندش و صاحب (۲) بہر بیان۔ بقول بہر بیان جانوریت و شمن
برہان آوردہ کہ بکسر راے قرشت ہا شیر و شیر شرزہ مہانت اور رستم اندر
جلیہ جامہ کہ رستم روز ہای جنگ کوہ ہای شام گشت و پوست آن را جلیہ

جامه ساخت خاسیتش آنت که در آتش و لجه مقامی تحتانی اول را هم حذف کرد
نه سوزد و در آب غرق نه شود و هیچ حربه بر آن و شیرزده بر وزن هرزه بر زبان ماند و
کار نکند و گویند وقتی در زمان انوشیروان همین لغت بمعنی خشمگین و برهنه دندان
آن جانور بهم رسیده بود و هر اسوار را مشت و زور میزد هم آمده و اطلاق این بغیر از
او فرستادند و آن جانور در میان آن عت شیر و پلنگ بر سبع دیگر می گفت و همین را فایان
اقتاد و همه را مجروح ساخت و کشت و خورد بیان گویند صاحب هفت بحواله قنیه گوید
صاحب مؤید گوید که نام جانور است که ما که بیان بفتح اول درنده ایست دشمن
وی در کوه قاف است و گذر وی در کوه شیر پس بر بیان بمعنی شیرزه باشد که در
البرز اقتاد رستم او را در کوه شام کشت شیر و دشمن شیر است و لفظ ببر درین
مؤلف عرض کند که ببر جانور است معروف مرکب بمعنی نوع باشد و این مرکب است
از اقسام شیر که ذکرش بر معنی سوش کشت که ترکیب عام با خاص مقصود را ظاهر
و شیرزه بقول برهان بحواله مؤید درنده است که چنانکه روز یکشنبه و شهر حیدر آباد
غالب تر از شیر درنده و معاصرین عجم گویند بای حال ببر بیان درنده ایست از
که اصلش شیر زای بود بمعنی زاینده شیر اقسام شیر و قوی از شیر و دشمن شیر و مجرور
و ببر شیر و از معنی لفظی تفوق و ترجیحش شیر ببر و مجرور بیان هم به همین معنی است
ظاهر می شود بکثرت استعمال تحتانی آخره (ار دو) و یکم ویر که تیسرے معنی
حذف و الف به های هوز بدل شد و لب (۴۰) ببر بیان بقول برهان دیباچه شیر

رومی را نیز گفته اند کہ ہر ساعت بزرگی نشا حد و دشا م کشتہ از پوست وی ز رہ
وارستہ و بحر گوید کہ دیبای معلّم است ساخت (انج) مؤلف عرض کند کہ
کہ در ارض روم یافتہ کہ آن بالوان مختلفہ بخیال ما نام نباشد بلکہ نقیب اولیٰ یعنی نظر بر
در نظر ہا جاوہ کند (طالب آملی ۵) نیز خود بخوار می و شجاعت اکوان آنرا بر بیان
ولی را اہم اینک اینک بہ تن حلدہ داغ گفتند مجاز معنی دوم (ار و و) بر بیان
بر بیان ہم (ز کی ندیم ۵) پیر ز افک فارسیون نے اُس دیو کو کہا ہے جس کا نام
بر بیان پوش مرا شوہر دختر ز رستم اکوان تھا و لکھو اکوان۔

دستان ابراہ است و صاحب مؤید ہم ذکر (۵) بر بیان۔ وارستہ گوید کہ شعرا می تاخیر
این کردہ مؤلف عرض کند کہ محققین معنی پہلوان آرد و از کلام محسن تاثیر سند
صاحب زبان کسی ذکر این معنی نکرد و از گیر و (۵) بحر یک سخن از طوطی نطق نہ تراو
ہر دو اسناد بالا معنی اول پیدا است اگر بہ اہل ز و و رنگی نہ ند بر بیان ہم و مؤلف
سندی دیگر برای استعمال این معنی بدست عرض کند کہ درین شعر بر بیان مرکب اضافی
آید تو انیم عرض کرد کہ مجاز معنی اول است باشد کہ بیان خود را با بر تشبیہ دادہ است
نظر بر نقوش و صفاتش (ار و و) بر بیان۔ بر بیان ہی ہا نہ است کہ بجایش گذشت
فارسیون نے دیبای رومی کو کہا ہے۔ بحر بخیال بالطفی مذا رو کہ درین شعر (بر بیان)
(۴) بر بیان۔ بقول وارستہ و بحر نام دیو است را بہی پہلوان گیریم و بہتر از ان است
کہ آن را اکوان نیز گویند و او را رستم در کہ بیان خود را نظر بر روز بیان تشبیہ ہم

بایبر (اردو) پہلووان - قبول آصفیہ - ببر کشیدہ ہم جلوہ اندیشال کس و پرنیان
نارسی - اسم نگر سخت بدن کا آدمی کس پوٹھی مباد کہ از ہر دہنا و آخر الذکر
ورست اندام - سخت و توانا قوی جثہ - اصطلاحی

(الف) پیر و کشیدن	مصدر اصطلاحی (د) ببر کشیدن ملبوس	بمعنی لباس
(ب) پیر و گرفتار	صاحبان نوید (ہ) پیر گرفتار	پوشیدن پیرا
(ج) پیر کشیدن	واند و ہفت (و) مرادف ببر کشیدن باشد (ظہوری ۷)	

وکر (ببرنگ و کشید) کردہ گویند کہ یا آغوش یگانگی کشودیم پو خود را و ترابر کشیم
محکم در کنار گرفت - مؤلف گوید کہ (اردو) الف و ب و ج وہ آغوش
متعلق است بمصدر (الف) کہ بمعنی در مین لینا قبول آصفیہ بحال عنایت محبت
کنار گرفتن است و (ب و ج) مرادف سے بغل مین لینا - نہایت شوق سے بغل گیر
(ظہوری ۷) چو این گفت ببر و گرفتار مونا - گلے لگانا - (د) لباس پہننا -

گفتم پو کہ جان جان و قرار دلی و نور لب و ببر گ گندنا بستن مصدر اصطلاحی
(ظہوری ۷) دعوی اتحاد ظہوری غلام قبول بج بمعنی بست بستن مؤلف عرض
نیت پو برخویش و اکتم بغل اورا ببر کشتم پو گند کہ مقابل تنگ بستن باشد و این کفایت
(ولہ ۷) نزدیک شد کہ جوشن غیرت ببر اسے کہ زمینی حقیقی پیدامی شود صاحب
کشم پو بر روی غیر تیغ دعای سحر کشتم پو مؤلف وکر (ببر گ گندنا بستہ) کردہ گوید
(ولہ ۷) تشریف زیب عشق ظہوری کہ اسی بست بستہ (الخ) و این نامی مطلق

(د) (ظہوری ۷) (ببر کشیدن)

(ظہوری ۷) (ببر کشیدن)

همین مصدر راست و بقول صاحب شمس عرض کند که ما ذکر معنی اول بر استرنگ
 (بر برگ گندنا مانده) بمعنی ست مانده و بجا کرده ایم و مهمل را بنجا نوشته ایم که آن را
 مانده بخيال ما خطای اوست که بعوض بستن بتازی بر بروج به تختانی اول و حامی خطی
 مصدر مانند را استعمال کرده است خوانند و بر بروج الصنم هم و صاحب منتخب
 یا تصرف کاتبش مخفی مباد که گندنا نوعی از گوید که به تختانی اول و موحده دوم مردم
 سبزه خوردنی است مثل سیر (که زافی الغیاث) گیاه و بجوالة قاموس فرماید که بتقدیم موحده
 ما ذکرش بر آخر خط کرده ایم پس حمیری بر تختانی هم به همین معنی آید پس بخيال ما
 را بعوض رسن از برگ نازکی بستن گویا تسامح محققین بالا باشد که این را لغت
 نه بستن است که مقصود اصلی بستن ازان فارسی قرار دادند اگر تصدیق استعمال
 حاصل نمی شود و همین است وجه کنایه این در فارسی بهر دو موحده شود و توانی
 و سیلا باندنها بر اسم باندنها و کن عرض کرد که تختانی اول بدل شد به موحده
 مین پهلپهل باندنها بگفته مین - چنانکه بالیوس و بالیوس و حامی خطی را
 بروج **القبول ضمیمه** برهان (بجوالة مؤید) بغلطی کتابت جیم عربی کردند و این تبدیل
 بر وزن مخلوج (۱) استرنگ که مردم گپا خلاف قیاس است اندرین صورت
 باشد و بجوالة کشف اللغات گوید که (۲) این را مفسر گیریم نسبت معنی دوم
 باشد صاحب استرنگ جوالة فرنگ بزرگ معلوم شد که مقصودش چیست و ص
 معنی اول فرمایک لغت فارسی است مؤید ازین ساکت بغلطی صاحب ضمیمه

(۱۱۱۱)

<p>می نماید یا کاتبش (اردو) (۱) و کمیو به بستر قیادون استعمال در از کشیدن</p>	<p>استرنگ (۲) نخوڑنا۔</p>
<p>بر بستر (ظہوری ۵) بالین قبول نیت</p>	<p>بیس آمدن مصدر اصطلاحی بقول زنگہای باغ خلد از خار کوی عشق بستر</p>
<p>بجز بختی ترک وادن و بس کردن مؤلف فتادہ ایم (اردو) بچھونے پر ٹیٹا۔</p>	<p>عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان (الف) پسودون (الف) بقول بجز کبیر</p>
<p>ذکر این نکرد و سندا استعمال ہم پیش نشد۔ (ب) پسووه اول و سکون ثانی و</p>	<p>معاصرین عجم بر زبان نذر اشتقاق سند و او معروف (۱) دست زدن و (۲) دست</p>
<p>باشیم (اردو) بس کرنا صاحب تصفیہ مالیدن و (۳) لامسہ کردن و مس نمودن</p>	<p>نے اس کو ترک کیا ہے اور (بس کرو) پر و دم سورخ کردن (کامل التصریف)</p>
<p>فرمایا ہے کہ (محاوہ) ختم کرو۔ جانے دو و مضایع این بسباید۔ و فرماید کہ باید نیت</p>	<p>ٹھیر و جب رہو بوقوف کرو۔ صبر کرو۔ کہ در اول صدری کہ حرف باہی مکیور</p>
<p>قانع ہو۔</p>	<p>یا کلمہ دریا بر یا فرایا فرو در آید پس اگر</p>
<p>به بستر افگندن مصدر اصطلاحی۔ از حذف آنها صورت دمعنی آن مصدر</p>	<p>کنایہ باشد از بیمار و رنجور کردن (ظہوری) باقی ماند و صلی باشد والا اصلی و جوہر</p>
<p>(۵) تاسیجا از رشک خود به بستر افگنم کلمہ بود و (ب) بقول برہان و جامع بر</p>	<p>چشم دارم پریشانی از زنگس بیمار او۔ وزن بیہودہ بمعنی (۱) دست زدہ و (۲)</p>
<p>(اردو) بیمار بنانا۔</p>	<p>دست مالیدہ و سووہ و (۳) لس کردہ</p>

(۱۱۱۱)

وس نموده و (۴) سوراخ کرده صاحب اصلست که از سا وضع شد تفصیلش بجا	ناصری بر معنی دوم و سوم قانع مؤلف خودش آید و بسودن مخفف بر سودن بجز
عرض کند که بسودن بابی و صلی مصدری را سه مهمله دوم فارسیان بای زائد در اول	بهین معنی می آید و جزین نیست که موحده زیاده گردند بسودن شد و آنچه بسودن به
زائد در اولش زیاده کرده اند و همین بابی فارسی اول و بسودن به بای فارسی	مصدر به بابی فارسی دوم هم می آید و بسودن دوم می آید بسیدل این است که موحده
به بای فارسی اول هم مخفی مباد که سا بی بای فارسی بدل شود چنانکه تب و تب	بقول برهان بمعنی سائیدن و سودن پس معنی سوم این بجا از اسم مصدر حقیقی
طرز بیانش در معنی درست نیست و است و معنی اول و دوم و چهارم مجاز	مقصودش جزین نباشد که بمعنی لس آن مخفی مباد که مضارع این بقاعده فارسی
است و مس که اسم مصدر سائیدن بسود باشد که بسود موحده اول و سکون دوم	و سودن باشد و خان آرزو هم بر سا و ضم سین مهمله و فتح واو آنچه صاحب بحر
گوید که بمعنی لس و مس کننده و امر بدین مضارع این را بساید نوشته بے حقیقت	معنی نیز (الخ) انجیال ما او هم سکندری نبوده اشکای او بر قاعده ایست که نشین
خورد که معنی اسم مصدری را گذاشت بی خبر از ماخذ مدون کرده اند و موهبا	و بر استلحاق سائیدن و سودن نظر اگر ماقبل آخر ماضی و اول بود در مضارع
برگذاشت با بجمه مصدر سودن که می آید بیشتر از بعد نقل فتح بر حرف پیشین بالف	

تبدیل داده یای وقایه مفتوح در آخرش	مقتضین فارسی از اصل حقیقت خبرند
زیاده نمایند چنانکه رباید از ر بود و بسایه	تدوین قواعد کرده اند و شقوق یک مصدر
از بسود و اما این قاعده را در پنجابی ضرور	را با مصدر و گیکه متعلق کرده اند و اختلاف با
خیال می کنیم و اگر استعمال بساید بد معنی نظر	ایشان اعتباری است و برستعمال هیچ اثر ندارد
آید توانیم عرض کرده که از مصدر ربسایدن	اما از اصول صحیحه پایی بیرون نیارد (ار و)
باشد که حالا متروک الاستعمال است	ما تهمه مارنا (۲) تهمه ملنا (۳) چھونا س کرنا (۴) سورج کرنا

بسلس القول برهان بفتح اول و سکون ثانی و ضم لام و سین بی نقطه ساکن ترتیبی باشد که از زمان خشک بار و غن و دوشاب کنند و بای فارسی هم آمده و هم او بر پیکس بهر دو بای فارسی بند کر معنی بالا فرماید که بقول بعض اشکنه باشد که از روغن و (پیان بر روغن بریان کرده) و آب و نان خشک سازند صاحب ناصری ذکر این کرده و بهر دو بای فارسی هم معنی آخر الذکر آورده صاحبان هفت و اندر متفق با برهان و ناصری مؤلف عرض کند که بسلس بضمتین لغت منتهی الارب نرسک و نرسک بقول برهان نام غله که عبری عدس گویند پس خبرین نباشد که فارسیان از همین لغت عرب زیادت بای زائد در اولش لغتی ساختند و برای مانی مخصوص کرده باشند که از غده عدس ساخته می شد و پس از آن تخصیص عدس در ترتیبش باقی ماند و نشانش بر اسم بماند لب و لجه مقامی در اعراب است و هم متصرفه کرد پس این را مفسر گوئیم

و آنچه بای فارسی می آید مبذل این است و بس چنانکه اسب و اسپ و شب و شب
(ارو) بلبس - فارسی مین ایک غذا کا نام ہے جو خشک روٹی اور گھی اور
شیرہ سے بناتے مین - مذکر -

<p>بہ بیبا و آمدن مصدر اصطلاحی - (جواب کردن) بمعنی جواب دادن و ترجیح بقول بجز بمعنی شروع شدن مؤلف کردن) بمعنی ترجیح دادن حیث است کہ عرض کند کہ حیث است کہ سند استحال محققین بالا این فقرہ را اصطلاحی یا مقول پیش نشد معاصرین عجم بر زبان ندارند و قرار داده اند و بیوی نفس جان کردن محققین صاحب زبان ساکت و لیکن را چہ الصورت مصدر می قائم نکردند و خلاف قیاس نیست (ارو) شروع ہونا حتی آنست کہ این بمعنی حقیقی است و استعمال بیوی نفس مکن جان اصطلاح - مصدر کردن ایجای خودش مذکور شود صاحب مؤید بحوالہ اصطلاح گوید کہ یعنی (ارو) لذت نفس پرانی جان کو فدا کر جان را تابع و مطیع نفس گردان صاحب بہانہ بچہ داوری شود مثل صاحبان ہفت صراحت فرید فرماید کہ یعنی از خرمیہ و احسن ذکر این کردہ از معنی و محل برای لذت نفس جان خود را مدہ ہو استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ فایز عرض کند کہ صراحت معانی نقطہ بوجہ اش چون کسی را ببند کہ بہانہ نفع خود حاصل و کردن بمعنی دادن ایجای خودش می آید می کند این مثل بحق اوزند گویند کہ چنانکہ (واد کردن) بمعنی داد دادن و این مثل قرار یافت از حکایتی کہ زنی</p>	
---	--

با بچہ خود بردو کان شیرین فروشی رفت کلکتہ مرا آفتاب می دانند کہ بردہ امہ بیاض
 طفل شیرخوارش از حرکات طفلی دست بر سحر مسودہ را (صائب ۵) تا بردو این
 طبق شیرینی زد شیرینی فروش بخندید و گفت غزل تازہ صائب بہ بیاض با ہمچو خورشید
 کہ بچہ تو شیرینی می خواہد۔ مادرش دست بکف خامہ زردار و بیج پوارستہ (بیاض
 دراز کرد و خوردن گرفت و گفت کہ و ورق و کاغذ بردن) (بو شقیۃ اسناد ذیل
 بہ ہمین یک وسیلہ ذریعہ شیر خودم اورا بمعنی بالا گوید) (طالب آملی ۵) نقل آن
 شیرینی میخو رانم (انتہی) از ہمین واقعہ این را زبرد ورق بردند و ان ورق را بشیر
 مثل قرار یافت (اردو) دکن میں کہتے حق بردند (ولہ ۵) حرف سخای تو چو
 پن ۱۱ اما کو بچہ کے طفیل میں خوب چکت بکاغذ برد و دیر پوزانوک خامہ اش نقط
 ملی ۱۱ یہ کہات اسی فارسی مثل کا ترجمہ زبرد فرو چکید و صاحب اسند نقل نگارش
 بہ بیاض بردن (مصدر اصطلاحی) مؤلف عرض کند کہ ما با ستنا و کلام
 بقول بحر مسودہ را صاف کردن صاحب قدسی و فیضی و صائب با صاحب بحر اتفاق
 تحقیق الاصطلاحات بذیل (از سواد بہ و اریم و از مصدر و راستہ اگر ذہ ورق
 بیاض بردن) ذکر این کردہ کہ بجایش بردن) قائم کنیم سند طالب آملی بکارش
 گذشت (حاجی قدسی ۵) سواد شعر را نمی خورد کہ از ان (نقل بر ورق بردن)
 خامہ چون برد بہ بیاض پوزار شک آورد بعضی نقل نوشتن و نقل تحریری کردن پسند
 آب سیاہ چشم مسودہ (فیضی ۵) سواد و (حرف بکاغذ بردن) (بو شقیۃ سندش معنی

مطلق نوشتن است لهذا العجب چه مایه مبضه کرنا۔ کہتے ہیں۔

بی اعتنائی در تحقیق فارسی زبان بکار برده بیع کشیدن چیرنی **مصدر اصطلاحی**

وارستہ نگاہ بر تحقیق نہ نگار و نقل محاش در معرض بیع آوردن چیرنی و قابل بیع

عقل ندارد۔ مخفی مباد کہ (بیاض) بقول قرار داونش (ظہوری) قیمتی مالہ

منتخب بمعنی سپیدی است و بقول نجیث بہ بیع کشیدہ پانفس مایہ دارما آخر پرا (اروی)

کاغذ سادہ مانوشہ پس معنی خطی مصدر۔ معرض بیع میں لانا۔ فروخت کے قابل قرار دینا

(بیاض بردن سواد یا سووہ یا غزل) بسین تفاوت رہ از مثل صاحبان

نقل کردنش بر کاغذ سادہ و کنایہ از کجاست تا بجای خرنیہ الامثال

تبیین آنت کہ صاف کنند پس تحقیق و احسن ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف

متقاضی آنت کہ مجرد (بیاض بردن) گوید کہ فارسیان چون در دو واقعہ فرقی

را بغیر مفعولش مصدر اصطلاحی ندانیم و اختلافی کامل بیند این مثل را زنند

قاتل (اردو) صاف کرنا۔ بقول مثلاً زید کتابی نوشت در علم نجوم و کبر

اصفیہ مسودہ کو ٹھیک کر کے لکھا۔ ہم یہ دو مدعی فضیلت تا لیف خود

مؤلف عرض کرتا ہے کہ صاحب آصفیہ بودا چون عالمان کی رائے ان یہ دو

نے غور نہیں فرمایا۔ ہلکو ٹھیک کر کے پسند۔ ویکی را برو گیتی ترجیح دہند این

لکھا۔ پیرا اعتراض ہے۔ مسودہ کی صاف مثلاً رائے نہ چھینیں راست کہ واقعہ ہو

نقل کرنا مقصود ہے اسی کو دکن میں پیشور میں حقیقت حال دریا قند محلی

شہرت یا سبب لغہ یافتند و ریخا ہم استعمال و فروتنی کردن - صاحب بحرہمین مصدر
ہمین مثل می کنند مقصود ازین مثل است مرکب را بہ ہمین معنی (خط بہ بینی کشیدن) آورد
کہ فرق بین دو چیز را بوسیلہ این خطا بہ گفتند و بہار (خط بر خاک یا بر زمین کشیدن) بہ
مخفی مباد کہ این مثل مال حافظ شیراز است ہمین یعنی قائم کردہ حیث است کہ سند
چنانکہ گفتہ (۵) صلاح کار کجا و من استعمال پیش نہ شدہ خلاف قیاس نیست
ضرب کجا و ہمین تفاوت رہ از کجاست معاصرین عجم بر زبان ندارند مخفی مباد کہ
تا کجا؛ (ارو) زمین آسمان کا کسی کہ انہما بر عجز و فروتنی کند کورش بجا آورد
فرق ہو صاحب آصفیہ نے اس کا ذکر و کہ پیش لغت ترکی زبان - سلامی را گویند
فرمایا ہے - اسم مذکر - نہایت فرق اور کہ بر روی جبین افتادہ همچون سجدہ جبین
بہت بڑا تفاوت - اختلاف عظیم - دکن بر زمین نہند کہ بر خاک خط بینی قائم شود و
مین کہتے ہیں کہان یہہ اور کہان وہہ بمعنی در میان جبین و خاک کف دست
۷ زمین و آسمان کا فرق ہے (۷) رشک خبر نہند و بعضی رویاں و ردای خود
(۵) ہے زمین و آسمان کا فرق اصل و را - و تمام و کورش انی الآن در اسلام
نقل میں ہر عارض جانان کہان روی و کن ہر قوج است کہ خدیجیان و یہی پیش
کہ کامل کہان ہو کہانکہ خداست پس بفرہوشی است
ببینی خط بر زمین کشیدن مصدر است کہ صاحب لغات ترکی بہ
اصطلاحی - بقول انند و غیاث کمال عجز نہیں ہر دوں قانع نہ کر و و ما تحقیق کمال

<p>کورنش بیایش کنیم (ار و و) ناک گھنا - (۲) دم ناک مین آنا - ناک مین دم آنا بقول بقول آصفیه - ناک رگزنای منت سماحت آصفیه - عاجز مونا - تنگ مونا - زندگی سے کرنا (انشاء) لگا دے یہاں وہاں کیا نیزار مونا - تنگی سے جان بلب مونا -</p>	<p>جوڑ توڑ پوڑے ناک گھستے ہیں وان سوکروٹ</p>
<p>بابی موحده بابای فارسی</p>	<p>بابی موحده بابای فارسی</p>
<p>بہ مٹی رسیدن مصدر اصطلاحی - (الف) بیآمدن مصدر اصطلاحی - بقول سحر (۱) قریب برگ شدن و (۲) از (ب) بیآمدن طفل بقول انس (الف)</p>	<p>زیت تنگ آمدن صاحبان غیاث و انس</p>
<p>چہ ممکن است شخصی بالیتد یا خیر و آمانہ پکا خود و برین قیاس بحشم و پیرن و گبوش</p>	<p>ہم ذکر این کردہ اند حیف است کہ سند استعمال پیش نشد معاصرینہ تخم بر زبان</p>
<p>شنیدن و بزبان گفتن و بدست گرفتن و بر (ب) فرماید کہ بمعنی پاواشدن طفل را</p>	<p>ندارند خیال ماین است کہ اصل این مینی رسیدن نفس است کہ بوقت مرگ</p>
<p>و آن را پا و اکردن طفل و پا باز کردن طفل نیز گویند کہ بمعنی نوبرفنا آمدن طفل باشد</p>	<p>تنفس اخیر در مینی باشد یعنی چون حرکت دل بند شود ہوا کی نازکی از مینی خارج می شود</p>
<p>و فرماید کہ حالادرمحاورہ خصوصیت برحق طفل نما ندہ حیف است کہ سند استعمال پیش</p>	<p>و معنی دوم مجاز آن اگر سند شود تو انیم عرض کرد کہ فارسیان بخذف</p>
<p>نشد مؤلف عرض کند کہ سخن پیرائی معاصر فاضل برای (الف) بی محل است معاصرین</p>	<p>لفظ نفس استعمال این کردہ اند (ار و و) (۱) قریب المرگ مونا - کوئی دم کا مہمان مونا</p>

عجم (الف) را بمعنی پیاده پاویدون سوار آمدن استعمال کنند و بمعنی حقیقی است و کثرا می‌نمایند	عجم (الف) را بمعنی پیاده پاویدون سوار آمدن استعمال کنند و بمعنی حقیقی است و کثرا می‌نمایند
(ب) بمعنی لفظی خودش استعمال (ارو) بیا برخاستن استعمال بقول اند	(ب) بمعنی لفظی خودش استعمال (ارو) بیا برخاستن استعمال بقول اند
(الف) پیدل آنا (ب) بچه کا چلنا چلنے لگنا جیسے، ماشا اللہ، اتوجیہ چلنے لگے مین انکی کیا عمر ہے؟ نکرو (صائب ه) پیش سائل چه ضرور	(الف) پیدل آنا (ب) بچه کا چلنا چلنے لگنا جیسے، ماشا اللہ، اتوجیہ چلنے لگے مین انکی کیا عمر ہے؟ نکرو (صائب ه) پیش سائل چه ضرور
سما آمدن آمدن مصدر اصطلاحی - است بیا برخیزند از سر مال تہ عظیم بقول هفت کنایه از خریدن و افتادون دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرو مؤلف عرض کند که موافق قیاس جای نشست (ارو) اٹھ کھڑے ہونا است ولیکن مشتاق سند استعمال می‌باشیم بیا داشتن استعمال بقول صاحب روزنامه سجادہ سفہ نامہ ناصر الدین شاہ	سما آمدن آمدن مصدر اصطلاحی - است بیا برخیزند از سر مال تہ عظیم بقول هفت کنایه از خریدن و افتادون دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرو مؤلف عرض کند که موافق قیاس جای نشست (ارو) اٹھ کھڑے ہونا است ولیکن مشتاق سند استعمال می‌باشیم بیا داشتن استعمال بقول صاحب روزنامه سجادہ سفہ نامہ ناصر الدین شاہ
بیا ایستادن استعمال بقول اتند اخص است از تنها ایستادن و برخاستن (غنی ه) پوشیج شهر تراوید در نماز افتاد ہومی اگر چه بایا و باز افتاد و مؤلف عرض کند که ازین سند معنی قیام پیدا	بیا ایستادن استعمال بقول اتند اخص است از تنها ایستادن و برخاستن (غنی ه) پوشیج شهر تراوید در نماز افتاد ہومی اگر چه بایا و باز افتاد و مؤلف عرض کند که ازین سند معنی قیام پیدا

حالت قیام بین رکعتها - و مشاهده کرده ایم که عامل مذکور مقابل

بپاره دست مالیدن | مصدر معمول می نشیند و هر دو پنجه دست خود را

اصطلاحی - بقول صاحب روزنامه بول | بر چهره معمول چنان حرکت می دهد که پنجه

سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار معنی مالیدن انگشتان هر دو دست از بالای جبینش

بدست مؤلف عرض کند که کسی را به | آغاز کرده تا حصه زیرین رخسار می رسد

انگشت های دست سودن است تا بخوابد | و بار بار این قسم حرکت می کند تا بوسیده

در آید و درین مصدر انگشتها را پاره دست | آن معمول از پیش می رود و پس از آن

گفته اند اگر چه از مطلق مالیدن هم همین | از معمول مدوش سواها می کند و او در

معنی پیدای می شود و لیکن درین تعمیم | عالم پوشی جوابش می دهد پس معاصرین

کف دست هم داخل می شود و محاوره | محکم بپاره دست مالیدن همین حرکت را

بمعنی تخصیص انگشتان دست را از لفظ پاره | گفته اند (ارو) انگلیون سے سہلانا -

پیدا کرد صاحب رنهابند این فقره روزنامه | باشد (مصدر اصطلاحی) صاحب

را پیش کرده بپاره دست مالیدن | بهت ذکر (بپاشد) کرده گوید که یعنی استاده

خواه بانید و صراحت کند که عامل سمری | شد مؤلف عرض کند که ماضی مطلق است

بر چهره معمول دست خود را از دور آهسته | از مصدر بپاشدن (۱) یعنی استادن -

آهسته می مالند و او را به پوش می کنند و | صاحب بهر ذکر معنی اول فرماید که (۲) یعنی

همین است در فقره بالا (الخ) ماضی ماضی | است و معاصرین محکم معنی اول را بر زبان

دارند و از معنی دوم ساکت حیفات (ارو) (۱) کہرا ہونا۔ بقول آصفیہ
کہ سداستعمال پیش نشد یعنی اول کنایہ اٹھنا۔ ستادہ ہونا (۲) توقف کرنا۔
باشد و معنی دوم خلاف قیاس۔ ٹھہرنا۔

بیاض غریبای فارسی دوم و فتح غین معجمہ بقول شمس بلیا را گویند دیگر کسی از محققین
فارسی زبان ذکر این نکر و مؤلف عرض کند کہ پاغره بمعنی واء الفیل بجایش می آید
و مجر و پاغره بمعنی ستون خانہ آمدہ پس غلطی کتابت صاحب شمس است کہ این را بنزد
موحدہ قائم کرد حیفات است کہ سداستعمال پیش نشد و حقیقت پاغره و پاغری بجایش
نذکور شود اگر سداستعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ این مرکب است از با موحدہ
کہ افادہ معنی در کند و پا بمعنی حقیقی اوست و غر بقول برہان برآمدگی اعضا یعنی
گلو کہ در گردن یا پیشانی پس معنی لفظی این در ہم در پای و این کنایہ باشد از مرض
فیلپا۔ مجر و قول صاحب شمس اعتبار را نشاید (ارو) فیلپا۔ بقول آصفیہ ایک
مرض کا نام جو اکثر بار داور مرطوب ملکوں میں ہوتا ہے۔ اور اس سے پاؤں ہاتھی
کے مانند موٹا ہوتا جاتا ہے۔ واء الفیل۔ پنخ۔

بیاض گرفتار (مصدر اصطلاحی) بمعنی پاشم است یکین ہا گیر و آن بسر گیر دہ۔
افکندن یعنی افکندن بر زمین بواسطہ پا (ارو) پاؤں سے گرانا۔

یعنی حملہ کردن بر پای کسی کہ بسبب آن بر زمین افتد (بقول برہان و منہت بکر اول (۱)
زمین آید (انوری ۵) شاہد جانم و دلہ اسر۔ نیتا دن ۲۶۹ توقف کردن باشد

یعنی بایست و توقف کن و (۳) امر در نظر مؤخره در اقول مرید علیش و مثل برهم
داشتن هم هست از پائیدن و هم او پائیدن معانی مصدری پس (۵) جستجو کن هم دخل
را بمعنی در نظر داشتن و چشم بر نداشتن معنی این شود ضرورت نداشت که ذکر
و همیشه پیوسته و جاوید و مدام بودن اشتقاقش کنیم که معنی خاص ندارد و (۴)
آورده صاحب ناصری بذکر هر سه معانی (۱) کثراره (۲) توقف کر (۳) نظرمین
بالا فرماید که (۴) بمعنی دعای پائیدن نیز آمده رکعه (۴) همیشه ره (۵) جستجو کر -
یعنی بمان و پائیده باش (حکیم منوچهری) (الف) بیایان آمدن استعمال (الف)
(۵) خازنت را گوبسج و راضنت را (ب) بیایان آوردن بمعنی ختم شدن
گوبران و شاعرت را گوبخون و حاجبت و (ب) متعدی اوست یعنی ختم کردن
را گوبپای و هر نشاطی را بخوراه و هر مراد و باختتام آوردن (النوری ۵) دور
را بجوی و هر وفائی را بیاب و هر رقائی ادبار تو تا چند بیایان آرم و در اوقات
را بیای و مؤلف گوید که پائیدن مصدر است اگر هست بیارای و بیار و (ار و و)
است که بقول صاحب بحر بمعنی در نظر داشتن (الف) ختم نمونا (ب) ختم کرنا -
و چشم بر نداشتن و همیشه پیوسته ماندن بیای اندر آمدن مصدر اصطلاحی
و جاوید بودن و ایستادن و جستجو کردن بقول صمیمه برهان و بحر و اندکنایه از
بجای خودش می آید و صراحت ماخذ هم در لغزیدن و افتادن مؤلف عرض کند
کنیم (پای) امر حاضر و بیایه نریا که صاحب مؤید سجده قضیه ذکر (بیای اندر آمدن)

(۲۳۱۵)
(۲۳۱۶)
(۲۳۱۷)

(۱۳۴) (۱۳۳) (۱۳۲)

بمعنی لغزیده و افتاده کند که ماضی همین مصدر است و (به پا اندر آمدن) به همین معنی گند	پورا مونا ختم موبجانا -
است و (به پا اندر آمدن) به همین معنی گند	(الف) بپای باش استعمال - (الف) بقول
نخانی چهارم درین مصدر زائد است	(ب) بپای باشیدن هفت و موییدی
ولس (ارو) و یکو بپا اندر آمدن -	استاده باش مؤلف گوید که امر حاضر است
(الف) بپایان رساندن	مصدر از مصدر (ب) که بمعنی استاده بودن
(ب) بپایان رسیدن	اصطلاحی و توقف گوشت (ارو) (الف) کپاره
(الف) بجدانتهائی رساندن و باختام	بهر (ب) کپاره مهنا - بهرنا -
رسانیدن است و (ب) لائش یعنی	بپای سیل می اصطلاح - بقول هفت
ختم شدن و بجدانتهائی رسیدن (ظهوری)	و مویید بمعنی قرا بد پر می مؤلف عرض کند
(ج) زاول کرده ام ختم عداوت به محبت	که پایی سیل استعاره باشد از قبح و سیاله
را به پایان می رسانم (اروری اب)	شراب خوری و تحقیقش بجای خودش می آید
در دم فرو دود دست بدرمان نمیرسد	هرگاه این را مصاف گردند بسوی می معنی
صبرم رسید و بپایان نمی رسد (وله)	لفظی آن قدح می یا قرا به می باشد وای
(ب) راهی است بی کرانه غم عشقش و بر محققین بانام و نشان که این را در عبارت	به بای زانم یا سمیت و غیر ذلک یافته باشند
(ارو) (الف) اختتام کوپنچا یا ختم	و داخل اصطلاح گردند موقده را این
(ب) اختتام کوپنچا - بقول امیر	اصطلاح بیچ تعلق نیست و ضرورت ندارد

کہ لفظ می را ہم اندرین داخل کنیم (ارو) معنی کمال طوع و رغبت بر سبیل کنایہ پیا
 قرابہ شراب۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ نے قرآن می شود ولیکن طالب سندی باشیم (ارو)
 پر فرمایا ہے کہ اسم مذکر عرق رکھنے کا بڑا اپنے پاؤں آنا۔ کھ سکتے ہیں یعنی بغیر طلب
 شیشہ بہت بڑی بوتل۔ کے آنا۔ کمال رغبت سے آنا۔

بیای حساب آمدن | مصدر اصطلاحی | بیای خودہ بگور آمدن | مصدر اصطلاحی

بقول بھروانند ماخوذ شدن بحساب (مصاب) بقول بھروانند درآمدن بہلکہ مؤلف
 (۵) قدم شمرده ہند جن در قلم و خط کہ عرض کند کہ کنایہ باشد از دست خود خود
 چو عالمی کہ بیای حساب می آید بہ مؤلف را بہ ہلاکت انگندن (نظامی ۵) چو با
 عرض کند کہ کنایہ باشد از گرفتار ناجی بشد گور گبران ندارند زور بہ بیای خود آیند
 (ارو) محاسبہ میں گٹھنا۔ گرفتار ہونا گوران بگور بہ (ارو) اپنے ہاتھوں
 اپنی قبر کھودنا۔ بقول امیر۔ اپنے پاؤں میں
 بیای خود آمدن | مصدر اصطلاحی | آپ کلکاری مارنا۔ اپنے ہی قول و فعل

بقول بھرجال طوع و رغبت آمدن و اگر سے اپنے آپ رضامان پہنچانا اور بقول
 ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ آصفیہ اپنی موت کیا آپ سامان رنا۔

خلاف قیاس نیست معاصرین عجم استعمال بیای خودہ در فہرست | مصدر اصطلاحی

این بدون موقدہ اول می کنند و بویید بقول وارثہ و بھرجال طوع و رغبت
 سے ما اندر انخواندیم بیای خود آمدہ ہے پس رفتن (سلیم ۵) شاہدان باغ ارباب

شوخ چشم افتاده اند بگل بیای خویش خود گرفت پاخان آرزو در چراغ هدایت
 از گلبن بدامان می رود بپا مؤلف عرض فرماید که در حصہ خود گرفتن چیزی راست
 کند کہ خود و خویش مراد فیکدیگر است و از زاید علیخان سخاسندی آورده کہ در
 معنی لفظی این بدون طلب کسی رفتن عہد سلطان حسین مرزا صفوی کہ سلطنت
 و کمال رغبت ازین فعل پیدامی شود بر صفویہ برو ختم شدہ شاہ بندر لار بود
 بسیل کنایہ (ارو) اپنے پاؤں آپ (۵) میان ما چون شد چو اقلہ جہنم قیمت
 جانہ کہہ سکتے ہیں یعنی بے بلائے جانہ بیای خود گرفتہم سرسبز بیابان را کہ
 کمال رغبت سے جانہ مؤلف عرض کند کہ در استعمال معاین
 بیای خودشان است مقولہ حسب عجم بر ذمہ خود گرفتن است چنانکہ بقول گذشتہ
 رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر شد کہ وہ ایہم و از سر تا اول الذکر ہم قصد
 ذکر این کردہ گوید کہ بر ذمہ او شان است آن می شود یہ سببی ندارد کہ معنی این (۱)
 مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس نیست بر ذمہ خود گرفتن قائم کنیم و (۲) در حصہ
 (ارو) انھیں کے ذمہ ہے خود گرفتن (ارو) (۱) اپنے ذمے لینا
 بیای خود گرفتن مصدر رائے طلحہ (۲) اپنے ذمہ میں لینا
 بقول بحر و وارستہ در حصہ خود گرفتن بیای : او شایعہ یہ ہے کہ بیای
 (پیام ۵) بسکہ میاک است جانان شہنشاہی بہت فرنگی و شہزادہ حق و
 منکر قلم نشہ چون حنا خون مرآخوری افکند بر موہف عرض کند کہ ہیف است

کہ سند استعمال پیش نشد خلاف قیاس نیست	سید ہاکٹر ہونا (۲) ٹہرنا۔ توقف کرنا۔
معاصرین عجم تصدیق کنند کہ محاورہ سوفیا	بیامی غنیمت سیردن مصدر اصطلاحی۔
است (اردو) ڈانٹنا۔	بقول وارستہ و بہار و اندکجستہ اوداد
بیامی شدن مصدر اصطلاحی بقول	(طالب آملی) از دو و چوبیند سیران
استدجوالہ فرنگ فرنگ (۱) راست آیتنا	طرف کلاہست پک بوسند و بیامی تو سپارند
و بقول ضمیمہ برہان (۲) ایستادہ شدن	سری را پک مؤلف عرض کند کہ از سند
و توقف کردن صاحبان مؤید و شمس ذکر	طالب آملی مصدر (سیر بیامی کسی سپردن)
ماضی مطلق ہمین مصدر کرده گویند کہ یعنی	بمعنی برپای کسی سر نہادن پیدا است کہ
استادہ شد مؤلف عرض کند کہ ہر دو	اظهار عاجزی است و معنی بیان کردہ
معنی موافق قیاس است ولیکن تخصیص است	محققین بالا از سند پیدائیت و خلاف
در معنی اول درست نیست معاصرین عجم	قیاس ہم مدعی سست است و گواہش
استعمال (پاشدن) یعنی برخاستن	چست (اردو) کسی کے حصے میں دینا۔
و موصدہ اقل را محل فصاحت دانند و کسی کے سپرد کرنا۔	
ایستادن را بمعنی توقف کردن استعمال	بیامی فلانی است مقولہ بقول حنا
کنند و از (پاشدن) معنی توقف کردن	بول چال۔ بذتہ فلان است مؤلف
نہی گیرند پس از برای معنی دوم طالب	عرض کند کہ ہمین اصطلاح بر (بیامی خود
سند باشیم (اردو) (۱) اٹھنا۔ کھڑا ہونا	شان است) گذشت و درینجا انحصار

نیت چنانکہ در مقولہ گذشتہ بود بابای حال حاضر
قیاس نباشد (ارو) اُنکے ذمہ ہے۔ کہا جاتا تھا اب بہ طریقہ مرعی نہیں رہا لیکن
بیای کسی خبری نہا و ن (اصد) اس کی یادگار ایک پرانی کہات ہے یعنی
صاحب اند گوید کہ ادب آنت کہ چون بکلاست قاضی جی حبیب سنبھالے کیا کروں تو
برنگی مشرف شونہ چیزیں بھرتی پناز بگدرانند سے لگی ہے اس کہات کی ایک داستان
پس اگر آن چیز مناسب شان آن بزرگ چلی آتی ہے کہا جاتا ہے کہ ایک قصاب اور
است بر ملا و الا خفیۃ و رہائی او گذارند۔ جلا ہے کے درمیان کوئی نزاع پیش ہوئی
تعطیلاً (خواجہ شیراز) رسید موسم آن دونوں فریق قاضی صاحب کی خدمت میں
کز طرب چو تر گسست کو نہد بیای قدح حاضر ہوئے اور مقدمہ کی تحقیقات آپ کے
ہر کہشش درم دارد پھر لطف عرض کند اجلاس پر کئی دن تک ہوتی رہی اس
کہ بمعنی نذرانہ پیش کشید۔ اس پیش بزرگ عرض مدت میں قصہ ب روزانہ گلاس
(ارو) نذرانہ پیش کرنا۔ کن میں کہتے ہیں قاضی صاحب کے گھر پہنچا تھا
میں تارون سے لگانا۔ یعنی نذرانہ پیش اور آپ اسکو نوٹز جان فرماتے تھے۔
کرنا۔ پچھلے زمانہ میں بزرگوں کے روبرو جب فیصلہ سنانے کے آتے تو ہر جلا
جو نذرانہ پیش کیا جاتا تھا وہ اُنکے قدموں دوسرے فریق نے اس کے قدموں پر
کے پاس رکھ دیا جاتا تھا اس طرز عمل سے اور روپیوں کی بکٹیں بھی آئے تھے۔
انکی تعظیم اور اپنا انکسار ظاہر ہوتا تھا۔ کے پاس چھوڑ دی جہر کو قاضی صاحب نے

دیکھ لیا اور اُس نذرانہ کی سنگینی کو بھی بقول وارستہ واندر بدو اور رفتن اُست
معلوم فرمایا۔ جب مقدمہ کا فیصلہ سنائے (۵) می روم چون لغزشستان بیای
لگے تو تہید ہی سے قصاب نے معلوم کیا بیخودی ہوتا کجا سر برکتم زین سیر بی پرکار
کہ فیصلہ اُسکے خلاف ہوگا تو اُسے جرت خویش ہا صاحب اند فرماید کہ باستغانت
کر کے کہا کہ قاضی جی آپ خلاف واقعہ پای دگیری رفتن (ولہ ۵) رو دچگونہ
کیا فرما رہے ہیں ذرا جیب سنبھالئے تو آپ بایں ضعف کار من از پیش ہا کہ من بیای
اس کے جواب میں کہنے لگے کہ بھائی میں کیا نیم سحر روم از خویش ہا (ولہ ۵) بیای
کروں مجبور ہوں مجھ کو تو تلوون سے لگی قافلہ رفتن زمین نمی آید ہا چو آفتاب تنہا
ہوئی ہے۔ واضح ہو کہ محاورہ دکن میں روی سر آمدہ ام ہا مؤلف عرض کنند کہ
جیب سنبھالنا۔ بمعنی زبان درازی کرنا از ہر سہ سند بالا یہ پیروی کسی رفتن و بر
متعل ہے اور محاورہ اردو میں تلوون نقش پای کسی رفتن پیدا ست نہ بدو
سے لگنا بمعنی غصہ ہونا پیروی کرنا۔ سر ہونا کسی رفتن قاتل (اردو) کسی کی مدد
پس قصاب کا اشارہ بھی ذومعنی تھا۔ سے جانا ہمارے تحقیق کے لحاظ سے کسی کی
اور آپ کا جواب بھی ذومعنی تھا اسی قصہ پیروی کرنا۔
کے متعلق دکن میں وہ کہاوت قائم ہوئی بیای کسی گرختن | مصدر اصطلاحی
جس کا ذکر اوپر ہوا۔ بقول وارستہ و بجر بدو او گرختن و تلوون
بیای کسی رفتن | مصدر اصطلاحی اند باستغانت پای کسی گرختن (والہ ۵)

<p>(۵) معلوم شد چو صبر بی پای خود گریخت کز فوج حسن عشوہ باوردی رسد مؤلف عرض کند کہ بہ نشان پای کسی و در پس کرتا ہے اور آمادہ خدمت ہے۔</p>	<p>کسی گریختن نہ بدو اوقاتل (اردو) کسی بیائین داشتن مصدر اصطلاحی کی مدد سے بھاگنا۔ کسی کے پیچھے بھاگنا۔ بقول روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین (الف) بیائین تخت تو بند و کمر مقولہ شاہ قاجار نظریں داشتن مؤلف (ب) بیائین تو تخت بند و کمر صاحبنا عرض کند کہ باوجودی کہ لفظ متطویرین مصدر ہفت و اشد ذکر (الف) کردہ گویند کہ اصطلاحی داخل نیت معاصرین عجم بمعنی یعنی بی پای تخت تو بخدمت ایستد و اعانت رازین مصدر پیدا کردہ اند چنانکہ تو نماید صاحب مؤید ذکر (ب) کردہ معنی او بیائین دارد یعنی نظریں دارد متفق با صاحب ہفت مؤلف عرض و نظریں بردارد (اردو) نگہ نیچے رکھنا کند کہ (الف) درست است و متصرف منہ پر نہ دیکھنا۔</p>
<p>مؤید در (ب) تسامح اوست بخیاں ذکر مصدر (بیائین تخت کمر بستن) معنی اطاعت کردن و بخدمت ایستادن و آمادہ خدمت شدن بہتر است اینکہ بہنشی آید (اردو) پر نکالنا۔ بقول این را مقولہ قرار دہیم و مصرع کسی را مصنیہ نئے پر لانا۔ اڑنے کے قابل ہونا</p>	<p>پیر آمدن استعمال۔ پر پیدا کردن و لاؤق پرواز شدن (انوری ۵) بر کمرہ شدم ز آشیان تو یک یک مرغ فنا بہنشی آید (اردو) پر نکالنا۔ بقول این را مقولہ قرار دہیم و مصرع کسی را مصنیہ نئے پر لانا۔ اڑنے کے قابل ہونا</p>

<p>سپردان اصطلاح صاحب مؤید گوید کہ گونامی بزرگان را سپر کار از اثر ماندگار ای خالی کن و بساز (کذا فی الاوقات) و زفیض جام ذکر خیر و در دوران بودجم را اقول این امر پر داختن است پس آنہم مؤلف عرض کند کہ وای محققین بایام معانی درین ہم باشد صاحب ہفت بر و نشان کہ ماند را متعلق بہ سپر کار کرده اند امر پر داختن قانع مؤلف عرض کند و غور نکردند کہ تعلق ماند نہ گونامی است کہ موحده اقل زائد است و مجر و پردان مقصود شاعر خربین نباشد کہ گونامی بزرگان امر حاضر پر داختن و حاصل بالمصدر از اثر سپر کار یعنی دو سپر کار باقی ماند چنانکہ ہم محققین بایام و نشان را اضافہ حجم ذکر خیر جم از فیض دو رجام در دوران تالیف مقصود است کہ مشتقات را مینویسند حاصل نیست کہ نہ این مصدر و بجای ما تحصیل حاصل (ارو) ازین شعر قائم شود نہ معنی بیان کردہ محققین بالا پر داختن کا امر حاضر دیکھو پر داختن پیدایت قائل (ارو) باقاعدہ ہونا ہمارے کے کل معنی۔ خیال کے لحاظ سے اسکے ترجمہ کی ضرورت نہیں۔</p>	<p>(۱) سپر کار بودن مصدر اصطلاحی (۲) سپر کار ماندن بقول بحر بقاعدہ ہوا و بلند شدن (اور سی) باز و قانون بودن صاحب نیا ت ہم ذکر تمکین تو ہر جا کہ بہ پرواز آید ہر سفر و (۳) بہمین معنی کردہ و وارستہ و اندر (۲) و رز و بدخواہ تو چون بوتیار (ارو) را با ستنا و کلام صائب آورده (۳) اثرنا۔ پرواز کرنا۔</p>
--	---

بهر پیشد اصطلاح - بقول برهان و مهت	همچون اسم جامد آورده و حیف از صاحب
وانند کبر اول و سکون ثانی و راسی بی نقطه	ناصری که حقیقت جوین را بذکر بسیار
بجائی رسیده و شین نقطه دار مفتوح بدل	و بسپودن و بسپودن چو در غلط می اندازد
ابجد زده یعنی پریشان کند و پرانگنده سازد	و نمی داند که این هر سه مصدرند یا پیشد
صاحب ناصری بذکر این گوید که آن را پیشد	چه تعلق است که لفظاً و معنی هیچ تعلق ندارد
و بسپودن و بسپودن نیز گفته اند و بسپود	و چو اسپود را بمعنی بسپودن می گیر و خلاصه
بجذف بای عربی بهمان معنی بسپودن یعنی	انست که محقق اهل زبان از اشتقاق مصداق
لا امسه کردن و چیز نرم را گویند مؤلف	فرس نبردند و در فرق لغوی و معنوی
عرض کند که پریشیدن بقول بحر معنی پریش	اتیازی نمی فرماید (ارو) پریشان
گردانیدن و شدن می آید که مضارعش	کا مضارع - پریشان کرده - پریشان بود
پریشد است و هم او ذکر پریشانیدن به	پس آمدن استعمال - و پس آمدن
همان معنی گروه بحث هر دو و ماخذش هم از	و مراجعت کردن است (مسأله ۵)
کنیم در اینجا همین قدر کافی است که پیشد	کا ملانی که درین ره به موس می آیند
مضارع همان پریشیدن است زیادت	و و قدم راه نمی پیوده به پس می آیند
موحده در اولش و لازم و متعدی هر دو	(ارو) و پس یونا - پست آن - پیچیده
نمیدانیم که محققین نازک خیال ذکر این	پس ویدن بقول برهان با و او بر
چرا کرده اند و بدون اشاره مصدرش	وزن خیسانیدن بمعنی سودن و سوادیدن

باشد و بقول رشیدی مرادف بسپودن	بقول بحر مرادف سودن صاحب نواد فرماید که
بمعنی سودن دست یا عضوی را بچیزی	بمعنی سودن دست یا عضوی دیگر بچیزی صاحب
(ابوالفرج ع) بعون عدل توصیاً و	سوار دهنم پالش و فرماید که بسپودن بمعنی لمس و آس
عقل بسپاود و کسر وی آمو و بچیزی و سید	عاصل بالمصدر و بسپاود مضارع این مؤلف
وامم پوخان آرزو در سراج به نقل	عرض کند که ساویدن که می آید اصل است و همین صده
قول رشیدی گوید که ظاهر آنست که	بزیادت کلمه بر (بر ساویدن) شد و ازین زیادت
بای اول جزو کلمه نیست بلکه بائیت	بچیز اثر و در معنی پیدا نشد و پس از ان بحذف
که در او امل مصادر و افعال زیاده	رای جمله بساویدن و بزیادت مؤخده در
می کنند چنانکه برفت و برفتن و بسودن	اولش بسپاویدن شد و پس از ان به تبدیل
مخفف بر سودن که مبدل آن فرسودن	مؤخده دوم به بای فارسی بسپاویدن
است باشد صاحب بحر گوید که بمعنی سودن	قرار یافت بهر شش معانی بالا حالا مضارع
و ساویدن است کامل التصریف و مضارع	می شود نسبت باخذ که اسم این مصدر
این بسپاود و سودن بقولش بمعنی (۱) سا	سا باشد بمعنی لمس و مس که حقیقت آن
کردن و (۲) سائیدن و آس کردن و	بر (بسودن) گذشت بای زائد و آخرش
(۳) ریزه کردن و (۴) کهنه ساختن و	زیاده کرده ساسی کردند و بقاعده مصداق
شدن و (۵) بدست و پای مالیدن و	بزیادت تحتانی کنسور و علامت مصدر
(۶) صلایه نمودن عطر و گیاه و ساویدن	و آن مصدر می ساختند (سائیدن) شد

و پس از آن تحاتی اول به و او بدل شده	دسوزان بمعنی لمس و لامسی یعنی دست
سما ویدن شد چه آنکه انگیر و انگور این است	یا عضوی را بچیزی کشیدن یا بجائی مالیدن
حقیقت وضع پسپا ویدن پس معنی آمل	صاحب جامع این را مرادف پسپا ویدن گویند
الحاظ ماخذ اصل است و دیگر همه معانی مجاز	بمعنی لمس کردن و عضوی را بچیزی مالیدن
آن مخفی نسا که در سائیدن و آس کردن	و صاحب چهار انگیری هم برانش و لقبول نوادر
و ریزه کردن و بدست و پایی مالیدن	فرید علییه پسپا ویدن و لقبول نوادر و حاصل
و صلابه نمودن - لمس حقیقتی موجود است	پسپا ویدن بمعنی لمس و لامسه
ولیکن معنی چهارم خلاف قیاس است و مبنی	مؤلف عرض کند که طرز بیان صاحب
بر قول مجرب و صاحب بحر طالب سزااست	برهان در غلط اندازد که معنی مصدری مجرب
نی باشیم و ذکر اختلاف معانی سودن که	و صاحب جامع و چهار انگیری تسامح کرده که
در میان محققین واقع است بجای نهوش	مرادف مصدر شمرده و صاحب نوادر
می آید و در اینجا بر قول مجرب و صاحب بحر اکتفا	سکندر می آورده که این را فرید علییه پسپا
کرده ایم (ارو) (۱) چھونا - (۲) پسپا -	آورده و صاحب نوادر و از حقیقت این
(۳) ریزه ریزه کرنا (۴) پرانا کرنا پرانا	خبردار و که حاصل با مصدر می پذیرد و
هونا - (۵) ہاتھ سے ملنا - پاؤں سے ملنا اور	حقیقت اینست کہ پسپا ویدن مانع مطلق
کہند (۶) کوٹنا - ہاون مین یا حل کرنا -	حاصل یا مصدر پسپا ویدن است و پسپا ویدن
پسپا ویدن	القبول برهان با و ال ایجد بروز
	فرید علییه آن بمعنی لمس و مس (ارو)

<p>عضنوی بچیزی است و بسودان بمعنی لاسه حاصل بالمصدر این و پیا و مضارعش و صاحب نوادر بمزبالتش مؤلف عرض کند که سودن که بجایش می آید اصل این است گرمی و غیره کو محسوس کر سکنین -</p>	<p>مس بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - لمس کسی چیز کو با تخته یا کسی عضو سے چھونا - قوت لاسه - وہ قوت جس سے نرمی سختی - سردی گرمی و غیره کو محسوس کر سکنین -</p>
<p>بپسودن بقول بهمان بروزن بر بون و (بر سودن) بزیادت کلمه بر فرید علیش و بمعنی بسودان که لمس و لاسه کردن است مؤلف عرض کند که تسامح اوست که این مصدر راست و بسودان فرید علییه صل بالمصدرش چنانکه بجایش گذشت صاحب یہا نگیری گوید کہ بمعنی سودن یعنی دست یا عضنوی را بچیزی مالیدن و بقول بحر (۱) دست زدن و (۲) دست مالیدن و (۳) لاسه کردن و مس نمودن و (۴) سوراخ کردن و مضارع این بپساید و بقول رشیدی بو خان آرزو در سراج مراد فپا ویدن که گذشت - صاحب موارد این را با پیا ویدن نوشته فرماید که سودن و مالیدن دست یا بپسودن یکسر موحده و سکون بای فارسی و منعم</p>	<p>بپسودن بقول بهمان بروزن بر بون و (بر سودن) بزیادت کلمه بر فرید علیش و بمعنی بسودان که لمس و لاسه کردن است مؤلف عرض کند که تسامح اوست که این مصدر راست و بسودان فرید علییه صل بالمصدرش چنانکه بجایش گذشت صاحب یہا نگیری گوید کہ بمعنی سودن یعنی دست یا عضنوی را بچیزی مالیدن و بقول بحر (۱) دست زدن و (۲) دست مالیدن و (۳) لاسه کردن و مس نمودن و (۴) سوراخ کردن و مضارع این بپساید و بقول رشیدی بو خان آرزو در سراج مراد فپا ویدن که گذشت - صاحب موارد این را با پیا ویدن نوشته فرماید که سودن و مالیدن دست یا بپسودن یکسر موحده و سکون بای فارسی و منعم</p>

<p>سین مهله و فتح و او صاحب بحر مضارع این بسپاید نوشته که مضارع بسپاییدن است و بسپاییدن مصدری نیامده و صائب سوار و مضارع این را بسپاود گفت که مضارع بسپاویدن است زاس بر محققینی که بر قواعد فارسی اعتنائی کنند قول صاحب بحر و موارد را نسبت مضارع این بدون سند تسلیم نمیکنیم و اگر استعمال بسپاود بر نظر آید تو انیم عرض کرد که از مصدر بسپاویدن است و اگر استعمال بسپاید پیش شمر و نوشته آن مصدر (بسپاییدن) بهر دو تخطائی پنجم و ششم قائم کنیم و نمی شود که آنرا مضارع بسپاود خلاف قیاس قرار دهیم حاصل انیت که معنی سوم اصل است و دیگر همه معانی مجاز آن (حکیم سوزنی) بنجاک وادی بیان کرده و از سنده اصلا در معنی فاعل آن چهره که آبله کرد و باستین صریرا چه زبان نیست و خواب پشت به خواب آرد</p>	<p>نرم بسپودم (الوالفرح) کوه بسپود زخم تیرش گفت و صاعقه است این نه تیر و اغوثاه (میر معری) سینه تیرش چو بسپودم زیر پر نیان و گفتم این سینه بنرمی پر نیان دیگر است و کمال اسمعیل لعل ترا شبی بسپودم من و منور و محی لیم از حلاوت آن گربه وارد دست و (ارغی) و یکسو بسپودن - به پشت خوابیدن مصدر اصطلاحی بقول و ارسته با رام خواب کردن (ارغی) کنون که همچو نومردی برای خود دیده و عروس و بهر زشادی به پشت خوابیده و مؤلف عرض کند که از معنی فاعلی بسپاود اشرف ثابت است که معنی این رویت خوابیدن و ستانی افتادن است بمعنی و از سنده اصلا در معنی فاعل زبان نیست و خواب پشت به خواب آرد</p>
---	--

همینا شد (ار دو) چت سونا چت پرنه بهر دو دست خانم گرفته است (ار دو) به پشت سرفا و ن خا را صد اصطلاحی او به پشت کما نم گرفته است به مؤلف کنایه باشد از تکلیف و اذن و در پی این عرض کند که معنی اول الذکر بهتر است از شدن که نماز زیر سر می خلد و مانع از آن خرازد که (ار دو) تیر برسانا - و آرام است (صائب ه) می کشد آخر به پشت هم رفتن (اصطلاحی) به بخت کما مجو نیهای و هر یک خار خار از لب قول و ارسته و بحر و غیاث (۱) بعد خواهد به پشت سرفا و ن (ار دو) کما نم کما کار کردن و (۲) مجاز از افعال پر لوثنا بقول آصفیه مضطرب رہنا تیر پنا را گویند (شفائی ه) رفتند به پشت تملانا به قرار رہنا (امانت ه) عمر هم وزا و ندسه و چار و کوزان نکستی بهر کانتون به لو آنگر خون کی یا دین بهر جا از نسل شما گشت فراوان به مؤلف هستی محض بحر اکا و اسن هو گیا به پشت کما ن گرفتار (اصطلاحی) که فعلی را بمقابل یکدیگر کردن چنانکه در بقول بحر و خان آرزو (در چراغ) تیر باران کردن بر کسی (تاثیر ه) تاثیر با اشاره اثر ز هر طرف به سنگین و لان به پشت کما نم گرفته اند که صاحب اند گوید که کنایه از تیر برون انداختن (صائب ه) نفش جیف است که دیگر محققین فارسی زبان

ازین مصدر رساکست و معاین پنجم توتی در دوسه کاهم که نادر با هم لواطت کردند
خیال با کنند (ارز و شاد) اکید و سر کی یکم که ساخته و او را که ساخته -

پنجاه بقول برپان و جامع باغبین نقطه دار بر وزن طغاطوطی را گویند و آن پرند
است مشهور و معروف صاحب غیاث بر طوطی گوید که معرب توتی از رشیدی
آن طائریت سبز که معروف آنرا طوطا نامند و صاحب رشیدی بر (توتی پر و فوقانی)
گوید که مرغ معروف که طوطی می گویند (الخ) انحنی میا و که پیچا در عربی بقول منتهی الای
طوطی سبز پر است عرب است و بقول صاحب محیط محیط طوطی سبز رنگ هفتار
سرخ که زبانش مثل انسان باشد و نقل کلام انسان کند و تحقیق کامل این بجایش
کنیم صاحب ناصری فرماید که بیخالف عربی است و در لغت فرس پیچا را پیچا
خوانده اند و بای فارسی رایای تحتانی دانسته اند و آن را بعی طوطی یا مرغ و کیم
شمرده اند (حکیم قطران تبریزی) هوا چو در آینه شاهین ز می چین سینه پیچا
و متصل ساخته غفل ز طبل ساخته غفلت خان آرزو در سرچ بیکه قول برپان
گوید که این بچید وجه غلط است یکی آنکه با هر دو بای تازی است و دوم آنکه بای
دوم شد و است نه مختلف سوم آنکه لفظ عربی است نه فارسی و جمیع این فرما
از حیوة الحیوان و میری بوضوح می پیوندد (انتهی) بخلاف مترنم کنند که مترنم و
ناصری همین قدر است که تحتانی و دوم هم همین معنی می آید و اعتراض خان آرزو و فلک است
و قول برپان صحیح باشد ازینکه محققین اهل زبان بیخا به با دوم فارسی و مترنم تحتانی

را بمعنی طوطی تسلیم نکنند و استعمال حکیم قطران هم سداوست و معاصرین عجم هم ازین تمثال
خبر دارند پس عیبی نیست که این هر دو را مبدل بعبای عربی گیریم که بموحده اول و دوم
لغت عربست بهمین معنی و بای عربی بدل شود به بای فارسی و تحتانی چنانکه تب و تب
و بالکوس و بالکوس پس توانیم گفت که هر دو مفترس است۔ خان آرزو و غور و تحقیق
را اختیار نکرد (ار دو) مسمو۔ ہندی۔ اسم مذکر بقول آصفیہ لغوی معنی مٹھہ بولا
شیرین گفتار۔ اصطلاحی تو۔ طوطی ہندوستان جو اپنی خوش گفتاری کے سبب ہر لغزیز

<p>بہی در بند مقولہ۔ بقول صاحب ضمیمہ کہ منحصر بشارہ پف تست و کنایہ ازین برہان کنایہ از آنست کہ باندک چنری ہو تو کہ باندک توجہ تو کارمن می بر آید فارسی است صاحب بحرین را (بہی در بند است) گویند، باید ادا در یغ مکن کہ کارم بہی بضم بای فارسی آورده۔ صاحب انند۔ در بند است (ار دو) ادنی توجہ پر ہو تو</p>	<p>باتفاق بحر گوید کہ از زبان دانان (بہی) (الف) بیکندن (بقول نو اور (الف) کاسہ گری وابستہ است) نیز تشنیدہ شد و (ب) بیکن لغتی است در آئینہ</p>
<p>ہم بدین معنی (بہی بند است) و (بہیچ در) بالف و ہم برین قیاس (ب) (بیکن) بند است) و (بحرفی و نیم بند است) بصیغہ امر۔ خان آرزو در سراج بحوالہ</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ پف بقول انند برہان نسبت (ب) فرماید کہ (ا) بوزن لغت فارسی است بمعنی بادیکہ از دہان و معنی بیکن کہ امر است از فکندن و (د)</p>
<p>بر چنری زنند۔ معنی لفظی این ہمین است کہ کنایہ از طعام سرباز زدن و کسی را گویند</p>	<p></p>

که از غایت سیری نگاه بطعام نکند و فرماید گذاشته ذکر امرش کردند صاحب نوادر
 که تحقیق آنست که معنی سرباز زدن از خوب کرد که (الف) را در مصداق قائم
 طعام تنگن است بای قرشت چنانکه کرد و لیکن او هم از اصلش بخیبر بود و بدو
 در جهانگیری آمده نه بای فارسی و نیز کبر حجت بسوی آنگندن رفت و بخیال ما
 اول است مخفف بیکن که سبزش تنگین و ب هر دو کاف عربی است که ماخذ
 است پس بای آن جزو کلمه نباشد (تهی) فکندن فک لغت عربست و ما اشاره
 صاحب برهان (ب) را آورده چنانکه این بر افکندن کرده ایم نسبت معنی دوم
 خان آرزو نقلش کرده و صاحب ناصری (ب) عرض می شود که خان آرزو درست
 همزمان برهان مؤلف عرض کند که فکندن گوید که بدین معنی به تائی فوقانی عوض بای
 اصل است به کاف سبزی و فرید علیّه آن فارسی بجایش می آید پس اگر (ب) را بمعنی
 افکندن با الف و مصلی و حقیقت ماخذ دوم مبدل تنگن گیریم که به فوقانی دوم
 و معانی این بر افکندن مذکور شد و (الف) می آید یعنی شود که موحده به فوقانی یا بعکس
 مبدل بکندن باشد که موحده در اولش آن بدل نمی شود پس بخرین نباشد که تمام
 زائد است و فابدل شد به بای فارسی برهان خلیل پنجم و صاحب ناصری در
 چنانکه فیل و سیل و سفید و سپید و رب اکثر لغات نقل برهان برداشته و تحقیق
 امر حاضرش تحقیقین با نام و نشان تحقیق خود را بر عالم بالا گذاشته (ار و و) (الف)
 را از دست داده اند که حقیقت مصدر را و بگویند افکندن (ب) افکن این کلام

یعنی ڈال۔ گرا (۲) کھانے کے طرف نگاہ نہ کر مستعمل و سپردہ گفتن کنایہ باشد بہ رمز
 پوست افتادون | مصدر اصطلاحی و ایما گفتن (ارود) اشارۃ کنایۃ
 بقول بحر غیب جوئی و غیبت و بدگوئی کرنا کہنا کسی بات کو صاف نہ کہنا۔ در پردہ
 صاحب غیث بحر غیب جوئی کر دین قانع کہنا۔ صاحب آصفیہ نے (در پردہ)
 و صاحب اندیم ذکر این کردہ صاحب پر فرمایا ہے کہ خفیہ پوشیدہ۔ اشارۃ کنایۃ
 برہان (پوست کسی افتادون) را بہ عین سوشین مردم افتادہ | مقولہ صاحبان
 معنی آوردہ و خان آرزو در سراج گوید خرنیہ و امثال فارسی ذکر این کردہ از
 کہ کنایہ از غیب کردن است مؤلف معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسی
 عرض کند کہ پوست بقول برہان یعنی غیبت چون بنیند کہ کسی غیبت مردم می کند بحق
 ہم آمدہ کہ بدگوئی و مذمت باشد۔ خلافت او استعمال این مقولہ کنند و این مشتق و
 نیست شقاق نہ استعمال باشیم (ارود) فرید علیہ است از مصدر (پوست افتادون)
 غیبت کرنا بقول آصفیہ بدی کرنا پیٹھ کہ گذشت (ارود) لوگون کی غیبت
 پیچھے برا کہنا۔ بدگوئی کرنا۔ کرتا ہے۔ و کہہ میں کہتے ہیں پیٹھ پیچھے
 پوست گفتن | مصدر اصطلاحی کہنے کا عادی ہے۔
 بقول بحر غیث و اندیم در پردہ یہ پہلو رفتن | مصدر اصطلاحی بقول
 گفتن یعنی بر فر و ایما گفتن مؤلف عرض بحر و اندیم نوعی از رفتار کو دکان کہ در
 کند کہ پوست درینجا استعارۃ بمعنی پردہ مبادی حال می باشد (ملا آثار بخاری ۷)

<p>عاشقان را در طلب مشق ریاضی کردن این مثل را بحق اوزند و معاصرین است پو طفل نو آموز اول رہ بہ پہلو میرؤ عجم ہم بر زبان دارند (ارو) ہا ہا مؤلف عرض کند کہ بہ پہلو خفتن وہ بہ پیام سے ماننا نہیں ہے پہلو آمدن وہ پہلو رفتن ہر سہ مرادف یکگز بہ پیانہ کردن مصدر اصطلاحی۔ بقا (بہ پیانہ)</p> <p>است و خصوصیت با اطفال ندارد و جو طفل در سدا این مصدر را مخصوص باو و تحقیقش بجای خودش کنیم (حافظ شیراز) دوم نہی کند (ارو) کروٹ لینا۔ بقول صفیہ اس پہلو سے اُس پہلو پر مونا۔</p> <p>بہ پیانہ راست نیاید اشل حساب جام شرب میگردد و بعضی معنی شرب اندر ریختن خزینه ذکر این کرده از معنی ساکت تلف معنی شعر آجیان لطیف نمیشود کہ معنی قالب۔</p> <p>عرض کند کہ فارسیان چون کسی را بہ بینند (ارو) سانچے میں ڈھالنا۔ بقول آصفیہ کہ پیغام قبول نہی کند و مصالحت نہی نماید قالب میں ڈاکر بنانا۔</p>	<p>بای موحدہ بانای فوقانی</p>
---	-------------------------------

بای موحدہ بانای فوقانی

بت (۱) بقول سروری و جامع و ناصری بفتح با۔ آہار جولاہگان باشد و فرماید کہ بیای فارسی ہم آمدہ و غالباً کہ بیای فارسی اصح باشد و بقول برہان بفتح اول و سکون ثانی آشتی کہ جولاہگان بر روی کار مالند و فرماید کہ در عربی نیز همین معنی دارد۔ مؤلف عرض کند کہ ما این لغت را بدین معنی در لغات عرب نیافتیم و توانیم عرض کرد

کفار سیان این را از لغت بہات کہ در سکر ت بمعنی خشک آمدہ بہ تخفیف ہا و الف وضع کرد
مخصوص کرد و مذبرای آشتی کہ جولاہگان استعمالش کنند خان آرزو در سراج ہم بذیل
لغت (بتہ) اشارہ این یعنی بت کردہ است (استاد عمارہ ۵) ریشی چگونہ ریشی
چون مالہ بت آلود ہا گوئی کہ دوش تاروز آن ریش گوہ پالودہ (اردو) وہ آہار
اور کلف جولاہے کپڑا بتے وقت استعمال کرتے ہیں۔ مذکر۔

(۲) بت۔ بقول برہان و ناصری بالفتح بمعنی لیف جولاہگان صاحب جامع فرماید کہ
بتارہ مؤلف عرض کند کہ اسم جامد فارسی زبان باشد صاحب انسجوالہ قوسی
برلیف گوید کہ دستہ گیاهی باشد کہ جولاہ پیشکار خود را بدان ترکند و آب زند (اردو)
جولاہون کا وہ برش (مذکر) یا (کنچی) مؤنث جس کو وہ کھانس سے پتاتے ہیں اور
پانی میں بہگو کر اپنی نبوٹ پر چھرتے جاتے ہیں۔

(۳) بت۔ بقول برہان و جامع بالفتح مرغابی را نیز گویند و معرب آن بط است
صاحب ناصری فرماید کہ از ہمین است غربت کہ بط بزرگ را گویند صاحب فرما
قدائی کہ از معاصرین عجم است ذکر این کردہ مؤلف گوید کہ این ہم اسم جامد فارسی
زبان است (اردو) مرغابی۔ دیکھو اردک۔

(۴) بت۔ بقول برہان و جامع و ناصری بضم اول معبود و سجد کا فران باشد کہ
بعربی صنم خوانند (سعدی ۵) بتی دیدم از عاج در سومات ہا و مرصع چو در
جاہلیت منات ہا صاحب مؤید بذیل لغات فارسی صراحت کند کہ آنچه پرستند

صورت نگاشته و ساخته از چوب و گل و غیر آن بهار بر بطلق صنم قانع - صاحب فرنگ
 فدائی که از محاصرين عجم است فرماید که هر چه از سنگ و چوب تراشیده آنرا پرستش کنند
 ترجمه صنم - صاحب سخندان گوید که همین را در سنسکرت بت - بدال مہملہ گویند خان
 آرزو در سراج گوید که مطلق معبود و سجد و کافران بت نباشد چہ آفتاب و گلک
 و آتش را ہم معنی از پنهان پرستند و بت گویند مؤلف عرض کند کہ صاحب ساج
 ازین ساکت و صاحب کنز کہ محقق ترکی زبانست این را بہمین معنی لغت ترکی
 گوید - اگر بہر بقول صاحب سخندان لغت سنسکرت گیریم این سبیل آنست
 کہ دال مہملہ را بغوفانی بدل کرده اند چنانکہ تنبورہ و دنبورہ و اگر بقول صاحب
 کنز لغت ترکی و انیم خبرین نیست کہ فارسیان استعمال این کرده اند و معنی حقیقی این
 صنم و صورتی کہ از مس و طلا و نقرہ و سنگ و چوب و گل و غیر ذلک درست کنند
 و بمجا زمین صورت کہ پرستش آن می شود و این تعلق دارد با معنی ششم مخفی مباد کہ بقول
 بعض بت مخفف (با و تا) است کہ بہمین معنی لغت زند و یا زند است چنانکہ اشارہ
 این بر (با و تا شکن) کرده ایم (ار و و) بت بقول آصفیہ فارسی - اسم مذکر
 مورتی - مورت - پتلا - لعبت - پرتما صنم - وہ صورت جو پتھرا و پتیل و غیرہ کی
 بنا کر پوجین -

(۵) بت - بقول برہان و جامع و ناصری و مؤید بالضم کنایہ از معشوق (ملہوق)
 (۶) باغ گوجیب می درازا شکم پوسینہ چاک بت گل اندا ہم پؤ مؤلف عرض کرد

کند که استعاره باشد نه کنایه (اردو) بت - بقول آصفیه اسم مذکر معشوق (انچه آصفیه) بت بنایا به بتون که قیامت میں بھی ہے؛ وادمانگی نہ خدا سے یوں ہی خاموشی (۶) بت - بقول صنیمہ برہان و خان آرزو در سراج باصطلاح سالکان عبارت از منظر ہستی مطلق است کہ آن حق تعالی باشد پس بت من حیث الحقیقت حق باشد نہ باطل مؤلف عرض کند کہ بت پرستان ہمین منظر ہستی مطلق را می پرستند و این مجاز معنی چارم است (اردو) ہستی مطلق کا منظر - مذکر۔

بتا بقول سروری و جہانگیری و جامع بہ تہائی قرشت بعد از باروزن بیاد معنی بگذار (اوشکور) بتا روزگاری برآید برین پیکر کش ہر کس ہزار آفرین پیکر (۷) گفتا نہ آخر وہاں ترکم پیکر بتا جان شیر نیش در سر کشم پیکر صاحب برہان صراحت کند کہ بکسر اول است۔ صاحب رشیدی گوید کہ بتائیدن بمعنی گذاشتن مصدری می آید و این امر حاضرش صاحب ناصری گوید کہ اصل این (بھل تا) بوده یعنی بگذار چیزی را تا چنین و چنان شود۔ بلی در فارس بسیار استعمال کنند چنانکہ سعدی گفتہ (۸) بتا ہلاک شود دوست در محبت دوست پیکر زندگانی او در ہلاک بود دوست پیکر فرماید کہ آنرا (بل تا) نیز گفتہ اند مؤلف عرض کند کہ سخن آفرینی صاحب ناصری است کہ این را مخفف (بھل تا) قرار می دہد و از اشتقاق مصدر (بتائیدن) خبر نذر و بہ تحقیق ما (الف) اسم مصدر بتائیدن است کہ می آید ما خود از بت کہ بقول منتخب بالفتح و تشدید تہائی فوقانی بمعنی بریدن است فارسیان بہ تخفیف

و بزیادت الف در آخرش یعنی قطع گرفتند و (ب) امر حاضر از صدر بتائیدن که می آید پس بفتح اول است که موحده اول اصلی است و مصدر این هم بفتح اول می آید آنانکه این را کبیر اول آورده اند پی تحقیق نبرده (اردو) (الف) قطع بقول آصفیه عربی اسم مذکر تراش - برید بیونت (ب) چپوڑ - چپوڑ نا کا امر -

(۲) بتا - بقول سروری بحواله فرنگ و بقول جهانگیری و جامع بفتح با - نوعی از طعام را گویند صاحب برهان گوید که عریان بهط و بتات گویند و باین معنی باتشید ثانی هم آمده صاحب نتهی الارب بهط را به تحریک ثانی و تشدید طای حطی فرماید که معرب بهتا نوعی از طعام که برنج را با شیر و روغن پزند صاحب رشیدی فرماید که بتا و بتة بفتح با خشکه پلاو - مؤلف گوید که اصل این بتة باهای هوز آخر است که بدل شد با چنانکه خاره و خارا خان آرزو در سراج بر بتة گوید که بقول رشیدی خشکه و بقول برهان نوعی از طعام که بهطه گویند و بدین معنی به تشدید ثانی هم آمده ولیکن تحقیق نیست که این لفظ مشترک است در فارسی و هندی - غایتش در هندی با را به تغییر الحجه محلوط بها خوانند و آن تلفظ مخصوص هندیان است و بتة اهم است از خشکه چرا که خشکه همان برنج را گویند که بعد از چختن آب آن را دور کنند و بتة مطلق است خواه آب آن را دور کنند خواه نکنند و این غذای مردم بنگاله و کشمیر است بنا بر کثرت شالی درین ملک و مؤید اینست که در برهان بت بفتح و سکون فوقانی یعنی آهار جولا هنگام و آشی که بر روی کار مالند آورده و اغلب که بهطه معرب بهتة هندی است (بخ)

مؤلف عرض کند کہ بقول ساطع بہات در سنسکرت بمعنی خشکہ آید کہ برنج پختہ باشد
و بہتاً بقول آصفیہ لغت ہندی است مرادفش و آنچه خان آرزو در خشکہ و بہتہ فرقی
پیدا کردہ است کمی معلومات اوست اہل دکن نیک دانند کہ خشکہ عام است برای
برنج پختہ اعم ازینکہ آتش را بر آتش خشک کنند یا بصورت کثرت آب آن را دور
کنند و بہات بزبان سنسکرت ترجمہ خشکہ یعنی برنج پختہ باشد و بس فارسیان بحذف الف
سوم بہت کردند و این لفظ را بعضی بمعنی شیر برنج استعمال می کنند و بقول بعض فیہ فی
باشد و بعضی برانند کہ نوعی از طعام است و بعضی حلوائی برنج را گفتہ اند و معرب آن
بخط است باشد و طامی حطی (کنافی البربان) و بقلب بعض ہمین بہت را بتہ کرد
و بمعنی خشکہ ملا و مستعمل شد و بہ تبدیل بابہ الف بتا مبدل اوست کہ زیر بحث است
و مقصود از خشکہ پلاو پلاو باروغن و گوشت باشد یعنی غیر از چلا و یعنی پلاو برنج
با گوشت و روغن باشد و چلا و برنج باروغن و بہتہ و بتا مراد ف پلاو پس
در تعریف این خشکہ را داخل کردن خط است کہ در لفظ پلاو خشکہ داخل است (ارو)
پلاو۔ بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کا کھانا جو گوشت اور چاول ملا کر پکاتے ہیں۔

ستاب رفتن مصدر اصطلاحی بمعنی پیچ اگر بستم چرا بتاب روم رشتہ رفو خام است
و تاب خوردن و خشک شدن کہ تاب بمعنی (ارو) پیچ و تاب کھانا۔ بقول آصفیہ
پیچ و تاب و قہر و غضب بجایش می آید۔ دل ہی دل میں غم و غصہ سے گھٹنا۔
(ظہوری) شگاف جیب مراد و خند ستاب شدن مصدر اصطلاحی۔ بمعنی

(۵۰۱۶)

(۵۰۱۶)

پچ و تاب خوردن و سوختن کہ تاب بمعنی پچ و	ذکر این نکرد و خبرین نیست کہ تسامح اوست کہ
تاب و صحرارت می آید (الفوری ۵) اے	بجای تختانی چہارم موصدہ را نقل کرد و جا
رخت رشک آفتاب شدہ پڑ آفتاب از رخت	وارد کہ دست تصرف نقل نویسد و راز
بتاب شدہ پڑ (ارو ۱) پچ و تاب کھانا جلنا	شدہ بای حال حقیقت این بر (بتا سیدن)
بتا سیدن بقول مؤید (بحوالہ قنیہ) بمعنی	بیان کنیم کہ بہ تختانی چہارم و پنجم می آید
بگذشتن دیگر کسی از محققین فارسی زبان	(ارو ۱) دیکھو بتا سیدن۔

بتات صاحب شمس گوید کہ لغت فارسی است بمعنی (۱) بریدہ (۲) توشہ (۳) زحمت خانہ و (۴) طیلسان و ضر و سوف و فرماید کہ باین معنی بت نیز آمدہ مؤلف عرض کند کہ ہمہ محققین فارسی زبان ازین لغت ساکت و بخت بت بجایش گذشت و معاصیرین عجم ہم بر زبان ندارند مجر و بیان شمس بدون سند استعمال اعتبار را نشاید مخفی مباد کہ بت بدون الف در عربی زبان بمعنی طیلسان آمدہ کذا فی محیط المحيط و بتا بقول منتهی الارب بزبان عرب بمعنی توشہ و رخت عروس و مسافر و مردہ و متاع خانہ (انتہی) پس خبرین نیست کہ محقق بی تحقیق لغت عربی را فارسی گفت و در معنی ہم تصرف کردہ مردہ را بریدہ نوشت۔ خدایش بیامزد (ارو ۱) (۱) کاٹا ہوا (۲) توشہ۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ زاد راہ۔ وہ کھانا جو مسافر اپنے ساتھ لے جائے۔ (۳) گھر کا سامان۔ مذکر (۴) طیلسان بقول غیاث التالسان کا معرب۔ وہ چار درخت عرب میں خطیب اور قاضی اپنے کندھے پر اوڑتے ہیں۔ مؤنث نیز ایک ریشمی کپڑے کا

نام ہے اور بقول بعض وہ کپڑا جو پشم اور ابریشم سے بنا جاتا ہے۔ صاحب آصفیہ نے
صوف پر فرمایا ہے کہ عربی۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کا دبیز جامہ پشمینہ۔

بتاتہ [بقول بول چال لغت فارسی است بمعنی آلو و سیب زمینی صاحب لغات جدید
عرب در تالیف خود (الدلیل علی المولد والخیل) فرماید کہ در محاورہ معاصیرین عرب
ہمین لفظ بہ معنی مستعمل و صراحت کند کہ از لغت انگلیسی وضع شد مؤلف عرض
کند کہ مقصودش جزین نباشد کہ از پستی تو کہ بباے فارسی اول و تائی ہندی دوم
و تحتانی سوم و تائی ہندی چہارم و واولغت انگلیسی است بای فارسی را البعلی
چنانکہ تپ و تب و تحتانی را بالف بدل کروند چنانکہ یرمغان و ارغان و ہردو
تائی ہندی را بہ فوقانی و واورا بہ ہاے ہوز چنانکہ آسو و آوسہ و یارو و بازہ
صاحب محیط بر آوی فرنگ گوید کہ رنگش اغبر و در مقدار برابر آلمہ تاسیب و در ہند
بذریعہ اہل فرنگ رسیدہ کشتکار آن می شود و اکثر آنرا با گوشت یا تنہا پختہ بطریق
مان خورش می خورد و مثل اروی لعابیت ندارد و خستہ باشد۔ ویرہضم و تقوی
باہ و ظاہر و در فرازش گرمی و خشکی محسوس می شود و سودا ویت ہم دارد چرا کہ از
کثرت خوردنش خارش پیدا می شود و قابض طبع است (انتہی) حاصل نہیت کہ
برزبان معاصیرین عجم لضم اول و فتح فوقانی دوم است (ارو و) آلو۔ بقول ہم
مذکر۔ زبان سنسکرت میں آکہ جس کا مادہ اول بمعنی خڑ ہے پس آکہ کی معنی خڑوا
ترکاری۔ ایک قسم کی گول گول ترکاری جس کا مزاج سرد و خشک ہوتا ہے کبھی

صرف ترکاری اور کبھی گوشت کے ساتھ پکا کر اور طرح سے بھی کہاتے ہیں۔

بتاراج آمدن استعمال۔ صاحب اند کہ نہ بریکد گر ہند چوں مغلسان خزانہ بتاراج

بر معروف قانع مؤلف عرض کند کہ چنی می و ہند (اردو) لٹوانا۔ صرف کرنا۔

تاراج شدن است و تاراج بمعنی غارت تاراج کرنا۔ بقول آصفیہ۔ غارت کرنا۔

وازیہم جدا کردن کہ بجای خودش می آید۔ برباد کرنا۔

حیف است کہ سند استعمال این پیش نشد بتار بر گرفتن مصدر اصطلاحی۔

معاصرین عجم بزبان دارند (اردو) آسانی برداشتن و بدون وقت

تاراج ہونا۔ غارت ہونا۔ لٹ جانا۔ برداشتن و کشیدن و حاصل کردن

بتاراج دادن مصدر اصطلاحی۔ مراد (مکشیدن چنی) کہ می آید (ظہوری)۔

صاحب اند بر معروف قانع مؤلف مشک صد تار ریزم از نفس زلف آہم راتار

عرض کند کہ تاراج کردن و صرف کردن و برگرفت (اردو) دکن میں کہتے ہیں، کچے تار

بہ بیغما بدون (سعدی شیرازی) بیک پر کھینچ لانا، کچے تار کے پرٹھا، آسانی سے حاصل کرنا

ہفتہ نقدش بتاراج داد، بدرویش و بین (کچے تار کے سے بازہ لانا) بھی کہہ سکتے ہیں مصحفی نے اس

و محتاج داد (ظہوری) بیغما کچہما کے لازم کا استعمال کیا ہو دیکھو آمدہ (مکشیدن)

بتارہ بقول برہان بروزن شرارہ لیف جولانگہاں و شو مالان و آن جاروب

مانند پست کہ بدان آتش و آہار بر تار مالند۔ صاحبان مؤید و جامع و سراج ہم ذکر

این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ موحدہ اول زائد و تار بمعنی حقیقتش کہ متقابل

پود باشد و ہای پوز در آخرش برای نسبت یعنی چیزی کہ منسوب است بہ تار و کنایہ
از آلہ کہ ذکرش بالا گذشت (اردو) جولامون کی وہ کوچی جس سے آتش اور
آہار تانے پر لگاتے ہیں۔ موت۔

(الف) بتازگی	(الف) بقول انند	کردہ کاف فارسی بجائش آوردند و تازی
(ب) بتازہ	بحوالہ فرنگ فرنگ	بمعنی نوی ضد کنگلی است پس ہای مفید
	بمعنی در حال و از سر نو و (ب) بقولش	معنی معیت و راولش آوردہ بمعنی از سر نو
	مرادف (الف) (والہ ہروی) بفرختم	استعمال کردہ و ہمین معنی (ب) را در محاورہ
	بغم دل از غم خریدہ را کہ رفتم بتازہ این	مرادف (الف) استعمال کردہ و معنی در
	رہ صدرہ بریدہ را کہ (سلیم) خطش	حال بیان کردہ صاحب انند درست
	بتازہ باعث ناز و نیاز شد کہ کوتاہ کرد	نیت دیگر بیچ (اردو) (الف و ب)
	از لف و شکایت و راز شد کہ صاحب	از سر نوئے سر سے۔

بجو و ارستہ ہم (ب) را مرادف (الف)	(الف) بتازیانہ گرم داشتند	مصادر
قرار دادہ اند مؤلف عرض کند کہ تازہ	(ب) بتازیانہ گرم کردن	اصطلاحی

بمعنی نو نقیض کہنہ و بمعنی حادث و ضد صاحب بخرشت ہر دو گوید کہ بہ تنزی و
پیشمرودہ بجای خودش می آید و چون خواستند خشونت بر سر کاری آوردن و فرماید کہ
کہ یای مصدری در آخرش زیادہ کنند یا خد آنگہ اسپ را ساعتی قبل از سواری
بقاعدہ فارسی ہای پوز آخرہ را حذف یک میدان جولان دہند و بتازیانہ گرم

<p>تاد سواری سکرشی نہ کند و در تاختن نفس گرفته نہ شود۔ وارستہ بر ذکر رب، قانع و بے آس و کمر بہیر معنی کند (دشاپور) آہم بتا زیانہ مرا گم دا تا و کہ ام معرکہ سر رسید ہدم (بہتر) رفغانی (۵) تاکہ دہر عنان مراد م فلک بہرست و حال بتا زیانہ مرا گرم کردہ است و مؤلف عرض کند کہ در توفیق</p>	<p>یہ ہر دو مصداق یعنی حقیقی مطلقاً برای گرم کردن اسب است ذریعہ تا زیانہ و کسائیہ از آمادہ کردن کسی بکاری سبیل جبر از اسناد پیش شدہ ہم ہیں معنی پیدا است و آنچه قبل از سواری اسب تنہا در حلقہ دور می دہند تا تندی کم شود و بہوار نمی طبع غمان باشد آنرا ازین مصدر اصطلاحی تعلیق نیست۔</p>
<p>بتا سانیہ صاحب اند بجا اللطائف فرماید کہ یعنی برتر سانیہ و صاحب غیاث اہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ ہر سہ محققین بالا از مصدر رتا سانیہ بے خبر اند کہ معنی گلا فشر می آید و بیچ تعلیق از معنی ترسانیدن ندارد۔ پس موعده اول زائد است و تا سانیہ ماضی مطلق ہماں و معنی این گلا فشر دیگر بیچ (ارو) گلا گھونٹا۔</p>	<p>صاحب اند بجا اللطائف فرماید کہ یعنی برتر سانیہ و صاحب غیاث اہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ ہر سہ محققین بالا از مصدر رتا سانیہ بے خبر اند کہ معنی گلا فشر می آید و بیچ تعلیق از معنی ترسانیدن ندارد۔ پس موعده اول زائد است و تا سانیہ ماضی مطلق ہماں و معنی این گلا فشر دیگر بیچ (ارو) گلا گھونٹا۔</p>
<p>بت اشرفی اصطلاح بقول بحر صوری کہ بت اشرفی از حرص چہ چسپی بزر و سیم مگر و چون بر اشرفی مسکوک کنند خان آگہ زود چراغ و بہار گوید کہ در عہد اکبری وجہ انگیزی یک روی اشرفی بصورت گاو و امثال آن نقش می کردند و ظاہر مراد از اشرفی ہون است کہ در و کن روان دارد یا مطلق طلای مسکوک (مسجد اشرف) کرد و این قلب ضافت است و ہاے مطلق</p>	<p>اصطلاح بقول بحر صوری کہ بت اشرفی از حرص چہ چسپی بزر و سیم مگر و چون بر اشرفی مسکوک کنند خان آگہ زود چراغ و بہار گوید کہ در عہد اکبری وجہ انگیزی یک روی اشرفی بصورت گاو و امثال آن نقش می کردند و ظاہر مراد از اشرفی ہون است کہ در و کن روان دارد یا مطلق طلای مسکوک (مسجد اشرف) کرد و این قلب ضافت است و ہاے مطلق</p>

طلای مسکوک که غیرت مسکوک باشد تنو استعمال جو اشرفی بر مسکوک هو اور بلحاظ معنی آخر مورت
کرد خان آرزو غورنه کرد (اروو) و مورت دار اشرفی - مؤنث -

بتاشه بقول انند بخواه فرنگ فرنگ بفتح شین معجم لغت فارسی است برای نوعی از
شیرینی دیگر محققین فارسی زبان ادیس ساکت و بقول صاحب ساطع (بتاشا) بنت سنگر
است به سیدن هلمه و شین معجم هر دو در آخرش الف - گردو را گویند که از شکر سازند و بعضی جاب
نیز **مکولت** عرض کند که معنی آخر الذکر حقیقی است و مجازاً بمعنی شیرینی خاص استعمال شد
نظر بر شهاب است حباب اگرند استعمال پیش شود تو ایتم عرض کرد که مفترس است که الف آخر
بدل شد به هائی هوژ - چنانکه یاسا و یاسه (اروو) بتاسا و بتاشا بقول اصفیه - هندی - اسم
مذکر - حباب ببلبله یک قسم کی شیرینی جو بشکل حباب هو ابهر کر بنائی جانی ہے -

بتاوار بقول سروری و جهانگیری و رشیدی و برهان و ناصری و جامع بروزن هو دادا
بمعنی عاقبت و انجام و آخر کار (عنصری ۵) من خوب مکانات شما باد گدارم تو من خوش
نیز گدارم به بتاوار (تو حکیم سزنی ۵) گل شد و بر دبه کون داغ و دروش گیرم تو اثر سے ماند
از داغ بتاوار مرا باز هم که **لغت** عرض کند که جزین نیست که مرکب باشد از بتا و وار - بتا بکامل
لغت سنسکرت است بمعنی واقعه و حادثه و صراحت این به مصدر (بتا میدن) می آید و وار کلمه
فارسی زبان است بمعنی صاحب و خداوند - پس صاحب واقعه و حادثه گناه باشد از انجام کار
که بعد از واقعه وار و دهد - از قبیل را هو ار که اسپ را گویند و جادوار و که کلمه وار را بمعنی لائق
و شایسته گیریم چنانکه شهابوار پس اندرین صورت معنی لفظی این لائق و سزاوار واقعه و حادثه باشد

و کنایه از انجام کار فاعل (ارو) عاقبت بقول اصفیه - عربی - اسم مؤنث - آخر - انجام - پایان - آخر کار

بتایدن بقول سروری و رشیدی بتا

و رشت و دو پایے حتی پوزن و مانیدن بمعنی

بگذراشتن صاحب بحر فرماید که بر وزن گراکیدن

معنی گذراشتن و گزرا نیدن (کامل التصریف)

مضارع این بتاید - صاحبان مواد و نوادر هم فکر

این کرده اند - صاحب هفت صراحت فرماید که بکسر

اول باشد **مکولف** عرض کند که موحده اصلی

است و ماخذ این بت بکسر اول که بزبان سنسکرت

بقول صاحب ساطع بمعنی قدرت و دستگاه

آید و بقولش بتنا مصدر است بمعنی گذشتن

حالتی یا حادثه بر کسی و مرادش بتنا بزیادت تحتانی

و م و بتنا متعدی آن بمعنی گذرا نیدن پس

فارسیان همین بتنا را که بمعنی واقع و حادثه اسم جا

مصدر بتنا است بزیادت تحتانی بقاعده خود

بتاے کردند - چنانکه پا و پآسی و جا و جآسی پس

از آن بقاعده مصدر جعلی تحتانی کمسور و عکس

مصدر (ردن) در آخرش مرکب کرده مصدر

ساختند بمعنی گذراشتن و گزرا نیدن آنرا تکمیل

بقیع اول گرفته اند پس حقیقت ماخذ نبرده اند

مقتنین فرس این را مصدر سماعی گفته اند و ما

منکر از آن مطلقا این را هم مثل دیگر مصداقها

دانیم و قیاس ماهاں که ذکرش بالا گذشت و بتنا

معنی بگذار امر حاضر این و سنا این بر بتنا گذشت

(ارو) گزرا نا بقول اصفیه چپوژنا - ترک کرنا -

رها کرنا - و گذشت کرنا - بسر کرنا -

بت پرست استعمال بقول انند سحوالک

فرهنگ فرهنگ صنم پرست - صاحب فرهنگ

فدائی گوید که هر که بت را پرستد پیش آن نماز

برد و برابرش پیشانی بر خاک نهاده **مکولف** عرض

کند که اسم فاعل ترکیبی است (ارو) بت پرست

بقول اصفیه فارسی - اسم مذکر - سورتی کو

پو بجنه والا -

بت پرست را در کعبہ دیو گیر و مثل

صاحبان خزینۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این کرده اند و از معنی محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسیاں در مذمت بت پرستی این مثل زنند مقصود آنست کہ بت پرستان را در کعبہ ہم خدا حاصل نہ شود بلکہ دیو گیر در زیر اک عمل شان بد است حاصل اینست کہ عمل نیک بآ بد عملوں را از مقام مقدس نتیجہ خوبی بدست نیاید (ارو) وکن میں کہتے ہیں انڈھوں کو کعبے میں بھی خدا نہیں ملتا اس کا مطلب یہ ہے کہ کور باطنوں کو کعبہ سے کچھ فائدہ نہیں ہوتا۔ یعنی خدا شناس اور خدا طلبوں کا عمل اُن کو ہر جگہ رہی کرتا ہے اگر عمل نیک سے محروم ہیں تو ان کیلئے خانہ خدا میں بھی خدا نہیں ملتا۔

بت پوز | اصطلاح صاحب رشیدی ایرا

مادف بتقوز و بد پوز و بد پوس و بد فوز آورده گوید کہ دا پیراموں و ہاں کہ پوز نیز گویند و صاحب

سروری بر بتقوز بہ فاعوض بای فارسی فرماید کہ بروزن فغفور (۲) منقار مرغ را ہم گویند و پوز تحفہ آورده کہ مرغان را منقار باشد و چہار پایا و مردم را پیرامن و ہاں۔ خان آرزو در سراج ذکر بتقوز و بتپوز و بد پوس و بد پوز و بد فوز کردہ۔ مؤلف عرض کند کہ پوز بہ بای فارسی و زرا ہوز اسم جاد فارسی زبان است بمعنی پیرامون دگر و اگر دو ہاں حیوانات و منقار مرغان کہ بجا خودش می آید و بت بمعنی مرغابی است کہ گذشت پس این مرکب قلب اصناف است بمعنی منقار بت بمعنی خاص و بر سبیل مجاز عام شد برای مطلق مرغان و پس انان ناواقفین مانڈ برای حیوانات ہم استعمال این کردند و ہمین است اصل و بد پوز مبدلش کہ فوقانی بہ وال بدل شود چنانکہ تہنورہ و دہنورہ و بد پوس ہم مبدل آں کہ زامی ہوز بہ سین مہمل بدل شد۔ چنانکہ آیاز و آیاس و در بد پوز ہم بای فارسی بہ فابدل شد۔ چنانکہ سپید و سفید

<p>(۲۰) مجازاً لقب آذر پیر ابراهیم علیہ السلام چنانکہ بت شکن لقب ابراهیم است (ارو) (۱) بت تراش بقول آصفیہ فارسی - اسم مذکر - بعت ساز - مورتی بنانے والا (۲) ابراهیم علیہ السلام کے باپ کا لقب جن کا نام آذر تھا - مگر اسکا استعمال بدو قرینہ نہیں دیکھا گیا۔</p>	<p>(ارو) (۱) انسان کے لئے مہنہ کا حلقہ مذکر - بہائم کے لئے مہنہ مذکر - (۲) چوچ بقول آصفیہ ہندی - اسم مؤنث - منقار پرندوں کا مہنہ - بت تراش اصطلاح - بقول بہار - (۱) معروف وحاشیہ نگارش گوید کہ صنم تراش مؤلف عرض کند کہ ہم فاعل ترکیبی است</p>
<p>تحقیق بقول وارستہ بمعنی بہتنگی - دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نہ کرد مؤلف گوید کہ از قبیل بتمازگی و بتازہ کہ گذشت - مشتاق سند استعمال باشم - موحده اول زائد است بمعنی میت (ارو) خوبی کے ساتھ عمدگی کے ساتھ صاحب آصفیہ نے تنگلی پر فرمایا ہے - فارسی - اسم مؤنث - عمدگی - خوبی - بہتری - بھلائی -</p>	<p>تح بقول ضمیمہ برہان بفتح اول و سکون ثانی و خائے شخہ بمعنی (۱) افشردن - صاحب شس گوید کہ لغت فارسی زبان است و بذکر معنی اول فرماید کہ (۲) بمعنی کتاب مغان و قبیل صحف ابراہیم علیہ السلام گویند تفسیر نذر - دیگر محققین فارسی زبان از این سبک مؤلف عرض کند کہ مقصود محقق اول الذکر از معنی افشردن و جال</p>
<p>بالمصدرش باشد یعنی افشردگی - اما طالب سند استعمال باشم کہ مجرور قولش بحالت سکوت و دیگر محققین و معاصرین مجسم کافی نیست و مصدر تجیدین نیز سہ بنیال بائساح محقق است کہ (۲) (۱) نہ موحده و فوقانی و نون و جیم عربی بمعنی اولیٰ و یہ تصحیف کرد و نسبت معنی وہم معاصرین زہد و شت گویند کہ مخفف</p>	<p>بالمصدرش باشد یعنی افشردگی - اما طالب سند استعمال باشم کہ مجرور قولش بحالت سکوت و دیگر محققین و معاصرین مجسم کافی نیست و مصدر تجیدین نیز سہ بنیال بائساح محقق است کہ (۲) (۱) نہ موحده و فوقانی و نون و جیم عربی بمعنی اولیٰ و یہ تصحیف کرد و نسبت معنی وہم معاصرین زہد و شت گویند کہ مخفف</p>

رہنما) است بفتح اول وضم سیم و م ر گ ب از تہ
 و خدا کہ بزبان سنسکرت بت مخفف بات بمعنی
 سخن است (هكذا فی المناطیج) معنی لفظی
 این سخن خدا و کنایہ از کتاب مغان یا صحف ابرہیم
 یا تفسیر نژد باشد با سنی حال از برای این ہم کتاب
 سند استعمال با ششم (اردو) (۱) و یکھو بتیج (۲)
 کتاب مغان یا صحف ابرہیم یا تفسیر نژد کو تار
 نے بتیج کہا ہے۔

بتخاک | بقول سہ وری بجوالہ شرفنامہ
 بروزن دنبال و بقول برہان و ناصری و
 جامع و سراج نام موضعی است۔ نزدیک
 بکابل مولف عرض کند کہ وجہ تسمیہ این
 ہرین نہا شد کہ خاک این موضع براسے بت ساز
 موضوع یا واقعہ بتے متعلق ازین باشد و
 اعلم بحقیقۃ الحال (اردو) بتخاک ایک موضع
 کا نام ہے جو کابل کے قریب ہے۔ مذکر۔

بتخان | بقول برہان و مخفف و نامہ ہنم
 بتخانہ - فارسی - اسم مذکر - مندر در شوالہ - مورت گھر

اول و سکون آخر کہ لام باشد نام بتخانہ ہیست
 و بتخانہ بروزن بزغالہ ہم گویند صاحب جامع
 فرماید کہ بمعنی بتخانہ و بتکدہ خان آرزو در سراج
 گوید کہ غالباً تصحیف بتخاک باشد کہ نام ضعی
 است نہ نام بتخانہ مولف عرض کند کہ تسامح
 محققین اول الذکر است کہ بتخانہ خاص را
 بتخال گفتند صاحب جامع کہ از اہل زبانست
 این را بمعنی بتخانہ و بتکدہ آورده و خال بقول
 برہان در فارسی زبان علم را گویند بہ فتح عین
 و علم بقول منتخب بمعنی کویہ و نشان و نام کہ مذہب
 معروف بود پس معنی لفظی این کہ قلب اخصا
 است نشان بت و کوہ بت و کنایہ از بت خانہ
 توان گرفت و نظرہ اعتماد صاحب جامع بار
 کنیم کہ فارسیان بتخانہ را بتخال و بتخانہ ہم گویند
 و جواز را کہ بتخانہ مبہل بتخانہ گیریم خوف قیاس
 و بتخال مخفف بتخانہ (اردو) بتخانہ بقول
 بتخانہ - فارسی - اسم مذکر - مندر در شوالہ - مورت گھر

<p>بتخانہ استعمال - بقول نندو بہار معروف کہ بت راوران قائم کنند۔ مسجد بت پرستان صاحب فرہنگ فدائی صراحت کند کہ نازک (ظہوری ۵) بیفزائی اگر قدر حرم گرد حرم گویم بت پرستان کہ جای نہادن بت ہست مؤلف و گرتخانہ رازیورثوی بتخانہ رانازم (اردو) بتخانہ بقول عرض کند کہ قلب اصناف خانہ بت یعنی خانہ آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - مندر - شوالہ - مورت گھر</p>	<p>بتخانہ استعمال - بقول نندو بہار معروف کہ بت راوران قائم کنند۔ مسجد بت پرستان صاحب فرہنگ فدائی صراحت کند کہ نازک (ظہوری ۵) بیفزائی اگر قدر حرم گرد حرم گویم بت پرستان کہ جای نہادن بت ہست مؤلف و گرتخانہ رازیورثوی بتخانہ رانازم (اردو) بتخانہ بقول عرض کند کہ قلب اصناف خانہ بت یعنی خانہ آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - مندر - شوالہ - مورت گھر</p>
<p>بتر بقول اندو سجوالہ فرہنگ فرنگ بفتح تین مخفف بتر است (شیخ شیراز ۵) بتر نام کہ خواہی گفت آنی پڑ کہ دامن عیب من چون ندانی پڑ (انوری ۵) نیک ناما تو نیک سیدانی پڑ کہ ز بد حال من بے تیر است پڑ مؤلف عرض کند کہ اگر بفتح تین گیریم دال مہملہ را محذوف دانیم و اگر فوقانی مشدو گیریم - مبدل کہ دال مہملہ بہ فوقانی بدل شود چنانکہ زردشت و زرتشت صاحب قانون و سنگیری بدتر و بتر را ہم بسند این تبدیل آورد صاحب کنزرایں را بدوں تشدید بمعنی بدتر لغت ترکی گفتہ (اردو) بدتر بقول آصفیہ فارسی - نہایت خراب - ادنی درجہ کا۔</p>	<p>بتر بقول اندو سجوالہ فرہنگ فرنگ بفتح تین مخفف بتر است (شیخ شیراز ۵) بتر نام کہ خواہی گفت آنی پڑ کہ دامن عیب من چون ندانی پڑ (انوری ۵) نیک ناما تو نیک سیدانی پڑ کہ ز بد حال من بے تیر است پڑ مؤلف عرض کند کہ اگر بفتح تین گیریم دال مہملہ را محذوف دانیم و اگر فوقانی مشدو گیریم - مبدل کہ دال مہملہ بہ فوقانی بدل شود چنانکہ زردشت و زرتشت صاحب قانون و سنگیری بدتر و بتر را ہم بسند این تبدیل آورد صاحب کنزرایں را بدوں تشدید بمعنی بدتر لغت ترکی گفتہ (اردو) بدتر بقول آصفیہ فارسی - نہایت خراب - ادنی درجہ کا۔</p>
<p>بتر او ش آمدن (مصدر اصطلاحی) چکیدن باشد (ظہوری ۵) جوی خور از رگ ایماں بتر او ش آمد پڑ غلش غمرہ ہند و پسری دیگر است پڑ (اردو) تراوش کرنا تراوش ہونا - بقول آصفیہ - ٹپکان۔</p>	<p>بتر او کشیدن (مصدر اصطلاحی) بقول اندو وزن کردن بہ ترازو - سید حین خالص ۵) آب انگور سبکتر بود از ہر آب بتر ماکشیدیم مگر بتر از وی قدح پڑ مؤلف عرض کند کہ چیزے را کشیدن و آوردن و نہادن بہ ترازو کنایہ باشد از وزن کردن (اردو) تولنا</p>

صاحب خیانت گو یکہ بلضم و اضافت مانع راہ
 است **مؤلف** عرض کند کہ مرادف سنگ راہ
 یعنی ہر گاہ سنگے یا بستے در راہ باشد مانع و حائل
 راہ رسواں می شود و ایس کنایہ باشد بترکیب اضافی
 (اردو) سنگ راہ - بقول آصفیہ - فارسی
 اسم مذکر - وہ پتھر جو راستہ میں پڑا ہوا آنے چاہے
 والوں کا تکلیف دہ ہو - سدر راہ - مانع - مزاحم
 (میر ۵) بے لطف تیرے کیونکر تجھ تک پہنچ
 سکیں ہم تو ہیں سنگ راہ اپنے کتنے یہاں
 و اس تک تو

بترجا اصطلاح بقول جہانگیری در
 ضمیمہ (۱) کنایہ از قبیل و دُبر باشد و اس را
 بتازمی عورتین گویند - (سراج الدین سکوائی ۵)
 غنچہ گر پیش آں دہن خند و دُبر بترجای نشین
 خند و دُبر کمال سہیل ۵) پیش روی تو گر
 بخند دگل تو بترجای گلستاں خند و دُبر خان آرزو
 مذکر -

در سراج فرمایید کہ تحقیق آنست کہ عبارت است
 از قبیل و دُبر زن و دُبر مرد و آنست متناہل - صاحبان
 رشیدی و ناصری ہم ذکر ایس کردہ اند صاحبان
 برہان و جامع بذکر معنی اول فرمایند کہ (۲)
 فرجہ مابین ناخن و گوشت را ہم گفتمہ اند کہ
 چرک در اس جمع می شود **مؤلف** عرض کند
 کہ قلب اضافت جای ہتر باشد کہ معنی لفظی ای
 جائے کہ بسیار بد است و کنایہ اہم و دو معنی بالا
 صاحبان بحر و بہار عجم ذکر ایس بزیا دت تحتانی
 در آخر کردہ اند و بر معنی اول قلن و صاحب موبد
 بر معنی حقیقی اکتفا کردہ کنایہ را بگذاشت (اردو)
 (۱) فرج - دیکھو اوک - دُبر - بقول
 آصفیہ - عربی - اسم مؤنث - مقعد -
 مہرز - گانڈ (۲) ناخن اور گوشت
 کا درمیانی خلا جس میں میل جمع ہوتا ہو
 بخند دگل تو بترجای گلستاں خند و دُبر خان آرزو
 مذکر -

الف بترک صاحب شمس بحوالہ تجرخی نسبت د الف) گوید کہ در فارسی کلیم

(ب) بترکان

باریک را گویند که از پیشم سازند و (ب) هم بقولش لغت فارسی و کسر یکم و سوم بمعنی پیدا آورنده مؤلف عرض کند که محققین فارسی زبان و معاصرین عجم ازین هر دو لغت ساکت اگر سند استعمال پیش شود تو انیم قیاس کرد که اسم جامد باشد یا مرکب از بتر و گان - صاحب ساطع گوید که بتر به بای فارسی لغت سنسکرت است که یکسر اول و سکون ثانی بمعنی پدر و اب و بضم اول و سکون فوقانی بمعنی پسر باشد و گان بقول برهان به کاف فارسی بمعنی لائق و منزه و اریس معنی لفظی ایدس لائق و منزه و اریس و کنایه از پید آورنده - بای فارسی بدل شده موحده چنانکه تپ و تب و کاف فارسی به عربی چنانکه گند و کنند اعراب بیان کرده صاحب شمس بر خلاف این است و مجرد قولش بدون سند استعمال اعتبار را نشاناید که بے تحقیقیش اظهر من الشمس (اردو) (الف) باریک کبسل - مذکر (ب) پیدا کر نیوالا - مذکر

بت رویان

اصطلاح - بالضم بقول

و برای معنی دوم الف و نون آخر را برای جمع گیریم - طالب سند می باشیم (اردو) (۱) خوب بقول آصفیه - فارسی - زشت نکاتین عمدہ - آچھا - (۲) خوب رویان - حسینان کہہ سکتے ہیں -

موتید بمعنی خوب رویان - صاحب ہفت گوید کہ (۱) بمعنی خوب و (۲) بمعنی خوب رویان مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این روی بت دارندگان و کنایہ از خوب رویان مخفی بہاد کہ (بت روی) اسم

فاعل ترکیبی است و اگر الف و نون آخر از اشد

بتر ۵ بقول اسد سحر کہ فونگ فونگ بنتی

گیریم و (بت رویان) را مزید علیہ (بت روی)

و ثالث لغت فارسی (۱) ترو و گردن کشی و

قرار دہیم بر بیل کنایہ معنی اول پیدای شود

کشی (۲) مجروح مؤلف عرض کند کہ اگر

<p>رطغرا (۵) رخسار بت زر کہ نبودش مفرہ کمبو ناگشتہ نظر کردہ آن رومفرہ دارد و مؤلف گوید کہ مرکب اضافی است (اروو) و کچھ بت اشرفی بستان استعمال - بقول بہار و اندلس مؤلف عرض کند کہ از قبیل گلستان یعنی جا کہ بت ہای بسیار قائم بود (حکیم رودگی ۵) تا باو گذر کردہ بہ گلزار و بہستان و گلزار زہدیشتر شدہ بستان چوبستان و (اروو) وہ مندر جہاں بہت سے بت قائم کئے گئے ہوں۔ مذکور بت سرخاب زای اصطلاح - بقول رشیدی بمعنی صراحی - خان آرزو در سراج گو پاکہ اگر بت بضم اول است پس معنی صراحی خواہا مطلقاً و اگر بفتح باشد بہ نسبت سرخاب بہ بمعنی ظرف مقرر ی شراب خواہد بود کہ آن بط و بطک نیز خوانند مؤلف عرض کردہ دریں اصطلاح بت بالفتح باشد قطعاً بمعنی مراد (بت اشرفی) است کہ بجایش گذشت کہ معرب آن بطاہ طای حطی است ذکر این برنی</p>	<p>سند استعمال برای ہر دو معانی پیش شود تو انیم عرض کرد کہ برای معنی اول ہای نسبت بر لفظ بتر زیادہ کردہ اند یعنی چیز سے کہ منسوب بہ بتر باشد تہر دو سرکشی است و سکون فوقانی تصریح محاورہ و برای معنی دوم بتر را بالفتح لنت عرب گیریم کہ بمعنی بریدن آمدہ (گذانی المنتخب) ہای ہوز و آخر ہاضی بقاعدہ فارسی افادہ معنی مفعولی کند چنانکہ بالیدہ از بالید و عجب نیست کہ بر ماضی زبان عربی قاعدہ فارسی را جاری کردہ اند و بیچ عجب نیست کہ ایں قسم تصرفات فارسیان در لغات عرب بسیار واقع و تصرف در اعراب ہم تصرف ثنائت و بس - (اروو) (۱) تہر دو بقول آصفیہ عربی اسم مذکر - سرکشی نامرمانی (۲) مجروح بقول آصفیہ عربی رگھا زخمی - وہ شخص جس کے زخم لگا ہو۔ بت زر (اصطلاح) بقول دارستہ و بحر و بہا مراد (بت اشرفی) است کہ بجایش گذشت کہ معرب آن بطاہ طای حطی است ذکر این برنی</p>
--	---

<p>شکندہ بیت و در ۲ صفت ابراہیم علیہ السلام قریب سرخاب ہم نام پرندہ است و ہم (شراب را گویند) به لقبش کہ بت ہارامی شکست (صائب ۵۴) قلب اصناف آب سرخ، پس بت سرخاب زای زبت چون پاک سازد بت شکن بت خانہ مارا کنایہ از صراحی شراب است نہ مطلق صراحی نمی آیم کہ میر وید بت از دیوار و در کا شائہ مارا بز (اردو) کہ خان آرزو بت را بالضم چگونہ بمعنی صراحی مطلق (۱) بت شکن کہہ سکتہ ہیں بمعنی عام اُس شخص کے نوشت قاتل (اردو) شراب کی صراحی نوشت لئے جو بتوں کو توڑے (۲) ابراہیم بت شکن بت شکن اصطلاح - بقول بہار صریح بت شکن ایک پیغمبر علیہ السلام کا نام تھا جو آذر بت و مقصودش جزیں نہ باشد کہ اسم فاعل ترکیبی است تراش کے فرزند تھے۔</p>	<p>سوم بت گذشت و در سرخاب زای صفت آل کہ سرخاب ہم نام پرندہ است و ہم (شراب را گویند) به لقبش کہ بت ہارامی شکست (صائب ۵۴) قلب اصناف آب سرخ، پس بت سرخاب زای زبت چون پاک سازد بت شکن بت خانہ مارا کنایہ از صراحی شراب است نہ مطلق صراحی نمی آیم کہ میر وید بت از دیوار و در کا شائہ مارا بز (اردو) کہ خان آرزو بت را بالضم چگونہ بمعنی صراحی مطلق (۱) بت شکن کہہ سکتہ ہیں بمعنی عام اُس شخص کے نوشت قاتل (اردو) شراب کی صراحی نوشت لئے جو بتوں کو توڑے (۲) ابراہیم بت شکن بت شکن اصطلاح - بقول بہار صریح بت شکن ایک پیغمبر علیہ السلام کا نام تھا جو آذر بت و مقصودش جزیں نہ باشد کہ اسم فاعل ترکیبی است تراش کے فرزند تھے۔</p>
<p>بتع بقول برہان و ہفت بکسر اول و سکون ثانی و عین بے نقطہ بلغت اہل برہنہ شراست مست کنندہ بعضی گویند از غسل و بقول بعضی از خرمای تر سازند مؤلف عرض کند لغت عرب است و بقول منتخب بالکسر شراب و بنیندہ غسل کہ آتند او کند و جوش زند و بدین معنی بکسر با و فتح تائید آمدہ (دالخ) پس قساح برہان است کہ ایں را لغت فارسی زبان خیال کردہ (اردو) شراب اور بنیند جو شہد سے بنائی جاتی ہے یا خرمائے تر سے۔ مؤلف۔</p>	<p>بتع بقول برہان و ہفت بکسر اول و سکون ثانی و عین بے نقطہ بلغت اہل برہنہ شراست مست کنندہ بعضی گویند از غسل و بقول بعضی از خرمای تر سازند مؤلف عرض کند لغت عرب است و بقول منتخب بالکسر شراب و بنیندہ غسل کہ آتند او کند و جوش زند و بدین معنی بکسر با و فتح تائید آمدہ (دالخ) پس قساح برہان است کہ ایں را لغت فارسی زبان خیال کردہ (اردو) شراب اور بنیند جو شہد سے بنائی جاتی ہے یا خرمائے تر سے۔ مؤلف۔</p>
<p>بتغور بقول ہفت بفتح اول و سکون ثنائہ و فراید کہ بجای غین منقوطہ فاہم بنظر آمدہ و فوقانی و ضم غین معجمہ ہوا و رسیدہ و رای ہملہ کردہ صاحب درسی و پہلوی ہوض رای ہملہ آخر بمعنی (۱) گرداگرد کلاہ (۲) منقار مرغان (۳) زای ہوز نوشتہ بمعنی دوم و سوم و قانع مؤلف پیرامون و مان مطلقا خواہ انسان باشد خواہ حیوان عرض کنند کہ بہتدل ہمان ہتپوز بت کہ بہ ہای</p>	<p>بتغور بقول ہفت بفتح اول و سکون ثنائہ و فراید کہ بجای غین منقوطہ فاہم بنظر آمدہ و فوقانی و ضم غین معجمہ ہوا و رسیدہ و رای ہملہ کردہ صاحب درسی و پہلوی ہوض رای ہملہ آخر بمعنی (۱) گرداگرد کلاہ (۲) منقار مرغان (۳) زای ہوز نوشتہ بمعنی دوم و سوم و قانع مؤلف پیرامون و مان مطلقا خواہ انسان باشد خواہ حیوان عرض کنند کہ بہتدل ہمان ہتپوز بت کہ بہ ہای</p>

فارسی سوم و زامی ہوز در آخر گذشت۔ ہای
فارسی بدل شدہ غین مجہ چنانکہ پرویز و
غریز و زامی ہلکہ آخر را بدل کردند ہا
ہوز چنانکہ اینزان و انیزان و معنی اول درینجا
زائد است کہ بتیوز صرف بر معنی دوم و سوم مثال
و ہای معنی اول مشتاق سند استعمال می باشیم۔
(ارو و) (ارو) کی دیوار جو چند وے
کے اطراف ہوتی ہے۔ مذکر۔ (۲) و (۳) کچھ
رہت پوز)

بت فریب اصطلاح۔ بقول جہانگیر فی
(۱) نام روز بہت و چہارم است از ماہ ہا می
ملکی۔ صاحب ناصری ہد کہ معنی اول فرماید کہ (۲)
کنایہ از معشوق صاحب جمال (دولہ ع ۲)
بدلدار گفت ای بت بت فریب تو صاحب جامع
فرماید کہ نام روز چہارم است از ماہ ہا می ملکی
(رہت بہت چہارم) و صاحب بحر شفق با او
مکوث عرض کند کہ معنی حقیقی ایں فریبندہ
بتان و کنایہ باشد از معشوق و معنی اول ہم گنا
باشد کہ تاریخ معینہ ماہ ملکی را بت فریب گفتند
ازیکہ مجمع حسنان در اس تاریخ بہ تفریح و تفریح
از خانہ ہا می خود بیرون می آید وہ مقامات خاصا
جمع می شود چنانکہ یکی از معاصرین عجم با مذکرش
کرده و نسبت اختلاف تاریخ چہارم و بہت چہارم
قول صاحب جامع را مستبر و اینہم کہ از اہل زہد
ملک شاہی نام است و جلالی ہم و مبداء ایں تاریخ
عہد جلال الدین ملک شاہ سلجوقی است کہ بحث
کاملش بر در سال ملک شاہی (می آید (ارو و)
(۱) فارسیوں نے ماہ ہا می ملکی کی چوتھی تاریخ
کو بت فریب، اس لئے کہا ہے کہ اس تاریخ میں
حسینوں کا مجرم تفریح و تفریح کے لئے باغات میں
جمع ہوتا ہے (۲) معشوق صاحب جمال۔ مذکر
بتیوز بقول سروری مراد بتیوز بہر دو
معنی (سوزنی ۵) نہادہ اندزن و بچہ من از سرما

بساں سگ بچہ بتفوز بردر سوراخ بز صاحب	بغا ست بدل باسے فارسی و صاحب
جہانگیری گوید کہ حکیم از رتی و صفت زمستان گفته	موتید سحواله فرزند گنج فخر تو سگ یکد با طامی مطبقه
(۵) بند پولاد بردان باید بز آهوار بر شمر نهند	هم آمده موکلف عرض می کند که حقیقت
بتفوز بز (حکیم سوزنی ۵) عاریت داده پدر	تبدیل این برد (بتپوز) بیان کرده ایم که بای
سبک دریش و بتفوز بز به بخارا شده هنگام صبح	فارسی سوم عوض فاگدشت و ذکر هر سه معنی بر
علم آموز بز صاحب برهان این را هر سه معنی	(رتنور) گدشت حیث است از خان آرزو که (بتپوز)
(رتنور) آورده که به غین معجمه عوض فامی سوم	به غین معجمه سوم را تصحیف خیال کرده و با بجای
گدشت و فرماید که به غین نقطه دار عوض فاهم	خودش تبدیل را ثابت کرده ایم آنرا نکه
بنظر آمده صاحب ناصری این را مبذل (بتپوز)	بخور و فکر و تلاش کار نمی گیرند رجوع به تصحیف
گفته صاحب جامع متفق با برهان خان آرزو	کنند و این بعید است از شان تحقیق (ارو)
در سراج فرماید که غالباً غین تصحیف باشد و صحیح	دیکهو بتپوز و بتنور -

بتک بقول جهانگیری و جامع (۱) خط و کتابت و نامه را گویند. صاحب برهان گوید که
 بکسر اول و ثانی و سکون کاف در ترکی نیز همین معنی دارد و صاحب ناصری بذکر معنی اول فرماید
 که (۲) یعنی پروانه و امثالش که برای خروج و دخول شهری از کار گذاران گیرند و درین ایام
 بای فارسی و بجمعی کاف های هوز مشهور و مستعمل و مباحث این کار را ترکان تنگچی گویند. خان آرزو
 در سراج بذکر معنی اول می فرماید که بفتح اول و دوم (۳) ظرف شراب که بصورت بط سازند
 و آنرا بطر هم گویند که معرب است. و بطک صغر آن صاحب لغات ترکی این را بمعنی اول لغت

ترکی گفته فرماید که در فارسی هم مستعمل - مؤلف عرض کند که متحقق است که لغت زبان ترکی است بمعنی اول و معنی دوم مجاز آن در استعمال فارسیاں و بمعنی سوم لغت فارسی است که کاتب تصنیف بر لغت بست زیاده کرده اند ولیکن برای معنی سوم طالب سند باشیم که مہر و قول خان آرزو کفایت نمی کند (ارو) (۱) خط - مذکر (۲) پروانه بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - اجازت نامہ - فرمان شاہی وغیرہ - لیسنس - پاس (۳) بطے - وہ جام شراب جو شکل بط بنایا جاتا ہے - مذکر -

بتچی صاحب ضمیمہ برہان گوید کہ کہسر اول و ثانی نویسنده و این لغت می باید کہ ترکی باشد چہ ترکان نوشتہ را بتاک گویند - صاحب مؤید این را بنیل لغات فارسی آورده و بہ تحت لغات ترکی جانداہ خان آرزو در سراج - بصراحت نویسد کہ لغت ترکی است صاحبان شمس و ہفت این را بفتح اول و ثانی لغت فارسی گفتہ اند مؤلف عرض کند کہ آںانکہ این را لغت فارسی دانستہ اند تسامح نشان است کہ بر ما فخرور نہ کردہ اند ما بر نوشتہ بتاک صراحت کردہ ایم کہ لغت ترکی است

بتکرہ بقول برہان و ناصر بنی و بہار بتکرہ بمعنی بتخانہ باشد چہ کہہ بمعنی خانہ آمدہ در عرفی ۵۰۰ کس سخاں گیر نشد ورنہ من از بیہ حرہ و تا در بتکرہ در سایہ ایماں فخر بہ مؤلف عرض کند کہ کد بفتح بمعنی خانہ

<p>صاحب جامع بصراحت کاف فارسی نکر این کرده و صاحب هفت گوید که بجای موحده تحتانی - بای پارسی هم دیده شد مواکف عرض کند که بتکند به موحده مفتوح و کاف فارسی مفتوح و دال هله آ خر زردشتان معاصر یعنی نفرت از طعام است بوجه سیری و مرگب از بت که بمعنی آتش گذشت و کند که بمعنی بوی بد می آید - قلب اضنا بمعنی بوی بد طعام که بوجه سیری نفرت پیدا کند و این مرگب اسم جلد فارسی قدیم است . معنی مطلق تنفر از طعام و بتکن بمعنی دال هله مخفش - آنچه محققین بالا این را بالکسر نوشته اند - نظر بر لب و لجه سوتیان باشد که ادا خذ بے خبر و از حقیقت لفظ کار ندارند - پس همین است اسم مصدر بتکنیدن که بمعنی سیر از طعام باز زدن می آید و امر حاضرش هم و اصل این مخفف که بتکند است</p>	<p>و بزبادست های هوز هم به همین معنی می آید پس قلب اضناست بمعنی خیتی (ار و و) بتکده بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - مندر شواله - مورت گهر - بتکن صاحب سروری بحواله نسخه میرزا گوید که کسر با و سکون تا و فتح کاف (ا ا) از طعام سر باز زدن است و بحواله مؤید فرماید که (۲) امر است از مصادر بتکنیدن و بتکنیدن که به همین معنی می آید - صاحب جهانگیری این بحاف عجبی آورده بذکر معنی اول فرماید که (۳) تحتی که بزرگراں آنرا بر زمین شدیدار کرده کشند تا کلوها شکسته گردد و آنرا آله نیز گویند صاحبان ناصری و رشیدی متفق با جهانگیری و صراحت کاف نمی کنند که فارسی است یا عربی - صاحب مؤید بحواله ادات بصراحت کاف فارسی فرماید که نوعی از ساز زرگری است مای گوئیم که غلطی کتابت بزرگری را - زرگری کرده باشد و</p>
---	--

اسم مصدر بتگندیدن کہ مصدر دیگر و مراد بتگندن است این است حقیقت معنی اول دوم کہ طرز بیان محققین بالا اظہار حقیقت نکرد و نسبت معنی سوم هیچ مانع از بفہم مانیہ و جویا کہ این را مرگ از بہت و کن گیریم کہ بہت بہ بامی فارسی بقول ساحل لغت سنسکرت است بمعنی برگ و کن بکاف عربی امر حاضر از کند پس معنی لفظی این کنندہ و دور کنندہ برگ و صاف و پاک کنندہ کشت و کنایہ از تختہ کہ بوسیلہ آں زمین شدیار شدہ را صاف و پاک کنند۔ بامی فارسی بہ عربی بدل شد چنانکہ تپ و تب و جاوار و کہ این را اسم جادہ فارسی زبان گیریم۔ واللہ احلہ بحقیقۃ الحال۔

الف بتگندن (الف) بقول برہان ب بتگندیدن بکسر اول بروزن بتگندن

از غایت سیری میل طعام نکردن و چیزی نخوردن و رب بقولش بروزن دل رنجیدن مراد (الف) کہ سر باز زدن و میل بطعام نکردن است۔ صاحب سروری بذیل بتگن اشارہ ہر دو کردہ و صاحب رشیدی نسبت ہر دو فرماید کہ سر باز زدن از طعام از غایت سیری است۔ صاحب بحر ہر دو را بکاف فارسی آوردہ معنی یا برہان مشتق و فرماید کہ (الف) کامل النقص و مضارعش بتگند و رب سالم التصریف کہ بعد حذف نون مصدر بنای باضی اور مشتق

منہ پھیر (۳) وہ تختہ جو ہل چلانے کے بعد زمین پر چلاتے ہیں جس سے زمین ہموار اور خوش نشا

<p>سالم باشد و تبدیل و حذف در حروف اصلی آں راه نیاید و غیر ماضی و مستقبل و اسم مفعول نیاید صاحب موارد بزرگ هر دو گوید که مضارع (الف) بتکند و مضارع (ب) بتکند و اسم فاعل و امر و حاصل بالمصدر هر دو بتکند و جر کاف فارسی نمی کند صاحب نوادر نسبت هر فرماید که بالفتح و بالکسر هر دو آمده خان آرزو در سراج فرماید که بفتح اول و کاف است و بتک اسم فاعل آن و فرماید که بتک در بعض فرنگ بمعنی مصدر نیز آمده - مؤکلف عرض کند که هر دو بالفتح است و صاحب نوادر که بالکسر گفته غور بر ماخذ نموده باصول مقتنین فرس (الف) اصلی و (رب) جعلی و هر دو سماعی و باصول ما هر دو جعلی و قیاسی است که وضع شد از بتکن و بتکند که اسم مصدر هر دو است صراحت این بر بتکن گذشته و همدر اینجا تصفیه این کرده ایم که هر دو بکاف فارسی</p>	<p>است و معنی هر دو بوجه سیری سر از طعام با زدن و نفرت کردن و هر دو کامل التصریف تسامح صاحب بحر است که (ب) را سالم التصریف نوشت و بتکن اسم مصدر و حاصل بالمصدر و امر حاضر (الف) و بتکند به سکون و اسم مصدر و حاصل بالمصدر و امر حاضر (ب) و تسامح صاحب سوار و خان آرزو که بتکن را اسم فاعل گفته و آنچه خان آرزو بتکن را در بعض فرنگ بمعنی مصدر دیده است فرق مصدر و حاصل بالمصدر نفهیده این است حقیقت این هر دو مصادر (ار و و) سیری کی و جب سے کھانے سے منہ پھیر لینا - نفرت کرنا -</p>
<p>بتکوب اصطلاح بقول سروری بتای</p>	<p>فرشت و کاف بوزن محبوب ریچالی است که از مغز گردگان و شیر و ماست درست کنند (شمس فخری ۵) بر شمن در او شدر و تیره و غم</p>

<p>از مرتبائی کہ ذکرش بالا گذشت۔ دیگر هیچ و بتکوت بہ فوقانی آخرہ مبدل آن کہ موحدہ با تائے قرشت بدل شدہ باشد۔ خلاف قیاس و بتکوب بلام سوم ہم مبدل باشد کہ کاف عربی بہ لام بدل شود۔ چنانکہ الحاکم والک ہیچ ضرورت ندارد کہ تصحیف گوئیم (اردو) ایک خاص مَرَبَّاکو فارسیوں نے (بتکوب) کہا ہے چا خر وٹ کو کوٹ کر دودہ اور دہی سر بناتے ہیں۔ مذکر۔</p>	<p>لوزینہ در مذاقش بتکوب می نماید بز صاحب جہانگیری فرماید کہ این را از مغر جوز و ماست و شبت سازند و صراحت مزید کند کہ با اول مفتوح و شبانی زودہ و کاف مضموم و واو محو است۔ صاحب رشیدی ہم ذکر این کردہ صاحب برہان گوید کہ بجائے موحدہ آخرتای قرشت ہم گنہ اندیجی (بتکوت) بروزن فروت و بجای کاف لام ہم می آید یعنی بتکوب۔ صاحب سروری ذکر بتکوت کردہ فرماید کہ مراد ہما بتکوب است۔ صاحب جامع مذکر معنی بالا</p>
<p>بتکوت (اصطلاح) ہاں بتکوب کہ بہ کاف عربی سوم و موحدہ آخر گذشت و این مبدل آنست ما اشارہ تبدیل ہمدرا سجا کردہ ایم صاحب سروری ذکر این کردہ و خان آرزو در بیان بتکوب این را تصحیف دانستہ و ما با بتکوت ہم دریم و تبدیل خلاف قیاس گنہ اندیجی۔ ثانی دیگر برای تبدیل موحدہ بافوتان الی الآن نیافتہ ایم و حادار و کہ</p>	<p>گفتہ کہ مرابی است۔ خان آرزو در سراج بذکر قول برہان فرماید کہ (بتکوت) و (بتکوب) اغلب کہ از تصحیفات و بتکوب تحقیق است مؤلف عرض کند کہ بت بمعنی آتش بجایش گذشت و مجازاً بمعنی خورش و کوب امر حاضر مصدر۔ کو بیدن کہ می آید و این مرکب ہم معمول ترکیبی است بمعنی خورش کو بیدہ و کتا</p>

همدین تالیف تلاش مایین را موافق قیاس
 کند مقننین فارسی زبان تبدیل حروف را بر
 وجودند قائم کرده اند و بس و بدون وجودند
 تصحیف گویند و ما همین تصحیف را تبدیل خلط
 قیاس گوئیم و هر دو اعتباری است اگر وجود
 این لغت بقول سروری ثابت نمی شد مجرّد
 بیان برهان را که بذیل بتکوب آمده کافی نیست
 صاحب سروری از اهل زبان است و ذکر
 این کرده ما را اینی رسد که قولش را در لغات زبانی
 معتبر ندانیم - خان آرزو که قیاس تصحیف می کند
 از حقیقت ماخذ بتکوب هم خبر ندارد (ارو و)
 و کیو بتکوب -

بتکیش | اصطلاح - بقول سروری بحواله
 ستفه بتای قرشت و کاف و یای حطی تیردان
 باشد و بقول برهان و ناصری بر وزن دروش
 تیردان پراز تیر و فرماید که معنی ترکیبی این بت
 مانند چه بت لیف جولا هرگان و کیش مانند را گو

صاحب جامع همزباننش و فرماید که تیردان
 پراز تیر مانند جاروب می نماید - خان آرزو
 در سراج بذکر قول برهان گوید که محل نظر است
 چرا که لیف بتاره است نه بت و نیز بت بهی
 اها رست که لیف ادراس ترکرده بر تار مانند و
 و بجاز اگر گفته اند چنانکه او آورده کیش بمعنی بتن
 است نه مانند - آری تمام کلمه مرکب افاده
 تشبیه کند لیکن اطلاق بر ذی عقل باشد چرا که
 اطلاق کیش در محلی باشد که صاحب آن آدمی
 است (انتهی) مؤلف عرض کند که بت
 بمعنی لیف جولا هرگان بجایش گذشت - خان
 آرزو خبر ندارد که کیش بمعنی عادت و خصلت
 هم آمده نه مجرد دین چنانکه بدکیش - بدخورا
 گویند - پس اگر بتکیش را بمعنی خوشه بت دانند
 گیریم و نظر بر شهابت تیردان و ترکش که تیرها
 در خود دارد (همچنانکه بت تارها در خود دارد)
 آنرا بتکیش نام نهیم چه عجیب است - خان آرزو

<p>لون (انتہی) پس اس اصطلاح فارسی کا ترجمہ تیروں سے بھرا ہوا ترکش ہے۔ بتگر استعمال بقول بہار و اندر مراد بت تراش مولف عرض کند کہ کلمہ گر بقول برہان بمعنی کنندہ و سا زندہ کہ افادہ معنی فاعلیت کند وقتے کہ با کلمہ دیگر ترکیب شود ہیچو کوزہ گر و کاسہ و امثال آں (ظہوری ۵) از قیشہ ملاست عشق تو گشتہ ریش از پاے سلامت بت و بتگردین چه بحث (ارو) دیکھو بت تراش۔ بتکن ہاں بتکن کہ بکاف عربی گزشت و بحث اس ہم ہمدراختا مذکور (ارو) دیکھو بتکن۔ بتکندن بحث این بر بتکندن و بتکندیدن بتکندیدن بکاف عربی گزشت (ارو) دیکھو بتکندن و بتکندیدن۔</p>	<p>کہ کیش را مخصوص بہ ذوی العقول کند اس تخصیص خبری دہد ازینکہ ذوق ماخذ ندارد و نمیداند کہ برای ماخذ اسمالینگو نہ روشگانی ضرورت ندارد۔ مخفی مباد کہ مجرد کیش ہم یعنی تیردان آمدہ۔ پس اس لطف ماخذ است کہ برای تیردان بتکیش نام کردند و اس تک اضافت باشد کہ اصل اس باضافت بت بسوی کیش بود اضافت را افگندند معنی لفظی اس لیف کہ تیردان است۔ اضافت تشبیہی چنانکہ آئینہ دل۔ پس ترکش را بطور عام لیف گفتن و اضافت آں بسوی تیردان کردن برای ترکش کہ پرازی تیر باشد عیب ندارد و شک نیست کہ همین است ماخذ اس اصطلاح کہ خان آرزو را ممل نظر است و نی فرماید کہ اگر اس ماخذ درست نباشد و دیگر چه باشد (ارو) ترکش بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مذکر۔ تیردان۔ تیر رکھے کانٹا</p>
--	---

اصلی ظاہر می کند و حقیقت آنست که زائد باشد و بمعنی اول زائد هم نمی آید که اسم جامد است (ارو و ۱۱) پنچوڑ بقول آصفیہ - اسم مذکر - رس - عصا - افشرہ - (۲) بتجیدن کا امر حاضر بمعنی پنچوڑ وغیرہ و یکھو بتجیدن -

بتنگ آمدن | مصدر اصطلاحی - بقول بحر عاجز | متعدی بتنگ آمدن است که گذشت آمدن و بیزار شدن صاحب اند (بتنگ آمدن از چیز بمعنی عاجز و بیزار کردن (ظہوری ۵) را بمعنی عاجز و ملول شدن نوشته صائب ۵ بتنگ آمد دل از بی ہمدی بار و کبوتر آرم نو مگر اسجا کنم پیوند فریادی بہ فریادی نو مکتوف بتنگ کرنا -

بتنگار | اصطلاح - بقول ضمیمہ | عرض کند کہ بتنگ آمدن ہم بہ ہمیں معنی می آید چنانکہ بتنگ آمد بتنگ آمد کہ پس موحده در اول این زائد باشد (ارو) بتنگ ہونا کہہ سکتے ہیں - صاحب آصفیہ نے بتنگ پر فرمایا ہے کہ عوام بتنگ کی جگہ بولتے ہیں - بمعنی عاجز - پس بتنگ ہونا بھی کہہ سکتے ہیں - بمعنی عاجز ہونا -

بتنوز | بقول شمس بالفتح (۱) کلمہ گرداگر | دہان وقیل (۲) منقار (۳) آزادانہ و فرماید کہ بیامی فارسی ہم آمدہ مؤلف بیزار ہونا -

بتنگ آوردن | مصدر اصطلاحی | و فرماید کہ بیامی فارسی ہم آمدہ مؤلف

عرض کند که هین لغت به بای فارسی سوم	صاحب شمس بنده معاصرین عجم بر زبان
عوض نون بهر دو معنی اول الذکر بجای	ندارند بدون سند استعمال اعتبار را
فیش گذشت نون به بای فارسی یا بکس	نشانید که بی تحقیق صاحبش ظاهر من اشمس
آن بدل نمی شود - محققین فارسی زبان	(ار و و) (ا و ۲) دکیو پیوز (۳)
ذکر این نکرده اند و معنی سوم هم اختراع	منه کی بیماری - مؤنث -

بتو صاحب سروری بخواه نسخه امیرزا فرماید که بکسر و فتح با وضعم تا (۱) یعنی قبه مانندی که بر سر عصا و دسته تازیانه و امثال آن نهند - صاحب جهانگیری گوید که به واو معروف است صاحبان برهان ورشیدی و جامع و ناصری و سراج هم ذکر این بفتح اول و ضم دوم کرده اند **مؤلف** عرض کند که بخیاں ما مفترس است که واو نسبت برلنت ربت - بالکسر و باضم (زیاده کرده اند که بقول ساطع یعنی مشت زنی و قدرت و دستگاه آمده (ار و و) **مُت** بقول آصفیه هندی - اسم مؤنث - قبضه - دسته -

(۲) بتو - بقول سروری و برهان بکسر و فتح با وضعم تا سنگ دراز که بآن دار و کوبند و آنرا بت نیز گویند و بحر بی متع خوانند - صاحب جهانگیری گوید که به واو معروف است - صاحبان رشیدی و جامع و ناصری هم ذکر این کرده اند و خان آرزو در سراج فرماید که این همان بتاست که الف به واو بدل شد **مؤلف** عرض کند که هیچ تعلق از بت ندارد که به الف آخوه گذشته باشد - بنمید انیم که خان آرزو چه طور

حوالہ آں کردہ بہ تحقیق مابعد بتہ باشد کہ ہای ہوز آخرہ بفتح اول و ثانی می آید
ہای ہوز بدل شد بہ واو چنانکہ آوسہ واوسو و ماخذ بتہ بجایش عرض کنیم (ارو)
دستہ مذکور۔ و کن میں اُس دراز اور دُور پتھر کا نام ہے جو ہاون کے ساتھ ہوتا ہے
جس سے ہاون میں دوائیں کوئی جاتی ہیں۔ صاحب آصفیہ نے (ہاون دستہ) کا ذکر
فرمایا ہے اور مجرّد دستہ کو ان معنوں میں نہیں لکھا۔ نیز دکن میں بتہ اُس دراز اور گول
پتھر کا نام ہے جس سے سل پر مصالحہ پیسا جاتا ہے جس کو محاورہ ہند میں بتّا کہتے ہیں
صاحب آصفیہ نے بتّا پر فرمایا ہے کہ مصالحہ پیسنے کا وہ کھڑا ہوا پتھر جس کو سل پر رگڑتے
ہیں۔ ہماری رائے میں لغت زیر تعریف کا ترجمہ۔ دستہ ہے۔

(۳)۔ بتو۔ بقول سروری بحوالہ فرہنگ بکسرو فتح باو ضمیمہ بمعنی قیف کہ ازاں گلاب
عرق وغیرہا در شیشہ کنند۔ صاحب جہانگیری فرماید کہ بہ واو معروف است۔ صاحبان
رشیدی و جامع و ناصری ہم ذکر ایں بفتح اول و ضمّ دوم کردہ اند۔ صاحب برہان گوید
کہ باین معنی بکسر اول ہم آمدہ خان آرزو در سراج فرماید کہ ایں عام است خواہ برای
شیشہ باشد خواہ برای دتہ کہ روغن دیراں کنند و فرماید کہ تخصیص رشیدی و جہانگیری
و برہان بہ شیشہ خطاست مؤلف عرض کند کہ تخصیص روغن برای دتہ ہم درست
نہست و بہ تحقیق ما (از معاصرین عجم) مخفف (دتو کن) کہ اسم فاعل ترکیبی است
بمعنی داخل کنندہ کہ تو بالضم بقول برہان بمعنی درون است مقابل بیرون بمعنی
ایں را اسم جادہ فارسی زبان دانند واللہ اعلم۔ صاحب نفائس برقیف گوید کہ

لغت ترکی است و بفارسی تنگاب بہ کاف فارسی و صاحب برہان برنگاب قیف را
 عربی گفتہ (ارو) قیف بقول آصفیہ - ترکی - اسم مذکر - ایک ٹونٹی دار طرف کا نام
 جس کا منہ اوپر سے کھلا ہوا اور نیچے ایک نلی لگی ہوئی ہوتی ہے اس کے ذریعہ سے
 رقیق چیز بولتوں وغیرہ میں بہ آسانی بھری جاتی ہے - کیف - پیک -

(۴۴) بتو - بقول سروری سحوالہ فرہنگ و بقول جہانگیری و جامع و برہان بفتح باوا
 بمعنی جائیکہ ہمیشہ آفتاب بران تابہ صاحب جہانگیری فرماید کہ ایس ضد نسا باشد -
 صاحب ناصری گوید کہ در اصل بتاب بلکہ باتاب بود یعنی گرمی و پر تو آفتاب آنجا را
 می گرفتہ خان آرزو و در سراج فرماید کہ صاحب رشیدی ایں معنی را حقیقی پنداشتہ حقیقہ
 مجاز است موکلف عرض کند کہ مقصود خان آرزو و جز میں نباشد و ماہم با و اتفاق
 داریم کہ ایں معنی مجاز بمعنی پنجم است کہ می آید یعنی بتو کہ بمعنی مشرق آمدہ مجاز ابراہی
 جامی ہم متعل شد کہ آفتاب دایما بران تابد گویا آں مقام دایما مشرق است و نذر
 بیان کردہ صاحب ناصری درست نیست کہ بتو را مخفف باتاب گیریم حقیقت بخذاین
 بر معنی پنجم می آید (ارو) وہ مقام جہاں آفتاب ہمیشہ طلوع رہتا ہے اور غروب
 نہیں ہوتا - نسا کا ضد جہاں ہمیشہ رات رہتی ہے اور آفتاب طلوع نہیں ہوتا یا
 پنہاڑوں کی بندی کی وجہ سے دھوپ کم آتی ہے یا نہیں آتی -

(۴۵) بتو - بقول جہانگیری و رشیدی و جامع و ناصری و سراج با اول و ثانی مفتوح
 بمعنی مشرق و بقول برہان مقابل مغرب - موکلف عرض کند کہ تو بالفتح بقول

برہان بمعنی تابست کہ تابش آفتاب و امثال اس باشد۔ پس فارسیان بای مصاحبت در اولش آوردند و برای مشرق استعمال کردند معنی لفظی این باتاب و تاب دارندہ و گنایہ از مشرق دیگر بھیج (ارو و) مشرق بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مونث۔ جی مشرق یعنی روشنی نکلنے کی جگہ۔ طلوع ہونے کا مقام۔ سورج نکلنے کی جگہ۔ مغرب کا نقیض۔ دیکھو بابل کے دوسرے معنی۔

(۶) بتو۔ بقول جامع۔ بفتح اول و ضم ثانی دتہ روغن صاحب موی نسبت اس کو کہ بالفتح و الکسر است۔ صاحب برہان المتفق با موید۔ صاحب غیاث بر دتہ گوید کہ صحیح بالفتح است و بالضم خطا است بمعنی طرف چہرین کہ اکثر در اس روغن بہر کنند صاحب منتخب ہم ذکر اس کردہ فرماید کہ طرف روغن است مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی سوم باشد کہ دتہ ہای چرمی در عجم و عرب و ہند مشابہ قیفت باشد بالکسر یعنی حصہ بالائی آن تنگ و حصہ پائینش فراخ۔ پس فارسیان مجازاً دتہ روغن را ہم ہیو گفتند (ارو و) کہتا بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مذکر۔ چمڑے کا پھولا ہوا پھوٹے منہ کا طرف جس میں گھی یا تیل رکھتے ہیں اور اسے اونٹ کے چمڑے سے بناتے ہیں۔ دتہ۔

بتوراک | بقول جہانگیری چاہی باشد کہ غلہ در ان مدفون سازند۔ صاحبان برہان و سروری وغیرہا ہیں معنی بر (بتوراک) نوشتہ اند کہ بتقدیم و تاخیر را ہی مطلب والف می آید و ما تحقیق اس ہمدرا سجا کنیم۔ (ارو و) دیکھو بتوراک۔

بتواز

بقول برهان بروزن

شهباز آرامگاه و نشیمن باز و شاهین
و امثال آن صاحب ناصری گوید که بدراز
بدال مهله عوض فوقانی هم آمده که بعضی
نشیمن کبوتر و باز باشد که و و چوب بر زمین
فروریزد و چوبی برز بر آن نهند و آنرا آده
نیز گویند (۲) یعنی مطلق آرامگاه هم
(شمس فخری ۵) ملاذسیف و تلم خسرو
حشم گو که هست اهل جهان را جناب او بتواز
صاحب موتی و سجاله و فانگوباد که معنی اول
کرده خان آرزو و در سراج بذکر معنی اول فرنا
که مشهور ببابی فارسی است و هم ادب بتواز به
بای فارسی فرماید که آنرا آده نیز گویند و فرق
کند که بتواز برای جانوران شکاری واژه
برای کبوتران بیشتر متعل و فرماید که بعضی به
بای تازی و بعضی به رای مهله نوشته اند
تصحیف است و نیز گوید که بعضی معنی مطلق
آرامگاه و جای نشستن کنندند این غیر متعارف
و مشهور است (انتهی) و آفت عرض کند که
بت یعنی مرغابی بجای لگزش در آید
برای مهله بقول برهان یعنی لیاقت چنانکه
شاهوار و گوشوار (الخ) پس بتراز به متوجه
اول و رای مهله در آخره یعنی بای که لائق
مرغابی است و مجازاً لائق مرغاب و کنایه
از آده - پس رای مهله بدل شده بای بتواز
چنانکه انیران و انیزان این است حقیقت
بتواز که خان آرزو تصحیفش شمار و و کار از
تحقیق ندارد و چیزی که اصل است آن را
تصحیف گفت و حقیقت باخذ را نهفت و بتواز
ببای فارسی که می آید مبدل این چنانکه تب
و تب و است و استپ) و هر چه تفریق در
بتواز واژه کند عکس حقیقت است که آده
برای جانوران شکاری است و بتواز مراد
واژه برای کبوتران اصلاً مخصوص نیست و

معنی دوم را غیر تماروت فرماید شمس فخری در تہذیب و زرتشت و زرتشت (ارو) (ا) اذ البقول
چشم کشاید معنی دوم مجاز معنی اول باشد و آخند پیہ پندی - ام مذکر - و دیکھا جو ایک کڑی
بس یعنی مباد کہ بد واد کہ بہ دال مہملہ عرض از سیدھی لکڑی باندھکر دست آموز جانوروں کو اسط
فوقانی (ج) آید مبدل نیست چنانکہ تہذیب و زرتشت میں (۲) آرام اور رحمت کا مقام - مذکر -

توخت بقول برہان بر وزن بسوخت ماضی توختن است یعنی جمع کرد و بیندخت
واداکر دو گذارو - اعم اینکہ نہاد باشد یا فرض و دین و امانت و بمعنی کشید و فرو برد و کماز
کشیدن انتہام و فرو بردن چیزی در جای باشد - صاحب ناصری بہ نقل برہان فرماید کہ
توختن بمعنی کشیدن و آں را توزیدن نیز گفتہ اند و برہس قیاس توخت و توختہ خان آرزو
در سراج بنقل قول برہان گوید کہ تحقیق است کہ بای موحدہ زائد است کہ در او کس
افعال و مصادر زیادہ کنند و ایں لفظ را از لغات اضداد و شمرہ اند مؤلف عرض کند
کہ ماضی توختن را با بای زائدہ ضرورت نہاشت کہ در ردیف بای موحدہ جا دہند و کہ
مصدر برای ہمہ مشتقاتش کافی بود صاحب برہان توخت را ہم بجای خودش نوشتہ و
توختن را ہم ننید انیم کہ دریں تکرار چہ صلاحت اندیشید - اکنون ناگزیر است کہ حقیقت ماخذ
معانی مصدر ایں را ہمدریہا بیان کنیم - ماخذ ایں توز است کہ بضم اول بمعنی تخت
و تاراج می آید و از ہمیں اسم مصدر سہ تا مصادر وضع شد (۱) توزیدن و (۲) مختش
توزیدن بضم اول و کسرہ و و م و (۳) توختن کہ زای ہوز توز را بہ خامی مجہہ بدل کردند
چنانکہ فراز و فراخ و پس از اں بزیادت علامت مصدر تن در آفرش مصدری ساختند

و معنی تحقیق این هر سه مصدر (۱) تاخت و تاراج کردن است - صاحب موارذ کرایسینی
 کرده و صاحبان بحر و برهان این معنی را در توختن ترک کردند و (۲) بمعنی فراهم آوردن و
 انداختن و این مجاز معنی اول است (حکیم نزاری قهستانی ۵) خلقی زبذل شملت
 از راق توخته بز جوقی ز عدل کاست یافته بز صاحبان موارذ و بحر و برهان ذکر این معنی
 کرده اند و (۳) بر کشیدن و کشیدن چون - کینه توختن - و این هم مجاز معنی اول است و هر
 سه محققین بالا ذکر این کرده اند (حکیم خاقانی ۵) از پی کیس توختن از خصم تو بز آب
 زره دارد و آتش سنان بز و (۴) فرو کردن و فرو بردن چون خار توختن و این هم مجاز معنی
 اول است که در تاخت و تاراج این همه صعوبتها واقع شود و جا دارد که این را به معنی هشتم
 متعلق کنیم (حکیم سنائی ۵) خلق اگر در تو توخت ناگه خار بز تو گل خویش از و درین خار
 هر سه محققین بالا ذکر این کرده اند و (۵) گذاردن و واپس دادن و ادا کردن چون
 وام توختن و نماز توختن - شک نیست که این را از معنی اول بهیچ تعلق نیست و در اینجا
 توختن مبدل دوختن است که معنی ادا کردن می آید - اعم از اینکه قرض و وام باشد یا نه
 و ال مهله بل شده فوقانی چنانکه زر رشت و زر رشت (رضی الدین نیشاپوری ۵)
 ایاستوده بزرگی که وام شکر ترا بز زبان بنده تو توختن نمی داند بز (حکیم سوزنی ۵)
 خوش بخندید و مرا گفت بدین زر نشود بز نه ترا ساخته کار و نه مرا توخته وام بز و (۶) بقول
 برهان و بحر و موارذ خواستن - صاحب موارذ و سندی که از اسدی پیش کرده ازاں بوضوح
 می پویند که این معنی متعلق بمعنی سوم است و هر نه (۵) به تیغ و سنان هر کجا کینه توخت

گهی دل درید و گهی سینه دوخت و (۷) بقول هر سه محققین بالا بمعنی جستن بالضم و اینهم چنان
معنی اول است و (۸) بقول هر سه محققین بالا بمعنی دوختن و ماخذ این بر معنی پنجم که نشست
که مبتدل است و (۹) بقول موارد بمعنی فرارسانیدن و این من و چه متعلق بمعنی پنجم باشد بحکم
هر قدر معانی که درین مصدر است در ماضی مطلقش هم که زیر بحث است باشد (۱۰) و (۱۱) و (۱۲)
کما ماضی مطلق اس کے تمام سنون برشامل یعنی (۱) تاخت و تاراج کیا - (۲) لٹا کر (۳) فراہم کیا - جمع کیا (۴)
کھینچا - (۵) چھو یا (۶) ادا کیا - واپس دیا (۷) چا یا (۸) دھونڈا (۹) سیار (۱۰) پہنچا یا -

بتوراک | بقول سروری بحوالہ فرہنگ و بقول رشیدی (۱) بمعنی چاہی باشد کہ غلہ دران
پنہاں کنند و مدفون سازند صاحب جہانگیری ہمین لغت را بقلب بعض بتوراک نوشته لیکن
حوالہ سروری دلیل آنست کہ غلطی کتابت جہانگیری باشد کہ جہانگیری و فرہنگ ہر دو یکی است
صاحب برہان صراحت کنند کہ بفتح اول و ثانی مضموم ہوا و رسیدہ و رای بی نقطہ بالف کشیدہ
و بجاف زدہ چاہی باشد کہ غلہ و اشال آں دران کنند و خلاشہ و خاک بر بالای آں ریزند و
(۲) بمعنی دف و دائرہ ہم آمدہ و فرمایند کہ بمعنی آخر بتقدیم تاسی قرشت بر بای اجد ہم صاحب ناصری
بذکر معنی اول گوید کہ این را بفارسی گوری نیز گویند بجاف فارسی زیرا کہ گور ماند کہ قبر باشد و ذکر
معنی دوم ہم فرمودہ صاحب جامع ہم ذکر ہر دو معنی کردہ خان آرزو در سراج بذکر معنی اول است
دوم فرماید کہ این خطاست و تصحیف در لفظ و معنی و بتوراک بتقدیم فوقانی بمعنی طبلہ کہ مزار خان
وارند برای رمانیدن مرغان مؤلف عرض کند کہ وضع لغت ترکی غلط است و لیکن محققین
ترک ادیس ساکت و بعض محققین صراحت فارسی کردہ اند مرگب یافتہ می شود و لیکن از برای ترکیب

متحقق نمی شود چاره نیست جزین که اسم جامد گیریم معنی دو و متحقق است به سند قول محققین ^{بعض} از زبان همچون صاحبان جامع و ناصری قول خان آرزو نسبت تصحیف لفظ خطای اوست اگر تورا به موخره اول اصل گیریم تورا که بفوقانی اول قلب بعض است و اگر ثانی الذکر را اصل گیریم اول الذکر را قلب بعض گیریم چنانکه با مومن و مایون و انبا خون و ابنا خون و انگده و انگده و افراز و افراز و اسطرخ و اسطرخ مخفی مباد که برگ مبجی اول یعنی است که می آید -

(ارو) (۱)، دکن میں کہو بولفتح اس گڑھے کو کہتے ہیں جس میں اناج اس غرض سے دفن کرتے ہیں کہ اس میں کھنگلی پیدا ہو۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ نے کہو پر فرمایا ہے کہ اسم مذکر۔ غار۔ گڑھا۔ قصبات۔ الہ آباد میں اسی کہو کو کہوٹن کہتے ہیں اور عموماً ارو میں کھٹا۔ صاحب آصفیہ نے کھٹا پر فرمایا ہے ہندی اسم مذکر۔ وہ گڑھا جس میں غلہ بھر کر اوپر سے پاٹ دیتے ہیں تاکہ تاہم قحط میں گراں ہو کر کچا زمین و در کوٹھا جس میں اناج بھرا جاتا ہے۔ کھٹی۔ نہان خانہ۔ مسطورہ۔ (۲) ف۔ دائرہ۔ مذکر۔ ویکھ۔

بترک بقول: رَفِيقُ سَيِّدِ الْاَلَمَةِ حَسِينِ وَفَانِي گوید که مرگ است از بت و دوا و نسبت و کاف

بیمای و شسته بوزن قبول طبیبی چون بر مثال او
که بقالان دارند در اسرار کنند استوار
فیک ۵ - زارموش نکر دستم کی خواهم کرد

اس تبوک جو آفت - سناں تراؤ فرما کیسے بتدیکم - و مہین معنی ہی ایک قلب بعض
 نمبر بانیہ نظر سیدہ صاحبان پرین و جامع ہم - جناتہ - و مابون و اسطر و اسطرخ رار و
 ذکر اس بفتح اول و ثانی منہ - و مابون و اسطرخ رار و

پتو ۵ بقول شش لغت فارسی است بفتح و او فارسی سبزه است ترش هندی چکه گویند و بحواله ابراهیمی بفتح یکم و ضم دوم (۲) بنوه و در سکندری (۳) بهمنی خرمن مولف عرض کند که محققین فارسی زبان و معاصرین عجم ازین سبکت و در ترکی زبان و لغات عرب و سنسکرت هم یافته نمی شود ننید انیم که لغت کدام زبان است و مقصود از او فارسی چیست صاحب شمس داتا به بی تحقیقی کار گیرد اعتبار را نشاید - فارسیان این را بمعنی اول سرخ پاهی و بعضی ترشه و تروشه و ترشک خوانند (کذا فی النفائس) و تعریف این نجای خودش آید (ارو) (۱) و یکم سرخ پاه (۲) بنوه بقول آصفیه فارسی - اسم مذکر - هنگامه - هجوم - جنگ - بهیتر (۳) خرمن - فارسی - اسم مذکر - کھلیان - انبار غله - ده غله کا و صیر جس میں بھی تک بھس نہ نکالا ہو -

پتو ۶ بقول سروری بر وزن پیشه سنگی باشد که بر روی آس چیزی صلایه کنند و آن را بتو نیز گویند صاحب جهانگیری گوید که با اول و ثانی مفتوح را مراد بتو بمعنی دوم و (۲) خشکه پلا و - و آنرا به نیز گویند صاحب رشیدی همز بان نش و صاحب بزرگ نیکر هر دو معانی بالا فرماید که بمعنی اول با ثانی مشد و نیز آمده و صاحب جامع بزرگ هر دو معنی بالا فرماید که (۳) بتشدید ثانی بمعنی علامت و نشانه نیز آمده صاحب مؤید بمعنی اول قانع -

خان آید و در سراج فرماید که این لفظ مشترک در فارسی و هندی غایتش در هندی بارابہ تعبیر مخطوط به با خوانند و آن تلفظ مخصوص هندی است و بتو اعم است از خشکه چرا که خشکه همان برنج را گویند که اعداد پنجتن آب را در و کنند رسته مطلق است خواه آب پس آن را در و کنند خواه کنند و بتو غذای مردم بنام که و کشته است بنا بر کشته شدن ثانی در و آب و انطب که بهر طه معرب بتو هندی است و بهمنی گنیش که بدال دار و و غیره - نیند و بتو نینیم

<p>این هم مفرس است که فارسیان لغت هندی پتا که بقول ساطع بفتح اول و تخفیف دوم بمعنی سر و نشان بود و تبدیل بای فارسی عبری (چنانکه تپ و شب) و تبدیل الف با بای هوز و چنانکه با سا و پاسه) و تشدید و فانی مفرس کرده بهای معنی استعمال کردند (ارزو) (لا) و یکسو بتوز و دیگر بتا (۳) پتا بقول آصفیه هندی - اسم زبر - نشت سر اغ - کھوج -</p>	<p>مشترک است در فارسی و هندی (الخ) صاحب سخندان می فرماید که معنی دوم و سنسکرت پکت باشد و زبان برج بهات و بهته بمعنی خشکه و عرض کند که معنی اول به تخفیف مفرس و انهم که فارسیان به تخفیف تشدید فونانی آورده اند و نشت لغت سنسکرت است که در مارتی متصل به نسبت معنی دوم عرض می شود که ترجمه خشکه و سنسکرت - بقول ساطع بهات است و بهاتا و زینه که به</p>
<p>بته کار و اسیرت مصدر اصطلاحی - بقول دریافت حقیقت کار و ادراک نفس الامر و لغت عرض کند که این کنایه باشد - محقق محترم معنی حاصل بالمصدر بیان کرد و مقصودش معنی مصدریت یعنی دریافت حقیقت کار کردن و از حقائق کار و اوقاف (ارزو) هر کام کی ته کو بهینا - صاحب آصفیه ته کو بهینا) کا ذکر فرمایا ہے - کسی بات کے مفرد کو بهینا اصل مطلب دریافت کر لینا حقیقت کو بهینا - نشان کو بهینا -</p>	<p>لشکریاں و هند و بهته مارتوش - فارسیان بهات مفرس کرده به تخفیف بای دوم و الف سوم و بز بای هوز در آخر بهته و برای خشکه پلا و استعمال کردند که مقصودشان از برج با گوشت و روغن پیخته و مخلوط است نه خشکه خالص آنچه خان آرزو در لغت خشکه و بهته فرق ظاہر کرده هر دو را بهنج بهته محض قرار می دهد تسامح و کم عوزی است بته و سبدان بتا که بجایش گذشت پلا و با گوشت و روغن باشد نه خشکه و بهات نسبت معنی سوم عرض می شود که</p>

<p>است بمعنی مرد خور و اندام و آنکه قاتلش بقدر یک سینه استعمال کردند و جادو کرد که اسم جادو فارسی زبان گیریم و لیکن وضع لغت متقاضی آن نیست والله اعلم بحقیقة الحال (اروو) سینه - بقول آصفیه - فارسی - اسم نکره چچاتی رسد -</p>	<p>بتیا بقول برهان بفتح اول و سکون ثانی و تحتانی بالف کشیده بمعنی سینه باشد و آنرا عبرتی صدر گویند و بکسر اول هم آمده صاحب ناصری نقل نگارش صاحب جامع و خان آرزو در سرآ هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که مفسر است که بتیا بکسر اول و دوم بقول ساطع لغت منسکت</p>
--	--

بتیار بقول سروری بتای قرشت بر وزن اسرار (۱) بمعنی رنج و مشقت باشد (البلوغ ۵)
 بر وزن عدش میز انهای ظلم سبک و بعون رایش بتیارهای دهر سلیم و صاحب برهان گوید که
 بالکسر یعنی اول و نیز (۲) بمعنی شیشه قارور و چهار را نیز گویند و بفتح اول (۳) هر چیز که در نظر زشت
 قبیح نماید - صاحب ناصری نقل نگارش صاحب جامع این را مرادف بتیاره زیادت های هنوز
 در آخر گوید و بکر بمعنی اول و دوم و سوم فرماید که (۴) بمعنی غول بیابانی و دیو نیز مؤلف عرض کند که
 بتیا و منسکت بقول ساطع بکسر اول و فتح دوم بمعنی در و غم آمده و های هنوز در فارسی زبان
 به تحتانی بدل شود چنانکه شاه گکان و شایگان و رای مهله در آخر زانکه هم پید چنانکه شننا و شنار پس
 جادو کرد که این را مفریس گیریم یعنی اول و دیگر همه معانی مجاز آن و جادو که اسم جادو فارسی قدیم
 گیریم به همه معانی تصرف در اعراب نتیجه لب و لجه فارسیان است و پس (اروو) را پنج بقول
 آصفیه - فارسی - اسم نکره - و - غم - محنت - بیماری (۲) قاروره کاشیشه - نکره (۳) هر یک
 چیز چون نظریس بری معلوم بود - بری صورت - بد صورت - مونث (۴) غول بیابان بقول آصفیه

فارسی - اسم مذکر - چہلاوا - دیو بیابان - بھوت - پریت - جن - شیطان - (کشت ۵) میری
وشت نے چراغ راہ جو سمجھا اُسے پو آکھ دکھا کر مجھے غول بیابان بن گیا پو

بتیارہ

بقول برہان کبیر اول و فتح تھاس

(۱) بیخ و بنخت مر ۲، بلا و آفت و بفتح اول (۳) ہر چیز
کہ مردمان آنرا دشمن دانند و (۴) ہر صورتی کہ نظر نا
رشت و قبیح نماید و (۵) غول بیابانی و دیورا نیز
گویند صاحب جامع ایس را مراد بتیار گوید کہ
گذشت صاحب ناصری فرماید کہ بمعنی بتیار و ہر
چیز سی مہیب مکر وہ کہ دلیر و بی اختیار کسی آید
خواہ حادثہ زمانہ و خواہ بلیغ فلک و حکم قدر و خواہ جابر
(انوری ۱۵) چو لطفش آید بتیارہ زمانہ ہیا اہو
چو قہرش آید اقبال آساں ہر است پو رسیدہ و
شروانی (۱۵) اسی خواجہ کہ سرعت سائی عزم توڑ
بتیارہ متحرک یاد بزاں و (۱۵) گردش
افلاک با بتیارہ حکمش خیل پو صورت تقدیر و رائینہ
عکس عیان پو و فرماید کہ بمعنی رشت و مہیب آمدہ
دفر دوی (۱۵) جہانی بران جنگ نظارہ بود پو
کہ اس اثر دہا جنگ بتیارہ بود پو باز فرماید کہ بہر
دیں معانی صحیح است و در پارسی استدلال و اینست
در اصل (بتیارہ) بود یعنی رفیق بد و رشت و مکروہ
دل و تا بیکہ گیر تبدیل یا بند (چنانکہ زر وشت و رشت
و گوید کہ بمعنی غول بیابانی در برہان آورد و ایس نیز
اذاں قبل است و اینقدر فرماید کہ بتیارہ نیز بمعنی کڑو
طبیعت است کہ بجایش می آید و بخیاں مولف محقق
و بدل ایس صاحب مؤید مذکر معنی اول و دوم ہوا
لسان الشعر فرماید کہ بتقدیم تحتانی بر فوقانی ہم
آمدہ ہو کہ لطف عرض کہ کہ تملب بعض باشد چنانکہ
ماہون و باہون پو تحقیق مولف (۱۵) بمعنی فکر و تزد
ہم آرد کہ مجاز معنی اول است (دفر دوی ۱۵) نیٹ
و ما بقضا پارہ و نہ سووی کند هیچ بتیارہ پو بخیاں
اگر ما نہ پو آرد کہ گذشت صحیح و انیمہ ہی ہون و آخ
ایس را مراد است او اگر ما خدایس ربان کردہ جنانا صریح

<p>گیریم بتیار که گذشت بتخفیف یا تخفیف این باشد والا اول اقوی من الثانی بالجملة - معنی اول اصل است و دیگر همه معانی مجاز است و آنکه در بعض معانی این و بتیار اختلاف است نتیجه محاوره باشد (ار و و) (۱)</p>	<p>و دیگر بتیار که پیشتر معنی (۲) بلاذرافت موش (۳) هر چیزی جس که انسان اپنا دشمن خیال کر تو ہیں - موش (۴) و دیگر بتیار که تیر سے معنی بد صورت موش (۵) غول یا بان و دیگر بتیار که چوتھے معنی نکر - بزرگ و موش - تر و - مذکر -</p>
<p>بمیرا بقول صاحب شمس بضم اول و فتح دوم لغت فارسی است بمعنی آفتاب مؤلف عرض کند که تسامح اوست که لغت عرب را فارسی گفت و این بقول محیط المحیط لغت عرب است به همین معنی - (ار و و) دیگر آفتاب -</p>	<p>بقول صاحب شمس بضم اول و فتح دوم لغت فارسی است بمعنی آفتاب مؤلف عرض کند که تسامح اوست که لغت عرب را فارسی گفت و این بقول محیط المحیط لغت عرب است به همین معنی - (ار و و) دیگر آفتاب -</p>
<p>بتیغ چیدن مصدر اصطلاحی - بقول بحر و انند بمعنی بریدن است (ناظم هر وی ۵) اگر تیغ شدم بخون کشیدند مرا و تیغ شدم به تیغ چیدن مرا و سیلی خورند بر خشک و شتم گوی که از خاک تیمم آفرینند مؤلف گوید که بریدن بمقراض نه محض بریدن و چیدن تقاضای این معنی می کند و این کنایه باشد مرا و مقراض زدن و کردن که بقول نفائس به معنی آمده (ار و و) کمتر -</p>	<p>مؤلف عرض کند که کنایه باشد - معاصرین عجم به زبان دارند (ار و و) مارا جانا - بتیغ و کفن بزرگ علم فتن مصدر اصطلاحی بقول انند تن برگ دادن (میر خسرو ۵) جاں دید چو خونریزی سلطان خیالش و بسته کفن و تیغ بزرگ علش شد و مؤلف عرض کند که کنایه باشد و سندی پیش کرده محقق هند شریعتی است نه لفظی اگر از همین مصدر لفظی معنوی پیدا کنیم تیغ و کفن بسته بزرگ علم شدن (ار و و) موت پرآباد هونا -</p>
<p>بتیغ و آردن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر و بقول انند بحواله فرنگ فرنگ لغت فارسی است بمعنی فقیله و هم او بر فقیله گوید که لغت عرب است</p>	<p>بتیغ و آردن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر و بقول انند بحواله فرنگ فرنگ لغت فارسی است بمعنی فقیله و هم او بر فقیله گوید که لغت عرب است</p>

ماخوذ از قتل بالفتح که بمعنی تافتن و تابدن و بتقدیم لام خطاست و غنچه از تشبیهات اوست و بالفظ
تافتن و سوغتن و کردن و نهادن مستعمل مؤلف عرض کند که مبتدل است که فابره حده بدل شود
چنانکه زفان و زبان صاحب برهان به پلایه که به بای فارسی و لام تحتانی و فوقانی و های هوزمی
گوید که معرب آن فقیه است (الخ) بخمال مافقیله اصل است که ماخوذ است از قتل و بتیله مبتدل
و مفترس که زیر تعریف است و پلایه که می آید مبتدل و قلب بعض فقیله که فاب به بای فارسی بدل شد
چنانکه فیل و پیل و لام و تحتانی را مقدم کردند بر فوقانی - دیگر هیچ -

موحده باجم عربی

ج بقول سروری بحواله تحفه بفتح باراء اندرون دمان (شش فخری ۵) بی مدت تو هر که زبان
بمشاید و دندانش کند چرخ بروس یک بیک از ج و و بحواله فرهنگ گوید که بضم با و بهم فارسی بهمین
معنی آمده صاحبان رشیدی مؤید و جامع و ناصری و برهان و سراج هم ذکر ایں کرده اند مؤلف
عرض کند که هیچ بقول منتخب بفتح و تشدید جیم شکافتن ریش - و جادار که فارسیان بتخفیف بری
گوشت گردان و دندان استعمال کرده باشند که اندرون شکاف دمان است و همین را در فارسی
جای دندان گویند و لغت عرب لثه که بدندان چسبیده باشد و صاحب منتخب بر لثه فرماید که گوشت
گردان دندان است اندر اینصورت بالفتح و مفترس باشد و جادار که مبتدل بزگیریم که به زای
هوز آخر بالفتح بمعنی زمین و لثه بلند می آید فارسیان زای هوز را به جیم عربی بدل کرده بمعنی لثه
استعمال کردند که مانند لثه بلند است و در دهن چنانکه سوز و سوج و الله اعلم بحقیقه الحال
ولیکن محققینی که به تعریف ایں اندرون دمان را آورده اند پی به حقیقت نبوده اند که شش فخری هم

مقتضی معنی بیان کرده است (ارو) مسوڑا بقول آصفیہ - ہندی - اسم مذکر - وہ گوشت جس میں دانت نکلتے ہیں - دانتوں - سے اور کھا گوشت - لٹہ - جاسے دندان - گوشت بن دندان -

(۴) بج - بقول سروری بمعنی پیش رو دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر ایس نہ کر و اگر نہ احتمال پیش تو انیم عرض کرو کہ مجاز معنی اول است و باعتبار محقق صاحب زبان بدون سند ہم بمعنی راہلیم توان کرد و مقصودش از پیش سرخیہ از چین نباشد کہ آنہم مثل لپٹہ بلند باشد و من وجہ تعلق از خدا کہ برسی اول گذشت (ارو) پیشانی - بقول آصفیہ - فارسی - اسم مؤنث - ناصیہ - ماتھا - جبین - (۳) بج - بقول سروری بحوالہ سامی و بقول برہان و جامع گوشت روی باشد نزدیک کنار لب مولف عرض کند کہ حیف است کہ نہ احتمال پیش نہ شد طرز تعریف محققین بالا حقیقت معنی را و خدا در معلوم می شود کہ ہماں لٹہ را کہ بمعنی اول گذشت بیان کردن می خواہند و قوت بیان ندارند اگر چنین نہ باشد پس گوشت روی نزدیک کنار لب چہ باشد خسار باشد یا گوشتی کہ دندان در و قائم است یعنی ہماں لٹہ - ہر چہ پیش است نہ احتمال شمس فخری است کہ بمعنی اول نقل کردہ ایم و از اس معنی لٹہ تجویبی پیدا می شود و ای بر سروری و جامع کہ از انہا کہ حقیقت معنی را بآئینی بیان نہ کردند کہ خوانندہ خوش بفہمد و تحقیق ما ہمیں قدر است کہ در بیان معنی اول سخن ری غور نہ اند (ارو) و دیکھو بج کے پہلے معنی -

(۴) بج - بقول سروری بمعنی آب و زہاب و ہم ا و بحوالہ فرہنگ گوید کہ بالایش آب و شرب و امثال آں و صاحب برہان بر زہاب فرماید کہ تراوش آب باشد از کنار رود و نماز چشمہ و تالاب و امثال آں و موضع چتہ بمعنی جائیکہ آب از انجائی جو شد خواہ زمین باشد خواہ شگاف

وآبی کہ قعرش پیدا باشد و چشمہ کہ ہرگز نہ ایستد و پیوستہ رواں باشد وہم او بر تہج گوید کہ معنی
 زلاب و پالایش آب و شراب و امثال آن و ماخذ برہان فرہنگ جہانگیری است و صاحب
 نامصری نقل نگار برہان و صاحبان جامع و رشیدی و سراج بر پالایش آب و شراب قناعت
 کردہ اند مولف عرض کند کہ بمعنی بلندی آب از کنارہ رودخانہ چشمہ و تالاب و امثال
 آن یا بلندی شراب از شیشہ و غیر ذلک باشد کہ از جوش آب و شراب پیدا شود و طریق بیان در
 دست نیست تراوش غیر از پالایش باشد کہ پالایش بلندی آب است از کنارہ رود و چشمہ و تالاب
 و دیگر طرف آن چنانکہ می از قدح و شیشہ و تراوش نتیجہ آن یعنی چون آب و شراب پالایش کند
 می چکد پس در معنی پالایش تراوش را داخل کردن و ورا زنا زک خیالی است و ماخذ این کہ بابتہ
 بلند تعلق دارد چنانکہ بر معنی اول گذشت متقاضی پالایش است نہ تراوش و انچہ صاحب
 سرور می در معنی این مجرد آب را داخل کردہ است ہیچ تعلق از پالایش ندارد اگر باعتبار قولش
 کہ صاحب زبان است این معنی را معتبر دانیم جزین نیست کہ مجاز معنی پالایش گیریم (ارو)
 ابا بقول اصفیہ - ہندی - اسم مذکر - جوش - ایتہان (لغ) مولف عرض کرتا ہے کہ وہ ابا
 جو تالاب یا ہندی یا چشمہ وغیرہ سے پانی بوجہ کثرت ابلتا ہے یا شراب قح اور شیشہ وغیرہ سے جوش
 کی وجہ سے ابلتی ہے اور بلحاظ معنی آخر الذکر دیکھو - آب -

(۵) - بقول جہانگیری با اول مضموم ہذا گویند کہ برادر گو سفند است و بعربی معر خوانند -
 صاحبان برہان و رشیدی و نامصری و جامع ہم ذکر این کردہ اند - خان آرزو در سراج فرماید کہ سید
 بڑا است کہ جیم بدل زامی آید مولف عرض کند کہ با خیال خان آرزو اتفاق دارم کہ زامی ہوز

بدل می شود به جیم عربی چنانکه سوز و سوج (اروو) بکرا - بقول آصفیه - هندی - اسم مذکر - بزرگ
 (۶) بچ - بقول جهانگیری و برهان ورثیدی و جامع و ناصری و سراج با اول مکسور بربج است
 که بحر بی ارز گویند مؤلف عرض کند که اسم جابد فارسی زبان است یا مخفف بربج که رامی نمله
 و نون را حذف کردند (اروو) چاول - بقول آصفیه - هندی - اسم مذکر - بربج - ایکس فیدلکه نام
 بجا | بقول بهار - ترجمه بموقع چون حرف بجا و بوسه بجا به است (صائب) کی ره بوسه
 با کینج دهن خواهد برد و سرگرائی که زمین حرف بجا نشنید است (دوله) دیوان ما و خود را
 منگن بروز محشر و در غدر خشم بجا یک بوسه بجا و (ظهوری) بجا است التفات تو بغیر
 ناست و بر خیرگی مشور و ز طعن بجا بترس و مؤلف عرض کند که بمعنی حقیقی بربجا و درست
 است خلاف بجا و مزید علیه همین است بجای که بزیادت تحتانی در آخری آید و تکمیل این
 کنیم (اروو) بجا - بقول آصفیه - فارسی - جاس - طمیک - درست - بچ - بے شک است صحیح

(۵۰۶۴)

بجا آمدن	مصدر اصطلاحی - بجای خویش
رسیدن و بر جای مناسب رسیدن و فعل درست	چیزی چون تسلیات و بندگی و جزآن صاحب
کردن (صائب) نکستی پایی خود از کلبه صاحب	ذکر (بجا آورد) بمعنی معلوم کرد - کرده - مؤلف
اگر بدانی که چه مقدار بجای آئی و (اروو) موقع	گوید که ماضی مطلق همین مصدر است بمعنی اول
آنا - مناسب مقام پر آنا - درست کام کرنا - چاکا	و بمعنی و دم نیز مستعمل صاحب هفت همین مصدر
بجا آوردن	مصدر اصطلاحی - بقول سراج
و مانند بجر (اشا ختن و دانستن و در ۲) بفعال آورد	بزیادت تحتانی زائد بید الف سوم یعنی بجای
آوردن) به همین دو معنی آورده طالب پیشین	اول (بشمردن و بزرگ) طاعت بادشاه وقت

<p>ہر کہ در بندگی بجا آرد (۱) (ارو) (۱) پہچاننا جانا (۲) بجالانا - بجانا - بقول اصفیہ - فعل متعدی تعمیل حکم کرنا - انجام دینا - انصرام کرنا -</p>	<p>بجایش (۲) منہ بجای خود آمدن قائم کنیم کہ بر بجا افتادن عضو می آید - وزیر معنی حاصل بالمصد بر صدر آوردن شعار قانون دانان زبان بنا شد وہار را در منہ دوم (الف) شریک کردن جمع بنا شد</p>
<p>الف) بجا افتادن مصدر اصطلاحی بقول وارستہ (۱) از ناتوانی از بجا افتادن عموماً (۲) باز بیماری خصوصاً رختی (۳) در ہوا می گلشن صدرہ جو مرغ بستہ بال ز کرده ام آہنگ پرواز بجا افتادہ ام (۴) شفا کی (۵) خستہ در محبت سر بہیو نیست باز بار بار گشتہ و دیگر بجا افتادہ است (۶) خستہ جانی کہ بتدبیر تغافل بہ شدت باز پرہیز نکردست و بجا افتادہ است از صاحب بحر بذکر معنی اول نسبت معنی دوم باز گشت بیماری گوید - بہار ہیں سند آخر شفا کی را پرہیز.....</p>	<p>الف) بجا افتادن مصدر اصطلاحی بقول وارستہ (۱) از ناتوانی از بجا افتادن عموماً (۲) باز بیماری خصوصاً رختی (۳) در ہوا می گلشن صدرہ جو مرغ بستہ بال ز کرده ام آہنگ پرواز بجا افتادہ ام (۴) شفا کی (۵) خستہ در محبت سر بہیو نیست باز بار بار گشتہ و دیگر بجا افتادہ است (۶) خستہ جانی کہ بتدبیر تغافل بہ شدت باز پرہیز نکردست و بجا افتادہ است از صاحب بحر بذکر معنی اول نسبت معنی دوم باز گشت بیماری گوید - بہار ہیں سند آخر شفا کی را پرہیز.....</p>
<p>ب) بجا افتادن بیمار آورده از معنی است مؤلف عرض کند کہ (الف) پہلہ اول است است و رب صاحب فراش شدہ است پس از (الف) معنی دوم پیدا کردن قابل نظر است و بجا بجایش (۲) منہ بجای خود آمدن قائم کنیم کہ بر بجا افتادن عضو می آید - وزیر معنی حاصل بالمصد بر صدر آوردن شعار قانون دانان زبان بنا شد وہار را در منہ دوم (الف) شریک کردن جمع بنا شد</p>	<p>ب) بجا افتادن بیمار آورده از معنی است مؤلف عرض کند کہ (الف) پہلہ اول است است و رب صاحب فراش شدہ است پس از (الف) معنی دوم پیدا کردن قابل نظر است و بجا بجایش (۲) منہ بجای خود آمدن قائم کنیم کہ بر بجا افتادن عضو می آید - وزیر معنی حاصل بالمصد بر صدر آوردن شعار قانون دانان زبان بنا شد وہار را در منہ دوم (الف) شریک کردن جمع بنا شد</p>

<p>و بحث کامل این برد فرمودن) کنیم که محل آنست مخفی نباشد که درین مصدر اصطلاحی بای اینها حذف شده است و این محاوره فارسیان است یعنی اصل این رجبی خالی آمدن (بودار و رو) خالی شده بلکه پر آنا - فروکش هونا -</p>	<p>بجاخلی فلاں رفتن مصدر اصطلاحی صاحب تحقیق الاصطلاحات ذکر این کرده فرماید که در ولایت ایران رسم است که هرگاه فریزی بسفر می رود هان روز یا رانش با هم اتفاق کرده می گویند که بجاخلی فلاں رویم پس بسکن اومی روند و جای او را همور میدارند (واقع بشالوی)</p>
<p>بجاگذاشتن مصدر اصطلاحی - بقول ما راسته و بحر و انده یعنی گذاشتن و رفتن (رفتنی) فرادفت و کوه ملاست بجاگذاشتن و کار تمام نمانده در پیش مانده است و موقوف عرض کند که معنی رفتن اصلاً نیست بلکه بمعنی گذاشته رفتن و جانشین خود کردن است - تسامع و اثر بود و گیر اس پیروی او کردند - فتا تل (ار و و) جانشین کرنا - اپنی جگه پر زبان فرس غور نکرده اند که لفظ اراده محذوف است</p>	<p>گرنه بیکان یار فرماید و که بجاخلی دلم آید و و گوید که لفظ فرماید درین بیت بمعنی (آید) باشد که در فرمودن می آید موقوف عرض کند که کم التفاتی محقق بلگرامی است که (بجاخلی آمدن) را در رفتن قائم گویند و برخلاف ادعای اوست و تسامع اوست که فرمودن را بمعنی آمدن گرفته آنانکه بسند اشعار این معنی را گرفته اند بر محاوره زبان فرس غور نکرده اند که لفظ اراده محذوف است</p>

<p>بجال بقول سروری بحجیم تازی بر وزن و معانی (ا) زگال آمده که نگشت باشد و بقول رشیدی و جهانگیری با اول مضموم (۲) انگر صاحب بران صراحت فرماید که انگر گشته یعنی زغال و زغال افروخته یعنی انگر صاحب ناصری همزبانش صاحب جامع برا انگر گشته قانع خان آرزو</p>	<p>بجال بقول سروری بحجیم تازی بر وزن و معانی (ا) زگال آمده که نگشت باشد و بقول رشیدی و جهانگیری با اول مضموم (۲) انگر صاحب بران صراحت فرماید که انگر گشته یعنی زغال و زغال افروخته یعنی انگر صاحب ناصری همزبانش صاحب جامع برا انگر گشته قانع خان آرزو</p>
--	--

سراج معنی زغال را صحیح و اندمؤلف عرض کند که وضع لغت متقاضی آنست که سنسکرت باشد اما صاحب ساطع ذکر این نه کرد و عجیبی نیست که از همین ماده مصدر هندی (بجانا) متعلق باشد اگر ماخذ این همین باشد تا سید تحقیقینی می شود که بمعنی اخگر گشته و زغال نوشته اند و اگر سندی دوم هم درست آید توانیم که مجاز معنی اول گیریم و جاوارد که اسم جامد فارسی زبان گیریم و الله اعلم - آنچه صاحب برهان زغال افروخته را اخگر گفته بحث آن بر اخگر گذشت که در هر دو فرق است (ارو) (۱) کوکلا - بقول آصفیه - هندی - اسم مذکر - دکیهو اشتور (۲) دکیهو و اخگر -

<p>بجایماندن مصدر اصطلاحی بقول وارسته ندادن و باختدال دادن - صلح جان بود و شمس و بجز لازم بجای گذشتن که گذشت (مخلص کاشی ۵) ذکر امر حاضر همین مصدر کرده اند (حافظ شیرازی ۵) سخا هم که چیزی بجایماندن من بجز که دیگر رجوعی بدینا ندارم بجز (محتشم کاشی ۵) باز ما را جان به تقابل که جهاں پر بلا کند بامؤلف عرض کند که باید که بجزاں می رود و متن بجایماند و دل همه رجاں می رود و (صائب ۵) ز حیرانی بجایماند است می آید و سنده حافظ متقاضی آنست - لفظ جام دل در سینه ام و رنه بجز کجا با تا به نفسیده هرگز دانه در مصرع اولش بضرورت باده باشد و اگر تخصیص می سازد بامؤلف عرض کند که ما بجایش تصفیه بر تمیم پسند کنیم باید که (باده بجایماندن) معنیش کرده ایم (ارو) ابی جگه بر قائم بهنا - قائم کنیم - بخیاں ما تمیم بهتر است از تخصیص - بجایماندن مصدر اصطلاحی بقول (ارو) اعتدال سے دینا - کم نه زیاده -</p>
--

ضمیمه برهان و بجز و هفت و اندک کنایه از بیش و کم | **بجایماندن** | مصدر اصطلاحی - بقول بجزا

<p>ناخوش و بیدار شدن مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>(۳) جان کے برابر سمجھا جانا۔</p>
<p>مقصودش از بتنگ و بیزار شدن است (روحی)</p>	<p>ہجان آمدہ اصطلاح - بقول بحر و اند ناخوش</p>
<p>از انم کس نمی پرسد اگر پرسد کسی حاتم تو با و گویم غم تو</p>	<p>و بے داغ مؤلف عرض کند کہ اسم مفعول مصدر</p>
<p>آں قدر کز من بجان آید تو (ظہوری ۵) قسم</p>	<p>گذشتہ شامل برہمہ معانیش (نظامی ۵) چہ پر</p>
<p>ہجان تو و جان ہر کہ زندہ گشت تو کہ بے رخ تو ظہور</p>	<p>زبان ہجان آمدہ تو گلی در موم خزان آمدہ تو</p>
<p>ز جاں بجاں آمدہ تو (۲) بقول اند آمدہ مرگ</p>	<p>(اردو ۱۱) بیزار - ناخوش (۲) جان پر سے اٹھا</p>
<p>و قریب مرگ شدن (انوری ۵) جانان و لم از</p>	<p>جان سے بیزار - قریب المرگ (۳) وہ شخص جس کو</p>
<p>غمت ہجان آمدہ تو جانم ز تو بر سر جاں آمدہ تو</p>	<p>جان کے برابر سمجھیں -</p>
<p>سند دوم این معنی بر ہجان آمدہ می آید کہ اسم مفعول</p>	<p>ہجان آوردن مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>ہمین مصدر است و بتحقیق مار (۳) کنایہ از</p>	<p>(سروری و جہانگیری و ضمیمہ) و بقول رشیدی</p>
<p>مقبول جان شدن از قبیل بدل آمدن (ظہوری ۵)</p>	<p>ویران و جامع و مجردا، کنایہ از کشتن (انجیری)</p>
<p>در حشر بروں گرد آید ز دلہا تو آنہا کہ بجا نہا بط</p>	<p>گر صفی از خصم ہجان آوری تو مرد نہ گرد زبان آوردی</p>
<p>نظر آید تو حیث است از صاحب اند کہ (بجا)</p>	<p>صاحب اند ہذا کہ ہیں سند گوید کہ دریں شعر بمعنی</p>
<p>آمدن، را بمعنی کشتن و قتل آوردن نوشته و</p>	<p>ز بون و مغلوب کردن است مؤلف عرض کند</p>
<p>نی الحقیقت معنی (ہجان آوردن) است کہ کئی</p>	<p>کہ بہ اعتبار صاحبان سروری و جامع کہ از ان</p>
<p>(ارو ۱۱) ناخوش ہونا - بتنگ ہونا - بیزار ہونا</p>	<p>معنی کشتن را بہتر دانیم و بقول اند متعلق می</p>
<p>(۲) جان سے بیزار ہونا - آمادہ مرگ - قریب المرگ</p>	<p>بمعنی سوم و بلحاظ معنی مصرع دوم تعلق اس</p>

<p>بجانب تو (دارو) تیری جان کی قسم -</p> <p>بجانب خواستن مصدر اصطلاحی - از قبیل بدخل</p>	<p>به معنی اول خوش می نماید که بعد از گشتن اظهار مردی داخل خود ستائی است از اینجا است که</p>
<p>حکم می دهد که بر زبان میارود (۲) یعنی بنگ کردن نیز صاحب بحر گوید که ناخوش و بیدار کردن</p>	<p>بجانب دل خواستن یعنی غیبت بجان کردن (انوری ۵) باید که بجان خدمت میمون تو خواهم کرد و لطف تو</p>
<p>رصاب (۵) گلغزار من بروں از پرده بوی خود میار و بی قراران را بجان از آرزوی خود</p>	<p>بجانب رسانیدن مصدر اصطلاحی -</p>
<p>بجانب رسانیدن مصدر اصطلاحی - بقول محمد اند مراد بجان آوردن (صاحب) برسانید بجان قدم بدار مرا که رسانید بجان این</p>	<p>میار و مکتوف عرض کند که ذوق محاوره و اتفاق معاصرین اهل زبان برین است (۳)</p>
<p>دل بیمار مرا (دارو) و بگوید بجان آوردن -</p> <p>بجانب رستن مصدر اصطلاحی - بفتح ر</p>	<p>به معنی آماده مرگ و از جان بیزار و بنگ کردن متعدی معنی دوم بجان آمدن که گذشت (۴)</p>
<p>آورد بجان مارا بجراس تنگارش و ای مرگ مردمی آخر چه بلاداری تو (دارو) (۱) قتل کرنا</p>	<p>جان لینا (۲) بیزار کرنا - بنگ کرنا (۳) جان بیزار کرنا - مرگ پر آماده کرنا -</p>
<p>بجانب تو مقوله - موعده اول برای قسم است بمعنی قسم بجان تو در ظهوری (۵) بالنگوی</p>	<p>بجانب رسیدن مصدر اصطلاحی - بقول</p>
<p>از دست او بجان نزد تو (دارو) جان بجانا جان برهونا -</p>	<p>غیر زبان مرا چه کار تو پروای جان خویش ندارم</p>

<p>و خوف جان کردن (صائب ۵) چوں چراغ صبحدم خورشیدی لرزد بجان پرتابیاض کردن سیمین او شد آشکار (دوله ۵) بر نهال تو صبا و بجان می لرزد پرتابیاض زماں بارور از میوه ایوان بجای آوردن مصدر اصطلاحی - بقول هریر</p>	<p>بجای تو (صائب ۵) سپرده جای تو هر کس ز برزم ببرد رفت پرتابی بجای همه یکپس بجای تو نیست (ارو) (۱) دیکهو بجا (۲) حق می (۳) جگه پرد (۴) معاوضه بجای آوردن مصدر اصطلاحی - بقول هریر</p>
<p>(ارو) بهت دژنا خوف جان کرنا - خوف سبک بجان واحد اصطلاح - بقول اندکواله فزنگ فزنگ - تنها و بنفسه و منفرد ام کولف عرض کند که من قیاس نیست مشتاق شد استعمال می باشیم (ارو) تنها بقول آصفیه - فارسی - اکیلا - فرد - جدا - جریده مجرد - اکانت -</p>	<p>و جهاگیری و ضمیمه (۱) کنایه از کردن و فعل آوردن و (۲) بمعنی شاختن و دانستن رگستان سعدی حکایت دوم) سار حکما از تاویل آس فرومانند مگردویشی که بجای آورد و گفت: صاحبان برهان و جامع هم ذکر این کرده اند ام کولف عرض کند که مزید علم هان (بجای آوردن) که بدون تحتانی چارم بجایش گذشت (ارو) دیکهو بجا آوردن</p>
<p>(الف) بجای خود اصطلاح - بقول بحر - مراد بجای خویشستن بمعنی لائق و درخور گویا ترجمه وضع فی محل است صاحب شمس (ب) بجای خود است را بمعنی وضع الشی فی محل آورده و صاحب موبد ذکر (ج) بجای خود بود کرده اند بمعنی وضع الشی</p>	<p>بجای (۱) همان بجا که بجایش گذشت تحتانی آخرا آمد است همچون پاپا و پاتی بمعنی بجن رشیخ شیلان (۵) تو بجای پس چه کردی خیر پرتابیاض چشم داری از پست و (۳) بمقام (دوله ۵) عروس فارسی از شرم رای روش او پرتابی خود بود از راه قیاس گیر و (۳) بعوض (کاتبی ۵) دل که تراست جایگاه پاک ز غیر رفقه ام پرتابیاض که هیچکس نیست</p>

فی محلہ باشد و صاحبان ہفت و اند گویند کہ معنی
(بر وضع و آئین خود بود) و صاحبان ضمیمہ برہان
بحر بکر مصدرش موقع پر ہونا۔
اپنی جگہ پر ہونا و اپنی جگہ پر تھا (۲) موقع او محل پر ہونا
محل تھا (د) (۱) اپنی جگہ پر ہونا (۲) بر محل ہونا

(د) بجای خود بودن | می فرمایند کہ یعنی ^{الشیخ} (الف) بجای خویش (اصطلاح - الف)

فی محلہ مکولت عرض کنند کہ (الف) اسم مصدر (د)
و (ب) امر او و مخفف ہنی قریب (د) و (ج) مضارع

و ماضی مطلقش - پس تسامح محققین بالاست
(ب) بمعنی حقیقی است یعنی بجای خود رسیدن
و بتمام خود آمدن (ظہوری ۵) کہ دریم سی ہا و سی

کہ درستی ہر کی فرق نکرده اند بالجملہ الف بمعنی (ا)
برجای خود و (۲) فی محلہ یعنی بر موقع و بر محل و (ب)
بجای خویش و سر را بہ پیشینی را نو گذشتیم (ارو و)

(۱) برجای خود است و (۲) فی محلہ است یعنی بر محل
(الف) و کچھو بجای خود و (ب) اپنی جگہ پر آنا۔

و بر موقع است و (ج) (۱) برجای خود می باشد یا
بجای خویش ^{بجای خویش} (اصطلاح - بقول بحر مراد

برجای خود بود و (۲) بر موقع و بر محل باشد و بود
بجای خود مکولت عرض کنند کہ مرید علیہ (بجای

(د) (۱) برجای خود بودن و (۲) وضع اتشی فی محلہ
یعنی بر موقع و بر محل و در خود مقام خود بودن است

نزد است فرق ہر کی کہ یک چابک را ندہ اند (ارو و)
بجای رساندن استعمال بمعنی حقیقی است

(الف) (۱) اپنی جگہ پر (۲) موقع او محل پر (ب)
یعنی رسانیدن بہ مقامی و بوجہی رسانیدن (ظہوری

(۱) اپنی جگہ پر (۲) بر محل او موقع پر (ج) (۱)
(۵) بہت بیقت ہا مول نور و اس و کہ اولی

(۲) محلہ (د)

(۲) محلہ (د)

<p>بجائی رسام (ارو) جگہ پر پہنچانا۔ مقام پر پہنچانا۔</p>	<p>بجائی نگیندن</p>
<p>بجائی رسیدن استعمال۔ صاحب اندوکر</p>	<p>بجائی رسیدن استعمال۔ صاحب اندوکر</p>
<p>بجائی رسیدن استعمال۔ صاحب اندوکر</p>	<p>بجائی رسیدن استعمال۔ صاحب اندوکر</p>
<p>بجائی رسیدن استعمال۔ صاحب اندوکر</p>	<p>بجائی رسیدن استعمال۔ صاحب اندوکر</p>

می کند و گوید که پیش به شین معجمه مبذل است مؤلف عرض کند که صاحب جهانگیر می مشتق
 بر (پیش) می آورد که به جیم فارسی و شین معجمه می آید - مخفی مباد که بجس بقول محیط المحيط به فتح مؤلف
 و سکون جیم عربی لغت عرب است بمعنی رواں شونده و آب جاری در رواں کننده لازم
 و متعدی هر دو پس فارسیان به تصرف در اعراب و سنی پڑه بینی را که رواں کننده نزله
 و ماخ است بدین اسم موسوم کردند و این مفرس باشد و معنی دوم را بر سبیل مجاز گیریم که نرمه
 بینی هم نرم است و خیال خود نسبت معنی مشتق بر پیش ظاهراً کنیم که ازین جاتعلق ندارد
 قول صاحب جامع که از اهل زبانست برای معنی دوم معتبر و اینم و برخلاف محقق تصحیف
 پسندی گوئیم که این قسم تحقیق چنانکه اومی کندشان محققین نباشد (ارو) را، نتهنا - بقول
 آصفیه هندی اسم مذکر سوراخ بینی - منخره - و کن میں نکیٹری کہتے ہیں - (۲) نرمی سیتی بنو
بجٹ | بقول سروری سجالہ زفا نگویا بقول برهان بلقح با و جیم و سکون مہلہ (۱) آواز
 هر چیز باشد و فرماید که بجای عجمه نیز باین معنی آمده صاحب برهان گوید که (۲) بکسر اول باضی مستن
 و تخلص کردن نیز صاحبان جامع و ناصری و مؤید و اندھم ذکر هر دو معنی کرده اند مؤلف
 عرض کند که این را بمعنی اسم جامد فارسی زبان گفته اند و ما هم اتفاق داریم و این قدر صراحت
 مزید کنیم که باجا بقول ساطع لغت سنسکرت بمعنی نامی که می نوازند و همین است اسم مصدر
 باجنا و بجنا که مصاد سنسکرت است و معلوم می شود که اهل هر دو زبان اسم جامد بجٹ و باجنا
 از ماده واحد وضع کرده اند و عجیب نیست که بجٹ بمعنی صدا لغت سنسکرت باشد و فارسیان
 ناواقف از ماخذ در کتابت این سین مہلہ زائد کردند و سوبیان استعمالش کردند و محاوره حاصل شد

والله اعلم بحقیقة الحال که قیاس ما بیشتر ازین راه نمی یابد نسبت معنی دوم عرض شود
 که موحده اول زائد است و جت بالفتح و بالضم ماضی مطلق جستن باشد که بالفتح و بالضم می آید
 بحث کامل معنی این بر صدرش کنیم (اردو) (۱) آواز بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث
 شد - الاپ - بانگ - بانگ - پکار - صدا - الخ (۲) مصدر جستن کا ماضی مطلق بای زائد
بجشاک | بقول انند بجواله فرنگ فرنگ بکسر اول و فتح دوم و شین معجمه بالف کشیده و کا
 تازی لغت فارسی است بمعنی (۱) نعلبند و (۲) آهنگر و (۳) غله فروش - دیگر کسی از محققین فارسی
 زبان ذکر این نکرد معاصرین عجم بزبان ندارند حیث است که سند استمال پیش نشد ماخذ این
 جزین نباشد که پز آخ لغت فارسی قدیم است بمعنی گذار معاصرین عجم تصدیق این کنند
 ماده آس پز باشد و بجاش مبدل آس که زای هوز بدل شد به جم عربی چنانکه چوزه و چوپه و
 سوز و سونج و شین معجمه مبدل غای معجمه چنانکه فراختن و فراشتن و سارخک و سارخاک
 پس پششابه بای فارسی و جم عربی قلب بعض بجاش است و بجشابه بای عربی عوض ناک
 مبدلش چنانکه تپ و تب کاف آخر برای نسبت یعنی کسی که باگذا نسبت دارد - آهنگر است
 و سن و حیر نعل بند هم و غله فروش را بدین اسم موسوم کردن بلحاظ ماخذ البته خلاف قیاس باشد
 و جادارد که این را مفرس گیریم از هر دو لغات عرب که سجع بقول منتخب بالتشدید بمعنی زبان آ
 و شاک بقول انند بمعنی مرد تیز و چالاک پس مرد تیز و چالاک و زردن آهنگر است
 و من و حیر نعلبند و غله فروش را هم توان گفت که غله را کو بیده صاف و پاک کند و این هر
 معنی کنایه باشد (فالاشراولی من الاول) و عیبی ندارد که این را بهر سه معنی هم جاد گیریم

(ارو و) (۱) نعلبند نذر بقول آصفیہ - چوپایوں کے سٹوں میں نعل لگانے والا (۲) لوہا بقول آصفیہ
 ہندی - اسم نذر - آہنگ - خداد - لوہے کی چیزیں بنانے والا (۳) غلہ فروش - بقول آصفیہ - اسم نذر -
 بنیا - بقال - اناج بیچنے والا -

بخشک بقول برہان و جامع کبسر اول بروزن سرشک (۱) بمعنی حکیم و دانشمند بود و در ۲ مخفف
 بخشک ہم کہ بخشک باشد و بعربی عصفور خوانند - صاحب ناصری بذکر ہر دو معنی نسبت معنی
 اول گوید کہ بدیع معنی پزیشک ہم آمدہ بہ بای فارسی وزای ہوز - صاحب برہان پزیشک را بہ کسر
 بای فارسی و کسر زای ہوز بمعنی اول نوشتہ کہ می آید - خان آرزو در سراج بخشک بہ کسر موحده
 و جیم فارسی بمعنی طبیب و گیاه فروش - آورده گوید کہ پزیشک بہ بای فارسی وزای ہوز تبدیل
 آنست و ہم او بر پزیشک بہ موحده وزای ہوز گوید کہ تحقیق آنست کہ درین زای فارسی است نہ
 تازی چہ تبدیل آن بہ جیم دلالت دارد بریں و صاحب برہان بخشک را بہ کاف فارسی بضم
 اول و کسر ثالث آورده و صاحب غیاث بہ کاف عربی مؤلف عرض کند کہ بمعنی اول
 پزیشک اصل است و اسم جامد فارسی زبان بہ بای فارسی وزای ہوز کسور و پزیشک کہ بہ بای موحده
 وزای ہوز کبسر ہر دو می آید تبدیلش کہ بای فارسی بہ موحده بدل شود چنانکہ تپ و تب و انچه خان آرزو
 بر (پزیشک - موحده) تحقیق خود بہ زای فارسی ظاہر کند حجر و طبع آزمائی اوست کہ کسی از اہل
 ذکر (پزیشک یا پزیشک) بہ زای فارسی نکرد و خود او ہم بجایش تجاہل کردہ و توجہی کہ پیش کردہ
 مسئلہ تبدیل جیم عربی است و فی داند کہ جیم عربی بہ زای ہوز و بالعکس آن ہم بدل شود چنانکہ در
 بحث ذکرش کردہ ایم - بالجملہ بخشک تبدیل پزیشک است کہ زای ہوز بہ جیم بدل شد چنانکہ

چوزه و چوجه و سوز و سونج و بچشک که بابای موحده و جیم فارسی بکسر تین به همین معنی می آید
 بمبدل پزشک گیریم که نامی هوز به جیم فارسی هم بدل شود. صاحب قانون و تلگیری ذکر این تبدل
 بوشیقه همین سند کرده و جادارو که بچشک را که به جیم فارسی می آید بمبدل همین بچشک گیریم که جیم
 عربی بفارسی بدل شود چنانکه کالج و کلچ این است حقیقت معنی اول. حالا عرض می شود نسبت
 معنی دوم که اصل این گنجشک است به ضم کاف فارسی و کسر ه عربی و بمبدل آن بچشک بکسر
 موحده و کسر جیم عربی که کاف فارسی بموحده بدل شود چنانکه گاله و باله اما بر کسر اول بچشک اعتراض
 داریم که چرا بضم اول گیریم و مخفف همین بچشک است که بحدث نون آمده چنانکه
 ایشان و ایشان و این و آمی و اگر گنجشک را به کاف عربی معتبر دانیم چنانکه بعض محققین خیال
 کرده اند که تصفیه آن بجایش کنیم، اندرین صورت هم تبدیل کاف عربی به موحده موافق قیاس
 است چنانکه کوشاسپ و بوشاسپ خلاصه این است که تغییر حرکات در تبدل نتیجه محاوره نویسی
 است که از حقیقت لفظ خبر ندارند و میزنن اتباع زبان شان کنند و دیگر هیچ. (ارو) (را)،
 حکیم بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - دانا - عقلمند - هوشیار - فیلسوف - طبیب - بیدار (۲) گنجشک
 بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - چریا - گوزیا -

<p>تا توانی هنر خویش نهان ساز چو عیب و سالک از بے هنرانی کنه بجهت آینه و موقوف عرض کنه که ماسجدیکه در لغات عرب جیمیم (حق حق) و حقیقه (حقیقه) رانیا فقیم - صاحب اندوخته دار قول خود است</p>	<p>بجق حق آمدن مصداق اصطلاحی - بقول بحر شور و غوغا نمودن - مخفی بهاد که (حق حق) بقول اندک کسر هر دو جیم عربی لغت عرب است مخفف (حقیقه و حقیقه) و حقیقه بمعنی فریاد زدن (سالک و بی)</p>
---	---

<p>آنا حج بحجہ غای مجہ عوض قاف در عربی زبان بمعنی شور و غوغا کردن و بانگ زدن آمده (کذا فی محیط المحيط) پس جزین نیست کہ فارسیان بجا بمعجمه رابقت بدل کرده مفترس کرده اند چنانکہ بچنماق و چنماق و برنخ و برنق (اردو) جھک جھک سرائی یا جیسے ہر روز کی جھک جھک و میرانک میں تم تھا</p>	<p>کرنا۔ ہندی۔ بکواس کرنا۔ یا وہ گوئی کرنا۔ ہرزہ سرائی کرنا۔ صاحب آصفیہ نے دھجک جھک کا ذکر فرمایا ہے۔ ہندی اسم مؤنث بکبک۔ جک جک۔ بکواس۔ یادہ گوئی۔ نہر سرائی یا جیسے ہر روز کی جھک جھک و میرانک میں تم تھا</p>
---	--

بجکم بقول سردری بجیم و کاف تازی بوزن شبنم خانہ تابستانی باشد (رودکی ۵) از تو خالی
 نگار خانہ جہم پڑ فرس و بیا کشیدہ بر بجکم پڑ صاحب برہان این رایہ ہمین معنی بہ جیم فارسی آورده و
 خان آرزو در سراج برد بجکم بہ جیم فارسی گوید کہ بشکم بہ شین بمعجمه عوض جیم فارسی ہم آمده و فرماید کہ
 صاحب رشیدی بکسر اول و بای فارسی (بچکم) آورده و صحیح همان است کہ بالا مذکور شد و قول
 قوسی ہم همان و باز فرماید کہ بعضی (بچکم۔ ببا ی فارسی و تازی قرشت) خوانده اند و این تصحیف بشکم
 است و بای فارسی خطا است (افغی کلامہ) و بشکم بہ بای فارسی بالکسر و بالفتح و شین بمعجمه بمعنی
 مطلق ایوان و بارگاہ آمده (کذا فی البرہان) مؤلف عرض کند کہ اصل این بشکم است کتب
 از بشکم و ہم تخصیص بشکم بقول برہان بالفتح بمعنی شبنم است و بہ بای فارسی ہم بہ ہمین معنی
 آمده (الخ) و ہم تخصیص ہجوں پنجم و چارم پس معنی لفظی این مخصوص بہ شبنم و کنایہ از شبنم خانہ
 و سرتابہ تابستانی و بجکم مبدل آں کہ شین بمعجمہ بہ جیم عربی بدل شود چنانکہ کاش و کلج و دیگر
 بہ جیم فارسی ہم مبدلش کہ شین بمعجمہ بہ جیم فارسی بدل شود چنانکہ کاشی و کاجی و اگر سند استعمال
 پیش شود (بچکم بہ فوقانی دوم) ہم مبدل بشکم کہ شین بمعجمہ بہ فوقانی ہم تبدیل یابد چنانکہ خوش

ورخت و ریچکم بہ بای فارسی و جیم فارسی) مبتدل بجیم باشد کہ موحده را بہ بای فارسی بدل کنند
چنانکہ اسب اسپ و تب و تپ و لجا طاخذ فتح اول صحیح باشند کسر و فتائل (اردو) سرداب
بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - دیکھو باختہ کے چوتھے معنی -

(۲۳۸۱)

بجگر شیشہ شکستن | مصدر اصطلاحی - ساختن است و این کنایہ باشد (ظہوری ۵) ہم
مراد (شیشہ درجگر شکستن) است کہ می آید کہ بروکہ تحفہ مرہمنی شود و ساقی شکستہ ام بجگر شیشہ
بقول صاحب بحر (۱) مجروح کردن جگر و (۲) بی قراری (اردو) (۱) جگر کو زخمی کرنا (۲) بے قرار کرنا -

بجگلہ | بقول اندجوالہ فرہنگ فرنگ بفتح اول و ثالث و راج لغت فارسی است بمعنی خم یا خمی
کہ در آن شراب نہند و فرماید کہ باجیم فارسی ہم آمدہ مؤلف عرض کند کہ اگر نہ استعمال پیش شود
اسم جاد فارسی زبان گفتن آسان است اما وضع لغت متقاضی آنست کہ این را مرکب دانیم
از لفظ ج و گل و ہامی نسبت - جج بالفتح بمعنی پالایش آب و تراوش آن بجایش گذشت و
گل بالضم بمعنی مطلق سرخ می آید و این مجاز باشد - پس معنی لفظی این منسوب بہ پالایش آب
و کنایہ از خم یا صراحی شراب باشد دیگر اینچ اندرین صورت باید کہ بضم کاف فارسی خوانیم (اردو)
خم بقول آصفیہ - فارسی اسم مذکر - شراب کا میٹکا - مذکر - شراب کی صراحی - مونث - صراحی کی تعریف
با بونہ پرگزری رہے -

بجکل | بقول بہان بضم اول و ثانی بر وزن دہل استخوان شتالنگ است و آن در میان بندگا
ساق ہامی می باشد و بتازی کعب خوانند صاحب رشیدی بجکل و بجول و بژول و ہرچہ
بضم تین مراد یکدگر گفتہ فرماید کہ استخوان کعب کہ ہاں بازی کنند صاحبان ناصری و ہفت و نہ

ہم ذکر کریں کردہ اند صاحب جامع ہمزبان رشیدی خان آرزو در سراج فرماید کہ مخفف بجزول و اصل اس بجزول کہ زابہ جمیم بدل شد بمعنی با صاحب رشیدی تحقیق مؤلف عرض کند کہ بجزول ہو قودہ وزای ہو زنیامدہ و بجزول بہ بای فارسی و جمیم عربی بہ ہین معنی آمدہ و اصل لغت فارسی بجزول است بہ بای فارسی وزای فارسی صاحب کہنہ ہم کہ محقق ترکی زبان است اس را لغت فارسی گفتہ پس بجزول بہ ہو قودہ و وزای فارسی تبدیلش کہ بجا فارسی ہو قودہ بدل شود چنانکہ تپ و تب و بجزول بہ ہو قودہ و جمیم عربی تبدیل بجزول کہ زای فارسی جمیم عربی بدل شد چنانکہ کنز و کج و بجزول مخفف بجزول کہ و او حذف شد چنانکہ خاموش و خامش و همچنین بجزول مخفف بجزول - این است حقیقت اخذ این - اسم جلد فارسی زبان گو کہ محققین نازک خیال در تعریف اس صراحت کافی نہ کردہ اند ، بہی حقیقی کتب است ۲۱، بر میل مجاز استخوانی چہار گوشہ و دراز کہ بد اس بازی کنند و بمعرب قرعہ نامند (اردو) دا، ٹخنے کی ہڈی موٹ صاحب اصفیہ نے کتب پر فرمایا کہ بمعرب اس نام ذکر اتخوان (۲۱) وہ جو پہل ہڈی جسے زہ بازی میں پھینکتے ہیں اور ہار جیت کرتے ہیں - پاسہ - آپ ہی نے پاسا اور پاتسپا فرمایا ہندی اسم مذکر - قرعہ کتب - لیکن بقول صاحب ساطع یہ دونوں لغات سنسکرت کے ہیں -

(۲۱)

<p>بجلا آمدن مصدر اصطلاحی - جلا گرفتن و روشن شدن (صائب ۵) روی چوں آئینہ بہاں کن از سگوا عرض کند کہ جلا بقول منتخب لغت عرب است بفتح و بالمد از قضا کہ زفاکستہ و بجلائی آئی (اردو) جلا پانا - مجلی ہونا - بیرون کردن بھیڑی روشن و شکار صاحب انند سحوالہ</p>	<p>بجلا زدن مصدر اصطلاحی - بقول بہار و وارستہ و بحر بفتح جمیم (۱) از حجاب بر آمدن و بچی شدن (میرزا جلال اسیر ۵) ز اہداز دست تو</p>
<p>منتہی الارب معنی اول را لازم ہم گیر و پس بجلا زدن (۲۲) بمعنی جلا وطن شدن و گردن باشند و از شدت میرزا جلال اسیر ہم معنی جلا وطن شدن پیدا است</p>	<p>بجلا آمدن مصدر اصطلاحی - جلا گرفتن و روشن شدن (صائب ۵) روی چوں آئینہ بہاں کن از سگوا عرض کند کہ جلا بقول منتخب لغت عرب است بفتح و بالمد از قضا کہ زفاکستہ و بجلائی آئی (اردو) جلا پانا - مجلی ہونا - بیرون کردن بھیڑی روشن و شکار صاحب انند سحوالہ</p>

پس منی اول را مشتاق سند دیکه باشم و شکست	بجلا آهوان در جلوه می آیند اگر چشم تو صیادانه
که (بر جلادون) بمعنی بر آمدن می آید ولیکن (بجلا	در فکرش کار افتد (محسن تاثیر ب) هر جا حدیث
رون) را برای منی اول سند دیکه باید (ارو و)	طره جانانه می رود و سوج هو بجلا پر چانه می آید و
(۱) باهر آنا - بے پرده هونا (۲) جلا وطن هونا - جلا	(وله ب) سحر بدین آئینه یادگش کرد و
وطن کرنا -	صبا بجلا پری رفت و از چین بر فاست بگوشت
دالف) بجلا چیزی	عرض کند که از قبیل رلباس کسی رفتن است و مقصود
دب) بجلا چیزی رفتن	همان باشد که بالاند کور شد (ارو و) (دالف)
چیزی باشد و دب) بقول وارسته و سحر و اندیش	کسی که لباس میں (ب) کسی که لباس میں چانا
او تشکل شدن (ساک یزوی الف) پریزادان	کسی کی شکل اختیار کرنا -

• بجم بقول برهان بضم اول و سکون ثانی و نیم کز نازک است که میوه درخت گز باشد و بعربی ثمر العطر خوانند و کبسر اول هم آمده صاحبان ناصری و جامع هم ذکر این کرده اند - صاحب اندالین را لغت فارسی گفته صاحب محیط بر بجم گوید که بفتح تین بدای مصر اسم کز نازک است و گویند عصی الراعی و بر کز نازک فرماید که کز نازق و کز نازک و کز نازد ثمر اثل و طر فارا گویند و بر طر فاری فرماید که لفتح ط و سکون را و فتح فا و الف اسم عربی است - بیونانی اریقاید رشا و آقلا و طلس و برومی تمور یقا و بسریانی عرا و بفارسی گز و بهندی جها و گویند - و نوع می باشد بزرگ آن را اقل نامند و بتانی است و ثمر آن بدور و عذبه نام دارد و بهندی (چھوٹی مائیں) و کوچک آن صحرائی و مخصوص باسم طر فارا و ثمر آن مثلث و بعربی جوز الطر فارا و ثمره الطر فارا و کز نازک و بفارسی کز ناز و و بهندی (ڑی مائیں)

گویند و درخت آں مثل آں است الا کو چکر سر و در خشک در اول و گویند خشک در دوم و شیخ سر و خشک در دوم گفته و در آن جلا و تحلیل و قبض و تقطیع و تخفیف است و منافع بیشمار دارد (الخ) ^{لفظ} ^{نقش} عرض کند کہ این لغت دیار مصر است عربی باشد (ارو) مائیں۔ بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اہم کو ایک درخت کے پھل کا نام جو ازو سے مشابہ ہے۔ مائیں کی دو قسم ہیں (۱) بڑی مائیں (۲) دوسری چھوٹی مائیں۔

بجنگ بودن نگاہ	مصدر اصطلاحی۔ بقول نگاہ باشد۔ مشتاق سند استمال باشم (ارو)
بھرتیز تیز دیدن۔ دیگر کسی از محققین فارسی زبان	تیز نگاہ کرنا۔ صاحب آصفیہ نے لفظ تیز پر
ذکر ایں نکرد و معاصرین عجم بر زبان ندارند۔ ولیکن	تیز نظر۔ تیز نگاہ کا ذکر فرمایا ہے۔ آپ ہی نے گھورنا پر
خلاف قیاس نیست کہ تیز دیدن بسوی کسی جنگ	فرمایا ہے تیز نگاہ سے دیکھنا۔ خفگی کی نظر سے دیکھنا

بجھنود | صاحب ہفت جوا کہ قننیہ گوید کہ بضم اول و سکون جیم و ضم و نون یواور سیدہ و دال مہلہ زوہ (۱) بھجنی تدر و پرندہ آمدہ۔ صاحب شمس بہین لغت را بمعنی (۲) تندر و غرندہ گوید و صراحت کند کہ لغت فارسی زبان است مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر ایں نکرد و معاصرین عجم ہم بر زبان ندارند و بختور بہ سوختہ اول و خامی مجہد و تحتانی سوم و رای مہلہ در آخر بھجنی رعد و شیر غرندہ و بختوہ بہ ہای ہوز آخرہ ہم بہ بہین معنی می آید و تحقیقش ہمدرا سجا کنیم درینجا قیاس بہین قدر می خواہد کہ صاحب ہفت نظر بر التباس لفظی بختور را بچنود نوشت و صاحب شمس پیروی او کرد مگر در معنی تصرفی زائد نکرد و چنانکہ کاتب ہفت تندر و غرندہ را (تدر و پرندہ) نوشت حیث است کہ محققین از احتیاط کار رہی گیرند۔ اگر سنی بیان کردہ

صاحب هفت راسندی پیش شود تو انیم عرض کرد که اسم جامد فارسی زبان است و یعنی دوم هم این لغت را بدون تسلیم نه کنیم که پایه صاحب شمس کمتر است از همه محققین (اردو) (۱) تذرو ایک جنگلی مرغ کا نام ہو۔ مذکر (۲) رعد بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ جنگلی کی کوک گرج۔ گرد گرد ہٹ۔

بجو | بقول مؤید بالفتح و ضم دوم خرمن باشد و صراحت کند کہ نخت فارسی است و یک کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نہ کرد و معاصرین عجم بر زبان ندارند اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ اسم جامد باشد مخفی مباد کہ بتوہ بہ فوقانی دوم عوض موحده و ہای ہتوز در آخر بہ این معنی گذشت (اردو) و یکھو بتوہ۔

بجوار حق پیوستن | (مصدر اصطلاحی) | تلمی ریش گاو باشد کس بچند چوں ابلہان ہم بقول انند بجوار الہ فرہنگ فرنگ کنایہ از مرد است مؤلف عرض کند کہ معاصرین عجم بر زبان دارند و موافق قیاس است (اردو) بجوار حق میں آئین سیاست ملک شان۔ پس کسی کہ بجوال جگہ پانا۔ مرنا۔ دکن میں مستعمل ہے۔ رفت۔ دغا و فریب خورد۔ از ہمین رسم این مصداق

بجوال رفتن | (مصدر اصطلاحی) | بقول انند کنایہ از دغا و فریب خوردن (ظہوری ۵) | اصطلاحی قائم شد (اردو) و صو کا کھانا۔ فریب میں آنا۔

بجوج | بقول وارستہ و بہا بہر دو جیم تازی بروزن لجوج نام شخصی از مشاہیر قریسا فان (ناظم تبریزی ۵) | در ہند اگر کساد شود و جنس کون کشی بڑوہمرہ بجوج و ملک عراق نہ بڑو

مولف عرض کند کہ لغت زندہ پازندی نماید کہ فارسیان قدیم بچوجیا مادہ حیوان و فرج زنان را گویند و جادارو کہ ایں اسم از ہین لغت وضع شدہ (اردو) بچوج فرساقون کے ایک نامی شخص کا نام تھا۔ مذکر۔

• بچوجیا | بقول برہان و ناصری و (جہانگیری ضمیمہ) باجم بروزن فلونیا بلنت ژند و پاژند (۱)، مادہ ہر حیوانی و (۲) فرج زنان را گویند و در فرسنگ خدائی نوشتہ کہ ہر کہ نشان مادگی داشتہ باشد بتازی مونت مولف عرض کند کہ کمی از معاصرین زروشتان گوید کہ بچوج بلنت قدیم فرج زنان را می گفتند اہی کلام چہف است کہ کتب لغات ایں لغت را ترک کردہ اند۔ پس معلوم می شود کہ در فارسی قدیم کلمہ یاد آ خر کلمہ افادہ معنی فاعلی و اتصاف و نسبت می کرد چنانکہ در سنسکرت۔ صاحب ساطع کہ محقق لغات سنسکرت است ذکرش کردہ چنانکہ کپڑا یا بڑاز را گویند پس معنی لفظی ایں فرج دارندہ و در محاورہ مخصوص بہ مادہ حیوان و معنی دوم بربیل مجاز از بی خبری ماخذ محاورہ شد و اللہ اعلم (اردو) (۱) مادہ حیوان - مذکر (۲) فرج مونت۔ دیکھو اوک۔

• بچور | بقول برہان و ناصری و جامع بکسر اول بروزن کشور نام ولایتی است مابین کابل و ہندوستان۔ صاحب ہفت این قدر اصفافہ کند کہ ایں ولایت نزدیک سواد تیراہ است و بکسر اول و سکون جیم و فتح و او در ای مہلہ زدہ آمدہ مولف عرض کند کہ از جغرافیہ زمانہ حال ماہج نشان ایں ولایت بدست نمی آید الا بجزو ر بزیادت نون بعد جیم مقامی است در شمال مشرق دہلی (اردو)۔ بچور ایک ولایت کا نام تھا جو کابل اور ہندوستان کے درمیان واقع تھی جغرافیہ حال سے اس کا پتا نہیں چلتا البتہ بچور ایک مقام ہے جو دہلی کے شمال مشرق میں واقع ہے۔

بجوش آمدن

مصدر اصطلاحی (۱) بمعنی زیادہ تر

(ظہوری ۵) گفتم کہ بجوش آمده ام از ہنہ برتر

گرم شدن مائعات و جوش زدن چنانکہ بجوش

پختست دلم خاسته از من ہوس چندی و برای

آمدن آب و شیر و می خون و دیگر امثال آن

غیر ذی روح ہم بر سبیل مجاز چنانکہ بجوش آمدن

از گرمی آتش یا حرارت و تمارت سندایں از صر

لب (ظہوری ۵) لب از تلخی شہد آمد بجوش

اول صائب بمعنی دوم می آید۔ (ارو) جوش

بشرینی زہر خورده ایم (ارو) جوش میں آنا

میں آنا۔ بقول آصفیہ۔ کھد بانا۔ بلبے اٹھنا۔ ابلنا۔

بقول آصفیہ۔ غصہ میں آنا۔ جذبہ میں آنا۔

(۲) بالیدن و شگفتہ شدن چیزی و سوز پیدا کر

مست ہونا کے معنوں میں متعل ہو سکتا ہے۔

چوں اصناف ایں بسوی خیر مائعات کنند چنانکہ بجوش

اس لئے کہ آپ ہی نے لفظ جوش پرستی کر کے لکھے

آمدن خاک ایں مجاز معنی اول است (صائب ۵) خون

(۵) مست و بخود شدن چنانکہ بجوش آمدن کسی

از روی آتشاک می آید بجوش از دم گرم بہار اس خاک کئی

و مجاز برای چیزی ہم (صائب ۵) اگر چہ دیر

بجوش (ارو) بالیدہ ہونا۔ شگفتہ ہونا۔

بجوش آدم بایں شاد م تو کہ ہم چہ دیر شو دگر دم دیر

(۳) و ذوق یافتن و ولولہ پیدا شدن چنانکہ

گرد و سر ز (ظہوری ۵) بہار است از ہوائ سر قوی

و بجوش آمدن دل اصائب ۵ زہر نوا دل

در خروش آمدن دو بینی خواند در نوروز بلبل گل بجوش

عشاق کی بجوش آید ز خند لب مگر ناکہ بجوش آید

(دولہ ۵) بجوش آمد و مرگم ز شوق مرگ حلال

(ارو) جوش میں آنا۔ بقول آصفیہ۔ ولولہ اٹھنا

ستادہ و شنہ بکف عشق گرم قصا بمیت (ارو)

ذوق پانا۔ ولولہ پیدا ہونا۔ متاثر ہونا کہہ سکتے ہیں

جوش میں آنا۔ بقول آصفیہ۔ جذبہ میں آنا۔ واضح

(۴) بخشم آمدن و جذبہ آمدن چنانکہ بجوش آمدن

ہو کہ اس کے معنے مست ہونا بھی ہو سکتے ہیں۔

اس لئے کہ صاحب آصفیہ نے لفظ جوش پرستی کے
معنے بھی لکھے ہیں۔

بتلای جوش ہونا۔

بجوش آوردن | مصدر اصطلاحی - متعدی

مصدر گذشتہ و شائع ہر پنج معانی (ظہوری ۱۵)

بجوش آورم باز دیگ ہوس را از پس از پختگیہا در

خام گرم و از (صائب ۵) چنان ز سر وی عالم

فسردہ دل شدہ ام و کہ روی گرم نمی آورد بجوش مراد

(اردو ۱۱) جوش میں لانا۔ جیسے دیگ یا پانی کو جوش

میں لا (۲۱) بالیدہ کرنا۔ شگفتہ کرنا (۳) ذوق دلانا

و لولہ پیدا کرنا (۴) جوش میں لانا۔ بقول آصفیہ۔

برانگیختہ کرنا۔ طیش میں لانا۔ غصہ دلانا۔ بھر لگانا۔

(۵) مت کرنا۔

بجوش افتادن | مصدر اصطلاحی - بمعنی جوش

آمدن است و بتلای جوش شدن در کاری یعنی

غلو کردن (ظہوری ۵) دلم بجوش ہو سہا می خا

می افتد و فشانده دانه کہ عنقا بدام می افتد و

(ولہ ۵) کسی کہ در ہوس محل بادہ نوش افتد و

آمدہ است و (صائب ۵) دلفریبی چون بجول

بجول | بقول بہمان بضم اول بروزن ہول

استخوان شتالنگ۔ صاحبان رشیدی و جامع ہم

ذکر ایں کردہ اند و ما حقیقت ماخذ و صراحت معانی

ایں بر بکل کردہ ایم (اردو) دیکھو بکل۔

(الف) بجولان آمدن | مصدر اصطلاحی۔

(ب) بجولان آوردن | جولان۔ بقول منتخب

بفتح تین لغت عرب است بمعنی گردیدن و گردن

در کارزار فارسیان بسکون دا و استعمال کردند

بمعنی حاصل بالمصدر دویدن و مخصوص است

برای اسپ پس (الف) دویدن اسپ باشد و

(ب) متعدی آن یعنی دو اندیش و مجازاً برای

غیر اسپ ہم مستعمل و بحث کامل جولان سجای خود

کنیم۔ (انوری الف ۵) زادہ خورشید در تابست

از رخسار تو و تا چہ از لغت پران گلگون بجولان

آمدہ است و (صائب ۵) دلفریبی چون بجول

بجول

(۲۳۵۴)

(۲۳۵۵)

(۲۳۵۶) (۲۳۵۷)

آورد آن ماه را و مردمی باید نگہدار و عنان آہ را بآورد (الف) و وڑ نارب (و وڑ انا -

بجہ | بقول سروری و سراج یوزن پشہ نام مدینہ است میان فارس و اصفہان و صاحب برہا گوید کہ نام جائی و مقامی صاحب رشیدی بالتفاق سروری صراحت مزید کند کہ بفتح یا و جیم تازی مشدد باشد و صاحب جامع متفق بابرہان صاحب اندایں رالفت فارسی گفتہ مؤلف غفل کند کہ بز بالفتح زمین و پشہ بلند را گویند (کذا فی البرہان) پس بخيال با بز اصل است بمعنی بالا و بفتح بے دلش کہ زای ہتو و بہ جیم بدل شد چنانکہ چوڑہ و چوہہ فارسیان ہای نسبت در آخرش آوردہ نام مدینہ نہادند کہ بر پشہ بلند واقع باشد و معنی لفظی ایں منسوب بہ پشہ بلند (اردو) بجہ ایک شہر کا نام ہے جو فارس اور اصفہان کے درمیان واقع ہے مذکر۔

بجہت | بقول اند سجالہ فرہنگ فرنگ بالفتح فرماید کہ در جیون کبشتی سوار شد و قیل کنایہ از بمعنی بسبب و بہت مؤلف عرض کند کہ گریہ بسیار مؤلف عرض کند کہ معنی اول غلا مودہ اول زائد است و بمعنی آذ متعل (اردو) قیاس است و مخالف معنی لفظی - معاصرین عجم بر زبان ندارند - طالب سند استعمال با شیم - مجرد سبب سے وجہ سے۔

بجیون نشستن | مصدر اصطلاحی - بقول ضمیمہ برہان و مجرد کنایہ از جیون گذشتن مودہ کنایہ از کبشتی جیون نشستن و در ۳ اگر بہ بسیار کردن صاحب مؤید ذکر ماضی مطلق ایں سجالہ قنیہ کردہ گوید کہ ای جیون را عبور کرد و سجالہ ادات

قول محققین بالا کافی نیست و معنی دوم موافق قیاس باشد - مقصود معنی سوم ہمین قدر است کہ از کثرت گریہ دریای اشک رواں می شود و گویا باکی در جیون می نشیند مبالغہ شاعری است دیگر هیچ مخفی مباد کہ در اینجا جیون بر سبیل مجاز معنی عام

گیریم نہ رود خاص و حق آنست کہ ایں مصدر (اردو) (۱) ندی پار ہند (۲) کشتی میں بیٹھنا (۳) بہت
 اصطلاحی را در بر داشتین قائم کنیم کہ بجای خودش گذر رونا آسکھوں سے دریا بہانا۔

موجدہ ہجیم فارسی

بچ | بقول جہانگیری و جامع (۱) اندرون لبوس و آنرا اکب و کتب نیز گویند روبرہای جانی
 (۲) تاسیلت نریم پرا زاد کن بچیت تر کز بہ تپانچہ باز خوری تو ز ما بہ پاک و (۳) سوی پیش سہر
 صاحب برہان صراحت کند کہ بضم اول و سکون ثانی است۔ صاحب رشیدی فرماید کہ در سوری
 بہ فتح ہجیم عربی است و ایں درست تر است چہ قافیہ شعر بفتح ہجیم تازی است نیز فرماید کہ صاحب
 فرهنگ جہانگیری ایں بیت را از قطعہ پنداشتہ کہ قافیہ اش بر ضم و ہجیم فارسی است و قافیہ شعر
 پور بجای رکاف تازیست نہ بر ہجیم چنانکہ صاحب فرهنگ گمان بردہ خان آرزو در سراج نسبت
 سنی اول بذکر قول برہان گوید کہ بدین معنی ہجیم تازی گذشت و نسبت سنی دوم فرماید کہ بالفتح
 باشد و بفارسی لبوس ہم مؤلف عرض کند کہ جزین نیست کہ بمعنی اول مبتدل سچ بمعنی اوش
 کہ ہجیم عربی گذشت و صراحت ماخذ ہذا سچا کردہ ایم۔ ہجیم عربی بفارسی بدل شد چنانکہ کالج
 و کالج و بمعنی دوم ہم مبتدل معنی دوم سچ است و اختلاف در معنی ایں نتیجہ محاورہ باشد کہ پیش سہر
 سوی پیش سر کردہ بر سبیل مجاز و حرکت اول ایں لمبا ط ماخذ کہ ذکرش بر سچ۔ ہجیم عربی) کردہ ایم
 فتح باشد۔ صاحب رشیدی بخشی کہ بر قافیہ شعر می کند بی حاصل محض (اردو) (۱) و کیونچ کے
 پہلے معنی (۲) کا کل بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ سر کے بڑے بڑے آگے لٹکے ہوئے بدلا
 بال۔ زلف۔ گیسو۔ لٹ۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ یہ تعریف درست نہیں ہے فارسیوں نے کا کل

کو غیر زلف کہا ہے کاکل وہ بال ہیں جو پیشانی سے اوپر ہوتے ہیں اور زلف سے بلند (عباس تللی کا
۵۔ زلف از کاکل پریشان خاطر است و زیر دست چوں خودی بودن بلاست و۔

بچاق | بقول وارستہ بحوالہ نصاب ترکی بہ بای فارسی و جیم فارسی مشد و لغت ترکی است
بمعنی کار و رفتی یزدی ۵۔) شب فراق خروس سحر نفس نکشید و خوش آں زمان کہ سرش را بہ بزم
از بچاق و صاحب غیث بہ موحّدہ آوردہ گوید کہ بعضی بنون نوشتہ اند و فرماید کہ در مصطلحات بہ
تشدید جیم فارسی آمدہ۔ مؤلف عرض کند کہ صاحب کنز را بہ موحّدہ و تخفیف آخر۔
لغت ترکی گفتہ و صاحب لغت ترکی ہم کہ موحّدہ آوردہ۔ جزین نیست کہ فارسیان بہ تشدید
جیم فارسی استعمال لغت ترکی کردہ اند۔ مفرس باشد و بس۔ اگر عوض موحّدہ بای فارسی تحقق شود
چنانکہ وارستہ ذکرش کردہ تو انیم عرض کرد کہ مبتدئش باشد کہ موحّدہ بہ بای فارسی بدل شود بچاق
تب و تب۔ کلام فوقی یزدی برای تصفیہ حرف اول کافی نیست۔ مشتاق سند دیگر باشیم۔
(اردو) چھری بقول اصفیہ۔ ہندی۔ اسم مؤنث۔ کٹر لک۔ لمبا چاقو جو بند نہ ہو سکے چھوٹا چھرا

بچاہ آوردن | مصدر اصطلاحی۔ بقول انند
بحوالہ فرہنگ سکندر نامہ بذلت رسانیدن است
ی آید (اردو) نیچا دکھانا۔ بقول اصفیہ۔ زک دینا
دیگر محققین ازین ساکت و سند استعمال پیش نہ شدہ
خفیف کرنا۔ ذلیل کرنا۔

بچ | بقول سروری بضم و کسر ہر دو با وجیم اول نیز فارسی (۱) سخنی باشد کہ پوشیدہ از مردم
گویند و (۲) لفظیست کہ شبانان بجز ابدان خوانند (شمس فخری ۵) در رسد انصاف جمال الحی و آئین
ہرگز سخن ظلم نہ گویند بہ بچ بچ و آواز دہد لگ شبان ہیچو شبانان و خوانند شبانان گلہ را حملہ بچ بچ و حشمت

بصراحت ہر دو جیم فارسی نسبت معنی اول فرماید کہ حرف زدن باشد در نہایت آہستگی۔ و سرگوشی
 را نیز گویند و لفظیت کہ شبانام ہمزاد ادا نوازش کنند و پیش خود خوانند و آرتہ بذکر معنی اول
 از طہر نصیر آبادی سند آورده (۵) بفریاد و افتال بزم شراب و پلہنج بیچ آہستہ درخت خواہی
 صاحب بحر ہم ذکر ہر دو معنی کردہ خان آرزو در سراج بر معنی دوم قانع و فرماید کہ بیچ ہمدل بزم
 یا بر عکس اس موقوف عرض کند کہ سرگوشی بہترین تعریف معنی اول است و این بمعنی اول
 اسم جلد فارسی زبان باشد و بمعنی دوم ہمدل بزم چنانکہ خان آرزو اشارہ اس کردہ (اردو)
 (۱) سرگوشی بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ کہسری پشہر۔ کاناپھوسی۔ کاناباتی۔ آپ ہی نے
 گھس گھس۔ بھی انہیں معنوں میں لکھا ہے۔ اسم مؤنث (۲) ایک خاص قسم کی آواز جس سے
 چرواہے اپنے بکروں کو بلاتے ہیں یہ ہر ملک میں جُدا جُدا ہے۔ وکن میں اوہ۔ اوہ

<p>بچراغ رسیدن استناد کردہ (۵) روزی از آنجا کہ فراخی رسیدن باد سلیمان بچراغی رسیدن و صاحب رشیدی ہمزبانہ و صاحب شمس ذکر اس و معنی مطلق اس بہر دو معنی کردہ موقوف عرض کند کہ صاحبان جامع و ناصری کہ از اہل زبانند ازین ساکت غلام قیاس نیست بلحاظ فروغ چراغ یعنی بہ روشنی و اصل شدن کنایہ باشد از حضوری بخدست ملتہی یا بزرگی و حصول دولت ہم۔ سند نظامی بکار این نمی خورد</p>	<p>مصدر اصطلاحی۔ بقول جہانگیری و ضمیمہ (۱) کنایہ از رسیدن بخدست بزرگی و (۲) رسیدن بدولتی صاحبان بریان و بحر فرایند کہ رسیدن بدولتی یا بخدست دولت صاحب بکویت نسبت معنی اول رسیدن بدانش گوید خان آرزو در سراج بر معنی اول قانع صاحب سروری در لطافت خود ہین مصدر را پختہ تانی ششم بہ ہین دو معنی آورده و برای معنی اول از کلام نظامی</p>
---	--

<p>مکلف عرض کند کہ مچر بقول جہانگیری بہ معنی می آید و صاحب برہان معنی بکار نوشتہ و جیم فارسی ہم آورده چغت است کہ خان آرزو حجت صحت مچرک پیش نہ کرد و ما عرض کنیم کہ (بزرگ) بہ ضم موحدہ و سکون زای ہوز و فتح رای اہملہ و سکون کاف فارسی اصل است معنی لفظی این رگ بزدارندہ و کنایہ از فرخندہ و سخزہ و بیچارہ۔ زای ہوز بدل شد بہ جیم فارسی چنانکہ پزشتک و پچشتک و کاف فارسی بدل شد بہ کاف عربی چنانکہ گند و گند۔ اختلاف اعراب نتیجہ بے خبری از ماخذ باشد کہ در محاورہ و استعمال واقع شد و آنچه خبر و مچرک بہ بیم اول و جیم عربی و فارسی می آید آں ہم ببدل بزرگ است کہ موحدہ بہ بیم ہم بدل شود چنانکہ عزوب و عزنم و زای ہوز بہ جیم عربی و فارسی چنانکہ ہوز و سوز و پزشتک و پچشتک پس صحت مچرک و غیر صحت مچرک کجا باقی ماند چنانکہ خیال خان آرزو بلکہ خلاف خیالش بتحقیق ماکہ مبنی بر قیاس صحیح است مچرک اصل است و مچرک بدلش و چوں اہل زبان</p>	<p>کہ متعلق بہ رسیدن با و پچراغ، است۔ طالب بند و گیدہ باشیم۔ معاصرین عجم ہر زبان ندارند (ارو) لا و ولتمند۔ تو نگریا کسی بزرگ کی خدمت میں حاضر ہونا (۲) دولت مند ہونا۔ پچراغ گذشتن مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر و مؤید و ہفت رسیدن بخد مت کاملی و عارفی موصوف عرض کند کہ گذشتن بمعنی رفتن آمدہ و گذافی الموائ و چراغ در اینجا بطاف و فروغش استعارہ باشد از عارف کامل بوجہ روشن دلش و معنی این مصدر را برسبیل کنایہ گیریم۔ طالب سند استمال باشیم کہ محققین اہل زبان و معاصرین عجم ازین ساکت (ارو) کسی عارف کامل کی خدمت میں حاضر ہونا۔ مچرک بقول سروری بحوالہ شرف نامہ بہ جیم فارسی بوزن مفتوح۔ سخزہ۔ و غریب خوردہ و بحوالہ اعدات الفضلا بکسر با و جیم و سکون را ہم آمدہ صاحبان بران و جامع و مؤید ہم ذکر این کردہ اند خان آرزو در سر گوید کہ تحقیق آنست کہ بیم و فتح جیم و کاف فارسی</p>
---	---

<p>یعنی صاحبان سروری و جامع چکر را بہین معنی فارسی تسلیم کردہ اندخان آرزو را نمیرسد کہ باہند نشرادی حکم صحیح و غیر صحیح بدون حجت و برہان دہ چنانکہ عادت اوست (اردو) فریب کھایا ہوا۔ احمق۔</p> <p>بچرم خام کشیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول انند تغذیب کردن و آن نوعی از سیاست می باشد مؤلف</p>	<p>عرض کند کہ مقصود محقق ہندو خدا جزمین نباشد کہ مجرم را در پوست بڑیگا و وغیرہ ذلک تنذیباً بکند استعمال مصدر اول نظر مانگد شست و محققین اہل زبان معاصرین عجم ازین ساکت۔ بدون سند استعمال تسلیم نہ توان کرد (اردو) جانوروں کی کھال میں بند کرنا۔ یہ تعذیر کی ایک قسم ہے جو مجرم کو کھال میں داخل کرتے ہیں۔</p>
<p>بچر بقول شمس بالفتح لغت فارسی است بمعنی کمینہ مؤلف عرض کند کہ ویکسی از محققین فارسی ذکر این نکرد و معاصرین عجم بر زبان ندارند بخمال مارای ہلکہ در آخر باشد عوض زای ہوتا زاندر نہ صورت این ماخذ بچرگ دانیم کہ بکاف گذشت و جادارد کہ این را مخفف بچرگ گیریم والا خردولی من الاول۔ باقی بدون وجود سند استعمال مجرّد قول صاحب شمس اعتبار را شاید (اردو) کمینہ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اوچھا۔ کم طرف۔ دون ہمت۔ سفلہ۔ فرومایہ۔ آپ ہی نے کچر پر فرمایا ہے (اردو) انارٹی۔ بیوقوف</p>	<p>از ماخذ یافتہ نمی شود چارہ نیست جزمین کہ این را بدنی اسم جادگیریم طالب سند استعمال با بنیم کہ محققین اہل و معاصرین عجم ازین ساکت (اردو) دا ویکس کے پہلے معنی (۲) سستی۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم</p>
<p>بچش بقول جہانگیری در شیدی و برہان با اول ثانی مفتوح (۱) نرمہ بینی و (۲) سستی و (۳) بجز مشقت مؤلف عرض کند کہ جزمین نیست کہ این را مبتذل بچس دانیم کہ بجم عربی و سین مہلکہ بہر دو معنی اول گذشت۔ چنانکہ کاج و کاج و کستی و کستی صحت ماخذ ہمدراخا کردہ ایم و معنی سوم ہم مجاز و لیکن پہنچ</p>	<p>کاہلی۔ الکسی۔ چیتی کا نفیص (۴) مشقت بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مؤنث۔ محنت۔ تکلیف۔ وکھ۔</p>

بجشک

بقول جہانگیری در شیدی با اول و ثانی

مکسور را، طبیب را گویند و اس را بزجشک نیز خوانند

(خاقانی ۵) ہرنگ ز جشک شد سرشکم و بکشاگر

بجز بجشکم و صاحب برہان بذرک معنی اول فرماید کہ (۲)

گیاہ فروش را ہم گویند صاحب جامع ہنز بانہ حساب

موتید گوید کہ بضم تین و قیل کبسر دوم و ایضاً بفتح

اول در ادات بابای فارسی صحیح است بمعنی (۳)

رگ زن و طبیب کذا فی الشرفنامہ و بحوالہ ادات

گوید کہ طبیب و فرماید کہ صحیح بہ بای عربی است کہ

در لسان الشعرا ہم کہ مرجع ادات انفضلاست

در باب بای تازی آورده خان آرزو در سراج با

برہان بہر دو معنی متفق و گوید کہ بزجشک مبتدل

ایں مؤلف عرض کند کہ ماہر بزجشک کہ مہر قارہ

وحیم عربی گذشت حقیقت ایں بیان کردہ ایم

کہ اسم جامد فارسی زبان بزجشک است بہ بای

فارسی و برای ہتوز خان آرزو و غر نکر و با کلمہ مرادف

است بمعنی اول (بجشک) - بہ بای عربی و حیم عربی

و معنی دوم مجاز آن کہ گیاہ فروشان ہم دم طبابت

میزنند و جہلاً را گیاہ مخصوص برای علاج امراض

می دہند کہ در دکن آنرا (کچے گاندی) نامند و معنی

سوم ہم مجاز باشد کہ جزا ج و رگ زن را بدیں اسم

موسوم کردند کہ معالجہ زخم می کنند بچوں طبیب محضی بیا

کہ بطحا ماخذ ایں کبسر اول و دوم صحیح است (۱ و ۲)

(۱) و دیکھو بجشک کے پہلے معنی (۲) کچے گندھی - کتب

اُس سبزی فروش کو کہتے ہیں جو کسی قدر خواص نباتات

سے واقف ہوتا ہے اور علاج الامراض میں خاص خاص

پتوں کا استعمال کرتا ہے جو نیم حکیم کا مصداق ہے

ممالک مغربی و شمالی اودہ میں بوٹی فروش کہتے ہیں

(۳) رگ زن - بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر

فصحا و فصد کھولنے والا - جزا ج -

بچشم صاحب انند بہر فنج اول فرماید کہ این

کلمہ را در وقت قبول کردن امری بر زبان رانند

تعلیماً لامرہ (خواجہ شیراز ۵) گفتیم کہیم و ہاں بہر

کامراں کنند و گفتا بچشم ہر چہ تو گوئی ہماں کنند

<p>موقع پر حاکم کی تنظیم کے لئے بسر و چشم کہتے ہیں۔</p> <p>بچشم آمدن مصدر اصطلاحی۔ بقول برہان نہ اپشم زخم را گویند یعنی آزاری کہی سید و بقول بحر ۲۰، بزرگ نمودن در نظر کسی ہم صاحبان مؤید و جامع بر معنی اول قانع و خان آرزو و در سر بحوالہ برہان ذکر معنی اول و در چراغ ہدایت ذکر معنی دوم کند و سلیم ۵، ہرگز مر بچشم نیاید فلک سلیم ۱۰، در حیرت کہ از چہ بود چشم من کہ بود مکولت عرض کند کہ معنی حقیقی این (۳) بنظر آمدن چنانکہ ۱۱ مکتوب توالی الا ان بچشم من نیاید یعنی ندیدم اورا و معنی اول و دوم بر سبیل کنایہ باشد (اردو) ۱۱، دکن میں کہتے ہیں آنکھوں میں پرانا یعنی نظر لگنا جیسے ۱۲ ناحق آنکھوں میں پر گیا یعنی اس کو نظر لگ گئی ۱۲ آنکھوں میں آنا۔ بقول اسیر نظروں میں سمانا۔ (اسیر ۵) میری آنکھوں میں آؤ تم اگر شمشاد قامت ہو پڑو شجر رہتا ہے اکثر سبز دریا کی ترائی سے پڑ دکن میں کہتے ہیں ۱۳</p>	<p>و نیز فرماید کہ ربط بین المصر عین و رین بیت تاویلا و تو جہی جی خواہد و اغلب کہ معنی فولہ کہیم بر سبیل تفہام انجاری باشد و سوال از زمان نباشد قتال کہیم عرض کند کہ از کلام خواجہ شہیر از مصدر (بچشم کردن) پیدا است کہ بجای خودش می آید در اینجا ہمین قدر کہ فی است کہ فارسیان استعمال این بدون موحده بیشتر می کنند باطلہا را مثل امر یعنی زید گوید کہ زودیر و و بیا یا و مخاطب جواب می دہد کہ چشم یعنی بالراس والعین و بسر و چشم تعمیل حکم می کنم پس در اینجا چشم، محقق (بچشم) است و (بچشم) محقق (بسر و چشم تعمیل حکم می کنم) و معنی لفظی این بالای چشم و با چشم و بوسیله چشم۔ مابعد ذوق زبانی گوئیم کہ مجرود (چشم) داخل محاورہ باشد نہ (بچشم) (اردو) بسر و چشم۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ سر آنکھوں سے۔ بطیب خاطر۔ خوشی سے کہیم عرض کرتا ہے کہ بہت خوب۔ جو حکم۔ جی اچھا یہ حکم کے حکم کا جواب ہے جو محکوم دیتا ہے اور اسی</p>
---	---

<p>حقیقی ظاہر است کہ خریدار متاع را برای خریداری بتوجہ تمام می بیند۔ (اردو) خریداری کی نگاہ سے دیکھنا۔ کہہ سکتے ہیں۔ توجہ کامل سے دیکھنا۔</p>	<p>آنکھوں میں بھرنّا۔ آنکھوں میں چھنا۔ امیر مینائی نے آنکھوں میں سمنا، ہر فرمایا ہے۔ نظروں میں بھلا معلوم ہونا۔ نہایت پسند آنا (ہرق ۵) تو نے جس سے بے پردہ دکھائی صورت تو پھر مری آنکھوں میں</p>
<p>بچشم خود دیدن استعمال بمعنی حقیقی است و بچشم خویش دیدن) مردفش۔ بحث ایں باشند بر (بچشم دیدن) می آید (اردو) دیکھو بچشم دیدن۔ بچشم خوردن (مصدر اصطلاحی) بقول و اثر</p>	<p>ہرگز نہ سمایا کوئی پردہ، نظر آنا۔ دکن۔ دکن میں کہتے ہیں لا آنکھوں سے گزنا بچشم آوردن (مصدر اصطلاحی) بقول اندر مردف بچشم کردن بمعنی اعتنا بہ شان چیز یا</p>
<p>بمعنی چشم زخم رسانیدن (صائب ۵) ترسم از دور چشمش بخورند اہل نظر تو بسکہ چوں خواب بہا لب او شیرین است تو صاحب بحر فرماید کہ بجد دیدن و چشم زخم رسانیدن۔ خان آرزو در قیام گوید کہ بجد دیدن و چشم زخم رسانیدن و بافت عین الکمال خواب ساختن مؤلف) عرض کند</p>	<p>کردن و برگزیدن (افضلی جربادغانی ۵) غم تو در دل من بچو زد خانگی است تو کہ ہر چہ روز بچشم آورد شب دزد تو مؤلف عرض کند کہ معنی حقیقی ایں دیدن است و در نگاہ داشتن و برگزیدن حاصل اس (اردو) دیکھنا۔ دیکھ رکھنا۔ منتخب کرنا۔</p>
<p>بچشم خریداری دیدن (مصدر اصطلاحی) بقول بکھر بتوجہ تمام دیدن مؤلف عرض کند کہ مردف را بچشم خریداری دیدن) کہ گذشت موافق قیاس ندارد کہ حد را در معنی داخل کنیم (اردو) دیکھو است و معاصرین عجم بر زبان دارند و بلحاظ معنی بچشم خوردن۔</p>	<p>بچشم خریداری دیدن (مصدر اصطلاحی) بقول بکھر بتوجہ تمام دیدن مؤلف عرض کند کہ مردف را بچشم خریداری دیدن) کہ گذشت موافق قیاس ندارد کہ حد را در معنی داخل کنیم (اردو) دیکھو است و معاصرین عجم بر زبان دارند و بلحاظ معنی بچشم خوردن۔</p>

بچشم داشتن

(مصدر اصطلاحی) بقول وارتہ

بمحر دانند نظر بند کردن (حسن بیک رفیع ۵)

چوں کسی از چرخ بگریزد کہ مردم را بچشم ز بجزا برومی

تہاں بیوستہ می دار و نگاہ ز مؤلف عرض کند کہ از بند

پیش کردہ محققین بالا مصدر را بچشم نگاہ داشتن)

پیدا است طالب بند دیگر باشیم و گوئیم این مصدر

ہم بر زبان معاصرین عجم است بمعنی (نظر داشتن)

و نگران بودن صاحب بحر (نظر بند) فرمایند کہ

بمعنی مجبوس است پس نظر بند کردن بمعنی مجبوس

و مقید کردن باشند اندرین صورت در معنی این است

(نظر بند) را داخل کردن خلاف مقصود است کہ

نگرانی محض و رای قید و بند باشد (اردو) آنکھوں

رکھنا بقول امیر نظر حفاظت سے رکھنا۔ نگرانی کرنا

(ہلال ۵) رات دن آنکھوں ہی میں رکھتے ہیں

عاشق ان کو تو بیک نظارہ نگہبان رہا کرتے ہیں تو

بچشم درآمدن (مصدر اصطلاحی) بقول بحر

دفع و قار داشتن و اعتبار پیدا نمودن مؤلف

عرض کند کہ مرادف معنی دوم و سوم (بچشم آمدن)

باشد حیث است کہ سند استعمال پیش نہ شد لیکن

خلاف قیاس نیست (اردو) دیکھو بچشم آمدن کے

دوسرے اور تیسرے معنی۔

بچشم دیدن | استعمال صاحب انند گوید کہ خبر

احتمال صدق و کذب ہر دو دارا تا وقتی کہ گفتہ نہ شود

بچشم خود دیدہ ام یا گویا خود شنیدہ ام یا اصلاً

کذب را داراں و غلبی نباشد و بریق قیاس بیایاں

و بیارفتن (میر خسرو ۵) رفتن جائز را بچشم خود دیدن

ماہیکس یا سن بچشم خویش می بینیم کہ جانم می رود تو

(سعدی ۵) بچشم خویش دیدم و بر بیابان تو کہ

آہستہ بہستہ بر دازش تابان تو مؤلف عرض کند

کہ از ہر دو سند بالا مصدر را بچشم خود یا بچشم خویش دیدن

پیدا است کہ بجای خویش گذشت و بچشم دیدن ہم

ہمان مقصد پیدا کند کہ متعقبات آں است یعنی لفظ

خود و خویش درین محذوف است و این ترجمہ

درای العین) است (اردو) اپنی آنکھ سے دیکھنا۔

بچشم روشنی کسی رفتن

مصدر اصطلاحی - خان آرزو

در چراغ ہدایت گوید کہ برای مبارکباد کسی رفتن کہ چشم روشنی مبارکباد است (تاثير ۵) حزن از فروغ روی تو ہر گاہ می رود پانچلمت بچشم روشنی ماہ می رود و (مزارجلال اسیر ۵) برق نگاہ گرم تو آئینہ را گدخت و آتش بچشم روشنی خارہ می رود و (ابوطالب کلیم ۵) بچشم روشنی داغہای کہند و (تبتشش نیک تازہ در کندال کرد و صاحبان بحر فغانی ۵) ماہ بچشم کرد کہ تا رسید او شدیم و (از انند ہم ذکر این کردہ اند مولف عرض کند کہ اصل این (روشنی چشم) و نور نظر و قلب اضافتش چشم روشنی) و این مرکب وضع شد برای مرزہ میلاد کہ مولود را نور دیدہ پدر گویند و مجازاً برای ہر یک مرزہ متعل شد یعنی برای غیر مولود ہم پس (بچشم روشنی کسی رفتن) مصدر اصطلاحی قرار یافت برای مبارکباد یعنی رفتن برای تہنیت (اردو) مبارکباد کے لئے جانا۔ تہنیت کے لئے جانا۔

بچشم شنیدن

مصدر اصطلاحی - بقول آرت

و بحر و اندر کنا یہ از دیدن (وحید ۵) روشن گہم بود و نسب نامہ ہے نیاز و بشنو بچشم و غوی و (تیم ۵) مولف عرض کند کہ صاحب سوار و شنیدن را بمعنی دیدن با ستاد ہین شعر آورد و (صراحت ماخذش ہمدرا بخانکیم (اردو) دیکھا۔

بچشم کردن

مصدر اصطلاحی - بقول سروبی

و جہا گیری در ملحقات را کنا یہ از انتخاب کردن۔ (تبتشش نیک تازہ در کندال کرد و صاحبان بحر فغانی ۵) ماہ بچشم کرد کہ تا رسید او شدیم و (از انند ہم ذکر این کردہ اند مولف عرض کند کہ اصل این (روشنی چشم) و نور نظر و قلب اضافتش چشم روشنی) و این مرکب وضع شد برای مرزہ میلاد کہ مولود را نور دیدہ پدر گویند و مجازاً برای ہر یک مرزہ متعل شد یعنی برای غیر مولود ہم پس (بچشم روشنی کسی رفتن) مصدر اصطلاحی قرار یافت برای مبارکباد یعنی رفتن برای تہنیت (اردو) مبارکباد کے لئے جانا۔ تہنیت کے لئے جانا۔

<p>رشدی کند و گوید کہ بعضی بمعنی تند و تیز نگرستن نوشته اند و این مصدر اصطلاحی را بذیل استعارات جاواؤ کہ معاصرین عجم و محققین اہل زبان ازین ساکت مؤلف عرض کند کہ تعریف استعارہ را فراموش کرد تا کنایہ را استعارہ پنداشت بے تحقیق مارہ) عزیز پیدا است (ارو) آنکھوں میں مقبول بنانا۔</p>	<p>داشتن و محبت و توقیر کردن (حافظ شیرازی) بچشم کم دیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول بچشم کردہ ام بروی ماہ سیہارا تو خیال بسر خطی نقش لیم جانی با مخفی مباد کہ مقصود و راستہ از معنی چہارم جزین کہ بچشم حقارت دیدن است مؤلف عرض کند نباشد کہ چیزی را بی توقیر کنند و سبک دانند و این کتا کہ باضافت توصیفی چشم باشد و کم درینجا بمعنی ایست از معنی نفی داخل چشم کردن یعنی پنهان و مخفی کردن چنانکہ از سبک طغرائی کشاید (ارو) انتخاب</p>
<p>نگاہ میں رکھنا (۲) نظر لگانا (۳) گھور کر دیکھنا (۴) انداز میں رکھنا (۵) آنکھوں میں رکھنا۔ بقول امیر عزیز رکھنا (صبا) ہوں عزیز دشت میں سودای چشم یار رکھتے ہیں آنکھوں میں مردم کی طرح آہ مجھے تو بچشم کسی شیریں کردن مصدر اصطلاحی۔</p>	<p>بقول بحر و اند خوش آئندہ کردن۔ (صائب) بچشم کنندہ مردم اصطلاح۔ بقول اند گوشہ گیران را بچشم خلق شیرین کردہ است و غال</p>

مؤلف عرض کند کہ مصدر (بچشم کردن) بمعنی

چشم زخم رسانیدن گذشت و این مشتق از جهان است

دیگر ایہیچ (اردو) نظر لگانے والا چشم زخم پہنچا دیا۔

چشم گراں شدن

و بارشیدن در چشم از قبیل بر دل گرا شدن صفا

۵) اول زرشک محرمیم سره دلغ بودن چون خوا

دہشت گردی سے ہمیشہ کراں بندم (اردو) آنکھوں میں

بھول امیر۔ اٹھین چھما۔ نا لوار ہوما۔

مصدر اصطلاحی - بقول احمد (۱)

محکم دلائل سے مزین متنوع و منفرد موضوعات پر مشتمل مفت آن لائن مکتبہ

پانچویں باب: سیر فی باباؤں و مہلی سوس

مقل کرد) خان آرزو در سمرجند گوید که اغلب که سخا

زنی مفتوح گوید کہ نوعی از تیر مردان تیر زن و تیر

رسی نیست فارسیان بکاف خوانده اند. صاحب بر

مانند و تبریز به فوقانی اول مفتوح و موحده ثانی مفتوح بقول

فات ترکی کمتر از پنج بن اول سات حسابات ترکی

بجای خودش گذشت و این سنی در محاوره فارسیان از

(چشم گفتن) پیدای شود کہ چوں حکم را قبول کنند گویند:

چشم یا حیف است که در استعمال پیش نه شد و به تحقیق

۲۰. اشاره چشم کردن هم ندای از کلام حافظ شیرازی لفظ

پچھتم گزشت (۱۱۹۰) قبول کرنا بہت خوب کہنا چشم

لہذا (۲) آٹھویں اشارہ کرنا۔ یہ مینیائی قراٹھوں میں باتیں کرنا ہے۔

یہاں اساتذہ نہیں باتیں کرنا (انشاء) غیر سے کر دے مجھے اکتھو

بھی بایں تم زہم بھی آجہو پچھے ہیں لیا عین بشارت ملتی

پسم کا وہ داستان

و کما انزلنا من السماء ماء فاصبح ارضنا غراسا

میں نے اس کتاب کو بہت سے لوگوں کے پاس بھیج دیا۔

که بوزن است و هم او سرخک به نوزاد اول و هم

بموجب و غلبہ کہ مرد و کی است چوں بیست و

ان برنجک گوید که باجیم فارسی هم آمده و ترکان

ان نوعی از تبر که سپاهیان در سیلوی زمین اسپ بند و صحت

قراکسرہ موحده وفتح جیم فارسی بہنی کارڈاؤ

و خان آرزو در چرخ هدایت سنجاق را به نون اول و جمیم عربی دوم نام سلاجی نوشته و صاحب کز به
 بختی موحده اول و جمیم فارسی دوم و قاف و تخمائی آخر فرماید که بترکی سنگین را گویند و صاحب اند
 بر پنجک به نون و جمیم عربی مفتوح فرماید که مبتدل و مخفف ناسخ که بترزین باشد و گوید که بترکی بخت
 بقاف باشد. صاحب برهان هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که بخت به نون اول و جمیم فارسی
 و قاف در لغات ترکی یافته نشد نمیدانیم که خان آرزو و دیگر بعضی محققین چطور این را لغت
 ترکی قرار داده اند و سنجاق را به موحده اول و جمیم فارسی و الف و قاف بمعنی کار و معتبر دانیم که صاحب
 لغات ترکی تصدیق این کرده. پس پنجک مبتدل و مخفف همین باشد که فارسیان الف را تخفیف
 و قاف را به کاف بدل کردند چنانکه باقی و باک و قند و کند. پس پنجک بمعنی کار و باشد و اگر مبتدل
 پنجک بمعنی بترزین گیریم تبدیل نون به موحده یا بالعکس آن خلاف قیاس است و اگر معنی پنجک
 بمعنی بترزین تحقیق می بود همین تبدیل را خلاف قیاس و سند اول این قسم تبدیل قرار می دادیم اکنون
 چاره جزین نیست که سلاح نامعلوم را کار و قرار دهیم و سنجاق را ماخذ (ار و و) بصری مؤنث و کجی
 . **سجکم** | بقول برهان - بفتح اول و کاف بر وزن شبنم (۱) خانه تابستانی و (۲) خانه که اطراف آنرا
 شبکه کرده باشند و (۳) ایوان صفت و بارگاه را هم گویند و (۴) بمعنی گرگ هم آمده که بعرابی ذئب خوانند
 و بکسر اول هم درست است. صاحب جامع بذکر معنی سوم و چهارم معنی اول و دوم را واحد پندارد
 و فرماید که خانه تابستانی که اطراف آن را شبکه کنند. خان آرزو در سراج این را مرادف بشکم بشیخ
 دوم گفته مؤلف عرض کند که بحث کامل این بر سجکم به جمیم عربی دوم گذشت بمعنی اول و معنی دوم
 داخل معنی اول است چنانکه صاحب جامع نوشته طرز بیان برهان در هر دو فرق پیدا کند و گیر هیچ موسوم

مجاز معنی اول که خانه تابستانی را مطلقاً برای ایوان و صفت و بارگاه استعمال کردند نسبت معنی چهارم
عرض می شود که اسم جاد فارسی قدیم باشد معاصرین عجم آنرا گرگ گویند و آن درنده ایست معروف
صاحب محیط بر گرگ فرماید که بضم کاف فارسی و سکون راسی مهمله و کاف فارسی لغت فارسی زبان آن
بعربی فوکب و خطائف و ذواله و سرخان و سلق و قسام و شندمان و قلوب و قلیب و عساره
و عسار و عاس و ععس و ععاس و تبرکی خورد و بهندی بهیتر یا بلنتی بکت نامند و آن حیوانی
معروف خاکستری رنگ - جبری النفس - دندانش مثل لیل یعنی بعضی در بعضی می نشیند و برگر سنگی صبر
می کند و با خد هو اگاهی زندگانی می کند و در شکم آن حرارتی است که بدان استخوان مصمت همضم می کند
مگر خسته خرا - و مثل سنگ جفتی کند بالتهام و لهذا گفته اند که در حالت جفتی کشتن آن با ماده سهل باشد
و از عجیب امر آنست که بیک چشم خواب کند و بچشم دیگر بیدار می باشد و چون آنرا بچوب و شمشیر
و زخمی شود از آن آواز نیاید تا آنکه بهیرد و حاسه ششم آن قوی می باشد حتی که ششوم را از یک فرسخ
ادراک می نماید و گویند تا گرگ دیوانه نه شود گوشت آدمی نمی خورد و چون بوی خون بشنود یا بوی
آدمی خون آلوده نهد گذارد و او را تا ندرد هر چند آن آدمی قوی و زور آ و و مسلح پوش باشد و اکثر
آنرا وقت صبح خواب می آید مثل سنگ و گویند چون برگ عنصل خوردنی الحال بهیرد و گرگ گاه
نخورد مگر و قتی که رنجور گردد مانند سنگ و گربه و قصبه جمیع حیوانات از عضله و عصب است بغیر
رو به و ذکر گرگ که استخوان است بالای آن عروق و رباطات پیچیده در پوست کشیده - بالجمله
طبع آن گرم و خشک در رسوم و گیلانی گوید که آن گرم مزاج است و سرگین آن شدید الحرارة
و قوی التحلیل و جهت همه امراض ظاهری و باطنی حادث از سردی مفید و چون تعلیق آن بر سر نرزه

در مزرع نهند کہوتران وغیر آنہا نیاند کسی کہ تعلیق چشم راست آن بر خود نمایند از دندانگان خوف نکند بلکہ
 ہیچ درندہ بران طرف نیاید و چون از جلد آن طبل سازند و میان طلبہای دیگر ہوازد آواز آن جملہ طلبہا شوق
 گردد و چون بسرگین آن در جای بخور نمایند موشان از آنجا بگریزند و اگر چشم آن بر طفل آویزند در خواب
 نترسد و دندان آن قطعہ جلد آن ہمین عمل دارد و چون دم آن در سکن بڑا اندازند از خوف آن
 ہلاک شوند و چون در چراگاہ گاویا و بیزند ہر چند کہ گاویا گرسنہ باشد اصلا دران داخل نہ شود۔ و چون
 آنرا در دروازہ قریہ دفن کنند گرگان قریب آن نیایند و اگر تعویذ عداوت و دشمنی باہم
 چنانچہ رسم اہل تسمیہ است بر جلد بزرگ آنرا گرگ خورہ باشد بنویسند میان آنہا اصلا محبت باقی نہ ماند
 و چون آن جلد را صاحب خارش پہوشد صحت یابد و منافع بیشمار دارد (الح) (اردو) ۲۰۱۔ و دیگر
 بجم (۳) ایوان بقول امیر۔ فاسی۔ مذکر۔ محل۔ مکان (و ظفر) رہانہ آکے وہ ایوان چنم میں سیر
 مڑہ سے میں نے بحث سائباں بنایا تھا (۴) و کچھ او پس کے پہلے منے۔

بچگان | بقول انند بالفتح بہ تخفیف و تشدید جیم فارسی کو دکان و طفلان و شیر خواران (فغانی
 ۵) ابراہن ہوا بر گل چکان ماند بزرگی دایگان ڈر کا م رومی بچگان بستان نوید و اختہ مؤلف
 عرض کند کہ جمع بچہ بقاعدہ فارسی کہ بحدف ہای ہوز آخرہ کاف فارسی بعوض آن زیادہ کردند و
 الف و نون جمع و آغزش باشد و بس (اردو) بچے مذکر۔ بچہ کی جمع بحالت اضافت بچوں جیسے
 بچوں کا کھیل۔ صاحب آصفیہ نے بچی پر لکھا ہے اسم مؤنث۔ چھوٹی لڑکی۔ دختر (الح) اس کی
 جمع بچیان اور بحالت اضافت بچیوں جیسے "بچیوں کی آواز"

بچگان افگندہ | اصطلاح بقول مؤید سجوالہ (مبطل الفوائد) (۱) مظلوم و (۲) خوار شدہ و خوار کردہ

اصطلاح - بقول بجرم دوم را	الف) بچکان چشم	و (۳) بر زمین انگنده صاحب هفت هم ذکر هر معنی
یکه گیر (۱) فطرات اشک	رب) بچکان دیده	کرده - دیگر معاصرین عجم و محققین اهل زبان ازین
مردک چشم مؤلف عرض کند که هر دو معنی کنایه باشد		ساکت مؤلف عرض کند که (انگندن بچکان) یا
و موافق قیاس فارسیان طفل اشک هم گفته اند		(بچکان انگندن) مصادرا اصطلاحی نیست که این
و برای معنی دوم مشتاق سند با شیم - صاحبان متون		اسم معشوش گیریم و اگر سند استعمال این اصطلاح پیشتر
و ضمیه برهان و هفت و اندک رب) ذکر معنی اول		تو انیم گفت که چوں بر حامله ظلم شود حمل را می انگند
کرده اند (ارو) (۱) دیگر اشک (۲) مردک یکم و انگوب		یعنی سقوط حملش می شود و پس ازین نتیجه بر سهانی
اصطلاح - بقول بجرم ششم تا ک	بچکان زر	بالا را بسبیل کنایه پیدا توان کرد و از معنی سوم
بهار گوید که کنایه باشد (استاد فرخی) (۵) زبان بچکان		محققین غیر از خوار کرده شده نباشد طرز بیان
زنا باز کرد پوست و نامهربانی از پیش قبل کرد مهربان		بنظ اندازد و با جمله تا آنکه سند استعمال بدست نیاید
مؤلف عرض کند که رب اضافی است و موافق قیاس		اعتبار را نشاید (ارو) (۱) مظلوم - ظلم کیا هوا -
دخت انگور کی شانیس مؤلف		گرفتار ظلم (۲) خوار - ذلیل کیا هوا (۳) زمین پر گزاید

بچیل بقول برهان و جامع و سراج و اند بر وزن کچیل شخصی را گویند که پیوسته لباس خود را ضائع کند و چرگن و ملوث گرداند مؤلف عرض کند که به بای فارسی هم می آید - اسم جامد فارسی زبان باشد به بای فارسی و این مبتدل آن که بای فارسی بهوده بدل شود چنانکه تپ و تب (ارو) و ده شخص جو همیشه اپنے لباس کو ضائع کرے اور میلا پیلار کھے۔

بچم بقول سروری و برهان و جامع و سراج - کبسر با و فتح جمیم فارسی (۱) کاری بنظام (دشاکر بخاری)

بحرانه فکرم نمیت تراشب و روزی که از تو اخر من سده کشت و کار بچم و وفرا یکه چم یعنی نظام و رونق است و (۲) امر جمیدین رشیخ سعدی ۵ یکی سر بر ادا گر بیان غم و آبرام دل با جوانان بچم صاحب مؤلف بر معنی دوم قانع مؤلف عرض کند که چم به جیم فارسی مفتوح بمعنی خرام و آراسته می آید پس چم بمعنی اول مرید علی چم باشد به موده زائده در اولش اندرین صورت باید که بفتح اول خوانیم و کسره اول را خیر از تصرف محاوره ندانیم و بمعنی دوم امر حاضر جمیدین است به بای زائده مکسور و از سند اول مصدر مرکب و بچم کشتن کار بمعنی آراسته شدن و نظام پذیرفتن کار پدید است پس معنی اول آراستگی و نظام باشد و معنی دوم خرامان شود و صراحت کامل جمیدین بجای خودش می آید صاحب رهنما سوره سفر نامه ناصر الدین شاه قاجار در ۱۲ بچم را بمعنی بچه من نوشته و این بفتح اول مخفف بچه من بخلاف های پژوهن و نون آخر باشد تصرف محاوره فارسی است و بس (ارو) (دا) آراستگی - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث - زیبایش - سجاوٹ - نظام - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر ترتیب انتظام - آراستگی (۲) و بچم جمیدین کا امر حاضر (۳) میرا بچه -

<p>بچم بقول اندر سجاوٹ فرهنگ بچم و بچمیت مؤلف عرض کند که بمعنی حقیقی است و موده اول زیاد کرده اند بر لفظ چم که برای است باشد و موده بمعنی معاوضه چنانکه بر معنی یازدهم است پس معنی این (معاوضه چم) و تخصیص بچمیت ندارد (ارو) کس قدر - بقول آصفیه اردو -</p>	<p>استقامت مقداری - کتنا کس اندر کسی کس نون او و تعداد کس بچم فتادون مصدر اصطلاحی - کنا به باشد از کس فتاد بچه کسی شدن و بقبضه در آمدن رنگه وری ۵) کنگشک دل فتاد و بچم عفت است گلپانگ بلبان همه تحسین زاغ هست و بچم که از نده وری (بچم فتادون) پدید است نه فتادون</p>
---	--

بچم (کنا به)

<p>بچنگ و دنداں راه یافتن</p>	<p>عیبی ندارد که فتادون مخفف افتادن است (اردو)</p>
<p>بقول انند بجواله فرہنگ سکندر نامہ بصوبت یافتن - مؤلف عرض کند کہ بچنگ و دنداں</p>	<p>گرفتار ہونا کسی کے قبضہ میں آنا کسی کے پنجہ میں گرفتار ہونا۔</p>
<p>عقدہ کشانی کنند و از بہین عمل بر سبیل کنایہ معنی صوبت و دقت حاصل می شود - موفقت قیاس باشد - حیث است از صاحب انند کہ کلام نظامی را نقل نہ کرد (اردو) مشکل اور موفقت اور دقت کے ساتھ راہ پانا۔</p>	<p>بچنگ دان</p> <p>مصدر مصطلحی - بقبضہ کسی دادن است (صائب ۵) سید ادم بچنگ آتش دست اگر در اذان عاجز نہ ہایں ہیضہ فولاد می کردم (اردو) کسی کے قبضہ میں دینا کسی کے پنجہ میں گرفتار کر دینا۔</p>

(۵۱۸۱)

<p>(الف) بچواک</p>	<p>(الف) بقول انند - بفتح اول و سکون دوم لغت فارسی است بمعنی کیکہ زبانی</p>
<p>(ب) بچوہ</p>	<p>بزبانی ترجمہ کند و فرماید کہ اس ترجمہ را (ب) بفتح بچوہ گویند صاحب شمس</p>
<p>بر ذکر (ب) قانع مؤلف عرض کند کہ ہمیں دو لغت بہ بای فارسی بہ ہمیں معنی می آید و بقول</p>	<p>معاصرین رز وشت (ب) اسم جامد فارسی قدیم است یعنی ژند و پاژند بمعنی ترجمہ - و ایں تبدل</p>
<p>آں کہ بای فارسی بحر بی بدل شود چنانکہ استپ و استب پس ہای ہوز آخر (ب) را بلف بدل</p>	<p>کردند چنانکہ خارہ و خارا و کاف نسبت در آخرش زیادہ کردند چنانکہ سنگ پس معنی لفظی</p>
<p>(الف) منسوب بہ ترجمہ باشد و کنایہ از ترجمہ - خان آرزو بر (بچواک) بہ بای فارسی و جم فارسی) تذکرہ</p>	<p>ہر دو معانی فرماید کہ در سروری لغت اول ہم بمعنی ترجمہ آمدہ ولیکن بدین معنی بچواک صحیح باشد و می تواند</p>
<p>کہ ایں لفظ ماخوذ از بچو باشد کہ مخفف آں بچ بمعنی آہستہ گفتن بود و کلمہ اک برای نسبت باشد پس</p>	<p></p>

معنی ترکیبی آں چنین بود کہ حرفی باشد کہ مثل سخن گفتن بہدگیر بود و آں ترجمہ است و بریں تقدیر بضم او
خواہد بود نہ فتح (الف) ماگوئیم کہ نمیدانیم کہ بچ و پچور بمعنی آہستہ گفتن از کجا پیدا کرد و قطع نظر از دیگر
محققین خود خان آرزو ہم بچ و پچور ابجای خودش نہ نوشت (بچ بچ) البتہ بمعنی سرگوشی آمدہ
ولیکن بچ تعلق بلمعت بچو اک ندارد و محقق با خبر تصنیف لغات ہم نمی کند۔ ایجا د بندہ باشد اگرچہ
گندہ (ارو) (الف) مترجم۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ ترجمہ کرنے والا۔ ایک زبان سے
دوسری زبان میں بیان کرنے والا۔ ترجمان۔ دوہا شاد ب (ب) ترجمہ بقول آصفیہ۔ عربی۔
اسم مذکر۔ ایک زبان سے دوسری زبان میں بیان کیا ہوا۔ اُلہا۔

بچہ [بقول بہار تشدید و تخفیف (۱) طفل و بچہ کسائر حیوانات (۲) قسمی از مہربانی شطرنج کبیر و
آں مانند پیادہ بود (محمد علی سلیم ۵) افگندہ بساط عشرتی و واریم از ہر یک بچہ بر چو شطرنج کبیر
صاحب جامع بر مبنی اول قانع۔ صاحب انند نقلش نگار و از حقیقت معنی دوم خبرند ارداف
برو کہ بجوالہ فرہنگ فرنگ معنی سوم ہم پیدا کرد یعنی (۳) بچہ بفتح اول و کسر جیم فارسی بمعنی چرا
و برای چہ۔ مکتوف عرض کند کہ حقیقت معنی دوم بر (بچہ کبیر) می آید۔ نسبت معنی سوم عرض
کہ بامی معیت در اول کلمہ چہ باشد و بس (ارو) (۱) بچہ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ چھوٹی
عمر کا۔ پالک۔ نٹا۔ طفل شیر خوار۔ دودہ پیتا۔ بال۔ کودک۔ چھوٹی عمر کا جانور۔ (۲) شطرنج کبیر
کے مہروں کی ایک قسم جو پیادوں کے مانند ہوتی ہے (دیکھو بچہ کبیر) (۳) کس لئے۔ کس واسطے
کیوں۔ کس وجہ سے۔

بچہ آوردن [مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر مراد بچہ کشیدن بمعنی بچہ زادن صاحب آصفی

<p>ذکر ایں کردہ (خسرو ۵) سگ آورو بچہ گرفت و چشت کس نخورو پڑ دوسہ سیمیلہ بود در دمی و در کوئی از مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است (ارو ۱۰) بچہ جننا۔</p>	<p>استعمال اعتبار را شاید (ارو ۱۰) خون سرخ مذکور (۲) بحرین کے شیر سے نسبت رکھنے والا (بونی) بچہ انگور اصطلاح - بقول بہار و بحر و اند کنایہ از شراب انگور (میر مغزی ۵) اگر استہ بزم تو پر از بچہ حور است و از بچہ حور ابستان بچہ انگور و مؤلف عرض کند کہ کنایہ باشد از قبیل دختر رز کہ شراب از انگور پیدا شود (ارو ۱۰) انگوری شراب مؤلف۔</p>
<p>بچہ اتمی اصطلاح - بقول شمس بالقح (۱) خون سرخ (۲) انچہ منسوب باشد بشیر بحرین۔ مؤلف عرض کند کہ اتمی بقول منتخب باضم و و تشدید بیسم و یا آنکہ خواندن و نوشتن بتواند یا آنکہ بخلققت اتمی باشد کہ کتاب نخورندہ باشد و بقول غمیات و اند منسوب بہ اُم یعنی مادر یعنی کسی کہ پدرش در ایام طفلی او ہمیرد و از تربیت پدر محروم بودہ در گفت مادر یا دایہ پرورش یابد۔ پس خون سرخ را بچہ اتمی گفتن کنایہ باشد غیر لطیف و نسید انیم کہ از معنی و م مقصود صاحب شمس چیست و خود او ہم تعریف شیر بحرین بجای خودش نکرد معاصران ازین اصطلاح سکت و محققین فارسی زبان ذکر ایں نکرندہ اند مجرد قول صاحب شمس بدون سند</p>	<p>بچہ باز اصطلاح - بقول وارستہ و بہار و بحر امر دپرست (رفوقی یزدی ۵) مانگی ورنہ بچہ بازیم دیوانہ کون خوش قماشیم و مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی با بچہ بازی کنندہ و کنایہ از لوطی و منغم (ارو ۱۰) لوندے باز بقول آصفیہ (ارو ۱۰) اسم مذکر۔ امر دپرست۔ شاہ باز۔ بچہ باز۔ کوک باز۔ لوطی۔ منغم۔</p>
<p>بچہ بر آوردن مصدر اصطلاحی - بقول بہار و اند بمعنی بچہ نادن و بند ایں کلام خسرو پیشین کنایہ</p>	<p>بچہ بر آوردن مصدر اصطلاحی - بقول بہار و اند بمعنی بچہ نادن و بند ایں کلام خسرو پیشین کنایہ</p>

که بر بچه آوردن، گذشت مؤلف عرض کند که این
مخصوص باشد برای جانور آنکه از بیضه خود بچه
برآورد (بچه آوردن) عام باشد که گذشت اگرچه
سند استعمال پیش نه شد ولیکن معاصرین عجم بر این
دارند (ارو) بچه نکالنا (انڈوس)۔

بچه پیر اصطلاح - بقول خان آرزو در
چراغ هدایت به تشدید و تخفیف (۱) معروف
و (۲) قسمی از مهرهای شطرنج که پهل پیاوه - صابج
نقلش بر داشت (سلیم ۵) افکنده بساط عشق
و دواریم و هر یک بچه پیر و فرزند کبیر و زلزله بردار
تیک چند بهار بر (بچه) می فرماید که مجرّد بچه بر تشدید
و تخفیف قسمی از مهرهای شطرنج کبیر و آس مانند
پیاوه بود و در شطرنج معارف و بند قول خود
همان شعر سلیم را به الفاظ حقیقی حسب دلیل نقل کند
(۵) افکنده بساط عشق و دواریم و هر یک بچه
بر بچه شطرنج کبیر مؤلف عرض کند که معنی اقل
حقیقی است ترکیب اصنافی و معنی دوم - پیداکرده

خان آرزو است که (بچه پیر) را که به هر دو موافقه
بود به بای فارسی اول تحتانی دوم عوض بای دوم
(بچه پیر) کرد و حالا ضرورت معنی شعر پیش آمد برای
آنکه معنی اصطلاحی (بچه پیر) قائم کند - پس در مصرع
اول (دواریم) را به تبدیل دال مہلب و او و او
دوم به دال (دواریم) نوشت و خیال بجز شکر کرد
و روح تسلیم را بر ایشان کرد - پس اذان (بچه پیر)
را بمعنی قسمی از مهرهای شطرنج کبیر مثل پیاوه
قائم کرد و غور نہ کرد که اندرین صورت بعد تصرّف
مکره به بالا هم معنی شعر درست نمی شود و تمییزش
در بهار (همین معنی دوم را از لفظ) بچه پیدا کرد
یعنی با ستند و همین شعر بر لفظ (بچه) نقل معنی دوم
کرد و جرأت نکرد که همچو استاد خود دست تصرّف
بر هر دو مصرع بالا دراز کند و همین اصطلاح او
آوراج بر کرد که معنی دوم پیدا کرده استاد خود را
بر مجرّد لفظ (بچه) قائم کند زیرا که در سند او
(بچه پیر) نبود و بای بر محققین مابعد که نظر بر اعتبار

<p>خان آرزو و بهار نقاشش برداشته و با ورق لیلی خود ما گماشتند - حقیقت این است که (بچه پیر) بیان کرده خان آرزو و ایجاد بنده را مانند اگر چه نام مهره شطرنج کبیر نیست و (شطرنج کبیر) شطرنجی گنده باشد و سندی ندارد - معاصرین عجم ازین معنی دیگر غیر از شطرنج متعارف نیامده و هیچ محقق بی خبر اند و محققین زبانندان همچون سروری و نامی ذکرش نکرده تا آنکه خود خان آرزو و بهار هم ذکر مستقل (شطرنج کبیر) بجای خودش نکرده و محقق سبک فاریان شطرنج کبیر مهره های صف اول شطرنج متعارف را گویند یعنی هر و فیل و شتر و اسب و شاه و وزیر که قد و قامت شان بزرگ از مهره های صف دوم است - مهره های صف دوم را شطرنج صنیر نامند که پیاده های کوچک قد و روست محاطین عجم تصدیق این می کنند - پس شاعر گوید که بساط عجم انگنده و توار و تیار می باشیم و هر یکی را از ما بچه در بر</p>	<p>ما بعد بدون غرور تو متعجب - حاصل اینست که معنی دوم (بچه پیر) بیان کرده خان آرزو و ایجاد بنده را مانند اگر چه گنده باشد و سندی ندارد - معاصرین عجم ازین معنی بی خبر اند و محققین زبانندان همچون سروری و نامی و جامع و برهان ذکر این نکرده اند - جادار و که بهتر توصیفی (۳) بچه پیر را بمعنی پیر نابالغ گیریم که همچون بچکان حرف می زند و عقل ندارد و کار از تحقیق نگیرد - قتال (ارو و) (۱) بوڑھے کا بچہ - مذکر - (۲) بقول خان آرزو جس کی ہمنے تردید کی ہے مهره های شطرنج کبیر کی ایک قسم جو پید لوں کی مانند ہے (۳) پیر نابالغ - بقول آصفیہ - بوڑھا ہی قوت - بوبک - وہ بوڑھا جو نا سمجھ بچوں کی باتیں کرے - مذکر -</p>
<p>بچہ تا نگرید و در شیر بندد مثل صاحبان خزینه و امثال فارسی ذکر این کرده اند صاحب محبوب اللہ شین معجمه بر آخر (مادر) زیاده می کند و هر محققین از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند که</p>	<p>چنانکه شطرنج کبیر را پیاده در بر است یعنی پیش هر یک مهره کلاں صف اول پیاده کوچک است در صف دوم بچہ را ماند و بر - این است حقیقت شعر و تصرفات خان آرزو و در لفظ معنی و پیر و پیری</p>

فارسیان این مثل را بصورت سعی و تدبیری زنند۔ مراد ہے بچہ خوشید۔ (۱) کناہیہ از لعل و یاقوت و زرد گویند کہ در ہر کار سعی و طلب شرط است گرچہ ہم سعی را ماند کہ بی آن مادر شیر نمی دهد (اردو) بن مانگے ماں بچہ کو دودھ نہیں دیتی صاحب محبوب الامثال نے اس کا ذکر کیا ہے۔

بچہ خورا اصطلاح۔ بقول بہار کناہیہ از ساقی محبوب کہ گویا از خور زاده است۔ سند ایں بچہ انگلی گذشت مؤلف عرض کند کہ الف آخر خورا زائد است و بس چنانکہ دانی و دانیہ مخفی میاؤ کہ خورا بالفتح لغت عرب است بقول منتخب زن سپیدی و سیاہ چشم کہ سپیدی و سیاہیش کجبال باشد پس جواد کہ درین اصطلاح همین لغت عرب را مضاف الیہ دانیم کہ ضرورت الف زائد بقاعدہ فارسی باقی نماند فالأخراوی من الأول۔

(اردو) ساقی بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ بچہ خور ہے جو رحم میں بچے کو تلف کر دیتا ہے۔ شراب پلانے والا۔

بچہ خور اصطلاح۔ بقول جہانگیری در نیمہ۔ میں مبتلا رہتا ہے۔

مراد ہے بچہ خوشید۔ (۱) کناہیہ از لعل و یاقوت و زرد نقرہ و دیگر جواہر و فلزات (حکیم قانی ع) سنگا بچہ خورد شکم است بچہ صاحبان رشیدی و برہان و بحر و سراج ذکر ایں کردہ اند۔ صاحب جامع فرماید کہ (۲) علتی را نام است کہ در بچہ دان طفل را تلف کنند

مؤلف عرض کند کہ بمعنی اول مرگ اصنافی است و حاصل معاون را بچہ خور از ان نام کر دند کہ جواہر و فلزات در معاون پیدا می شود از گرمی آفتاب و بمعنی دوم اسم فاعل ترکیبی است بدون اضافت بعض اطباء می معاصر گویند کہ این مرض در رحم واقع می شود بسبب امراض خباثت صاحب نطفہ کہ جنین را نقصان رساند و بیش از وقت سقوط محل شود (اردو) (۱) جواہر اور فلزات کو فارسی بچہ خور کہا ہے۔ (۲) ایک مرض کا نام خور ہے۔

بچہ خور ہے جو رحم میں بچے کو تلف کر دیتا ہے۔ کہہ جاتا ہے کہ اس کا سبب جنین کے باپ کا مرض

میں مبتلا رہنا ہے۔

عام است از تخصیص خون درست نمی شود - پس	اصطلاح - صاحب سروری بچه خورشید
اتفاق داریم با محققین آخرالذکر (اروو) دیگر اشک خونین -	در معقات گوید که کنایه از جواهر و فلزات است صاحب جهانگیری در ضمیمه این را مردن بچه خورشید
بچه دار اصطلاح - بقول انند سحاله فرنگ	صاحبان برهان ورشیدی و بحر و جامع و سرانجام
(۱) زنی که بچه دارد و (۲) زن حامله هم - دیگر کسی از	ذکر این کرده اند و ما صراحت کامل بر بچه خورشید
محققین فارسی زبان ذکر این اصطلاح نکرد و لیکن	کرده ایم که گذشت (اروو) دیگر بچه خورشید -
خلاف قیاس نیست (اروو) (۱) بچه والی خورشید	اصطلاح - بقول جامع
موت (۲) حامله بقول آصفیه - عربی بیٹ والی	بچه خونین (دب) و جهانگیری در ضمیمه (دب)
از زن باردار - و عورت جس کبیٹ میس بچه خورشید	کنایه از اشک باشد در حکیم فاقانی (۵) هر دم هر دم
اصطلاح بقول انند سحاله فرنگ	بچه خونین کتم بنماک و چون بستان دیده بزدان
بسنی ز بدان و رحم - دیگر کسی از محققین فارسی	در اوردیم و بقول برهان و سرانجام کنایه از اشک
ذکر این نکرد و لیکن خلاف قیاس نیست سحر	گلگون - صاحبان موتید ورشیدی و هفت ذکر
بر زبان دارند (اروو) بچه دان بقول آصفیه فارسی	(الف) هم کرده اند یعنی اشک سرخ که عاشقان
اسم نذکر - رحم - کوک - و هجک جهان بچه رها	و غم دیدگان را باشد مؤلف عرض کند که هر دو
بچه در شکم و ناس مظهر مثل - صاحبان خورشید	مکرب توصیفی است - یعنی حقیقی اشک نیست
وامثال فارسی و محبوب الامثال ذکر این کرده	بخون - یا می نسبت در آخر اول است و یا و نون
از معنی و محل استمال سکت مؤلف گوید که فارسی	در آخر دوم - معنی بیان کرده جامع و جهانگیری که

<p>اصطلاح بقول رشیدی شمس</p>	<p>چوں شهرت چیزی پیش از وقت بیندای مثل را</p>
<p>بچہ طاؤس (۱) آتش (۲) آفتاب (۳) لعل و یاقوت - مولا</p>	<p>زنند (اردو) بقول صاحب محبوب الاشغال پست پڑی بوند اور نام رکھا محمود</p>
<p>عرض کند کہ کنایہ باشد ولیکن وجہ کنایہ نیست</p>	<p>بچہ ریش اصطلاح - بقول بہار و بحر کنایہ</p>
<p>و معاصرین عجم ازین ساکت و محققین ازل بان ذکر ایں نگردہ اند - بدون سند استعمال تسلیم نکنیم کہ خلاف قیاس است (اردو) (۱) و کچھ آتش</p>	<p>از موہای زیر لب فرو دین (ملا ابوالبرکات منیر) بچہ بازی اگر نمیداند بچہ ریش را نہادہ چرا از کچھ عرض کند کہ ایں موی چند متصل باریش بر بلندی</p>
<p>(۲) و کچھ آفتاب (۳) و کچھ باکند -</p>	<p>لب زیرین بچہ را ماند بمقابلہ ریش دیگر بیچ مرکب</p>
<p>بچہ طاؤس علوی اصطلاح - بقول</p>	<p>اضافی است (اردو) بچی - بقول آصفیہ بہند</p>
<p>دجہانگیر ہی در شیمہ کنایہ از (۱) آفتاب و (۲)</p>	<p>اسم مؤنث - ریش بچہ - دائری کا امام - وہ چند</p>
<p>آتش و (۳) یاقوت و لعل باشند صاحب برہان</p>	<p>بال جو نیچے کے ہونٹ اور تھوڑی کیبچ میں ہوتا</p>
<p>بذکر ہر سہ معنی بالا (۴) روز روشن ہم گفتہ - صاحب</p>	<p>بچہ زادون استعمال - صاحب آصفی ذکر</p>
<p>بحر و بہار عجم و سراج و (مؤید بہ حوالہ تفسیر) و زامری</p>	<p>ایں بحوالہ بہار کردہ از معنی ساکت - مؤلف</p>
<p>در ملحقات ذکر ہر چار معنی بالا کردہ اند مؤلف</p>	<p>عرض کند کہ معنی (۱) زائیدن زن بچہ را و (۲)</p>
<p>عرض کند کہ (طاؤس علوی) کنایہ از آفتاب</p>	<p>پیداشدن بچہ - لازم معنی اول کہ زادون بقول</p>
<p>گرفتہ اند و اضافت بچہ بسوی او کردہ اند پس</p>	<p>موارد لازم و متعدی ہر دو آمدہ (اردو) (۱)</p>
<p>قیاس متقاضی آنست کہ آتش و یاقوت و روز و</p>	<p>بچہ جٹا (۲) بچہ پیدا ہونا -</p>
<p>دبچہ طاؤس علوی گوئیم کہ ایں ہر سہ از آفتاب</p>	

<p>پیدا شده اند چنانکه (بچه خورشید) و خود آفتاب را بدین نام موسوم کردن خلاف قیاس باشد مثل طالب سند استعمال باشیم خصوصاً برای منی اول صاحب ناصری که اذلل زبانست بر نقل برهان قناعت کرد و حق تحقیق زبان خود ادانه کرد و مخفی مباد که اگر (طاوس علوی) کنه فلک را گوئیم اندر آن صورت معنی اول درست می شود که بچه فلک آفتاب را توان گفت لیکن فاریان (طاوس علوی) فلک را گفته اند و تحقیق کالمش بجای خودش کنیم (اروو) (۱) و بگویم آفتاب (۲) و بگویم آتش (۳) و بگویم بکند (۴) دن - مذکر -</p>	<p>استعمال پیش نه شد صاحب جهانگیری بر بچه طاوس علوی) از حکیم خاقانی سندی آورده که بکار این می خورد (۵) دفع سه مار را نفس کرد زاهن پس در ویز بچه طاوس علوی آشیان افشانه اند (اروو) و بگویم آفک -</p>
<p>بچه طناری اصطلاح - بقول صاحب سجده سفر نامه ناصرالدین شاه قاجار معنی طغر عشوه گر مولف عرض کند که به تختانی آخره مجمول که برای وحدت است - مرگب اضافی معنی خودش (اروو) عشوه گر لاکا - مذکر - بچه کشیدن مصدر اصطلاحی - بقول و بگردانند معنی بچه زادن (میر خسرو ۵) خوشندی است دارد استرونی حرص از کاذب بچه همی تو اماں کشد و مولف عرض کند که زادن بهیسی لازم و مستعدی هر دو آمده و بنیال این مخصوص است برای مستعدی (اروو) بچه جتا -</p>	<p>بچه طاوس علوی آشیان اصطلاح - بقول مویده و هفت دانند کنایه از افک است که (طاوس علوی آشیان) آتش باشد چرا که غنچه است مولف عرض کند که موافق قیاس است زیرا که افک بچه آتش است حیث است که سند</p>

بچہ کو

اصطلاح بقول سروری (۱) حرام زادہ (۲) حرام زادہ بقول آصفیہ - فارسی - آخر

گویند و آنرا خشوک و سندرہ و ف خاک نیز خوانند

صاحب جہانگیری فرماید کہ (۲) کنایہ از شخصی کہ در

طفولیت از کوچہ برداشته باشند و در عربی لقیط

خوانند - صاحبان برہان و جامع و بحر بہ نقل عبارت

جہانگیری کنایہ را ترک کردہ اند - خان آرزو در

گوید کہ بچہ کہ از کوچہ برداشته پرورش دہند

عرض کند کہ فلک اضافت (بچہ کو) باشد کہ معنی

لفظی این بچہ کہ در کوچہ یافتہ شد و این معنی حقیقی

صاحب جہانگیری غلط کرد کہ معنی حقیقی را کنایہ نو

اگر ازین معنی کنایہ پیدا کنیم معنی اول حاصل می شود

کہ در بلا و عجم بچہ حرام زادہ را مادرش در کوچہ

می اندازد و عمال سرکار او را بر میدارند و پرورش

کنند - صاحب مؤید بہین را بچہ کوی بزیادت

تحتانی در آخر نوشتہ و صاحب شمس بزیادت

موحدہ ثانی برای نسبت بچہ کوئی آوردہ - ہنہ

تصرفات موافق قیاس و فضول است -

دارو (۱) حرام زادہ بقول آصفیہ - فارسی - آخر

ولد الزنا - زنا زادہ (وہ بچہ جو بے نکاح پیدا

ہوا ہوا) (۲) گلی کوچہ میں پڑا ہوا بچہ جس کو کسی

ماں نے جن کو کوچہ میں پھینک دیا ہو - مذکر -

بچہ مچہ اصطلاح - بقول رہنما سچو لکھنؤ

ناصر الدین شاہ قاجار تابع بہل باشد مولا

عرض کند کہ استعمال معاصرین عجم است و گریچ

دارو (۱) بچہ کچہ - بچہ وچہ - دکن میں مستعمل

جیسے - ان کو بچہ وچہ نہیں ہے

بچہ مینا اصطلاح - بقول انند بھوالہ

فرہنگ فرنگ بکسیریم و سکون تحتانی و نون

بالت کشیدہ کنایہ باشد از شراب مؤلف

عرض کند کہ مرکب اضافی است و موافق قیاس

کہ شراب در شکم مینا باشد - مشتاق سند استعمال

باشیم (دارو) دیکھو این العنب -

بچہ نو اصطلاح - بقول برہان و جامع

و بحر و سراج بفتح نون و سکون واو (۱) حادثہ

گویند کہ تازہ بہر سیدہ باشد و (۲) نتیجہ ہر چیز و
 (۳) شاخہای تازہ و شگوفہ ہای نور سیدہ - بہار
 معنی دوم را ترک کرد - جادارد کہ داخل معنی
 اول کردہ باشد - صاحبان مؤید و ہفت بر
 (۴) نو بر آورد) می فرمایند کہ یعنی نتیجہ نو پیدا کرد
 مولف عرض کند کہ کنایہ باشد و بس (اردو) کہتے ہیں "غدا کی شان ہے کل ہمارے
 (۱) انیا عادتہ - مذکر (۲) ہر کام کا نتیجہ - مذکر (۳)
 نئی شاخیں - مؤنث - نئے شگوفے مذکر -
 ہم سے برابر ہی کا دعویٰ کرتے ہیں
 ہجہ ہای یک جہی | اصطلاح بقول رہنما (بالت بھر کے بچے) بھی کہتے ہیں -

پیکچر | اصطلاح - بقول برہان و مؤید بکسر اول بروزن ستیز کمین و کوچک تین و کمینہ
 و کمینہ تین ہر چیز را گویند خان آرزو و سران نقل ایں برداشت و تحقیق را بمانگداشت
 صاحب ہای مع فرماید کہ تخفیف بی چیز است - صاحب ہفت بفتح اول آورد کہ بکسر
 ہم نہی آید مولف عرض کند کہ مراد ہا چیز باشد کہ ناکارہ و نابکار و ناکس و بیدار و بیچ
 گویند صاحب بحر نا چیز گوید کہ محقر و فرومایہ باشد پس جزمین نیست کہ تقویر بالادریف
 لغت الفاظ غیر مناسب استعمال کردہ و معنی تحقیقی از قیاس و کردہ اند - سند ہماں پیش نہ شد
 نہ تصفیہ آخر می گویم ولیکن معاصرین ہم باما اتفاق دارد و حالا بر زبان شان بچیز متروک است
 و نا چیز مستعمل - صاحب ہفت بر ماخذ غور نکرد کہ بفتح نوشت (اردو) نا چیز بقول آصفیہ

فارسی - بے تحقیقت - ناکاره - نابکار - بیقدر - ناکس - بیچاره - بختا - هیچ بوج - ذلیل و خوار -

(۲۲۶۷)

بچیزی برداردن - مصدر اصطلاحی - فتنه (دارو) کسی چیز کی قیمت دینا -

صاحب اندک گوید که باور و آراء و مانند آن مضایق **بچیزی پرداختن** - مصدر اصطلاحی -

کنند یعنی داد، بند کردن در غیر آن دامن
 ماخوذ است (۲) یعنی پوشیدن مکرر گفت
 که حیث است که سند استعمال پیش نه شد معانی
 بر زبان ندارند و مستفیدین و متأخرین ازین کس
 (ارو) (۱) بند کرد (۲) چھپانا -
 رجوع شدن و رغبت کردن چیزی (ظهوری ۵)
 خیره چشمی است حیا گر بنظر بردارد و مدعا نیست
 کو عاقلان بر بردارد و جمع گردید دل و سینہ بر احت
 افتاد و وقت آنست که داخست به جگر بردارد و
 زخمی تو ز دل اندیشه کمر هم راند و هر که زهر تو خورد
 کی بشکر بردارد و پادشاهیت سامان که بدل ز خشت
 از ویش و پادشاه بر سر آنکس که بر سر بردارد و
 ای خوشحال خیال تو بنظر طر پر داخست زمین
 خوشتر که جمالت بنظر بردارد و لب خود از بوس
 تہی بر قدم قاصد شد و حق دہد ہوش کہ گو شم
 بنجر بردارد و رفتہ بیر وقتی کار ظہوری از حد
 عیب شاید کہ باحوال ہنر بردارد و (ارو)
 کسی چیز کی جانب رجوع ہونا - رغبت کرنا -

(۲۲۶۸)

بچیزی بہادادن - مصدر اصطلاحی - بقول

وارستہ و مانند قدر و مقدارش گذاشتن - صاحب
 ہمین مصدر را بزیادت یا می زائد و وحدت
 (بچیزی بہائی دادن) قائم کردہ معنی با وارستہ
 متفق (مومن استرآبادی ۵) پر بہائی مدہ
 بہر رقیب ب قیمت طاعت ریا معلوم و مکرر
 عرض کند کہ ازین سند - مصدر رہا بچیزی داد
 پیدا است کہ معنی بہائی چیزی دادن است
 معنی بیان کردہ وارستہ و مانند اصلا پیدا نمی شود

بچیزی رسیدن - مصدر اصطلاحی - آگاہ شدن

از چیزی و اصل شدن بدان و راه یافتن با چیز مساوی سمجھا۔

(الفوی ۵) آخر پس از آن زمان چیزی نرسد و چیزی نبود۔ **بچیزی لرزیدن** مصدر اصطلاحی بقول

ہر کہ نداند چیزی و (۲) بر تہ رسیدن (سعدی) بہار دہا کنایہ از رحم آوردن بر چیزی و (۲) باک

(۵) آنکہ ناگاہ کسی گشت بچیزی نرسید و (۲) داشتن از چیزی (صائب ۵) دلم بہا کی دانا

بتکلیف و بزرگی بگذشت از ہر چیز و (ارو) غنچہ می لرزد و کہ بلبلان ہمہ مستند و بانہاں تہا

(۱) آگاہ ہونا۔ کسی چیز تک پہنچنا (۲) مرتبہ پہنچنا مؤلف عرض کند کہ معنی دوم حقیقی است

بچیزی زردن مصدر اصطلاحی۔ بقول آندہ صفت است کہ بہار ایں را داخل کنایہ کرد و معنی

میل کردن بچیزی (اگر گین بیک رزمی ۵) اول کنایہ باشد مگر طالب سند استعمال با شیم کہ

چشم گرانہ کی بکبودی زندہ باک و در بوشتا غیر از بہار دیگر لکنی محققین ذکر ایں نکرد (ارو)

حسن و بادام نورس است (حافظ شیراز ۵) رحم کرنا (۲) ڈرنا۔

بچیزی نگر فتن مصدر اصطلاحی بقول فرصت نگر کہ فتنہ چو در عالم افتاد و عارف بہجام

زو و از غم کراں گرفت و (ارو) کسی چیز کی اندہ سوا کہ فرہنگ فرنگ در حساب و شمار نیار و

جانب میل کرنا۔ چیزی را یعنی حقیر پنداشتن آنرا مؤلف عرض کند

بچیزی سنجیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول کہ خلاف قیاس نیست ولیکن۔ مشتاق سند

انند چیز را برابر شمردن (شاعر ۵) بار بار استعمال با شیم (ارو) حقیر سمجھا۔ دکن میں کتو ہیلنگ

سنجیدیم خود را در وقار و اورز تکلیف بر زمین شمار میں نہ لانا۔ یعنی حقیر سمجھا۔

بچین گا و زادن مصدر اصطلاحی۔ بقول نشستہ ابر فاستیم و (ارو) کسی چیز کے

انند و بهار کنایه از نعمت غیر مترقب یافتن -
 (نظامی ۵) بهند وستان پیری از خرفنا دژ
 پدر مرده را بپین گادازد مؤلف عرض کند
 که سحان الله محققین با نام و نشان چه خوش -
 حاصل کرنا -

اصطلاحی ازین شعر پیدا کرده اند حیث است
 از ایشان که از مصرع اول بهره حاصل نکردند و چرا
 از بهند وستان از خرفنا دژ را مصدری قرار
 نداده اند حقیقت اینست که دگا و زادون اصطلاحی
 بمعنی میراث و نفع کشیده یافتن که بجای خودش نکند
 و از (خرفنا دژ) مصدری است اصطلاحی بمعنی
 مردن که بجایش گذشت ملک چین را داخل
 اصطلاح کردن خبری دهد از طریق تحقیق نشان
 (ارو) و کجیو گادازدن بمعنی میراث پان نفع کشیده
 حاصل کرنا -

بجای آمدن | مصدر اصطلاحی - بقول
 انند بحالت اصلی آمدن (اثر ۵) صبح دم
 قرص تباشیر آورد از آفتاب دژ تا بحال از
 حکمت آید مزاج روزگار دژ مؤلف عرض کند
 حاصل کرنا -

موحده باهای حطی |
 بجای شدن | مصدر اصطلاحی - بقول
 انند و بهار بمعنی حاصل شدن مؤلف عرض کند
 که لفظ خود در اینجا محذوف است مقابل بحال
 شدن صاحب روزنامه بجوالة سفر نامه نادرالدین شاه
 قاجار این را بمعنی صحت یافتن نوشته درست گویند

<p>عود بر حالت خود صحت و اعتدال مزاج است (ارو) حالت اصلی پر عود کرنا۔ اصلی حالت آنا۔ صحت پانا۔</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ مراد (ب) حال کی افتادن است کہ گذشت در افتادن بحال کسی (هم پیش نذکور شد (ارو) دیکھو افتادن بحال کسی۔</p>
<p>بحال خویشتن افتادن استعمال معنی بحال خود بودن است۔ بدون مداخلت کسی لازم (بحال خویش گذشتن) کہ می آید و سندان بر (بحال کسی افتادن) می آید (ارو) اپنے حال پر پڑا رہنا۔</p>	<p>بحال کسی نگریستن مصدر اصطلاحی۔ توجہ کردن بحال کسی باشد (انوری) بمعنی آنکہ دادہ بت جمالت تر بحال بندہ بنگریدم مرفوز (ارو) کسی کے حال پر توجہ کرنا کسی پر متوجہ ہونا (الف) بحجوبہ آبادی اصطلاح۔ (الف) (ب) بحجوبہ آبادی بقول صاحب نیا</p>
<p>بحال خویش گذشتن استعمال۔ غفلت نکردن۔ معنی حقیقی باشد (ظہوری) جبہ عزلت و ادم قرار کج تنہائی پر بحال خویش اگر بگذارد موقوف تقاضائی پر (ارو) اپنے حال پہچھوڑ دینا۔ کوئی مداخلت نہ کرنا۔</p>	<p>صاحب رہنما (ب) بابہ مای حطی عوض موحده پہنجم نوشتہ گوید کہ بمعنی ہیئت شہر است۔ صاحب بول چال لفظ متفق با صاحب روزنامہ و فرماید کہ جسم آبادی و ملکہ آبادی و ہیئت جمعی شہر۔ مؤلف عرض کند کہ بقول انتہی اللرب بحجوبہ بہ ضم اول و سکون مای حطی و ضم موحده و و ساکن و فتح مای حطی ای ہوز ساکن لغت</p>
<p>بحال کسی افتادن مصدر اصطلاحی۔ بقول وارستہ و بگردانند متوجہ بحال او شدن در بر سمرقندی چون نمی افتد بحال من کسی بہ کہ من پر بعد ازین در گوشہ افتم بحال خویشتن</p>	<p>شہر۔ مؤلف عرض کند کہ بقول انتہی اللرب بحجوبہ بہ ضم اول و سکون مای حطی و ضم موحده و و ساکن و فتح مای حطی ای ہوز ساکن لغت</p>

(۲۳۸۸)

(۲۳۸۹)

بمعنی اصل و میان چیزی و وسط آن صاحب محیط محیط بمعنی کشادگی آسم آورده پس تسامح صاحب روزنامه باشد که به موعده پیغم نوشت	مرکب اضافی است و معنی لفظی این کشادگی و وسعت آبادی - پس کثرت آبادی را هم توان گفت (ار دو) آبادی کی کثرت وسعت (مؤث)
---	--

بحث بقول بهار بفتح واکا ویدن سخن و مجازاً را بمعنی جنگ و نزاع - بالفظ دراز کردن و رفتن و کردن مستعمل مؤلف عرض کند که باحای حلی ساکن و ثنای مثلث لغت عرب بمعنی واکا ویدن سخن و زمین (کذا فی المنتخب) فارسیان این را بمعنی نزاع لفظی با مقابل استعمال کنند (۲) گفتگو و مذاکره و با مصداق فارسی مرکب می شود که در ملحقات می آید (ار دو) را بحث بقول آصفیه - عربی - اسم مؤث - لغوی معنی کھو و نامجازاً بات کی چکان بین - نزاع لفظی - تکرار - بهاشته - جھگڑا (۲) گفتگو - مؤث - تذکره - مذکر -

بحیثیات اصطلاح - بقول برهان - بفتح اول و سکون ثانی و ثنای مثلث مفتوح و جیم با کشیده و بغوتانی زده لغت یونانی است بفارسی مستعمل - سرخ مرد را گویند که بعربی عصا الرا و آن رستنی باشد - سرخ بسیا هی مائل - تقطیر البول را نافع - صاحب محیط بر سرخ مرد و فرناید که اسم فارسی است و بهندی لال ساگ و آن از بقول معروفه - بالحم و ساده پنجه می خورند - بهتر ناخورش بانان در بلاد هند است - سرد خشک درد و م و گویند گرم خشک در آن و بهتر آن تازه و در آن اندکی قبض - التیام جراحات تازه کند و ضماد آن نافع رمد است و چون آب آن کافور در بینی چکانند - رعاف را قطع کند و خوردن آن نزف الدم رحم و نفث الدم بند سازد و معده و امعاء پاک کند و او را ریحض نماید و منافع بسیار دارد (الح) (ار دو)

لال ساگ - بقول آصفیه - اسم مذکر - ایک قسم کا سرخ ساگ جسے لال چولائی بھی کہتے ہیں -

بحث رفتن استعمال - صاحب آصفی زان می کنند بحث و در نہ چرا کنند کسی ہوشیار بحث

ذکر این کرده از معنی ساکت مکرلف عرض کند متان کنند در سرمستی بہم نزاع و با من می کنم

کہ مراد بحث شدن است لازم بحث کردن ہمیشہ بوقت خمار بحث و (ظہوری ۵) آنکہ

(صائب ۵) ز غار دار تعلق کشیدہ دامن و صاحب بحث در اثبات قبولم کردست و باورم

کہ بحث بر سر یک سوزن میخافت و (امیر شاہی) نیست کہ رد ساختہ یکبار مرا و مکرلف عرض

بہنر واری (۵) گفتش جان وادشاہی بیتی و کہ معنی حقیقی این مجر و گفتگوی باہمی و ہمین است

بحث در خضر و میخامیر و و (ارو) بحث ہونا معنی اول کہ خان آرزو معروفش گفت - چنانکہ

بحث شدن مصدر اصطلاحی - صاحب (حافظ ۵) بحث بلبل بر حافظ مکن از خوش سخن

آصفی از معنی این ساکت مکرلف عرض پیش طوطی نتوان نام ہزاراں بردن و (صائب

کہ بمعنی بحث واقع شدن باشد) عالی شیرازی (۵) برنگ خارہ زد گہر آبدار خویش و ہر گاہی

(۵) از مقولات عشر شد بحث داماد عروس و کہ کرد بناقص عیار بحث و معنی دوم نزاع لفظی

این ز کم و کیف می گفت او مٹی می گفت و (۱) کہ سندش بالا گذشت (ارو) (۱) گفتگو کرنا -

(ارو) و دیکھو بحث رفتن - ذکر کرنا (۲) بحث کرنا - نزاع لفظی کرنا -

بحث کردن استعمال بقول بحر و خان بحث یافتن استعمال - صاحب آصفی

در چراغ ہدایت (۱) معروف و (۲) بجا و نزاع صراحت معنی این نکرد و سندی پیش کرد و جمال

و جنگ کردن (سلیم ۵) مستند اہل مدرسہ (۵) ہم مکر گرد میان تپیک گمرہ آمدہ و

<p>بمعنی بست و دو دم کہ گذشت (اردو) ایک مدتک - جس مدتک -</p>	<p>ہم سخن راہ و دانت بحث مشکل یافتہ کہ مؤلف عرض کند کہ بمعنی حقیقی است یعنی خیال کردن</p>
<p>(الف) بحديث آمدن مصدر صطلحي - تقریر کردن و سخن کردن باشد (انوری ۵)</p>	<p>(اردو) بحث خیال کرنا جیسے کہ ہم اس کو وقت طلب بحث خیال کرتے ہیں یا پاتے ہیں</p>
<p>(ب) بحديث آمدن عود کنایہ باشد از آواز دادن ساز (اردو) (الف) بات کرنا ب) ساز کا آواز کرنا - بجننا -</p>	<p>بجست بر نیامدن مصدر اصطلاحی بقول انند جوالہ فرہنگ فرنگ بمعنی فاصر شدن بدین حجت و از عہدہ آن بر نیامدن - مؤلف عرض کند کہ بحجت غالب نہ شدن است و بس سند استعمال بیش نہ شد</p>
<p>بخذر بودن استعمال - خوف کردن و گناہ کشیدن و احتراز کردن (صائب ۵) صحبت افسردہ روانان بخذر باش و جویای جگر سوختگان ہجو شرر باش و (اردو) خوف کرنا - احتراز کرنا -</p>	<p>خلاف قیاس نیست معاصرین عجم ہر زبان دارند (اردو) حجت میں غالب نہ ہونا -</p>
<p>بخدی بقول انند جوالہ فرہنگ فرنگ برتر بہ و بغایتی مؤلف عرض کند کہ تحتانی آخر یای وحدت است یا موصول و موحدہ اول</p>	<p>بخشیدن و احتراز کردن (صائب ۵) صحبت افسردہ روانان بخذر باش و جویای جگر سوختگان ہجو شرر باش و (اردو) خوف کرنا - احتراز کرنا -</p>
<p>بقر بقول وارستہ (۱) معروف و (۲) بمعنی غور و فکر مفید بخنی (۵) ہر چند قطرہ است بطاہر دل کباب و بحر زودہ بین کہ چہ عثمان آتش است و (زکی ندیم ۵) دل بشوق طلیب گوہر ناپیدائی و زورق افکن شدہ در بحر عجب دریائی و می فرماید کہ در محاورہ گویند گے در بحر کا یعنی بجز کار فقیہ خان آرزو در چراغ ہدایت گوید کہ بمعنی دریا مشہرت دارد و (۳) ظاہر بمعنی کاروان</p>	<p>بخدی بقول انند جوالہ فرہنگ فرنگ برتر بہ و بغایتی مؤلف عرض کند کہ تحتانی آخر یای وحدت است یا موصول و موحدہ اول</p>

(۱۳۴۱)

(۱۳۴۲)

کشتی و جهاز که مصطلح اهل بیگانه است نیز آمده (فرح الله شوستری) بنیرینه دریا دلال بگنجش
 برای بحر خدا آفرید دریا را و فرماید که اگر مراد از دریا رودهای کلاں باشد بحر عبارت از محیط بود و الله اعلم
 و هم او ذکر معنی دوم هم کرده - صاحب جامع فرماید که در عربی بمعنی دریای آب و غیره - بهار نسبت
 معنی اول گوید که بالفتح دریا و جوی بزرگ - بحر و بحر جمع آن و بے پایان - بیکر آن - پیر آتش و
 تلخ رو - سبک روح - گراں لنگر - گوهر بار - گوهر خیز - گوهرزای هر یک از صفات اوست و ذکر
 معنی دوم و سوم هم کرده مؤلف عرض کند که بحر لغت عرب است بمعنی اول یعنی دریا و
 و جوی بزرگ (لکن فی المنتخب) و محققین عربی زبان این را بمعنی دریای شور نوشته اند و جوی بزرگ
 بجایز باشد - قول صاحب محیط المحيط و مخصوص معتبر است که البحر خلاف البر نسبت بمعنی دوم
 عرض می شود که از سند مفید یعنی (بحر زدن) بمعنی غوطه زدن پیداست که بجای خودش در ملحقات
 ذکرش کنیم و از سند زکی ندیم هم بحر بمعنی عمق پیداست که مجاز معنی اول است و از همین معنی مجاز
 در مکربات این که می آید بمعنی غور و فکر حاصل می شود و لیکن در مجر و لفظ بحر معنی غور و فکر نیست
 محققین بالا غور کرده اند و همین معنی از سند فقره وارسته پیدای می شود که بذکر محاوره نقل کرد پس
 مستحق شد که معنی دوم بر سبیل مجاز عمق است و بس حالا عرض می رود از معنی سوم که پیدا کرده
 خان آرزوست و ایجاد بنده را مانند اگر چه گنده باشد و استناوش از کلام فرح الله شوستری است
 حیث است که برزاکت بنی غور نکرد و بنیال سطحی - معنی کاروان کشتی و جهاز پیدا کرد و در آخر تحقیقش
 سفینه طوفان زده خان آرزو اندکی بکنار می رسد که دریا را رود کلاں گرفت و بحر را محیط - آری آری
 همین است تحقیق و همین تحقیق معنی شعر الطیف گرداند یعنی شاعر گوید که عشق بحر است که در سینه دریا

می کہ بد و از این عجوبہ ایست کہ در عالم عشق خداوند کریم بحر برای دریای آفرید و حقیقت عکس این است یعنی دریا برای بحر آفریده شده یعنی بہہ دریا با در محیط داخل می شود و نہ محیط در دریا۔ چنانکہ در عشق۔ پسر متحقق شد کہ در کلام فرح اللہ خوشتری بحر بمعنی اول است و معنی سوم را پیدا کردن خبری دهد ازین کہ موجد این ذوق سخن ندارد و مخفی مباد کہ بعض محققین بحر را بمعنی بحر شعر ہم گرفته اند و ما صراحت کامل این معنی بر بحر شعر کنیم (ارو ۱) بحر بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ سمندر۔ بڑا دریا۔ دریای محیط (۲) عمق۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ گہرائی۔ قعر۔ دریای تہاد (۳) قافلہ بحری۔ مذکر۔ (۴) دیکھو بحر شعر۔

بحر ابیض اصطلاح۔ از جغرافیہ انگلیسی پیدا است کہ بحر سفید در شمال روس واقع است و آبش سفید است مقابل بحر اسود (ارو ۱) بحر ابیض۔ مذکر۔ اُس سفید سمندر کا نام ہے جو از روی جغرافیہ انگریزی شمال روس میں واقع ہے۔

بحر احمر اصطلاح۔ مرکب توصیفی است انگریزی زبان میں اس کو (رڈ سی) کہتے ہیں۔ بمعنی دریای سرخ۔ و این محیطی است۔ میان افریقہ و عربستان کہ از جغرافیہ زمان حال وجود این پتیا و گویند کہ رنگ آبش مائل بسرخی است و بزبان انگلیسی (رڈ سی) نام دارد (ارو ۱) بحر احمر۔ مذکر۔ زجسم و طبع تو بہرند مایہ و مادہ کچھ برائیر و چھ بر ہن اس سمندر کا نام ہے جو افریقہ اور عربستان کے درمیان واقع ہے جس کے پانی کا رنگ مائل بسرخی ہے۔ کہ مرکب توصیفی است۔ اخضر بمعنی سبز رنگ آمده

<p>و معنی لفظی این ترکیب توصیفی بحر سے کہ سبز رنگ پس کنایہ لطیف شد برای فلک - مراد منہ - (بحر خضر) کہ می آید و بقول خیاش (۲) دریائی است کہ بجانب شرقی آن چین و بغرب آن بین و بہ شمال آن ہند و جنوب آن دریائی محیطہ طوش و ہزار فرسنگ و عرضش پانصد فرسنگ و جزائر آباد بسیار و آدمی ازاں سرانہیب است و فوٹا</p>	<p>فرہنگ فرنگ دریائی است معروف مولا عرض کند کہ مرکب توصیفی است و از جغرافیہ انگلیسی پیدا است کہ متصل قسطنطنیہ جانب جنوب مغرب روس واقع گویند کہ آتش سیاہ رنگ است عجیبی نیست کہ اکثر ت عمق (ارو) بحر اسودہ مذکر ایک کالے رنگ کے سمندر کا نام ہے جو قسطنطنیہ متصل روس کے جنوب و مغرب میں واقع ہے۔</p>
<p>بحر صفر اصطلاح - مرکب توصیفی - بمعنی دریائی کہ زرد رنگ است - از جغرافیہ انگلیسی پیدا است کہ دریائی است در شرق چین کہ در انگلیسی زبان (ریوسی) نام دارد - و گویند کہ رنگ آتش مائل بزردی است (ارو) بحر صفر مذکر ایک سمندر کا نام ہے جو چین کی مشرق میں واقع ہے - جس کو انگریزی زبان میں (ریوسی) کہتے ہیں جغرافیہ حال میں اس کا ذکر ہے -</p>	<p>کہ معنی لفظی آتش، دریائی سبز و سبز بودن دریائیں فرضی است یا اکثر ت عمق سبزی نموده باشد (انتہی کلام) مای گوئیم کہ نہ چنین باشد بلکہ بحر کہ بحر اخضر نام است رنگ مائل سبزی است چنانکہ بحر اسود آتش مائل سیاہی است (ارو) (۱) دیکھو آسمان - امیر بینائی نے تشبیہات آسمان بحر اخضر کا ذکر فرمایا ہے - مذکر - (۲) ایک خاص سمندر کا نام بحر اخضر ہے جس کی مشرق میں چین واقع ہے - مذکر -</p>
<p>بحر حمول اصطلاح - بقول بحر - وزن کہ در ہند تال گیند چنانکہ بحر شعر وزن شعر باشد</p>	<p>بحر اسود اصطلاح - بقول انند - بحوالہ</p>

<p>کہ در کہ ام مقام واقع است و معنی دوم و سوم کتا باشد کہ آب شمشیر الماس را ماند در جدا زمین باشد در آگینہ (اردو) ایک خاص سمندر کا نام بحر الماس ہے جس کے جزائر میں الماس کی کان افسوس ہے کہ اس کا مقام معلوم نہ ہو سکا (۲) تیغ - مؤثر (۳) دیکھو آگینہ -</p>	<p>دہا گوید کہ مرادف و بحر نغمہ کہ رمی آید مولف کہ مرکب اضافی است و تحقیق لفظ اصول بجائیش گذشت و حقیقت کامل این در سائل علم موسیقی مندرج (اردو) تال بقول آصفیہ - ہندی - اسم مؤثر - اصول نغمہ کے ضبط کرنے کے واسطے ہاتھ پر ہاتھ مارنا راہل لکھنؤ - مذکور ہوتے ہیں) آپا</p>
<p>بحر اندلس احتمال - بقول برہان و مؤید ہفت و اند در یابی است کہ شتی در اس کار نکند روز شنبہ بوقت غروب آفتاب کہ ساکن گردو تا دیگر بار طوفان شدن شتی از مناظرہ گذشتہ باشد</p>	<p>نہ سہر فرمایا ہے - ہندی - اسم مذکر - تال - تان علم موسیقی کا موضوع - ہندی و لہیتی کے اعتبار سے اس کے سات درجے ہیں جن کی تفصیل سروں میں لکھی گئی ہے -</p>
<p>مولف عرض کند کہ مرکب اضافی است کہ این بحر در اندلس واقع و حقیقت اندلس بجائیش گذشت و از جغرافیہ زمان حال تعریف بالامترک است و انقدر تحقیق کہ جزر و مد بسیار دارد (اردو) بحر و مندرجہ اندلس میں واقع ہے - مذکر -</p>	<p>اصطلاح - بقول ضمیمہ برہان ہفت (۱) دریابی است کہ در جزائر اس کان الماس است - صاحب مؤید بذکر معنی اول فرماید کہ تیغ و (۳) آگینہ را ہم گویند صاحب شمس مشفق با مؤید مولف عرض کند کہ عجیب نیست کہ بحر بحر الماس گفته باشند و جادارو کہ نظر بر معدن الماس باریں اسم و سوم شد اما محققین بالاصرارحت نکرند</p>
<p>اصطلاح - تحقیق معنی لفظی ہر دور (۱) بحر (الف) بحرینی پایاں (ب) بحر بیکراں</p>	<p>بحر الماس</p>

و بزرگ است (صاحب الف) اگرچہ طوفاً صوفیان عالم معنی کہ عالم ارواح باشد و بقول بعض عالم	و بزرگ است (صاحب الف) اگرچہ طوفاً
از ہر گداریست بر دریا سوار و دست و پا نمی کند (عبادت گاہ فرشتگان) (ارو) (الف و ب)	از ہر گداریست بر دریا سوار و دست و پا نمی کند
(۱) بہت بڑا سمند جس کی حد اور کنارہ نہ ہو (ج)	در جبری پائے صاحب جہاگیری در ملحقات
فرماید کہ (ج) (۲) کنایہ باشد از عالم ملکوت و جبروت (۲) عالم جبروت - بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر -	فرماید کہ (ج) (۲) کنایہ باشد از عالم ملکوت و جبروت
(انوری ب) (۳) حاکم و بریں آبگینہ گون عالم (اصطلاح تصوف میں خدای تعالیٰ کا مرتبہ چونکہ	(انوری ب) (۳) حاکم و بریں آبگینہ گون عالم
بگروہ اوزہ از ہر یکیان خندق باہر احبان برہان و جبروت کے معنی عظمت و بزرگی کے ہیں۔ واضح	بگروہ اوزہ از ہر یکیان خندق باہر احبان برہان و جبروت کے معنی عظمت و بزرگی کے ہیں۔ واضح
و جامع و ناصری در ملحقات) ہمیں معنی برابر سے عالم عظمت و جلال اسماء صفات الہی و مرتبہ	و جامع و ناصری در ملحقات) ہمیں معنی برابر سے عالم عظمت و جلال اسماء صفات الہی و مرتبہ
و حدت کو جو حقیقت محمدی و متعلق بہ ترتبہ صفات ہے	رج) بحر بیکران خندق نقل کردہ اندو
عالم جبروت کہتے ہیں (عالم ملکوت) بقول آصفیہ	شان خیر از کلام انوری نباشد کہ بر (گذشت
عربی - اسم مذکر - عالم فرشتگان - مگر صوفیوں کی	حیف است کہ بر معنی شعر غور نہ کردند از کلام انوری
اصطلاح میں عالم معنی جو عالم ارواح ہے بعض	محرر و ذکر بیکران) یعنی عالم ملکوت و جبروت پیداست
نزدیک عالم غیب (فرشتوں کی عبادت گاہ) -	موکلف عرض کند کہ بعض محققین (عالم جبروت)
اصطلاح - بقول جہاگیری در ضمیمہ -	اصطلاح تصوف گفتہ اند بمعنی مرتبہ صفات
نام دریا نیست - صاحب برہان گوید کہ دریائی است	تعالیٰ شانہ - مخفی مباد کہ جبروت بمعنی عظمت و بزرگی
در ترک ان منسوب بہ شہری کہ آنرا چگل می گویند	است از پنجاست کہ عالم عظمت و جلال اسماء
این را در ای غنیم ترک ان گفتہ و بقول صاحب	صفات الہی و مرتبہ وحدت عالم جبروت و جلال
در ایچہ و احب شمس بر دریا ای غنیم قانع موکلف	در عالم ملکوت) عالم فرشتگان باشد مگر اصطلاح

که مرکب اضافی است که بحر را بسوی کجیل مضاف
کرده اند و کجیل بقول برهان کبیر اول و ثانی نام شهر
از ترکستان که مردم آنجا لغایت خوش روی می باشند
و گل ولای و لجن را نیز گویند (اردو) بحر کجیل - مذکر
ایک خاص سمندر کا نام ہے جو شہر کجیل میں واقع ہے۔
بحر خضر اصطلاح - بقول بہار و بحر مراد
دریای آموداغل ہوتا ہے۔

معنی اول بحر خضر گذشت مؤلف عرض کند کہ
مرکب توصیفی است و خضر لغت عرب است
بالفتح بمعنی ہر چیز سبز (خواجہ جمال الدین سلمان)
بغیت فضای کبریات و تہذیب زریاض سبز
طارم و ازہر و قش جو بحر خضر از آونجہ صد ہزاریم
(اردو) و کجھو بحر خضر کے پہلے معنی۔
بحر دمان زیتق عمل اصطلاح - بقول
برهان و بحر و جامع و مویہ کنایہ از ابر است کہ
تقاطر کند صاحب ناصری در ملحقات گوید کہ
کنایہ از ابری کہ برف بار د و حکیم خاقانی (۵)
چون غن طلق است و طل بحر دمان زیتق عمل
خورشید در تصعید و حمل آتش در اعضا دشتہ آ

بحر خوارزم استعمال - بقول سروری در ریاست
کہ آب موی - انجاء شود - صاحب جہانگیری
در ملحقات بر نام دریائی (قانع صاحب برهان)
باتفاق قول سروری گوید کہ محیط آں صد فرسنگ
است و صاحب ہفت ہزارانش و بقول مویہ

مکولت عرض کند که شارح کلام خاقانی غنی	بنزدل روغن طلق طلق است و در یار و دمنده
محمد و او و علوی شاد و یادی و نقل مصرع اول و اد	از باد صبا مانند سیلاب در لرزه و بخارا و بالا برنده
عطف را از میان طلق و نقل بر سید اردو گوید که	است آفتاب در تصحید و حل است ای آنجا
طلق سنگی است سپید مطلق و خشنده که مشهور	در یار و بحر اترت تابش خود بر شکند و از هوا بر می
که طبق های آس از یکدیگر جدا می شود (ابرک)	گرداند و حل می کند ای ازاں ابر باران می بارد
و ازاں روغن بجکت کشند و آس در کمیابگری بکار آید	و برای تصحید و حل آتش در تن خود موجود دارد
و نیز دافع آتش است و سوخته نشود و نقل باران	حاصل بیت آنست که بسبب حرارت آفتاب از
قطره (و بقول بعضی شبنم) و بحر دمان در یار و دمنده	در یار و بخاری خیزد و چون در هوای رود با بر می شود
و زیب عمل پرورنده و تصحید بلندی گرفتن و در	و ازاں باران بهاری بار و مکولت عرض کند
اصطلاح کمیاب گران - سیلاب و جز آس در و کتوره	که اگر بقول محققین بالا از این اصطلاح کنایه ازاں
یا در و دیک مهر کرده در آتش نهند تا از کتوره	تغاطر کنند و گیریم - معنی شعر درست نمی شود و اگر
یا دیک زیرین بر آید و کتوره یا دیک زیرین بچند	بقول ناصری ابر برف بار گیریم در این صورت هم
و اینجا از تصحید بر آمدن ابر از دریا به هوا مراد است	لطافت معنی پیدا نمی شود - خیال ما این است
و خل گداخته شدن و آب گشتن چیزی بمحل اینجا	که از بحر دمان (که زیرین عمل صفت او است
از حل باران مراد است و از آتش گرمی آفتاب	کوه های برف مراد است نه ابر برف بارنده -
مراد است و درین بیت همه اسباب کمیابگری در	کوه های برف را (بحر دمان) ازین وجه گفتند که
و در معنی ابهام است و معنی شعر آنست که از قطرات	آبش مثل دریا روان می باشد و (زین عمل)

<p>ازینوچه گویند که از گرمی آفتاب آتش می برد - پس شاعر گوید که در حردمان زمین غل (یعنی کوه های برف) بجوں مارغون طلق است در حل و همچوں ظل یعنی مثل شبنم است در پرندگی و این نتیجه خورشید است که در حل و تصعید آتش در اعضائی خود دارد و دیگر هیچ (ارو) قطرے بر سانسے والا ابر - مذکر - بر بر سانسے والا ابر - مذکر - اور لمحات ہمارے سنوں کے پر ت کا پہاڑ - مذکر -</p>	<p>کنایہ باشد - سند این از مفید یعنی بر لفظ بحر گذشت مراد (بحر چیزی فتن) که بهای خودش گذشت (ارو) (۱) غوطہ مارنا - ڈوبنا (۲) تہ کو پہنچنا - بقول آصفیہ - کسی بات کے مغز کو پہنچنا حقیقت کو پہنچنا - اتہا کو پہنچنا - اصل مطلب دریافت کر لینا - منشار کو پہنچنا (دیکھو بحر چیز فتن) بحر زنگ استعمال - بقول ضمیمہ برہان دریای زنگبار است گویند کہ ہر کہ ازاں آب</p>
<p>بحر و اواں اصطلاح - بقول - بحر و اواں وغیاث - کشتی باشد مولف عرض کند کہ کشتی سند استعمال باشیم کہ محققین اہل زبان ازین اصطلاح ساکت اند - مرکب توصیفی است - و خلاف قیاس نیست (ارو) کشتی بقول آصفیہ فارسی - اسم مؤنث صحیح (کشتی) ناؤ - بیڑی - سفینہ - زورق -</p>	<p>بحر زنگ - استعمال - بقول - بحر زنگ - زنگبار کا دریا دریای عمیق و خطرناک مولف عرض کند کہ مرکب توصیفی و سیای زنگ با زعمق بسیار ظاہر شود کہ خطرناک است و ظاہر ترجمہ برآمد (ارو) عمیق سمندر خطرناک سمندر (مذکر) بحر ششعر اصطلاح - بقول بہار وزن شعر کہ معنی حقیقی است و (۲) بہتہ کاری رفتن - و این</p>

<p>در بحر شعرا شمی از لاف بہتر است و دست در حجت غیر شناور است و صاحب اند بر بحر گوید کہ تہا بہ معنی وزن شعر است بشاہت آنکہ بحر اصطلاح - بقول ضمیمہ کہ بران</p>	<p>نظم را ایتیس وزن میں سے ہر ایک وزن کو بحر کہتے ہیں۔</p>
<p>(۱) دریای است عمیق کہ در اس لولوی باشد (۲) نام قصبہ ایست بر کنار دریا کہ آنرا استخار ہم گویند (۳) کنایہ از جہنم ہم - صاحب مؤید بر ذکر معنی اول و دوم قانع و استخار را - صخار نوشتہ - صاحب گوید کہ بضم عین جہلہ و فتح میم دریای محیط و بحر اعظم گویند و نام شہری بر کنارہ دریای صاحب ہفت ذکر معنی اول و دوم کردہ - صاحب اغیاث بحر کشف بر عثمان گوید کہ بالضم نام شہر ایست در بین بر کنارہ بحر اعظم یعنی دریای محیط - لہذا دریای اعظم را بدان نسبت کردہ دریای عثمان گویند و صاحب منتخب بر عثمان فرماید کہ بالضم نام شہری بہ مین و بالفتح و تشدید میم شہر ایست بہ شام - صاحب منتہی الاربع صخار گوید کہ شہر ایست بر لب عثمان مقصود از عثمان غیر از بحر عثمان نباشد یعنی عثمان را بجا بحر عثمان</p>	<p>دریاشتہل است بر انواع جواہر و نباتات و حیوانات بحر عروض نیز شتمل است بر انواع شعرا یا ہجیانہ کسی در دریا افتد حیران و سرگردان می شود بچنین کسی کہ در بحر اشعار افتد بحیث تغییراتی کہ در ارکان واقع است متحیری شود کہ این چہ نتیجہ است و چہ وزن دارد و فرماید کہ عدد بحر شعر نوزدہ است طویل - مدید - بسیط - وافر - کامل - ہزج - رجز رمل - منسرح - مضارع - مقتضب - مجتث - سریع - جدید - قریب - خفیف - مشاکل - متقارب و متدارک مولف عرض کند کہ معنی لفظی این دریای شعر است کہ از گوہر ہفت پیرامی شود و کنایہ از بحر مخصوص و معروف کہ حقیقت آن در کتب عروض مذکور دارد و بحر بقول اصنیۃ اسم مؤنث - وزن شعر مجازاً</p>

<p>گرفتہ مؤلف عرض کند مرکب اضافی است و محیطی را نام است کہ بر کنارہ عثمان واقع و معنی دو غلط است کہ عثمان را بحر عثمان نوشت و ہذا معنی سوم طالب سند استمال باشیم و اگر بدست آید تو انیم عرض کرد کہ استعارہ ایست نہ کنایہ۔ فتائل تسلیح</p>	<p>بافتہ ابرسفید و نام شمشیر جعفر طیار رضی اللہ تعالیٰ عنہ و بالقسم ز کام پس مرکب اضافی است یعنی ہذا بحر بسوی اربعینی بحر می کہ مثل ابرسفید است۔ (اردو) بحر غمام۔ مذکر۔ اُس سمندر کا نام ہے جو کا شغریں واقع ہے۔</p>
<p>بحر آدم مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر سخن گفتن مؤلف عرض کند کہ ما سند در کلام ظہوری یافتہ ایم (۵) حدیث فاروقی سے اوہ ہمارے زبان بحر گل و نسترن بنی آید (اردو) بات کرنا۔ (الف) بحر افنی باشد مقولہ بقول و ہر تہ و بحر</p>	<p>صاحب برہان است کہ صحار را استخار نوشت (اردو) بحر عثمان۔ مذکر۔ ایک بڑے سمندر کا نام جو کنارہ عثمان پر واقع ہے اور عثمان ایک شہر کا نام ہے جس کو عربی میں صحار بھی کہتے ہیں جوین میں واقع ہے (۲) عثمان۔ مذکر۔ ایک قبیلہ کا نام ہے جوین میں واقع ہے جس کے سمندر کو بحر عثمان کہتے ہیں (۳) آنکھ۔ مؤنث۔ امیر مینا</p>
<p>سخن افنی شنود۔ صاحب تذکرہ گوید کہ تاریخ عاودہ و ہجرت منہی باشد) ای حرف منہی شنود۔ بہار ذکر (بحر من منہی باشد) کردہ گوید کہ ای حرف مرانی شنود۔ مؤلف عرض کند کہ صاحب بحر ذکر مصدر (ج) بحر کسی بودن بمعنی سخن آویند</p>	<p>نہ تشبہات چشم عاشق میں دریا کا ذکر فرمایا ہے بحر غمام اصطلاح۔ بقول برہان و بحر و ہفت وانند دریای کا شغراست گویند۔ اگر کسی سنگی درال انداز و طوفان شود ہشتا بہ کہ ہم ہلاک نزد باشد مؤلف عرض کند کہ غمام بقول منتخب</p>
<p>کردہ و (الف) مشتق ہمین مصدر اصطلاحی و مقولہ خاص نیست (اردو) (الف) اوس کی بات</p>	<p></p>

(اردو)

نہیں سنتا۔ توجہ نہیں کرتا ہے جب کسی کی بات
سنتا۔ ماننا۔ توجہ کرنا۔

بحرف گوش نہاد | مصدر اصطلاحی

سخن کسی را توجہ شنیدن (ظہوری ۵) پیرا بحر
ظہوری نمی نوی گوشتی بگفت گوئی کہ خاموش کرده
مارا (اردو) کان لگا کر سنتا۔ بقول آصفیہ۔

متوجہ ہو کر سنتا۔ غور و توجہ سے سننا۔ دھیان
دیکر سننا۔ (ظفر ۵) نہ رد کو میرے غواروں کو
میرا حال تھے سے لگا کر کان سن لو تم وہ کیا
کہتے ہیں کہنے دو؟

بحرفی بند است | مقولہ۔ بقول بحرے

بحرفی در بند است | بامرہل موقوف است

دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نہ کرده است

کہ سند استعمال پیش نہ شد مؤلف عرض کند کہ

خلاف قیاس نہت۔ یعنی فلاسیان می گفتند کہ

کارما بحر شمانہ است (یا در بند است) ہیں

باشارہ شمانشیش کارماں شود کہ معاصرین عجم

زبان ندارند۔ مشتاق سند باشیم (اردو) آپ کے

ایک اشارہ پر ہماری کار براری موقوف ہے۔

بحر قطاس | اصطلاح۔ بقول مؤید نام دریا

قطاس دریاں باشند و آں گاہیست کہ دم آں را بگرد
اسپان و بر سر علم بندند و فرماید کہ در فہرنگی نوشتہ کہ

گاہیست کہ در کوہ ہای ختانی باشد مؤلف

عرض کند کہ محققین فارسی زبان ازین ساکت

وند استعمال پیش نہ شد۔ صاحب غیاث فرما

کہ قطاس بضم اول و سین مہملہ معرب۔ قوتاس

لفظ ترکی است بمعنی موی دم گا و کوہی کہ آں را

کجا گویند و صاحب برہان فرماید کہ قطاس

بلنت رومی گاہیست بحرفی کہ دم اورا بگرد

اسپان و بر سر ہای علم بندند و بقول بعض در

کوہ ہای ختانی باشد (انتہی) مؤلف عرض کند

کہ اگر ایں گا و را از حیوانات بحر تسلیم کنیم (بحر قطا)

مرگ اضافی باشد یعنی بحرفی کہ دریاں قطاس

بحث کمال قطاس بجایش کنیم (اردو) بحر قطا۔

<p>مذکر۔ ایک خاص سمندر کا نام ہے جس میں فارسین زہدان کمان فاصلہ راگفتند کہ میان دو کمان بہم رسد (ارو) فارسوں نے اُس فاصلہ کو (بحر کمان) کہا ہے جو کمان یکپنچے پرزہ اور کمان کے درمیان پیدا ہو۔ مذکر۔</p>	<p>مذکر۔ ایک خاص سمندر کا نام ہے جس میں دریائی گائے ہوتی ہے۔</p> <p>بحر کمان اصطلاح۔ بقول وارسہ و بہار فاصلہ کہ بد کشیدن کمان میان زہ و</p>
<p>بحر گان اصطلاح۔ بقول انند بھو الہ فرہنگ فرنگ ملاح کشتی بان را گویند حیثیت از صاحب بحر کہ امین اصطلاح را گذاشت۔</p>	<p>کمان بہم رسد (صائب ۵) نیرت ممکن تیر در بحر کماں نگر کند و چون حضور دل بر زیر آسما پیدا شود و زولہ ۵) با قامت خم حلقہ یکوش</p>
<p>خلاف قیاس نیست کہ گان بقول برہان چل و آخر کلمہ آید افادہ معنی لائق و سزاوار و پیوستگی</p>	<p>در دل باش و در بحر کمان روی مگرواں ز نشا و زولہ ۵) عمر را قامت خم باز ندارد ز شتاب تیر را بال و بر از بحر کماں تر نہ شود (میرزا معزظفر</p>
<p>بحر است۔ ملاح کشتی بان باشد و این کنایہ لطیف۔ معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) ملاح۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ ناخدا۔</p>	<p>۵) چراہر لحظہ طوفانی سازد کشتی دل را و کشتی چوں پنجہ سیمین نہاں بحر کماں دارد و ز لائق و زولہ ۵) ایچو ماہی بدل خاک طپد و در</p>
<p>نا و چلانے والا۔ کشتی بان۔ کہیوٹا۔ مانجی۔ مانجی</p> <p>بحر گوہر خیز اصطلاح۔ بحری و ساحلی کہ</p>	<p>خضم و ہر خدنگی کہ شد از بحر کمان تو جدا و عرض کند کہ مرگب اضافی است و فاصلہ میان دو کمان را بحر گفتن جزین نباشد کہ لغت عربی</p>
<p>و راں صدف گوہر پیدا شود۔ مرگب تو صیفی و گوہر خیز اسم فاعل ترکیبی است (صائب ۵)</p>	<p>بمعنی زہدان ہم آمدہ رکذ افی المنتخب) پس</p>

خاشی دریو گفت و گو خس و فاشاک اوست از
پاک کن از خار و خس این بحر کوہر خیز راؤ (ارو) کنا یہ از آسمان است مؤلف عرض کند کہ
بحر کوہر خیز فارسی ترکیب سے کہہ سکتے ہیں وہ آسمان را بی ستون گویند و معلق بودنش از نظر
سمند جس میں موتی پیدا ہوں۔ مذکر۔ ثابت پس کنا یہ لطیف است بہ مرکب توصیفی

بحر محیط | اصطلاح۔ بقول بحر دا، نام دریائی (ارو) دیکھو آسمان۔

دوم (۲) کنا یہ از آسمان صاحب انند بذر معنی دوم **بحر نغمہ** | اصطلاح۔ بقول بحر بہار و انند
نسبت معنی اول گوید کہ دریائی است بے منتہا مراد بحر اصول کہ گذشت مؤلف عرض کند
در مغرب صاحب مویا این ہر دو معنی را بذیل نشان کہ مرکب اضافی است و موافق قیاس بحر نغمہ
عرب آورده و صاحب شمس ہم زبانش (انوری) بر زبان دارند (ارو) بحر نغمہ کہہ سکتے ہیں۔
مجددین ابو الحسن عمرانی آنکہ بجز اول و دیکھو بحر اصول۔

بحر محیط | اصطلاح۔ بقول شمس معنی **بحر ننگ** | اصطلاح۔ بقول شمس معنی
کہ بہر دو معنی مرکب توصیفی است و وجہ کنا یہ تیغ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر ایں نکرد
معنی دوم ہمین است کہ آسمان عالم را احاطہ مؤلف عرض کند کہ قلب اضافت ننگ
کرده است (ارو) را، بحر محیط۔ مذکر۔ ایک باشد اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد
در یک بے کنار ہے جو مغرب میں واقع ہے۔ کہ استعارہ ایست۔ خیال ما این است کہ
(۲) دیکھو آسمان۔ بحر ننگ آشار کہ بہ بہن معنی می آید بدست
درازی کاتب شمس (بحر ننگ) شد (ارو)

بحر معلق | اصطلاح۔ بقول بحر و غیاث

اصطلاح - بقول برہان	بحری قطاس	تینج مروتھ - دیکھو آئینہ دست -
اصطلاح - الف و ہفت و ائند بضم قاف - گاوی است	الف - بحر ننگ اتار	
بحری کہ دُم آنرا گردن اسپاں و بر سر علم بند	بقول برہان و (ب) بحر ننگ آسا	
و بقول بعض گاوی کہ در کوه ہای خطامی باشد	بحر و ہفت و رجا گیری و ضمیمہ (کنایہ از شمشیر)	
صاحب جامع بہین را بحر قطن (نوشتہ -	و (ب) بقول بحر و برہان و ہفت مرادش -	
مؤلف عرض کند کہ غلطی نقل نگار مطبع	ناصری ہم در ملحقات ذکر این کردہ مؤلف	
بیش نیست کہ سین مہلہ را نون نوشتہ و ما	عرض کند کہ ہر دو مرکب توصیفی است معنی	
قطاس را بر بحر قطاس) بیان کردہ ایم و	لفظی این بحر کہ بہجہ ننگ می خورد - کنایہ لطیف	
این قلب اضافت قطاس بحر است پس	است - نظر بر آبداری و خوشواریش (اردو)	
آنا نکہ گا و خطائی را گفتہ اند غور بر ماخذ نکردہ اند	تینج - مروتھ - دیکھو آئینہ دست - زبان دانان	
(اردو) وہ گاہے جو بحر قطاس میں پیدا ہوتا	اردو نے بھی تینج کو بحر اور ننگ تشبیہ دی ہے -	
ہے جس کے دُم کو گھوڑوں کی گردن اور علم	بحر وسیع اصطلاح - بقول (بہا گیری	
لیکھاتے ہیں - مروتھ -	در ملحقات) و بقول برہان و جامع و مویذ و بحر	
بحرین وارستہ و بہار گوید کہ (۱) نام شہر	ہفت (۱) کنایہ از فلک و (۲) کنایہ از دست	
و (۲) نام دودریای روم و فارس کہ با ہم	مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است	
جمع شدہ اند (پیلی کاشی ۵) اشک فشان	و موافق قیاس و کنایہ لطیف (اردو) (۱)	
آں گہر بی بہا بغیرت بحرین شدش دیدہ ہاژ	دیکھو آسمان (۲) سخی کا ہاتھ - مذکر -	

<p>صاحب تحقیق الاصطلاحات نسبت معنی اول فرماید کہ نام بندر لیسٹ کہ مر وارید در دریای محاذ آں پیدامی شود و در اقصای ممالک از انجا می برند (منہ ۵) ازد و چشم تر من اشک بدر می آید و بطریق کہ ز بحرین گہری آید و مولف عرض کند کہ وجہ تسمیہ بالا درست است۔ صاحب گوید کہ وعدہ گاہ ملاقات ہتر موسی و ہتر خضر و الیاس علیہم السلام ہما انجاست (ارو ۱) بحرین ایک شہر کا نام ہے (نکد ۲) دریائے روم فارس کو بھی بحرین کہتے ہیں۔ مذکر۔</p>	<p>صاحب تحقیق الاصطلاحات نسبت معنی اول فرماید کہ نام بندر لیسٹ کہ مر وارید در دریای محاذ آں پیدامی شود و در اقصای ممالک از انجا می برند (منہ ۵) ازد و چشم تر من اشک بدر می آید و بطریق کہ ز بحرین گہری آید و مولف عرض کند کہ وجہ تسمیہ بالا درست است۔ صاحب گوید کہ وعدہ گاہ ملاقات ہتر موسی و ہتر خضر و الیاس علیہم السلام ہما انجاست (ارو ۱) بحرین ایک شہر کا نام ہے (نکد ۲) دریائے روم فارس کو بھی بحرین کہتے ہیں۔ مذکر۔</p>
<p>بسیار پیوستن مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر وفات یافتن صاحب اندام بجالہ فرنگ ذکر این کردہ۔ موافق قیاس است و بر زبان معاصرین عجم مستعمل (ارو) مرنا۔</p>	<p>بسیار پیوستن مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر وفات یافتن صاحب اندام بجالہ فرنگ ذکر این کردہ۔ موافق قیاس است و بر زبان معاصرین عجم مستعمل (ارو) مرنا۔</p>
<p>بسیار رفتن بقول برہان۔ بکسر اول و ضم ثانی و فتح قاف و سکون دال یعنی قواف کند صاحب ہفت و اندن نقاش برداشتہ اند مولف عرض کہ قواف بقول منتجب بر آمدن با و از سینہ و بر آمدن روح یا نزدیک شدن بہ بر آمدن صاحب غیاث صراحت مزید فرماید کہ با و از سینہ بر آمدن باشد کہ از قعر معدہ صعود می کند</p>	<p>بسیار رفتن مصدر اصطلاحی۔ بقول خان آرزو در چراغ مہتبر دانستن (تاثر ۵) آں قدر ہا کہ سپرد است بخو دشمن لعین و غیر خود را عجیب نیست نگیر و بحساب و صاحب بحر فرماید کہ معتبر داشتن و در شمار آوردن (۲) مواخذہ کردن (دولہ ۵) ناز تخیل کند انکہ بهاشوق شب و روز و نیز چہ حساب است کہ ہرگز</p>

بطرف فوق و آں را بفارسی کہکبک گویند و در
ہندی بچکی و ہنگ بضم اول بر وزن تفک
و کسر اول ہم بقول برہان یعنی کچہ کہ بہن کلوا باشد
و ترجمہ آں در عربی فواق و ہم آو کچہ را بمعنی
فواق آورده و کہہ بضم اول و فتح ثانی ہم ہمین
معنی می آید پس فارسیان کہہ را کہکبک کردند
بہ تخفیف ہای ہوز آخرہ و پس ازاں ہای ہوز
را بہ حای حقی بدل کردند چنانکہ (نہادند) و
(نوح آورد) صاحب قانون دستگیری فرما
کہ در عربی ہم ہمین قسم تبدل راہ یا بد چنانکہ
(دوہ آگ) را (خٹاک) کردند پس لہذاں کا عربی بقا
بدل شد چنانکہ کند و قند و امین تصرفات
از فیضان صحبت عربان است کہ در عجم اتقا
کردند۔ حق تبدل کہکبک است بمعنی فواق
و اسم مصدر حقیقین بمعنی فواق کردن کہ
مصدر رست جعلی بقا عدہ مقتنین فارسی زبان
و حقد مضارع آں و بحقد مزید علیہ آں بزبان

مؤخرہ در اولش بمعنی فواق کند۔ اعراب
بیان کردہ محققین بالاتامید خیال مای کند۔
مصدر حقیقین متروک و محققین مصدر
ازاں ساکت یعنی آں را ترک کردہ اند و
وجود مضارعش این مصدر را از صفحات
خیال مخونی کند (اردو) ہچکیاں لینا۔ بقول
آصفیہ فواق گرفتن کا ترجمہ۔ کثرت گریہ
خواہ شدت زاری سے سانس روک روک
لینا۔ عالم نزع میں سانس اکھڑنے لگنا۔
یہ ترجمہ ہے (حقیقین) کا۔ اور اُسی مصدر
کا مضارع (ہچکیاں لیوے) ترجمہ ہے اس
فارسی لفظ کا جو زیر بحث ہے۔

(۱۲۷۹) **بحق و اصل شدن** مصدر مطلب
کنایہ باشد از وصل حق و مردن (صائب
۵) سوش با جارب و در سواخ نتوانست
رفت از خواجہ با چند میں علائق چوں بحق
و اصل شود (اردو) حق سے وصل ہونا۔

<p>بحکم بقول انند بجوالہ فرہنگ فرہنگ بمعنی (۱) بمقتضای (سعدی شیرازی ۵) کہ علم کے مطابق۔</p>	<p>یا بلحاظ ضرورت یہ کام کرنا چاہیے (۲) حکم کر۔</p>
<p>بحکم دولت استعمال۔ بقول صاحب زوزنا بجوالہ سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار بحکم سرکار مؤلف عرض کند کہ متعلق بمعنی دوم (بحکم) است کہ گذشت و مقصود از سرکار حاکم وقت و ملک باشد (اردو) سرکار کے حکم سے۔</p>	<p>فردا بہ یک اجل در رسد و بحکم ضرورت زباں در کشتی و مؤلف عرض کند کہ (۲) بمعنی حقیقی یعنی ترجمہ باذن و بفرمان یعنی موافق حکم از حکم (اردو) (۱) بمقتضای تفسیر بلحاظ۔ اردو میں مستعمل ہے جیسے یا بمقتضای ضرورت</p>

بحل بقول ضمیمہ برہان بکسر اول و ثانی بمعنی بخشایش و عفو باشد۔ خان آرزو در
 چراغ ہدایت فرماید کہ بکسر اول و فتح دوم خطاست چرا کہ بادل و غافل قافیہ کردہ اند
 پس صحیح بکسر دوم است۔ بہار گوید کہ بکسر اول و فتح دوم بخشیدن خون است و جزا
 و بالفظ کردن مستعمل۔ صاحب مؤید بجوالہ لسان الشعر ذکر این کردہ گوید کہ بکسر تین عفو
 باشد و بس۔ صاحبان انند و غیاث گویند کہ چون در فارسی حامی حطّی نیامدہ ظاہر الفظ عربی باشد
 و حالانکہ در لغات معتبرہ عربی مثل صراح و قاموس و منتخب و غیرہ مادہ بحل بھیج معنی نیامدہ
 ازین معلوم شد کہ در اصل بہل بودہ باشد بفتح اول و کسر ہای ہوز صینہ صفت مشبہ بمعنی
 ترک کردہ شدہ و میرا گذشتہ شدہ و مجازاً بمعنی معاف شتم۔ ماخوذ از بہل بفتح کہ مصدر
 عربست بمعنی ترک کردن و گذاشتن بمراد کن افی الصواح و القاموس پس از غلطی کا تبان
 قدیم و از عدم التفات اہل تعلم و تعلیم بجای حطّی شہرت گرفت یا آنکہ در اصل بہل بکسر تین

حینه امر از لیدن بمعنی گذاشتن که در بعضی محل بمعنی اسم مفعول واقع می شود چنانکه گزین که
 حینه امر است بمعنی اسم مفعول مستعمل می شود. پس بهر تقدیر به های هتوز درست می باشد
 مگر آنکه بودین های حطی با بدل باشد چنانکه در چیز و حال که در اصل هتوز و آل بوده لیکن
 این قسم دعوی ابدال خالی از ضعف نمی ناید و می تواند که بحال به فتحین و تشدید است بمعنی
 بحال شدن چه بای موصوفه مفتوحه بر ای ظرفیت یا معیت باشد بقاعده فارسی و حل بالفتح
 و تشدید لام مصدر عربی است بمعنی حلال شدن چنانکه در منتخب است و فرماید که سروری که
 شارح گلستان است بعر بنی هین توجیه آخر اختیار کرده مؤلف عرض کند که تحقیق ما این است
 که اصل این قتل است لغت عرب بمعنی حلال که حاصل بالمصدر باشد و تصرف فارسیان
 است که به تخفیف خوانند و فتح اول را به کسر و بدل کردند و موصوفه زائد در اولش آورد و
 مغزس کردند و بمعنی حلال مستعمل شد و عفو مجاز آن و اگر این را ما خود از لغت عرب (بهم) گرفته
 قاعده تبدیل های هتوز به های حطی جاری کنیم هم درست می شود که این قسم تبدیل در فارسی
 زبان راه یافته چنانکه صراحت آن بر لفظ حقه کرده ایم ولیکن توجیه اول بهتر است از آخر
 و همین قتل - اسم مصدر (لیدن) قرار می باید. بقاعده تبدیل مذکور که بجای خودش می آید -
 آفرین بر خان آرزو که بر کسر و فتح حرف دوم تحقیق را ختم کرد و از چهار غایت است رهنما
 تحقیق پسندال شده. و ای بر صاحبان غیاث دانند که این را از امر حاضر مصدر لیدن
 گرفته می فرمایند که بمعنی اسم مفعول می آید چنانکه گزین و می دانند که معنی اسم فاعل مفعول
 از امر حاضر پیدا نمی شود الا به ترکیب آن با لفظی که همین مرکب - اسم فاعل و مفعول ترکیبی

نام دارد و آنچه قیاس بغلطی کتابت کرده اند خیال سطحی است و گیر هیچ - آنچه بہار استعمال این با کردن مخصوص کند از ملحقات این کہ می آید - باقی نماند (ارود) معاف - در گرد - عفو - بخشایش - حلال -

بجمل ساختن	استعمال - صاحب اصنی	بجمل کردن	استعمال - صاحب اصنی از بنی
از منی ساکت مؤلف گوید کہ حلال کردن و	روا ساختن و ناقابل مواخذہ قرار دادن است	ساکت مؤلف عرض کند کہ مراد بجمل ساختن	کہ گذشت (شریف تبریزی) خون و علم خود
(حزین) فقیری اسن و آفت ہاست و دست	دستگاہی را بوجمل سازد بمردم فلس ماہی	کردم حلال بجاں ز تنم بردی و کردم بجمل تو	(ظہوری) بیوفا یا نہ ریخت خون مرا
خون ماہی را بوجمل قرار دینا ناقصا	مواخذہ قرار دینا -	بجملش کردم ارپشیمان نیست (ارود)	دیکھو بجمل ساختن -

بحیرا بقول برہان و جامع بر وزن نصیر نام راہبی و زاہدی است نصرانی و قصہ شناسان
او بینبر آخر الزمان را در تاریخ ہست - صاحب اند این را نعت عربی گفتہ نمیدانیم کہ
محققین بالا چرا این نعت را در لغات فارسی جا داده اند (ارود) بحیرا ایک راہب
اور زاہد نصرانی کا نام ہے جس نے بینبر آخر الزمان علیہ الصلوٰۃ والسلام کو پہنچا نا تھا - مذکور

موحدہ باخامی شخند

بخار بقول جہانگیری با اول مضموم را، علم و فضل باشد (فرخی) فخر کند روزگار
تو ہتوریزان کا اصل بزرگی توئی و اصل بخاری بوجمل صاحبان جامع و رشیدی و برہان و سران و نام

ذکر لیں کر وہ اندہا رگوید کہ (۲) بالضم معروف است و این عربی است و بجز (۳) برابر اطلاق کنند۔ صاحب غیاث فرماید کہ بخار یعنی علم غیر از لطائف در کتب دیگر بنظر نیامده مکتوفت عرض کند کہ اگر بنین بنظر نیاید و اگر بینند۔ نظر کشاید بالجمہ بمعنی اول اسم جامع فارسی زبان و انیم و بمعنی دوم لغت عرب است بقول منتخب بالضم تخی کہ از چیزی نمناک و گرم برآید نسبت معنی سوم طالب سند استعمال باشیم کہ غیر از بہار دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد (اردو) (۱) علم۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ دانش۔ دانائی۔ واقفیت۔ گیان۔ خبر۔ آگاہی۔ کسی فن خاص کی ماہیت سے واقفیت ہونا۔ (۲) بخار۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ وہ حرارت جو کسی تریا گرم چیز سے نکلے۔ (۳) دیکھو ابر۔

<p>بخارا بقول برہان بضم اول بروزن ملدا شہر ہست مشہور از ماوراء النہر و مشتق از بخار است بہستی بسیار علم و چون در ان شہر علما و فضلا بسیار بودہ اند بنا برین بدین نام موسوم شدہ صاحب رشیدی فرماید کہ ماخوذ از بخار و تخی الف زائدہ بسیار بود صاحب ناہری بذکر وجہ تسمیہ بالا فرماید کہ آنرا بخار امی شریف ہم گویند یا زردہ دروازہ و دہ صد در کسے بزرگ و کوچک ہفت مسجد جامع بزرگ و چہل گرما بہرہ و صد و پنجاہ</p>	<p>سرای تجارت دار دود و رہہ ایک آں شہر کہ فی ہنگ و یک دروازہ روی بہ غرب دارد و گرہ دار گردن چہار دہ ہزار و سیصد و ہفتاد و دو قدم تخمین آمدہ و فاصلہ سمرقند و بخار ابسافت سہی و شت فرنگ و طول بخار ایک ماہ راہ و سمرقند قدر از انجا کوچک تر است۔ در توران بزرگ تر آن بلاد است۔ اما در ترکستان شہر از ان مہتر بسیار است۔ صاحب متوید گوید کہ در عالم خلئی ازہ نیکو تر جای کمر بود و آنرا قبۃ الاسلام نیز گویند</p>
---	---

<p>بخارات - مذکر۔</p>	<p>چرا کہ معادن و مسکن کلام فقہ است حافظ شیرازی</p>
<p>بخار بر آوردن [ر مصدر اصطلاحی]۔</p>	<p>۵) اگر آس ترک شیرازی بدست آوردن با</p>
<p>پیروں آوردن بخار باشد و پیروں آوردن</p>	<p>بخال ہندویش بختم سمرقند و بخار را با مکر مولوی</p>
<p>بخار دل (انوری ۵) گرمی و تیزی آس شیر</p>	<p>۵) آس بخار آمدن دانش بود و پو پس بخار</p>
<p>ہمانا کہ مراکز بر سر و مغز تو گوئی کہ بر آورد بخار</p>	<p>ہر کہ آتش بود و پو رولہ ۵) ای بخار دانش افزا</p>
<p>(اردو) بخار نکالنا۔ بقول آصفیہ۔ دل کا</p>	<p>بودہ پو یک از سن عقل و دین بر بودہ پو</p>
<p>چوش نکالنا۔ کہ ورت نکالنا۔ بخار نکالنا۔</p>	<p>عرض کند کہ از بخار مشتق نیست۔ چنانکہ صاحب</p>
<p>غصہ اتارنا۔ پیونکان۔ رنج نکالنا۔</p>	<p>برہان گفتہ و از بخار ماخوذ نیست چنانکہ صاحب</p>
<p>بخار و خانی [اصطلاح۔ مرکب توصیفی]</p>	<p>رشیدی آورده بلکہ مرکب است از بخار و الف آخر</p>
<p>بخارات معدنی را گویند کہ سبب زلزله زمین</p>	<p>کہ بمعنی بسیار آمدہ (اردو) بخار۔ اسم مذکر۔ ایک</p>
<p>است (انوری ۵) زہیم او ہمہ شب استخوان</p>	<p>مشہور شہر کا نام جو ماوراء النہر سے مشہور ہے</p>
<p>دشمن بہت پو چو از بخار و خانی زمین کہ زلزلا</p>	<p>اور توران میں واقع۔</p>
<p>(اردو) زمین کے وہ بخارات جو زلزله کے</p>	<p>بخارات معدنی [اصطلاح۔ بقول رہنما</p>
<p>باعث ہوتے ہیں۔ مذکر۔</p>	<p>بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار بخار باو خا</p>
<p>بخار گاز [اصطلاح۔ بقول صاحب رہنما</p>	<p>کہ بہت را گویند و صاحب بول چال گوید کہ بخا</p>
<p>بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار۔ گیا</p>	<p>کہ بہت را نام است مؤلف عرض کند کہ</p>
<p>و گیا س۔ نفت انگلیسی است بخاری را گویند</p>	<p>مرکب توصیفی است (اردو) گندہک کے</p>

رقیق و سیال و مثل ہوا سبک ترین می باشد از گریبان صبح باغ ارم تو بہار بذر کنی اول
و چون سرد شود آب گردد۔ مرکب اضافی است گوید کہ (۲) بمعنی علم و فضل و ازین مرکب
بترکیب لغت انگلیسی بعد تبدیل کہ گیاس را است بخارا و هذا هو الحق۔ صاحب اند
گاز کردند بحدف تحتانی و تبدیل سین مہملہ بزا نقلش نگار د و ذوق تحقیق ندارد و مؤلف
ہوڑ۔ چنانکہ سماروغ و زماروغ پس این ہوڑ
باشد۔ و گاز بہ بمعنی در لغات فرس نیامدہ پس نمیدانیم کہ بہار این را با وجودیانی نسبت
(ارو) گیاس۔ مذکر۔ ایک رقیق۔ سیال در آخرش چطور۔ مرادش گفت و بخارا چنان
مادہ جو بشکل ہوا نہایت ہلکا ہوتا ہے۔ اور متعلق باین کرد۔ وای بر صاحب اند کہ
جو سرد ہونے کے بعد پانی بجاتا ہے۔ چرکار بہ تحقیق نبرد و ہوا الباطل۔ حاصل
بخاری اصطلاح۔ بقول و ارستہ ہوڑ اینست کہ اگر سنی دوم این منسوب بہ بخارا
(۱) در بلا دسر دسیر طاقی سر کشادہ در دیوار خانہ گیریم درست باشد و بخاری بمعنی علم و فضل
سازند و آتش در آن پر کنند تا خانہ گرم باشد اصلاً نیست و (۳) بمعنی دیکدان و صراحت
(شفیع اثر ۵) لشکر دی را بکوی اہل دنیا این بر بخاریہامی آید (ارو) (۱) چہنی۔
بار نیست کہ کز بخاری ہست نارین قلعہا دکن میں اوس محراب دیواری کا نام ہے
در ہر مکان تو (باقراکاشی ۵) در بخاری مرغ جس میں موسم سرما میں آگ رکھتے ہیں اور اسکے
و برکت بام می تو روزگار برف دیاراں یاد باد بخارات کا منفذ جھت میں ہوتا ہے۔ اور
(سجراکاشی ۵) باخوڑ بخاری تو بر شک و اسی محراب میں سے آہنی سیخیں تمام دیوار و

<p>پھیلانی جاتی جس جن سے سارا مکان گرم رہتا پس معنی این چطور واحد باشند و معلوم می شود ہے۔ امیر پنائی نے اس کو (آتشخانہ) فرمایا کہ ماصریں عجم دگیدان را ہم بخاری گفته اند مذکر۔ دیکھو آتشخانہ۔ جس کے اردو ترجمہ کے ذیل میں اس کا مفصل بیان ہے (۲) بخاری بخاری کا رہنے والا (۳) چوٹھا۔ بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر۔ دگیدان۔ آتشدان۔</p>	<p>بخاری عمارت اصطلاح۔ قلب</p>
<p>بخاطر آوردن استعمال۔ بقول انند بحوالہ فرہنگ فرنگ پیدا آوردن و بنیال آوردن و یاد کردن مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این بدل آوردن است و در محاورہ فارسیان کہ تصدیقش ماصریں عجم ہم می کنند بمعنی متذکرہ بالا (اردو) یاد کرنا۔</p>	<p>بخاری عمارت اصطلاح۔ بقول روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار بمعنی دگیدان مؤلف عرض کند کہ مؤلف روزنامہ در عرضا معنی بے التفاتیہا بکار بردہ و غور نکردہ ازین اصطلاح پیدا است کہ کلمہ ہا ہر اسی جمع باشند</p>
<p>بخاطر داشتن استعمال۔ ورنیال داشتن و یاد داشتن۔ صاحب رہنا ذکر ماضی مطلق این کردہ فرماید کہ بخاطر داشتن آں آیام را (اردو) یعنی آں زمانہ را در خیال داشت (اردو) اصطلاح پیدا است کہ کلمہ ہا ہر اسی جمع باشند</p>	<p>بخاری عمارت اصطلاح۔ بقول روزنامہ بحوالہ سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار بمعنی دگیدان مؤلف عرض کند کہ مؤلف روزنامہ در عرضا معنی بے التفاتیہا بکار بردہ و غور نکردہ ازین اصطلاح پیدا است کہ کلمہ ہا ہر اسی جمع باشند</p>

بنخاطر فلاں

اصطلاح - بقول انند۔ ای

برای خاطر فلاں مؤلف عرض کند کہ مقصودش

جزین نہ شد کہ بجاظ خاطر فلاں و بدلجوی فلاں

(علی خراسانی ۵) ازین کہ شہرہ ام بنم افسانہ

گوش کن بیک حرف من بنخاطر دیوانہ گوش کن بیک

دارو) خاطر سے پاس و لحاظ سے جیسے تہا

خاطر یا تہاری خاطر سے یہ کام کروں گا حساب

آصفیہ نے (خاطر) پر فرمایا ہے۔ مرضی۔ خوشی۔

پاس۔ لحاظ۔ جیسے تہاری خاطر۔

بنخاطر گزار کردن

مصدر اصطلاحی۔

گذشتن بنخاطر باشد (ظہوری ۵) زیادین شود

آلودہ خاطرش ترسم ببنخاطرش بکنم گر گزارمفت

نست ببنخاطرش گزارنا۔ دل میں

خیال آنا۔

بنخاک افگندن

مصدر اصطلاحی۔

بقول برہان و بحر و جامع و انند و ہفت (۱) کنایہ

از مظلوم و خوار و ظلم کردن و بخواری و زاری

افگندن مؤلف عرض کند کہ (۲) معنی حقیقی

این بر زمین افگندن است۔ صاحب جہانگیر

در ملحقات

(ب) بنخاک افگندہ | را بمعنی مظلوم و خوار

نوشته و صاحب رشیدی بر مظلوم قانع و خان آرنش

در سراج ہمزبانش مؤلف عرض کند کہ اسم

مفعول ہین مصدر اصطلاحی است بہر و معنی

بالا۔ صاحب مؤید بحوالہ قنیہ (بنخاک افگندہ دار)

را اصطلاح قرار دادہ گوید کہ ای مظلومی داری

و فرماید کہ اقول یعنی خوار و زبون داری و صاحب

شمس ہمزبانش۔ وای بر محققین نازک خیال کہ

(داری) را شریک اصطلاح کردند و مصدر

اصطلاحی را گذاشتند (اردو) (الف) (۱)

خوار کرنا۔ ذلیل کرنا۔ ظلم کرنا۔ (۲) زمین پر

دے مارنا۔ گرانا۔ صاحب آصفیہ نے (دو زبانہ)

پر فرمایا ہے۔ پشک دینا۔ پھینک دینا (ب)

(۱) مظلوم۔ ذلیل۔ خوار۔ (۲) زمین پر گر گیا ہوا۔

بشاک انپاشتن

اصطلاح - ببینی سپردن

چو سایه بشاک سیه برابر کرد و صاحب باشند

کردن و دفن کردن و خراب کردن و ظهوری

این را مرادف (بشاک سیه برابر کردن) گفته مؤلف

(۵) حسن از غمزہ چون سنال برداشت و

عرض کند کہ رسیہ (رادخل اصطلاح کردن -

بلکہ عشق را بشاک انپاشت و (اردو) پرورنا

از ذوق زبان بیرون و محقق را از پایہ تحقیق

دفن کرنا و خاک میں ملانا بقول آصفیہ برابر کرنا - اُجاڑنا خراب کرنا

می انگند - متعدی مصدر گزشتہ باشد (اردو)

بشاک برابر شدن

مصدر اصطلاحی -

خاک میں ملانا - دیکھو بشاک انپاشتن -

برابر شدن و همچون خاک بی حقیقت شدن و

بشاک بردن | مصدر اصطلاحی - بقول

معدوم شدن و صائب (۵) اگر سخن زکسادی

اند سجا کہ فرهنگ فرنگ بگیر بردن مؤلف

نشد بشاک برابر و پر اہم چوز نے گردا کتاب

عرض کند کہ داخل خاک کردن است (اردو)

بر آید و (اردو) خاک میں ملنا - بقول آصفیہ

تغیر میں لیجانا -

بر باد و ملی نشان اور ناپید ہونا (میر ۵) ہم

بشاک تیرہ برابر کردن | مصدر اصطلاحی -

خاک میں ملے تو ملے لیکن اسے سپہر پڑا اس شوخ

خان آرزو در سراج گوید کہ نیست و نابود کردن

بھی راہ پہ لانا ضرور تھا پڑا -

مرادف بشاک و بشاک سیه برابر کردن - مؤلف

بشاک برابر کردن

مصدر اصطلاحی -

عرض کند (بشاک برابر کردن) بجایش گذشت

بقول بحر و اند نیست و نابود کردن - خراب شدن

و تیرہ صفت خاک است و خارج از اصطلاح

خان آرزو در سراج ہم ذکر ایں کردہ (مولانا ساجی

ایجاد بندہ باشد اگر چہ کندہ - وای بر محققین با

(۵) چو سہر و تاز تو مشکین لباس در بر کرد و مرا

نام و نشان کہ موجد این قسم اصطلاحات باشند

بمعنی حقیقی و (۲) ذلیل و خوار کردن مراد ف	(اردو) دیکھو بھناک کر کردن -
بھناک افگندن (ظہوری ۵) بھناک رنجیتہ خونم کر شتمہ رنگینی پڑا کہ عید از گل قرباں گہش خنا برداشت پڑا (صائب ۵) ز خطہ نخن غزالان بھناک می ریزد پڑا اگر کند خود از زلف مشکبار کنی پڑا (اردو) دیکھو بھناک افگندن -	بھناک چسپانیدن مصدر اصطلاحی - بقول ضمیمہ برہان و بحر و مانند معنی خوار و زار و ذلیل ساختن مؤلف عرض کند کہ خلاف قیاس است ولیکن مشتاق سند استعمال باشیم کہ از نظر نگاشت (اردو) دیکھو بھناک افگندن -
بھناک سیاہ برابر کردن مصدر اصطلاحی	بھناک در کردن مصدر اصطلاحی -
صاحبان بحر و مانند (و خان آردو در سراج) ایں را مراد ف (بھناک برابر کردن) نوشته اند مؤلف عرض کند کہ همان است وہاں - لفظ سیاہ را در اصطلاح داخل کردن غلطی محققین با نام و نشان و سندی کہ بر بھناک برابر کردن (گذشت سند ایں ہم (اردو) دیکھو بھناک برابر کردن -	مراد ف بھناک کردن و بھناک برابر کردن است کلمہ در زائد باشد (انوری ۵) بھناک کردن ہم زمانہ چوں قارن پڑا بجا بردہش ہم زمانہ چوں قارون پڑا (اردو) دیکھو بھناک برابر کردن - بھناک رفتن مصدر اصطلاحی - بقول وارستہ و بحر و مانند و فن شدن دیر آگہی ہلانی (۵) روزی کہ در دیار محبت روم بھناک پڑا جبریل عشر خوان شود مہر مزار پڑا (اردو) دفن ہونا -
بھناک طپیدن مصدر اصطلاحی طپیدن (۱۲۴۷)	بھناک رنجیتن استعمال - افگندن با
بر زمین ایں معنی حقیقی است (صائب ۵) در عین وصل می طپد از تشنگی بھناک پڑا کہ شوق	بھناک رنجیتن استعمال - افگندن با

(۵۹۹۱)

(۵۹۹۱)

آتشک دیدار کرده است (دارو) تره پنا کشت
 (بخاک کردن) و در خاک کردن (معنی هر دو
 یکی است ولیکن باعتبار لفظ سند پیش شده
 استر پنا -

بخاک نشانیدن | استعمال - همان بخاک

افشانیدن که گذشت (صائب ۵) پیش از

خزای بخاک نشاندم بهار خویش و مژگان بگریختن

کار خویش (دارو) و بکجه بخاک افشانیدن -

بخاک کردن | مصدر اصطلاحی - بقول

وارسته (۱) با اصطلاح کشتی گیران حریت را بر زمین

نواختن و از جا برداشته بهر دو پا و بجهر دو دست

مثل چاروا استادان دیرنجات (۵) چه عجب

گر بر زمین آری و در خاک کنی و یا فلک کشتی

خصمانه خود پاک کنی و (۲) دفن کردن (سلیم

۵) سپهر را ز لباس عزایم و آریم و سر بریده

خورشید را بخاک کنیم و صاحب بحر از زواید

معنی اول احتراز کند و بر (بر زمین انداختن)

قانع و ذکر معنی دوم هم کند - مخفی مباد که از بند

معنی اول (در خاک کردن) پدید است - اگر چه

نشانیدن که گذشت (صائب ۵) نشانیدی

بخاک نشانیدن | مصدر اصطلاحی - کشتی

باشد از ذیل کردن (صائب ۵) افتادگی

بر آوردن از خاک دانه را و گردن کشتی بخاک نشان

نشان را و (دارو) ذیل کرنا -

بخاک نشستن | مصدر اصطلاحی - بخسار

کردن زمین کنایه باشد از ظهوری (۵) هر چه

هر که بنشیند بخاک از خاک برخیزد و زیاده افتادگی

دستی دهم کافک برخیزد و (دارو) آنکس کرنا

منکسر هونا - عاجزی کرنا -

بخاک و خون نشانیدن | مصدر اصطلاحی -

صاحب انند سجوا که بهار ذکر این کرده از معنی

ساکت مؤلف عرض کند که مراد بخاک

نشانیدن که گذشت (صائب ۵) نشانیدی

(۲۳۸۸)

(۲۳۸۹)

(۲۳۹۰)

<p>از فروب وعده صد بارم بنجاک و خون ز کز شمشیر شود ز لطف هوا بر تنش قبای حریر و درین بہا یکبار از دل امیدوار من ز (اردو) دیکھو گنہگار گر کشد بخام ز مؤلف عرض کنہا سنا بنجاک نشان دن۔</p>	<p>بنجاک یکساں کردن مصدر اصطلاحی</p>
<p>فی الہیہا کن۔ کہ بجایش می آید و این مراد (بچرم خام کشیدن) است کہ گذشت (اردو) و بچرم خام کشیدن۔</p>	<p>خان آرزو در سراج گوید کہ نیست و نابود کردن و خراب ساختن مؤلف عرض کند کہ مراد ہماں (بنجاک برابر کردن) کہ گذشت (اردو)</p>
<p>بنجام گرفتن مصدر اصطلاحی۔ بقول اند۔ مراد بنجام کشیدن (کہ گذشت رباقر کا شی ۵) نگہ ادا جائے</p>	<p>دیکھو بنجاک برابر کردن۔</p>
<p>بنجام کشیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول فارسی از او گیم عریاں ساخت ز یارب از پوست بر اند و بنجام در پوست و باغت ناکر وہ کشیدن چہ گنہگارا در پوست خروسک و گاومی کشد (کلیم ۵) است کہ می آید (اردو) دیکھو بچرم خام کشیدن۔</p>	<p>بنجام کشیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول فارسی از او گیم عریاں ساخت ز یارب از پوست بر اند و بنجام در پوست و باغت ناکر وہ کشیدن چہ گنہگارا در پوست خروسک و گاومی کشد (کلیم ۵) است کہ می آید (اردو) دیکھو بچرم خام کشیدن۔</p>
<p>بنج اصطلاح۔ بقول بحر و غیاث بہر دو بای مفتوح بمعنی خوش آمد و آفرین کلمہ ایست کہ بوقت تحنن چیزی گویند مؤلف عرض کند کہ لغت عرب است و صاحب منتخب ذکر این بہ همین معنی کردہ معاصرین عجم ہر زبان دارند۔ بنجیال ماسنی خوش آمد متعلق باین نباشد و فارسیان در خیر مقدم استعمال این نکنند (اردو) دیکھو آفرین کے دوسرے معنی۔</p>	<p>بنج اصطلاح۔ بقول بحر و غیاث بہر دو بای مفتوح بمعنی خوش آمد و آفرین کلمہ ایست کہ بوقت تحنن چیزی گویند مؤلف عرض کند کہ لغت عرب است و صاحب منتخب ذکر این بہ همین معنی کردہ معاصرین عجم ہر زبان دارند۔ بنجیال ماسنی خوش آمد متعلق باین نباشد و فارسیان در خیر مقدم استعمال این نکنند (اردو) دیکھو آفرین کے دوسرے معنی۔</p>
<p>بنخت بقول سروری وجہا گیر می و جامع دا، معروف کہ بحر بی جد گویند۔ صاحب برہان صراحت کند کہ مقصود از معروف طالع باشد۔ صاحب رشیدی گوید کہ بمعنی بہرہ و حصہ صاحب</p>	<p>بنخت بقول سروری وجہا گیر می و جامع دا، معروف کہ بحر بی جد گویند۔ صاحب برہان صراحت کند کہ مقصود از معروف طالع باشد۔ صاحب رشیدی گوید کہ بمعنی بہرہ و حصہ صاحب</p>

فرماید که بمعنی آثار سعادت است عموماً و در غیر و شتر استعمال می شود و بمعنی طالع مشهور و بمعنی حصه و بهره نیز صاحب فرہنگ فدائی گوید که آنچه را انھون خوبی و نیکی و بلندی و فراخی و دستگا کنونہ روزگار مردم است و نیز بمعنی تجم (طالع و نصیب و قسمت و سعادت) آمده و مردم آنرا نیک سخت می نامند - صاحب سوار السبیل کہ محقق معربات است آورده کہ بخت لغت فارسی است بمعنی نصیب و سعادت - خان آرزو در سراج بحوالہ صراح فرماید کہ بمعنی بهره و حصہ معرب است و تحقیق خود گوید کہ بمعنی طالع کہ در فارسی مشہور است لغت عربی است نیز فرما کہ شیخ ابو علی سینا را در شفا بخشی است در ابطال بخت و اتفاق و از اینجا معلوم می شود کہ معینش قریب بمعنی اتفاق باشد کہ موجود شدن چیزی است بدون علت تا تمہ بہا رگوید کہ بمعنی بهره و نصیب و بدین معنی در عربی نیز آمده و در عرف بمعنی طالع متعل و - بد - بر خورد - برگزیده - برگشتہ - بزرگوار - بلند - بی اثر - بیدار - بی سرمایہ - پریشان - پریشان روزگار - پریشان کار - بہت - تباہ - تلخ - توانا - تیرہ - جوان - چرب دست - خجستہ فال - خفستہ - خواب آلودہ - خواب رفتہ - خواب زدہ - خوابناک - خوابیدہ - دثرم - دندان خا رسا - زبلون - زمین گیر - سخت گیر - سیاہ - شکستہ - شور - شوریدہ - ظلمت آفرین - عالی - عنان تافتہ - غنودہ - فرسخ - فرخندہ - فرومایہ - فیروز - قوی گردن - گران خواب مقبل - ملک گیر - نامتام - ناشاد - نافرمان - نگون - واژگون - از صفات است مکرر لغت عرض کند کہ بمعنی بهره و نصیب لغت عرب است (کذا فی الملتخب) فارسیان استعماش کرده اند و همین است بخت لغت عربی بالفتح بمعنی بهره و بخت (کذا فی الملتخب)

که صاحب سروری بذیل بخت ذکرش کرده - و جادارد که بقول غیاث بسوا که جواهر الحرم
مبدل بخش باشد یعنی بهره و نصیب و حصه - شین مجمه بدل شده به فوقانی چنانکه بخش و
اندرین صورت بخت را معرب بخش دانیم و عجمی نیست که فارسیان از بخت عربی به
تقریب بخش کرده باشد والله اعلم بحقیقه الحال (سعدی ۵) یکی مشت و
بخت روزی نداشت نزد اسباب شامش مهتانه چاشت نزد (از ناصری ۵) دیدار شد
میترو بوس و کنار هم نزد از بخت شکر دارم و از روزگار هم نزد (حافظ شیرازی ۵) آواز میده
درین شهر بخت خویش نزد بیرون کشید باید ازین شهر رخت خویش نزد (اردو) بخت بقول
آصفیه - فارسی - اسم مذکر - و بکھو اورند -

(۲) بخت - بقول سروری و رشیدی و سراج کابوس باشد و بقول برهان و جهانگیری سیاهی
باشد که در خواب بر مردم افتد و آنرا فرونگ نیز گویند و بتألیف کابوس - صاحب جامع فرما
که سیاهی و واهمه که در خواب مردم را فروگیرد و آنرا فرونگ گویند - صاحب ناصری فرماید که
دیو بی را گویند که در خواب آدمی را فروگیرد و در حقیقت آن مریضی است که ماده اش بنغم آ
باغلبه سودا و عوام گمان دیوی کرده اند و آنرا سختک و فرونگ گفته اند و کابوس بقول غیاث
حالی است که مرد خفته را فروگیرد و آنچنان باشد که آدمی شکل مهیب یا هیکل آفتی در خواب
دیده می ترسد - به هیچیکه بدن همه گراں معلوم می شود و خروش کردن آواز درست هم نمی
و اکثر بودن این حالت را اطباقاً مقدمه صرع نوشته اند و این را ضاعوظه ویند لان نیز نامند
و بفارسی سکاچه - بهنچنی اسم جاد فارسی زبان است (اردو) کابوس بقول آصفیه عربی

اسم مذکر۔ دیکھو استنبہ۔

(۳) بخت۔ بقول سروری جانوریت کہ بلخ شبیہ باشد (شیخ آذری ۵) دآبہ دیگر است بختش نام چون بہرہ شود سوام و ہمام پڑ و فرماید کہ این بیت شعر این است کہ نام یکے دواب باشد چہ جانور شبیہ بلخ را دآبہ نگویند۔ صاحبان جہانگیری و بہران و رشیدی و جامع و ناصری و سراج بہ جانور شبیہ بلخ اکتفا کردہ اند اشکال سروری نسبت این معنی معقول است و اگر بر اعتبار صاحب جامع و ناصری کہ اہل زبانند نظر کنیم تو انیم گفت کہ بخت بیان کردہ شیخ آذری و رای ایں باشد کہ در دواب ہم یافتہ می شود و جادارد کہ جانوری باشد شبیہ بلخ کہ بر زمین سیر می کند خلاف بلخ کہ معنی حقیقی دآبہ ہر حیوانی کہ بر زمین راہ رود۔ بآئی حال اسم جامد فارسی زبان باشد (اردو) ایک جانور ہے جو بلخ کے ساتھ مشابہت رکھتا ہے جس کو فارسیوں نے بخت کہا ہے۔ افسوس ہے کہ اس کا اردو نام معلوم نہ ہو سکا۔ مذکر۔

(۴) بخت۔ بقول بہران بضم اول نام پادشاہی بود۔ ظالم کہ بیت المقدس را خراب کرد صاحب جامع گوید کہ اور بخت النصر ہم گویند۔ صاحب ناصری فرماید کہ نام مخرب بیت المقدس کہ آنرا بخت النرسی می خوانند و بخت النصر بہ صادمعرب و مقلوب نرسی است و بآں نام دو تن بودہ اند اول بخت النرسی بزرگ از بادشاہاں کلدانیوں بہ نینوی و آں مردی عالم بود و دوم خراب کنندہ بیت المقدس کہ ظالم بود در میانہ این دو نفر دیست و چہل و سہ سال فاصلہ بود ثانی را گویند مسخ شدہ است و در تواریخ مسطورہ مؤلف عرض کند کہ بخت بمعنی بندہ بر معنی ششمی آید و این مرکب اضافی است و یں (اردو) بخت ایک بادشاہ

نام تھا جس نے بیت المقدس کو بر باد کیا اسی کو بخت النصیر بھی کہتے ہیں اور کلدا نیوں کے ایک دوسرے بادشاہ کا بھی بخت نام تھا جو عادل تھا۔ مذکر۔

(۵) بخت۔ بالضم بقول صاحب ناصری بمعنی سپر و بقول بعض بندہ و این اصح است حسب برہان بر بوخت گوید کہ بر وزن سوخت بمعنی سپر و برادر دختر است و خان آرزو ہم در سراج بر بوخت فرماید کہ بمعنی سپر است و محقق این بخت مؤلف عرض کند کہ فارسیان دختر را دخت و سپر را بخت گویند و بخت و دخت محقق بخت و دختر باشد یکی از معاصرین زردشت می فرماید کہ بزبان ژند و پارسی را بخت می گفتند و بنت را دختر ولیکن بخت بزبان معاصرین بحکم باقی نماند (تم کلامہ) ما گوئیم کہ از اوراق کتب لغات ہم محو شد باجملہ بخت محقق همان بخت معدوم است کہ ما و را بر اوراق جامیدہ ہم لغت فارسی زبان است آنچه خان آرزو بخت را محقق بوخت گوید سکندری می خورد بوخت و دخت مزید علی بخت و دخت باشد و او انہما رحمۃ کہ ترکیان در استعمال خود زیادہ کردہ اند و در فارسی ہم مستعمل شد و او زائد در فارسی ہم می آید چنانکہ افتاد و افتاد (ار دو) لڑکا بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مذکر۔ ابن خلف۔ فرزند۔

(۶) بخت۔ بقول رشیدی بالضم بمعنی بندہ کہ بخت نصر بمعنی بندہ بت کہ نصر نام داشت چہ اور اپیش آن بت گذاشتہ بودند و بدان بت منسوب شد خان آرزو در سراج ذکر این کردہ گوید کہ چنانکہ بخت شوع کہ نصرانی بود بمعنی بندہ ایشوع و ایشوع بزبان نصاری نام مبارک عیسی علیہ السلام و گوید کہ بدین معنی غیر فارسی است صاحب ناصری ہم ذکر

این کرده مؤتلف عرض کند که معنی حقیقی این همان سپر که بر معنی پنجم مذکور شد و بمجاز بنده را گفته اند چنانکه غلام که معنی کودک است بر سبیل مجاز نوکر و بنده را گویند و این بلا شبهه لغت فارسی است چنانکه بر معنی پنجم مذکور شد بنیدانیم که خان آرزو چطور این را غیر فارسی گفته (ار و و) بنده بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر غلام - نوکر فرمان بردار و بیملک

<p>(الف) بخت آزمای اصطلاح بقول بهار آزمودن بخت و (بخت آزمائی) حاصل آزمودن بخت (خواجه نظامی ۵) که بر خیزر بالمصدرش معنی آزمایش بخت - در کلام و بخت آزمائی بکن و هلاک چنان اثر دهائی خواجه نظامی در آزمائی و اثر دهائی سردو بکن و و فرماید که اگر بیای معروف خوانند - یا معروف است و لیکن در آزمائی یا اثر دهائی و آزمائی اول برائے نسبت و یا مصدری است و در اثر دهائی یا میثانی مصدری خواهد بود - مؤتلف عرض کند وحدت و شک نیست که یا وحدت که (ع) کین ره که تو میروی به ترکستان است را مقتنین فارسی مجهول گفته اند و لیکن در و معنی حقیقی را میگذارد و معنی مصدری را محاوره بر زبان فارسیان و انما معروف بیان می کند بخت آزمای (۱) بمعنی حقیقی امر حاضر است از بخت آزمودن) و (۲) اسم فاعل ترکیبی است بمعنی آزماینده بخت و سند نیست که یا اول در هر دو زائد است نظامی برائے - - - - - که آمار آزمای و اثر دهائی را اثر دهائی (ب) بخت آزمائی گردون باشد بمعنی گرد و پس یا مصدری بر آزمای</p>	<p>بخت آزمای اصطلاح بقول بهار آزمودن بخت و (بخت آزمائی) حاصل آزمودن بخت (خواجه نظامی ۵) که بر خیزر بالمصدرش معنی آزمایش بخت - در کلام و بخت آزمائی بکن و هلاک چنان اثر دهائی خواجه نظامی در آزمائی و اثر دهائی سردو بکن و و فرماید که اگر بیای معروف خوانند - یا معروف است و لیکن در آزمائی یا اثر دهائی و آزمائی اول برائے نسبت و یا مصدری است و در اثر دهائی یا میثانی مصدری خواهد بود - مؤتلف عرض کند وحدت و شک نیست که یا وحدت که (ع) کین ره که تو میروی به ترکستان است را مقتنین فارسی مجهول گفته اند و لیکن در و معنی حقیقی را میگذارد و معنی مصدری را محاوره بر زبان فارسیان و انما معروف بیان می کند بخت آزمای (۱) بمعنی حقیقی امر حاضر است از بخت آزمودن) و (۲) اسم فاعل ترکیبی است بمعنی آزماینده بخت و سند نیست که یا اول در هر دو زائد است نظامی برائے - - - - - که آمار آزمای و اثر دهائی را اثر دهائی (ب) بخت آزمائی گردون باشد بمعنی گرد و پس یا مصدری بر آزمای</p>
--	--

زیادہ شدہ (آزمائی) شد و یامی وحدت برآوردہا بڑا بختا و برچہ ہے اسے عید کو بھی چار پیسے
 زیادہ کردہ (آزدہائی) کروندیف است از ہنہین جڑتے آپ فرماتے ہیں کہ عورتیں
 محققین بانام و نشان کہ حقیقت جو یان محاورے الفاظ کو زبان پر لانا بھی بڑا خیال کرتی
 ایران را بہ ترکستان می برند۔ قتال (اردو) ہیں اس سبب سے وہ اکثر اچھے لفظوں سے اس
 (الف) (۱) بخت کی آزمائش کر (۲) بخت کو کجا برعکس مراد لیا کرتی ہیں (انتہی) مؤلف
 آزمانے والا (ب) بخت آزمائی کرنا۔ صاحب عرض کرتا ہے کہ اس مقام پر بختا و راپنے
 آصفیہ نے بخت آزمائی پر فرمایا ہے نصیبہ کی حقیقی معنوں میں ہے (بڑا) کے لفظ سے
 آزمائش۔ مؤنث۔

بخت اور اصطلاح بقول بہار معنی بختمند پیدا ہوتے ہیں لیکن محض لفظ بختا و ر میں بختی
 صاحب اند فرماید کہ آنکہ طالع خوب داشتہ کے معنی نہیں ہیں۔

باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بخت اگر واری برو مثل۔ صاحب
 بمعنی آزمائندہ بخت و کنایہ از صاحب قسمت بر پشت خواب محبوب الامثال
 خلاف قیاس نیست ولیکن طالب سند بشیم و کراہین کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض
 (اردو) بختا و ر بقول آصفیہ۔ اردو میں کہ فارسیان این مثل را برائے طالع
 نصیب بھاگوں خوش قسمت نصیبہ و نیک استعمال کنند مقصود این است کہ بختی
 اقبالند۔ طالع مند۔ آپ ہی نے فرمایا ہے راضورت سعی نیست اگر نفعیت خواب ہم
 کہ بد نصیب کے لئے بھی مستعمل ہے جیسے گند بخت بیدار اور فائدہ رساند (اردو)

(۱۰۳۱)

دکن میں کہتے ہیں ؎ تقدیر کو تدبیر کی ضرورت
موندی کہ سگ می جنبہ و می گزند (اردو)

ہنہیں ؎ سوتے کو جگا کر دیتا ہے ؎
کبھی جب آئے تو اونٹ پھر سے کو گنا کاٹ

بخت باز آمدن | مصدر اصطلاحی - کھائے ؎ صاحب محبوب الاشال نے اسکا ذکر کیا

بمعنی بیدار شدن بخت و بلند شدن بخت (۱) بخت بدین کہ اجل ہم ناز می پاکشد مثل

و این معنی کنایتہ پیدامی شود از معنی لفظی این (۲) بخت بد کہ رود اگر فالودہ دندان شکست

کہ واپس آمدن بخت است (سعدی ۵) بد کہ ہر دو مثل گوید کہ ہر کہ ام مثل است مؤلف

بخت باز آید از ان در کہ یکی چون تو در آید عرض کند کہ فارسیان این ہر دو مثل را در مذمت

پاروی میمون تو دیدن در دولت بکشاید بخت بد می زند مقصود (۱) آنست کہ کسی کہ

(اردو) تقدیر پھر جانا بقول آصفیہ - بخت بد دار دنا ز اجل می کشد یعنی ہمیر و

پھرنا - پہلے دن آنا - تقدیر کا سامنے ہونا - مقصود (۲) خبرین نباشد کہ بخت کسی کہ

اقبال ہونا - بد است اگر فالودہ خورد با وجود نرمی آن دندان شکند معاصرین عجم گویند کہ این مثل

بخت بد با کسی کہ بار بود مثل صاحب از واقعہ زبان زد عوام شد کہ کسی روزی فالودہ خورد

سگ گزند کہ شتر سوار بود خزینه و اشال فارسی ذکر این کردہ از معنی و محتمل استعمال

وسنگریزہ درو بود و اکل از و پیچہ چون دندان ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسیان این آمد - دندان شکست و این اتفاق ہو کہ برو

مثل را در مذمت بخت بد زند مقصود (۱) کار آمد و اگر ازین حکایت قطع منظر ہم کنیم لغت

کہ شتر سوار از بخت بدین نباشد از گزیدن شاعری دانیم (اردو) برائی کا وقت آ

تو مصری سمجھ کر شکہیا کھائے بیچہ و کن کی کہا تو ترکیبی است بمعنی بخت و ر و صاحب قسمت
ہے و کھو (بخت خواب آلودہ رافا لودہ و زندان شکن) و بلند طالع۔ اگر بدین اسم امیرے یا نیند کر
بخت برگشتہ اصطلاح۔ بقول بہار قلب راضی طبع کنندہ جادو و حریف است از
اضافت نگوں بخت (سعدی ۵) الا انہی محققین بالا کہ بتحقیق لفظ و معنی توجہی نہ کرند
بلکہ بر حسود پڑ کہ آن بخت برگشتہ خود در بہت و لقب امیرے را ذکر کر دند و (۲) باضافت
پڑ مؤلف عرض کند کہ (برگشتن بخت) و طالع بلند باشد کہ مرکب توصیفی است
(بخت برگشتن) مراد ف (برگشتن اختر) بمعنی (ظہوری ۵) بر لب چاہ ذوق دل ماندہ
بد بخت شدن است و برگشتہ بخت و بخت از بخت بلند پڑ صدمہ بود آن دوستی و
برگشتہ بدون اضافت بہ ہائے مفعولی افادہ لغزشی در کار داشت پڑ (النوری ۵)
معنی مفعولی کن یعنی کی کہ بخت او برگشتہ است اگر دون غبار پایہ بخت بلند تو پڑ خوشید
یعنی بد بخت و (۲) اگر باضافت بخت خویم عکس گو بہ طرف کلاہ تست پڑ (ارو و)
مرکب توصیفی یعنی بختی کہ برگشتہ است (ارو و) (۱) بلند قسمت یا بلند طالع بقاعدہ فارسی
(۱) برگشتہ بخت۔ بقول آصفیہ۔ فارسی بجزب اس شخص کو کہہ سکتے ہیں جو صاحب قسمت
بد قسمت۔ اہاگی (۲) بر ہی قسمت۔ یونٹ ہو۔ (۲) بلند ہی قسمت۔ قسمت کی بلندی
بخت بلند اصطلاح۔ بقول اندکجوالہ۔ یونٹ۔

(۲۳۹۶)

غیاث (۱) لقب امیرے زمیندار مؤلف بخت بلند پایہ استعمال۔ بمعنی بخت بلند
گوید کہ بدون اضافت بخت۔ اسم فاعل و طالع بلند۔ مرکب توصیفی است (ظہوری)

<p>(۲) بختی فاعل ترکیبی و اگر باضافت خوانیم (۲) بختی خود را مگر بیاس کسی سرفراز کن (۱) (اردو) که بیدار است یعنی طالع بلند و خوش (ظهور)</p> <p>(۳) چه احتیاج به تلقین بخت بیداران (۱) (ظهور)</p>	<p>(۴) بخت بلند پایه پهلوری موافق است که</p>
<p>(۵) بخت بهاری اصطلاح کنایه از بخت بسست مایه خواب پسین فسانه تو (۱) (وله ۱۵)</p> <p>(۶) خوش و بخت بلند مرکب توصیفی باشد (ظهور)</p> <p>(۷) خار و خس کوئی شدم از بخت بهاری فسانه رگ گردنم خواب شده (۱) (انوری ۱۴)</p> <p>(۸) در خاطرم افتاد که گلزار بر ایمن (۱) (اردو) بخت بیدار تو حی لاینام و ملک تأیید تو تک</p> <p>(۹) دیکهو بخت بلند - لایزال (۱) (پهلوری ۱۵) بخت بیدار پرتم</p>	<p>(۱۰) بخت بی برگ اصطلاح کنایه از بخت فوئی آموخت (۱) که کند خواب ترا عاشق</p> <p>(۱۱) بد مرکب توصیفی است (پهلوری ۱۵) غیر افسانه ما (۱) (اردو) (۱) بیدار بخت بهار</p> <p>(۱۲) بار دل یقین دامن نخواهم داد بار پزدها آصفیه - اقبال مند خوش نصیب (۲) طالع</p> <p>(۱۳) بخت بی برگ من و بر بار زد (۱) (اردو) بیدار - مذکر - جاکتی هوئی قیمت - اچھی قیمت</p> <p>(۱۴) برمی قیمت - مؤنث - بخت پست اصطلاح - مرکب توصیفی</p>
<p>(۱۵) بخت بیدار اصطلاح بقول انند است بمعنی بخت بد مقابل بخت بلند (ظهور)</p> <p>(۱۶) بجوالة فرنگ فرنگ (۱) بمعنی بختا ور (۱) گردعی رود فلک زیر دست است</p> <p>(۱۷) مقابل خوابیده بخت مؤلف عرض کند (۱) بالاد ویش اینهمه از بخت پست ماست (۱)</p> <p>(۱۸) که این معنی بدون اضافت باشد - اسم (اردو) طالع بلند کالقیض - برمی قیمت</p>	<p>(۱۹) بخت بلند پایه پهلوری موافق است که</p>

(۲۰۳۲)

(۲۰۳۱)

(۲۰۳۰۵)

<p>بخت تر اصطلاح - بقول انند و بهار آنکه طالع خوب داشته باشد و بدین معنی بخت مراد ف بخت سیر که می آید سند استعمال پیش هم آمده مؤلف عرض کند که بدون اضافت نشد - مرکب توصیفی است و موافق قیاس است و (۲) باضافت مرکب توصیفی کنایه معاصرین عجم بزرگان ندارند - بدون سند از بخت نیک و طالع بلند (انوری ۱۵)</p> <p>استعمال اعتبار را نشاید (ارو) اچھی بخت است جوان اهل جهان را بحقیقت بخت یارب تو نگه دار مر این بخت جوان را (اوله)</p>	<p>بخت تلخ اصطلاح - مرکب توصیفی است (۱۵) از چاه حبیب پیرین چرخ پیر باد (ارو) از رخ گریه شوری مگر روزی با بخت (۱) جوان بخت - بقول آصفیه جوان نصیب الا تلخ من قندی بد رخند و نمکدانش (ارو) اقبالند بختاور خوش نصیب (ذوق ۵)</p> <p>برمی قسمت - مؤنث -</p>
<p>بخت تیره گردیدن مصدر اصطلاحی (۲) به یمن و سعادت کاترے سر سهر (۲) طالع بلند - مذکر - اچھی قسمت - مؤنث -</p> <p>باشد (استاد عجم ۵) هر که بخت تیره تر گردد بخت چون خندان بود مثل - صاحب سندان بدندان بشکند محبوب الا مثل</p> <p>ذکر این کرده از محل استعمال ساکت مؤلف</p>	<p>بخت جوان اصطلاح - بقول بهار (۱) عرض کند که فارسیان این مثل را بخت بلند</p>

(۲۳۶۳۲)

(۲۳۶۳۲)

استعمال کنند و اصطلاح بخت خندان بمعنی بخت او خوابیدہ است۔ اسم فاعل ترکیبی بخت خوش و طالع بلند ازین مثل۔ من چہ (اردو) (۱) طالع خوابیدہ بقول آصفیہ حاصل می شود۔ مبالغہ شاعری است کہ سندان بخت خفتہ۔ سو یا ہوا نصیب۔ (آز ر وہ را بدندان شکستن گفته اند (اردو) دکن (۵) بخت طالع خوابیدہ جاگے مین نہ جاگین مین کہتے مین۔ قسمت لو پا چباے بد قسمت گے پو لگ جاگیگی آنکھ اپنی جب وقت دعا سے کھو و انہ کھایا جاے۔ ہوگا پو (۲) وہ شخص جو بد قسمت ہو۔

بخت خام کار | اصطلاح۔ مرکب توصیفی بخت خندان | اصطلاح۔ مرکب توصیفی

است کہ نایہ از بخت بد (ظہوری ۵) بمعنی بخت بلند و بخت خوش باشد سندان تو شہ آوارگی بخت است بخت خام کار کو من وجہ از مثل (بخت چون خندان بود می کنم صد سعی در نرافتن آما می روم پو سندان بدندان بشکند) پیدا است کہ سجا (اردو) بری قسمت۔ بوٹت۔ خودش گذشت (اردو) اچھی قسمت ہو

بخت خفتہ | اصطلاح (۱) مقابل بخت بخت خواب آلود | اصطلاح۔ مرکب توصیفی

بیدار کہ نایہ از بخت بد۔ مرکب توصیفی است مرادف بخت خفتہ (ظہوری ۵) است معاصرین عجم بر زبان دارند (ظہوری ۵) غالباً مرده بخت خفتہ من پو ورنہ خواب آبی پو برای پاس دولت دیدہ بیدار اینقدر نمی باشد پو (۲) بقول اندکوالہ پیدا شد پو (اردو) ویکھو بخت خفتہ۔ فرنگ فرنگ بدون اضافت بمعنی کسی کہ بخت خواب آلود را فالودہ دندان شکن مثل

(۲۶۹۸)

(۲۶۹۹)

<p>صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده از محفل که صاحب قیمت کو کسی فکر و تر و دو اور گوش استعمال ساکت مؤلف عرض کند که فارسیا کی ضرورت نہیں ہوتی۔</p>	<p>صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده از محفل کہ صاحب قیمت کو کسی فکر و تر و دو اور گوش استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسیا کی ضرورت نہیں ہوتی۔</p>
<p>این مثل را بحق بد بخت استعمال کنند و این بخت داشتن مصدر اصطلاحی میباشد</p>	<p>این مثل را بحق بد بخت استعمال کنند و این بخت داشتن مصدر اصطلاحی میباشد</p>
<p>مبالغه شاعری است کہ دندان از فالوده می شکند و این مرادف (بخت بد گرد اگر</p>	<p>مبالغه شاعری است کہ دندان از فالوده می شکند و این مرادف (بخت بد گرد اگر</p>
<p>فالوده دندان بشکند) باشد کہ بجایش گذشت شامش مہمانہ چاشت (اردو) صاحب</p>	<p>فالوده دندان بشکند) باشد کہ بجایش گذشت شامش مہمانہ چاشت (اردو) صاحب</p>
<p>(اردو) دکن میں کہتے ہیں یہ بد قیمت اگر قیمت ہونا۔ صاحب تقدیر ہونا طالع ہونا</p>	<p>(اردو) دکن میں کہتے ہیں یہ بد قیمت اگر قیمت ہونا۔ صاحب تقدیر ہونا طالع ہونا</p>
<p>فالوده کھائے تو دانتوں سے چہا یا نہ جائے بخت و ذرم اصطلاح مرکب توصیفی است</p>	<p>فالوده کھائے تو دانتوں سے چہا یا نہ جائے بخت و ذرم اصطلاح مرکب توصیفی است</p>
<p>بخت واری برو بہشت بخواب بخت واری برو بہشت بخواب</p>	<p>بخت واری برو بہشت بخواب بخت واری برو بہشت بخواب</p>
<p>صاحب خزینۃ الامثال ذکر این کرده از محفل استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ کلک تو کند در مدد ملک (انجا کہ عدد و غشوی</p>	<p>صاحب خزینۃ الامثال ذکر این کرده از محفل استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ کلک تو کند در مدد ملک (انجا کہ عدد و غشوی</p>

(۲۰۰)

(۲۰۱)

<p>بخت و ندان خای من پامو لاف عرض کند وصل اما پامو زرم رہ بہ نرم یار بخت و ندان کہ مرکب توصیفی است و (دندان خای) اہم نیندازد پ (ارو) بری قسمت موت فاعل ترکیبی کہ بصفت بخت آمدہ مخفی مباد بخت بقول صاحب فرہنگ فذائی کہ از تہ</p>	<p>بخت و ندان خای من پامو لاف عرض کند وصل اما پامو زرم رہ بہ نرم یار بخت و ندان کہ مرکب توصیفی است و (دندان خای) اہم نیندازد پ (ارو) بری قسمت موت فاعل ترکیبی کہ بصفت بخت آمدہ مخفی مباد بخت بقول صاحب فرہنگ فذائی کہ از تہ</p>
<p>کہ (دندان خاییدن) بمعنی چاویدن دندان عجم بود (۱) نام نخستین شہر بلخ مؤلف عرض است کہ در عالم غصہ رونما بدین معنی لفظی کند کہ (۲) بمعنی پس کہ مراقتش بر معنی بخت این بخت غصہ و رہا شد و کنایہ از بخت گذشت بخیاں ما بخت بمعنی اول مرکب است ناموافق (ارو) بری قسمت موت۔ از بخت و راے ہمہ کہ افادہ معنی نسبت کند بخت و دو ماہ اصطلاح بقول ہفت قلم بمعنی منسوب بہ بخت چنانکہ انگشت و انگشت و</p>	<p>کہ (دندان خاییدن) بمعنی چاویدن دندان عجم بود (۱) نام نخستین شہر بلخ مؤلف عرض است کہ در عالم غصہ رونما بدین معنی لفظی کند کہ (۲) بمعنی پس کہ مراقتش بر معنی بخت این بخت غصہ و رہا شد و کنایہ از بخت گذشت بخیاں ما بخت بمعنی اول مرکب است ناموافق (ارو) بری قسمت موت۔ از بخت و راے ہمہ کہ افادہ معنی نسبت کند بخت و دو ماہ اصطلاح بقول ہفت قلم بمعنی منسوب بہ بخت چنانکہ انگشت و انگشت و</p>
<p>باضافت بختی کہ اقبال اور اثبات دوا بخت بہ معنی اول بمعنی چہارم اوست کہ نام نباشد مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی دو پادشاہ است جادارو کہ واقعہ تاریخی این است دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر شہر خصوصیتی داشتہ باشد با یکی از ان ہر دو این نکرد سند استعمال پیش نشد معاصرین شاہ (ارو) (۱) بلخ مذکر ایک قدیم اور عجم (بخت چند روزہ) گویند شتاق سند مشہور شہر ہے خراسان میں واقع (۲) دیو باشیم (ارو) چند روزہ خوش قسمتی بخت کے پانچویں معنی۔</p>	<p>باضافت بختی کہ اقبال اور اثبات دوا بخت بہ معنی اول بمعنی چہارم اوست کہ نام نباشد مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی دو پادشاہ است جادارو کہ واقعہ تاریخی این است دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر شہر خصوصیتی داشتہ باشد با یکی از ان ہر دو این نکرد سند استعمال پیش نشد معاصرین شاہ (ارو) (۱) بلخ مذکر ایک قدیم اور عجم (بخت چند روزہ) گویند شتاق سند مشہور شہر ہے خراسان میں واقع (۲) دیو باشیم (ارو) چند روزہ خوش قسمتی بخت کے پانچویں معنی۔</p>
<p>بخت و دن اصطلاح مرکب توصیفی بخت روز افزون اصطلاح مرکب توصیفی است بمعنی بخت بد و طالع زبون (ظہوری) است بمعنی بخت بلند و مساعد و معنی لفظی این (۵) ریاضت ہائے عشق وادہ استعداد بختی کہ روز بروز بلند شود (نوری ۵)</p>	<p>بخت و دن اصطلاح مرکب توصیفی بخت روز افزون اصطلاح مرکب توصیفی است بمعنی بخت بد و طالع زبون (ظہوری) است بمعنی بخت بلند و مساعد و معنی لفظی این (۵) ریاضت ہائے عشق وادہ استعداد بختی کہ روز بروز بلند شود (نوری ۵)</p>

بخت روزافزون و قریح روز و شب پد	پس معنی این بخت نیک درست است -
جاودان دولت فرا و خصم کاه پد (اردو)	(صائب ۵) درین بستان سر سبز است
اچھی قسمت - روزافزون قسمت - مؤنث	از ان بخت حنادائم پد که مشت خون خود در
بخت زبون اصطلاح - مرکب توصیفی	دست و پاه یار حی ریزد پد (ولہ ۵) بخت
است بمعنی بخت بد (ظہوری ۵) شاه باز	سبزی ز خدا پوچو حنامی خواهم پد که بالم رخ
من کہ غفار ابد اندیشہ پد و رشکارش باشہ	پر خون کف پای کسی پد (ولہ ۵) سبزواری
بخت زبون سردا دہ ایم پد (اردو) بڑی	از وجود خاکی من مانده است پد بخت سبزی
قسمت - مؤنث -	کو کہ منظور نظر گردم ترا پد (ولہ ۵) حسن فیض
بخت ساز و ار اصطلاح - مرکب پوئی	آب خضر از عشق صائب می برد پد بخت سبزی
است - بمعنی بخت مساعد (انوری ۵)	شمع از چشم تر پروانه است (اردو) اچھی
تا مخالف گشت بخت ساز و ارم کار من پد	قسمت - مؤنث -
راست چون زلف نگارستان پریشان	بخت سپید اصطلاح - بقول بحر وانند
آمد است پد (اردو) اچھی قسمت - مؤنث	بخت سفید و غیبات بمعنی بخت نیک
بخت سبزی اصطلاح - بقول بحر طالع خوب	مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است
بہار گوید کہ کنایہ باشد مؤلف عرض کند	و سفید سبیل سپید کہ بای فارسی بہ قابل
کہ مرکب توصیفی است مخفی مباد کہ سبزی بقول	شود چنانکہ گو سفید و گو سپند (ظہوری ۵)
(خان آرزو در سراج) بمعنی نیک ہم آمدہ	بخت سپید ساخته شام و سحر مرا پد روزم

(۲۰۲۱)

(۵۰۲۱)

سیاہ کردہ زلف چوتیرتست پ (ارو) اچی پ (ارو) بری قیمت - مؤت -

قیمت - مؤت - بخت شور | اصطلاح - بقول بحر طالع بحر

بخت سپہ | اصطلاح - مرکب توصیفی است مؤلف عرض کند کہ کنایہ باشد از طالع بد

بمعنی بخت بد کہ فارسیان سفید را برائے نیکو (ظہوری) بخت شورم چه تمنای خوشی

استعمال کنند و سیاه را برائے بد (ظہوری) پنختہ کجاست پخوان وصلی کہ بران بوسہ

بخت سیہ است اگر ظہوری پ در ہند ہماے نمک چش باشد (ارو) بری قیمت - مؤت -

ریشک زرافع است پ (ولہ) پریشانم | اصطلاح - این مہمان است کہ بر

از طرہ او بگویم پ کہ طرفی ز بخت سیہ بر نہ بسجتم معنی دوم بخت بقول صاحب ناصری مذکور

پ (ارو) بری قیمت - مؤت - شد ولیکن محققین فارسی بان این ساکت - غلبہ

بخت سیہ کار | اصطلاح - کنایہ از بخت بد ناصری جادادہ ایم کہ از اہل زبانست و خود ا

(صائب) صائب و داع بخت سیہ کار لغت مستقل بدین اسم قائم نکرد (ارو)

خویش کن پ این سرمہ را بجاک صفایان چہ می | ویکھو بخت کے دوسرے معنی -

بختکار | اصطلاح - بقول ناصری بروزن گفت یا ریطول را گویند و آن دوائی چیز است

کہ با ہم جوشانند و بدن بیمار را بدان شویند مؤلف عرض کند کہ دیگر کسی از محققین فارسی

زبان ذکر این نکرد مخفی مباد کہ بختگاوبہ وا و آخر عرض راے مہملہ بہ ہمین معنی می آید خبرین

نباشد کہ صاحب ناصری تسامح کرد یا نقل نویسیش واو را راے مہملہ نوشت و اگر سہرہا

این پیش شود تو انیم عرض کرد کہ کاف فارسی عبری بدل شد چنانکہ گند و گند و واو بدل شد

بہ رائے مہملہ چنانکہ گلاؤ و کلاں صراحت ماخذ این برنجنگاومی آید (ارو) و دیکھو پنجگا و۔

بخت کہ برگرد واسپ تازی گرو مثل
بجوابہ سامی فرماید کہ بضم با و سکون خاے
ی صاحبان محبوب الامثال و غیرینہ و امثال فارسی
مجموعہ و تائے قرشت با کاف فارسی اخلاکیہ
ذکر این کردہ از محل استعمال ساکت مؤلف
باید گیر بچو شانند و بدن بیمار ان را بان
عرض کند کہ فارسیان این مثل را بحق بد بخت
شویند و آن را بعربی بطول گویند بنون
می زنند و ما شنیدہ ایم کہ بر زبان معاصرین عجم
و طائے مہملہ و گوید کہ بخاطر میرسد کہ بیای
درین مثل کاف بیان و لفظ تازی نیست بگویند
فارسی باید صاحبان برہان و اندوخت
بخت برگرد واسپ خرگرد و یکی از معاصر ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ بخت
عجم با ما گفت کہ این مثل متعلق است با حکایتی کا و
ببای فارسی و کاف عربی بہ ہمین معنی می
گویند کہ گدائی را سلطانی اسپ عطا کرد و این ہمانست کہ بر اسپرم آب مذکور شدہ
بخانہ برد و ذریعہ حفاظت داشت شب
خان آرزو در سراج برنجنگا و بہ بای فارسی
عیاران اسپ را در دیدند و خری را بجا
و کاف عربی گوید کہ مراد ف پنجکاب است
گذاشتند۔ یا مادگدای بیچارہ فغان برداشت
و فرماید کہ پنجکا و مبدل پنجکاب و تحقیق آنست
و بر زبان سوتقیان عجم این مثل آمد (ارو) کہ اصل این (بخت اوک) بود کہ کاف نسبت
کم بختی آئے گھوڑا گد ہا بنجائے و کنین درین داخل است۔ قلب نمودہ پنجکا و
ساختہ اند چنانکہ آبشخور کہ در اصل آبشخور
استعمل ہے۔
بخت گا و اصطلاح صاحب سروری
بود نیز فرماید کہ رشیدی کہ معنی ترکیبی آن

<p>آب سخته گفته غافل (انتہی) بخيال مؤلف اس شل گذشته ذکر کرده ایم که در ملحقات (نخت) ہمہ پختا یک بود مرکب از پخت و آب و کاف پیش ازین گذشت (اروو) دیکھو (نخت) نسبت و جادار و کہ کاف آخر از اند گیریم چون خندان بودند ان بدندان بشکند معنی لغوی این چیزیکہ سخته شد با آب مخفی مباد و (نخت خواب آلوده را فالوده دندان شکنند)</p>	<p>کہ پخت اسم مصدر و حاصل بالمصدر پختن پخت مراد اصطلاح کنایہ باشد از است و مراد از جو شامندہ کہ تعریفش بالا مذکور از پخت خوش (ظہوری) کالاس شد و آب بہ تبدیل موقده با و آو شد و آن دوستداری تا کہ کساد باشد پخت خوش آنکہ بجای خودش گذشت و کاف آخر الباقی رخت مارا پخت مراد باشد پخت (اروو) قلب بعض بعد لفظ پخت آوردند پختکاو اچھی قسمت - مؤنث -</p>
<p>شد و در اصطلاح زیر پخت موقده عوض بہ پخت مساعد اصطلاح - پخت موافق فارسی و کاف فارسی عوض کاف عربی بریل و پخت خوش باشد (الوری) جذا تبدیل است چنانچہ تپ و تب و گند و کند پخت مساعد کہ سوے حضرت شاہ پرمو (اروو) دیکھو سپر م آب - کرد و رہم داد پس از چندین گاہ پخت (اروو) اچھی قسمت - مؤنث -</p>	<p>نخت گرہ گردان یا لوده دندان شکنند نخت گریاری و دندان شکنند مثل صاحبان خزنیہ و امثال فارسی ذکر این کرده اند و ما حقیقت این را بر سر دو معنی جوان نخت نیز آمده (البوطا البکیم)</p>
<p>نخت مندر اصطلاح - بقول بہار و انند آنکہ طالع خوب داشته باشد و فرمایند کہ بین جوان نخت نیز آمده (البوطا البکیم)</p>	<p>نخت گرہ گردان یا لوده دندان شکنند نخت گریاری و دندان شکنند مثل صاحبان خزنیہ و امثال فارسی ذکر این کرده اند و ما حقیقت این را بر سر دو معنی جوان نخت نیز آمده (البوطا البکیم)</p>

<p>بخت نافرمان نافرمان گریں باشد گو باشد میراب آب جیوان بود پڑ مؤلف عرض کند (نوری ب) لے بخت نامساعد باری که سند بقول برهان بمعنی صاحب و خداوند تو خود چه چیزی پڑ وے یا ناموافق آخر تو با است چنانکه در دمنده و حاجتمند پس معنی که مانی پڑ (اردو) بری قیمت یوئٹ</p>	<p>کلیتم تشنه که لب را بگریه ترسید و پڑ بخت مندی میراب آب جیوان بود پڑ مؤلف عرض کند (نوری ب) لے بخت نامساعد باری که سند بقول برهان بمعنی صاحب و خداوند تو خود چه چیزی پڑ وے یا ناموافق آخر تو با است چنانکه در دمنده و حاجتمند پس معنی که مانی پڑ (اردو) بری قیمت یوئٹ</p>
<p>لفظی این صاحب قیمت و کنایه از خوش قیمت باشد (اردو) قیمت والا بقول آصفیه خوش نصیب صاحب اقبال بجا گوان نیک طالع</p>	<p>بخت نامساز اصطلاح کنایه از بخت بد و بخت نامساعد باشد مرکب توصیفی است پڑ (اردو) بری قیمت یوئٹ (صائب) نیم سنگ فلاخن ایک دارم بخت نامسازی پڑ که برگرد سر کس که گرم که اقبال اورادوامی نباشد مؤلف عرض کند دورم اندازد پڑ (اردو) بری قیمت یوئٹ</p>
<p>بخت نافرمان اصطلاح ہر دو نکر و سدا استعمال ہم پیش نشد معاصرین عجم بخت نامساعد بمعنی بخت بدست ہم بر زبان ندارند (اردو) وہ قیمت و مرکب توصیفی است (نہوری الف) جو کبھی اچھی رہتی ہو اور کبھی بری یوئٹ</p>	<p>بخت نامساز اصطلاح کنایه از بخت بد و بخت نامساعد باشد مرکب توصیفی است پڑ (اردو) بری قیمت یوئٹ (صائب) نیم سنگ فلاخن ایک دارم بخت نامسازی پڑ که برگرد سر کس که گرم که اقبال اورادوامی نباشد مؤلف عرض کند دورم اندازد پڑ (اردو) بری قیمت یوئٹ</p>
<p>بخت نافرمان اصطلاح ہر دو نکر و سدا استعمال ہم پیش نشد معاصرین عجم بخت نامساعد بمعنی بخت بدست ہم بر زبان ندارند (اردو) وہ قیمت و مرکب توصیفی است (نہوری الف) جو کبھی اچھی رہتی ہو اور کبھی بری یوئٹ</p>	<p>بخت نامساز اصطلاح کنایه از بخت بد و بخت نامساعد باشد مرکب توصیفی است پڑ (اردو) بری قیمت یوئٹ (صائب) نیم سنگ فلاخن ایک دارم بخت نامسازی پڑ که برگرد سر کس که گرم که اقبال اورادوامی نباشد مؤلف عرض کند دورم اندازد پڑ (اردو) بری قیمت یوئٹ</p>

(۶۰۶۷)

(۱۱۵۵)

(۲۸۱۲)

(۱۱۵۵)

کنایه از بخت بد (ظهوری ۵) کار دل از رفت و در چاه رنجدان کهنه شد (ار و و)
یاری بخت نگون گردید پست و پائیش از جا بری قسمت - مؤنث -

بختو القول سروری - بجای مجمه و تاء قرشت بوزن بد خود (ا) رعد باشد (شمس)
فخری ۵) از رشک کلک تو ناله کند ابر که خلقش نام کرد دستند بختو و فرماید که در یکی
از نسخ (بختو) به نون بنظر رسیده بوزن شیر و - نیز فرماید که در فرهنگ بضم با و تا آورده
بمعنی (۲) هر چه غنچه باشد عموماً و رعد خصوصاً صاحب جهانگیری گوید که بختو و بختو و بختو
هر سه با اول مضموم و ثانی زده و تاء فوقانی مضموم هر چه غنچه را گویند عموماً و رعد را
خصوصاً صاحبان برهان و جامع همربانش صاحب ناصری بذر معنی جهانگیری فرماید که
این را بفارسی تندرهم گویند و فرماید که در فرهنگ بجای تا تون آورده و بختو و بختو
به اضافه ها و را هم ذکر کرده همه به تصحیف خوانده اند اما در نسخه معتبره مثل تفسیر ابو الفتح را
و در سامی فی الاسامی معنی (۳) برق گفته اند و اعتماد بر قول ایشان بیشتر است و ظاهر
مشترک است در معنی رعد و برق خان آرزو در سراج گوید که معلوم میشود که بختو بجای
همه و تاء قرشت رعد است و چون حای جمله در فارسی نیامده پس بختو بدین معنی
بجای مجمه و تاء قرشت خواهد بود و بنون یعنی برق و از شعر رود گی چنان معلوم شود
که بختو معنی رعد بتاء قرشت است بفتح تا (۵) چون بهانگ آمد از هوا بختو می خور و
بانگ چنگ و رود شنو و مؤلف عرض کند که صاحب سروری همین شعر رود گی را پسند
نخند آورده که بنون عوض فوقانی می آید و قافیه مصرع دوم که روتی آن نون است

تأییدش می کند اگرچه درینجا اختلاف آن هم جائز است و خیال خان آرزو در اعراب نون
 که بفتح گیرد درست است و آن مخصوص باشد با نخبه که بنون سوم می آید صاحب سروری
 آنرا کسر اول نوشته و لغت زیر بحث بالضم است آنچه خان آرزو و خیال خود اصل این
 لغت را به حائطی معنی رد خیال کرده بے دلیل محض نمی گوید که لغت کدام زبان بود که
 فارسیان به تبدیل حائطی به خائے مجمله نخبه کردند زیرا که بختوبه هائے حطی بدین معنی در کلام
 عرب نیامده و محققین ترکی هم سکوت کرده اند و تبدیل حائطی با خائے مجمله بالعکس
 آن هم در قواعد فارسی نیست و اے بر تحقیقش که ادعای بی دلیل و خلاف قیاس کند ما
 بحدیکه جستم و غور کردیم ما خداین خبرین نباشد که نخبه اصل است بالضم و فوقانی مضموم
 اسم جامد فارسی زبان و نخبه و نخبه که می آید فرید علییه آن زیادت راے مهمله و هائی
 هوز چنانکه شناسنا و شنار و خوتخوار و خوتخواره و آنچه نخبه به نون عوض فوقانی می آید
 آن هم اسم جامد است - جا دارد که آن را مبدل گیریم و همین یک لغت را سند تبدیل
 فوقانی به نون قرار دهیم که نخبه به نون و هائے هوز هم به همین معنی می آید - اختلاف اعراب
 نتیجه لب و لجه مقامی است دیگر هیچ آنچه صاحب ناصری غیر (نخبه - به فوقانی) دیگر لغات
 را تصحیف گوید حقیقت را نمی جوید جائی که تبدیل و زیادت موافق قیاس باشد
 آن را تصحیف نام نهادن خطاست - حالا عرض می شود نسبت معنی که از شناس
 فخری و رودگی معنی رد تحقیق است آنرا که معنی برق هم گرفته باشند آنرا مجاز گوئیم
 و آنچه خان آرزو (نخبه - به نون سوم) را مخصوص به برق کند هم بے دلیل است

چون از ماخذ بخنوخبر نذر و این تخصیص را از کجای آمد (خان آرزو بخواکه قوسی) و صاحب
 سروری بخواکه نسخه و فانی (بخنوبه فوقانی) را بمعنی (۴) شوے مادر آورد و صاحب
 برهان همین معنی بر (خنوبه - بنون سوم) نوشته گوید که پدر اندر را گویند که شوهر مادر باشد
 مؤلف عرض کند که مقصود شان خبرین نباشد که پدر ربیب و بدین معنی هم اسم جا
 فارسی زبان گیریم و جادار که استعاره باشد از معنی اول که پدر یا ربیب خود بانگ
 زند بچون رعد و محبت و شفقت پدری نذر و چنانکه با پسر خود اگر چه این بد اخلاقی با
 جهل مخصوص است ولیکن اعتبار بکثرت عمل است که سقیان عجم پدر اندر را بختونام
 بنادند (ارو) (۱) رعد - مذکر - و بخنوخو (۲) هرگز جنه والا (۳) برق - مؤنث
 و کھوا و خوش (۴) سوتیل باب بقول آصفیه - هندی - اسم مذکر - و باب جکے مظفر
 سے آپ ہنو - یکے باب کانقیض - دوسر باب -

بخت و اتفاق اصطلاح - بقول اند	چیز ہیقتار است چنانچہ پارہ شیشہ یا پارہ
و غیاث منفعت کثیر حاصل شدن کسی	طروف چینی درین چاہ نو کندیدہ یافتن یا
بلا وجہ و بے سعی و تلاش چنانچہ مال فتن	پیش آمدن مکر وہی کہ در آنجا وجودش متصور
کسی در زمین یا در آشنای چاہ کندیدن	نباشد اتفاق گویند - مؤلف عرض کند کہ
و فرق در میان (بخت و اتفاق) آنکہ	حیف است کہ محققین بالا تطویل بخت را
بخت خاص است و اتفاق عام اگر فتن	پسندیدند معاصرین عجم با ما اتفاق کنند کہ
منفعت کثیر است بخت گویند و اگر فتن	(بخت و اتفاق) بجائی مستعمل می شود کہ چیز

<p>خلاف توقع بدست و بطور آید دیگر هیچ (اردو) دو چشم و غریب و ابر بہار کا ہی و نخبو در نخت و اتفاق۔ اردو میں بھی مستعمل ہے۔ مطیر و لقبول برہان بفتح اول ہم آمدہ حکا (فارسی ترکیب) حبیب و نخت و اتفاق کی بات رشیدی و سراج ہم ذکر این کردہ اند و ما ہے کہ انکو نوکری ملگنی یا خزانہ ہاتھ لگیا۔ نخت و دولت بکار وانی نیست مثل حکا نکتہ شدہ ذکر این کردہ۔ مال سعدی شیرازی است کہ صورت مثل گرفت و مصرع ثانی این ہے جز بتائید اسمانی نیست کہ مقصود اینست کہ بے از نا واقفان کا خوش نخت و صاحب دولت می شوند۔ فارسیان این مثل را بر طالع مندان می زنند۔ مراد (اگر روزی بدانش بر فرودی) (اردو) دیکھو۔ اگر روزی بدانش بر فرودی نخبو اصطلاح۔ بقول جہانگیری با اول مضموم ثبانی زدہ و تاے فوقانی مضموم (۱) مراد معنی اول و دوم نخبو کہ گذشت (استاد رودکی) حاضر شود ز اشک نخبو اصطلاح۔ بحث این بر نخبو گذشت</p>	<p>دو چشم و غریب و ابر بہار کا ہی و نخبو در نخت و اتفاق۔ اردو میں بھی مستعمل ہے۔ مطیر و لقبول برہان بفتح اول ہم آمدہ حکا (فارسی ترکیب) حبیب و نخت و اتفاق کی بات رشیدی و سراج ہم ذکر این کردہ اند و ما ہے کہ انکو نوکری ملگنی یا خزانہ ہاتھ لگیا۔ نخت و دولت بکار وانی نیست مثل حکا نکتہ شدہ ذکر این کردہ۔ مال سعدی شیرازی است کہ صورت مثل گرفت و مصرع ثانی این ہے جز بتائید اسمانی نیست کہ مقصود اینست کہ بے از نا واقفان کا خوش نخت و صاحب دولت می شوند۔ فارسیان این مثل را بر طالع مندان می زنند۔ مراد (اگر روزی بدانش بر فرودی) (اردو) دیکھو۔ اگر روزی بدانش بر فرودی نخبو اصطلاح۔ بقول جہانگیری با اول مضموم ثبانی زدہ و تاے فوقانی مضموم (۱) مراد معنی اول و دوم نخبو کہ گذشت (استاد رودکی) حاضر شود ز اشک نخبو اصطلاح۔ بحث این بر نخبو گذشت</p>
---	---

و خیرین نیست که این مزید علیہ تختو باشد (ار دو) دیکھو تختو۔

بختمه بقول سروری بروزن تختہ (۱) گو سپند سہ سالہ باشد یا چار سالہ (سوزنی ۵) چو گرگ گرسنہ اندر قدمیان رمہ پچہ میش و چہ برہ دندانش را چہ بختمہ چہ شک پد و بحوالہ نسخہ میرزا فراید کہ گو سپند نرسہ سالہ صاحبان جہانگیری و جامع ذکر معنی آنرا اند کرده اند (حکیم نزاری ۵) بدین شکرانہ داد آن ہزرہ اندیش پد و پالند بختمہ فریہ بدرویش پد صاحب رشیدی بر گو سپند سہ سالہ قانع و بقول برہان و ناصری گو سفند نرسہ سالہ یا چار سالہ و خان آرزو در سراج ذکر بعضی اقوال بالا کردہ مؤلف عرض کند کہ تخت بالضم بمعنی پس بر معنی پنجمین گذشت فارسیان ہائے نسبت در آخرش زیادہ کردہ گو سپند ز جوان را نام نہادند کہ سہ سالہ یا چار سالہ باشد و رے این ماخذی متحقق نمی شود (ار دو) تین یا چار سالہ عمر کا نہ بکرا۔ مذکر۔

(۲) بختمہ۔ بقول برہان و جامع و ناصری و سروری بحوالہ نسخہ میرزا) بمعنی ہر چیز پست کندہ صاحبان رشیدی و جہانگیری می فرمایند کہ چیزے کہ پست آن را باز کردہ باشند (اشیرالدین خسیکتی ۵) باز ترا کہ شاہ طہور است چون عقاب پد از گو سفند بختمہ افلاک مستہ باد پد (حکیم سنائی ۵) صحن جلو او مرغ و نادہ نان پد پختہ بختمہ برہ بریان پد خان آرزو در سراج ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی اول است مخصوص بر گو سپند پست کندہ و مجاز مجاز برے ہر چیز پست کندہ (ار دو) چمڑا چھیدا ہوا بکرا اور ہر چیز جس کا پست نکالے ہوں۔ مذکر۔

(۳۳) بختہ۔ بقول سروری و برہان و جامع بحوالہ نسخہ میرزا ابھنی دنبہ فربہ۔ صاحب مؤید فرماید کہ دنبہ فربہ و پروردہ۔ خان آرزو در سراج ذکر این کردہ گوید کہ یہاں معنی اول است مؤلف را با خان آرزو اتفاق است و اگر بہ صفت فربہ ہی مخصوص کنیم مجاز معنی اول است و بس (اردو) موٹا اور تیار۔ دنبہ۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ نے دنبہ پر فرمایا ہے۔ فارسی۔ اسم مذکر بنیڈ ہا۔ دکن میں دنبہ اُس خاص قسم کے مینڈھے کو کہتے ہیں جسکی دُم چوڑی اور زیر دست ہو کہا جاتا ہے کہ اُسکی نسل عرب سے ہند میں لائی گئی۔

(۳۴) بختہ۔ بقول سروری بحوالہ فرہنگ گو سپندی خایہ دیگر کسے از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد و بخیاں ما مجاز معنی اول است و بس و بلحاظ معنی خاص قول صاحب سروری ہنشا بہ بند است کہ از اہل زبانست (اردو) خستی کیا ہوا بکرا۔ مذکر۔

(۵) بختہ۔ بالفتح بقول رشیدی محفلے کہ شب در خانہ رعایا نزل کند و فرماید کہ بشیر در گیلان مستقل و بقول برہان و جامع محفل و تحصیلدار۔ صاحب ناصری بنقل قول رشیدی گوید کہ اصل این بختہ بضم خا بودہ یعنی شب بختہ چہ بلفظ دری تبرستان بختہ مخفف خفتہ و کتبہ مخفف گفتہ متداولست خان آرزو در سراج نقل قول رشیدی کردہ مؤلف عرض کند کہ ما نسبت ماخذ این با صاحب ناصری اتفاق داریم کہ از اہل زبانست۔ (اردو) وہ محصول دار جو رعایا کے گھر میں شب باش ہو یعنی رعایا کا مہمان۔ مذکر۔

بختیار اصطلاح۔ بقول بہار و اندر مراد کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی کسی کہ بخت	بخت جوان کہ گذشت مؤلف عرض کند معین و یار اوست کنایہ از خوش نصیب
--	---

درماندہ آورده از روز نخست پنجتاری	(ارو) ویکونچتور۔
از ظہوری اختیاری برنداشت	بختیاری اصطلاح۔ یاے مصدری
(ارو) بختاوری۔ بقول آصفیہ۔	بر لفظ بختیار افزوده اند۔ بمعنی خوش
قسمتی است (ظہوری) ہر کے اسم مؤنث۔ خوش قسمتی۔	
بختار بقول برہان و سروری و جامع و ناصری و سراج بروزن بختد ریم آہن را	
گویند (شمس فخری) اگر آہنگران شکر جو تو گویند پاکبوره درون ز رشود جملہ	
بختد با مؤلف عرض کند کہ ریم آہن کثافت آہن است کہ در آتش جدا شود (کذا	
فی البرہان) ترجمہ آن عبرتی بخت الحديد است اسم جامد فارسی قدیم (ارو)	
نویسے کاسیل جو گلانے سے جدا ہوتا ہے۔ مذکر۔	
بختیدین بقول اسد بجوالہ فرنگ فرنگ بالفتح (۱) بمعنی دراز و طویل کردن و	
(۲) حصار و احاطہ کردن و (۳) گرد گردیدن و (۴) خود را آزار دادن و فرماید	
کہ بجم فارسی ہم می آید صاحب بحر بختیدین بہ بے فارسی اول و خای دوم و جم فارسی	
سوم گوید کہ بمعنی فرسودن و کوفتہ شدن و پہن گردیدن است صاحب ہوار و فرماید کہ	
پہن کردن و پہن شدن ہر دو آمدہ و بقول برہان کوفتہ شدن و پہن گردیدن مؤلف	
عرض کند کہ مصدر یکہ بہ بے فارسی و جم فارسی می آید اصل است و بخت کہ بہ بے فارسی	
و خای معجم فارسی بمعنی پہن می آید اسم مصدر این و ماخذ بخت یک باشد کہ بمعنی تپک	
و مرقہ و مطاق می آید بجم فارسی زائد را بر یک زیادہ کردہ یک ساختن چنانکہ نم را	

نچ کردن و بعد از آن کاف فارسی بجای معجم بدل شده چنانکه فرنگ و فرسخ با چرخیدن
 بمعنی پهن شدن و کوفه شدن و فرسودن از همین اسم مصدر چرخ قرار یافت که بنحیال ما مصدر
 اصلی است زیرا که اسم مصدرش لغت فارسی زبان است و بقول نقیذین فارسی مصدر جعلی
 که تحتانی مکسور داخل مصدر است و بنحیدن بوجه و جیم عربی که زیر بحث است مبدل آن
 که بای فارسی بوجه بدل شود چنانکه تپ و تپ و جیم فارسی بعربی تبدیل یابد چنانکه کاج و
 و کاج و آنچه صاحب اند معنی دوم و سوم و چهارم و راے معنی اصل مصدر زیاده کرده است
 بدون سند است و اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد که مجاز معنی اول باشد و بس
 (ار و و) (۱) در از کرنا (۲) احاطه کرنا (۳) گھومنا طواف کرنا (۴) اینے آپکو تکلیف دینا

بنچیدن بقول اند سجا که فرنگ فرنگ	سلسله الله تعالی می فرماید که بنچیدن بعلت نزدیکی
مراد بنچیدن که جیم عربی گذشت و ما اشار	بمعنی میدان می آید و ماخذ این چرخ که بمعنی
این ممد را بنجا کرده ایم (ار و و) دیکھو بنچیدن	پهن می آید فارسیان قدیم تحتانی و راے
بنچیدن بقول اند سجا که فرنگ فرنگ	بنوز زائد کرده اسم جامد ساخته اند هم لغت
بالفتح و کسبر جیم فارسی و بمعنی غلط اندن و	حیف است که این اسم جامد از صفحات لغات
(۲) غلطیدن بر زمین و (۳) گردش کردن	متروک است اگر این را مستعبر و انیم ماخذ
و گردیدن صاحبان بحر و موارد و لوا و	این مصدر بر سبیل مجاز بدست می آید و الا
که محققین مصادرا ندازین مصدر ساکت	فلا باقی حال محو و بیان صاحب اند برے
مؤلف عرض کند که یکی از معاصرین زردشت	این مصدر کافیه نیت طالب سند باشیم

<p>(ارو) (۱) زمین پر لٹانا (۲) زمین (ب) مذکور شد و معنی برائے باشند در پر لٹنا (۳) گردش کرنا پھر صاحب دوم کہ بر معنی پنجم (ب) گذشت (ارو) اصفیہ نے لوٹ پوٹ ہونا کا ذکر کیا (۱) خدا کی قسم (۲) برائے خدا بقول ہے بہ معنی غلطان و پچان ہونا۔ اصفیہ فارسی۔ تابع فعل۔ از بہر خدا۔ خدا بخدا بقول انند بفتح (۱) قسم خداو کے واسطے خدا کو مان کر۔</p>	<p>(۲) برائے خداے تعالیٰ (منہ ۱۵) نجات رسیدن استعمال۔ حاضر شدن بخدا ہر کہ آفرید ترا رفت از خوشین بحضور (الوری ۱۵) بندہ ہر چند نجات چو دید ترا مؤلف عرض کند کہ باے نرسد ہر شہم نیست بہ تقصیر و کسل ہر قسم است در اول کہ بر معنی دو از دم (ارو) خدمت میں حاضر ہونا۔</p>
---	--

بخرد بقول سروری و برہان و جامع بالکسر و فتح رائے جملہ (۱) یعنی صاحب عقل (حکیم سنائی)
 (۱۵) دوست دانی نہ بندہ مر خود را ہر این بود پیشہ مرد بخرد را ہر صاحب ناصری بند کر معنی
 بالا فرماید کہ اصل این باخرد بودہ ضد بے خرد چہ واضح است کہ خرد بمعنی عقل آمدہ صاحب
 مؤید سجوا کہ لسان الشعر اگوید کہ بالفتح (۲) بمعنی آرزو مند ہم خان آرزو در سراج فرماید کہ
 قیاس می خواہد کہ مفتوح الاول باشد یعنی کسی کہ باخرد و عقل باشد ولیکن شہرت کبیر اول
 دارد و میتوان کہ آن باے مکسور نیز بمعنی باے مفتوح بود چنانکہ از بعضی عراقیان صاحب مؤید
 شنیدیم کہ (بخانہ رفیم) را کبیر اول می خوانند چنانکہ در مرکان کہ در اصل بفتح دوم بود
 مؤلف عرض کند کہ باے معیت در اول خرد زیادہ کردہ اند و بس و آنچه بالکسر می خوانند

محاوره زبان است معنی دوم غیر از مجاز نباشد ولیکن هیچ تعلق با معنی حقیقی ندارد و طلب
سند استعمال باشیم (ارو) (داعقل مند (۲) آرزو مند -

بخر وی | بقول مؤید و هفت و غیات و اند صد ری بر بجز زیاده کرده اند و گیه هیچ
دانائی و هوشیاری مؤلف عرض کند که یاس (ارو) عقلمندی - مؤث -

بخشک | بقول سروری بنجاد را سه جمله بر وزن مردک بادام کوپی باشد و فرماید که در
نسخه میرزا البیتم بنیز آورده صاحبان برهان و ناصری و جامع و مؤید و سراج و هفت
هم ذکر این کرده اند صاحب محیط فرماید که لغت شیرازی است بادام کوپی و صحرائی را
و این هر دو درخت از درخت بادام بستانی کوچک تر و برگ آن ریزه و گل آن مائل
بسرخی و باخوشبو و ثمر آن کوچک تر و باتلخی و قبض بسیار و غیر حلوز است گرم و خشک در
سوم و جهت تقویت معده و رفع رطوبات و امراض بارده آن وقتی و اسهال نافع
و منافع بسیار دارد (الخ) مؤلف عرض کند که اسم جامد فارسی زبان است - جامد
که از لغت عربی بخر مرکب کرده اند که بقول منتخب بفتح تین بمعنی هر چیزی که راسخه او تند باشد
کاف تحقیر یا تصغیر در آخرش زیاده کردند و اختلاف اعراب تصرف زبان فارسی است
و نظر بر تلخی ثمر این عجیب نیست که همین ماخذ صحیح باشد و الله اعلم بحقیقه الحال - اندرین صورت
مفرد گوئیم - (ارو) جنگلی بادام - مذکر -

بخرم کسی افتادن | مصدر اصطلاحی - و یا مالی او بودن (صاب ۵) مردم هر آنچه
بقول و ارسته و بحر و اند در صد و خرابی من اوقاده اند و هرگز نسهو خاطر موری خسته

عرض کند کہ اگر سند استعمال این پیش شود تو انیم نفس می گیرند و معنی هفتم مجاز آن و پیری زرد
 عرض کرد که ماخذ این سخن است لغت عرب هم مجبوریم را نماند می کند و نفس تنگ می کشد
 که بقول منتخب بافتح معنی بخار بر آوردن و یک و ترقیدن لب کو دک تعلق دارد و جرات
 است یا بخار که قولش باضم نفی که از چیزی
 منساک بر آید فارسیان بقاعده مصادر جعلی محاوره عجم است با می حال طالب سند
 زیادت تحتانی مکسور و جندف الف مصدر استعمال باشیم (ارو) سکرات مین یونا
 قائم کرد و معنی سوم و معانی اول و دوم تنوع مین یونا (۲) کروئین بدلند (۳)
 و چهارم مجاز آن ولیکن معانی پنجم و ششم و تنگی سے دم لینا (۴) کره اسنا (۵) پرستش
 هفتم و هشتم را از ماخذ تعلقی نمی نماید الا کرنا (۶) کسی کی خدمت کرنا (۷) آسیب زو
 اینکه در پرستش هم نفس ه می زنند و کار از یونا (۸) لڑکون کے مونث تر کننا۔

بخاریس بقول شمس بر وزن در کیسه معنی پیشانی صراحت کند که لغت فارسی زبان است
 و دیگر محققین فارسی زبان و معاصرین عجم ساکت لغت فارسی نمی نمایند و در لغات
 عربی و ترکی هم نیافتیم محجربینش اعتبار را نشاید (ارو) پیشانی - مؤنث۔
 بخش بقول سروری و برهان و جامع بفتح با و سکون خاے هجمره (۱) پرموده شده
 و فراموش شده را گویند از زحمت یا سببی (شمس فخری ۵) چون جان ندهد دشمن این
 شاه به بد روزی زمینان که دلش گشت ز آسیب فنا بخش و صاحب جهانگیری بزرگ
 معنی بالا گوید که مانند پوستی که تف آتش بدان رسیده باشد و صاحب رشیدی نقلش است

خان آرزو در سراج گوید کہ نیز برین قیاس نجستن و نجندہ و نجسیدن و نجسایدن صاحب منتخب در لغات عرب ذکر نجس بدین معنی نکر دو صاحب اند بجا الہ منہی اللرب فرماید کہ لغت عرب است بمعنی کم و اندک و زینہی کہ بے آب دادن رویاند و نجستی بمعنی آب نادادہ و گشت بے نیاز از آب دادن منسوب است بآن و نجوس جمع و محصولی کہ از مردم بازار ستانند و آنچه عشاران بعد گرفتن صدقہ بخیلہ فرو گیرند و نیز کاستن حق کسی را و بیدار کردن بروے و کور کردن چشم و برکندن آن مؤلف عرض کند کہ از ہمہ معانی بالا کہ در عربی است هیچ تعلق از معنی اول الذکر یافتہ نمی شود۔ آنچه خان آرزو بر قیاس مصاد و اسم فاعل گوید صحیح نباشد بلکہ اسم جامد فارسی زبان است و اسم مصدر نجسیدن و نجسانیدن و نجستن کہ می آید (ار دو) پرمردہ بقول آصفیہ فارسی کہلایا ہوا۔ مرجایا ہوا۔ افسردہ۔

(۲) نجس۔ بقول سروری بجا الہ تحفہ بمعنی عشوہ و بقول برہان و جامع و ناصری عشوہ و ضرام مؤلف عرض کند کہ فارسیان از معنی چہارم عربی کہ بمعنی اول ذکرش کردہ ایم مجازاً بمعنی عشوہ پیدا کردہ اند۔ مفرس باشد (ار دو) عشوہ بقول آصفیہ عربی۔ سم مذکر۔ ناز فریب۔ حرکت دل فریب۔ غمرہ۔ ناز و ادا۔ اداسے معشوق کہ شہمہ۔ نخرہ۔

(۳) نجس۔ بقول سروری بجا الہ تحفہ بمعنی گذار و ریج صاحب برہان گوید کہ برہم آمدن دل بسبب غمی یا طیشی و گذار و ریج و تابش دل و بقول رشیدی و ناصری بمعنی گذارش و کاشت و نقصان و بقول جامع مالش دل خان آرزو در سراج گوید کہ بدین معنی لغت

عرب است مؤلف عرض کند کہ مجاز است از معنی چارم و پنجم عربی کہ بر معنی اول گذشت گذشت پس مفسر باشد نہ لغت عربی (اردو) رنج مذکر - نقصان مذکر -

(۴) بنجس - بقول سرور می بجوالہ تحفہ بمعنی مزرع بے آب و بقول جہانگیری و رشیدی و جامع و سراج زمینی را گویند کہ بے آب دادن از آب باران زراعت شود و آن را لکم نیز خوانند صاحب برہان گوید کہ اعرابی ہم بدین معنی آمدہ صاحب ناصری فرماید کہ این را دیم نیز خوانند و فرماید کہ بنجس بدین معنی عربی است و دیم فارسی مؤلف عرض کند کہ فارسیان لغت عرب را بمعنی خودش استعمال کرده اند (اردو) وہ زمین جو صرف بارش کے پانی سے سیراب ہو جسکو دکن میں زمین خشکی اور زمین خریف کہتے ہیں (مؤتث)

(۵) بنجس - بقول سرور می بجوالہ تحفہ و برہان و جامع و ناصری بمعنی پوستی کہ تپش آتش و رسد و چین چین شود گویند بنجید مؤلف عرض کند کہ با معنی اول تعلق دارد کہ آن عام است و این خاص دیگر هیچ (اردو) وہ چڑا جو آگ کے اثر سے ٹھہر جائے - اینٹ جا کہ جس پر جھریان پڑ جائیں - مذکر -

(۶) بنجس - بقول جہانگیری و رشیدی و جامع و ناصری با اول کسور نزمہ بنی مؤلف عرض کند کہ جادارد کہ این را مجاز معنی اول عربی دانیم (کہ بر معنی اول مذکور شد) و بطریق دیگر نزمہ - اسم جامد فارسی زبان ہم توان گرفت (اردو) دیکھو بنجس کے پہلے معنی -

(۷) بنجس - بقول جہانگیری و جامع و ناصری بکسر اول بمعنی سستی - صاحب رشیدی مذکر معنی بالا گوید کہ بدین معنی و بمعنی ششم بنجس گذشت مؤلف عرض کند کہ بنجس بہ جمیم عربی

و سینه جمله هم بدین معنی مذکور شد و جیم عربی به خای بجه بدل می شود چنانکه اسفانج و اسفانج
پس جاوار که این را سبدل معنی دوم تجس گیریم (ارو) و کیهو تجس کے دوسرے معنی۔

بخسان بقول سروری بوزن مستان (۱) (بخیدن) و امر حاضر است از مصدر بخشاید

یعنی پرموده و فراهم آمده و رنج دیده (رو) (که می آید) پس شامل است بر همه معانی بخیدن
(۵) از وی اندی بگزین و شاد می وتن و بخشایدن به ضرورت نداشت که ذکر اشتقاق

آسانی و به تیمار جهان دل را چرا باید که بخشانی این کنند (ارو) و کیهو بخشایدن جس که
و فرماید که (۲) بمعنی گذاختن و گذاران بجه امر حاضر است او بخیدن جس که بجه اسم حال

هم آمده نیز فرماید که در نسخه وفائی و شمس **بخسان** بقول سروری بخای بجه و سینه
فخری همین بمعنی گذاران آورده اند (۳) جمله بوزن ترساند یعنی گذاران و درفش

مخالف ارچه که خود را چو سنگ می پناشت آتش چین چین سازد (سراج الدین ابی
پزتاب آتش قهرش چو موم شد بخسان (۴) کفر کو کبریت دوزخ اوست بس باین

صاحب برهان بگر هر دو معانی بالا فرماید که می بخساند او را آن نفس و فرماید که بمعنی
(۳) بمعنی خرا مان هم صاحب رشیدی تجس پرموده کند نیز و بقول صاحب برهان بر

گوید که برین قیاس است بخسان و بخنده وزن لرزانند یعنی بگرد و دور آزار و
و بخیدن مؤلف عرض کند که دای محققین دارد و پرموده سازد و چین چین گرداند و

بانام و نشان که هیچ اعتنا بر قواعد فارسی نمی کنند بخرا اند صاحبان انند و مؤید و هفت هم
و نوی دانند که بخسان اسم حال است از مصدر ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که تحقیق

<p>شد که محققین با نام و نشان فرق درسم و (۴) بخرام آوردن مؤلف عرض کند که جامد و مشتق نمی کنند و هیچ یکی از محققین با اسم مصدر این (بخس) که بجایش گذشت نمی داند که این مضارع مصدر بخسانید و بخستن که می آید بقول مقتنین فارسی مصدر است که هم اینان ذکرش می کنند و شامل استماعی و بخیدن بزیادت تحتانی مکسور با علامت بر همه معنی معانی مصدری بطریق مضارع و سند مصدر قیاسی و جعلی و باصول ما هر دو معنی پیش کرده سروری برای حال است نه بالا قیاسی که وضع کردند از اسم مصدر بخس مضارع و این دلیل آنست که محقق اهل و بخسانیدن متعدی هر دو معانی بیان کرده زبان بر انگاشی زبان خود قواعد فارسی را صاحب موارد موافق قیاس آنچه صاحب ملاحظه نکرد (ار دو) بخسانیدن کامضارع برهان معنی چهارم را خراسیدن نوشته غلط بخسانیدن بقول سروری بمعنی پرموده که ده که آن معنی بخیدن است غور بر مصدر ساختن و گذارانییدن و در رنج داشتن متعدی نگرد که زیر بحث است بخسان صاحب برهان بزرگ هر سه معانی بالا گوید که گذشت امر حاضر این اسناد این از رو که خراسیدن صاحب بحر فرماید که متعدی بر بخسان و از سراج الدین راجی بر بخسانند بخیدن است و بس (کابل التصریف) و گذشت (ار دو) (۱) گلو انا (۲) پرموده مضارع این بخساند صاحب نواد غیره بانش کرنا (۳) رنج مین رکنا (۴) خرامان کرنا صاحب موارد گوید که معنی (۱) گذارانییدن بخست بقول سروری بجای هجمه (۱) بمعنی و (۲) پرموده ساختن و (۳) در رنج داشتن آواز هر چیز باشد که بر بخت به جیم عربی غنی</p>	<p>شد که محققین با نام و نشان فرق درسم و (۴) بخرام آوردن مؤلف عرض کند که جامد و مشتق نمی کنند و هیچ یکی از محققین با اسم مصدر این (بخس) که بجایش گذشت نمی داند که این مضارع مصدر بخسانید و بخستن که می آید بقول مقتنین فارسی مصدر است که هم اینان ذکرش می کنند و شامل استماعی و بخیدن بزیادت تحتانی مکسور با علامت بر همه معنی معانی مصدری بطریق مضارع و سند مصدر قیاسی و جعلی و باصول ما هر دو معنی پیش کرده سروری برای حال است نه بالا قیاسی که وضع کردند از اسم مصدر بخس مضارع و این دلیل آنست که محقق اهل و بخسانیدن متعدی هر دو معانی بیان کرده زبان بر انگاشی زبان خود قواعد فارسی را صاحب موارد موافق قیاس آنچه صاحب ملاحظه نکرد (ار دو) بخسانیدن کامضارع برهان معنی چهارم را خراسیدن نوشته غلط بخسانیدن بقول سروری بمعنی پرموده که ده که آن معنی بخیدن است غور بر مصدر ساختن و گذارانییدن و در رنج داشتن متعدی نگرد که زیر بحث است بخسان صاحب برهان بزرگ هر سه معانی بالا گوید که گذشت امر حاضر این اسناد این از رو که خراسیدن صاحب بحر فرماید که متعدی بر بخسان و از سراج الدین راجی بر بخسانند بخیدن است و بس (کابل التصریف) و گذشت (ار دو) (۱) گلو انا (۲) پرموده مضارع این بخساند صاحب نواد غیره بانش کرنا (۳) رنج مین رکنا (۴) خرامان کرنا صاحب موارد گوید که معنی (۱) گذارانییدن بخست بقول سروری بجای هجمه (۱) بمعنی و (۲) پرموده ساختن و (۳) در رنج داشتن آواز هر چیز باشد که بر بخت به جیم عربی غنی</p>
---	---

خاگدشت اما در سامی فی الاسامی تجست بنعم بمعنی آواز کردن دماغ خفته کہ می آید نمی فهم
 باو تشدید خار (۲) مخصوص آواز دماغ خفته کہ صاحب برہان معنی سوم را از کجا پیدا کرد
 را گفته و آنرا بحر بنی غلطی گویند بفتح عین معجم ہر گاہ معنی شکستن و مجروح ساختن در صد
 و کسر طائے مہملہ اول و سکون یا می حطی۔ بخستن بنی آید پس چطور در ماضی مطلقش باشد
 صاحب برہان بذکر ہر دو معنی بالا گوید کہ معلوم می شود کہ در خیالش مصدر خستن و
 بکسر اول (۳) شکست و مجروح گردانید موخرہ اول زائد باشد و دیگر ہیچ و دیگر کسی از
 صاحب نامری ہمزباننش خان آرزو در محققین فارسی زبان با و نیست بدون سند
 سراج بر ذکر معنی اول و دوم قانع مؤلف استعمال تسلیم نکنیم (ارو) (۱) و دیگر بکسبت
 عرض کند کہ جادو دارد کہ این را مبدل تجست کے پہلے معنی (۲) خرا تا بقول آصفیہ ارو
 گیریم کہ بحجیم عربی معنی اول گذشت کہ بحجیم عربی اسم مذکر۔ وہ آواز جو اکثر بلغمی فراجون کے خلق
 بخائے معجمہ بدل شود چنانکہ اسفانا ج و اسفانا سے سوتے وقت نکلتی ہے۔ نفیر خواب غلطی
 و بہتر از ان است کہ بمعنی دوم اسم جامد۔ خضر (۳) مجروح کیا۔ زخمی کیا۔
 گیریم کہ اسم مصدر بخستن است کہ می آید بخستن بقول سروری بصنم با و فتح خائے
 اندرین صورت معنی اول را بہ تعمیم مجازش معجمہ مشدود تا بمعنی صد کردن دماغ خفته
 گیریم و بجست را کہ بحجیم عربی عوض خای معجمہ صاحب برہان این را بہ تخفیف آورده یعنی بفتح
 گذشت مبدل این دانیم۔ نسبت معنی سوم خائے معجمہ و بقول کجرفختین صد کردن دماغ
 عرض می شود کہ ماضی مطلق مصدر بخستن باشد و خواب (سالم التصرف) کہ غیر ماضی و مستقبل

و اسم مفعول نیاید صاحب موارد با اتفاق قول	و قول صاحب جامع کہ از اہل نہ بانست تعبیر انیم
سروری فرماید کہ حاصل بالمصدر این نخست	اصل این نخست متن بہ دو فوقانی بود یکی از ان حد
بہ تشدید خائے معجمہ باشد و صاحب نوادر	شدہ نخستن باقی ماند بقول مقتنین فارسی مصدر
ہنر بانفش۔ صاحب جامع در اعراب باصفا	سماعی است و باصول مامصدر قیاسی و اصلی
بحر شفق مؤلف عرض کند کہ مرگب است	کہ بحثش بر اسم مصدر گذشت (اردو) خرائے
از اسم مصدر نخست کہ گذشت و ہمین است	بقول آصفیہ سوتے میں خضر کرنا چیمہ کو ہونا (بحر)
حاصل بالمصدر ہم ہا تشدید را اخیر میچندیم	سنے وہ ناہ عاشق جو کوئی دم جاگے ہا سے تو
ولیکن استعمال فارسیان را بتجنیف تسلیم کنیم	شام سے خرائے تا سحر لینا ہا

بخسلوس بقول سروری و برہان و جامع و ہفت بجا و سین مہملہ و لام بر وزن اشکبوس نام پادشاہی است کہ غدر را بقہر برد (حکیم سنائی ۵) حال اصحاب کہف و وقیانوس پادشہ بخسلوس و شہر فسوس پادشہ عرض کند کہ لقب می نماید از سخن مخفف نخست کہ بجایش گذشت و توس کہ بمعنی باز می دادن و کج دہان و دہان کج کہ می آید عجبی نیست کہ ہمین پادشاہ در خفتن غلطی می زد و در ان حالت دہانش کج می شد یا بہ تصنع غلطی می زد و اللہ اعلم بحقیقۃ الحال (اردو) بخسلوس نام ایک بادشاہ گزرا ہے جو غدر کو لے گیا تھا۔

بخشم بقول سروری بخائے معجمہ و سین مہملہ بوزن انجم شرابی باشد کہ از گندم سازند و کوئی معنوی ۵) بخور بی رطل و بی کوزہ می نوش کنند روزہ ہا نہ از انگور و نہ از شیرہ نہ از کنی نہ از بخشم ہا و بقول رشیدی و ناصری و جامع و جہانگیری و برہان شریقی باشد بخشم کہ از گندم

سازند (حکیم سوزنی ۵) بکنی و بنجم خورد و زان شوند مست و خراب پازاب تماجی که باشد
 سر و بے تنگوز و سیر و خان آرز و در سراج با اتفاق محققین بالا گوید که این را بوزره نیز
 خوانند و اخصمه بدین معنی گذشت مؤلف عرض کند که سیم تخصیص در آخر لغت نجس
 زیاده کرده اند و سیدین جمله را متحرک کردند برای سهولت تلفظ معنی لفظی این چیز است که
 مخصوص است برای غلط و کنایه از شرابی که بجزر و خوردنش بخود می طاری میشود و غلط
 می برآید و در عالم سستی مصرع اول سند غیر موزون می نماید (۱ و ۲) دیکه و آخمه -

بخشودن (قبول اند بخواند فرنگ فرنگ	و بخرین نیست که تحتانی بدل شده و او چنانکه
بمعنی (۱) گفتن و (۲) زدن و (۳) کوفتن	انگیر و انگور و انگیل و انگول - معاصرین عجم
و (۴) در و کردن و (۵) آره کشیدن (۶)	بر زبان ندارند بدون سند استعمال تسلیم نمی
بر کردن و (۷) ترسیدن و (۸) طپیدن و (۹) (ار و و) (۱) کهنا (۲) مارنا (۳) کوئنا (۴) کلانا	
(۵) اند و گین بودن و (۱۰) گذاختن و (۱۱)	- در و کرنا (۵) آره چلانا (۶) اکثیر نار (۷) ژرنا
تغیر دادن و دیگر کسی از محققین مصادر ذکر این	(۸) تژپنا (۹) نمگین هونا (۱۰) کلانا (۱۱) متغیر کرنا
نکره و مؤلف عرض کند که از اسم مصدر بخش	بخشی (قبول سروری بفتح با و سکون خا و کسین
وضع کرده اند و متعلق بمعنی اول اوست یعنی	جمله (۱) پرموده و بے آب حاصل آمده (ناصر
و هم و دیگر همه معانی مجاز آن بجز معنی اول	خرو (۵) تو گشتند جهانی ز داس مرگ
که هیچ تعلق از اسم مصدر ندارد و بخشودن	بترس پانگو که ز روشدستی چو گندم بخشی و و فرما
مبطل تجیدن است که به تحتانی مکسور می آید که (۲) بمعنی گذاخته شوی نیز آمده (وله ۵) اگر	

زری نمکد کار بر تو آتش تیز و گرسی بفا گداخت و پڑمرد و فراہم آمد و از تش آتش	تا ابد یعنی بخشی و صاحب برہان بر پڑمردہ و چین چین شد و بقول سروری -----
بآب و گداختہ شدہ قانع کہ ہمہ متعلق بہ معنی (ب) بخشدن (بوزن ترسیدن (۱) پڑمردہ	اول است مؤلف عرض کند کہ ولے بر (۲) گداختن (۳) در رنج بودن صاحب
محققین اہل زبان کہ ہر شق را اسم جامد میدانند	برہان نسبت معنی اول گوید کہ پڑمردہ خشن
وہنی دانند کہ بخشدن مصدر است کہ می آید	و نسبت معنی دوم فرماید کہ گداختن و
و بخش کہ گذشت اسم مصدر است و امر حاضر	با تفاق معنی سوم فرماید کہ (۴) خراشیدن
و بخشی بمعنی اول حاصل بالمصدرش زیادت	ہم و صاحب بجز نسبت معنی اول با برہان
یائے مصدری بمعنی پڑمردگی و غیر ذلک و بخشی	متفق و بذکر معنی دوم یعنی گداختن نسبت
بمعنی دوم صیغہ واحد مخاطب مضارعش۔	معنی سوم فرماید کہ در رنج داشتن است
اگر بر مصدر و قواعد فارسی غور می شد	و بذکر معنی چہارم فرماید کہ (۵) چین بر چین
این لغت را بطور مستقل بیان نمی کردند و	انداختن (کامل التصریف) و مضارع این
اگر می کردند از حقیقتش خبر می دادند (اردو)	بخشد۔ صاحب موارد و در ہر سہ معنی بالا با
(۱) پڑمردہ۔ بغیر پانی کے حاصل شدہ (۲)	صاحب سروری و نسبت معنی چہارم با برہان
تو گلے۔	متفق و نسبت معنی پنجم فرماید کہ در ہم کشیدن
(الف) بخشدن بقول سروری و برہان ہفت	و چین چین گردیدن است و بخش حاصل بالمصدر
بخائے مجملہ و سین مہملہ بروزن بر چیدہ یعنی	صاحب نوادر بر معنی اول و دوم قانع جواب

جامع باتفاق برهان در معنی سوم اینقدر تصرف غلط کرد که پرمردن را پرموده ساختن نوشت
 کند که (در رنج بودن) را (رنج نیدن) نوشته و گداختن را گدا زانیدن و صاحب جامع
 و از معنی پنجم ساکت خان آرزو در سراج باتفاق برهان سکندری خورد که در رنج
 بر معنی اول و چهارم گفتا کرد و مؤلف عرض بودن را رنج نیدن کرد این است حقیقت
 کند که محققین با نام و نشان از لازم و متعلق تحقیق محققین زبان دان که غور بر قواعد زبان
 این مصدر بیه خبر اندر رنج نیدن که گذشت نمی کنند با جمله این مصدر است که مرکب شد از
 متعدی این است و بنجیدن که زیر بحث اسم مصدر تجس و یای مکسور و علامت مصدر
 است لائش - صاحب سروری ازین خبر (دن) و لقبول مقننین فارسی زبان بر مصدر
 دارد و هر سه معانی بیان کرده اش درست جعلی و قیاسی است و باصول ما مصدر
 است و معنی چهارم بیان کرده برهان هم اصلی و قیاسی - از نیکه اسم این مصدر
 بلحاظ ماخذ درست باشد که تجس بمعنی عشوه از لغات فرس است - آنچه صاحب موارد
 و خرام هم آمده پس معنی خرامیدن در مصدر تجس را حاصل بالمصدر گوید تسلیم نمی کنیم
 چرا نباشد و معنی پنجم بیان کرده صاحب بحر که حاصل بالمصدرش تجسی است نه تجس
 متعلق است معنی اول که چنین بچین انداختن و (الف) ماضی مطلق این (اردو) (الف)
 هم پرمردن است و صاحب موارد معنی گلا پرموده هوا سکترا (ب) (۱) پرموده هوا سکترا
 پنجم را درست نوشته که (در هم کشیدن و) (۲) گلنا (۳) ریخته هوا (۴) خرامان هوا -
 چنین چنین گردیدن) است - صاحب برهان (۵) چنین بچین هوا -

بخشیده	القبول سروری بخائے جمعه و سینه بمل
بوزن برجیده یعنی گذاخته و تابیده و پرموده	بخشیدن بای معنوی زیادہ کردہ اندوچرا
و فرامی آید (مولوی معنوی ۵) ہجیر گرامہ	بر ہر پنج معنی مصدری بصورت مفعول
کہ تغیرہ بود پانک آبی جانت بخشیدہ بود	شامل نباشد یعنی پرموده و گذاخته و مبتلائی
و فرماید کہ باب فارسی نیز آمدہ صاحب برہان	رنج و خرامان و چین چین (اردو) (۱)
بذکر معانی بالا گوید کہ خرامان ہم و صاحب فہرست	پرموده (۲) گلا ہوا (۳) رنجیدہ (۴)
نقل نگارش مؤلف عرض کند کہ می پرسیم	خرامان (۵) چین چین -

بخش قبول سروری بوزن بخش (۱) سحروف و (۲) ماہی و (۳) بُرج (رو و کی
 ۵) آفتاب آید بخشش زمی برہ ہاروی گیتی سبگر و دکیہ ۶ (فردوسی ۵) چوپیدا
 شد آن چادر عالج گون ہا خور از بخش دو پیکر آمد برون ہا صاحب برہان نسبت معنی اول
 صراحت کند کہ حصہ و بہرہ باشد و بذکر معنی دوم نسبت معنی سوم فرماید کہ خواہ برج کو تر باشد
 خواہ برج قلعہ خواہ برج فلک غالب در قاطع برہان گوید کہ معنی دوم راستند باید معنی
 سوم زہار نیست مؤلف عرض می کند کہ قول سروری برائے لغت فارسی بہت بے سند
 است و بس و معنی سوم راجح از معنی اول توان گرفت و از اسناد رو و کی و فردوسی استہلال
 این ہمین سوم ثابت و غالب ہند ترا و رانی رسد کہ بمقابلہ سروری دم زند کہ چمنیشا لک
 مغلوب آنست از نیکہ سروری صاحب زبانت و صاحب جامع کہ ہم از اہل زبان است
 تصدیق نہرہ معانی بالا کردہ صاحب مؤید بذکر معنی اول بخوانہ ز فائگویا گوید کہ (۴) نفجیتین

بمعنی نرمه یعنی و (ه) سستی آمده صاحب ناصری بذکر هر سه معنی بالا فرماید که در برهان معنی دوم
 و سوم نوشته و مؤیدے ندارد و در فرنگ با یافته نشد مؤلف عرض کند که خود او از ناصر
 خسرو سندی آورده که برای معنی سوم است و بخیاں خود سندی معنی اول گرفته است (ه)
 که گرد این گنبد فیروزه پیکر پوچین بے روزن و بے بام و بی در و در و پر کار این گنبد
 که پرداخت پوچین و دو و ده بخش مدور پوچین صاحب فرنگ فدا بی بر معنی اول قانع
 خان آرزو در سراج بذکر معنی اول فرماید که در اصل معنی انعام و بخشیدن بود که بدین معنی
 شهرت گرفت و بجا الہ برهان ذکر معنی دوم و سوم کرده گوید که سندی خواهد که در کتب
 معتبره نیست مؤلف عرض کند که فرنگ سروری را ندید پس خطای کیست حال عرض
 می شود نسبت ماخذ که گیس لغت سنکرت است به بای فارسی و کاف و سین جمله چنانکه سنکرت
 سخندان ذکرش کرده پس عجیب نیست که فارسیان بای فارسی را بموخره بدل کردند چنانکه
 تپ و تب و کاف بدل شد به خای معجمه چنانکه شاما کچه و شاما کچه و سین جمله تبدیل یافت
 بهشین معجمه چنانکه سستی و کشتی و جادار و که این را سبذل تحت گیریم که بر معنی اولش گذشت
 که فوقانی بشین معجمه بدل شد چنانکه رخت و رخس و معنی سوم مجاز این که برج هم دارج
 و حصص دارد و نسبت معنی دوم عرض می شود که اسم جامد فارسی زبان گیریم و نسبت معنی
 چهارم و پنجم محرز بیان صاحب مؤید را کافی ندانیم که بحسن تجسم عربی و سین جمله به همین و معنی
 گذشت و بعضی محققین هم در اینجا اشاره کرده اند که تجش به جیم فارسی و بشین معجمه درست باشد
 بای حال در اینجا بهین قدر کافی است که کاتب مؤید تصریح کرده است و در کتب لغت و سنکرت

دیگر محققین برای معنی چهارم و پنجم دلیل آنست و بتحقیق ما (۶) اسم مصدر بخشیدن است بمعنی عطا و این مجاز معنی اول باشد و مصدر بخشیدن از همین اسم مصدر مرکب شد که می آید۔
 (۱) اردو (۱) حصہ۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ لکڑا۔ بجزہ۔ جزو (۲) مچھلی۔ مؤنث۔
 (۳) برج۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ گنبد۔ راس منازل ستاره (۴) و دیکھو بحسب
 (۵) بخشش۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ الغام۔ عطیہ۔

بخشا بقول سروری (۱) بمعنی بخشندہ (ادیب) والف زائد است در معنی دوم چنانکہ آتی
 صابر (۲) نسبت فضل از دل بخشای او گیرد و دانی و جادار و کہ بمعنی دوم امر حاضر بخشاید
 فروغ پانسخہ جو از کف بخشای او گیرد گیریم کہ بمعنی بخشیدن می آید (اردو) (۳) بخشندہ
 سحاب پو و فرماید کہ (۲) امر بہ بخشیدن والا (۲) بخش بخشنا کا امر حاضر۔
بخشنا و بقول انند بکوالہ فرہنگ فرنگی و بقول دعا
 نیز (شیخ سعدی ۵) خور و نوش و بخشنا
 و راحت رسان پانگہ می چه داری ز بہر مستعل۔ بمعنی خدا بخشیدہ مؤلف عرض کند کہ حقیقت
 کسان کہ صاحبان رشیدی و انند ذکر ہر دو الف دعا بر معنی چہار دہم با و بیان کردہ ایم
 معنی کردہ اند مؤلف عرض کند کہ محققین با نام او ہمان قاعدہ درینجا ہم (اردو) بخشندہ۔
 و نشان بحقیقت پے نبرہ اند و بر قواعد فاعلی جیسے (داغ ع) خدا بخشندہ بہت ہی خوبیان
 زبان غور نکر دہ بخش امر حاضر بخشیدن است تحصین مرنے ولے مین پ
بخشانیدن بقول بحر الفتح متعدی بخشیدن
 والف آخر مفید معنی اسم فاعل چنانکہ بر
 (الف فاعل) مذکور شد ہنچون دانا و دنیا کہ می آید کامل المقصر یف باشد و مضارع این

بخشنا۔ دیگر محققین فارسی زبان ذکر این مکڑ بر حال ماہ کہ ہیتیم اسیر کنند ہوا، و معنی دوم
 اند مؤلف عرض کند کہ جزین نباشد کہ ہم غیر از ترکیب حاصل نمی شود چنانکہ (خطا بخت)
 این مصدر بہمان بخش کہ بمعنی ششمش گذشت کہ اسم فاعل ترکیبی است و جا و ارد کہ این را
 (اردو) بخشنا۔ بقول آصفیہ۔ مستعدی بمعنی دوم مزید علیہ بخشا گیریم زیادت تختانی
 معاف کرانا۔ عفو کرانا۔
 بخشاے بقول ضمیمہ برہان (۱) امر صاحبان ہفت و مؤید ہم غلط کردہ اند کہ امر
 بہ بخشودن و (۲) بمعنی بخشندہ۔ صاحبان بخشانیدن۔ بخشان باشد نہ بخشاے و امر بخشودن
 ہفت و مؤید نسبت معنی اول گویند کہ بخشو کہ او بالف بدل شدہ بخشا شد (اردو)
 امر بخشانیدن و بخشودن و صاحب اند (۱) بخش بخشش کرد (۲) بخشنے والا بخشش کرنے والا
 امر بخشانیدن گفتمہ و صاحب ناصر بنیل بخشایش بقول برہان بروزن افزایش (۱)
 بخشایش شد این از صابر آورده (ع) بمعنی از جرم گناہ و مقصیر و از کشتن کسی گذشتن
 نعمت جو د از کف بخشاے او گیر و سحاب (۱) ملک شمس الدین کرت (۲) بگرفت و مراکت
 مؤلف عرض کند کہ محققین اول الذکر بہ شدہ در صف کین ہوا آنکہ بدیم کشتی از روی
 بے تحقیقی کار گرفته اند حقیقت این است کہ یقین ہوا کنون بطبق می و ہدم در شین و بخشایش
 بخشانیدن کہ می آید زیادت الف و تختانی و بخشش چنان است و چنین ہوا و تحقیق (۳)
 اول مرادف بخشیدن است و این امر حاضر بمعنی بذل و عطا ہم (سعدی شیرازہ) زہی
 نہ امر بخشودن (کریم) کریم بخشاے بحر بخشایش و کان جو د ہوا کہ مستطہ اند از وجود

وجود پد صاحبان اند و ہفت و ناصری ذکر این	منحشائشگر اصطلاح بقول اند بجا الہ
کردہ اند مؤلف عرض کند کہ حاصل بالمصدر	فرہنگ فرنگ بمعنی بخشایش کنندہ و مرادف
بخشائیدن است کہ می آید و دیگر هیچ (اردو)	الرحیم و بخشائندہ صاحب ناصری ہم بذیل
بخشش بقول آصفیہ فارسی اسم مؤنث (۱)	بخشائش ذکر این کردہ مؤلف عرض کند
معافی عفویر انعام عیبتہ	کہ گر بقول برہان افادہ معنی فاعلیت کند
بخشائش آوردن	اصدر اصطلاحی وقتی کہ با کلمہ دیگر ترکیب شود پس از قبیل
صاحب آصفی بذکر این از معنی ساکت (خمر وادگر است (اردو) بخشنے والا عطا	
چون بخشائش آرد جهانی ز جود پد چو لشکر کرنے والا بیعاف کرنے والا	
کشد خصم گوئی نبود پد (کمال آصفہانی ع)	(الف) بخشائندگی صاحب اند بجا الہ
برجان عاشقانت بخشائش آرنیا رد پد	(ب) بخشائندہ فرہنگ فرنگ مذکر
مؤلف عرض کند کہ بمعنی بخشش و عفو کردن	(ج) بخشائیدن ہر سہ گوید کہ (الف)
است پد (اردو) بخشش کرنا عفو کرنا	معنی جود و عطا و عفو چنانکہ شیخ شیراز گوید
بخشائش کردن استعمال صاحب	(د) متاب اے پاسار و از گنہ گار پد
آصفی بذکر این از معنی ساکت مؤلف	بخشائندگی دروے نظر کرن پد و بر (ب) و ثما
عرض کند کہ بذل و عطا و عفو کردن باشد کہ بخشش کنندہ و مرادف الرحمن است و	
مرادف بخشائش آوردن کہ گذشت معاصرین نسبت (ج) می نویسد کہ در محل ترجم و عفو و	
عجم بر زبان دارند (اردو) و دیگر بخشائش آوردن	جود مستقل صاحب غیاث نسبت (ج) گوید

استعمال این معنی جو دو کرم بندرت آمدہ	معنی پارو پارہ مؤلف عرض کند کہ استعمال
مؤلف عرض کند کہ درج مصدر راست	این از نظر مانگداشت خلاف قیاس نیست
مرکب از اسم مصدر بخش کہ گذشت فاینا	کہ معنی لفظی حصہ حصہ باشد معاصرین عجم بزرگ
الف ویای زائد در آخرش زیادہ کردہ	ندارند شاق سند استعمال باشیم (ارو)
بخشتے کردن و بقاعدہ مصدر جعلی بزیادہ	پارہ پارہ ریزہ ریزہ ٹکڑے ٹکڑے حساب
تحتانی مکسورہ و علامت مصدر درون مصدر	آصفیہ نے پارہ پارہ کرنا کا ذکر فرمایا ہے
ساختند کہ باصول مامصدر اصلی است کہ اسم	بمعنی ریزہ ریزہ کرنا۔ و صحیحی و صحیحی کرنا بکار
مصدرش مال فارسی زبان است مضارع ٹکڑے کرنا۔	
این بخشاید و (الف) حاصل بالمصدرش	بخشش بقول ضمیمہ برہان بمعنی داوودش
و نیز بخشایش کہ گذشت حاصل بالمصدر	و عطا صاحب اند فرماید کہ بالفتح و کسر شین
ہمین مصدر باشد و (ب) اسم فاعل این	معجزہ (۱) بمعنی عطا و بفتح شین (۲) بخشش اور
و (ج) شامل است بمعنی (۱) عطا کردن	صاحب ہفت ہمزانش مؤلف عرض کند کہ
و (۲) عفو کردن (ارو) (الف) بخشایش	حاصل بالمصدر بخشیدن است کہ فی آید شامل برہمہ بخش
حاصل بالمصدر (ب) بخشش کرنے والا۔ عفو	(انوری) بخشش بے منت و احسان بیلا
کرنے والا۔ (ج) (۱) بخشش کرنا عطا کرنا۔	کندہ ابرو و دیار از خجالت خشک چون دود
(۲) عفو کرنا بخشنا۔	و سراب (۳) (ارو) (۱) بخشش۔ بقول آصفیہ
بخشش بخش اصطلاح۔ بقول بحر و اندو غیاث	فارسی۔ اسم مؤنث۔ الغام۔ عطیہ۔ دان۔

عرض کند که خشک در اینجا بمعنی خشکی است و	(۳) اسکو عطا کر۔
خشکی بحق زخم باعث بسیار تکلیف و رنج است	بخشش نامه اصطلاح - بقول اندکجوالہ
یعنی چون زخم پیش از اندمال خشکی گیر و محروم	فرسنگ فرنگ بمعنی سبب نامه مؤلف عرض
کند که موافق قیاس است - معاصرین عجم بزرگ	بخشش نامه اصطلاح - بقول آصفیہ
دائما بادویہ لجزہ آنرا ترمی دارند که باعث	دارند (ار دو) سبب نامه بقول آصفیہ
اندمال است صاحبانند در صحت کامل معنی این عذر	اسم مذکر - وہ کاغذ یادداشت و نیز جس میں عطا
نمود با بجمہ معنی این مصدر اصطلاحی بتلای	کرنے یا مرحمت فرمانے کا اقرار لکھا جائے
خشکی زخم کردن است و تکلیف رسانیدن	عطا نامه -
دیگر هیچ (ار دو) زخم کی خشکی میں مبتلا	(۶۱۵۱) بخشش کردن مصدر اصطلاحی بمعنی عطا
کرنا - تکلیف پہنچانا -	کردن است (ظہوری ۵) صبار کوی تو کرنا - تکلیف پہنچانا -
بخشش و تر ساختن مصدر اصطلاحی	گُل غبار بخش کند پُر چین موی تو خشک تتا
بقول اندک توکل کردن (انتخابی ۵) با	بخشش کند پُر (ار دو) عطا کرنا -
قناعت هر که می سازد تو نگر می شود پُر چون	بخشش ریش گرفتن مصدر اصطلاحی -
بخش و تر بسازد قطره گوهر می شود پُر مؤلف	بقول اندک مبتدا گردانیدن بخشش ریش
عرض کند که با گرم و سرد زمانه ساختن پُر	و آن خشکی است که بر روی جوارحت بسته
و بس (ار دو) گرم و سرد سبب بقول	شود (نوری ۵) گیر و فلک از بخشش
آصفیہ حوادث زمانه کی پیر داشت کرنا -	ریشم پُر من در ندیم خویشتن خرم پُر مؤلف

(viii)

بخش گردانیدن مصدر اصطلاحی - بیان کرده او برای مصدر (بجستم کردن) باشد

عطا قرار دادن (ظهوری ۵) بر خلاق که بحکم فارسی دوم گذشت و معنی مصدر زین بحث
فصل هاگرداند نخست که موسم نوروز از دیوتا غصه آوردن است و بس طالب بند استعمل
بست که (ار دو) عطا قرار دینا نخستش باشیم (ار دو) غضب ناک کرنا بقول اصفیه
قرار دینا - بهر کانا غصه دلانا - برجم کرنا - برافروخته کرنا -

(الف) بخشم آمدن | مصدر اصطلاحی - (الف) بخشندگی | قبول انده مرافی بخشاینده گی

(ب) بختم رفتن بقول اند (الف و ب) بمعنی (۱) جود و عطا و (۲) عفو (شیخ شیرازی)

(ج) **بجتم شدن** عملگین شدن مؤلف بزرگی بایدت بخشدگی کن، پکه دانه تانیفشان

عرض کند که هر سه معنی حتم گرفتن و مبتلا
نروید با (ظهوری) با وجود تنگ خواهش

قسم شدن است (اورمی ج ۵) عدس حال سائل بهتر است و اهل بیت راجع بجلتها

شیر که در ده غنچه که از غنچه مدبره اول نام صاحب الامر بحقیقت که در آن است و آن را بنام غنچه

صفیہ خفا بیونا۔ ناراض بیونا۔
بودمہ تختا زید را شد نہ نواں جانا نک او کیجہ و او سنج

بخشمر کردن | مصدر اصطلاحی - نقل شمس و از مثال شیخ شمس از مصدر مرکب -----

بزرگتر است و نظر زده یافتن مؤلفه عرض کند که هر چه (ب) بخشندگی کردن بمعنی جود و وعطا و

زبان صاحب شمس بر آیکم اعتبار را نشاید عفو کردن پیدا است (ارو) (الف) (۱۱)

بف است که او بر معنی تحقیقی لفظ غور نمی کند یعنی جوید یقبول آصفیه عربی اسم مذکر - کرم بخشش

<p>سموات (۲) عفو بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر معافی۔ آمرزش بخشش (ب) جو دو عطا کرنا۔ بخشش کرنا عفو کرنا۔ بخشندہ بقول صاحب روزنامہ بحوالہ فرنا ناصر الدین شاہ قاجار معنی معاف کنندہ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل مصدر بخشیدن مثل بر معافیش است کہ می آید (ار دو) بخشندہ بخشندہ آب است کہ مثل۔ صاحبان ہرچہ بیاید ترکش در خرنیہ و امثال فارسی ذکر این کردہ از محل استعمال است اند مؤلف عرض کند کہ فارسیان این مثل را بحق باطل و سخی می زنند مقصود آنست کہ بخشندہ مبتا بہ آب است کہ ہر کہ پیش آب رود و تر شود همچنان سائل از بخشندہ بہر حاصل کند (ار دو) دکن مین کہتین "سخی کا دریا بہتا ہے" بخشودن بقول جہانگیری با اول مفتوح کہ معنی دادن و از گناہ در گذشتن و رحم بخشودن و حاصل بالمصدر این بخشش و بخشیدن</p>	<p>بمعنی بخشیدن و رحم کردن (انوری س) قضا با دست او ہر ساعتی گفتمی کہ بخشش نہ دینی مطلبی دارم نہ دنیائی کہ ولیکن ہر کم واجب بود و رویش بخشودن کہ چونان درو گشت از تو چہ ابرو سے نہ بخشائی کہ (استاد دکنی بخشیدن و بخشندہ) بخشندہ بخشندہ آب است کہ مثل۔ صاحبان ہرچہ بیاید ترکش در خرنیہ و امثال فارسی ذکر این کردہ از محل استعمال است اند مؤلف عرض کند کہ فارسیان این مثل را بحق باطل و سخی می زنند مقصود آنست کہ بخشندہ مبتا بہ آب است کہ ہر کہ پیش آب رود و تر شود همچنان سائل از بخشندہ بہر حاصل کند (ار دو) دکن مین کہتین "سخی کا دریا بہتا ہے" بخشودن بقول جہانگیری با اول مفتوح کہ معنی دادن و از گناہ در گذشتن و رحم بخشودن و حاصل بالمصدر این بخشش و بخشیدن</p>
--	--

و مضارع این بخش و بخشاید و فرماید که اکثر اسناد و معنی استعمال کردند (۱) و اذن و عطا کردن
لفظ ثانی بمعنی ثانی آمده و لفظ اول مشترک است و (۲) عفو کردن پس رحم کردن و اخل معنی دوم
و هر دو معنی اما ازین ماده اسم مصدر بخشش است مضارع این نیامده و مضارع بخشیدن
بدوشیدن و اسم فاعل امر بخش بیک شنید آید که بخش است بر اے این مصدر هم متعین شد
چون خطا بخش و زربخش و از ماده دوم اسم و بخشاید مضارع بخشایدن خطاے صاحب
مصدر بخشایش و اسم فاعل و امر بخشاے آید موارو که این را متعلق به بخشودن و بخشیدن
و اول را مفعولی ناچار است لفظ یا معنی و که دو حاصل بالمصدر این بخش باشد و همین
ثانی را مفعول نباشد مؤلف عرض کند که حاصل بالمصدر بر اے بخشیدن هم صاحب
حقیقت را نه فهمیده و بجز سخن نرسیده خامه موارو غلط کرده که بخشایش را هم حاصل بالمصدر
فرسائی می کند اسم مصدر بخشودن و بخشیدن این قرار داد و حقیقه بخشایش حاصل بالمصدر
همان بخش است که بجایش گذشت به بخشش بخشایدن است که می آید و امر بخشیدن و
چنانکه خیال صاحب موارو است فارسیان بخشودن بخشش است و اسم فاعل این هر دو
مکسور و علامت مصدر دن بر و زیاده کرده بخشنده صاحب موارو دسکندری خور و که
مصدر بخشیدن را وضع کردند که باصول ماصد بخش را اسم فاعل نوشت و مثالی که پیش کرد
اصلی و قیاسی است و باصول مقتنین فارسی بآن بر اے اسم فاعل ترکیبی است که معنی فاعلی
جعلی و بخشودن مبدل آن که تحتانی به و او بدل بدون ترکیب امر حاضر با اسمی پیدانی شود و
شد چنانکه انگیر و انگور و انگیل و انگول و برای آنچه از ماده دوم بخشایش را اسم مصدر گفته

این ہم غلط است زیرا کہ بخشایش حاصل بالمصدر ذکر این نکرد و لیکن خلاف قیاس نیست۔ ہا
 بخشائیدن است کہ می آید و اسم مصدر بخشیدن از آمد بر لغت بخش زیادہ کردہ اند چنانکہ
 همان بخش کہ بالا گذشت و بخشاے امر حاضر است مگر وستم کارہ مشتاق سند استعمال
 بخشائیدن باشد چنانکہ گذشت نہ امر حاضر باشیم (ارو) و دیکھو بخش کے پہلے معنے۔
 بخشیدن و بخشودن چنانکہ او عاے صاحب بخششی بقول اندجوائہ فرنگ فرنگ بافتح
 سوار است بلے محل می گوید کہ بخشیدن را و کسر شین بمعنی (۱) نصیب و حصہ و (۲) و ہنہ
 مفعولی ناچار است و بخشودن را مفعول نباشد و شاہرہ دہندہ صاحب فرنگ فدائی
 ما گوئیم کہ ہر دو مصدر بمعنی متعدی است و کہ از معاصرین عجم بود می نویسد کہ بمعنی دوم
 بخشیدہ بمعنی عطا کردہ شدہ و بخشو کردہ شدہ محاورہ ہند است مؤلف عرض کند کہ در
 مفعول بخشیدن است و برای بخشودن ہم متعل معنی اول ہم یائے وحدت داخل است
 - این است حقیقت محقق بانام و نشان و پایہ بدون سند استعمال اعتبار را نشاید (ارو)
 معلوم اتش کہ بیانش قیاس و قواعد ہر دو را (۱) دیکھو بخش کے پہلے معنے (۲) بخششی بقول
 بر طاق دار و دہرچہ و ردل آید بقلم می سپا آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - فرج کی تخواہ تہم
 (ارو) (۱) وینا عطا کرنا - (۲) معاف کرنے اور حساب و کتاب رکھنے والا تخواہ
 کرنا - عفو کرنا - رحم کرنا -
 بخششی بقول اندجوائہ فرنگ بمعنی والے کو کہتے ہیں۔
 حصہ و بہرہ دیکر کے از محققین فارسی زبان بخششی الممالک اصطلاح بقول اندجوائہ

بخششی گری بقول اند بخواه فرزند گنگ
معجزه مبدلش که غین مجسمه به خای منقوله مل
عجده و خدمت سپه سالاری است مو
شود چنانکه چرخ و چرخ (ار دو) یکدیگر غلط
عرض کند که خدمت قاسم مشایره فوج
بخط بلا سر و اون | مصدر اصطلاحی بقول

و بدین معنی هم محاوره هند است نه سپه اندکجمله لطافت کنایه از بلا و محنت کشیدن
سالاری معاصرین عجم با ما اتفاق کنند و بدان راضی بودن مؤلف عرض کند که
و گویند که در بعض مقامات فارس هم خلاف قیاس نیست ولیکن طالب سند باشیم
به همین معنی مستعمل است (ار و) بخوبی که معاصرین عجم بر زبان ندارند و دیگر محققین

یہاں سے پہلے کے نسخوں میں اس عبارت کی جگہ پر "اور وہ سبھی کو اپنے ہاتھ سے لے کر آئے" لکھا ہے۔

لہا ہے۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔ عجدہ مصائب ^{موجبات} اے بلا کشی کنم و راضی پیدا باشم مؤلف
مخاطق صاحب سروری بر غبطاق گوئی محض کند کہ (مخبط بلا سرور آوردن) حیرانم

نکر و که مرادف مصدر گذرشته باشد چیف است و راضی بیلا بودن مؤلف عرض کند که در مصداق	از محققین که مصداق راضی گذارند و متقاضی گذرشته خط بلاست و در اینجا بجایش خط بلا
راضی نگارند - خلاف قیاس نیست - مشتاق را استعمال کرده اند بخیاں ما مصدر گذرشته	راست استعمال باشیم - معاصرین عجم بر زبان نداشتند موافق قیاس است و برای این طالب سند
(ار دو) و کیونجه بلا سر وادون -	باشیم که محققین اهل زبان ازین سکت
بخط بلا سر وادون مصداق اصطلاحی و معاصرین عجم بر زبان نداشتند (ار دو)	
- بقول ضمیمه برهان و بحر کنایه از بلا کشتی گردان و کیونجه بلا سر وادون -	

بخفد بقول سروری و برهان بنجا و فابوزن برسد (۱) یعنی عطسه کند و خفیدن بعضی عطسه کردن باشد و (۲) بوزن بخورد و بعضی سرفه کند (منجیک طه) چون بخفد صبح سعادت اثر پاد غایه ساگر و دبا و محرک مؤلف عرض کند که خفیدن بفتح اول داخل شدن و گلو فشرودن و (۲) عطسه کردن و بضم اول (۳) سرفه کردن می آید (سالم) (کذا فی البحر) پس موحده اول زائد است و خفد بفتح فامضارع خفیدن - ضرورت نداشت که یک مشتق را بطریق اسم جاد و ذکر کنیم محققین بالا غلط کرده اند که مشتقات با موحده زائده در ردیف با جاد داده اند مخفی مباد که مصدر خفیدن مرکب است از خفد که بقول برهان بفتح اول و ثانی فشرودن گلو باشد و عطسه را نیز گویند و بضم اول یعنی سرفه هم که عبری سعال خوانند و همین است اسم مصدر - فارسیان بخذف های هنوز آخزه به زیادت تحتانی کسور و علامت مصدر و آن مصدری ساختند قیام

کہ بقول متقنین فارسی زبان مصدر جعلی است بہ باصول ما اصلی کہ اسم مصدرش لغت فارسی زبان است۔ مضارع این فتح و حاصل بالمصدر این همان اسم مصدر و شامل است بہ ہر معنی فوق الذکر صاحبان موارد و نوادر ہم ذکرین کردہ اند و البکر صاحب موارد معنی دوم را خفہ کردن نوشته و صاحب نوادر ہمزبانش مؤلف گوید کہ تصفیہ بین ارسند استعمال شود کہ لازم است یا مستعدی بظاہر قول سروری را مستبعدانچہ کہ از اہل زبانست (نوید الدین ۳) و ماغ صبح را در ہر خفیدن بہ رفیض روی او خوشید۔ ایدہ دار و (۱) چھینکے (۲) کھانے (۳) گلا گھوٹے۔ گلا گھٹے۔

بجک | بقول شمس با اول و ثانی مفتوح نوعی از تبرزین (حکیم سوزنی ع) ترکی مکن بکشتن من برکش بجک بہ مؤلف عرض کند کہ تہریف بجک بہ موصدہ اول و جیم فارسی و کاف بابیان ماخذش گذشت کہ بمعنی کار و باشد و صاحب شمس ہم ذکرش کردہ خبرین نیست کہ بغلطی کتابت دینچا ہم قائم کردیا نقل نویسش دست تصرف دراز نمود و با حدیثی بیان کردہ اش این را بجک بہ نون اول و جیم عربی دوم صحیح دانیم کہ بمعنی تبرزین بجائے خودش می آید و اشارہ آن ہم بہ بجک کردہ ایم باقی حال وجود این درینجا غلط محض است و در کلام حکیم سوزنی ہم تصرف کاتب راہ یافتہ کہ نون اول و جیم دوم را بہ موصدہ اول و فاعل صحیحہ بدل کردہ است و بدین وجہ کہ تصرف در حلیہ لغت و سند راہ یافتہ قیاس غالب این است کہ تصرف نقل نگار باشد بلکہ تسامح محقق است (اردو) تبرزین۔ ایک ہتیار کا نام ہے جو زین اسپ کے پہلو میں رکھا جاتا ہے۔ مذکر۔

بجمل بقول بہار بالضم نقیض سخا و نواب از صفات اوست و بالفاظ کردن مستعمل (صائب) می شود و فریاد رس فریاد چون گردد تمام بجمل در فریاد و فریاد رس کردن چراغ مؤلف عرض کند کہ لغت عرب است بقول منتخب بالضم و الفتح و بفتح تین و بضم تین زفت شدن (انہی) فارسیان استعمال این بمعنی حاصل بالمصدر کنند و با مصدر فارسی مرکب سازند انحصار بہار با مصدر کردن از لطحات باقی نماند قلت تلاش اوست (اردو) بجمل بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر - لالچ - طمع - حرص - کنجوسی - تنگ چشتی - تنگ دلی - خساست

بجملچہ بقول شمس کبیر یا و کسر لام مرادف و معنی لفظی این تحریر کی نازک کہ منسوب است بفلان پنچجو (کہ بہر دو باے فارسی می آید) بمعنی کسی کہ دست در زیر بغل کند تا او بخندد افتد و آن را غلیچ نیر گویند و بخلوچہ ہم بدین معنی می آید - فرماید کہ لغت فارسی است صاحب برہان بخلوچہ یہ باے فارسی و حیم فارسی فرماید کہ انگشتان را در زیر بغل کسے بحرکت در آورد باشد بعنوانی کہ آنکس را خندہ گیر و مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ اصل این بخلوچہ بود مرکب از بغل و واو نسبت و کلمہ چہ کہ افادہ معنی تصغیر کند و معنی لفظی این تحریر کی نازک کہ منسوب است بفلان پنچجو (کہ بہر دو باے فارسی می آید) بمعنی کسی کہ دست در زیر بغل کند تا او بخندد افتد و آن را غلیچ نیر گویند و بخلوچہ ہم بدین معنی می آید - فرماید کہ لغت فارسی است صاحب برہان بخلوچہ یہ باے فارسی و حیم فارسی فرماید کہ انگشتان را در زیر بغل کسے بحرکت در آورد باشد بعنوانی کہ آنکس را خندہ گیر و مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد کہ اصل این بخلوچہ بود مرکب از بغل و واو نسبت و کلمہ چہ کہ افادہ معنی تصغیر کند

وغدغه - غلچ - غلچیه -

است: (ارو) خلوت میں لیجائے تجاہد کرنا

بخل کردن استعمال صاحب آصفی از

بخلاوجہ القبول شمس کیسرا وضعم لائم مراوفا

معنی سکت مؤلف عرض کند که معنی ندان

تخلیه که گذشت و ما بعد رانجا حقیقت این بیان

و عطا نکردن و تنگ چشمی و دریغ کردن

کرده ایم که مبتدیان و مخففات بعلوم چه باشد

مقابل عطا و بخش کردن باشد. سہ این

(اردو) ویلیو نیچر

بر لفظ نخل از کلام صائب گذشت (ار ۹۹)

جمل ورزیدن مصدر اصطلاحی - محاسبه

بجمل لڑنا۔
نخا میں سے لڑنا۔

اصمى ارغنى سالت مولف عرص لنديكى
شماكم

جنوب بردون استعمال - علیہ بردون

جمل برقع است اعتری سیر کی است ایاب و جال بر مرد

است که بنیادش بر توحید است که بنیادش بر توحید است

مردم بدین وقت در دسترس نباشد و در دسترس نباشد و در دسترس نباشد

بخلاف بقول سروری و رشدی و همانگی

و جامع و ناصبی نخواهیم بود و وزن و معنی و خرفه

(三)

باشد که آن را برپهین نیز گویند (عسجدی)

(۵) در آونیزم حائل واریکیس خوش را بروی

و بگر در دن و سینه اش کنم آغوش چون بخله

صاحب برپان گوید کہ بحر بنقلۃ الحق گونید

خان آرزو در سراج گوید که ظاہر اوراصل

بوخيله بود که بخيله به تختانی بعد خا و بوخله بود

بعد بانیتر آمده و این از جنت تخفیف است

ن صاحب محیاء برتخله و تجیدہ اشارہ بقلمہ الحقا

بر صاحب طبع ذوق سلیم معلوم می شود کہ (شک بنجم) کنایہ از زلف خمیده است و
 بنجم نام بیچ ولایت و شک نیست (ادیب صابر ترمذی ۵) قدس شد چو دوزلف
 بنجم و دست بنجم پادل من شد چو دچشم دژم و دست دژم پادفرماید کہ حکیم اسدی
 و فردوسی (کنند بنجم) بسیار آورده اند صاحب رشیدی بذکر قول محققین بالا سند دیگر
 می خواهد مؤلف عرض کند کہ آنچه صاحب نامری این سند را بحق لغت زیر تحقیق غیر
 متعلق دارد درست است و در معنی شعر هم با او اتفاق داریم ولیکن انکارش از
 نام ولایت قابل تسلیم نیست خصوصاً تصدیق صاحب جامع کلام محققین معقب و صاحب
 زبان است ما را کافی است حیف است کہ محققین بالا نسبت حالات این ولایت صحت
 کافی نکرده اند و بحدیکہ بیان کرده اند وجودش با عدم مساوات دارد و اگر نام ولایت
 را تسلیم کنیم وجہ تسمیہ این متحقق نشد کہ چیست و (۲) بہ فتح اول و ضم خائے مجملہ بقول
 صاحب محیط شرابی کہ از آرد گندم و امثال آن سازند معنی لفظی این چیزے کہ در خم
 است و کنایہ از شراب مذکور (اردو) ۱۱ بنجم بافتح ایک ولایت کا نام مذکور (۲)
 شراب کی ایک قسم جو آرد گندم وغیرہ سے بناتے ہیں۔ نوٹ۔

بنجم آوردن مصدر اصطلاحی بمعنی خم (کمان را بنجم آوردن) بمعنی کمان کشیدن پیدا	
واون است (افوری ۵) ژالہ پیر برف کہ بجای خودش می آید (اردو) خم دینا بنجم	
ببرواز کف کوہ پو چون رستم میان بنجم آورد پیدا کرنا۔ جھکانا دکن میں خانا کہتے ہیں۔	
کمان را پاد و از همین سند مصدر اصطلاحی بنجم درشدن مصدر اصطلاحی بقول	

(۲۲۲)

<p>نیمہ برہان و بحر بر اقبہ رفتن و مراقبہ کردن صاحبان مؤید ہفت ذکر ماضی مطلق این کر وہ گویند کہ اسے مراقبہ شد مؤلف عرض کند کہ کنایہ ایست و معنی اصلی این خمیدن (اردو) مراقبہ کرنا جنوری دل سے خدا کا وہاں کرنا۔ سب چیزوں کا خیال چھوڑ کے خدا کا وہاں لگانا۔ صاحب آصفیہ نے مراقبہ کا ذکر کیا ہے۔</p>	<p>بوزن و خمہ (۱) نوعی از حشفت کہ آنرا گنگر ہم خوانند و بید گیاه ہم گویند صاحب جامع گوید کہ بحیل ہم ہمین است کہ می آید صاحب محیط پر ترجمہ حوالہ گنگر دہد و برگنگر فرماید کہ اسم حشفت است و برگ حشفت گوید کہ لغت نبطی است و یونانی سقو لوس و لہری عکرب و ملکین و ضریح و بغاریسی گنگر و منابت آن زمین سنگریزہ و مواضع آہنا۔ بتانی و بری</p>
<p>بجملہ القبول شمس لغت فارسی است و نام ولایتی مشک خیر دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرد مؤلف عرض کند کہ تخم بہ ہمین معنی گذشت اگر سند استعمال این پیش شود تو انیم عرض کرد کہ اسے مہلہ آخر زائد است چنانکہ شننا و شنار بدون سند اعتبار را نشا معاصرین عجم ہر زبان ندارند و تحقیق این ساکت (اردو) و یکھو تخم۔</p>	<p>بتانی آن گرم در دوم و خشک در اول و بری آن گرم و خشک در دوم مختلف الطبع بجب اقلیم و اماکن و دران رطوبت فضلیہ باطافت و تحفیف و تنقیہ قلیل است چون عرق بدبور را خوشبو گردانند و بوی رطوبت عفنہ بیرو و منافع بسیار دارد (الخ) و بر بید فرمایند ثیل است و بر آخر سطس کہ گذشت حوالہ حشفت نوشتہ و بید گیاه و اسم آورده</p>
<p>بجملہ القبول برہان و ناصری و سراج و ہفت</p>	<p>ہا از پریشان بیانی اینہا خصوصاً در مفردات</p>

طب خیلی پریشان می شویم و بر اقتنا لوقی که هم ذکر این معنی نمی کنند البته نثر بدیهی معنی می باشد
 بجای خودش مذکور شد گنگر سفید را ذکر کرد و مجرد قول صاحب شمس بدون سند اعتبار
 و خیال ما این است که در بید گیاه و گنگر را نشاید و ما خدا این هم تحقیق نمی شود و خیال ما
 فرق است - جادو را در که گنگر سفید را بید گیاه جزین نیست که بخسیده را که بمعنی مغولی یعنی شیر و
 نام باشد و نسبت لغت زیر بحث تحقیق ما از مصدر بخسیدن است بخند نوشت و این
 این است که لغت فارسی زبان و اسم چنانچه بخیر از ما خداست و بس حیف است
 است و صاحب شمس گوید که (۲) بانگ که لغات فرس به بے تحقیقی و بے توجهی صاحبان
 کردن باشد با گر قنکی کلام مؤلف عرض کند لغت و رچه شکل هاست (ارو) و دیکو
 که محققین فارسی زبان و معاصرین عجم ازین بخسیده -
 ساکت بدون سند استعمال اعتبار را نشاید بخنود البقول بر بان بفتح اول و لون بر وزن
 که صاحب شمس محقق بے تحقیق است (ارو) پر تو (۱) رعد برادر برق را گویند و (۲) پدرا
 (۱) دیکو و غر سطر و اقتنا لوقی (۲) گنگر سفید را هم که شوهر را و باشد صاحبان جامع و
 هوئی آواز - مؤنث -
 بخند البقول شمس با اول و ثانی مفتوح حقیقت این را بر نحو نوشته ایم که به فوقانی
 اند و بکین و افسرده را گویند و آن را نثرند سوم عوض لون گذشت (ارو) و دیکو بخنود -
 نیز خوانند - مؤلف عرض کند که محققین بخنود البقول ضمیمه بر بان بر وزن خوشنود
 فارسی زبان ازین ساکت و بر لغت نثرند بمعنی بخنود باشد که رعد است صاحب مؤید

<p>فرماید کہ بالضم تندر و غرندہ کذا فی القنیہ و در دستور بجای خاجیم مرقوم است واللہ اعلم بالصواب مؤلف گوید کہ اگر سداستعمال پیش کردن و تندر زدن - محققین مصداق فارسی شود و تو انیم عرض کرد کہ دال مہملہ در آخر این زبان ازین مصدر ساکت مؤلف عرض نماید است چنانکہ پیرہن و پیرہند اند نیز صورت کند کہ موافق قیاس و اصول فارسیان است فرید علیہ بخنوخ باشد کہ بنون سوم گذشت (ارو) کہ از اسم مصدر بخنوخ وضع کردہ اند بریاد است و یکھو بخنوخ کے پہلے سنے۔</p>	<p>بخنوخ صاحب برہان این را مخصوص کند برقی و فرماید کہ بفتح اول و ثانی و رابع ہم آمدہ و صاحب سروری بجو کہ ادات گوید کہ بضم با و نون و سکون خائے معجمہ و واو بمعنی برق و بجو کہ شرح السامی گوید کہ بفتح با و نون و واو ہم آمد و بجو کہ فرماید کہ بخنوخ بضم با و نون (ناخ) کیا فرما ہوا اگر گرجنے سے و تا بمعنی ہر چیز غرندہ عموماً و رعد باشد خصوصاً تجھکو ستنے نہ دے گجر بدلی کا</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ فرید علیہ بخنوخ است بریاد ہائے تہور در آخر و ما ذکر این بصراحت معنی بر بخنوخ کردہ ایم و یکھو بخنوخ (ارو) و یکھو بخنوخ۔ عرض کند کہ (۲) خفتن ہم (ناصر علی ۱۵)</p>	<p>بخنوخ آمدن مصدر اصطلاحی - بقول بخنوخ آمدن مصدر اصطلاحی - بقول بخنوخ آمدن مصدر اصطلاحی - بقول</p>

<p>بجواب آمد خیال او کشیدم در بغل تنگش بخطر خالی ہوا کہ می افتد بہر سومی و ہر خود را بخواب می گشت دیدم صبحدم در گلشن رنگش ہوا شب ہوا مؤلف عرض کند کہ بمعنی خوابانید (والہ ہروی ۱۵) بخواب ببل و گل آمدی است متعدی خفتن (ارو) لیثا - سلانا - مگر کہ گرفت ہوا گر لیست بخود آن وین بخش بجواب داشتن مصدر اصطلاحی بخفت</p>	<p>خندیدن ہوا (صائب ۱۵) عالم غیب اگر داشتن و بخواب آوردن و خوابا بدن ہوا - نیست روان بخش چرا کہ مردگان زندہ (ظہوری ۱۵) برایم بہتہ است افسانہ بخواب ہمہ کس می آیند ہوا معاصرین عجم عشق ہوا کہ بختم را بخواب افسانہ دایہ ہوا - تصدیق معنی دوم می کنند (ارو) (۱) غافل رکنا - سلانا -</p>
<p>بجواب در آمدن استعمال - بمعنی خفتی است صاحبان مؤید و ہفت ذکر ماضی سطلق این کرد اند کہ بمعنی خوابیدن و خفتن است (ارو) سونا</p>	<p>خواب بین آنا - (۲) سونا - بجواب افتادن مصدر اصطلاحی مراد معنی دوم بخواب آمدن (ظہوری ۱۵) آرزوی عیش تا افتد بخواب ہوا در شب غم گوش بر افسانہ باش ہوا (ارو) آرام نخست ہوا رفت از افسانہ ز ہر ش بخواب تلخ</p>
<p>بجواب رفتن مصدر اصطلاحی - خفتن (ظہوری ۱۵) آورده آنکہ دولت بیدار را نخست ہوا رفت از افسانہ ز ہر ش بخواب تلخ</p>	<p>بجواب واون مصدر اصطلاحی بقول اند در از کشیدن بقصد خواب را بقراشی مگر فہمیدہ آن بدخو کہ خواہم کرد دل ہوا (ارو) سونا -</p>

(۳۱۲۳۳)

(۳۱۲۳۳)

(۳۱۲۳۳)

<p>بیداران پد بصدفانہ رگ گردنم خواب شد بخر خدریت کہ بسبب تشنگی وزیر عضو بود</p>	<p>بختیاری یا مصدر اصطلاحی بقول بخر خدریت کہ بسبب تشنگی وزیر عضو بود</p>
<p>بہر صاحب اندھم ذکر این بزیادت بختیاری در آخر کند (از بہار)</p>	<p>بختیاری یا مصدر اصطلاحی بقول بختیاری در آخر کند (از بہار)</p>
<p>وارستہ در خواب کردن و بقول بخر بختیاری موقوفہ کردن موقوف عرض کند کہ خوابا</p>	<p>تومی رود از پیش پایے پایے بختیاری رفتہ مادر رکاب نشست (صائب)</p>
<p>مگر فہمیدان بد خو کہ خواہم کرد دل خالی مندی رسد و فرماید کہ این رختن پایے</p>	<p>مندی رسد و فرماید کہ این رختن پایے موقوف عرض کند کہ چون در یک نشست دیر</p>
<p>صاحب اندھمین شعر را برائے سند بختیاری گذرد و روانی خون در پایے کم شود حس</p>	<p>گذرد و روانی خون در پایے کم شود حس باقی نماند از ہمین است این کلام (ارو)</p>
<p>را بختیاری کہم پد اگر افانہ مگر گویم پد (صائب) فغان کہ بادہ مرد افکنی مئی یا ہم پد کہ چشم</p>	<p>پاؤن جھٹانا بقول آصفیہ پاؤن سن ہونا سردی یا کسی صدرہ کے باعث پاؤن کا</p>
<p>شوخی تو بیرحم را بختیاری کند پد (ارو) سلانا پاؤن مین چو نیان بھر جانا</p>	<p>بے حس و حرکت ہو جانا پاؤن سونا دکن مین پاؤن مین چو نیان بھر جانا</p>
<p>بختیاری کسی بودن (مصدر اصطلاحی) بمعنی حقیقی است (ظہوری) دوشینہ بختیاری</p>	<p>بختیاری شدن مصدر اصطلاحی خفتن ظہوری (سر غور سن و پایے نخت)</p>

توبودی، بازی گروقت کار خواب است (اردو) خواب میں نظر آنا

بخواری تن دادن | مصدر اصطلاحی - خواری کشیدن و تحمل آن کردن -

(ظہوری ۵) بخواری تن چوادر داده خاشاک سرکونیش، بطرف باغ و بستان
رفته خود را یا سیمین کرده است (اردو) ذلت و خواری سہنا -

بخواری قنادن | مصدر اصطلاحی - بخوان | بقول شمس با اول مفتوح و ثانی زو

مبتلاے ذلت و خواری شدن (انوری) زعفران را گویند مؤلف عرض کند کہ محمّد
(۵) اے بخواری قنادہ ہر خصمی کا کثر بیان اوست دیگر محققین فارسی زبان ازین کتاب
خصمے تو خار گرفتہ (اردو) ذلیل معاصرین عجم بزبان ندارند و ماخذ این
و خوار ہونا - ہم غیر متحقق بدون سند اعتبار را نشاید

بخواست | بقول صاحب روزنامہ (اردو) زعفران - بقول آصفیہ اسم مؤنث

بخوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار کیسے دیکھو اندرست -

بمعنی ارادہ و خواہش مؤلف عرض بخوان سلیم نمیشاند | اصطلاح - بقول مؤید

کند کہ مودود زائد است و راقول خواست بخوالہ مؤید الفوائد (۱) بمعنی القطع از ماسوی

کہ بمعنی خواہش و ارادہ می آید دیگر بیچ دارد و (۲) بمعنی سلامت و بے غمی و خورسندی

حیف است کہ سند استعمال پیش نشد نیز بہت صاحب اندہم ذکر این کردہ

نامی دیدیم کہ مقصود صاحب سفرنامہ چہ و صاحب شمس (بخوان سلیم نمیشاند) نوشتہ مؤلف

بود (اردو) دیکھو ارادہ - عرض کند کہ ما در کلام خاقانی استعمال این یافتیم

(۵) بخوان سلوتم بنشاند خود حاجت نبود آنجا از گداز بود پکارا و تختان واضح (۵) شب
 پکارا اشکم خوش شک بود و رخ زرین نمکندش هجوم اشک مبتاب کتان دیده بود پکارا این
 پکارا ازین سند مصدر (بخوان سلوت نشانند) شعاعی خط بخود صد پیرین بالیده بود پکارا
 بمعنی پیغم و بارام داشتن پیدا است معلوم شود عرض کند که بجای خود شگفتن و ناز کردن
 که در کتابت مؤید غلطی کاتب راه یافت و گنایا باشد و از اسناد بالا هم همین معنی پیدای شود
 تعلقه با معنی حقیقی نیست - (ار دو) (۱) ماسوفا قاتل (صائب ۵) بوتره از بهر گداز خویش
 سے بے تعلق ہے - (۲) بمعنی خوشی یونست - سامان داده اند پکارا ساده لوحانی که همچون به
 بخود آمدن مصدر اصطلاحی بقول اند بخود فرنگ بخود بالیده اند پکارا (ار دو) اترانا شگفته
 فرنگ به پوش آمدن مؤلف عرض کند که مقاب خود شد ہونا اپنے میں آپ پھولنا -
 و موافق قیاس (ار دو) پوش میں آنا بقول آصفیہ پکارا بخود برداشتن مصدر اصطلاحی بقول
 میں آنا (آپ میں آنا) بقول امیر پوش میں آنا خودی میں آنا و ارستہ بمعنی بخود قرار دادن و خاص خود
 بخود واقفان مصدر اصطلاحی بقول بحر بحال خود دانستن و فرماید کہ بجای خود (بخویش ہم
 پرداختن است مؤلف عرض کند کہ گنایا باشد و موافق می آید (شیفیع اثر ع) خط تو کشتن اغیار
 قیاس است ولیکن طالب نداشتن انیم (ار دو) پکارا بخود برداشت پکارا مؤلف عرض کند کہ
 بخود بالیدن مصدر اصطلاحی بقول صاحب اند برائے خود تجویز کردن چیزے و انتخاب آن
 مرادف بخویش بالیدن (یوسف بیگ ۵) چون شمع ہر برائے ذات خود باشد و بس و ہم او فرماید
 سوخته داغ نیاز بود پکارا بالیده جامہ جامہ بخود کہ آنچہ بعد از متبع معلوم شد خصوصیت بخود

مذکور بل اسناد بغیر نیز آمده صاحب بحر ہم (بخود) در آن نباشد باید که آنرا بجایش ذکر کنیم
 ذکر این کرده مؤلف گوید که این درخور (اردو) اپنے ذمہ لے لینا۔
 آن نیست کہ درینجا ذکرش کنیم اگر استعمالی بخود پروا ختن | مصدر اصطلاحی رجوع
 بنظر آید کہ لفظ (بخود) در آن نباشد باید کہ شدن بخود توجه کردن بوی خود (الوری ۵) وز
 آن را بجایش ذکر کنیم (اردو) اپنے لئے کشادہ روز دیگر چون بخود پروا ختن دیدہ
 تجویز کرنا۔ منتخب کرنا۔ چون رخسارہ پر زخم پیکان یافتہ (اردو)
 بخود بستن | مصدر اصطلاحی۔ بقول اپنی جانب رجوع ہونا۔ اپنی جانب توجہ کرنا۔
 وارستہ مرادف (بخود پروا ختن) کہ گذشت بخود پیچیدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول استہ
 و فرماید کہ بجای (بخود) (بخودیش) ہم آید لیک بمعنی بر خود پیچیدن و ناخوش شدن و ہم او
 یزدی ۵) من درین دریادلی بر خود بر (بر خود پیچیدن) فرماید کہ پریشان مضطر
 نہ بستم چون حباب ہا گر شکستی می خورم و نہ بودن (تاثر ۵) کردہ رگ پیدا ز خطا ہر چند
 تاوان نیستیم ہا مؤلف عرض کند کہ چیزے را یا قوت لبش ہا غنچہ می پیچد بخود از فعل خندان
 بذمہ خود گرفتن است و بس و ہم او گوید کہ ہنوز ہا (ظہوری ۵) چون دوال خم فترا
 آنچه بعد از تتبع معلوم شد خصوصیت (بر خود) نہ بخود پیچیدن ہا از ظہور لیت کہ نخیر سیر شود
 بل اسناد بغیر نیز آمده صاحب بحر ہم ذکر این ہا (صائب ۵) ہر کہ آمد در غم آبا و جہان چون
 کردہ مؤلف گوید کہ این درخور آن نیست گرد باد ہا روزگارے خاک خور و آخر بخود
 کہ درینجا ذکرش کنیم اگر استعمالی بنظر آید کہ لفظ پیچید و رفت ہا مؤلف عرض کن کہ بل پیچ

<p>خوردن است و بس (ارو) دل میں بیچ واقعہ غیر متوقعہ پیش آکر تعجب یا سرت یا خوف و تاب کھانا۔ اپنے میں آپ بیچ کھانا۔</p>	<p>خوردن است و بس (ارو) دل میں بیچ واقعہ غیر متوقعہ پیش آکر تعجب یا سرت یا خوف و تاب کھانا۔ اپنے میں آپ بیچ کھانا۔</p>
<p>بخود ترشیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول دارستہ و بحرہ اوف بخود برداشتن و فرماید کہ بکافی خود</p>	<p>بخود ترشیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول دارستہ و بحرہ اوف بخود برداشتن و فرماید کہ بکافی خود</p>
<p>(بخویش) ہم می آید (زلالی) بخود مسعود شامی برتر آشد و تراش شک بر محمود پاشند، مؤلف عرض</p>	<p>(بخویش) ہم می آید (زلالی) بخود مسعود شامی برتر آشد و تراش شک بر محمود پاشند، مؤلف عرض</p>
<p>کند کہ منسوب کردن چیزی بخود و ہم او کو بکافی بخود از تتبع معلوم شد خصوصیت (برخود) ندارد بل اسناد</p>	<p>کند کہ منسوب کردن چیزی بخود و ہم او کو بکافی بخود از تتبع معلوم شد خصوصیت (برخود) ندارد بل اسناد</p>
<p>بغیر تکرار صاحب بحر ہم ذکر این کردہ مؤلف گوید کہ این در خوردن نیست کہ در اینجا ذکرش کنیم اگر استعمالی</p>	<p>بغیر تکرار صاحب بحر ہم ذکر این کردہ مؤلف گوید کہ این در خوردن نیست کہ در اینجا ذکرش کنیم اگر استعمالی</p>
<p>بنظر آید کہ لفظ (بخود) در ان نباشد باید کہ آنرا اینجا اگر کنیم (ارو) کسی چیز کو اپنے سے منسوب کرنا۔</p>	<p>بنظر آید کہ لفظ (بخود) در ان نباشد باید کہ آنرا اینجا اگر کنیم (ارو) کسی چیز کو اپنے سے منسوب کرنا۔</p>
<p>اور اپنے لئے قرار دینا۔ بخود جنبیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول</p>	<p>اور اپنے لئے قرار دینا۔ بخود جنبیدن مصدر اصطلاحی۔ بقول</p>
<p>حرکت کردن و خبردار شدن گویند، تا بخود جنبیدہ چنین می شود، مؤلف عرض کند کہ چون کسی با کسی غیر از توقع چارچشم شود یا</p>	<p>حرکت کردن و خبردار شدن گویند، تا بخود جنبیدہ چنین می شود، مؤلف عرض کند کہ چون کسی با کسی غیر از توقع چارچشم شود یا</p>

من ہرچہ ہست نیست بہ مؤلف عرض کند او گوید کہ آنچہ بعد از تنقیح معلوم شد خصوصیت
 کہ (بخود چیدن چیزی) کنایہ باشد از (۳) (برخود) ندارد بل اسناد بغیر نیز آمده صاحب بحر
 حاصل کردن چیزی و بر دستہ خود گرفتن چیز ہم ذکر این کرده مؤلف گوید کہ این درخور
 و بر سر خود گرفتن بارے از ہر سہ اسناد بالا آن نیست کہ در اینجا ذکرش رود اگر استعمالی
 ہمین معنی پیدا می شود و این من وجہ تعلق در بنظر آید کہ لفظ (بخود) در آن نباشد باید کہ آن
 با معنی دوم و معنی اول بلحاظ معنی حقیقی خلاصہ را بجاییش ذکر کنیم (اردو) اپنے سر لینا۔
 قیاس است و سندے بکارش نمی خورد و بخود رسیدن مصدر اصطلاحی۔ خود را
 سند دیگر باشیم (اردو) (۱) متکبر و مغرور شاختن باشد (صائب ۵) بیک فروستہ
 ہونا۔ (۲) قبول کرنا (سکھی چیز کو حاصل کرنا است صد و قتر اینجا بخود تا رسیدم بعالم
 جیسے فیض حاصل کرنا۔ اپنے ذمہ لینا جیسے رسیدم بہ (اردو) اپنے آپکو پہچاننا۔
 ۱۱۔ مامق ہم نے اس کام کو اپنے ذمہ لیا۔ بخود سپردن مصدر اصطلاحی۔ بقول
 بخود وادون مصدر اصطلاحی۔ بقول وارتہ وارتہ (۱) مرادف بخود برداشتن و فرماید
 مرادف (بخود برداشتن) کہ گذشت و فرماید کہ بعض (بخود) (بخویش) ہم می آید (طاب
 کہ یکے (بخود) (بخویش) ہم آید (شفیع اثر کلیم ۵) نیست نفس دون امانت دار یک
 ۵) درین زمان کہ بزرگان پناہ کس نشوند جو اعتبار بہ حق بدست گز چیزی بخود
 بخود اندام از چہ بخود داد کوہ رخنہ غار بہ مؤلف سپردہ ایم کہ نیز فرماید کہ آنچہ بعد از تنقیح معلوم
 عرض کند کہ سر خود گرفتن است و بس وہم شد خصوصیت (برخود) ندارد بل اسناد بغیر

تیز آمدہ۔ صاحب بحرجم ذکر این کرده۔ خان ^{کر تو} وارستہ و بحر تحلل ناملائم کردن و بر رویا ^{کر تو}
در چراغ ہدایت گوید کہ (۲) مغرور بودن (محسن تاثیر) تعدی کہ ز موجت رسد بخود
و گمان بزرگی خود داشتن (شفیع اثر) ^{بگذاشتن} بکشد بکشد بکشد بکشد بکشد بکشد بکشد بکشد بکشد بکشد
از سرچیزی کہ سپردی بخودت ب مردم غافل (مخلص کاشی) ہر شکستی باتو کار موسیائی
از ان ہیچ بخود نہ سپارند ب مؤلف عرض کند می کند ب ہر بخورلف یار یکدم تو بر خود بکشد
کہ (۳) بسر خود و بذلتہ خود گرفتن و گیرتیج مؤلف عرض کند کہ (بر خود شکستن) ہم ہمین
و ہر دوسند بالا بکار مامی خورد و نہ بحق شان معنی می آید و آنچه و ارستہ نسبت معنی دوم
نسبت قول آخر اند کہ و ارستہ عرض می شود کہ (بر خود شکستن) اشکال را دفع کردہ بجایش
این در خور آن نیست کہ در اینجا ذکرش رود ذکر کنیم و این کنایہ باشد (ارو) سخت
اگر استعمالی بنظر آید کہ لفظ (بخود) در ان باشد اور ناملائم باتون کا تحلل کرنا منہ پر نہ لانا۔
باید کہ آن را بجایش ذکر کنیم و خان آرزو بخود و قیادون ^{مصدر اصطلاحی} بقول بحر
کہ معنی دوم پیدا کردہ بر لے آن طالب سند معنی بخود قرار دادن و خاص خود دانستن
و گیر با شیم کہ از معنی لفظی این تعلقی ندارد۔ مرادف (بخود برداشتن و بستن و تراشیدن
(ارو) (۱) و یکھو بخود برداشتن (۲) و وادون) مؤلف عرض کند کہ غور نکرد کہ این
مغرور ہونا (۳) کسی کام کو اپنے سر لینا لازم است و مصادر بالاعتدای خبر نیست
- اپنے ذمہ لینا۔ کہ معنی اقدون بسر و اقدون بذمہ است
بخود شکستن ^{مصدر اصطلاحی} بقول قاتل حیف است کہ سند استعمال پیش نشد

<p>خوار می را؛ صاحب بحر ہم ذکر این کرده مؤلف عرض کند کہ اختیار کردن و گوارا کردن است وارستہ می فرماید کہ مرادف (برخود و بر خویش بجود و فرو رفتن و اسرار اصطلاحی۔</p>	<p>خلاف قیاس نیست (اردو) سر پر پڑنا۔ بقول آصفیہ۔ ذمہ ہونا۔ ذمہ پڑنا۔ بخود فرو رفتن و اسرار اصطلاحی۔</p>
<p>صاحب اندک جوالہ فرزند گداشتن) و آنچه از متبع معلوم شد خصوصیت فرنگ ذکر ماضی مطلق این ہر دو مصاد کرد (برخود) ندارد بل اسناد بغیر نیر آمدہ مؤلف گوید کہ یعنی از غایت رنج و خجالت سفر و کرد گوید کہ باید کہ بجایے خودش مذکور شود و در حیف است کہ نہ استعمال پیش نکرد و از دیگر مقام صراحت این لا حاصل است (اردو) محققین فارسی زبان کہے با او نیست۔ اختیار کرنا۔ گوارا کرنا۔</p>	<p>بجود و فرو شدن صاحب اندک جوالہ فرزند گداشتن) و آنچه از متبع معلوم شد خصوصیت فرنگ ذکر ماضی مطلق این ہر دو مصاد کرد (برخود) ندارد بل اسناد بغیر نیر آمدہ مؤلف گوید کہ یعنی از غایت رنج و خجالت سفر و کرد گوید کہ باید کہ بجایے خودش مذکور شود و در حیف است کہ نہ استعمال پیش نکرد و از دیگر مقام صراحت این لا حاصل است (اردو) محققین فارسی زبان کہے با او نیست۔ اختیار کرنا۔ گوارا کرنا۔</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این دلالت می کند کہ غور کردن و فکر و تامل نمودن باشد مرادف بخود و بر خوشتن کہ گذشت و فرماید کہ بعض طالب سند باشیم (اردو) رنج و خجالت سے بخود۔ برخود و بر خویش ہم می آید (لسانی) مرده و غریبان بنجاک کوی او افتادہ ام کہ بخود گذشتن اسرار اصطلاحی۔ بقول</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این دلالت می کند کہ غور کردن و فکر و تامل نمودن باشد مرادف بخود و بر خوشتن کہ گذشت و فرماید کہ بعض طالب سند باشیم (اردو) رنج و خجالت سے بخود۔ برخود و بر خویش ہم می آید (لسانی) مرده و غریبان بنجاک کوی او افتادہ ام کہ بخود گذشتن اسرار اصطلاحی۔ بقول</p>
<p>وارستہ مرادف بخود برداشتن کہ گذشت و (صائب) نہاد سخت تو سہان بخود نمی گیر فرماید کہ بجایے لفظ (بخود) (بخویش) ہم می آید و گر نہ پست و بلند زمانہ سہانست (ولہ (امعیل ایما) ہمیشہ مشت ز رے همچو (ولہ) کہ نقش تعلق بخود نمی گیر و اگر بہت گل کف دارد بدہر کہ گذارد و بخویش نقد خاتم سلیمان است و صاحب بحر ہم ذکر</p>	<p>وارستہ مرادف بخود برداشتن کہ گذشت و (صائب) نہاد سخت تو سہان بخود نمی گیر فرماید کہ بجایے لفظ (بخود) (بخویش) ہم می آید و گر نہ پست و بلند زمانہ سہانست (ولہ (امعیل ایما) ہمیشہ مشت ز رے همچو (ولہ) کہ نقش تعلق بخود نمی گیر و اگر بہت گل کف دارد بدہر کہ گذارد و بخویش نقد خاتم سلیمان است و صاحب بحر ہم ذکر</p>

<p>این کردہ مؤلف عرض کند کہ قبول کردن ^{میکند} ناله گیر تست ^{پا} (اردو) دل میں ناز کرنا۔ ہم او فرماید کہ آنچہ بعد از تتبع معلوم شد خصوصیت فخر کرنا۔</p>	<p>این کردہ مؤلف عرض کند کہ قبول کردن ^{میکند} ناله گیر تست ^{پا} (اردو) دل میں ناز کرنا۔ ہم او فرماید کہ آنچہ بعد از تتبع معلوم شد خصوصیت فخر کرنا۔</p>
<p>برخودند اردو بل اسناد بغیر نیز آمدہ مؤلف بخود نبودن (مصدر اصطلاحی) لقبول گویند کہ لیکن در اینجا بے محل است باید کہ بجایش نذکر شود (اردو) قبول کرنا۔</p>	<p>برخودند اردو بل اسناد بغیر نیز آمدہ مؤلف بخود نبودن (مصدر اصطلاحی) لقبول گویند کہ لیکن در اینجا بے محل است باید کہ بجایش نذکر شود (اردو) قبول کرنا۔</p>
<p>بخود گرم بودن (مصدر اصطلاحی) لقبول (شہیدی قوی) چو گفتیم کہ برویش آمدیم وارستہ و بحر خود پسند و خود راے بودن (کمال خجندہ) آفتاب ارگویت من باتومی بخ مرنج پوچون بخود گرم است خود را می ستاید آفتاب پو مؤلف عرض کند کہ ما (است) را خودی سے گزر جانا۔ (فقہ) روٹیان لگتی ہیں مشتق مصدر (بودن) نمی دانیم پس سندے کہ اب تم آپے میں نہیں رہے ہوئے</p>	<p>بخود گرم بودن (مصدر اصطلاحی) لقبول (شہیدی قوی) چو گفتیم کہ برویش آمدیم وارستہ و بحر خود پسند و خود راے بودن (کمال خجندہ) آفتاب ارگویت من باتومی بخ مرنج پوچون بخود گرم است خود را می ستاید آفتاب پو مؤلف عرض کند کہ ما (است) را خودی سے گزر جانا۔ (فقہ) روٹیان لگتی ہیں مشتق مصدر (بودن) نمی دانیم پس سندے کہ اب تم آپے میں نہیں رہے ہوئے</p>
<p>بخود نوشتن (مصدر اصطلاحی) لقبول وارستہ مرادف بخود برداشتن و فرماید کہ است (اردو) خود پسند ہونا۔ خود راے ہونا بخود نازیدن (مصدر اصطلاحی) بدل ناز کردن و بس (ظہوری) گشتی شکار در و ظہوری بخود بنانہ پو شادام کہ دام من نفس</p>	<p>بخود نوشتن (مصدر اصطلاحی) لقبول وارستہ مرادف بخود برداشتن و فرماید کہ است (اردو) خود پسند ہونا۔ خود راے ہونا بخود نازیدن (مصدر اصطلاحی) بدل ناز کردن و بس (ظہوری) گشتی شکار در و ظہوری بخود بنانہ پو شادام کہ دام من نفس</p>

از سند بالا نوشتہ شدن چیزے بخود پیدا است
مقصود شاعر آنست کہ من در نامہ خود حا
ول پارہ پارہ خود نوشتہ ام و خط من درین گوید کہ آنچه بعد از متبع معلوم شد خصوصیت
را در خود دارد و از اینجاست کہ یار من خط مرا بر خود نذر و بل اسناد بغیر نیز آمدہ مؤلف گوید کہ
پارہ پارہ ہیکند ہم او گوید کہ آنچه بعد از متبع کہ ذکر این در اینجا بے محل است باید کہ بجائش ذکر کنیم
معلوم شد خصوصیت بر خود نذر و بل اسناد (ارو) اپنے سے منسوب کرنا۔

بغیر نیز آمدہ مؤلف گوید کہ ذکر این در اینجا بخودی خود اصطلاح بقول اندکوالہ فرہنگ
بے محل است بجائے خودش باید نوشتہ بنفسہ و ذاتہ صاحب رہنما فرماید کہ معنی خود بخود و
(ارو) لکھا ہونا جیسے کہ خط میں لکھا ہوا بہ رغبت خود است صاحب بول چال ہم ذکر کیا کہ
بخود نہادون مصدر اصطلاحی بقول است گوید کہ از خود و صاحب فرہنگ فدائی فرماید کہ
مرادف بخود برداشتن کہ گذشت و گوید کہ بے یاری و انبازی دیگری کہ ترجمہ آن بتاثر بنفسہ
بجائے بخود) بر خود و بخودش ہم می آید صاحب باشد مؤلف عرض کند کہ تعریف فدائی کہ از صاحب
بحر ہم ذکر این کردہ (سعید اشرف) در عجم بود خیل خوش است (ارو) خود بخود بقول آصفیہ
خلوت اگر دست و پد وصل حرام ہانا مردی را از خود آپ ہی آپ۔ بے کہے بن چھیکہ بن بلاے مؤلف
بخود نہادون مردیت (ملاوشتی) اگر شاعری عرض کرتا ہو کہ (بن بلاے) کا محل نہیں ہے۔

بخود قبول جہانگیری و برہان باؤل و ثانی مضموم و واو معروف و رائے موقوف (اعمل
لہنی باشد کہ آن را بتاثر میعیہ سائلہ و بیونانی صطفی و بہندی سلا رس خوانند و از دست

روم حاصل شود خوشبوی باشد بہار گوید کہ بوزن صور (۲) آنچه بدان بوی دهند و بخورات جمع آن و فرماید کہ بالقطر بر آتش انداختن و دادن و سوختن و کردن مستعمل مؤلف عرض کند کہ انحصار بر صادر بالا در لطافت باقی نماند کہ قلت تماش اوست ہم او فرماید کہ مجازاً (۳) بمعنی مچہر است (خواجہ شیراز) مرغول را بگردان یعنی بر غم منہل ہا گر و چین بخوری ہچو صبا بگردان ہا صاحب محیط بر بخور حوالہ میعہ سائلہ کردہ و بر میعہ سائلہ گوید کہ بیونانی اسطرگ و بہندی سلارس و در انگریزی اسٹورکن باسم نامند و آن صمغ یا شیر درختی است بسیار خوشبو و درخت آن را در بلاد شام ہمہر گویند و گفتہ اند کہ آن صمغ درخت مران است - دو نوع است یکی سفید کہ آن را عططاران میعہ غنیری نامند و دوم سرخ و آن را میعہ مشککی نام است گرم در اول و خشک در دوم خشکی آن کمتر از گرمی و لقبول شیر قوت منفعہ ملینہ بجايت و سخمند محکمہ است و روغنی کہ از آن در شام میگیرند ملین شدید با بجمہ مقوی و محلل ریا ح و منفع و منافع بیشمار دارد (الخ) مؤلف عرض کند کہ بمعنی اول مفرس است از مخنی دوم کہ نظر بر خوشبوی آن فارسین بدین نام موسوم کردند و بمعنی دوم لغت عربی کذا فی المنتخب (اردو) (۱) سلارس و یکیمو اصطفی (۲) بخور - لقبول آصفیہ عربی - اسم نذکر - دیونی خوشبودار چیز بدین کی دیونی خوشبودار چیز بدین جیسے مشک و غنیرہ (۳) انگلیشی لقبول امیر بہندی بنوش آتش دان - مچہر -

بخور آہ استعمال - مرکب اضافی بمعنی آہ ہے	بعد و دل فرست ہا کہ مشکوے کسی غنیرہ کلام
کہ مثل بخور است (ظہوری) بخور آہ دیونی	شود ہا (اردو) بخور آہ - نذکر - جیسے دو آہ

(۱۱۱۱۱)

اردو میں ترکیب فارسی کہہ سکتے ہیں (اردو) خوشبودار چیزوں کا دھوان دینا۔

بخور انداختن استعمال۔ صاحب آصفی بخور دینا۔

از معنی این ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی بخور وان اصطلاح۔ بقول انند یعنی مجھ پر

حقیقی است چنانکہ بخور بر آتش ریختن (باقراشی) مؤلف گوید کہ از قبیل آتش دان است۔ یونانی

(۵) نماے جلوہ و برتر بتم غیر افشان پوکشی قیاس حیف است کہ سداستعمال پیش نشاند (اردو)

دامن و بر آتش بخور انداز پوک (ظہوری ۵) دیکھو بخور کے تیسرے معنی۔ دکن میں عود دان

بخور از بال اندازد بر آتش پوکند پر و انہ کہتے ہیں۔ بخور زیر دامن اصطلاح۔ خان آرزو در

چون انداز آغوش پوک (اردو) بخور ڈالنا آگ پر۔

بخور دادن استعمال۔ صاحب آصفی از چراغ ہدایت گوید کہ بضم و خاء بواور سیدہ ضابطہ

ولایت است کہ خوبان و رعایا دامن را پہن کردہ بدو وغیرہ عود و معطر سازند و دود

معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی حقیقی است چنانکہ بخور بہ ملبوس دادن (شانی شہدی ۵) مذکور را زیر دامن می گیرند و فرماید کہ این معنی

پری بکلبہ مامی کند گذار امشب پوکشی طرہ از زبان دان بہ تحقیق پیوستہ صاحب بحر ہم ذکر

کہ این کلبہ را بخور دہد پوک (ظہوری ۵) طرہ این کردہ بہار این ضابطہ را بزبان مخصوص

شام مذاوی بہ تف آہ بخور پوک گر یہ آل ضرور کند (محسن تاثیر ۵) شمیم عطر آن فردوس

است پے غارہ صبح پوک (ولہ ۵) زگر و چہرہ مسکن پوک فلک را شد بخور زیر دامن پوک

ما دامن عبیر زند پوک و دمنبل ما طرہ بخور و پوک مؤلف عرض کند کہ مرکب توصیفی است

و معاصرین عجم تخصیص زمان را پسندی کنند
چنانکہ بہار (اردو) وہ بخور جو دامن کو
دئے جاوین۔ بخور زیر دامن تبریک فارسی کہیں
اسم مذکر۔

بخور سوختن استعمال صاحب آصفی از
معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی تحقیق است
یعنی عود وغیر ذلک را بر آتش ریختن (منظرہ)

بخور شیشہ اصطلاح بقول سروری
۵) شمع افروختہ و ریختہ ہر جانب گل ہا مجلس
ساختمہ و سوختہ ہر سوی بخور ہا (اردو) بخور جلانا
بخور ششم اصطلاح بقول شمس بالغف (۱)
و سکون تختانی و شین دیگر مفتوح است صاحب

چند از عطریاتی کہ باب یا شربت تر کردہ در
مجلس بر آتش نہند چون دود از ان بر آید ہمہ
مجلس معطر شود مؤلف عرض کند کہ ہا آخرین
قلب اضافت است بمعنی شیشہ کہ آب بخور

برلے نسبت باشد یعنی خیرے کہ منسوب است
بشم بخور مخفی مباد کہ شمع بقول منتخب لغتچین و
تشدید میم بمعنی بوییدن است فارسیان درین
مرکب بتحقیق آورده اند موافق قیاس است

بخور کردن (مصدر اصطلاحی) صاحب

آصفی از معنی ساکت (ظہیری نیشاپوری) خوشبو پھیل جائے ۔
 زلابہ کہ طبعش مشوش است ہنوز چو شکوہ بخور کن بخور مریم | اصطلاح - بقول سروری کیا
 شعلہ سرکش است ہنوز چو مؤلف عرض کند کہ پنج انگشت را ماند و بجو الہ شرفیائہ گوید کہ
 کہ بمعنی عام خوشبو دادن است ولیکن ازین گیاهی کہ مریم دران دست زدہ مانند پنجاہ
 شعر بر آتش انداختن بخور شیشہ پیداست یعنی گشتہ و بوسے خوش دارد و آن را پنجاہ مریم نیز
 مرکب عطریات بر آتش انداختن (اردو) گویند صاحب برہان فرماید کہ آتش پرستان
 بخور دینا۔ عطریات کا دھوان دینا۔ مرکب بوقت ستایش و پرستش آتش بردست گیرند
 عطریات کو آگ پر چڑھنا۔
 بخور گرداندن | مصدر اصطلاحی صاحب جامع و سراج و بہار عجم ذکر این کردہ اند
 آصفی از معنی ساکت سنا این بر لفظ بخور گشتہ صاحب محیط فرماید کہ بلغت افرقیعہ بخور المشائخ
 مؤلف عرض کند کہ آئین آتش پرستان است و بشامی کف مریم و بیونانی فعیلا سوس و
 کہ ہر شام عطریات را در مجمر انداختہ در ہر گوشہ بریانی طرما دوس و بعبری شجرۃ المریم و جن
 مکان می گردانند و بخور جملہ مکیان ہم پیش و بفارسی پنجاہ مریم و بہندی ہاتھاجوری
 می کنند تا کلاہ خود را بالائے آن کنند و دو گویند نباتے است مائل بہ سفیدی و دران
 در کلاہ گیرند ہمین است بخور گرداندن ۔ شبیہ بخطوط - گرم در سوم و خشک در دوم
 (اردو) عطریات کو آتشندان میں ڈالکر تمام دوران جلد و تقطیع و تقطیع و جذب و تحلیل
 گھر میں دور دینا پھر انا کہ ہر گوشہ مکان میں قومی و لطیف است و منافع بسیار دارد و الخ

<p>مؤلف عرض کند کہ ذکر این بر ائلق ہم گشت</p>	<p>(ب) بخور پیدہ بالضم (۱) دیوزده و پری</p>
<p>و بخور الحریم مرکب عربی زبان است و در فارسی</p>	<p>و آسیب زده دیگر کے از محققین مصادر فارسی</p>
<p>ہم مستعمل خیال می کنیم کہ عربان نظر بر عطریست</p>	<p>ذکر این نکرد و مؤلف عرض کند کہ وضع مصدر</p>
<p>ابن بدین اسم موسوم کردند (اردو) و کچھو کچھ</p>	<p>(الف) موافق قیاس است کہ از اسم مصدر</p>
<p>بخورہ بقول اند بخوالہ فرہنگ فرنگ</p>	<p>بخور زیادت تحتانی کسور و علامت مصدر</p>
<p>نعت فارسی است بمعنی نافہ مشک مؤلف</p>	<p>ون وضع کردہ اند و باصول مقسٹین فارسی</p>
<p>عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم</p>	<p>مصدر جعلی است قیاس می خواهد کہ (۲) یعنی</p>
<p>عرض کرد کہ نظر بر خوشبوئی نافہ زیادت ہائی</p>	<p>حقیقی این بخور و ادون و کردن باشد ولیکن</p>
<p>نسبت در آخر بخور نافہ مشک را نام نہا</p>	<p>محققین بالا بر کنایہ سودن و فرسودن</p>
<p>(اردو) نافہ بقول آصفیہ فارسی اسم قناعت کردہ اند کہ برخلاف قیاس نیست</p>	<p>زیر کہ فرسودگی دودے را ماند اما طالب</p>
<p>مذکر مشک کی تعمیلی جو ایک قسم کے ہرن کے</p>	<p>سند استعمال با شیم حاصل بالمصدر این ہا</p>
<p>پیٹ سے نکلتی ہے (زکی ۵) یہ مضبوط ہے</p>	<p>بخور و مضارع این بخور دود (ب) ماضی مطلق</p>
<p>نافہ کہان تیرے عشق کا آہو چھپائے پھرتے ہیں</p>	<p>(الف) کہ بر این ہائے مفعولی زیادہ کردہ اند</p>
<p>دشت ختن میں داغ ہو</p>	<p>و معنی معینہ بالا ہم کنایہ باشد کہ آسیب زدگان</p>
<p>(الف) بخور بدین بقول اند بخوالہ فرہنگ</p>	<p>را بخور می دہند و (۲) بخور دودہ شدہ و از معنی</p>
<p>فرنگ بالضم (۱) سودہ و فرسودہ گردیدن</p>	<p>اول این تائید خیال مانسبت بمعنی دوم (الف)</p>
<p>ہم او فرمایید کہ</p>	<p></p>

<p>هم می شود (اردو) (الف) (۱) گس جانم دیکھو سودن و فرسودن (۲) بخور دینا ب (۲) بخور دیا ہوا۔</p>	<p>(۱) آسیب زدہ یعنی جس پر آسیب کا اثر ہو (۲) بخور دیا ہوا۔</p>
<p>بخولی صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار گوید کہ بمعنی ساق مؤلف عرض کند کہ ماخذ این ہیچ متحقق نشدنی و انیم کہ معاصرین عجم از کدام زبان گرفته اند تازی نیست وترکی نباشد۔ اسم جامد و انیم دیگر ہیچ۔ دیگر محققین فارسی زبان ازین ساکت اند و صاحب بول چال و روزنامہ کہ ماخذشان ہم سفرنامہ مذکور است ازین ساکت (اردو) ینڈی بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مؤنث۔ ساق۔ ٹانگ کا وہ حصہ جو شخے اور زانو کے بیچ میں بخون صاحب سروری بحوالہ نسخہ وفائی گوید کہ بخاے جھمہ بوزن زبون مریخ باشد صاحب جہانگیری و رشیدی و برہان و ناصری و جامع و کرین کردہ اند خان آرزو و در سراج درست گوید و مؤلف را با و اتفاق است کہ چون خونریزی و سفکی اثر است بدن اسم موسوم شد (اردو) مریخ۔ دیکھو اختہ پنجم۔</p>	<p>بخولی صاحب رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار گوید کہ بمعنی ساق مؤلف عرض کند کہ ماخذ این ہیچ متحقق نشدنی و انیم کہ معاصرین عجم از کدام زبان گرفته اند تازی نیست وترکی نباشد۔ اسم جامد و انیم دیگر ہیچ۔ دیگر محققین فارسی زبان ازین ساکت اند و صاحب بول چال و روزنامہ کہ ماخذشان ہم سفرنامہ مذکور است ازین ساکت (اردو) ینڈی بقول آصفیہ ہندی۔ اسم مؤنث۔ ساق۔ ٹانگ کا وہ حصہ جو شخے اور زانو کے بیچ میں بخون صاحب سروری بحوالہ نسخہ وفائی گوید کہ بخاے جھمہ بوزن زبون مریخ باشد صاحب جہانگیری و رشیدی و برہان و ناصری و جامع و کرین کردہ اند خان آرزو و در سراج درست گوید و مؤلف را با و اتفاق است کہ چون خونریزی و سفکی اثر است بدن اسم موسوم شد (اردو) مریخ۔ دیکھو اختہ پنجم۔</p>
<p>بخون آہ مخمق مصدر اصطلاحی۔ آلودہ کنایہ باشد لطیف یعنی چمن مان بخون افتد غذای خون کردن است (ظہوری ۵) نشد جسم خون بدہان رسد (صائب ۵) بخت ما و جان تحفہ خنجر ت باغت را بخون تانیا ختم چون بید مجنون سرگون افتادہ است ہا ہا ہا (اردو) خون میں آلودہ کرنا۔ بخون افتادون مان مصدر اصطلاحی۔ خون جگر پینا یا کھانا۔ بقول آصفیہ غصہ کھانا خون جگر خوردن و تحلیف کشیدن همانا این چچ و تاب کھانا۔ رنج اٹھانا۔</p>	<p>بخون آہ مخمق مصدر اصطلاحی۔ آلودہ کنایہ باشد لطیف یعنی چمن مان بخون افتد غذای خون کردن است (ظہوری ۵) نشد جسم خون بدہان رسد (صائب ۵) بخت ما و جان تحفہ خنجر ت باغت را بخون تانیا ختم چون بید مجنون سرگون افتادہ است ہا ہا ہا (اردو) خون میں آلودہ کرنا۔ بخون افتادون مان مصدر اصطلاحی۔ خون جگر پینا یا کھانا۔ بقول آصفیہ غصہ کھانا خون جگر خوردن و تحلیف کشیدن همانا این چچ و تاب کھانا۔ رنج اٹھانا۔</p>

(۵۴۵۵)

(۵۴۵۵)

<p>(۵۸۸۸۸۸۸۸) بخون افگندن مصدر اصطلاحی بخون آلودہ کرنا۔ کردن و مجروح ساختن (ظہوری ۵) یا دھڑے بخون خویش بازی می کند (مسلمان ۵) بخون افگندہ در خاطر خود خلیدی آخر (۱) و در رسن ہائے دوزلف کافرت پچپیدہ ام (۵) زخم عشق ختم فتر اک بخونم افگندہ خاطر مہیت (۲) غازی بخون خویش بازی می کند قرارے بطییدن رقتہ (۳) (اردو) آلودہ (۴) (اردو) خوابان قتل ہونا۔ موت کی پروا خون کرنا۔ خون میں آلودہ کرنا۔ بخون خنجر آلودن مصدر اصطلاحی کشتن۔ دامن را آلودہ بخون کردن یعنی کناہی از کشتن</p>	<p>(۵۸۸۸۸۸۸۸) باشد از قتل کردن و کشتن (ظہوری ۵) باشد (صائب ۵) نیست مانع حسن را ستور عجب کہ غمہ بخون تو خنجر آلاید کہ ترا کہ رگ از خون ریختن (۲) گل بخون بلبان در غنچہ دامن بہ تمنائے نیشتر نہ پردہ (۳) (اردو) قتل کرنا۔ می کشد (۴) (اردو) خون میں دامن آلودہ (الف) بخون خود بازی کردن مصدر کرنا۔ قتل کرنا۔ (ب) بخون خویش بازی کردن اصطلاحی بخون در کشیدن مصدر اصطلاحی بکشتن</p>
<p>صاحب بحر و اند (ب) را ذکر کردہ گویند آلودہ خون کردن (ظہوری ۵) خندان و کہ خوابان قتل و ہلاک خود بودن مؤلف تازہ روی بہ تمکین ہی گذشت (۲) اگر گریہ عرض کند کہ پرواے ہلاکت خود نکردن گاہ اشک بخون در کشیدہ (۳) (اردو) (ظہوری ۵) بصد بے باکئی اول بخون خون میں ڈلونا۔ خود کند بازی (۲) چو فردا کشتہ آن غمہ بی باک بخون دل اصطلاح۔ صاحب انند</p>	<p>(۵۸۸۸۸۸۸۸) (۵۸۸۸۸۸۸۸)</p>

(بخون دل کار کردن) را نوشته گوید که محبت کے مصدر کا۔

و مشقت کار کردن است و از حافظ شیرازی بخون سعی کردن | مصدر اصطلاحی سعی در

سند و ہند (و ہونہ) دامن دوست قتل کردن مخفی مباد کہ درینجا خون یعنی قتل است

بصد خون دل افتادہ بدست ہا نفوسیکند و بس (النوری) بدام تو بخون و دم سعی کرد

خضم رہا نتوان کرد ہا مؤلف عرض کند کہ ایک ہا از لطف پستہ تو بجان زینہار یافت کہ

مصدر قائم کردہ اتند را سندش بکار (ارو) قتل بین کوشش کرنا۔

نمی خورد و از سند خواجہ شیراز مصدر بخون طعیدن | مصدر اصطلاحی آلودہ

(دامن بصد خون دل بدست افتادن) خون شدن و فگار شدن (صائب) (س)

بدست می آید۔ ازینجاست کہ اصطلاح سپند خال بہت آتشین عذار اند کہ بخون

(بخون دل) را قائم کردہ ایم کہ کنایہ محنت طعیدہ لعل تو تا جدار اند کہ (ارو) خون

و مشقت است چنانکہ فارسیان گویند "مین تڑپنا۔ زخمی ہونا۔ گھائل ہونا۔

بخون دل این بہا حاصل کر دیم " یعنی مشقت بخون غلطیدن | مصدر اصطلاحی مراد

بسیار بدست آور دیم اسے جگر کاوی (ارو) بخون طعیدن) کہ گذشت (ظہوری) (س)

جگر کاوی کے ساتھ۔ جان لڑا کر۔ جان مار کر بتان قتل اسیران کام دارند کہ بخون غلطید

صاحب آصفیہ نے فرمایا ہے (جان مار کر ہر گام دارند کہ) (صائب) (س) در قیامت

کام کرنا) نہایت محنت اور مشقت سے کشتہ ناز تو می غلط بخون ہا بر نیاید زو بخون

کوئی کام کرنا۔ یہ لفظی ترجمہ ہے صاحب از زخم تیغ تیز را (ارو) دیکھو بخون طعیدن

(لیدہ ۱۰)

(لیدہ ۱۱)

(لیدہ ۱۲)

(۲۷۷۷)

<p>بخون کمر بستن مصدر اصطلاحی۔ آمادہ خون و قتل شدن (صائب ۵) ہر گ سنگے کمر بند بخون من چو مار بہ گوشہ غاری اگر سازم وطن در کوسار پڑ (اردو) خون پر کمر باندھنا۔ قتل پر کمر باندھنا۔ بخون گرفتن مصدر اصطلاحی بقول اند مزاحم شدن بعلت خون وقصاص حق مؤلف عرض کند کہ کسی را بجرم خونریزی گرفتار کردن است طریبان اند خاطر مارا نپندار تا آنکہ سلمان ۵) فردا گشتندہ را شہیدان بگویند بخون بدین بہانہ بگو من دامن آن نگار گیرم بوزہر و دوجہان کنار گیرم بگو (اردو) خون اور قتل کے الزام میں گرفتار کرنا۔ بخون و خاک افکندن مصدر اصطلاحی بقول خان آرزو در سراج کشتن بخواری مؤلف عرض کند کہ چیرا نگویم کہ فگار کردن ہم حیف است کہ سدا استعمال پیش نکرد کہ تصفیہ می شود بگو بسکہ از شوق خرامش راہ می بلد</p>	<p>این می کردیم خربین نیت کہ کنایہ باشد کہ بجاک و خون افکنده یا اینکه مجروح باشد یا کشتہ (اردو) خاک و خون میں گرانا۔ دلت کے ساتھ قتل کرنا۔ زخمی کرنا۔ بخونیش آمدن مصدر اصطلاحی کہنایہ باشد از ہوش آمدن و خود را شناختن۔ مقابل بے خویش شدن و بے ہوش شدن بے خویش بگو ہزار مرگ قرون دید چون بخونیش آمد بگو (اردو) آپ میں آنا۔ بقول امیر ہوش میں آنا خودی میں آنا (ناسخ ۵) آپ میں آئیں جائیں یا رکے پاس بگو کب سے ہکو ہے انتظار اپنا بگو بخونیش بالیدن مصدر اصطلاحی بقول اند مرادف بخود بالیدن کہ گذشت (محمد ہاشم شہید ۵) تا بعاثق میر سرد روزیت می شود بگو بسکہ از شوق خرامش راہ می بلد</p>
--	---

(۱۰۷۷۷)

بخویش که (مسائب ع) مهر تابان از گلزار همان بخودنازیدن که گذشت (ظهوری س) خویش می باله بخویش و مؤلف عرض کند که ما عشق و جنونش بود پدر بر پدر همه و نازم بخویش تحقیق این بر (بخود بالیدن) کرده ایم. دل والا تراودین که (ارو) دیکو بخودنازیدن (ارو) دیکو بخود بالیدن -

بخویش برداشتن - مصدر اصطلاحی - بر خود بنظر حقارت (واله هروی س) بخواب بقول وارسته و اندر ادب بخود برداشتن ببل و گل آمدی مگر که گرفت و گریستن بخود مؤلف عرض کند که ما همدرا نجا بخت این آن وین بخویش خندیدن که (ارو) اپنے کرده ایم (ارو) دیکو بخود برداشتن - آپ پرهنسا - حقیر سمجھنا -

بخویش بستن - مصدر اصطلاحی - بقول بخویش وادون - مصدر اصطلاحی - بقول وارسته و اندر ادب (بخود بستن) مؤلف عرض کند که ما همدرا نجا تعریف این کرده ایم (ارو) دیکو بخود بستن -

بخویش تراشیدن - مصدر اصطلاحی - بقول بخویش سپردن - مصدر اصطلاحی - بقول وارسته و اندر ادب بخود تراشیدن مؤلف عرض کند که ما همدرا نجا اشاره این کرده ایم (ارو) دیکو بخود سپردن -

بخویشتن نازیدن - مصدر اصطلاحی - بخویش گذاشتن - مصدر اصطلاحی - بقول

(۱۱۱۱۱۱)

<p>(ب) بخیدہ نسبت (الف) گوید کہ بافتح پنبہ عرض کند کہ ماہمدر انجا اشارہ این کردیم و ریشم زدن و نسبت (ب) فرماید کہ پنبہ و سدا این ہمدرا بجا گذشت (اردو) دیکھو ریشم زدہ را گویند (حکیم نزاری ۵) ہمہ دشت فرش است در ہم فلندہ پنبہ</p>	<p>وارستہ و اندمرا د ف بخود گذشتن مؤلف بخود گذشتن -</p>
<p>بخویش گرفتن مصدر اصطلاحی بقول کویہ شیم است بر ہم بخیدہ پ صاحبان سر و کویہ شیم است بر ہم بخیدہ پ صاحبان سر و و ہما گیری و رشیدی و برہان و ناصری و جامع و سراج ذکر (ب) کردہ اند مؤلف عرض کند کہ (الف) وضع شد از اسم مصدر</p>	<p>بخویش گرفتن مصدر اصطلاحی بقول کویہ شیم است بر ہم بخیدہ پ صاحبان سر و و ہما گیری و رشیدی و برہان و ناصری و جامع و سراج ذکر (ب) کردہ اند مؤلف عرض کند کہ (الف) وضع شد از اسم مصدر</p>
<p>بخویش نوشتن مصدر اصطلاحی بقول یک کہ بالضم یعنی ہر چیز کندہ و نامہوار و یک کہ بالضم یعنی ہر چیز کندہ و نامہوار و و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با</p>	<p>بخویش نوشتن مصدر اصطلاحی بقول یک کہ بالضم یعنی ہر چیز کندہ و نامہوار و یک کہ بالضم یعنی ہر چیز کندہ و نامہوار و و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با</p>
<p>بخویش نہادن مصدر اصطلاحی بقول و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با</p>	<p>بخویش نہادن مصدر اصطلاحی بقول و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با</p>
<p>بخویش نہادن مصدر اصطلاحی بقول و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با</p>	<p>بخویش نہادن مصدر اصطلاحی بقول و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با و سطر اقی آہنگران ہم آمدہ با</p>

و بہ مجاز برائے ریشم و پنبہ زدن مستعمل
شد بقاعدہ محققین فارسی زبان مصدر کنند کہ اسم جامد فارسی زبان است برائے
جعلی و باصول ماصدر اصلی کہ اسم این بنجمہ و (۲) بفتح موحده زائدہ بر لغت عرب
مصدر مال فارسی زبان است و (ب) خیر کلمہ انیت کہ فارسیان استعمالش کنند
اسم مفعول این حیف است کہ محققین مصادر بمعنی نیکو و نیکوئی و این را با مصادر
فارسی (الف) را ترک کردہ اند و محققین فارسی مرکب کنند کہ در ملحقات می آید گویند
فارسی زبان (ب) را اسم جامد قرار دادہ اند محمد بن نجیر است (۳) و (۳) بمقام انکار
آفرین بر صاحب فرہنگ فرنگ کہ این مصدر محض ہم استعمال این کنند (ار و و) (۱)
را بے نشان نکرد و تہ خاک نپس و پس باید کہ و کیو بنجمہ - (۲) بنجیر بقول آصفیہ خوش و چھی
این را بالقسم خوانیم (ار و و) (الف) و ہتا طرح سے - سلاہت - جیسے مزاج بنجیر (۳)
بقول آصفیہ روئی صاف کرنا - دہنکنا - ہنہن بالکل ہنہن (شیفہ ۵) دل دینگے
(ب) و ہنکا ہوا - مال دینگے مگر جان سو بنجیر بوسہودہ ہے وہ شخص

بنجیر بقول برہان (۱) بروزن حصیر گیا جو سرگرم لاف ہے پو

است کہ آنرا بید گیا نیز خوانند و آن نوعی بنجیر گذشتن استعمال - بنجیر و عافیت گذشتن

از کنکر است صاحب جامع گوید کہ مراد و ہنچ نقصان راہ نیافتن بمعنی حقیقی است

بنجمہ کہ گذشت صاحب ناصری فرماید کہ بنجیر گویند (ع) رسیدہ بود و بلائی ولی بنجیر گذشت

و بنجیل نوعی از حشرف کہ کنکر باشد و صاحب (ظہوری ۵) گزند تو بہ مگر بگذر و بنجیر از من

<p>بروی ساقی گلگشت بوستان نذر است (ارو) موحده بر وزن پچیدین بمعنی آہستہ بجائی و نشاند بخیرگزرا نا بخیر و عافیت گزرا۔ کوئی واقعہ پیش و لغزیدن می آید و خیر بقول برہان کسر اول و سکون ثانی بمعنی جست کہ محل خوف واقع</p>	<p>نہ آن جیسے یا انجمنہ رات بخیر گزری یا بخیرگی افتادن چشم مصدر اصطلاحی متخیر شدن چشم و خیرہ شدن نظر (ظہوری ۷۷)</p>
<p>کجا بدیدن و ز دیدہ سیر گرد چشم بخیرگی نقد بالا بفتح اول چنان نوشتہ اند و اختلاف و تا نگہ تماشایست (ارو) آنکھ کی خیرگی تعجب یا تحیر سے آنکھ کا خیرہ ہونا۔ چکا چونہ (الف) بخیر بقول اند بخوالہ فرہنگ فرنگ بفتح اول و کسر ثانی و زای ہوز و ر آخر بخیر</p>	<p>شده چشم و خیرہ شدن نظر (ظہوری ۷۷) کجا بدیدن و ز دیدہ سیر گرد چشم بخیرگی نقد بالا بفتح اول چنان نوشتہ اند و اختلاف و تا نگہ تماشایست (ارو) آنکھ کی خیرگی تعجب یا تحیر سے آنکھ کا خیرہ ہونا۔ چکا چونہ (الف) بخیر بقول اند بخوالہ فرہنگ فرنگ بفتح اول و کسر ثانی و زای ہوز و ر آخر بخیر</p>
<p>کمین گاہ و محل خوف و فرامید کہ (ب) بخیر دیدن بمعنی دو تا گردیدن بر تعظیم امیرے مؤلف عرض کند کہ دیگر کے از محققین لغات فارسی ذکر این نکرد مشتاق را گویند مؤلف عرض کند کہ مبدل بخیر کہ سند باشیم و اگر بدست آید تو انیم عرض کرد گذشت راے حملہ بہ لام بدل شود چنانکہ چار</p>	<p>کمین گاہ و محل خوف و فرامید کہ (ب) بخیر دیدن بمعنی دو تا گردیدن بر تعظیم امیرے مؤلف عرض کند کہ دیگر کے از محققین لغات فارسی ذکر این نکرد مشتاق را گویند مؤلف عرض کند کہ مبدل بخیر کہ سند باشیم و اگر بدست آید تو انیم عرض کرد گذشت راے حملہ بہ لام بدل شود چنانکہ چار</p>
<p>کہ (الف) اسم مصدر (ب) باشد و کسر خود و چنان دیگر ہیچ (ارو) و کیو بخیر و خجہ۔ امر حاضرش مخفی سبا و کہ (خیر دیدن) بدون بخیر بقول جہانگیری و برہان و رشیدی</p>	<p>کہ (الف) اسم مصدر (ب) باشد و کسر خود و چنان دیگر ہیچ (ارو) و کیو بخیر و خجہ۔ امر حاضرش مخفی سبا و کہ (خیر دیدن) بدون بخیر بقول جہانگیری و برہان و رشیدی</p>

و جامع و ہفت یعنی بجلیہ کہ مذکور شد مؤلف عرض کند کہ ما بر بجلیہ اشارہ این کردہ ہم (ارو) و دیگر بجلیہ
 بجلیہ بقول بہار نوعی از دوخت معروف و موج سومان و دندان از تشبہات اوست
 و بالفاظ خوردن و دویدن و زدن و کثودن و گرفتن و گیندن مستعمل (ملاحظہ فرمائیے)
 ز نو زیادہ کند زخم در دندان را با یک پاک سینہ من بجلیہ موج سومان است (ظہوری
 ۵) دندان بجلیہ گشت بخندیدن آشکارا چون نوبت رفو بگریبان ما رسید صاحب
 فرنگ فدائی گوید کہ یک گونه دوزندگی است و ہر بار کہ در پارچہ سوزنی بارشتہ فردی رو
 و برمی آید آن را یک بجلیہ می گویند صاحب جامع ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ صاحب
 کثر کہ محقق ترکی زبانست صراحت کند کہ لغت فارسی است و در ترکی مستعمل نمیدانیم کہ
 صاحبان ناصری و برہان و سراج و غیاث چہ این لغت را ترک کردہ اند با بجمہ نوع
 دوخت چنان باشد کہ چون سوزن رشتہ دارد در پارچہ یک مرتبہ دوخت کند و سوراخ
 واقع شود یکی داخلی و دیگرے خارجی کہ در رفتن و برآمدنش جلدے گیر و بکرتہ ثانی باز سوزن را
 داخل می کنند و سوراخ خارجی چنانکہ سلسلہ رشتہ بنظر سلسلہ باقی می ماند و سوراخ بنظر نیاید
 و ہمین سلسلہ باقی ماند تا انتہا۔ ہمین است بجلیہ کہ بہترین اقام دوخت است (ارو)
 بجلیہ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ ایک قسم کی مضبوط اور پاس پاس سیون۔ و ہر
 ناگنا۔ یکا ناگنا مؤلف عرض کرتا ہے کہ اسی کو دکن مین ٹیپ کہتے ہیں۔ اور ٹیپ بارنا
 بمعنی بجلیہ کہنا مستعمل ہے۔

بجلیہ از ختم کشودن مصدر اصطلاحی۔ آگاہ و خبر دار شدن و بصیرت پیدا شدن

<p>و بخودی و ورشدن صاحب آصفی بریکہ نشود</p>	<p>دوختہ بود و دوخت باقی ماند آفتابی راز شود و معنی دوم محال</p>
<p>سند طالب آملی پیش کرده کہ بکار مای خور و</p>	<p>آن (ار دو) (۱) راز کا آفتا ہونا (۲) رسوا ہونا۔</p>
<p>(۳) بجیہ از چشم دلم کشوتا آگہ شوم و ہمیشین</p>	<p>بجیہ باب دوغ می زند امشل صاحب محبوب الامثل</p>
<p>ر آب شمشیر از سر زانو گذشت و</p>	<p>و گراین کردہ از محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند</p>
<p>(ار دو) آنکھ کھلتا بقول امیر بصیرت</p>	<p>کہ مرادف (آب بریمان می بندد) است کہ گذشتہ ناریک</p>
<p>پیدا ہونا۔ بے خودی و ور ہونا (درد)</p>	<p>این مثل را بچی کسی زند کہ تلاش امحال کند (ار دو)</p>
<p>اے درد جسکی آنکھ کہلی اس جہان میں</p>	<p>و دیکھو آب بریمان می بندد و صاحب محبوب الامثل نے</p>
<p>شبنم کی طرح جان کو اپنے وہ رو گیا و (ظفر</p>	<p>فرمایا ہے کہ و ہول کی رسی بٹتے ہوئے</p>
<p>(۳) غفلت سے آنکھ تیری جدم کہلیگی</p>	<p>بجیہ براندام آمدن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی</p>
<p>خافل و جتنے ہیں بھیتماشے دنیا کے خواب</p>	<p>و گراین کردہ گوید کہ برآمدن چیری بر چیری (خسرو</p>
<p>ہونگے و (قلق) ہو گئی و وری خودی اسکی</p>	<p>(۳) زہار کہ آن ہند قیاحت بندید کا کرنا کوشش</p>
<p>و یک بیک آنکھ کھلگنی اسکی و</p>	<p>بجیہ براندام برآید و مؤلف عرض کند کہ چون چیر سخت</p>
<p>بجیہ از روی کار افتاد و</p>	<p>براندام نشینند نشان او بر پوست اندام گیر و پس</p>
<p>بقول بحر (۱) ظاہر شدن راز و (۲) رسوا</p>	<p>معنی لفظی این گرفتار و پیدا شدن نشان</p>
<p>شدن صاحبان غیاث و ہفت بر معنی اول</p>	<p>بجیہ لباس براندام باشد کہ انتہائی نزاکت جسم است</p>
<p>قانع مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این دو</p>	<p>و تعمیم معنی آصفی دور از نازک خیالی است قائل (ار دو)</p>
<p>باقی ماندن یعنی چون بردہن راز دار کہ</p>	<p>بجیہ لباس کا نشان جسم پر پڑنا۔ انتہائی نزاکت کا اظہار</p>

<p>بجیه بر چشم زدن مصدر اصطلاحی یعنی چهره پر جہریان پڑنا۔</p>	<p>(۱۲۸۸)</p>
<p>دو ضیق و بند کردن چشم باشد صاحب صفتی بجیه بر چهره کردن مصدر اصطلاحی۔</p>	
<p>بر (بجیه زدن) سندے کہ از صائب آورد بقول بہار (۱) کنایہ از فاش و رسوا کردن</p>	
<p>بکار این می خورد (۵) بجیه از جوہر زخم بر راز مؤلف عرض کند کہ غیر از نقل نگارش</p>	
<p>چشم شوخ آئینہ بچہ محجوب او گردید بان (انند) کہے با اونیست۔ سند استعمال پیش</p>	
<p>ساز و مراپ (اردو) کسی کی آنکھ بند کرنا۔ نثر معاصرین عجم بدین معنی بر زبان نذر اند</p>	
<p>بجیه بر چہرہ رفتن مصدر اصطلاحی بقول اعتبار را شاید و بلحاظ مصدر گذشته توانیم</p>	
<p>بحر و بہار و چراغ (۱) ظاہر شدن چہرہ نہان کہ معنی (۲) بے رونقی کردن چہرہ گیسیم</p>	
<p>و فاش گردیدن راز (شوکت بخاری ۵) (اردو) (۱) رسوا کرنا۔ راز فاش کرنا</p>	
<p>شرم برون نکردیم تو از حجاب بچہ چہرہ (۲) چہرہ کو بے رونقی کرنا۔</p>	
<p>رفت بجیه ز رنگ پریدہ ام بچہ مؤلف عرض بجیه بر چہرہ مصدر اصطلاحی۔ (۱)</p>	
<p>کند کہ چون رنگ رو بہر دہد رونقی ظاہر و بمعنی تحقیقی است یعنی از پیرہن بجیه زدہ و خست</p>	
<p>بشکن پدید آشد و مقصود شاعر اینست کہ بجیه بجیه را کشادن و (۲) کنایہ از دیوانہ و پریشان</p>	
<p>چہرہ یعنی شکنہاے رو پریدگی رنگ را حال شدن کہ پریشان حالان و دیوانخان</p>	
<p>ظاہر کرد پس معنی این مصدر اصطلاحی (۲) این قسم حرکات می کنند (ظہوری ۵) باندا</p>	
<p>شکن رو ظاہر شدن است نہ فاش گردیدن نثارش بجیه شیخ از خرقة بر چیدی بچہ گراز دست</p>	
<p>راز فاش (اردو) (۱) راز فاش ہونا۔ نعمت چاکے کچیش سرفرو کردی بچہ (اردو)</p>	

<p>(۱) ادھیڑنا۔ بقول امیر سیون کھولنا۔ ٹانگے توڑنا۔ (۲) کپڑے پھاڑنا۔ (دیوانگی سے) (ذوق نہ) گذشت (صائب ۵) بخیہ شبہم و گل برخ ناخن ندے خدا تجھے لے بخیہ جنون پا دیگا تمام کار افتاد است پاور نہ حیران تو صاحب نظر عقل کے بخیہ ادھیڑ تو پاور نیست کہ نیت پاور مؤلف عرض کند کہ بہار صد</p>	<p>(۱) ادھیڑنا۔ بقول امیر سیون کھولنا۔ ٹانگے توڑنا۔ (۲) کپڑے پھاڑنا۔ (دیوانگی سے) (ذوق نہ) گذشت (صائب ۵) بخیہ شبہم و گل برخ ناخن ندے خدا تجھے لے بخیہ جنون پا دیگا تمام کار افتاد است پاور نہ حیران تو صاحب نظر عقل کے بخیہ ادھیڑ تو پاور نیست کہ نیت پاور مؤلف عرض کند کہ بہار صد</p>
<p>بخیہ بر چیزے افتادون مصدر اصطلاحی (ب) بخیہ برخ کار افتادون راہ بہین بقول وارستہ (۱) کنایہ از فاش و رسوا شدن بوسیلمہ ہمین سند صائب نوشتہ یعنی ہمین کیست است صاحب بحر گوید کہ فاش گردیدن راز با ستناد و دو مصدر اصطلاحی است ولیکن و رسوا شدن مؤلف گوید کہ سند استعمال از معنی شجر عقدہ در کار افتادون و بند شدن پیش نشد و ما مجرد قول ہر دو محققین ہند تراو کار پیدا است نہ افشاے راز و رسوائی را بر اے معنی کہ خلاف قیاس است کافی مخفی مباد کہ معنی لفظی ہم تا یہ خیال ماکند ہذا نیم و اگر از معنی حقیقی کار گیریم ہم معنی این کہ بخیہ بر چیزے کردن و دوختن آن اشارت بر عکس بیان شان است یعنی (۲) بند شدن بند کردن است نہ افشا۔ قائل حاصل نیت آن چیز کہ عمل بخیہ چیزے رامی دوز و بند کہ ما (الف) را مرادف (بخیہ بر چہرہ رفتن) کند نہ فاش قائل (ار دو) (۱) راز فاش گیریم بمعنی بیان کردہ خود کہ گذشت (ب) ہونا۔ رسوا ہونا (۲) بند ہونا۔ را بمعنی بند شدن کار (ار دو) (الف)</p>	<p>بخیہ بر چیزے افتادون مصدر اصطلاحی (ب) بخیہ برخ کار افتادون راہ بہین بقول وارستہ (۱) کنایہ از فاش و رسوا شدن بوسیلمہ ہمین سند صائب نوشتہ یعنی ہمین کیست است صاحب بحر گوید کہ فاش گردیدن راز با ستناد و دو مصدر اصطلاحی است ولیکن و رسوا شدن مؤلف گوید کہ سند استعمال از معنی شجر عقدہ در کار افتادون و بند شدن پیش نشد و ما مجرد قول ہر دو محققین ہند تراو کار پیدا است نہ افشاے راز و رسوائی را بر اے معنی کہ خلاف قیاس است کافی مخفی مباد کہ معنی لفظی ہم تا یہ خیال ماکند ہذا نیم و اگر از معنی حقیقی کار گیریم ہم معنی این کہ بخیہ بر چیزے کردن و دوختن آن اشارت بر عکس بیان شان است یعنی (۲) بند شدن بند کردن است نہ افشا۔ قائل حاصل نیت آن چیز کہ عمل بخیہ چیزے رامی دوز و بند کہ ما (الف) را مرادف (بخیہ بر چہرہ رفتن) کند نہ فاش قائل (ار دو) (۱) راز فاش گیریم بمعنی بیان کردہ خود کہ گذشت (ب) ہونا۔ رسوا ہونا (۲) بند ہونا۔ را بمعنی بند شدن کار (ار دو) (الف)</p>
<p>(الف) بخیہ برخ افتادون مصدر اصطلاحی (ب) بخیہ برخ کار افتادون راہ بہین بقول وارستہ و بحر کنایہ از فاش و رسوا</p>	<p>(الف) بخیہ برخ افتادون مصدر اصطلاحی (ب) بخیہ برخ کار افتادون راہ بہین بقول وارستہ و بحر کنایہ از فاش و رسوا</p>

صاحب بحر بن بانش و صاحبان رشیدی و صاحب	می آید و سند حکیم معونی شیرازی واضح تر
بر معنی اول قانع - خان آرزو در سراج	است برای معنی بیان کرده ما (۵)
و بر معنی اول کرده در چراغ هدایت گوید که	از زخم تیغ تو آگه شدند مدعیان پافغان
ظا هر شدن چیز پنهان است صاحب آصفی	که بنحیه ام آخر بروی کار فتاد پامعنی کار
فرماید که کنایه از فاش شدن و فاش کردن	بر آری من نشد بوجه آگهی مدعیان و سند
راز (صائب ۵) مخور بر دل مرا گز زخم	دیگر از ظهور سی همد را بنجامی آید که واضح تر
و ندان پشیمانی پادک روزگاری بنحیه	ازین و مؤید خیال ما مخفی مباد که (بنحیه
بر روی کار افتد پامو لطف عرض کند که	بر رو افتاد (پیشگین شدن و بی روی
صاحب آصفی غلط کرد که این مصدر را	گشتن روست و محققین بالا همد را بنجام
مستعدی قرار داد و محققین بالا در معنی اول	همین قسم تسامح در عرض معنی کرده اند و ما
و دوم این تسامح کرده اند یعنی (۳) معنی	اختلاف خود را هر کرده ایم و در همه طمحات
بند شدن کار و روان شدنش باشد و بس	و تملکات بنحیه آنان بر تسامح خود راه رفته اند
و همین معنی در مصرع دوم صائب چنانکه می گوید	و ما بر اختلاف خود معاصرین عجم با ذوق
که دلم را گزند مرسان که از زخم و ندان پشیمانی	زبان تصفیة این گفتند قاتل (اردو ۱۱)
تو در مدت قلیل بر روی کار تو بنحیه بیفتد	از فاش هونا (۲) رسوا هونا (۳) کام
یعنی گره در کار تو افتد واضح باد که (بنحیه بر	بند هونا - بگژنا -
روی کار افتاد (مرادف این است که	بنحیه بر روی کار افتادن مصدر اصطلاحی

(۱۵۵۸)

بقول سراج (۱) فاش کردن راز و راز که بزرگ باشد
 بهار هم برانش و صاحب آصفی نقل نگارش
 (اثیر الدین آخیکتی ۵) هیچ سوزن اگر چه
 سرتیزی بخیه بر روی کار می نگیذد مؤلف
 عرض کند که (۲) گره در کار زدن و بند
 کردن و مزاحم شدن شاعر گوید که اگر چه نماند
 سوزن سرتیزی هستی ولیکن از تو کار براری
 لب بند کیا جانا -

(۱۵۵۹)

بخیه بر لب و دیدن (مصدر اصطلاحی)
 - بجه یک ذوق سخن داریم معنی اول را هیچ
 تعلق ازین شعر نمی بینیم محققین بالا در معنی
 (بخیه بر روی کار) تسامح کردند و باز در (ظهوری ۵) بر لب طعنه زنان بخیه دید
 هر یک استعلاش همان تسامح را بکار بردند و بار فو حال گریبان گفتم (۲) (اردو) بخیه بخیه
 و هیچ اعتنا بر معنی حقیقی نکردند که تعلق کنایه
 با او پیدا شود قاتل مخفی مباد که این متعدی
 مصدر گذشته باشد و بس (اردو) (۱) راز (ظهوری ۵) خراش سینه را اگر از شکاف
 فاش کرنا (۲) کام مین خلل پیدا کرنا - کار بر لب
 اهل ملالت را (۳) (و لکه ۵) بر لب طعنه
 همی نذینا -

بخیہ زدندہ باتو تا حال گریبان گنتم پ (اردو) (دیکھو بخیہ بروی کار افتادن۔
خاموش ہونا۔ خاموش کرنا۔

بخیہ بروی فتادون (مصدر اصطلاحی شکیں) (۱) بند کردن دهن باشد صاحب آصفی

بر رو قائم شدن (ظہوری ۵) عجی نیت گر بر بخیہ ہنادن سندے آور وہ کہ بکار ما

از گریہ فتر بخیہ بروے پ بگردان غ فروفت می خورد۔ و بہار این را یعنی (۲) رسوا

اگر گل کند پ (اردو) دیکھو بخیہ برخ فتادون (۳) فاش کردن راز آور وہ یکند پ

بخیہ بروے کار افتادن (مصدر اصطلاحی خوردہ) (بدر چاچی ۵) سوزن عیسی شو

بقول جہانگیری در غنیمہ (۱) کنایہ از فاش بخیہ برویم نہ پ پیرہن غم بدوز پر دہ شاہ

شدن سرو آشکارا گشت راز باشد و سندی بدر پ (اردو) (۱) منہ بند کرنا۔ (۲)

کہ از شیر الدین آخیکتی آورده همان است رسوا کرنا۔ (۳) راز فاش کرنا۔

کہ بر (بخیہ بروے کار افکندن) گذشت و این بخیہ بستن دہان را (مصدر اصطلاحی)۔

تعلق ندارد مؤلف گوید کہ سوال از آسمان بند کردن زبان باشد (صائب ۵)

است وجواب از رسیان مابحث این بر بخیہ بخیہ انجم اگر بند دہان صبح را پ میتوان

بر روے کار افتادن) کرده ایم کہ گذشت کردن رفوچاک گریبان مرا پ (اردو)

و (۲) یعنی بند شدن کار است (ظہوری) زبان بند کرنا۔

۵) بروے کار من ہر بخیہ افتاد و پیچیدم بخیہ بلب زدن (مصدر اصطلاحی)۔

پ بکارم آید آخر برب انکار می پیچیم پ بقول بحر مراد ف بخیہ برب زدن کہ گذشت

(۲۴۵۳)

(۲۵۵۱)

(۲۴۵۳)

مؤلف عرض کند که موافق قیاس است. ترکیبی ترجمه خیاط حیف است که محقق مندرج
(اردو) دیکھو بچہ بر لب زدن۔ درد و ختن و دوزیدن فرق لفظی کنند اگر چه

بخنجہ خوردن | مصدر اصطلاحی بقول معنی مراد فیکدیکر باشد (اردو) (الف)
بحر دوخته شدن - صاحب آصفی سند کے در زری بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر -
از قاسم شہدی آورده بر بخنجہ بر آب خوردن | سینہ والا - (ب) بخنجہ کرنا -

گذشت مؤلف عرض کند که موافق قیاس پنجم و دیدن | مصدر اصطلاحی یعنی بخشد
است (ارو) سپاجان - است صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی است

بخجیه وار اصطلاح بقول اندکجو الکفر ^{بخجیه} سندش از طهوری است که بر (بخجیه بر لب
فرنگ آنچه بخجیه وار و مؤلف عرض کند که دویدن) مذکور شد مؤلف عرض کند که بخجیه
چنانکه ۱۱ ملبوس بخجیه وار ۱۱ موافق قیاس نذارو که بکار این هم می خورد (ار و و)
است ۱۱ اسم فاعل ترکیبی (ار و و) بخجیه کیا هوا بخجیه مونا ۱۱

(الف) بنجیه دوز	استعمال (ب) بمعنی بنجیه	بنجیه را بر و انداختن	مصدر اصطلاحی
(ب) بنجیه و وزیر	زودن است صاحب	صاحب آصفی بر (بنجیه بر و انداختن) گوید	

آصفی بر بنجیه دوختن سندی که آورده که کنایه از فاش شدن و فاش کردن دن راز
بنار این می خورد (وحید قزوینی) (استقصای اصفهانی) بود پیوند زلف و دل
چه گوید کس از شوخی بنجیه و وز یک کز و بنجیه پنهان بر خطش این بنجیه را بر و انداخت
چشم من گشت روز و دو (الف) اسم فاعل مؤلف عرض کند که (بر و انداختن) معنی

ظاہر گردن است و بس و بختیہ داخل اصطلاح دل و سگر خند دہ (اردو) رفو گردن کی دوت نیت شاعر گوید کہ پیوند دل باز لف پہنان موت -	
بود چون خط بر عارض پیدا شد (ب تشبیه بختیہ) آن بختیہ را کہ وجہ پیوند بود ظاہر گردن و محقق بند ترا و بر معنی شعر غور نکرد و پیروی تاسع محققین سلف کہ در لطافت بختیہ گذشت این	
مصدر اصطلاحی راقم ساخت (اردو) بختیہ کو ظاہر کرنا - بختیہ رفتن - مصدر اصطلاحی - صاحب آصفی این راقم کردہ و سندے کہ از شکوت	
بختیہ رفتن (اردو) (الف) در زنی - مذکر - (ب) بختیہ رفتن (اردو) (الف) بختیہ زدن بختیہ رفتن ہم معنی بختیہ شدن باشد (اردو) بختیہ ہونا -	
بختیہ رفتن (اردو) (الف) بختیہ زدن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن	
بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن	
بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن	
بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن	
بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن بختیہ رفتن (اردو) (ب) بختیہ زن	

<p>عشوہ پنهان ندیدہ پو بخیال ما (الف) (۲) کھہ سکتے ہیں۔ دوخت۔ بقول آصفیہ۔ فارسی کنایہ باشد از تکلیف مخفی دادن صاحب۔ اسم مؤنث۔ سلائی سیون۔</p>	<p>انند ذکر (ب) کردہ بجوانہ فرہنگ فرنگ بخیہ کردن استعمال۔ بقول بحر و ارستہ گوید کہ بمعنی خیاط و بخیہ کنندہ باشد مؤلف (۱) فاش و رسوا گردیدن بہا گوید کہ کنایہ</p>
<p>گوید کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) از فاش کردن راز (ساک یزدی ۵) (الف) (۱) بخیہ کرنا (۲) مخفی تکلیف دینا (ب) دمی کہ بخیہ کند راز من بلند شود پ صدے</p>	<p>در زری۔ دیکھو بخیہ دوز۔ بخیہ شدن استعمال۔ بمعنی حقیقی است عرض کند کہ (۲) بمعنی حقیقی است یعنی</p>
<p>یعنی بعل آمدن بخیہ صاحب آصفی ذکر این بخیہ ساختن و نسبت بمعنی اول عرض می شود کر دہ از معنی ساکت (اشرف نازند رانی کہ معنی بیان کردہ وارستہ و بحر لازم است</p>	<p>۵) این بخیہ کہ می شود ز سوزن پتوان ز جوال دوز کردن پ (اردو) بخیہ ہونا۔ بیش نیست و آنچه بہا یعنی متعدی را ذکر می کند</p>
<p>بخیہ کاری اصطلاح بمعنی دوخت باشد از معنی سند ساک یزدی بر عکس آن ظاہر مطلقاً و خصوصیتی کہ درین است ظاہر میشود کہ (بخیہ کردن راز) بمعنی (۳) در خفا</p>	<p>(ظہوری ۵) سرنگشت رفو گو بخیہ کاری داشتن آنت شاعر گوید کہ وقتی کہ راز مرا جائے دیگر کن پ کہ با چاک دل مار شستہ مخفی می کند۔ صدے خندہ از لب چاک گریبان</p>
<p>سوزن نمی کشد پ (اردو) بخیہ کاری پوشش بلندی شود و مقصود آنت کہ چون چاکہا موجود است</p>	<p></p>

درد دل و گریبان عاشق ممکن نیست کہ راز مخفی (کاشی ۵) چاک ہے جگر مہنجیہ نگیرند چو گل شود۔ ہنسی و انیم کہ محققین نازک خیال چطور ہنسی	پا باقر این سعی رفوے تو عبت بود عبت ہا۔
اقل را ازین شعر پیدا کردہ اند۔ جزین نیست	(ارو) سنا۔ بقول آصفیہ۔ سیا جانا۔ دخت ہا
کہ تسامح در لطافت ہنجیہ راہ یافتہ کہ در پیروی	ہنجیہ گسیختن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر ہن
آن سکندری می خورد۔ قتال (ارو)	کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ و اش
راز فاش ہونا۔ (۲) ہنجیہ کرنا۔ سینا (۳) راز کو چھپنا	و شکستن ہنجیہ و دخت باشد از تنگی لباس۔
ہنجیہ کشودن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر	(سروشی طهرانی ۵) ہنجیہ در ہنفس از جامہ ہستی
این کردہ و از کام طالب آملی استنا و فرمودہ	گہخت ہا در بر بازندگی حکم قبائے تنگ داشت
کہ بر (ہنجیہ از چشم کشودن) گذشت عیبی نیست	(ارو) لباس کی تنگی کے وجہ سیون کھل جانا تو ہا
کہ موافق قیاس است۔ یعنی کشودن دخت	ہنجیہ نہاؤن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این
ہنجیہ (ارو) ہنجیہ کھولنا۔ ادھر پڑنا۔ دیکھو	کردہ از معنی ساکت و سندے کہ از بدر چاچی پیش
ہنجیہ بر چیدن۔	کردہ ہاں است کہ بر (ہنجیہ برو نہاؤن) گذشت
ہنجیہ گرفتن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر	مؤلف عرض کند کہ عیبی نیست۔ موافق
این کردہ از معنی ساکت۔ مؤلف گوید کہ ہن	قیاس است بمعنی ہنجیہ کردن (ارو)
ہنجیہ قبول کردن و دختہ شدن است (باقر سینا۔ ہنجیہ کرنا۔	

بای توحدہ بادال مہملہ

پدر بقول سروری و برہان و رشیدی و جامع و ناصری بالفتح (۱) ضد نیک۔ خان آرزو

در سراج بذکر این معنی گوید کہ بمعنی بدی نیز استعمال یا بد چنانکہ گویند: ما بانیک و بد کس کار نداشت
 مؤلف عرض کند کہ بد بالفتح بقول ساطع در سنسکرت چند و بوم را گویند عجبی نیست کہ
 فارسیان ہمین را مفسر کر دہ برائے ضد نیک استعمال کر دہ باشند و بمعنی بیان کر دہ خان
 آرزو مخفف بدی و جادو کہ فارسیان این را از لغت عرب بد مفسر کر دہ باشند کہ بقول
 اتد بالفتح و تشدید بمعنی تعب و ماندگی و پریشانی است یا از لغت بدو کہ بتخفیف وال
 مہملہ و ہمزه در آخر بقولش بمعنی قہر خستین و غلبا اگر دیدن بہ آزار جداری و بیمار شدن
 (اردو) بد - بقول آصفیہ - فارسی - براب - زشت - (بدی - برائی - مؤث)
 (۲) بد - بقول سروری و برہان و جامع و ناصری و سراج بالضم مخفف بود (حکیم اسی
 ۷) شبی بد ز رنگی سیہ تر ز رنگ پانہ نو چو در دست زنگی چراغ پا مؤلف عرض کند
 کہ واو حذف شود چنانکہ ہوشیار و ہشیار و خاموش و خامش (اردو) تھا - بقول آصفیہ
 ہندی - علامت ماضی بعید - فعل ناقص - بود کا ترجمہ -

(۳) بد - بقول برہان و ناصری و سراج بالفتح - لٹہ و رکوی سوختہ را گویند کہ بہت
 آتشگیر ہیا کر دہ باشند مؤلف عرض کند کہ طرز بیان محققین بالا این را بمعنی چہارم
 موافق کند و فرقی در ہر دو ندارد زیرا کہ در ہر دو معنی آتشگیرہ را جادوہ اندوہانہ
 مقصودشان بذکر ہر دو معنی معلوم می شود کہ در اینجا خس و خاشاک یا لٹہ مراد است کہ
 برائے آتش افروختن ہیا دارند تا آتش بوسیلہ آن زود گیر و در ہند ہم ہمین رسم است
 کہ لٹہ ہائے پارچہ یا ریزہ ہا یا برادہ چوبین را در روغن تر کر دہ می گذارند کہ بیک اخلو در آن

آتش بلند شود بائی حال این اسم جامد فارسی زبان است با بجمہ مجاز معنی چہارم باشد کہ می آید
(اردو) وہ لٹے یا لکڑی کا بڑا وہ جس پر گیس کا تیل چھڑک کر تیار رکھتے ہیں تاکہ ایک چھکاری
یا دیسلائی سے اُس میں آگ روشن ہو جائے۔ مذکر۔

(۴) بد۔ بقول برہان و ناصر می بالضم بمعنی آتشگیرہ و آن چوب بوسیدہ باشد یا گیا ہے کہ
چخماق آتش بران زنند صاحب جامع گوید کہ بالفتح بمعنی قا و چخماق مؤلف عرض کند کہ ہن
پنیہ ایست کہ باروت دران داخل باشد چون چخماق زنند آن را با آہن چخماق متصل دارند
کہ انھک چخماق در و افند و در وقت آتش گیر دجا دارد کہ فارسیان از پتہ مفرس کردہ باشند
بر سبیل مجاز کہ بقول اند لغت عربست بالضم و تشدید دال مہملہ بمعنی بد او ساختن برائے
زین از گاہ و پنیہ و صوف و مانند آن تا پشت ستور ریش نگر دو و جادارد کہ این را اسم جامد
فارسی زبان گیریم (اردو) چخماق کی روئی۔ مؤنث۔ جس میں باروت شریک ہوتی ہے
اور چخماق کی ایک چھکاری سے فوراً سگ جاتی ہے۔

(۵) بد۔ بالضم بقول برہان و جامع و ناصر می بمعنی صاحب و خداوند ہم صاحب سراج بالفتح
گفتہ و بقول رشیدی بالفتح بمعنی صاحب چون موبد و سپہبد و ہیربد و کہبد۔ مؤلف
عرض کند کہ بدین معنی اسم جامد است و بدون ترکیب کلمہ بد بالفطری حاصل نمی شود (اردو)
صاحب۔ بقول آصفیہ۔ عربی۔ اسم مذکر۔ والا۔ جیسے صاحب علم بمعنی علم والا۔

(۶) بد۔ بالضم بقول برہان و رشیدی و جامع بمعنی خادم و خدمت گزار خان آرزو و در
سہراج مذکر این گوید کہ تحقیق این در موبد بیا دیناں اللہ تعالیٰ مؤلف عرض کند کہ خان

بر متوہد یہاں معنی پنجم را ذکر کر دے گذشت و این معنی ہم مجاز آنست کہ خدمت گار ہم محبت
آقا دارد۔ دیگر بیچ ولیکن استعمال مجرود بد بدون ترکیب بمعنی خدمت گار از نظر مانگداشت
قول صاحب جامع کہ از اہل زبانست اعتبار را شاید ولیکن معاصرین عجم بر زبان ندارند
مشاق سند استعمال باشیم (اردو) خدمتی۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ نوکر۔ چاکر۔
(۷) بد۔ بالضم بقول رشیدی مرادف بت خان آرزو در سراج گوید کہ مبدل بت مرادف
نیت چنانکہ رشیدی گمان بردہ مؤلف گوید کہ تائے فوقانی بدال مہملہ بدل شود چنانکہ
زرتشت و زردشت و تنبورہ و دنبورہ (اردو) دیکھو بت۔ ۴۴

بد آرام اصطلاح۔ بقول انسجوالہ فرنگ (ب) بد آغاز (الف) و مؤید (الف) رامروف (ب)	فرنگ بمعنی دغا باز و ریاکار مؤلف عرض قرار دادہ اند و (ب) بقول جہانگیری کنایہ از
کنند کہ اگر سند استعمال پیش شود تو انیم عرض کرد بدسرت و بقول بجزو جامع۔ بدسرت و بدزوت	کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی از بدی آرام صاحب ناصری گوید کہ بدل را گویند و بقول
دارندہ و کنایہ از دغا باز و ریاکار رشتق بہار بدرگ و بدسرت مؤلف عرض کنند کہ	سند باشیم معاصرین عجم بر زبان ندارند (اردو) تعریف صاحب ناصری بہتر از ہمہ کہ این کنائے
دغا باز۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ لطیف و با معنی حقیقی لعلی دارد کہ ہر کہ اصل	و ہوکا دینے والا سنگار۔ و مبار۔ چہلیا فیہ او بد است آن را بد آغاز توان گفت بہار
شک (ریاکار) دیکھو بار یا۔	بذکر (الف) از ابو شکور سندے آور دہ (د)
(الف) بد آغاز اصطلاح۔ صاحبان ہر و یک یکی زشت رونی بد آغاز بود کہ تو گوئی ہر و یک	

مار بود و مخفی میا و کہ آثار بر اے مہملہ اسم صمدی خاصہ جائیکہ حقیقت بود آنجا گفتار پائولف	آثار یدن است کہ گذشت حیف است کہ بایکاش
عرض کند کہ این حاصل بالمصدر -----	بافتاظ واضح ذکرش نکردیم و محققین نازک
(ب) بد آمدن است کہ بمعنی ناپسند شدن	خیال ہم صراحتش نکرده اند حالامشت بعد از
مصدر مرکب اصطلاحی است و صاحب روزنامہ	جنگ است و بر (ا غار۔ بالف مقصورہ)
سجوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار از ہمین	چیزے تلافی یافت کردہ ایم صاحب برہان
مصدر (بدم می آید) را ذکر کردہ گوید کہ ناپسند	(الف) را بہ مقصورہ سوم نوشتہ کہ می آید و
می باشد و صاحب رہنہا ہم ذکر این کردہ حیف	و نسخہ دیگرش ہمہ ودہ ولیکن ترتیب ردیف
است از صاحب بحر کہ محقق مصادر است	الفاظ کہ او پابند آست مقصورہ را قائم
و این را ترک کرد (ار و و) الف۔ ناپسند	دارد باقی حال الف و ب ہر دو صحیح باشد ناگوار (بدگوئی) بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اہم نوشتہ
(ب) عیب گوئی۔ جھوٹ چغلی	(ار و و) الف و ب۔ بدطینت۔ بقول آصفیہ بدی غیبت۔ عیب گوئی۔ جھوٹ چغلی
ناپسند ہونا۔ ناگوار ہونا۔ بر معلوم ہونا۔	بدخصلت۔ بد ذات۔ بد خو۔ آپ ہی نے بد ذات
(الف) بد آموز متن استعمال۔ صاحب آصفی	پر بھی بدطینت کا اشارہ فرمایا ہے اور بد اصل
(ب) بد آموز ذکر (الف) کردہ بمعنی	کو بھی بطور مستقل قائم کیا ہے۔
(الف) بد آمد اصطلاح۔ بقول وارستہ و	ساکت و بر (ب) گوید کہ آنکہ تعلیم بد یافتہ باشد
(س) بلیل گلزار ایرانم بد آموز	بحر و بہار مقابل خوش آمد (میر الہی ہمدانی)
کلمہ بربنی تا بد و ماغم سنبل و ریجان ہندو	(س) چون خوش آمد نکتم ز آنکہ بد آمد کفر است

<p>و بہا ہم ذکر (ب) بمعنی مذکور کرد مؤلف عرض کند کہ آموختن لازم و متعدی ہر دو است کہ گذشت و آموزیدن را محققین فارسی زبان ذکر کرده اند کہ لازم باشد و آموزانیدن کہ بجایش مذکور شد متعدی آن پس آموز اسم مصدر آموزیدن است و جا دارد کہ بہ تبدیل زلے ہونہ بہ خای معجمہ (چنانکہ فراز و فراخ) آموز را اسم مصدر آموختن ہم گیریم پس (الف) مصدر مرکب است بمعنی تعلیم بد حاصل کردن و دوان و (ب) را اسم فاعل و مفعول ترکیبی و انیم بمعنی (۱) تعلیم بدو ہند و تعلیم بدیافتہ و در سند سلیم بد آموز اسم مفعول ترکیبی است۔ انوری ہم استعمال این کردہ کہ بمعنی (۲) بدانندیش و دشمن است (۳) ز رشک اشک بدانندیش (الف مبالغہ) تو برنگ لقمہ پوزر پنج روے بد آموز این ہم مہد رانجا (خاقانی ۳) بد اسطانی</p>	<p>تو نظیر زیر پر (ار دو) (الف) بری تعلیم پانا۔ بری تعلیم دینا۔ (ب) (۱) بری تعلیم یا ہوا۔ بری تعلیم دینے والا (۲) دشمن۔ مذکر بد آئین اصطلاح۔ بقول بہار مرادف بد وضع و بد راہ مانند این از کلام انوری نکو خواہست نکو نام و نکو بخت بدانندیش بد آئین و بد اختر پڑ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است و بس (ار دو) بد اطوار بقول آصفیہ بد چلن برے ڈھنگون کا۔ آپ ہی نے بد وضع کا و ذکر بھی فرمایا ہے بمعنی بد چلن۔ بد القبول اندر بحوالہ جواہر الحروف (۱) بمعنی بسیار بد از عالم خوشا صاحب ہوا در طعنت و ذکر این کند مؤلف عرض کند کہ الف آخر برائے مبالغہ باشد چنانچہ بر (الف مبالغہ) ذکرش کردہ ایم و اشارہ این ہم مہد رانجا (خاقانی ۳) بد اسطانی</p>
--	--

گور ابو در سنج دل آشوبی پد خوشا در شویا اثر (۱) چور بقرض وہی خواجگی مکن تنخواہ ڈ	گور ابو در سنج دل آشوبی پد خوشا در شویا اثر (۱) چور بقرض وہی خواجگی مکن تنخواہ ڈ
گور ابو در گنج تن آسانی پد (ار دو) بہت بد بقرض وار سیا موز بد ادائی را پد مؤلف	گور ابو در گنج تن آسانی پد (ار دو) بہت بد بقرض وار سیا موز بد ادائی را پد مؤلف
بداختہ اصطلاح بقول برہان بفتح ہمزه عرض کند کہ پیر و معنی اسم فاعل ترکیبی است	بداختہ اصطلاح بقول برہان بفتح ہمزه عرض کند کہ پیر و معنی اسم فاعل ترکیبی است
وتائے قرشت و سکون خلے نقطہ دار و و در سند بالا (بدا ادائی) زیادت یابی مصلحت	وتائے قرشت و سکون خلے نقطہ دار و و در سند بالا (بدا ادائی) زیادت یابی مصلحت
رے بی نقطہ بد طالع و بد بخت و شوم را است یعنی بد معاملگی نسبت معنی اول عرض	رے بی نقطہ بد طالع و بد بخت و شوم را است یعنی بد معاملگی نسبت معنی اول عرض
گویند صاحبان بحر و جامع و ناصری ہم ذکر می شود کہ ادا بمعنی چهارش گذشت کہ خوبی	گویند صاحبان بحر و جامع و ناصری ہم ذکر می شود کہ ادا بمعنی چهارش گذشت کہ خوبی
این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل حرکات معشوق را گفتہ اند چنانکہ ناز و	این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل حرکات معشوق را گفتہ اند چنانکہ ناز و
ترکیبی است (صائب ۵) نوزد دل اداے معشوق ے پس معنی اول متعلق بہین	ترکیبی است (صائب ۵) نوزد دل اداے معشوق ے پس معنی اول متعلق بہین
باہ گرم من چرخ بد اختر را پد و تلخ پروا است یعنی حرکات بطرزے باشد کہ دران	باہ گرم من چرخ بد اختر را پد و تلخ پروا است یعنی حرکات بطرزے باشد کہ دران
نیست چشم سخت مجر را پد (النوری ۵) عکس خوش ادائی رونماید و اداے غیر سنا	نیست چشم سخت مجر را پد (النوری ۵) عکس خوش ادائی رونماید و اداے غیر سنا
الا تا سال و مہ را در گذشتن پد بد اختر در موقع سرزند از غیر معشوق چنانکہ ے کسی در	الا تا سال و مہ را در گذشتن پد بد اختر در موقع سرزند از غیر معشوق چنانکہ ے کسی در
قیاس نیک فال است پد (ار دو) بد بخت تقریر خود بد ادا است ے یعنی مقصود خود را	قیاس نیک فال است پد (ار دو) بد بخت تقریر خود بد ادا است ے یعنی مقصود خود را
بقول آصفیہ بد نصیب بد قسمت بد قبال بخوش اسلوبی ادائی کند و معنی دوم متعلق	بقول آصفیہ بد نصیب بد قسمت بد قبال بخوش اسلوبی ادائی کند و معنی دوم متعلق
بدا دا بقول وارستہ و بحر و بہار (۱) کہ ے بمعنی اول ادا است کہ رسانیدن باشد بقاء	بدا دا بقول وارستہ و بحر و بہار (۱) کہ ے بمعنی اول ادا است کہ رسانیدن باشد بقاء
است کہ اداے خارج از مرز و آن محروم این بد ادائی بمعنی بد معاملگی است برای معنی	است کہ اداے خارج از مرز و آن محروم این بد ادائی بمعنی بد معاملگی است برای معنی
است مقابل خوش ادا و (۲) تیر کہے کہ در اول طالب سند باشیم (ار دو) (۱) و شخص	است مقابل خوش ادا و (۲) تیر کہے کہ در اول طالب سند باشیم (ار دو) (۱) و شخص
اداے قرض حیلہ جو باشد یعنی بد معاملہ (شفیع) جسکی ادا نا خوش ہو (۲) بد معاملہ بقول آصفیہ	اداے قرض حیلہ جو باشد یعنی بد معاملہ (شفیع) جسکی ادا نا خوش ہو (۲) بد معاملہ بقول آصفیہ

(۵۵۵۱)

فارسی۔ بے بعد۔ لین دین کا کھوٹا۔ ہاتھ کا جھوٹا۔ ہاتھ کی کیفیت قبل دار است (اردو) دار
بدیانت۔

بدار رسیدن مصدر اصطلاحی۔ (۱) بدار پر آوردن مصدر اصطلاحی بقول

بداد خود رسیدن و (۲) انصاف کردن۔ انند مرادف بدار بستن۔ ہم او (بدار زد)

(ظہوری ۷) گر ظہوری رسد بداد کسے پڑا مرادف این گردانند کہ مقصودش غیر از

از برابر ایم شاہ داد گراست پڑا (صائب ۷) (بردار کشیدن) نباشد (والہ ہروی ۷)

بداد سن برس اے عشق پیش ازین پسند پڑا کہ زمر مہ بلبل از حقیقت گل بود پڑا غیر متشوش

زندگانی من صرف خود و خواب شود پڑا بدار پر آورد پڑا مؤلف عرض کند کہ بردار

(اردو) (۱) داد کو پہنچنا۔ بقول آصفیہ استادہ کردن است نہ بدار کشیدن و زدن

داد ملنا۔ انصاف ہونا۔ داد پانا۔ (۲) دوسرے قتال (اردو) دار پر چڑھانا۔ دار پر کھینچنا

کا انصاف کرنا فریاد سننا سودا ۷) کا ارادہ کرنا۔ دار پر کھڑا کرنا۔

عبث نالان ہے اس گلشن میں تو اے بلبل نالان بدار بستن مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر

پہنیں بھیرم یاں کوئی کسی کی داد کو پہنچے پڑا و انند بمعنی بردار کشیدن و مرادف بدار آوردن

بدار آوردن مصدر اصطلاحی۔ بقول بحر کہ گذشت (مولانا لسانی ۷) بے خطا شمنہ

مرادف بدار بستن (کہ می آید) یعنی بردار کشیدن ملک ستم بہتہ بدار پڑا آنکہ باز م کند از

مؤلف گوید کہ حیف است کہ سزا استعمال دار کد ام است امروز پڑا مؤلف عرض

پیش نہ کرو و بخیاں ما بارادہ دار آوردن کند کہ بستن بدار ارادہ را ظاہر کند معنی

کشیدن بد ازین پیدانیت سدرولانا	توغ و تاغ و ریب و آریب ومعنی لفظی این
کسانی هم تائید خیال مامی کند قاتل (اردو)	(بادوز) یعنی دوخت دارنده اگر سندر استعمل
دار پر باندہا۔ سولی کا ارادہ کرنا۔	پیش شود تو انیم عرض کر و کہ اسم جامد فارسی
بد از بقول اند بحوالہ فرونگ فرونگ بالفتح	باز بانست معاصرین عجم بر زبان نذرند۔
مرفشگران را مؤلف عرض کند کہ حیفاست	(اردو) چارون اور کفش دوزون
کہ از نوعیت این بچشی نرفت و بخیاں ماغیر از	کے ایک ہتیار کا نام بد از ہے جسکی نوعیت
آدرم نباشد و اصل این بدوز بود کبر	کی صراحت فارسیوں نے نہیں کی غالباً سمجھتے تھے
بے موصدہ کہ واو بدل شد بالف چنانکہ	ہے۔ دیکھو آدرم۔

بد اشتقان | بقول برہان و ہفت و اند لفتح اول فثانی ہاف کشیدہ و فون زدہ بیونانی
حشیشتی است گرم و خشک و آن را بعر بی کف الکلب خوانند صاحب محیط این را بہ نشین
معجمہ عوض سین مہملہ آورده گوید کہ معرب است از بد سگان فارسی و باشتقان و بد سگان
و قاتل ابیہ و کف الکلب نیز گویند و بیونانی قمار یون و قوما روس گیاہیت شبیہ
بہ بردی۔ بسیار گرم و خشک در اول ملطف و محلل و مدر بول و جہتہ امراض بلغمی
و رطوبی نافع و ہم او بر کف الکلب گوید کہ بد اشتقان است و بعض عرب کف المریم
را باین اسم نامند مؤلف عرض کند کہ بد سگان ہمد رین رو یف می آید و بد سگان
ہم و بحرین نیست کہ این مبدل بد سگان است کہ کاف فارسی بہ قاف بدل شد چنانکہ دہگان
و دہقان و الف را بد سہولت تلفظ آوردند چنانکہ مہار و ماہار دیکر ہیچ (اردو)

دیکھو بدسگان جس پر کامل صراحت کی جائیگی۔

بد اسلوب استعمال۔ بقول اندجوالہ	ازوت و سزگستان متعلق بدوست۔
فرنگ فرنگ بفتح اول و ضم ثالث بدوضع سبحان اللہ محقق بانام و نشان چہ خوش	
و بدکردار مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل	مصدر سے پیدا کر دکہ باے زائد بر مصدر
ترکیبی است (اردو) بد اسلوب بقول اصفیہ	داشتن است و بس (اردو) دیکھو داشتن
بے ڈہنگا۔ بے ڈول۔ بُری شکل کا۔ بدراہ۔	بد اصل اصطلاح۔ بقول اندجوالہ فرنگ
چال چلن کا خراب۔	فرنگ بفتح ہمزہ و سکون صا و بمعنی بدتر از
بد داشتن بقول موارد۔ بمعنی برداشتن	و فرومایہ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل بُری
(گلستان) دست از من بدایہ مؤلف عرض	است (اردو) بد اصل۔ بقول اصفیہ
کند کہ (دست از کسی داشتن) بمعنی باز آئند	کبینہ۔ بُری نسل کا۔ پاجی۔

بد اقی بقول برہان و جامع و بہت و ضمیمہ موارد و بروزن عراق پاجہ تنبان و شلوار	
باشد مؤلف عرض کند کہ وضع لغت تقاضاے آن کند کہ این را ترکی دانیم و لیکن	
صاحبان کنز و لغات ترکی ازین ساکت معلوم می شود کہ فارسیان از بد اخی کہ بقول لغات	
ترکی شاخ و رخت را گویند بہ تبدیل غین بمعہ با قاف چنانکہ آروغ و آروق این را	
مفسر کردہ بمعنی پاجہ شلوار استعمال کردہ اند کہ ہیچو شخیصت از شلوار (اردو)	
پاینجہ۔ بقول اصفیہ۔ اردو۔ اسم مذکر یا نجہ۔ از ار کا وہ حصہ جس میں ایک ٹانگ رہتی ہے	
بد اک بقول جہانگیری بہاسی مخفی در آخر با	اول مفتوح (۱) بد اندیش و در (۲) خشم آلود را

<p>آصفیہ فارسی۔ بدخواہ۔ بُرا چاہنے والا۔ بیری مخالف۔ (۲) غصیلہ۔ بقول آصفیہ۔ اردو۔ بدوار و صاحبان برہان و جامع ذکر این بد مزاج۔ مغلوب الغضب۔ تند مزاج۔</p>	<p>گویند صاحب رشیدی این را بدون ہائے مختفی نقل کرده گوید کہ معنی لفظی این عیب بدوار و صاحبان برہان و جامع ذکر این</p>
<p>کر وہ اندخان آرزو در سراج فرماید کہ تحقیق بدام آمدن آنست کہ اک کلمہ نسبت است پس معنی مرادف بدام شدن (نظامی ۷) مرا خواندی ترکیبی این کسے کہ بہ نسبت داشتہ خواہ بداندیش خواہ خشم آلود کہ خشم و غضب صفت بدی کہ مؤلف عرض کند کہ فرقی کہ میان آمدن است مؤلف عرض کند کہ اتفاق محققین بر روشن شدن است واضح و ہمین فرق درین ہر دو</p>	<p>کر وہ اندخان آرزو در سراج فرماید کہ تحقیق بدام آمدن آنست کہ اک کلمہ نسبت است پس معنی مرادف بدام شدن (نظامی ۷) مرا خواندی ترکیبی این کسے کہ بہ نسبت داشتہ خواہ بداندیش خواہ خشم آلود کہ خشم و غضب صفت بدی کہ مؤلف عرض کند کہ فرقی کہ میان آمدن است مؤلف عرض کند کہ اتفاق محققین بر روشن شدن است واضح و ہمین فرق درین ہر دو</p>
<p>کتابت کاف عربی بدون ہائے مختفی است ولیکن آنچہ خان آرزو کلمہ اک را برائے نسبت گوید یا این را در قواعد فارسی نیافتیم خیال ما این است کہ اک بہمدودہ بمعنی عیب و عار و آسیب و آفت بجائے خود گذشت کہ کہ متعدی مصدر گذشتہ (ظہوری ۱۷) و</p>	<p>کتابت کاف عربی بدون ہائے مختفی است ولیکن آنچہ خان آرزو کلمہ اک را برائے نسبت گوید یا این را در قواعد فارسی نیافتیم خیال ما این است کہ اک بہمدودہ بمعنی عیب و عار و آسیب و آفت بجائے خود گذشت کہ کہ متعدی مصدر گذشتہ (ظہوری ۱۷) و</p>
<p>و اک بمقتورہ ہم آمدہ پس (بد اک) را اسم فاعل ترکیبی چو انگیریم کہ بمعنی عیب و آفت بد دارندہ و استعمال این برائے بداندیش و خشمناک شد دیگر ہیچ (اردو) (۱) بداندیش۔ بقول آن سر و خوش رفتار را (اردو) دامن</p>	<p>و اک بمقتورہ ہم آمدہ پس (بد اک) را اسم فاعل ترکیبی چو انگیریم کہ بمعنی عیب و آفت بد دارندہ و استعمال این برائے بداندیش و خشمناک شد دیگر ہیچ (اردو) (۱) بداندیش۔ بقول آن سر و خوش رفتار را (اردو) دامن</p>

(۱۷۱۷)

الانا۔ بقول آصفیہ (۱) حال میں پھنسانا پھنکنا
 بدام در آمدن | مصدر اصطلاحی۔ مرادف
 میں لانا۔ آپ ہی نے صید کرنا یعنی شکار کرنا
 بدام آمدن کہ گذشت (انوری) گراز جو
 لکھا ہے (نصیر) دل پر داغ کو میرے بچھوڑا
 تو گیتی دانہ ساز دے بدام او در آید نہ طائر
 چشم گھرونے کو تعجب ہے کہ جیتے کو کیا ہے
 (اردو) دیکھو بدام آمدن۔

صید آہنے (۲) تنخیر کرنا۔ مسخر کرنا۔
 بدام افتادون | مصدر اصطلاحی۔ گرفتار
 (بدام زدون مرغ) یعنی اسیر کروں آن دروغ
 شدن باشد (صاب) دلدار ماست محو
 است (حافظ شیرازی) بے ماہ مہر افروز خود تابا بگذرا
 خط مشکافم خویش بوی صیاد را کہ دید کہ افتد
 روز خود بے دامی برای می نہم مرغی بدامی نمی
 بدام خورشید (حافظ شیرازی) ایدل اندر
 مؤلف عرض کند کہ مانہ پسندیدیم کہ این را
 بند ز افش از پریشانی منال بے مرغ زیرک
 مخصوص با مرغ کنیم کہ بدام زدون صید طلقاً
 چون بدام افتد تحمل بایدش بے (اردو) دیکھو
 یا بدام زدون آہو وغیرہ لک ہم درست باشد
 بدام آمدن۔ (اردو) دیکھو بدام آوردن کے پہلے معنی۔

(۱۷۱۸)

بدام اندرون افتادون | مصدر اصطلاحی
 بدام شدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول انند
 مرادف بدام افتادون (انوری) غم
 بجو کہ عواض سخن مرادف بدام آمدن مؤلف
 دارم کہ رونے چند بنو لیم کہ نیت بے شعر
 عرض کند کہ موافق قیاس است معاصرین عجم زبان
 او مرثیہ آسان اندرون افتد بدام بے (اردو) دارند (اردو) دیکھو بدام آمدن۔

(۱۷۱۹)

دیکھو بدام افتادون۔
 بدام کشیدن | مصدر اصطلاحی۔ مرادف

(۱۷۲۰)

بدام آوردن بہر بخونی (ظہوری ۷۷) برآ ہواں تو
گردیدہ ختم صیادی پڑ کر شتمہ خاطر رم خوردہ را بام کشید پڑ
(صائب ۷۷) اگر چه از رم آہو است بیش وحشت
من پڑ مرا بگردش حبشی تو اں بدام کشید پڑ (ولہ ۷۷)
خط عذار تو خورشید را بدام کشید پڑ ز ہالہ حلقہ بگوش
ڈالنا (۲) ظاہر کرنا۔

بدام کسی گرہ بستن استعمال صاحبانہ
ذکر این کردہ از منی ساکت (میر خسرو ۷۷) غنچہ
رفت از چمن گل چوں بدو پیوند داشت پڑ بست
بدام (اردو) دیکھو بدام آوردن۔

بدام دویدن اشک | مصدر اصطلاحی
بر (اشک دویدن بدام) مذکور شد و سندش ہم
ہمدرا بخاگدشت (اردو) دیکھو (اشک دویدن)

بدام ریختن استعمال بقول اندر مرادف
بدام فرو ریختن بدام کردن کہ می آید موقوف
عرض کند کہ موافق قیاس است (اردو) دیکھو

بدام کردن۔

بدام کردن | مصدر اصطلاحی بقول انہ
مرادف بدام ریختن موقوف عرض کند کہ مقصود
بدام کسی نماز کردن | مصدر اصطلاحی
بقول انہ کنایہ از کمال عفت و پاکدامنی و
سلیم (۷۷) ز پاکدامنی من بچش می شاید پڑ کہ تہجو
صبح بدامان من نماز کند پڑ موقوف عرض کند

کسی را پاکدامن تسلیم کردن است طرز بیان ہند	جیسے "بدوں کی صحبت بُری ہے"
غیر دلپسند (اردو) کسی کی پاکدامنی کو تسلیم کرنا۔	بداندیش اصطلاح بقول انند بھوالہ فرہنگ
بدان بقول انند بھوالہ فرہنگ فرنگ (۱) ہر	بالفتح بد خواہ و کینہ خواہ و بد سگال (شیخ شیرازہ)
از دانستن و رد (۲) بمعنی بآں مؤلف عرض کند کہ	چشم بداندیش کہ بر کندہ باد پڑ عیب نماید ہنرش
اصل لغت بمعنی اول دآن است و ہای مکسورہ	در نظر پڑ صاحب ناصری ایں را بمعنی بد خواہ گفتہ
زائدہ در آتش و بمعنی دوم ہای مفتوح است	مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است
متبادل بدیں چنانکہ "با ہاں سبب" اصل ایں	بمعنی اندیشہ و خیال بدوارندہ (انوری ۵) را
آں بودہ موحّدہ و الف مددودہ و نون۔ پس از	دیدہ بد خواہ تو سفید چو قار پڑ ز رشک روز بداندیش
و و الف کہ در مددودہ می باشد الف اول بدل	تو سیاہ چو قیر پڑ صاحب صنفی مصدر (بداندیش)
بہ وال مہملہ۔ صاحب قانون دستگیری بسند ایں	را ذکر کردہ ہمین سند شیخ شیراز را آورده عیبی ندارد
تبدیل آں و ہاں و ہاں و بدیں را آورده۔	(اردو) بداندیش دیکھو بدراک۔
(۳) جمع بد زیادت الف و نون جمع (سعدی ۵)	بدانگوں استعمال۔ صاحب انند بھوالہ
شنیدم کہ در روز امید و بیم پڑ ہاں را بہ نیکیاں	فرہنگ فرنگ گوید کہ بمعنی بانگوں و ہاں طور
بہ بخشہ کریم پڑ (اردو) (۱) جان۔ جاننا کام نہ	مؤلف عرض کند کہ حقیقت بد آں بجای خورد
(۲) اُس اور سے ان دونوں کے استعمال سے	بیان کردہ ایم کہ مبتدل آں است (اردو)
اس فارسی کلمہ کے معنی حاصل ہوتے ہیں جیسے	اُس طرح پر۔ اُس طریقہ سے۔ اُس طور سے۔
اُس سبب سے (۳) بد لوگ۔ بدوں۔ بد کی جمع	بد باز اصطلاح۔ بقول انند بھوالہ فرہنگ

اصطلاح بقول انند منافع و بد باطن	بحسنی مسخره و بذله باز و نقل باز موقت عرض کند
دور و (صائب) ز خاکساری بد باطنان فرب محو پز شود گزنده چو زنبور گشت خاک پموقت عرض کند کسی که کینه و ر باشد که کینه باطنش ظاهر نمی شود (اردو) بد باطن بقول آصفیه - کینی - کینه ور -	که اسم فاعل ترکیبی است ولیکن طالب سند استعمال باشیم که استعمال این از نظر مانگدشت و جزین نباشد که باز بهار ابد قرار داده بد با نام هناوه اند (اردو) مسخره و دیکھوا نواط - بهر و بیا - دیکھوا بو تلمون -

بدنج صاحب مؤید بذیل لغات فارسی این را آورده گوید که بحسنی هلیله باشد (کنانی لغات الطیب)

صاحب محیط ذکر این نکرد و بر هلیله فرماید که لغت فارسی است و معرب این تلمیج و بهندی هر
وهر و ایتها و اچھو لچھی و در انگریزی مروبلن و چیبوراک و آن شمر درخت هندی است و چهار
نوع و کابلی آن بزرگ ترین - شیخ الزکیس جمیع اقسام این را سرد در اول و خشک در دوم
گفته و هر مصغی صغرا و نافع آن و شرب جمیع هلیله جات نافع جذام و خفقان و توحش و در
لحال و نافع معده و همه آلات غذا و منافع بیشتر دارد (الخ) موقت عرض کند که چاره
جزین نیست که بدنج را اسم جا بد گیریم باعتبار لغات الطب و مؤید ولیکن صحت المای آن
بست مطیع نو کشور است که محقق فاضل علیه لفظ کا بیان نکرد و ظاهرا معرب معلوم
می شود ولیکن کتب لغات ساکت (اردو) هر بقول آصفیه - هندی - اسم مونث - هلیله - ایک
قسم کے کیلے پھل کا نام - بهیڑا -

و نقل و نگارش انند پنہ در دهن موقت عرض کند	اصطلاح - بهار بزرگ این از معنی ساکت بدخت
--	--

کہ مراد ہذا اختر باشد کہ گذشت (شیخ شیریں) **بد بد** اصطلاح - بقول انندجوالہ فرہنگ بد بخت کسی کہ سر بتابد ز زمین در کہ در در گریا بد ز (دانی ۵) بساں شاہی اندر گلیستا نم ز چه بد بخت کہ خود خاری ندارم ز (اردو) بد بخت - مولا علی عرض کند کہ تکرار لفظ افتادہ معنی بساں دیکھو بد اختر - کندوس (اردو) بہت بُرا - نہایت بد اور خراب

بد بد بقول جہانگیری باہر دو بای مضموم و دال اول ساکن و ثانی مفتوح ہد ہد گویا صاحب رشیدی فرماید کہ بدگ ہم بہ ہمین معنی آمدہ صاحبان برہان و جامع و ناصری گویند کہ مرغ سلیمان است کہ ہد ہد باشد - خان آرزو در سراج فرماید کہ سند استعمال یافتہ نہ شدہ گوید کہ احتمال دارد کہ تصحیف ہد ہد خواہد بود و آن تصغیر ہد ہد بود مولا علی عرض کند کہ قول ناصری و جامع کہ ہر دو از اہل زبانند سندرمانند - ہر لفظی را کہ ما خدش بفہم نیاید چشم خان بسوی تصحیف می کشاید چنانہ گوئیم کہ ہد ہد - مبدل ہد ہد است کہ ہای ہوز بہ موعده بدل شود چنانکہ ہیدخ و ہیدخ و کاف آخر را برای تعظیم دانیم - چنانکہ بابک و ہاک یاد آید - چنانکہ پرستو و پرستوک ختم شد و اللہ اعلم بالصواب) نہ ضرورت خیال تصحیف است و نہ تنقیح بہ تبدیل و زیادتی مفزس ہد ہد عربی است (اردو) ہد ہد بقول آصفیہ عربی - اسم مذکر - مرغ سلیمان - ایک مشہور پند کا نام جس کے سر پر تاج یا جوتی ہوتی ہے - یہ جانور اکثر درختوں کو کھود کہ اپنا گھر بناتا اور اُس میں رہتا ہے اس کی چونچ لمبی مصر والے اسے حضرت سلیمان کا بیٹا خیال کرتے ہیں انہیں کی روایت ہے کہ چلے اس کا تاج بیچ مچے سونے کا تھا لالچ سے لوگ اسے مارا کرتے تھے - جب

<p>تربیبی و مرادف بداصل باشد و پس (ارو) و کچو بداصل -</p>	<p>ظلم و فسق دلیل بدتجی است (ارو) (۱) غله فروش و کچو بشتاک (۲) مغلس کساں (۳) ظالم اور فاشنگ</p>
<p>بدچشم اصطلاح - بقول انندجواله فرهنگ</p>	<p>بدترجا اصطلاح بقول سروری (در ملحقات) و</p>
<p>(۱) کسی که نظر او بد باشد و (۲) کسی که بهال دیگران طبع کند مولف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است و موافق قیاس و لیکن مشتاق سند استعمال می باشد</p>	<p>رشدی کنایه از دیر باشد و بحدت دال هم آید مولف عرض کند که (بترجا) گذشت و این اصل است آن مخفف این که بتر مخفف بدتر است بحدت</p>
<p>(ارو) (۱) بد نظر که سکتے ہیں - یعنی ده شخص حبس نظر گے (۲) بد نیت بقول آصفیه بر اراده و محنت</p>	<p>دال مهله - صاحبان بحر و بهار عجم بزایدت تتانی در آخر (بدترجای) نوشته اند (ارو) و کچو بترجا -</p>
<p>بد نظر - طامع - لالچی - حریص -</p>	<p>بدجلو اصطلاح - بقول بحر اسب سرکش بهار</p>
<p>بدحال اصطلاح بقول انندجواله فرهنگ</p>	<p>گوید که اسی که مطاوعت سوار نکند (ظهوری ۵)</p>
<p>بمعنی بدروز و بدبخت - مقابل خوشحال بهار برعکس</p>	<p>پیر بچولاں مہاش تیر عنان پڑ تو سن روزگار بدجلو</p>
<p>قانع - ازیکه زحمت تقریف نپسند و مولف عرض</p>	<p>است پڑ مخفی مباد که جلو بقول بران بفتح اول</p>
<p>که اسم فاعل ترکیبی و موافق قیاس یعنی کسی که</p>	<p>ثانی عنان اسب را گویند - پس معنی لفظی ایں</p>
<p>حال او خوش نیست و بد است - مشتاق سند استعمال</p>	<p>و کنایه از سرکش باشد (ارو) بد لگام بقول آصفیه</p>
<p>باشیم (ارو) بد حال بقول آصفیه خسته حال -</p>	<p>فارسی منم زور گھوڑا - وہ گھوڑا جو لگام کو نہ مانے -</p>
<p>رومی حالت میں و بلحاظ تعریف صاحب اندراج</p>	<p>بدچشم اصطلاح - بقول انندجواله فرهنگ</p>
<p>و کچو بدبخت -</p>	<p>کمیته و فرومایه و بدتر از مولف عرض کند که اسم فاعل</p>

(۲۲۶)

<p>بدخمتی اصطلاح - خوش ادا نه شدن خدمت کنان با لکسر یعنی تره مؤلف عرض کند که دیگر کسی از گناهکاران (بدخمت) هم یعنی ناکارگذار و گناهکاران محققین فارسی با او نیست - معاصرین عجم بر زبان ندارند استعمال پیش نه شد - حواله کتب نه شد و اما خیلی بی احتیاط نه در لغات فارسی یافتیم نه عربی و ترکی و سنسکرت اعتبار را نشاید (اردو) ترکیاری - مؤنث -</p>	<p>بد خدمتی اصطلاح - خوش ادا نه شدن خدمت کنان با لکسر یعنی تره مؤلف عرض کند که دیگر کسی از گناهکاران (بد خدمت) هم یعنی ناکارگذار و گناهکاران محققین فارسی با او نیست - معاصرین عجم بر زبان ندارند استعمال پیش نه شد - حواله کتب نه شد و اما خیلی بی احتیاط نه در لغات فارسی یافتیم نه عربی و ترکی و سنسکرت اعتبار را نشاید (اردو) ترکیاری - مؤنث -</p>
---	---

بدخشا | اصطلاح - بقول سروری بفتح با و دال همله (۱) گوهر نفیس کافی که معدن آن کوه های مشرق
 است و رنگ سرخ دارد (کنانی الملوک) (خاقانی ۵) صبح ستاره نمایی خنجر تست اندازان و گاه
 درخش جهاں گاه بدخشا مذاب و فرمایند که مذاب بمیم و ذال معجمه یعنی گداخته باشد - صاحب جهانگیر
 گوید که (۲) نام ولایت بدخشاں بود چون لعل از انجا حاصل شود لعل را نیز بدخشا گویند - صاحب
 رشیدی فرماید که بدخشا لعل باشد و بدخشاں ملک معروف الف و نون نسبت است حساب
 برهان فرماید که مختلف بدخشاں و چون لعل از انجا آزند لعل را هم بدخشا گویند و بدخشانی و بدخشی را
 هم بدخشا نامند - صاحب جامع با اتفاق برهان گوید که بدخشاں مابین خراسان و هند است -
 صاحب ناصری بزرگ هر دو معنی بالایی نگارند که گویند که مردم بدخشاں بختونست مثل اند و مروی بود
 که آن ولایت بدخسوب و آن از اقلیم چهارم و بدخشی نام شاعری از اهل انجا خان آرزو در سراج
 بزرگ هر دو معانی نسبت معنی دوم فرماید که این ولایت در وسط ایران و توران و هندوستان

واقع کہ لعل از بنجانیزد و بقول بعض فرماید کہ معدن لعل آنجا نیست بلکہ در آنجا آورده می فروشند مؤلف
عرض کند کہ تحقیق ما همین قدر است کہ بدخش بدخش یعنی دوم اصل است و ہز یا دت الف و نون مزید
و معنی اول بجزاں (اردو) (۱) یا قوت دیکھو بالکند (۲) بدخشاں مذکر ایک ولایت کا نام جو ایران
اور توران اور ہندوستان کے درمیان واقع ہے۔ جہاں یا قوت کی کان ہے۔

بدخشاں بقول سروری نام ولایتی است میان
خراسان و ہند کہ آنجا کان لعل بود و گو سفندان
در ان ناحیہ کہ ہر سوار شوند از غارت بزرگی و
بجوالہ جو آہر نامہ گوید کہ نسبت لعل بدخشاں نہ از
کہ کانش در آنجا است بلکہ بواسطہ آنست کہ از
معاون بدخشاں نقل کنند و آنجا فروشد و فرما
کہ اما اذیں بیت حکیم نالی کان لعل در بدخشاں
(۵) ساہا بایکہ تاک یک سنگریزہ از آفتاب
لعل گردد در بدخشاں یا حقیق اندرین صاحب
برہان و جامع و مویہ ہم ذکرش کردہ اند مؤلف
عرض کند کہ حقیقت این بر معنی دوم بدخش بدخش
(اردو) دیکھو بدخش کے دوسرے معنی۔

ضمیمہ کنایہ از می سرخ سندش ہماں کہ بر بدخش
گذشت صاحب برہان بدکر معنی اول گوید کہ
(۲) کنایہ از لعل بدخشاں ہم۔ صاحب رشیدی
فرماید کہ معنی لفظی این لعل گداختہ و کنایہ از معنی
اول و (۳) خون۔ صاحب بحر بہرمان متفق
و صاحب جامع بر معنی اول قانع۔ صاحب مویہ
بارشیدی متفق۔ خان آرزو برہان نسبت
معنی دوم اعتراض کند مؤلف عرض کند کہ
اعتراضش خیلی موثر ہے کہ بدخش خود لعل است
و مذاب۔ گداختہ را گویند۔ اندرین صورت نہیں
برای لعل بدخشاں نباشد۔ بالکلہ این مرگب
توصیفی است (اردو) (۱) سرخ شراب
(۲) دیکھو بدخش کے پہلے معنی (۳) خون۔ مذکر۔

بدخش مذاب اصطلاح۔ بقول جہانگیری

<p>بدخشی اصطلاح - بقول انند سچوالہ فرہنگ در بکسر شین مجملہ (۱) نام شاعری بود از اہل بدخش - بمعنی بد نویس مؤلف عرض کند کہ بفتح غای مجملہ اسم فاعل ترکیبی است کہ مقابل خوشخط و خوشنویس یعنی کسی خط او بد باشد (اردو) بد خط - بقول آصفیہ اسم مذکر - بد نویس - برے خط والا -</p>	<p>بدخشی اصطلاح - بقول انند سچوالہ فرہنگ در بکسر شین مجملہ (۱) نام شاعری بود از اہل بدخش - بمعنی بد نویس مؤلف عرض کند کہ بفتح غای مجملہ اسم فاعل ترکیبی است کہ مقابل خوشخط و خوشنویس یعنی کسی خط او بد باشد (اردو) بد خط - بقول آصفیہ اسم مذکر - بد نویس - برے خط والا -</p>
<p>بدخلق استعمال - بقول انند سچوالہ فرہنگ در بضم ثالت بمعنی بد خو و شریر مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی کسی کہ اخلاق او بد باشد - مقابل خوش خلق (اردو) بد خلق - بقول آصفیہ بد مزاج - اکلڑ - اکل کھرا -</p>	<p>بدخشی اصطلاح - بقول انند سچوالہ فرہنگ در بکسر شین مجملہ (۱) نام شاعری بود از اہل بدخش - بمعنی بد نویس مؤلف عرض کند کہ بفتح غای مجملہ اسم فاعل ترکیبی است کہ مقابل خوشخط و خوشنویس یعنی کسی خط او بد باشد (اردو) بد خط - بقول آصفیہ اسم مذکر - بد نویس - برے خط والا -</p>
<p>بدخو استعمال - بقول انند سچوالہ فرہنگ در مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی خوی بد دارندہ (صائب ۵) نمی کند از ہربانی شیر مادر را زیاد و طفل بد خو ہر قدر خون دل مادر کند (انوری ۵) طعنہ بد گوی می باشد</p>	<p>بدخشی اصطلاح - بقول انند سچوالہ فرہنگ در بکسر شین مجملہ (۱) نام شاعری بود از اہل بدخش - بمعنی بد نویس مؤلف عرض کند کہ بفتح غای مجملہ اسم فاعل ترکیبی است کہ مقابل خوشخط و خوشنویس یعنی کسی خط او بد باشد (اردو) بد خط - بقول آصفیہ اسم مذکر - بد نویس - برے خط والا -</p>
<p>بدخو استعمال - بقول انند سچوالہ فرہنگ در مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی خوی بد دارندہ (صائب ۵) نمی کند از ہربانی شیر مادر را زیاد و طفل بد خو ہر قدر خون دل مادر کند (انوری ۵) طعنہ بد گوی می باشد</p>	<p>بدخشی اصطلاح - بقول انند سچوالہ فرہنگ در بکسر شین مجملہ (۱) نام شاعری بود از اہل بدخش - بمعنی بد نویس مؤلف عرض کند کہ بفتح غای مجملہ اسم فاعل ترکیبی است کہ مقابل خوشخط و خوشنویس یعنی کسی خط او بد باشد (اردو) بد خط - بقول آصفیہ اسم مذکر - بد نویس - برے خط والا -</p>

<p>دازند اول استمال</p>	<p>(ب) بد خواب شدن کسی</p>	<p>بد سیرت - باخلاق -</p>
<p>پیدا است بمعنی عارض</p>	<p>(ج) بد خواب گردیدن کسی</p>	<p>(الف) بد خواب اصطلاح - بقول وارستہ و</p>
<p>شندن بد خوابی با و (اردو) (الف) بد خواب - کند و اکثر ایں حال در اطفال مشاہدہ می شود (الف) (۵) بساں طفل بد خوابت خواب آلودہ دارم کہ کہ گر بیدار سازم یکدیش بد خواب می گردد (ولہ ۵) پس از عمری کہ شد بیدار از آمد شد جانان و نگرد و بخت با من رام بد خوابست پنداری کہ</p>	<p>شندن بد خوابی با و (اردو) (الف) بد خواب - کند و اکثر ایں حال در اطفال مشاہدہ می شود (الف) (۵) بساں طفل بد خوابت خواب آلودہ دارم کہ کہ گر بیدار سازم یکدیش بد خواب می گردد (ولہ ۵) پس از عمری کہ شد بیدار از آمد شد جانان و نگرد و بخت با من رام بد خوابست پنداری کہ</p>	<p>شندن بد خوابی با و (اردو) (الف) بد خواب - کند و اکثر ایں حال در اطفال مشاہدہ می شود (الف) (۵) بساں طفل بد خوابت خواب آلودہ دارم کہ کہ گر بیدار سازم یکدیش بد خواب می گردد (ولہ ۵) پس از عمری کہ شد بیدار از آمد شد جانان و نگرد و بخت با من رام بد خوابست پنداری کہ</p>
<p>اصطلاح - بقول بہار و بحر و</p>	<p>(الف) بد خوان</p>	<p>خان آرزو و چراغ ہدایت گوید کہ کسی کہ شب</p>
<p>انند خطی کہ خوب خواندہ نشود (محمد رفیع و عطش) جوہر از تیغ زبان شد ریخت تا دندان مرا و گفت گو شد ہجو سطر بنی لفظ بد خواں مرا و مؤلف عرض کہ اسم فاعل ترکیبی است - صاحب آصفی بولم ہمین یک سند مصدر</p>	<p>انند خطی کہ خوب خواندہ نشود (محمد رفیع و عطش) جوہر از تیغ زبان شد ریخت تا دندان مرا و گفت گو شد ہجو سطر بنی لفظ بد خواں مرا و مؤلف عرض کہ اسم فاعل ترکیبی است - صاحب آصفی بولم ہمین یک سند مصدر</p>	<p>انند خطی کہ خوب خواندہ نشود (محمد رفیع و عطش) جوہر از تیغ زبان شد ریخت تا دندان مرا و گفت گو شد ہجو سطر بنی لفظ بد خواں مرا و مؤلف عرض کہ اسم فاعل ترکیبی است - صاحب آصفی بولم ہمین یک سند مصدر</p>
<p>را قائم کردہ از معنی گریز کند</p>	<p>(ب) بد خواندن</p>	<p>یا نوباشد یا فکر و خیال ستولی شود نتیجہ آں بد خوابی</p>
<p>مؤلف گوید کہ بمعنی لفظی خوب نہ خواندن باشد</p>	<p>مؤلف گوید کہ بمعنی لفظی خوب نہ خواندن باشد</p>	<p>است کسی کہ مبتلای ایں شود بد خواب است</p>
<p>(اردو) الف - نہ پڑھا جانے والا خط - بظہا -</p>	<p>(اردو) الف - نہ پڑھا جانے والا خط - بظہا -</p>	<p>اسم فاعل ترکیبی از سند سوم استمال</p>

زشت خط جو پڑھانہ جائے مذکر (ب) اچھا نہ پڑھا کہ اواز بدلتی خود کہ بحق دیگر اس کند بر مقصد خود فائز
صاف نہ پڑھنا (رَفَتْ رَفَتْ نہ پڑھنا۔ دکن کی بول) نہ شود۔ معاصرین عجم ہم ہر زبان دارند۔ صاحبان
امیر نے آئینہ پر فرمایا ہے۔ رک رک کے پڑھنا جیسے "خزینہ و امثال فارسی بجای (مطلب) (مقصد) را
صاف تو لکھا ہے تم پڑھنے میں اتنا اگلے کیوں ہو؟ ذکر کردہ اندواز محل استعمال ساکت (اردو)
دالغ) اور لفظی ترجمہ برا پڑھنا۔ دکن میں کہتے ہیں "بدنیت کا خانہ خراب" غیروں

بدخواہ اصطلاح۔ بقول اند۔ بجا کہ فرہنگ فرنگ کی بُرائی چاہے تو خود کیا کھائے؟

بداندیش و کینہ ور۔ صاحب فرہنگ ندائی کہ از (الف) بدخور | اصطلاح۔ خان آرزو و در چہاں غذا

معاصرین عجم بود نویسند کہ دو دشمن نیک خواہ و گوید کہ دو ای کہ بہت کراہیت طعم یا پو خوردہ نہ شود

آنکہ دشمن باشند (اتھی) مانند استعمال ایں یافتہ (روحید) شہد صحبت در مذاقم چون دوا

ایم (انوری) بدخواہ تو بر ششہ ایں سکے خانی بدخور است؛ تا بیا چشم بیمار تو دارم الفتی؛ صاحب

صفیہ کہ پیشی نہ بد ہیج رقم را از (ظہوری) بحر و بہار عجم و اندام ذکر ایں کردہ اند۔ صاحب

دل بدخواہ تو خوں باد مہر س احوال مژدہاں بگویم آصفی ہمین یک سند مصدر

کہ جدا از تو ظہوری چون است؛ (اردو) بدخواہ (ب) بد خوردن | اقام کردہ از منی ساکت

دیکھو بد پسند۔ موکلف عرض کند کہ (الف) اسم فاعل ترکیبی

بدخواہ کسان پہیچ مطلب نرسد | مثل۔ است و اگر برای (ب) سند استعمال بدست آید

بہار و اند نہ کرا ایں پنبہ در و ہن موکلف گوید کہ تو انیم عرض کرد کہ مقابل خوش خوردن باشند بس

فارسیان ایں مثل را بحق بدخواہ و بداندیش زنند (اردو) (الف) بد مزہ۔ بقول آصفیہ۔ وہ شے

<p>کہ قلب اضافت مرکب توصیفی یعنی دعای بدو برآ معنی دوم طالب سند باشیم (ارو و) (۱) بدو عا بقول ۳ صفیہ - کوسنا - سراپ (۲) لعنت بقول آصفیہ - عربی - اسم مکتوث - دہر کار - پھٹکار - نفرین - دریس - ملامت -</p>	<p>جس کا ذائقہ اچھا نہ ہو دلخ، مولف عرض کرتا ہے کہ بد ذائقہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ لیکن یہ مخصوص ہے اور جس چیز میں اچھی بو نہ ہو وہ بد بو ہے (الف) سے وہ دوام را دہے جو کراہیت کی وجہ سے کھانی نہ ہو بدمزہ کی وجہ سے یا بدبو کی وجہ سے البتہ (بد طعم) کہہ سکتے ہیں (ب) بد وضعی سے کھانا۔</p>
<p>بدول اصطلاح - بقول جہانگیری مراد بد ذائقہ (۱) کنا یہ از مرد ترسندہ - وابتل برہان و بحر ترسندہ و ترساک و بقول ناصری رسیدہ خاطر مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است یعنی (۲) سے کہ دل او خوش نہ باشد - یعنی ناخوش و ناراض - (۳) شکستہ خاطر و (۴) بدظن - محققین بالار تعریف لفظ احتیاط بکار بردہ اند - معاصرین عجم با اتفاق دارند حیث است کہ سند استعمال پیش نہ شد کہ تصفیہ ایس می کرد (ارو و) (۱) ڈر بول بقول آصفیہ - ہندی - بزدل - کم ہمت - بودا (۲) بدول - بقول آصفیہ فارسی - ناخوش - بدمزہ (۳) شکستہ خاطر - بقول آصفیہ - رنجیدہ دل -</p>	<p>بدخیم اصطلاح - بقول سروری بالفتح بمعنی گرفتہ رو و بد طبیعت صاحب اند بوالہ فرہنگ فرنگ گوید کہ بکسر خای تجہ ترش رو و بدمزاج و بد خواص شمس فرماید کہ ہر وزن تفہیم - گرفتہ روی مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است - مخفی مباد کہ خیم بقول منتخب لغت عرب است بالکسر بمعنی خوں طبیعت دلخ) پس معنی ایس مرکب بد طبیعت و بدمزاج باشد (ارو و) بدمزاج - بقول آصفیہ - تند خو - غصہ ور - جہلا - ترش رو - چڑاندا - بدو عا استعمال - بقول اند بوالہ فرہنگ فرنگ (۱) دعای بدو (۲) نفرین و لعنت مولف عرض کند</p>

دل آزر وہ خستہ خاطر (۴) بد دل - بقول آصفیہ	آزنا خبیث خوانند موقوف عرض کند کہ اسم فاعل
بدطن - بدگمان -	ترکیبی است (ارو) بذات - بقول آصفیہ -
بدوماغ اصطلاح بقول اندجوالہ فرہنگ فرنگ	خبیث - بدطینت -
بہمنی (۱) بد مزاج و (۲) ناقان موقوف عرض کند	بد ذہن استعمال - بقول اندجوالہ فرہنگ فرنگ
کہ اسم فاعل ترکیبی است و برای معنی دوم طالب	بکسر ثالث و سکون با و نون (۱) کند ذہن و (۲)
باشیم (ارو) (۱) بدوماغ - بقول آصفیہ - و (۲) شخص	بی وقوف موقوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی
جوابت بات پرناک چڑھاے - نازک و ماغ - (۲)	است (ارو) (۱) بد ذہن - بقول آصفیہ - کند
ہوسناک - بقول آصفیہ - پرہوس - لالچی - حرصی -	کوٹمغز (۲) بے وقوف - بقول آصفیہ - جہن
بدوین اصطلاح بقول اندجوالہ فرہنگ فرنگ	بدر استعمال - بقول آصفیہ بنتحین معنی (۱) بیرون
بکسر دال ثانی بی دین و بدراہ و ملحد (فروسی)	صاحب موید بذیل لغات فارسی گوید کہ (۲) بسکون
کہ : دین و بدکیش خوانی مراؤ اسم شیر ز میش خوانی	دال بمعنی ماہ تمام و بقول ہفت (۳) بکسر موحده
مراؤ موقوف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است	امر و دیدن و ذکر معنی اول ہم کند موقوف عرض کند
(ارو) ملحد - بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر - راہ	کہ در معنی اول مرکب است از موخده و ذکر کہ در راہ
سے پھرنے والا - فاسق - بیدین - کافر - ہماری را	باشد و معنی بیرون پیدا شد از همین ترکیب و بمعنی
میں بد دین - بد مذہب - بر عقیدہ کہہ سکتے ہیں -	دوم لغت عرب است - تسامح صاحب موید پیش
بذوات اصطلاح - بقول اندجوالہ لغات	نیست کہ بد معنی فارسی گفت و بمعنی سوم مزید علیہ
بد اصل و بد نژاد و کیکہ نیک طینت نبات بد معنی	در کہ امر حاضر و یدن است بزیاوت موخده کہ

<p>(اردو) (۱) باہر (۲) بدر - بقول آصفیہ - عربی - اسم مذکر - چودھویں رات کا چاند (۳) پہاڑ - پھاڑنا کا امر حاضر - بدر آمدن استعمال - صاحب آصفی از معنی کست</p>	<p>و ظاہر کردن است (ظہوری ۵) خواہم کہ کشادہ بہ تماشای تو چشمی بیا و عقدہ تنگی بدر آرم ظرم را (صائب) (۵) عیب جو چند آنکہ عیبم را بدر می آرد و پویش زور بر کسب ہسرنی آرد و (اردو) باہر لانا - ظاہر کرنا</p>
<p>مکلف عرض کند کہ بمعنی بیرون آمدن و ظاہر شدن (ظہوری ۵) بدر آ از خود بعشق در آئے و ناقص و دعوی کمال بلاست و (صائب ۵) سخنہ کردہن تنگ تو بر می آید و راز غیب است کہ از پردہ بدر می آید و (انوری ۵) دل خانہ فرو نام و سنگم زد و دلہ ز تنق بدر می آید و (اردو) باہر آنا - ظاہر ہونا -</p>	<p>بدر افتادن استعمال - مرادف بدر آمدن کہ بیرون افتادن و ظاہر شدن است (ظہوری ۵) زنجیری ساید و گر کا کل میفشان بد کہ و از پردہ می افتد بدر در پردہ کش رخسار را (رولہ ۵) بر راز تو می طہد چنین دل و از سیدہ اگر بدر نیفتد (رولہ ۵) خود را بہاد گم کنم بر بی غلط تا کی روم و از دست می افتم بدر در مغز جاں کیسی و مخفی میا</p>
<p>(اردو) بدر آمدن از خویش مصدر اصطلاحی - مراد از خویش بر آمدن (و از خود بر آمدن) است کہ گذشت (صائب ۵) صائب اگر از خویش توانی بدر آمدن این دائرہ ہا نقطہ پر کار تو باشد و (اردو) دیکھا از خویش بر آمدن و از خود بر آمدن -</p>	<p>کہ (از پردہ بدر افتادن) و (از دست بدر افتادن) بجای خودش گذشت کہ متعلق از ہمین است یعنی اصطلاحی (اردو) باہر ہونا - ظاہر ہونا - بدر آم بقول سروری و ربان و حاج و ناہی بدال و رای ہمتین بوزن اندام را خوش خرم</p>
<p>(اردو) بدر آوردن استعمال - بمعنی بیرون آوردن</p>	<p>صاحب جہانگیری ایں را بہ بای فارسی آورده</p>

<p>مؤلف عرض کند که معنی پنجم که می آید حقیقی است یعنی جانوری را که رام نیست و بد مزاج و وحشی است بدرام گفتند مقابل رام و معنی خوش و خرم مجاز است که از فرط مسرت بخودی بوقوع می آید و از بے خود معنی خوش و خرم گرفتن مجاز است - چنانکه حکیم فخری (ه) گل بخندید و باغ شد بدرام (ز) ای شا اینجهان بدین هنگام (ز) و ازین سند مصد (د) رام شدن، حاصل می شود بمعنی بخود شدن از خوشی و خرمی - و آنچه به بای فارسی می آید بظا هر مبتداست که موحده به بای فارسی بدل شد چنانکه آتب و آب (ارو) جامه سے باهر - خوش - صاحب آصفیہ (د) جامه سے باهر ہونا کا ذکر فرمایا ہے - خوشی سے خودی میں نہ ہنا -</p>	<p>بفگن می بیک جام (ز) فردوسی (ب) (ه) بساکن یوسف به پیوست دل (ز) در آئین و بدرام او بست دل (ز) و نماید که در فرهنگ جهانگیری به بای فارسی آمده صاحب برهان گوید که بمعنی آراسته و صاحب جاذب همزمانش مؤلف عرض کند که مجاز معنی پنجم که از سرکشی و ناشایستگی معنی بخودی پیدا شد مجاز و از بخودی معنی مسرت و از مسرت معنی زینت و زیبای بر سبیل مجاز مجاز باشد و پس و در اینجا همین قدر کافی است که مجاز معنی اول است (ارو) و یک کلمه آراسته و آراستگی -</p>
<p>(ارو) جامه سے باهر - خوش - صاحب آصفیہ (د) جامه سے باهر ہونا کا ذکر فرمایا ہے - خوشی سے خودی میں نہ ہنا -</p>	<p>(د) بدرام - بقول سروری (الف) بمعنی آراسته و دلکشا مجلس - مؤلف -</p>
<p>(ب) آراستگی و زینت (حکیم انوری الف) (ه) اسی ز طبع تو طبعها خرم (ز) وی ز عیش تو عیشها بدم (د) فخری الف (ه) مجلس سازا به بهار بدرام (ز) و اندر</p>	<p>(م) بدرام - بقول سروری و جهانگیری و رشیدی بمعنی توسن خصوصاً شمس فخری (ه) چرخ بدرام تا که شد رانش (ز) از کوکب چو غلغله شد بدرام (ز)</p>

مؤلف عرض کند که سندی که پیش شد متعلق بمعنی دوم ضمن (الف) و نیز بمعنی پنجم است و اگر سندی دیگر برای این معنی بدست آید تو انیم عرض کرد که باطلها صفت اراده موصوفت کردند چنانکه مطلق مشکلیس - زلف را گویند دیگر بهنج (ارو) توسن بقول آصفیه فارسی - اسم مذکر - پس جدا گھوڑا - تند اور سرکش - پچھیرا - گھوڑا -

(۵) بدرام بقول جهانگیری و برهان و جامع و سراج جانوران وحشی را گویند عموماً واسپ و استر سرکش خصوصاً را شیر (معانی ۵) را نفس رای تر گشته مطیع یا توسن کرده چرخ بدرام یا در شرف شفرده

(۶) از بی خواجہ صدر چارم غلام است یا خنی لایق و هر بدرام را است یا صاحب رشیدی بر مطلق سر قانع صاحب ناصری بر توسن سرکش اکتفا کرد -

خان آرزو در سراج صراحت ماخذ فرماید که این مرکب از بذر و رام است - یعنی آنچه خوب رام و فرمان بردار نباشد مؤلف عرض کند که معنی حقیقی این سرکش

و غیر مطیع است و ترکیب بیان کرده - خان آرزو درست باشد - اسم فاعل ترکیبی است و تخصیصاً و استر هم داخل است و مجاز برای غیر جانوران هم مستعمل (مولوی معنوی ۵) تا که نور شوق شمس الدین بمن راحت نمود یا نفس بدرام کنون در عشق او سرکش رام رام یا (ارو) عموماً سرکش جانور اوزنا شاکت گھوڑا اور پنجر اور نفس سرکش اور اس کا خالص ترجمه (سرکش) بقول آصفیه - فارسی - مغرور - باغی - نافرمان - حکم عدول -

(۷) بدرام - بقول برهان و جامع و ناصری بروز اندام بمعنی همیشه و دمام (مختاری ۵) در آن یکوی کزین عمید صمد هزار بیاب یا ز روزگار و فنا دولت بدرام یا و فرماید که به بای فارسی هم آمد خان آرزو بذر کزین گوید که تصحیف است و بمعنی به بای فارسی است و این از اعجب العجائب مؤلف عرض کند که از سندی که پیش شد معنی اول ظاهر است و برای معنی همیشه و دمام طالب سند دیگر باشیم -

<p>معلوم می شود که محققین اول الذکر از همین یک شعر معنی همیشه و مدام پیدا کرده اند و آنچه بدین معنی به بای فارسی می آید تصفیه ماخذش همدراستجا کنیم بمقابله استادش (اردو) همیشه بقول آصفیه فارسی - دائم - مدام - سدا - نت - آئے دن - (۱) هدرام - بقول برهان بر وزن اندام بمعنی خرام مولف عرض کند که غیر از برهان دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکرده - جادارد که خرم را خرام نوشته و اگر سند استعمال این معنی پیش شود تو انیم عرض کرد که مجاز معنی پنجم باشد که خرام ناز هم نوعی از سرکشی است که در اختیار یار است و بمقابله عاشق سرکشی را نام (اردو) خرام - بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر - ناز انداز کی ملائم اور نرم چال - رفتار ناز - سناکت چال - اہلی گہلی رفتار (منہ ۵) ہزار طرح سے تقلید تیری کی لیکن نہ کہک کونہ یہ طاؤس کو خرام آیا نہ ہدرام شدن استعمال بمعنی (۱) خوش شدن (۲) سرکش شدن ہندو اس بر معنی اول و پنجم ہدرام</p>	<p>و جادارد کہ برای ہمہ معانی ہدرام استعمال این کنیم (اردو) (۱) خوش ہونا (۲) سرکش ہونا - ہدران بقول سروری بجوالہ ادات (۱) یعنی ہندو و (۲) سبزہ ایست مثل ترب بدبو باشد (بمعنی ۵) عیب ہر آن مکن و ہر چہ بود نیکو پس نہ کہ بصحرائی جہا ہیچ نزدیکار نہ صاحبان جہانگیری و رشیدی و جامع و سراج بر معنی دوم قلم صاحب برهان بذکر معنی دوم گوید کہ این را گند گیا ہم خوانند و بذکر معنی اول فرماید کہ (۳) ران بدہم و (۴) بکہ اول تشدید ثالث یعنی این کار را تمام کن و پارہ گردان و ناصری بر ذکر معنی دوم و چہارم اکتفا کرد - صاحب محیط ذکر این نکرده و مولف عرض کند کہ صراحت این بر اشتق گذشت - مخفی مباد کہ بمعنی اول اسم فاعل ترکیبی است مرکب از ران کہ امر حاضر راندن است چنانکہ گویند یا سپ را بدرانند و خوش نمی رانند و نسبت معنی دوم عرض می شود کہ اصل این (ہدر) کہ بود فارسیان از لفظ راکھ عربی کلمہ را گرفتند و وزن</p>
--	--

گر توانی بدر اند از مر ازل خویش ^{بہر} (اردو) ^{بہر}	زائد و آخزش زیادہ کردہ (بدران) کردند بمعنی بدبو
<u>بدر اہ</u> اصطلاح بقول بہار وانند قریب	چنانچہ گذارش و گذارش و معنی سوم ہم اسم فاعل
بمعنی بدر آئین کہ گذشت (محمد سعید اشرف ۵)	ترکیبی است گویند کہ ایں سوار بدران است
ز قدرش جابر اوج ماہ کردہ از فلک کشمیر را بدر اہ	یعنی مہارت سواری ندارد و رانش بر اسپ خوش
کردہ از مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است	نمی چسپد و بمعنی چہارم بای موصوہ اول زائد گیریم
(اردو) بدر اہ بقول آصفیہ بدین بدو ضعیف	و (درال) امر حاضر مصدر در و رانیدن کہ متعدی
<u>بدرامی</u> استعمال بقول انند جو کہ فرہنگ ناک	دریدن است و دریدن بمعنی چاک کردن و پارہ
بمعنی بد تدبیر مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی	نمودن می آید پس ننید انیم کہ صاحب برہان تشد
است بمعنی حقیقی (اردو) بدرامی بد تدبیر کہ	رای مہملہ را بطور نوشت کہ در مصدر رای مشدو
ہیں یعنی وہ شخص جس کی رائے اور مشورہ اور تدبیر	نیست و معنی تمام کردن کار از کجا پیدا و کرد و قاتل
<u>بدر بردون</u> استعمال صاحب آصفی از معنی	(اردو) (۱) بُری طرح چلانے والا۔ جیسے یہ گاڑ
ساکت مؤلف عرض کند کہ بیرون کردن است	بُری طرح چلاتا ہے (۲) دیکھو اشتق (۳) سواری کا
دکھال آصفانی (۵) نور ہرگز نتوان کرد و خورشید جدا	کچھا۔ کم ماہر۔ وکن کی بول چال میں وہ شخص جس کی
کرم از خاطر خسر و نتوان برد برد (اردو) باہر کرنا	ران نہیں جی (۴) پھڑوا۔ پھڑوانا کا امر حاضر۔ اس
جد کرنا۔ نکالنا۔	مصدر کو صاحب آصفیہ نے نہیں لکھا۔ درانیدن
<u>بدر تا ختن</u> استعمال بمعنی بیرون رفتن و دویدن	<u>بدر انداختن</u> استعمال بمعنی بیرون افکندن است
(۶) وجد شدن (ظہوری ۵) ذوق چاہک نفسی نالہ	(۷) (ظہوری ۵) سہل باشکہ برو نعم کنی از مغل خوشی

ربایان دارند که هر کجا در بدر تاخت عینا گیرند
 (دوله ۵) بمنزل میرساند کاروان صبر و طاقت را
 بالفتح و فتح رای مهله و سکون غای سحبه بمعنی محزون
 اند و حگیس صاحب شمس از گمنامی سنده آورده که
 مال فرووسی است (۵) ززادن چو مادرش
 پدر وخته شد ز روانش ازالا دیو بدر خسته شد
 باهر جانا. بهاگنا. جدهاونا.

بدر چو شیدن استعمال بمعنی از کناره بیرون
 شدن و بگریزیدن (ظهوری ۵) بیم خنک است
 از سوز جگر چشم تر جوشم ز بزد و رشوق از فتور و خنک
 بدر جوشم ز (ارو ۵) ابلنا. بگریز هونا کناره بیرون
بدر چیدن استعمال بمعنی بیرون کردن و دور
 کردن (ظهوری ۵) رونق از دکان بدر چیدن
 روز بازاری بخرب نیست گرازمشتری گیران خریداری
 دگر ز (دوله ۵) تف غم در جگر بگذاشت بیم
 آرزو دارم ز بزد و گریه شادی زول حسرت
 بدر چیدن ز (دوله ۵) بیم مهرست چشم تر خدا
 روزی کند روزی ز که نشینم که از چشم و حرف از

(پدر خسته) را به بای فارسی مرسوم بهین معنی آورد
 اگر آزا اصل گیریم این مبتدل آن باشد و اگر
 این را اصل دانیم آن مبتدل این که بای فارسی
 بدل شود عبری و بالعکس آن هم چنانکه است
 است و تب و تب (ارو ۵) حگیس بقول آصفیه
 فارسی - منبوم - رنجیده - و لگیر -

بدر خندیدن مصدر اصطلاحی - فاش خندیدن
 بطوری که آوازش دور رسد مقابل فرو گریستن -
 لب بدر پیغم ز (ارو ۵) باهر کرنا - نکالنا - دور کرنا -
بدر خسته اصطلاح - بقول اندجوا که فرهنگ فرنگ

(دوله ۵)

(دوله ۵)

(دوله ۵)

(ظہوری ۵) صحبت حسن و عشق در گیر دژ من فرو
 خزینہ و امثال فارسی ذکر این کردہ از معنی و محل است
 گریم او بدر خند دژ (دولہ ۵) فرو میر بزم از رخ
 ساکت مولا ف عرض کند کہ فارسیان این مثل را
 گریم شوری گروزی از بہ بخت تلخ من قندی بدر
 بخت کسی زنند کہ چارہ کارش نباشد و بخت عاشق
 خند و نمک و انش دژ (ارو ۵) کلکلا کہ نہنا
 ہم بر سیل کنایہ (ارو ۵) دکن میں کہتے ہیں
 اس درد کی دوا نہیں ۱۱ علاج مرض ہے ۱۱
 و بچو آب و از خندیدن۔

(۱۲۷۶)

الف) بدر و آمدن | مصداق اصطلاحی۔ صاحب
 ب) بدر و آوردن | اندک کر این ہر دو از معنی
 ساکت مولا ف عرض کند کہ الف) بتلای درد
 (صائب ۵) احوال من میرس کہ با صد ہزار درد
 می بایدم بدر دژ دیگران رسید دژ (ارو ۵) آوردن
 شدن است و رب) متعدی آن یعنی بتلای
 کردن (سعدی شیراز ۵) چو عضوی بدر و آورد
 روزگار دژ و اگر عضو ہارمانند قرار دژ (ارو ۵) الف)
 و در میں بتلا ہونا (ب) و در میں بتلا کرنا۔
 سعدی - غنچوارہ غنچواری کرنا، بقول آصفیہ ہندی
 شریک رنج و راحت ہونا۔ ولسوزی کرنا
 شریک در درد) پر لکھا ہے۔ شریک درد۔ درد و کھا
 ساتھی۔ غنچوارہ غنچواری کرنا، بقول آصفیہ ہندی

بدر و ادون | مصداق اصطلاحی۔ بیرون افکندن
 است (ظہوری ۵) آرزو ہا در کنارا گریم حیرت
 مہاو دژ پار دژ بدر و ادم ہیں احوال چیست دژ
 بدر و آمدن از درد | مصداق اصطلاحی۔
 بیرون در شدن و ظاہر شدن (ظہوری ۵)
 (ارو ۵) باہر چھیننا۔
 بدر و بیدر مال گرفتار است | مثل صاحبنا
 چوں بزم دیت ہند فردا دژ خرم از درد بدر و آید دژ

(۱۲۷۷)

(۱۲۷۸)

(۲۷۱)

(اردو) دروازے سے باہر ہو جانا۔ نکل پڑنا، بھٹو (رج) بدر رفتن عمر | بمعنی گذشتن عمر بچین است

آصفیہ۔ ظاہر ہو جانا۔ باہر آ جانا۔
(دولہ ۵) یک ساعتش بدر رو و در ہزار سال پڑ

(۲۷۱) بدر و ساختن | مصدر اصطلاحی۔ موافقت
عمری کہ در بلای فراق بدر رو و پڑو.....

بادر و کرون و مختل در و شدن (ظہوری ۵) بدر (د) بدر رفتن کسی | بمعنی بے خود شدن ہم آمدہ

(دولہ ۵) از سیر قطرہ چو ظہوری بدر روم پڑ خمانہ

ماہیت ایدل نمیتوانی ساخت پڑ زنا کہ تو بلای اثر
باید کہ بساغر فرو کنم پڑ (اردو) (الف) جان بکنا

بدر و کسی نشستن | مصدر اصطلاحی۔ بقول (ب) ساعت گزنا۔ (رج) عمر گزنا (د) بیخ و ہونا

غنواری کسی کردن (زلالی ۵) اگر خواہی بدر و او آپے سے باہر ہونا۔

نشستہ پڑ فروتر شود بلہای شکستہ پڑ (اردو) کسی کا بدر رو | اصطلاح۔ بقول انند بھوال فرنگی

ہمدرد ہونا۔ غم خوار ہونا۔ کسی کی ہمدردی کرنا۔ بفتح اول و ثانی و سکون راء اول و فتح راء

دوم بمعنی موری و در گذر آب را گویند مؤلف غم خورای کرنا۔

(الف) بدر رفتن جان | استعمال۔ بیرون رفتن عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی حقیقی

جان است (ظہوری ۵) بدر کہ می رودم جان ز از خانہ یا از محاط بیرون رونده و کنایہ از رگہذر

مروت نیست پڑ غریب زیستنم در وطن مروت نیست آب (اردو) بدر رو بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم

مؤنث۔ موری۔ پانی باہر جانے کا راستہ۔ (اردو) بدر رفتن (د) از سر بدر رفتن کہ بجای خوش

گذشت از قبیل (د) باشد..... بدر زدن | مصدر اصطلاحی۔ بقول انند بھوال

(ب) بدر رفتن ساعت | بمعنی گذشتن ساعت فرنگ فرنگ (د) بمعنی بیرون رفتن و (۲) اگر

(۲۷۱)

(۲۷۱)

(۲۷۱)

بہ قاف گیریم۔ بحث تعریب در اینجا بے حاصل است کہ خود فارسیان بدرقہ را استعمال کرده و نمیتوان گفت کہ استعمال معرب شد زیرا کہ وہی نبود کہ اصل لغت را ترک کرده معرب را بجایش استعمال کنند۔ پس این بمثل بدرقہ باشد و بدرقہ مستعمل نیست و بدرقہ بذال مجہ معرب این کہ صاحب منتخب ذکرش کرد (۲) و فارسیان ہمین بدرقہ را برای چیزی استعمال کنند کہ با دارد و بہ بیمار و ہند کہ مصلح و و ا باشد یا معین آن و در فارسی ہند (۳) لشکری کہ با قافلہ بطور محافظ باشد ما خود از سنی اول بر سبیل مجاز (ارو) (۱) بدرقہ بقول آصفیہ - فارسی - اسم مذکر - رہبر - رہنما - ہمسفر (۲) اطبکی اصطلاح میں وہ دوا جو کسی دوا کی معاون اور مددگار ہو۔ مدد۔ وسیلہ (۳) سپاہ محافظ۔

بدرکاب | بقول انندجوالہ فرہنگ فرہنگ کہ
 دل بر سر من می آرد و بدرش می کنم از سینہ بجات
 رای مہلہ اہی کہ کسی را نمی گذارد کہ سوار شود مولف
 عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی و موافق قیاس است
 معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) بدرکاب
 بقول آصفیہ وہ گھوڑا جس پر چڑھنا و سوار ہو۔ وہ
 گھوڑا جو رکاب میں پاؤں نہ رکھنے دے۔ شریہ۔
بدرکردن | مصدر اصطلاحی۔ بقول انندجوالہ
 فرہنگ فرہنگ بمعنی بیرون کردن و راندن و خراج
 ساختن صاحب فرہنگ خدائی کہ از معاصرین عجم
 بودہم اخراج قانع (ظہوری) آں بلا ہامہ
 بر آوردن سخن از زبان باشد (ظہوری) ۵
 ہر جا کہ حرف زہر زلب می کنم بدر ز لذت زبانش
 بہ شکر فرو کنم (ارو) منہ سے بات نکالنا۔ بات کرنا۔
 بدرکردن سرازیر کیچہ | استعمال ہمزاد کیچہ بڑا
 و بیرون کردن است (صائب) ۵ نرفتنہ است
 سرشتہ تاز دست بردن یا سرازیر کیچہ گو ہر چرا
 بدر نہ کنی پڑ (ارو) در کیچہ سہر با ہر نکالنا۔

(۱۲۸۶)

بدر کشیدن از پردہ

استعمال - بیرون آوردن

قدرت یافتن و تادیر شدن بر علاج (انوری ۵)

از پردہ باشد و ظاہر کردن (ظہوری ۵) بجلی کشا

رسوا کشد از پردہ بدر پڑ کر کچھ ہائی نہاں صرف

تفاضل کنند پڑ (اردو) پردہ سے باہر لانا۔ ظاہر کرنا۔

بدر کشیدن از دل

استعمال - بیرون آوردن

در چہ داغ ہدایت گوید کہ ما خود است از بس مثل -

از دل باشد (ظہوری ۵) زد دست صریح و

مشر بزدن گر پڑ کاری کن کہ از دل تنگت بدر

کشتم پڑ (اردو) دل سے باہر لانا۔ نکالنا۔

بدرگ

اصطلاح - بقول انند - مراد بشت

بدر می گویم ای دیوار بشنو پڑ مکتوبت عرض کنند

بہ طینت - بدگوہر - بدگہر - صاحب ع (بجانبوئی)

زکر دشمن بدرگ مشو این پڑ (میر محمد باقر داماو)

اشراق تخلص ۵) بودہ بندم چونک بدرگی پڑ

عادتہ نگذاشت از اس ہدیگی پڑ (صائب ۵)

کن ز چرخ شکایت کہ تو سن بدرگ پڑ لکد کجروی

از تا زیانہ افزاید پڑ (اردو) بد طینت - بد گویا

بدرگ بھی کہہ سکتے ہیں۔

بدر ماں رسیدن دست

مصدر اصطلاحی -

نشتن باشد (ظہوری ۵) شادم کہ کار عقل

بدر نشستن

استعمال - (۱) بیرون شدن و بیرون

نشستن (۲) شادم کہ کار عقل

(۱۲۸۷)

<p>درگشت از هر چیز غیر عشق ز خاطر بدرگشت از (زوله ۵) درگیره چون حساب بدرپرد از چشم و زنده خود مشو، هوانیش بدر نشین از و جادار و که (۲) یعنی بدرگشتن هم گیریم (ارو ۹) (۱۱) باهر هونا - باهر هونا (۲) دروازه پر بیضا -</p>	<p>بر ذمه کسی - و شک نیست که بدر لغت فارسی است بمعنی بیرون و هندیان همین لغت را بر سبیل گن برای زری استعمال کرده اند که خارج از حساب است و مواخذه آن از ذمه دار حساب کنند که براده تغلب آنرا از حساب خارج داشت و چون این زرفار را بر ذمه اش قلم کنند آنرا بدر گویند و ترتیب افزا بدر را بدر نویسی نام است - ماحقیقت ابواب را بجایش ذکر کرده ایم - معاصرین عجم استعمال بدر نویسی به معنی بیان کرده نامی کنند - نمی دانیم که در میان از برای این چه باشد و از معاصرین عجم هیچ متحقق نمی شود که بکار اینها فطری دیگر بر زبان می آرد و حقیقت این است که مقصود اصطلاح سیاق را نمی فهمند و ترجمه این در فارسی مواخذه بر آوردن و فاضلات بر آوردن است و پس (ارو ۹) بدر نویسی -</p>
<p>بدرنگ اصطلاح - بقول اند سحاله فرهنگ در بفتح رای هله (۱) زشت رنگ مولف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است و (۲) یعنی چیزی که رنگ حقیقی او متغیر شده و این مجاز معنی اول است (ارو ۹) بدرنگ - بقول آصفیه (۱) و هشی جس کارنگ خوشمانه بود (۲) بد هم رنگ -</p>	<p>بدر نویسی اصطلاح - بقول اند سحاله نفاس بفتح اول و دوم و سکون رای هله و فتح نون و کسر و او در اصطلاح اهل دفتر هند و جوه مطالبه است که از روی آن بر عمال مواخذه کنند و بفار آن را ابواب خوانند مولف عرض کند که اصطلاح سیاق است و بدر لغت هند بمعنی فاضلات</p>

غور نہیں فرمایا ہے۔ اُن افراد کے مرتب کرنے کو
دہر نویسی کہتے ہیں جن کی روسے ذمہ دار حساب
ذمہ بدر قائم کریں۔ یعنی فاضلات نکالیں اور
مواخذہ قائم کریں۔

بدر نہاد استعمال۔ بیرون کردن است
(ظہوری ۵) در دل مہادتنگ شود جای حشر ت
ہزار و کہ داشت ظہوری بدر نہاد ت (اردو) باہر
رکنا۔ باہر کرنا۔ نکال دینا۔

بدر نیادن مصدر اصطلاحی۔ بقول ضمیمہ
برہان (۱) بمعنی درماندہ شدن و (۲) بیرون
صاحب بحر ذکر معنی اول کردہ۔ صاحب موت
بحوالہ قنیہ ذکر مضارع اس (بدر نیاد) کردہ
گوید کہ ای درماندہ نگردد و فرماید کہ معنی ترکیبی
اس بیرون نیاد یا موت عرض کند کہ قول ت

بدرود اصطلاح۔ بقول سروری بکسر با و ضم رای ہلہ (۱) بہنی و و ا ع (حافظ شیراز ۵)
ماہ گشتانی من سند مصر اس تو شد ت وقت آنست کہ بدرو د کنی زندان را ت صاحب جہانگیری
نیکر معنی اول گوید کہ (۲) بہنی سلامت (نظامی ۵) اگر قطرہ شد چشمہ بدرو د باد ت شکستہ سبوبر

رود باد بزم صاحب هر بان بزم یعنی اول گوید که (۳) یعنی ترک که واگذاشتن و دست برداشتن از
 چیزی و نسبت معنی دوم فرماید که سالم و سلامت بزم صاحبان جامع و ناصری همزانش خان آرزو
 در سراج گوید که معنی سوم حقیقی است یعنی گذاشته شده و اطلاق کرده می شود بر معنی اول و دوم
 و مشهور بهای فارسی است صاحب فدائی که از معاصرین عجم بود بر معنی دوم قانع و صاحب غیا
 بسو اله مار و کشف گوید که بالکسر و بالتضم هر دو آمده مؤلف عرض کند که همین لغت معنی اول
 و دوم بهای فارسی هم می آید جزین نیست که (درو) بالکسر اسم مصدر و (درو) حاصل بالمصدر
 (درو) است که معنی قطع کردن می آید (پس معنی (درو) قطع باشد - فارسیان در او نش
 سوجه زائد آورده و در رو کردن و رو کردن معنی اول و سوم بر سبیل مجاز باشد و معنی دوم مجاز
 یعنی چیزی را که ترک کند سلامت باشد و ماخذ این معنی در اینجا همان شعر نظامی است
 که بالاند کور شد و خیال ما نیست که (درو) در بند بالا یعنی اصطلاحی (بگذار او را بحال
 خوش) باشد که متعلق به معنی سوم (درو) است و معنی سلامت مرادی است و جادار و کاین
 بالغت سنکرت بدقت باشد که بقول ساطع بالکسر معنی و داغ آمده ولیکن ترکیب این بار و در
 درست نمی شود فال اول اقوی من الثانی - آنچه بهای فارسی می آید مبتدل این باشد چنانچه
 است و است (ارو) (۱) و داغ بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - رخصت - روایی
 بد - (۲) سلامت بقول آصفیه - عربی - محفوظ - هر یک بلا سبب بجا هوا - صحیح - تند رست
 (۳) ترک - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - واگذاشت - در گزر - دست برداری -

بدر و کردن | استعمال یعنی ترک کردن | است سند این از کلام خواجه حافظ بر معنی اول (۱۶۸۱)

دېرود) گذشت (ارود) ترک کرنا -

(ارود) (۱) دیکچو بد اختر (۲) ظالم - ظلم کرینوالا -

دېرود | اصطلاح - بقول انند و بهار بمعنی

دېرود زهم روزی می خورد | مثل - صاحب

بدبخت (ملاو حشی ۵) می کند صد بار هر ساعت

خزیننه ذکر آیس کرده از معنی و محمل استعمال است

من دېرود زار و من نمیدا نم که روزی چند با هم

و بهار بجای می خورد (می خواهد) نوشت و

می کشد و (مثل) دېرود زهم روزی می خواهد

صاحب انند نقل نگارش مؤلف عرض کند

مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است

که تسامح بهار و انند است که تصرف

معنی روز بد و دارنده (ارود) دیکچو بد اختر -

کرده اند یا کاتب مطبع غلط کرده - بالجمله

دېرود زگار | اصطلاح - بقول انند و بهار

فارسیان این مثل را بحث بدبخت می زنند

فرهنگ فرنگ را بمعنی بد طالع و (۲) ظالم و

مقصود همین قدر که بدبخت هم بد روزی

جفا کار (سعدی شیراز ۵) نماد ستمگار دېرود زگار

نباشد و فاقه نمی کشد یعنی روزی رسان

و بهمانند بر و لعنت یا زار و مؤلف عرض کند

ادراهم روزی می رساند (ارود) دکن

که مراد دېرود بدبخت است اسم فاعل ترکیبی

میس بکتے ہیں خدا کسی کو بھوکا

معنی دوم که از کلام سعدی پیدا کرده اند غلط

نہیں رکھتا

دېرودنه | اصطلاح - بقول شمس انچه بد آن پنبه و پنبه مذک کنند و صراحت کند که لغت فارسی

زبان است مؤلف عرض کند که محققین فارسی زبان ساکت معاصرین عجم بر زبان انداز

در لغات عرب و ترک و سنسکرت هم یافته نمی شود اگر سند استعمال پیش شود توانیم عرض کرد

که اسم جاد فارسی زبان و اسم آن که بوسیله آن پنبه می زنند مجر و بیان شمس اعتبار را انشاید لاری

روئیں دھکنے کا دوت جو مذاق کے ہاتھ میں ہوتا ہے۔ مذکر۔

پدرہ | بقول جہانگیری مراد بدری و بدکہ با اول مفتوح و ثانی زودہ خریطہ باشد مرتج کہ طو
از عرض اندک بیشتر آرزو از چرم و گلیم و شمال گندہ بدوزند و زر و پول در اس پڑ کرده از جای
بجای ہرز و ہندی بوری گویند۔ صاحب رشیدی گوید کہ بقول صاحب قاموس لغت عرب
است صاحب برہان مذکر معنی اول بحوالہ مؤید فرماید کہ (۲) بمعنی درختی کہ بار و میوہ ندارد
و صاحب مؤید بدیل لغات فارسی بحوالہ لسان الشعر اذکر معنی دوم کرده و بدیل لغات عرب
گوید کہ پوست بزر و بزغالہ شیر خوارہ و دہ ہزار درم و بقول جامع کیسہ ہر از پول صاحب ناصری
گوید کہ عربی خواهد بود۔ خان آرزو و سران گوید کہ بدکہ بمثل بدہ و بدہ ظاہر بمعرب است
و نسبت معنی دوم فرماید کہ بدہ را کہ بمعنی دوم می آید بہ تصحیف خوانندہ اند صاحب منتخب گوید کہ
بالفتح پوست بزغالہ کہ از وی مشک سازند برای شیر و روغن و غیر آں و ہیمن ہزار درم یا
دہ ہزار درم یا ہفت ہزار و دینار۔ مؤلف عرض کند کہ فارسیان ہیمن لغت عرب را مفترس
کرده بمعنی عام خریطہ زر استعمال کرده اند و خصوصیت معنی لغت عرب را بہ تمیم بدل کرده اند و
بدری بمثل ایں کہ ہای ہنوز آخرہ بدل شدہ بہ تحتانی چنانکہ شاہکان و شایگان و بدکہ ہم
بمثل است چنانکہ خان آرزو و گفتہ یعنی رای ہبلہ بدل شد بہ لام بہجوں چنار و چنار نسبت
معنی دوم عرض می شود کہ اگر سند استعمال پیش شود اسم جامد فارسی زبان گیریم مجاز معنی اول باشد
کہ کیسہ کہ خالی می باشد درختی بار گفتند۔ و بدینوجہ کہ صاحب مؤید۔ بدہ و بدہ ہر دورا ذکر کردہ
خیال تصحیف باقی نماند۔ چنانکہ خان آرزو پیدا کردہ (انوری ۵) جلوه آسان بخود عمر کرستی تونہ

گر ہمہ صد بدرہ زربود است و صدر زہ شتاؤ (اردو) (۱) چرمی یا پشمی تھیلی جس کے ذریعہ سے رقم ایک جگہ سے دوسری جگہ منتقل کرتے ہیں۔ مونتھ (۲) بے بار و رخت۔ مذکر۔

بدرمی بقول جہانگیری در شیدی و برہان و عرض کند کہ معنی اول موافق قیاس است کہ جامع و سراج مراد بدرہ (حکیم سنائی ۵) شست و شو متعلق است از دریا و معنی دوم ہام من وجہ موافق قیاس۔ بر سہیل مجاز کہ دریا بود آں ہر روز با نصد بدری و مؤلف غرض کہ بحث ایں بر بدرہ گذشت (اردو) و بچھوید۔
بدریا آمدن مصدر اصطلاحی۔ بقول انند ہجوا کہ فرہنگ سکندر نامہ بمقام خطرناک رسید۔
مؤلف عرض کند کہ طالب سند باشیم و ایں کنایہ باشد کہ دریا ہم مقام خطر است (اردو) خطرناک مقام میں پہنچنا۔
بدریا رفتن مصدر اصطلاحی۔ بقول غرق شدن بدریا مؤلف عرض کند کہ رفتن روزنامہ ہجوا کہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار غرق شدن بدریا مؤلف عرض کند کہ رفتن لازم و متعدي ہر دو آمدہ پس بمعنی حقیقی باشد (اردو) غرق ہونا۔ ڈوبنا۔

(۲۱)

بدریا رفتن مصدر اصطلاحی۔ ما اشارہ ایں بر بچھوید نشستن کردہ ایم کہ مراد آں است و دوم قانع صاحبان مؤید ہفت بزرگ ماضی مطلق ایں گویند کہ اسی شست و دور کرد مؤلف

دیگر ہنج (ارو) دیکھو بھون نشستن۔	بدنیا بدریوزہ آمیزہ شیخ شیرازج (ہ) چو صحرائی
(الف) بدریوزہ آمدن استعمال بقول	محشر میں تفت گرفت ہ بدریوزہ آسمان کف
(ب) بدریوزہ فرستادن انندالف مراد	گرفت ہ (ارو) (الف وج) (د) تھ پھیلا
(ج) بدریوزہ کف گرفتن (ب) وند کردن	بقول آصفیہ دست سوال ورا زکرنا رند
از معنی ساکت مولف عرض کند کہ (الف) (ج) بدریوزہ گری کردن است و (ب) اشتد ہی آں کہ کسی را برای دریوزہ فرستادن باشد (نوبی) (الف) ہوا ماہ دیگر چناں گرم کرود ہ کہ دور کے لئے بھیجنا۔	(ہ) تیراجی چاہے تو پلوادے کو کی جام شراب ہ ہاتھ پھیلا نے کا بندہ نہیں عادی ساقی ہ (ب) بھیجک مانگنے
بدریون بقول ناصری ہر وزن سرنگوں مہنی مقل ازرق و گوید کہ لغت سریانی است صحاح محیط ذکر این نکرود ہر مقل گوید کہ بسریانی مقلہ و ہر وی ہذا لیون و ہونانی مادیقون و افطن و فلیقون و ہتر کی قارہ و بعر بی قضر و مقل الیہود و بفارسی ہوسے جہودان برای آنکہ یہوداں ازاں بسیار بخورنی نمایند و ہندی گوگل نامند مولف عرض کند کہ ما برآلہ بحث این کردیم مخفی مباد کہ بدریون در لغات سریانی یافتہ نمی شود خیال ما اینست کہ فارسیان ہذا لیون رومی را بدریون کردہ باشند کہ تبدیل ذال مجہد بہ وال مہلہ می شود چنانکہ استاذ و استاد و لام بہ رای مہلہ بدل شود چنانکہ آوند و آروند و الف سوم حذف شد و باشد واللہ اعلم بحقیقۃ الحال (ارو) و بھیجہ	
بدریان اصطلاح۔ بقول انند بھوالہ فرہنگ فارسی ہاں ہ کہ ایں زبان را ہند کردہ تا بدریان نشود بفتح و ضم زای مجہد گو و مغتری و عیب گو و زبان	ممولف عرض کند افرار و معنی ایں داخل

<p>کردن زبان دراز نیست۔ اسم فاعل ترکیبی است یعنی زبان بدوازنده (اردو) بد زبان بقول آصفیہ۔ سخت زبان۔ سخت کلام۔ گالی گلوچ بکنے والا۔ گستاخ۔</p>	<p>بد زندگانی کہہ سکتے ہیں۔ صاحب آصفیہ نے بد معاش پر فرمایا ہے۔ اسم مذکر۔ وہ شخص جسکی روزی برے کاموں پر منحصر ہو۔ حرام خوار۔ بدچلن۔ شریر۔ بد ذات۔ لُچہ۔ شہداء حرام زاد گنڈا۔ گنگارا۔</p>
<p>بدزدن مصدر اصطلاحی۔ بقول بہار و مجروح انند یعنی بدکردن (میر خسرو) بہرون خوشیا چوں فال بدزد و ہماں فال بدوار حال بدزد مولف عرض کند کہ بہار وانند نقل نگاہ ہر دو از سند بالا خوب کار گرفته اند و نمیدانند کہ (فال) (و حال) دن است۔ بن است تلاش متفقین و ناآمد (بدزدن) راستی بدست نیاید اعتبار معنی را نشداید (اردو) بدکرنا۔</p>	<p>بدزہرہ اصطلاح۔ بقول سروری در ملحقات۔ بد دل کہ بحر بی جہان گویند (شیخ سعدی) سرانند از در عاشقی صادق است و کہ بد زہرہ بر خویشتن عاشق است و صاحب جہان صراحت مزید کند کہ مرد ترسندہ را نامند و بقول برہان و جامع و ناصری بر وزن خہرہ کنایہ از بد دل و ترسندہ و وہ اہمہ ناک و بقول بجر نامزد</p>
<p>بد زندگانی اصطلاح۔ بقول انند سجوا فرہنگ فرنگ بمعنی شریر و ظالم و بد معاش (شیخ شیراز) انجمن بد زندگانی مردہ بہر مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است یعنی کسی کہ بہ بد حالی و بد معاشی می گذارد (اردو)</p>	<p>سند بالا برای انجمنی است و رد کسی کہ دل صاف نباشد۔ بد دل (میر خسرو) خرد بیس دشمن بد زہرہ را و آب دہ از زہرہ او دہرہ را و (اردو) (د) ڈرپوک۔ بقول آصفیہ</p>

<p>(الف) (۱) بد وضع بنانا (۲) دیکھو بد کردن - (ب) بُری ساخت رکھنے والی چیز - بد وضع بقول آصفیہ - ناموزوں -</p>	<p>بُردول - کم ہمت - بودا (۲) بدول بقول آصفیہ ناخوش - ناراض - بدظن - بدگمان - بدزیب اصطلاح - بقول انند - بھوالہ</p>
<p>بد ساعت استعمال - بقول انند بھوالہ فرہنگ فرنگ بالفتح ساعت شخص قوت شوم مولف عرض کند کہ قلب اعنافت است بد است بمعنی حقیقی (اردو) منحوس وقت - مذکر - بُری گھڑی یوتھ - بُرائی کا وقت - بُرا وقت - مذکر -</p>	<p>فرہنگ فرنگ بکسر زای مجھ بدنا و نازیب مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است مقابل زبیا گویند کہ جامہ تو بدزیب است بدنی زبیا نیست (اردو) بدزیب بقول آصفیہ بدنا - ناموزوں - نازیبا - بیڈول - بھونڈا - (الف) بد ساختن استعمال - صاحب آصفی</p>
<p>بدست بقول سروری و برہان و جامع بفتح با و دال و سکون سین - وجب را گویند کہ بحر بی شہر گویند و بکسر را و دال نیز بنظر رسیدہ (رحمہا در ہزل ۵) بدستی را کہ درشتی نگیند بُرا چو انگشتی فرو بردہ بخاتم بُرا صاحب جہانگیری و رشیدی با اول و ثانی مکسور آوردہ (منوچہری در صنعت اسپ ۵) بر طراز آختہ پویہ کند چوں عنایت بُرا بر بدستی جامی - جولان کند چوں باب زن بُرا</p>	<p>بد ساز (الف) را قائم کردہ از معنی ساکت مولف عرض کند کہ (۱) بمعنی وضع کردن بہ غیر خوبی و (۲) مرادف بد کردن است و (ب) بقول بہار چیزی کہ ساخت خوب نہا باشد صاحب بحر ہم ذکر ایں کردہ (میر خسرو ۵) کوزہ می نگار از چرخ چہ خوش ساختہ اندک شیشہ چرخ چہ غم داری اگر بد ساز است بُرا مخفی مباد (ب) اسم مفعول ترکیبی است (اردو)</p>

<p>د حکیم سوزنی (۵) بنو از تہ صرمت تو بردن پڑ پریشان برنگہ وانم پڑ مولف عرض کند کہ بھنی یک بدست از زمین ٹٹک ٹٹک پڑ صاحب ناصر گوید کہ بفتح اول وثانی نزد یک تر است از معنی اگر چہ در دست نیاید (اردو) ہاتھ آنا بقول دیکر اول وثانی چہا مولف عرض کند کہ موحدا آصفیہ حاصل ہونا - ہاتھ لگنا - ہاتھ میں آنا - اول تعلق دست پیدا کند آنا لکہ این را بکسر قابو میں آنا - بہم پہنچنا - دستیاب ہونا (سوزنی) موحده و دال مہملہ خوانند غور بر ماخذ نمی کنند بس غم توفی بہت ستایا پڑ بیچ کہ کیا تیرے ہاتھ آیا پڑ (منظور) پاؤں آنکھوں سے اس کے دھما ورہ سو قیاس جاہل است کہ غلط العوام (اردو) ہالشت دیکھو او دس - بدست آمدن مصدر اصطلاحی - بقول</p>	<p>بھروا نند حاصل شدن (رباعی مولوی محوی) چترہ گے دو چار کھینچکر پڑ امرو ز نما غم بچہ دست آمدہ پڑ کز اول بامداد (الف) بدست آوردن مصدر اصطلاحی بقول انند بحوالہ فرہنگ فرنگ حاصل کردن مست آمدہ پڑ گر خون دلم خوری ز دست نزد ہم پڑ زیرا کہ بخون دل بدست آمدہ پڑ (ظہوری) ظہوری پای خوری تو بے شکستی غلط باشد پڑ نہا نستی غنیمت کا بچنیں ساقی بدست آید پڑ (رولہ) رہ شوریدہ حالاں می دم شاید بدست آید پڑ دل جہنی کہ از زلف</p>
<p>چترہ گے دو چار کھینچکر پڑ (الف) بدست آوردن مصدر اصطلاحی بقول انند بحوالہ فرہنگ فرنگ حاصل کردن مولف عرض کند کہ متعدی (بدست آمدن) است وکنایہ ایست بامنی حقیقی یعنی حصول چیزی کہ حقیقتہ در دست آید یا بالمعنی حاصل شود (ظہوری) (۵) انگرہ بیان من نداری دست پڑ تا دگر دہنی بدست آرم پڑ حاصل نیست کہ بدست آوردن</p>	<p>بھروا نند حاصل شدن (رباعی مولوی محوی) چترہ گے دو چار کھینچکر پڑ امرو ز نما غم بچہ دست آمدہ پڑ کز اول بامداد (الف) بدست آوردن مصدر اصطلاحی بقول انند بحوالہ فرہنگ فرنگ حاصل کردن مست آمدہ پڑ گر خون دلم خوری ز دست نزد ہم پڑ زیرا کہ بخون دل بدست آمدہ پڑ (ظہوری) ظہوری پای خوری تو بے شکستی غلط باشد پڑ نہا نستی غنیمت کا بچنیں ساقی بدست آید پڑ (رولہ) رہ شوریدہ حالاں می دم شاید بدست آید پڑ دل جہنی کہ از زلف</p>

<p>بجیزے) حاصل کردن اس چیز است در دست چنانکہ در کلام انوری گذشت و..... (ب) بدست آوردن دل کسی راضی کردنش</p>	<p>(۵) چہ دستاں توان آوریدن بدست پژواں زنگیاں را در آید شکست پژواں مکتب عرض کند کہ آوریدن بجای خودش گذشت کہ مراد آوردن</p>
<p>با خود (صائب ۵) صنوبر ہا تہیستی بدست خود است و مزید علیہ آں بزیاوت تتانی چنانکہ صدل را پژو توبی پروا بروں از عہدہ یکدل نمی آئی پژواں ہمیں قبیل مصدر.....</p>	<p>بست و بیست بالجملہ این مراد (بدست آوردن) باشد کہ گذشت (ار دو) و کچھ بدست آوردن۔</p>
<p>(ج) بدست آوردن دنیا کہ بمعنی مالدار و دولت مند شدن است (سعدی شیرازی ۵)</p>	<p>بدست آہک تفتہ کردن خمیر مثل حساب بہ از دست برسینہ پیش امیر گلہ تہ ذکر</p>
<p>بدست آوردن دنیا ہنر نیست پژو یکی را اگر توانی دل بدست آر پژو (ار دو) ہاتھ میں لانا بقول آصفیہ حاصل کرنا۔ ہمانا۔ قبضہ کرنا (ب)</p>	<p>این کردہ از معنی و محل استعمال ساکت مکتب عرض کند کہ این بیت کہ مال سعدی شیراز است صورت مثل گرفت فارسیان این را بہ تعریف</p>
<p>دل ہاتھ میں لینا۔ بقول آصفیہ۔ خوش اور راضی رکھنا۔ اپنا مطیع و فرماں بردار بنانا (میر تقی ۵) دل لے فقیر کا بھی ہاتھوں میں دلہی کر پژو آجے</p>	<p>آزادی و ہنرمند دنیا داری می زنند و بس (ار دو) دکن میں کہتے ہیں ے امیروں کی خوش سے کونا بھلا ے امیروں کی چاکری سے فقیری بھلی ے</p>
<p>ہے جہاں میں آگے لیا دیا کچھ پژو (ج) دنیا حاصل کرنا۔ بدست آوردن مصدر اصطلاحی۔ بقول</p>	<p>بدستار بستن استعمال۔ بقول انس مراد بدستار زدن و فرما ید کہ معروف است (صائب</p>
<p>دست دینا بمعنی قبض و تصرف و اختیار و اقتدار (نظامی ۵) دست دینا بمعنی قبض و تصرف و اختیار و اقتدار (نظامی ۵)</p>	<p>(۵) زشور عشق اگر گل بر سر دستاری بستم پژو سر</p>

<p>شوریده منصور را بر داری بستم و حضرت شیخ که بهتر از هدیه دادن باشد نظریه بزرگی نذر دیتی که غیر از سعدی نباشد (۵) از پس مرا به شرب پروانه الفت است و آتش بجای لاله بدستار بسته ام و مؤلف عرض کند که از سند اول مصدر (بر دستار بستن) پدید است عیبی ندارد و معنی حقیقی (بر دستار بستن چیزی) و (بر دستار بستن چیزی) خبری و دهر از آئین و رسم فارسیان که لاله و سر تیج بر دستار می بندند (اردو) کسی چیز کو دستار بین لگانا جیسے طرہ کسی چیز کا دستار پر باندھنا جیسے سر تیج وغیرہ۔</p>	<p>نذر دیتی که بهتر از هدیه دادن باشد نظریه بزرگی نذر دیتی که سکه طلا و نقره را بر و مال کرده پیش کنند۔ (اردو) نذر دینا۔ بقول آصفیه کسی حاکم یا رئیس یا پادشاه کو بھیسٹ دینا۔ پیشکش پیش کرنا بدستار زدن استعمال۔ بقول انند مراد و بدستار بستن که گذشت سندی پیش نه شد مؤلف عرض کند که خلاف قیاس نیست و تعریف این بر (بر دستار بستن) گذشت (اردو) دیکھو بدستار بدست استبرق اصطلاح۔ بقول شمس بیا با نہای سبز رستہ مؤلف عرض کند کہ استبرق نعت عرب است بمعنی دیبای صفت و گندو مثل اطلس و استبرہ ہم بد بمعنی آمده پس معنی لفظی این استبرق را با بست دارند قلب را استبرق اسم فاعل ترکیبی و کنایہ از سبزہ زار۔</p>
<p>نعت عرب است بمعنی دیبای صفت و گندو مثل اطلس و استبرہ ہم بد بمعنی آمده پس معنی لفظی این استبرق را با بست دارند قلب را استبرق اسم فاعل ترکیبی و کنایہ از سبزہ زار۔</p>	<p>بدستار چه دادن مصدر اصطلاحی۔ بقول انند بهدیه و تحفہ دادن (خاتانی ۵) جان بدستار چه دهم آنرا و اگر غضب طوق در بر اندازد و مؤلف عرض کند کہ دستار چه بقول غیاث رومال را گویند شاعر گوید کہ کسی کہ از غضب خود طوق در گردن می اندازد جان خود را نذرش کنیم۔ پس در اینجا معنی هدیه و تحفہ دادن درست نمی شود بلکه نذر و دادن است</p>

نیمت (اردو) سهره زار بقول آصفیه فارسی - یعنی دا آگاه باش و تقصیر کن (شیخ سعدی ۵)
 اسم ندگر - مرغزار - چراگاه - هراجل - گھانس تخت
 و بکھوا اولنگ - بدست باش که هر بادادینما نیست پڑ خواجه فظ

بدست افتادن | مصدر اصطلاحی - مراد (۵) گرت ز دست براید مراد خاطر ما پڑ بدست باش

بدست آمدن است (صائب ۵) بدین امید که خیری بجای خویشمن است پڑ صاحب جهانگیر

سهرشته بدست افتد پڑ شود چو سوزن اگر پکیرت در ملحقا تذکر معنی بالا گوید که حاضر باش و از

نزار خسب پڑ دوله ۵) گرد بدست افتد چو ماه نو هر دو اشعار بالا استند دکن و گوید که هر دو مال

لب نانی مرا پڑ خلق ز انگشت اشارت تیر بارانم حافظ شیراز است و در مصرع اول سندرا قول

کنند پڑ (ظهوری ۵) کشیدم در گریبان سینہ صیغه پڑ سجای (لشکر دل) (لشکر عشق) نوشته و بقول

بدست افتاده دامن دل شب پڑ دوله ۵) برهان آگاه باش و با خبر باش و خود را از دست

سبوی باده عشقه بدست افتاد از جانان پڑ و گره ده و تقصیر کن - صاحب رشیدی در استعارت

سنگ جفای دور ساغر برنی آید پڑ (اردو) ذکر این کرده - خان آرزو در سراج فرماید که

هاتھ لگنا - بقول آصفیه حاصل هونا - دستیاب ہونا ہاتھ لگنا - ہوس میں کشتہ ہوس ہوانہ کچھ

حاصل پڑ بجز نصیب کبھی ہاتھ کھینا نہ لگے پڑ و بکھو و باش امر حاضر باشند است پڑ بدست بودن

بقول برهان کنایہ از با خبر و آگاه و ہشیار بودن بدست آمدن -

بدست باش | اصطلاح - بقول سروری و بحر می آید و بدست باشند (راہم قیاس آہنی)

(۱۲۹۸)

(۲۹۹)

<p>بدرست چپ حساب کردن</p> <p>مصدر اصطلاحی</p>	<p>می خواهد و معنی هر دو آماده بودن و با خبر و هشیار</p>
<p>مراد (بدرست چپ شمردن) و صراحت ماخذ همدر است</p> <p>خان آرزو در سراج بذیل (بدرست چپ شمردن)</p> <p>می فرماید (۵) ز بسکه چشم تو باشد که بیم بر منزگان</p> <p>بدرست چپ نگه آشتا حساب کند (اردو) و کجیو</p> <p>بدرست چپ شمردن -</p>	<p>بودن کنایه است از معنی حقیقی چیزی را بدرست داشتن و این امر حاضر آن است بمعنی آماده باش و هشیار باش - طرزیان محققین بالا معنی حقیقی را دور می برد - صاحب رهنما سوا که سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار گوید که (۲) خوش باش - حیف است</p>
<p>بدرست چپ خفتن</p> <p>مصدر اصطلاحی بقول</p> <p>وارد است و بجز و اند با رام خواب کردن (طالب آملی</p> <p>(۵) خلوتی دارم از هوس رفته تر عشق در وی</p> <p>بدرست چپ خفته تر موقوف عرض کند که عادت</p> <p>است که بدرست چپ خواب راحت می آید از</p> <p>همین است این مصدر اصطلاحی (اردو) باشد</p> <p>کروٹ سونا -</p>	<p>که نقل جبارت نکرو تامی و دیدیم که استعمال این بر چه معنی است مجرب و بیانش تسکین مانعی کند معاشرین بحکم با اتفاق دارند (اردو) (۱) آماده ره -</p> <p>آگاه ره - نه چوک (۲) خوش ره -</p>
<p>بدرست بودن</p> <p>مصدر اصطلاحی - بقول</p> <p>رشدی و جهانگیری در ملحقات) کنایه از حاضر و</p> <p>هوشیار بودن است و بقول برهان با خبر و آگاه</p> <p>و هوشیار بودن و بقول جامع با خبر و آگاه شدن</p> <p>موقوف عرض کند که ذکر این بر (بدرست باش)</p> <p>گذشت و سند این هم همدر است (اردو)</p> <p>آماده رهنا - با خبر رهنا - هشیار رهنا -</p>	<p>است که بدرست چپ خواب راحت می آید از همین است این مصدر اصطلاحی (اردو) باشد</p> <p>بدرست چپ شمار کردن</p> <p>مصدر اصطلاحی -</p> <p>بقول بحر مراد بدرست چپ شمردن موقوف</p> <p>عرض کند که بحث کامل این بر (بدرست چپ</p> <p>شمردن) می آید (اردو) و کجیو بدرست چپ شمردن -</p>

بدست چپ شمردن

مصدر اصطلاحی بقول

باشد (صائب ۵) کف آبه بدست خویش تاکن

سروری در طحقات و بقول جهانگیری در غمیه کناه

بود خوردن و اخبار آلوده منت مکن از کوزه آ

از بسیاری (خاقانی ۵) عاشق بکشی به تیغ غمزه و

خود پ (اردو) اوک سے پانی پینا بدون آنچه

چند آنکه بدست چپ شماری و صاحبان برهان

بدست دادن زمام و عنان

بحر و جامع ذکر این کرده اند صاحب رشیدی فرای

باغتیا کسی سپردن است (انوری ۵) قضا بگفت

که بسیاری حساب و بقول خان آرزو در سراج

بدست و بهم زمام جهان و زمانه گفت که او خود

بسیاری معدود محققین فوق الذکر بالاتفاق همراه

جهان ستوناست (اردو) ہاتھ میں لگام دینا

کرده اند که در حساب عقدانامل اعداد و عشرات

اختیار بر چھوڑ دینا۔

بناامل دست راست مخصوص است و مات والو

بدست داشتن استعمال۔ صاحب انذنب

بناامل دست چپ مؤلف عرض کند که از پنج

بہار عجم گوید کہ دست در پنجا یعنی قبض و تصرف

که فارسیان این مصدر اصطلاحی را قائم کرده اند

و اختیار و اقتدار است مؤلف عرض کند کہ (۱)

معنی این بسیار شمار کردن است نہ مجرد بسیار

بقبضہ داشتن است و (۲) بمعنی حقیقی کہ کف

(اردو) زیادہ تعداد میں گننا۔ شمار کرنا۔

دست داشتن باشد (اردو) ہاتھ میں رکھنا

بدست خوردن کف آب استعمال۔ رسم آ

بقول آصفیہ (۱) قابو میں رکھنا۔ بس میں رکھنا

کہ چون بر لب جوس و امثال آن آب خورند

قبضہ میں رکھنا۔ (۲) پاس رکھنا۔ منگی میں رکھنا۔

عوام الناس کف دست را واسطہ و بجای آن بخورند

(الف) بدست و گیری مار گرفتن

می گیرند پس معنی حقیقی این آب خوردن بغیر آن بخورند

بقول اندکنایہ از مباشر کار خطرناک شدن خسرو

(۵۹۹)

(۳۹۹)

<p>سروری در ملحقش کنایه از (دست آوردن و حاصل دگری گیری) تر است که ز سودای کسی ویرانی تر تا چند مرز یاد او ویرانی تر از رخ بدست وگیری افسونگر من ماری گیر و تر بهار - این مصدر است بجای مار باز به موحده وزای هو ز نوشت و همین اسناد را بذیل آن نقل کرد مؤلف عرض کند که غلطی کا تبش پیش نیست و سکوتش از معنی ظاهر می کند که غور بر اسناد نکند و از بهنجاست که در قائم کردن مصدر هم سکندری خورد و با کجبه از اسناد اول مصدر (ب) بدست دیگری مار گیر کردن پیداست دارد (ار دو) و یکم بدست آمدن -</p>	<p>گفتی که گیر زلف او میخو اهی تر تا مار بدست دگری گیری تر است که ز سودای کسی ویرانی تر تا چند مرز یاد او ویرانی تر از رخ بدست وگیری افسونگر من ماری گیر و تر بهار - این مصدر است بجای مار باز به موحده وزای هو ز نوشت و همین اسناد را بذیل آن نقل کرد مؤلف عرض کند که غلطی کا تبش پیش نیست و سکوتش از معنی ظاهر می کند که غور بر اسناد نکند و از بهنجاست که در قائم کردن مصدر هم سکندری خورد و با کجبه از اسناد اول مصدر (ب) بدست دیگری مار گیر کردن پیداست</p>
<p>بدست کردن مصدر اصطلاحی - صاحب گوید که دست به معنی قبض و تصرف و اختیار و تمکین است مؤلف عرض کند که چنانچه گوید که بدست حاصل کردن قبضه کردن است (خواه شبر از (طیب راه نشین نبض عشق نشناسد و برو بدست کن ای مرده دل مسیح می تر (انوری (دشمن گریز گاه فنا را بدست کرد و تر کا بنجاند و تر</p>	<p>که به معنی دادن مار بدست وگیری است و سند دوم بکار (الف) می خورد ولیکن معنی او (از دست دگری مار گرفتن) است - پس اگر ازین هر دو مصداق اصطلاحی معنی مرادی پیدا کنیم همان باشد که صاحب انند و کرش کرد (ار دو) الف و ب کسی خطرناک کام کا مرکب هونا - بدست شدن مصدر اصطلاحی - بقول</p>

کہ باجانش دشمن است؛ (اردو) حاصل کرنا۔ (اردو) دیکھو بدست کسی دادن۔

دکن میں ہاتھ کرنا کہتے ہیں۔

بدست کم بہداشتن | مصدر اصطلاحی۔ خان آرزو

در چراغ ہدایت گوید کہ زبون و حقیر پنداشتن است (رکنای مسیح ۵) بر مدارای مختتم با دست

کم درویش را؛ اگر توشناسی و را اومی شناسد خویش را؛ صاحب بحر فرما یکہ حقیر و بی قیور دانستن

صاحب اند گوید کہ مرادف بچشم کم ویدن مولف عرض کن کہ از سند بالا مصدر د با دست کم برداشتن

پیدا است عیبی ندارد (اردو) دیکھو بچشم کم ویدن بدست کم گرفتن | مصدر اصطلاحی۔ بقول

وارستہ و بحر و تحقیق الاصطلاحات مرادف د بچشم کم ویدن (صائب ۵) مابکر و عان

مشرب را بدست کم گیر؛ کز کہت بی مغز باشد چہرہ عثمان سفید؛ مولف عرض کند کہ ما

ہمدرا بنجا خیال خود ظاہر کردہ ایم (اردو) دیکھو بچشم کم ویدن۔

بدست گرداں گرفتن | مصدر اصطلاحی

بدست کسی دادن | استعمال۔ صاحب اند

گوید کہ درینجا دست بمعنی قبض و تصرف و اختیار و اقتدار است مولف عرض کند کہ چرانی گوید

کہ قبضہ کسی دادن (صائب ۵) بہ بادوست کلید خزانہ را سپار؛ مدہ بدست صبا زلف عنبر

افشا ترا؛ (حافظ شیراز ۵) شکیج زلف پریشان بدست باد مدہ؛ مگو کہ خاطر عشاق گو پریشان بگشتن

(اردو) کسی کے حوالے کرنا۔ کسی کے قبضے میں لینا ہاتھیں دینا۔ بقول آصفیہ۔ ہاتھیں کپڑا نہا۔ سپرد کرنا۔ سپونپنا

بدست کسی سپردن | استعمال۔ صاحب اند

گوید کہ دست درینجا بمعنی قبض و تصرف و اختیار و اقتدار مولف عرض کند کہ چرانی گوید کہ مرادف

د بدست کسی دادن است (حافظ شیراز ۵) عشقت بدست طوفاں خواہد سپردن ایجاں؛

یچوں برق زیر کشاکش پنداشتہ کہ رستی؛

<p>بقول خان آرزو در چراغ هدایت مراد (دست گردان گرفتن) و فرماید که دوم معروف است یعنی قرض گرفتن و سید اشرف (۵) گرفته کفن ساقی پیاله ز زمین و چو غلغله که بگیرد بنگردان سر صاحب بحر هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که (دست گردان) بمعنی قرض و وام و چیزی که بعاریت گیرند می آید و این مرکب است از هجا (اردو) قرض لینا -</p>	<p>درین مصدر مرکب تخصیص دست ظاهری شود و بس حیف است از محقق بالا که در تعریف این مقصود را از دست گذاشت (اردو) هاتھ لینا بدست نگاه داشتن استعمال - صاحب اند گوید که دست بمعنی قبض و تصرف و اختیار و اقتدار است و بس مؤلف عرض کند که چرا نمی گوید که محفوظ داشتن بکف دست و تخصیص بمقابلہ قبضه مطلق که غیر از کف دست هم ممکن است (اردو) هاتھ میں محفوظ کرنا میثقی میں کف</p>
<p>قبیل پیا ایتادن و پیا رفتن باشد زیرا که گرفتن و رفتن و ایتادن بلا دست یاری دست پایی ممکن نیست و تکرار دست و پایی محض برای مزید تاکید و یقین است مؤلف عرض کند که بمعنی حقیقی است و گرفتن بدون دست یاری هم ممکن است مثلاً کسی پیشکشی آورد و پیش مخاطب گذاشت و او قبولش کرد تو انیم گفت که پیشکشی ما گرفت اگر چه او بدست نگرفته باشد - پس</p>	<p>بدست کسی افتادن مصدر اصطلاحی بقول اند و بهار این معنی در هنگام غلبه شوق و مستی در وصال صورت می گیرد اما تنها بپای افتادن در زمان عذر خواهی و شفاعت بود - (اشرف ۵) اگر روزی بدست وصلت ای گلگون قبا انتم بزد بدست و پاپیت انتم آنقدر که دست و پا انتم بزد مؤلف عرض کند که محققین بالا تخصیصی که پیدا کرده اند از معنی همین</p>

یک شعر اشرف است و ماصہ بن عجم این را عام خیال می کنند برای کسی که بحالت مجبوری برای عذرخواهی بدست و پا افتد یا در شوق و مستی و صورت حال همین است که عذرخواہ دست و پا نا بوسہ دہد و نوبت پایی ہم می رسد و این اظہار

کمال عجز است و بس (اردو) ہاتھ پاؤں پڑنا بقول آصفیہ نہایت منت سماجت کرنا۔ ہاتھوں کو چومنا۔ قدموں پر گرنا۔ دست و پا بوسیدن کا ترجمہ۔

بدست و پایی کسی چسپیدن | مصدر اصطلاحی

صاحبان اندوہنا و بہار عجم بنہہ درد ہن مولف عرض کند کہ معنی حقیقی این (۱) برای ما است کہ عادتاً بدست و پایی می چسپد از خوف یا حیرانی یا حفاظت خود و (۲) کنایہ از کسی کہ با ظہار عجز خود دست و پایی

کسی گیرد و نمی گذارد تا مخاطب اظہار عفو کند و مرتبہ این از بدست و پایی کسی افتادن (فائق تر است سکوت محققین از برای ہین بود کہ از زحمت بیان مصنون باشند و لہذا از شان تحقیق دور است

(صائب ۵) آب می پیچد ز حیرانی بدست و پا سرود از گلستانی کہ آن شمشاد بالا بگذرد (اردو) (۱) ہاتھ پاؤں میں لپٹ جانا جیسے سانپ (۲) عاجزی سے ہاتھ پاؤں پکڑ لینا اور نہ چھوڑنا۔ جب مقصد حاصل نہ ہو۔

بدست و دندان بر چیزی چسپیدن | مصدر اصطلاحی

بقول وارستہ بحد تمام پاس و محافظت آں کردن مراد (بدست و دندان نگاہ داشتن) و (بہر دست و

چسپیدن) و (بہر دو دست و دندان نگاہ داشتن)

(شفیع اثر ۵) ہر کس اثر نواکی از شغل خویش منہیتر چسپید بدست و دندان بر کار خود چونائی و خان آرزو

در چراغ ہدایت (بدست و دندان چسپیدن) را با ستہ ہین یک شعر اثر آورده گوید کہ کاری بجد و کلد

تمام کردن است و صاحب بحر نقل نگاہ ر قول ہر دو مولف عرض کند کہ (۱) معنی حقیقی این

برای جانورانی است کہ ب عالم خوف یا حفاظت خود اختیار بدست و دندان خود بر مقابل می چسپند

<p>صاحب بحر درین مصدر نگاه داری را جا وادہ است عربی ندارد کہ ہر دو یکی است کہ نگہ و نگاہ ہر دو در باشد (ارو) (۱) جانوروں کا پنجوں اور دانٹوں سے حفاظت کرنا (۲) کامل حفاظت کرنا۔</p> <p>بدرست دندان نگاہ داشتن مصدر اصطلاحی۔</p>	<p>و (۲) کنایہ باشد از معنی بیان کردہ خان آرزو۔ و معنی اول را بیان کردہ است و طرز بیان خوب نیست (کہ توك الاول للاخير) و بحث مراد بجای خودش کنیم (ارو) (۱) کسی جانور کا لپٹ (۲) کسی کام میں پوری کوشش کرنا۔</p>
<p>بقول وارستہ مرادف (بدرست دندان بر چیز چسپیدن) و بقول بحر مرادف (بدرست دندان نگاہ داری کردن) موکلف عرض کند کہ با وارستہ اتفاق نداریم۔ خیال خود را بر مصدر را فوق الذکر ظاہر کردہ ایم و این مرادف همان است و بس۔ (ارو) و دیکھو۔ بدرست دندان نگاہ داری کردن۔</p> <p>بدرستور اصطلاح۔ بقول انند بھالہ فرہنگ</p>	<p>بدرست دندان نگاہ داری کردن مصدر اصطلاحی بقول بحر بجز تمام پاس و محافظت کردن (شفیع اثر) نماید ہر کہ چون مسواک جمعی را برستاری و کنند اہل با درست و دندان نگاہ داری و وارستہ این را مرادف (بدرست دندان بر چیزی چسپیدن) گفتہ و نگاہ داری کردن) را (نگاہ داشتن) نوشتہ و از ہمین بیت شفیع استند و فرمودہ وای برو کہ در لفظ و معنی احتیاط بہر دو موکلف عرض کند کہ (۱) معنی بالانحصوس</p>
<p>بافتہ بمعنی حسب معمول و موافق عادت است موکلف عرض کند کہ موحده بمعنی معیت است و دستور بمعنی طرز و روش و قاعدہ و قانون پس معنی لفظی این با قاعدہ و کنایہ از حسب معمول و موافق عادت بر سبیل مجاز چنانکہ یا او بدستور</p>	<p>تہا برای جانوران شل گرہ و شیر و امثال آن و (۱) کنایہ باشد از مطلق محافظت کلی بر سبیل مجاز و (۲) شفیع اثر برای معنی دوم باشد و بس مخفی بہا کہ از سند شفیع اثر (نگاہ داری کردن) پیدا است و</p>

<p>می آید اصل این است که این گیاه - سگان را مخالف است و سگان از او احتراز کنند و مضروب خونیش دانند همین است وجه تسمیه این کافکی بدل شده غین مجبه چنانکه گلوه و غلوه (ارو) و بکوه بد سگان -</p>	<p>این کار را می کنند (ارو) بدستور - بقول آصفیه فارسی - حسب قاعده - حسب دستور معیولی طور پر - این بد شربت اصطلاح - بقول بهار مراد فطرت که می آید مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بمعنی شربت بد دارند (ارو) بد شربت که می کنند - بطینت کا ذکر (بدخان) پر گزراست -</p>
<p>بد سگال اصطلاح - بقول سروری بمعنی بد گو (حکیم فردوسی) یکی شربت آب از پیه بد سگال به از عمر هفتاد و هشتاد سال ژ و بقول برهان شنین و بدگوی و بدخواه و بداندیش چه سگال بمعنی فکر و اندیشه و گفتگویی باشد - صاحبان بحر و ناصری و مؤید و هفت و اند ذکر این کرده اند رسدنی (تونیکوروش) باشد تا بد سگال ژ به گفتن تو نیاید محال ژ در اندری (بد سگالت در دگوتی در سفر باد و سقر بونیک خواهی در دو عالم در شنا و در عذاب) صاحب ناصری فرماید که سگالش و سگالیدین مصداق است مؤلف عرض کند که سگندری می خورد سگال اسم - بد سگالیدین</p>	<p>بد سخان اصطلاح بقول جهانگیری مراد ف (بد سگان) و (بد سخان) و (بد سگان) نام گیاه است که آنرا گشت گشت گویند - صاحبان برهان گویند که بوزن و دستان نام گیاهی است برهم پیچیده مانند ریمان تا فته داس از پنج ساق بیشتر نمی شود و بعضی عشقه و لبلاب خوانند و گویند که طفلی در گهواره گریه بسیار کند قدری از آن در زیر سر او گذارند خاموش گردد و آرام گیرد و خوردن آن قطع شهوت کند و بربان قاتل ابله گویند - صاحبان رشیدی و جامع و ناصری ذکر این کرده اند - خان آرزو در سراج فرماید که بد سگان است مؤلف عرض کند که مبحث این بر بد استخوان کرده ایم و بد سگان</p>

و سگالش حاصل بالمصدرش و بد سگال مقابل	استعمال این از نظر مانگدشت معاصرین عجم بر زبان
خوش سگال پس سگالیدن مصدر سگال است	ندارند طالب سند باشند خصوصاً برای معنی دوم
نه بد سگال و (بد سگالیدن) که می آید البته مصدر	(اردو) (۱) و یکھو بد ران کے تیسرے معنی (۲)
این است - محققین زبان دان کار به نزاکت لفظ	و یکھو بد رام کے پانچویں معنی -
معنی نمی گیرند (اردو) بد اندیش - و یکھو بد اندیش	بد سودا اصطلاح - بقول وارسته و بحر وانند
بد سگالیدن با کسی استعمال - بہار بذر کرایں	مراد بد معاملہ (طہا سپ قلمی و ہی ۵) چو
از تعریف ساکت و نقل نگارش آصفی - مثله	زلفت دل ربود از صبر ہم قطع نظر کردم و بد سودا
مؤلف عرض کند کہ بدخواهی کسی کردن (منجی	چو کار افتاد مرد از سود و بر خیزد و مخلص کا شمی ۵
۵) خویشتن را ہم بدست خویشتن کشت ای	ہر پر وئی کہ باشد خوش ادا در سادگی و با چوں
عجب و آں کہ با تو بد سگالید و ز تو باز ایستاد و	بروں آورد و خط البتہ بد سودا شود و مؤلف عرض
(اردو) بدخواہی کرنا -	کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بد معاملہ
بد سگان اصطلاح - ہماں بدستخان است کہ	و یکھو بد ادا -
گذشت و بحث این بر بد استقان ہم مذکور (اردو)	بد سیرت اصطلاح - بقول انند جوالہ فرہنگ
عشق پیچاں و یکھو ارغج -	بد خو و زشت خصلت مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل
بد سوار اصطلاح - بقول انند جوالہ فرہنگ	ترکیبی است - انوری بد سیرتی را استعمال کرده است
(۱) مقابل شہسوار و (۲) اسپ سرکش و نارام	کہ بزیادت یای مصدری است بمعنی بد خوئی (۵)
مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است	با شہار با من تو اس بستن بہما رقصا و جنس این

<p>پس این را مبتدل بدسگان دانیم (اردو) دیکھو بدسگان بدشکل اصطلاح - بقول انڈیالہ فرہنگ نگار بدہیت و بد وضع مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بدہیت بقول آصفیہ - بد شکل - بد صورت - بھونڈا - ڈراونی شکل کا - مہیب صورت -</p>	<p>بد سیرتی یا مثل آں بدگوہری پڑ (اردو) دیکھو بد خو - بدشت استبرق اصطلاح - بقول ہفت کنایہ از بیابانہای سبز سرسبزہ مؤلف عرض کند کہ جہاں کہ صاحب شمس پسین مہلہ سوم نوشت و بجایش گذشت معنی لفظی این طلسم کہ در وشت است - طالب سند استعمال باشیم کہ محققین اہل زبان و معاصرین عجم ازین ساکت اند (اردو) دیکھو بدست استبرق -</p>
<p>بدشکان اصطلاح - بقول - جہانگیری دبر و جامع مراد بدسگان مؤلف عرض کند کہ مبتدل اوست کہ سین مہلہ بدل شد بدشین معجمہ چنانکہ کستی کوشی (اردو) دیکھو بدسگان -</p>	<p>بدشخان اصطلاح - بقول برہان و جہانگیری جامع و ہفت مراد بدسخان کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ مبتدل (بدسگان) کہ بجایش مذکور شد - سین مہلہ بدل شد بمعجمہ چنانکہ کستی کوشی و کاف فارسی بدل شد بہ غین معجمہ چنانکہ گلوکہ و غلوکہ (اردو) دیکھو بدسگان -</p>
<p>بدشگون اصطلاح - بقول انڈیالہ و بہار رضیم شین معجمہ و کاف فارسی - بدین حکیم رکنی کا رباعی (روزی کہ مرا زین وہ ویرانہ برند ز تابوت مرا غافل و دیوانہ برند ز این نقل مکانست کہ بیارای را ز زین خانہ بدشگون بآں خانہ برند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بدشگون کہہ سکتے ہیں صاحب آصفیہ</p>	<p>بدشقان اصطلاح - بقول شمس بہ قاف چہاں مراد بدسگان مؤلف عرض کند کہ دیگر لفظی محققین فارسی زبان با او نیست تبدیل کاف فارسی با قاف آمدہ چنانکہ دہگان و دہقان</p>

<p>دیکھو بد آغاز بہ مزاج - دیکھو بد خیم -</p>	<p>بدگوننی کا ذکر فرمایا ہے - فارسی اسم مؤنث - بد فاعلی</p>
<p>بدظن اصطلاح - بقول انندجوالہ فرہنگ فرنگ</p>	<p>بدطرز با حرز اصطلاح - بقول شمس (۱) نام</p>
<p>بسنی بدگمان مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی</p>	<p>شہری (۲) نام پر دہ سرود مولف عرض کند</p>
<p>است (اردو) بدظن بقول آصفیہ فارسی - بدگمان</p>	<p>کہ دیگر کسی از محققین فارسی زبان ذکر این نکر دو</p>
<p>بدعا آمدن استعمال - بفتح اول و ضم ثانی بقول</p>	<p>معاصرین عجم ہم از بین بی خبر و ما از تحقیق ہر دوئی</p>
<p>انند شروع کردن در دعا مولف عرض کند کہ</p>	<p>قاصریم - مجرود بدطرز بمعنی حقیقی خود بمعنی بد آئین</p>
<p>مقصودش از آغاز کردن دعا باشد و بس (حافظ</p>	<p>است و بس - ہمچو نکشود کہ این شہر کجا واقع است</p>
<p>شیراز) دعا آمده ام ہم بدعا دست برارڈ</p>	<p>مجرود قول صاحب شمس بدون سند استعمال اعتنا</p>
<p>کہ وفا با تو قرین باد و خدا یا درماڈ (اردو) دعا</p>	<p>را نشاید (اردو) (۱) ایک شہر کا نام (۲) ایک</p>
<p>آغاز کرنا - وعا دینا -</p>	<p>راگنی کا نام - اور بدطرز کا ترجمہ دیکھو بد اسلوب -</p>
<p>بدطریق اصطلاح - بقول انندجوالہ فرہنگ</p>	<p>بدطریق</p>
<p>(الف) بدعای گریہ باران نمی بارڈ مثل صابنا</p>	<p>بد اعتقاد و گمراہ و بدراہ مولف عرض کند کہ</p>
<p>(ب) بدعای گرگان باران نمی بارڈ خزینہ دشت</p>	<p>اسم فاعل ترکیبی است (اردو) دیکھو بدراہ او</p>
<p>فارسی ذکر (الف) و صاحب احسن ذکر (ب)</p>	<p>گمراہ بقول آصفیہ بدین بد مذہب - بی راہ -</p>
<p>کردہ از معنی و حمل استعمال ساکت مولف عرض</p>	<p>بدطینت اصطلاح - بقول انندجوالہ فرہنگ</p>
<p>کند کہ فارسیان چون کشش باران بیند این مثل را</p>	<p>بکسر طای مہملہ بمعنی بدبیرشت و بد مزاج مولف</p>
<p>زنند مقصودشان این است کہ ضعیفہ کہ باران</p>	<p>عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) بد</p>

مختفی بہاد کہ گربہ و گرگ و اٹما اذ باران می ترسند و باران
را نمی پسندند و خود را بحالت باران محفوظ دارند (اردو) **لوکن** میں کہتے ہیں یا بڑھیا کے ڈر سے ابر بھاگا یا یعنی بھینسنے
اپنی جھوپڑی پہلے کیلئے دعا کی ہوگی کہ خدا کری یا نی نہ کرے

بدعت بقول بہار کبیر اول و فتح سوم چیز پڑی نواوردن و چیز نو در دین پیدا کردن و چیز نو کہ
در دین پیدا شود بہ جمع آں و فرماید کہ فارسیان بمعنی دوم بالفظ نہادن استعمال کنند **مورد**
عرض کند کہ لغت عرب است صاحب منتخب ذکر سنی اول و دوم کردہ فارسیان استعمال حاصل با
بمعنی عام بدون خصوصیت بادرین ترکیب فارسی کنند کہ در محقات می آید (اردو) بدعت
بقول آصفیہ - عربی - اسم مؤنث - اختراع - احداث - نیادستور - رخنے - خرابی - دین میں نئی بات
یا نئی رسم نکالنی۔

بدعت سرا اصطلاح - بہار ذکر ایں باحتیاتی
ذائد در آخر کردہ گوید کہ کنایہ از دنیا است (انوری)
دست انصاف تو بر بدعت سرای روزگار
دست محمود است بر بتانہای سونات **مورد**
عرض کند کہ جانی کہ در اں بدعت راہ یابد آنرا
بدعت سرا خوانند و در کلام انوری نظر بر **نفت**
آں بسوی روزگار دنیا مراد است و مجر **بدعت**
بر سبیل کنایہ دنیا را تو اں گفت ولیکن سند انوری
برای آں نباشد (اردو) بدعت سرا کہہ سکتے ہیں
یعنی بدعت کی جگہ - دنیا - مؤنث -
بدعت نہادن مصدر اصطلاحی - خان آزد
در چراغ گوید کہ عمل تازہ در شریعت کردن است
و بحر ہمز بانش (وحشی) گرچہ توانی چارہ ام
سہل است از در دم بکش **مورد** ایں نہادن بدعتی
عاشق بدریاں کے رسد **مورد** بہار - بدعت ذکر
ایں کردہ از ظہوری سند آ (در) شام ہجرت
ایں بدعت نہاد **مورد** روز ہا زنا پیش دیجوری
نداشت **مورد** لغت عرض کند کہ بدعت است کہ

<p>محققین بالا چطور در مان عاشق و دیجوری روز بدعت شرعی قرار داده اند و بنی دانیم کہ چرا بمعنی فاجر - فاسق - خراب - بد باز -</p>	<p>ترکیبی است (اردو) بدکار بقول آصفیہ - حر اکا</p>
<p>عام نمی گیرند یعنی پیدا کردن عمل تازه مطلقاً - (اردو) نئی بات پیدا کرنا -</p>	<p>بد عہد اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ</p>
<p>بفتح عین و لام بمعنی بد خوراک و کسی کہ غذای لطیف و نیش تمیز نکند مؤلف عرض کند کہ</p>	<p>اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ</p>
<p>اسم فاعل ترکیبی است (انوری ۵) بد عہد خوا نگار پاؤ ہر چند کہ عہد من شکستی (اردو) بد عہد خوا</p>	<p>بفتح عین و لام بمعنی بد خوراک و کسی کہ غذای لطیف و نیش تمیز نکند مؤلف عرض کند کہ</p>
<p>اسم فاعل ترکیبی است مخفی مباد کہ علف لغت عرب است بقول منتخب لغتین خورش ستورہ</p>	<p>اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ</p>
<p>جزاں و بالکسر بسیار خوار (الح) پس در محاورہ فارسی بد علف چارپائی باشد بسیار خوار کہ بسیار</p>	<p>اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ</p>
<p>عیب جانوران است حیث است کہ سندھ پیش نہ شد تا تصفیہ اختلاف مامی کر و معاصرین</p>	<p>اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ</p>
<p>بما اتفاق دارند (اردو) بد خوراک کہہ سکتے ہیں او بلحاظ ہماری را س کے وہ چارپایہ جس کی خوراک</p>	<p>اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ</p>
<p>بد عمل اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ بدکار و خطاکار و گنہگار مؤلف عرض کند کہ ہم فاعل</p>	<p>اصطلاح - بقول انند بھوالہ فرہنگ</p>

بد فرجام اصطلاح بقول بہار آنکہ عاقبت جس کا انجام بخیر نہ ہو۔	
بخیر نداشتہ باشد (والہ ہروی سے) یا رسول اللہ بد فوز اصطلاح بقول جہانگیری مراد	
از ارباب عصیان چکیں پامچہ و آلہ نیست (بد فوز) کہ گذشت (مولوی معنوی سے)	
بد فرجام و رسوا بر زمین پامؤلف عرض کند دایہ کو طفل بد آموز را کہ تا بہ نعمت خوش	
فرجام بقول برہان روزن و معنی انجام است کند بد فوز را پامؤلف عرض کند کہ مبدل	
(الخ) پس بد فرجام اسم فاعل ترکیبی است بہتوز است کہ گذشت و صاحت ماخذش	
بمعنی کسی کہ انجام کارش بد باشد و از عاقبت ہمد را بنا کردہ ایم تمے فوقانی بدل شد بدل	
بخیر من و جبر تخصیص عقبی پیدا می شود و مقصود مہملہ چنانکہ زرتشت و زرتشت و با فارسی بدل شد قاف	
ما از تعلیم است کہ دنیا ہم در و داخل باشد چنانکہ سپید و سفید صاحبان برہان و رشیدی و جہان	
(اردو) بد انجام کہہ سکتے ہیں یعنی وہ شخص و سراج ہم ذکر این کردہ اند (اردو) دیکھو بت پوز۔	
بدق بقول اندکجہا کہ فرنگ فرنگ بفتح تین لغت فارسی است و مرادف بدیق کہ بہت جانی	
دوم و ذال معجمہ بمعنی پیادہ شطرنج است بہار بر بدیق فرماید کہ لغت عرب است و ظاہر	
معرب پیادہ و همین است خیال صاحب منتخب ہم مؤلف عرض کند کہ بدیق معرب	
پیدل می نماید و پیدل بقول آصفیہ ہندی و بقول ساطع سنکرت عجیب نیست کہ فارسیان	
از سنکرت پیدل را پیادہ کردہ باشند و عربان تعریب پیدل - بہ تبدیل باے فارسی	
و ذال مہملہ بمعجمہ و تبدیل لام بہ قاف بائی حال بحث مزید درین تعریب از موضوع ما خارج	
و درینجا ہمین قدر کافی است کہ اگر سنا استعمال بدق بدین معنی پیش شود تو انہم عرض کرد کہ	

مختلف و تبدل یزدق است کہ ذال مجہدہ بدل مہلہ بدل شد چنانکہ استاد و استاد و محتانی دوم حذف طالب سند استعمال می باشدیم مجر و قول صاحب اند کافی نیست معاصرین عجم بر زبان ندارند و پیادہ را بجای این استعمال کنند (اردو) پیدل بقول آصفیہ شطرنج کا وہ ادنی درجہ کا مہر جو ہمیشہ سید چلتا اور آڑا مارتا ہے۔ مذکر۔

بدقت بقول بول چال کہ ماخذش محاورہ بدقت اور بغور بھی کہہ سکتے ہیں۔	
معاصرین عجم است بمعنی (نخبی) مؤلف بدقت و یدن استعمال بقول رہنما بحوالہ عرض کند کہ موحده را کہ افادہ معنی معیت سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار و یدن بغور سید ہر بلفظ دقت زیادہ کردہ اند و دقت و این موافق قیاس ماست کہ بر (بدقت) لغت عرب است بقول نخب بالکسر و تشدید کردہ ایم (اردو) غور سے دیکھنا۔	
قاف باریکی (الخ) پس معاصرین عجم این را بدقت کاشتن استعمال بقول رہنما بحوالہ بمعنی (بشکل و بہ باریکی) استعمال می کنند سفرنامہ ناصرالدین شاہ قاجار کاشتن بدقت و (نخبی) ہم بر بسیل مجاز توان گرفت و لیکن مؤلف عرض کند کہ تصدیق خیال مامی فرق نازک دارد و تا ید خیال ما بر مصدر کہ بر (بدقت) ظاہر کردہ ایم (اردو) آئندہ می شود و تا ید صاحب بول چال دقت اور دشواری سے ہوتا۔	
از مصدر (بدقت گردش کردن) کہ می آید بدقت گردش کردن استعمال بقول (اردو) غور سے۔ اچھی طرح سے۔ نخبی صاحب رہنما بحوالہ ناصرالدین شاہ اور بلحاظ ہمارے معنوں کے وقت سے۔ قاجار نخبی سیر کردن مؤلف عرض کند کہ	

این مصدر مرکب سند معنی بیان کردہ صاحب می و ہد جارا پاقاسم شہدی (بطرف
 بول چال است کہ بر (بدقت) گذشت (ارو) نزد محبت خدا بسازد قاسم پو کہ کار ما بہ
 اچھی طرح سے سیر کرنا۔
 بد قدم اصطلاح۔ بقول وارستہ و بحر شوق قدم کہ اسم فاعل ترکیبی است (ارو) بد قما
 (شبیغ اثر) بد قدم مانند طاؤس است کہہ سکتے ہیں یعنی وہ شخص جو قمار بازی یعنی
 در کیشم ہمارا بسکہ دیدم دولت آیام را بے جوا کھیلنے میں بد معاملگی کرے و قواعد
 اعتبار پو بہار گوید کہ معنی آنکہ مقدم او میں کا پابند نہ رہے۔
 مذاشتہ باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل بد کہ بقول جاگیر یعنی بد کہ است
 ترکیبی است کہے کہ شگون پسندان آمدش را کہ گذشت و بقول برہان رشیدی بضم
 نیک نداند (ارو) بد قدم کہہ سکتے ہیں اول وقوع و بد بقول جامع مفت (بد بد کہ)
 جس کے آنے کو شگون لینے والے برہمچین خان آرزو و رسراج بد کہ قول رشیدی
 نیک قدم کا تعقیض جیسے کہتے ہیں، فلان گوید کہ مثال این یافت فی خود مؤلف
 شخص بڑا بد قدم ہے وہ جب میرے گھر آیا عرض کند کہ تول صاحب جامع کہ از محققین
 تو میرے گھر میں ڈاکہ پڑیا موت واقع ہوئی اہل زبان است سند اسے بس (ارو)
 بد قمار اصطلاح۔ بقول بہار کبر قاف آنکہ دیکھو بد کہ۔
 بنا راستی بازو (بلا اوجی تطیری) بد قمار اصطلاح۔ بقول اندجوالہ فرنگ
 طالع بد می رویم شہر شہر پو بد قمار کہ تغیر فرنگ پو کہ کار و فائدہ نہ عرض کند

اسم فاعل ترکیبی است (ار دو) بدکار۔ پیدا نمی شود۔ یعنی قدر کلام مفقود است پس بقول آصفیہ۔ فارسی۔ حرامکار فاسق و فاجر خیال قدر سخن کردن بشابہ آرایش و کان بدکان فال نہاد **اصدا** اصطلاحی است کہ بامید خریداری می کنند (ار دو) بقول خان آرزو در چراغ جنس را جدا جدا بدکان چیدن تا ہر کہ خریدار باشد دیدہ زود خرید نماید و این در کساد و ار زانی جنس باشد (اشرف) شعر صاحب اندک بوالہ فرنگ فرنگ گوید کہ بدکان این زمان اگر ہمہ دیوان حافظ است ہرگز و فاسق و بدآئین مؤلف عرض کند کہ اسم بے رواجیش بدکان فال می نہند و صاحب فاعل ترکیبی است (ار دو) بدکار۔ و کمیو منتخب گوید کہ فال بسکون ہمزہ شگون نیک بدکار۔ بد اطوار۔ و کمیو بدآئین۔ بد معاش و گلہ و در شگون بد نیز مستعمل مؤلف عرض و کمیو بد زندگانی۔ بد کردار بھی کہہ سکتے ہیں کہ کہ فارسیان فال را بفتح مطلق بمعنی شگون بد کردار می را بد انجامی مثل۔ صاحب معجم استعمال کنند و معنی این ہمین قدر کہ متاع و کرا این کردہ از محل استعمال ساکت مؤلف و کان بہ قرینہ و انتظام قائم کردہ قسمت از مال عرض کند کہ فارسیان این مثل را بحق بد روشا کردن است در فروش شاعر گوید کہ بی رواج از زند کہ انجام بد روشی بد است و چون شعر درین زمان اگرچہ آن مثل کلام حافظ بد کردار سے را مبتدا سے صیبتی بیند استعمال خوب باشد) بدرجہ ایست کہ خریدار شس این می کنند (ار دو) دکن مین کہتے ہیں

<p>۵) چوبیس درخنگ ہر بدگمان بدگمان دارم و بزدارم گمان پکار ہمین شعر را بند (بدگمان - بہ کاف فارسی) آوردہ (اردو) وہ شخص جس کا نشانہ اچھا نہ ہو۔ بدکند اصطلاح - بقول جہانگیری و سروی و برہان و جامع و ناصری با اول مفتوح و ثانی زودہ و کاف مفتوح رشوت باشد (شمس فخری ۵) تا بہ بند یک نظر دیدار شان پکار روح قدسی جان بہ بدکند آورد خان آرزو در سراج این را بکاف فارسی آوردہ فرماید کہ جو بہرین لفظ دلالت بر زبونی این عمل شنیع دارد مؤلف عرض کند کہ ہمین معنی بر معنی سیر دہم بارہ ہم گذشت و پارہ بیای فارسی ہم بہ ہمین معنی می آید ماخذ بیان کردہ خان آرزو من وجہ دست باشد و لیکن اکثر محققین فارسی زبان را بکاف عربی آوردہ اند ازین صورت</p>	<p>۵) بد معاشی کا نتیجہ بُرا ۵) بد معاشی کا منہ کالا ۵) جب کسی بد معاش کو کسی مصیبت میں پہنسا ہو پاتے ہیں تو اس کہاوت کا استعمال کرتے ہیں صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی حقیقی است یعنی ارتکاب فعل بد (ظنی) گنجوی ۵) تونیک کی کنی من نہ بد کردہ ام پکار بد را حوالہ بخود کردہ ام پکار (ظہوری ۵) آن را کہ قبول عشق رد کرد پکار کہ نیک کرد بد کرد پکار (نوری ۵) نگفتمت کہ مکن بد بجائے وصلت من پکار کہ ہر کسی کہ کند بد بدی کشد کفر پکار (اردو) بُرا کرنا۔ دکن میں مستعمل ہے (اچھا کرنا) صاحب اصفیہ نے اسکو ترک کیا ہے جیسے: "اے اگلیسا کیا تو جبر کیا۔ اچھا نہ کیا؟" بدگمان اصطلاح - اسم فاعل ترکیبی است مقابل تیر اندازے کہ نشانہ خوب زند (ظنی)</p>
--	--

<p>بدگیش اصطلاح - بقول انندجوالہ فرنگ فرنگ بکسر کاف تازی و سکون تحتانی بدگیش ہی نماید ولیکن مال آن بد باشد و این تاخذ بہتر از خیال خان آرزو (اردو) دیکھو بدین گذشت مؤلف عرض کند کہ گیش و بدگیش لغت ثرند و پائرند است صاحب بارہ کے تیر مہین معنے -</p>	<p>گذرا بمعنی شکر گیریم کہ می آید و معنی لفظی این قندی کہ بد است یعنی اگرچہ رشوت شیرین ہی نماید ولیکن مال آن بد باشد و این تاخذ بہتر از خیال خان آرزو (اردو) دیکھو بدین گذشت مؤلف عرض کند کہ گیش و بدگیش لغت ثرند و پائرند است صاحب بارہ کے تیر مہین معنے -</p>
<p>بدگیش اصطلاح - بقول ضمیمہ برہان سفرنگ بجوالہ شصت و سوم فقرہ نامہ سوم شت شائے کلیو استعمال این پیش کسرون ہر دو بمعنی بد کردار و بد فعل مخلص کردہ (وہو مذا) راست پوش یا بدگیش کرد کاشی الف) بدگیش را بخش روشن دلان ہو چو نیست ہر زشت رومی بیند از آئینہ عکس مدعا ہر (سیر مغری الف) از فرد دولت تو بد مذہب کہہ سکتے ہیں -</p>	<p>بدگیش اصطلاح - بقول ضمیمہ برہان سفرنگ بجوالہ شصت و سوم فقرہ نامہ سوم شت شائے کلیو استعمال این پیش کسرون ہر دو بمعنی بد کردار و بد فعل مخلص کردہ (وہو مذا) راست پوش یا بدگیش کرد کاشی الف) بدگیش را بخش روشن دلان ہو چو نیست ہر زشت رومی بیند از آئینہ عکس مدعا ہر (سیر مغری الف) از فرد دولت تو بد مذہب کہہ سکتے ہیں -</p>
<p>اصطلاح - (الف) بقول بہار آنکہ گردیدن از خوب نباشد (البوطالب کلیم) کہ پیش از مرگ آسایش نماند می کنیم ہر شکو از بد گردی اخلاک بیجا می کنیم صاحبان آصفی و انند نقل نگارش مؤلف</p>	<p>(الف) بد گرد (ب) بد گردش (ج) بد گردی (د) بد گردیدن (اردو) دیکھو بد کردار -</p>

<p>بدگفت پہنان کنم پگفتا ز نیکیش پشیمان کنم پ (۳) ماضی مطلق (ب) و (ب) مصدر مرکب مقابل خوش گفتن - صاحب آصفی ذکر (ب) کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ (الف) بمعنی اولش اسم فاعل ترکیبی است و بمعنی دوش مرکب توصیفی و بمعنی سوم شت از (ب) و (ب) مصدر مرکب از (ب) و (ب) مصدر مرکب (۱) بمعنی کسی را بدی یاد کردن و (۲) عکس خوش گفتن کہ بدی گفتا مراد است (حافظی) بد گم گفتی و خورسندم عفاک الله گو گفتی پ جواب تلخ می زید لب لعل شکر خارا پ تا بدگفت شیخ خود را نکو گفتیم پ گذار تا برندان بد اعتقاد باشد پ (اردو) (الف) (۱) بدگفتا یعنی وہ شخص جسکی گفتگو برسی ہو خوش گفتا کا مقابل (۲) بدگوئی بقول آصفیہ - فارسی اسم مؤنث - بدی - غیبت - برائی - عیب گوئی - جھوٹ -</p>	<p>عرض کند کہ سند بہار بکار او نمی خورد و برای (ج) باشد نہ (الف) با جملہ (الف) اسم فاعل طالب سند استعمال ہائیم - مقابل خوش گفتن - صاحب آصفی ذکر (ب) (۱) حاصل بالمصدر (د) و (۲) اسم فاعل ترکیبی ہم بمعنی چرخ کہ گردش او خوش (ج) مرادف (ب) بمعنی اولش و بمعنی دوم شت (د) مصدر مرکب مقابل خوش گردیدن صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت (اردو) (الف) وہ چرخ جسکی گردش اچھی نہو (ب) (۱) بُری گردش (۲) اسم فاعل ترکیبی - بُری طرح پھرنے والا چرخ (ج) دیکھو (ب) کہ پہلے معنی (د) بُری گردش کرنا بُرا ہونا - (الف) بدگفت اصطلاح - الف بقول (ب) بدگفتن بحر (۱) زشت گفتار و بقول بہار (۲) گفتار زشت (میر خسرو) از بدگفت نر بجز حکیم پ پنج چو سخت است ز صرصر چہ بیم پ (طامی ۱۵) ز بدگوے</p>
--	--

<p>چغل (۳) بُرا کہا۔ ماضی مطلق رب، بُرا کہنا۔ بدگلن اصطلاح۔ بقول رہنما و بول چال بہ است پڑ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل تیری حوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار کبسر است (اردو) بدگلن بقول آصفیہ فارسی کاف فارسی بمعنی بد صورت و بد شکل مؤلف لفظی بُرا گلن رکھنے والا۔</p>	<p>بدگلن اصطلاح۔ بقول رہنما و بول چال بہ است پڑ مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل تیری حوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار کبسر است (اردو) بدگلن بقول آصفیہ فارسی کاف فارسی بمعنی بد صورت و بد شکل مؤلف لفظی بُرا گلن رکھنے والا۔</p>
<p>بدگلانی اصطلاح۔ حاصل بالمصدر بدگلن (۲۸۹۱) بودن بمعنی بد لفظی کہ یاے مصدری بر بدگلن باشد معاصرین عجم بجا زین را بمعنی بد صورت و بد شکل استعمال کرده اند۔ اسم فاعل تیری بدگلانی حیثیت باعث پڑ سر اسر امتحانی نصیت (اردو) بد صورت بقول آصفیہ۔ بد شکل باعث پڑ (اردو) بدگلانی بقول آصفیہ بھونڈی صورت کا۔ بے ڈول۔</p>	<p>بدگلانی اصطلاح۔ حاصل بالمصدر بدگلن (۲۸۹۱) بودن بمعنی بد لفظی کہ یاے مصدری بر بدگلن باشد معاصرین عجم بجا زین را بمعنی بد صورت و بد شکل استعمال کرده اند۔ اسم فاعل تیری بدگلانی حیثیت باعث پڑ سر اسر امتحانی نصیت (اردو) بد صورت بقول آصفیہ۔ بد شکل باعث پڑ (اردو) بدگلانی بقول آصفیہ بھونڈی صورت کا۔ بے ڈول۔</p>
<p>بدگلان اصطلاح۔ بقول اندو بہا رجنہ بیجا شبہہ۔ کاف فارسی آنکہ گلن بد داشتہ باشد و بقول صاحب فرہنگ فدائی کہ از معاصرین عجم بود آنکہ در راستی سخنی یا در راستی کاری دلش استوار نہ باشد (صائب ۵) جائی بران محقق بنگلوری این را بجاف فارسی نی روی کہ دل بدگلان من پڑ تا باز گشتن قائم کرد و سندی کہ از شمس فخری مہدیانجا تو بصد جائی رود پڑ (انوری ۵) دل گذشت نقل آن باضافہ مرکز کاف و بیجا</p>	<p>بدگلان اصطلاح۔ بقول اندو بہا رجنہ بیجا شبہہ۔ کاف فارسی آنکہ گلن بد داشتہ باشد و بقول صاحب فرہنگ فدائی کہ از معاصرین عجم بود آنکہ در راستی سخنی یا در راستی کاری دلش استوار نہ باشد (صائب ۵) جائی بران محقق بنگلوری این را بجاف فارسی نی روی کہ دل بدگلان من پڑ تا باز گشتن قائم کرد و سندی کہ از شمس فخری مہدیانجا تو بصد جائی رود پڑ (انوری ۵) دل گذشت نقل آن باضافہ مرکز کاف و بیجا</p>

هم فرموده و بس بر شعا ر محققین هند را اولاً	تیر نداشت با صاحب بگر گوید که باصطلاح
و کیو بد کنند -	سما را ان کنایه از خانه دیوار کج و ناست
بد گو اصطلاح بقول اندا کسی که گفت از پشت	و خانه که صحنش کج باشد که آنرا شوم دانند
دار و سند این از نظامی بر (گفت) مذکور	بهار گوید که خانه دیوار کج و ناست
عرض کند که (۲) کسی که غیبت مردم کند و بد گوئی نماید	مؤلف عرض کند که گوینا بجاف فارسی
(انوری ۵) تلخ همچون عیش بدخواهان	بقول برهان مثلث التزاویه را گویند که
ملک با تیره همچون راسی بدگویان وزیر کجی و راستی عمارت را از ان یابند	و همین را در هند گنیا بدون و او بجاف
(ظهوری ۵) شکر گز بهر ظهوری هست	فارسی مضموم خوانند پس بخاین ترکیب
خوب با هر چه بر گوش تو بد گوئی زند	لفظ بد ظاهر و کنایه از مکانی که صحن او
(ارو ۱) و کیو بد گفت (۲) بد گوئی	کج باشد یا عمارتش ناست در عرض و
کرنه والا غیبت کرنه والا -	کج باشد یا عمارتش ناست در عرض و
بد گوئی اصطلاح خان آرزو در چرخ	طول - آنچه محققین بالاد دیوار کج نوشته اند
بدایت گوید که بفتح و کاف فارسی	غور نکرده اند و مقصود شان غیر ازین
بو او رسیده و لون مسور و پای تحتانی بالف	نیست که طوالت دیوار کجی دارد که نتیجه آن
کشیده کنایه از خانه دیوار کج و ناست	نا راستی زمین مکان است طرز بیان شان
(وحید ۵) ز راستی است که بد گویند	بجمله انداز و قائل (ارو ۱) و مکان
خانه عمر با به بین مکان که ز کج خانه رست	جس کا صحن یا مکانیت سیدی نهو یغی و نو

جانب کا عرض یا طول مساوی نہ ہو جو گنیا زیادہ کردہ اندوہ (انوری) بالند
 سے نہ ملے یعنی جب زاویہ میں گنیا قائم ار با من توان بستن بمبار قضا و جنس این
 کرین تو معلوم ہو جائے کہ عرض و طول میں بدسیرتی یا مثل آن بدگوہری (ارو) بد
 راستی نہیں ہے۔ جیسے ایک دالان ہے ذاتی۔ بدطینتی۔ خباثت۔ مؤثث۔
 جس کا طول ایک جانب دس گز ہے اور بدگوہری اصطلاح۔ بقول بہار و اند
 دوسری جانب سات گز تو ظاہر ہے کہ کسی گنفتار زشت دارد مؤلف عرض کند
 اسکے عرض کی دیواریں اپنے طول میں بیٹھتی کہ ہمان (بدگو) کہ گذشت تحتانی آخرہ۔ زائد
 ہونگی اور گنیا سے نہ ملین گی۔ است و بس و سدا این ہم ہما بخاند کور (ارو)

بدگوہری اصطلاح۔ بقول برہان و بحر و بہار و دیکھو بدگو۔

و جامع کنایہ از بد ذات و بد اصل باشد بدگوہری اصطلاح۔ بقول جہانگیری و رشیدی
 چہ گوہر بمعنی اصل و ثرا دم آمدہ (صائب) در ملحقات کنایہ از کم اصل و بقول برہان
 (س) ہمہ دانند کہ مظلوم کہ وطلم کمیت مخفف (بدگوہر) کہ گذشت خان آرزو
 بدگوہر اگر ناز با کیہ کند (انوری) در سراج اعتراض کند بر رشیدی کہ چرا
 (س) عاجزی بود کرد با تو پناہ از بد و زکا کم اصل نوشت و چرا در استعارات قائم
 بدگوہر (ارو) دیکھو بد اصل۔ کہ دجہ گوہر بمعنی سرشت و اصل است

بدگوہری اصطلاح بمعنی بد ذاتی و پس بدگوہر بمعنی بد سرشت خواهد بود حقیقتہً۔
 بد اصل است کہ یای مصدری بر بدگوہر مؤلف با خان آرزو اتفاق دارد شیخ

شیرازے) کنون دشمن بدگہر دست فدا پست از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف
 مردی و جہدم بتافت پڑ (صائب ۵) با بیچ عرض کند کہ فارسیان این مثل را
 بدگہر نشود چرخ سینہ صاف پڑخونست شیر کو کہ بہ مذمت بدگوہران زنند و دیگر هیچ
 پستان گزیدہ را پڑ (اردو) دیکھو بدگوہر کہ بی وفائی بد اسلان تحقیق است (اردو)
 بدگہر با کسی وفا نکتہ مثل - صاحبان و کن مین کہتے ہیں "بداصل بد وفا" زریلون
 خرنیہ و امثال فارسی و احسن ذکر این کرد سے زالت شریفون سے شرافت سے

بدل بقول و ارستہ بفتح تین (۱) معروف و (۲) باصطلاح کشتی گیران فنی کہ دفع فن
 حریف بدان کنند چہ ہر فن کشتی بدل دارد (سیر نجات ۵) دارد آن پیر جهان دید
 ہر فن ما ہر پڑ ہر فنی را بدلی بچو فلک در خاطر پڑ و فرماید کہ لیکن بدل بدین معنی خصوصیت
 با کشتی ندارد و دفع کردن حملہ خصم است عموماً (ظہوری ۵) ز دم بر تیغ تا اوتیغ می کند
 پڑ بنازم دست پیشین را بدل نیست پڑ نیز فرماید کہ بفتح تین (۳) جمع است سرو پا زہنہ
 نامقید کہ آزاد رہند بود کہ گویند وزن فاحشہ کوچہ گرد را بودلی (فوقی ۵) ہمہ فعت
 تاب لیک و فی پڑ ہمہ فطرت تاب لیک بدل پڑ بہار نسبت معنی اول صراحت فرماید کہ
 عوض چیز می و بذکر معنی دوم گوید کہ در عرف ہند آن را تور گویند مؤلف عرض کند کہ
 بمعنی اول لغت عربست کذ فی المنتخب و بمعنی دوم مجاز معنی اول است کہ اصطلاح
 خاص کشتی گیران شد - و بدین معنی اصطلاحی مقرر شد و نسبت معنی سوم عرض می شود
 کہ بقول ساطع (بودلی) لغت ہندیست بمعنی زن آزاد کہ با فقرای بانوا اوقات خوش

بسمی بر دو لباس مردان ہو شد پس ہندیان فقیر آزاد را بود کہ گفتند و فارسیان
 بخذف و او و ہامی ہوز آخر بدل بضمین بہان معنی استعمال کردند کہ مفرس است
 و جاوادر کہ از بدل عربی کہ بمعنی مرد شریف و کریم است این فرقہ را نام کرد و ہند
 و جاوادر کہ بخذف تحتانی مخفف بدیل باشد کہ بلغت عرب طائفہ است از اولیاء اللہ
 کہ جمع آن بدلا است و تکمیل این بحث بر بدلامی آید بالجملہ تصرف در اعراب نتیجہ لب
 و ایچہ فارسیانست بر سبیل تفرس (اردو) (۱) بدل بقول آصفیہ عربی۔ ہم مذکر
 عوض۔ بدلہ۔ معاوضہ۔ ایک چیز کے عوض دوسری چیز لینا۔ (۲) توڑ۔ بقول آصفیہ
 مذکر۔ پنچ دانو کا اٹ۔ بدل (۳) فقیر وں کا ایک گروہ جو سر پر ہنہ اور رنگے
 یا کون رہتے ہیں۔

بدل آوردن استعمال۔ معاوضہ پیدا	بدل از آرتہ بذیل معنی سوم لفظ بدل گوید کہ
کردن صاحب آصفی ذکر این کرده از	بدلا نیز (حاذق گیلانی) بدو را این چہ
معنی ساکت (عرفی) پر غرور است	انچنان غم آگینیم کہ بعصر این بدلا با الم
کہ تامن در مدحت نزد م کہ این گمان	چنان میسان کہ کہ سخن بطراز م درین
داشت کہ دورانش نیارده بدل	مشعبد و ام کہ بجای شعر تراود غم از بن
(انوری) دہر نتواند آورد نظیر	شریان کہ صاحب انس این را لغت عرب
چرخ نتواند آورد بدل (اردو)	گوید و فرماید کہ جمع بدیل و آن طائفہ است
بدل لانا۔ معاوضہ پیدا کرنا قائم مقام پیدا	از اولیاء اللہ و ایشان در ہمہ عالم مفت

می باشند و غیر از ابدال اند چه ابدال و نیمه بدل بودن استعمال صاحب آصفی ذکر
عالم ہفتا و شخص اند و بخواہ کشف گوید کہ این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند
ایدال بعضی از عباد و مخلص و صالح حضرت کہ بمعنی حقیقی است یعنی عوض کسی بودن (فای)
حق باشند و در اصطلاح این ہفت مردان (گونا بادی) از پیش کوہم در کینہ را پو
اند کہ چون سافرت کنند یکی ازیشان از کہ نبود بدل دست پشینہ را پو (اردو)
موضع ترک جسد کند بصورتی کہ داشت بدل ہونا - عوض ہونا -
بجستگی کہ ہیکس نماند کہ وی غائب شدہ است بدل چسپیدن مصدر اصطلاحی - خان
مؤلف عرض کند کہ تسامح و ارستہ است آرزو در چراغ ہدایت گوید کہ جا گرفتن
کہ بذیل بدل ذکر این کرد و این را لغت فارسی در خاطر (اشرف در تعریف سرا) (اردو)
خیال فرمود - گیلانی در کلام خود کہ بالا گذشت از عناصر آنچہ در خاطر بود و راست بس
ہمین لغت عرب را استعمال کردہ است پو غیر یک یا رم نمی چسپ بدل زین چار یار
کہ جمع بدیل است و عجیبی نیست کہ فارسیان پو صاحبان بحر و اند ہم ذکر این کردہ اند
بدل را کہ بمعنی سوش گذشت از ہمین لغت (صائب) گر چہ لب ہای شکر گستاخ چسپ
بدیل مقرر کردہ باشند کہ جمع آن بدلات بدل پو دل ز من چشم سخنگومی رہاید بیشتر
(اردو) خدا شناس فقیر و ن اور اولیا التا کہ مؤلف عرض کند کہ مقصود محققین بالا
کہ ایک گروہ کا نام عربی مین بدیل ہے اور غیر از مقبول دل و پسند دل شدن نباشد
اسکی جمع بدلا - (اردو) دل مین جگہ کرنا مقبول آصفیہ

دل میں گھر کرنا۔ دل میں پٹھنا خصوصیت	دل میں رکھنا۔ دیکھو بخاطر داشتن۔
پیدا کرنا۔ دل میں بننا۔ آپ ہی نے (دل) بدل ساختن استعمال۔ صاحب آصفی	
میں چھیننا) پر فرمایا ہے۔ دل میں گھبنا۔ (۱) ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض	
پر اثر کرنا۔ نہایت پسندیدہ اور خوشنما ہونا کہ (۱) بفتح اول و دوم تبدیل کردن چنانکہ تبدیل	
بدل چیدن مصدر اصطلاحی گرفتار بخا لباس کردن و (۲) بفتح اول و کسر دوم بہ صدق	
سند این از ظہوری بر (بدل شدن) می آید	دل موافقت کردن (سالک قزوینی ۱۵۷)
(ارو) دل میں لینا۔ دل میں جگہ دینا۔ ہزار بار اگر جامہ را بدل ساز و پانی خویش	
بدل داشتن استعمال۔ صاحب آصفی	زقبیس روزگار فریب (۲) خاقانی ع) بدل
ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض	سازم بزارو بہ بربنس (۲) لا ادری ع)
کنند کہ بفتح اول و دوم (۱) بمعنی عوض شدن	من بدل باتو بسازم تو بسازی با من (۲)
است متعلق بمعنی اول و دوم بدل کہ گذشت	(ارو) (۱) بدلنا۔ بقول آصفیہ۔ تبادله
و (۲) بفتح اول و کسر دوم مرادف بخاطر داشتن	کرنا۔ مؤلف عرض کرتا ہے لباس بدلنا
کہ گذشت (عرفی ۱۵) سال مولودش از ان	بھی اسی مصدر سے ہے (۲) دل سے
شاخ گل بی بدل است (۲) کہ ندارد بدلی و موافقت کرنا۔	
چمن دولت و رای (۲) سندی از میرنجات بدل شدن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر	
بر معنی دوم بدل گذشت (ارو) (۱)	این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کنند
بدل رکھنا۔ عوض رکھنا۔ توڑ رکھنا۔ (۲)	کہ بفتح اول و دوم معاوضہ شدن و تبدیل

یافتن (صائب) ستم کن به ضعیفان که منغمه نشید است و گر صوت و نغم را (وله)
 شد تبسم برق و بدل بناله جان سوز و در کام جان راناز که دی ای غم لذت شست
 نیست آنها (ابوشکو ربیعی) آب انگور و فی غلط گفتیم چه غم ای سن و ای سلوای
 و آب نیل و بدل شد مرا از تعبیر و مشک بدل سن (میر معری) از خواب سخن گوی
 (نظیری) بکیش بدل شد رنج و شمن با من و می باید می چه جای خواب است
 و بدل مهرش بجای کینه چیدم (ارزو) زان می که بزنگ و بوی گوئی و چون سرخ
 بدلا جان - تبدیل پانا - بدل هونا - گلست و چون گل است و لایکله ز نور تابش
 بدل غلط اصطلاح - بهار گوید که در کلام خویش یک جزو ز ماه و آفتابست و حساب
 فصیحی فارسی زبان اکثر واقع شود و در آن اند نقل نگارش مؤلف عرض کند که کتب
 آن بلفظ غلط کنند چنانچه درین بیت عرفی اضافی است یعنی چیزی که بعوض چیزی آرند
 (گل اندیشه من سحر غلط معجز رنگ و در میان هر دو لفظ غلط) یا (غلط کردم)
 بلبل منطق من الهام غلط وحی سر است و یا کلمه (لا) یا (ننه) یا (نه چنانست)
 فرماید که لفظ (معجز رنگ) و لفظ (وحی سر) نوشته می شود چنانکه در شعر اول عرفی گل
 بدل غلط از (سحر و الهام) باشد و عبارت اندیشه خود را سحر نام نهاد و گفت که غلط
 (نه غلط گفتیم و نه) و (لا بل) نیز بدل است بلکه معجزه رنگ است و همچنین بلبل
 غلط کنند چنانچه درین بیت عرفی (نطق را الهام گفت و گفت که غلط است)
 بنه غلط این منغمه بموقع نسر و دم و این معنی الهام نیست بلکه وحی سراسر است و همچنین

شاعری گوید (۵) گلاب و مشک و بادام عرض کند کہ معاوضہ کردن و تبدیل ساختن و نبات است کہ غلط کردم تمام آب حیات باشد (فغانی شیرازی ۵) بہ نعیم ہر دو است کہ مقصود انیت کہ خیری را بہ خیری عالم نکند بدل فغانی کہ نظری بہ نازنینی تشبیہ دادن و بازار و انکار کردہ تشبیہ زہ نیاز کردن کہ (انوری ۵) ای کرد بلند تر از ان آوردن را بدل غلط گویند و در عشق تو اشکم بخون بدل ہوی ایزم زیرا کہ اول را غلط گفتہ رجوع شوند تشبیہ سرتہ ز عشق تو در ازل کہ (اردو) ثانی پس ہمین است (بدل غلط) (اردو) معاوضہ کرنا۔ بدلنا۔

بدل غلط مرکب اضافی۔ فارسیوں نے بدل گام اصطلاح۔ بقول سروری در اس تشبیہ کو کہا ہے جو تشبیہ اول سے بہتر ہو جس کا بیان لفظ (غلط کہا) یا (نہیں) سر با طاعت فرو نیارو (شیخ سعدی در نہیں) یا (بلکہ) کے ساتھ ہوتا ہے جیسے ہزل ۵) نازک اندام ناخوشی می کرد میرا یا رتا رہے نہیں نہیں بلکہ چاند ہے بدل گامی و سرکشی می کرد کہ خواہم بندش میرے معشوق کا درجہ آسمان۔ غلط کہا۔ ز لطف بر زانوہ قضی الامر کیف ما کانوا عرش کے برابر ہے میرے مدوح کا کہ صاحب برہان صراحت معنی اول کند رتقہ فلک بلکہ عرش کے برابر ہے کہ اسپ بد لجام باشد یعنی سیچ و ہنہ را بدل کردن استعمال۔ صاحب آصفی قبول نکند و نسبت معنی دوم گوید کہ کنایہ ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف از مخالفت کنندہ صاحب رشیدی فرمایند

توسن و سرکش صاحبان بحر و ناصری ذکر در یدہ دہن - بد زبان - جلیہ، و ہ ٹری
 این کردہ اند خان آرزو در سراج گوید منہ زور عورت اسکے منہ کون لگے، کش
 کہ اسپہ را گویند کہ ہیچ دہنہ را قبول نکند بقول آصفیہ فارسی - باغی - نافران تہنہ
 و ازین جہت بر مطلق سرکش خواہ انسان بدل گردیدن استعمال - صاحب مصفی
 باشد خواہ اسپ و استر و غیرہ اطلاق ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 کنند مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل تکیہ عرض کند کہ مراد بدل شدن است کہ گذشت
 است و معنی اول برای اسپ استعمال کنند (سنائی غزنوی ۵) پندی دہمت اگر پندی
 کہ در اطاعت نباشد و لجام رامی کشد و از سن پد ناسور ترا بدل نگر و دشیون پد
 غالب باشد بران و پروای آن نکند (ظہوری ۵) شکوہ ہای گردش گردون
 و معنی دوم بر سبیل مجاز برای غیر اسپ بدل گرد و بشکر پد طول روز وصل اگر عرض
 ہم یعنی انسانی کہ ناسخن شنواست و زبان شب ہجران شود پد (اردو) و کیو بدل شدن
 در از و سرکش (اردو) منہ زور (۱) بدل گرفتار [مصدر اصطلاحی - بقول است
 بقول آصفیہ سرکش گھوڑا وہ گھوڑا جو و بحر و اند کبر دال مہملہ (۱) یادداشتن
 لگام کونہ مانے - رو کے نہ ر کے - انصیر (حسن بیگ عجمی ۵) فلک بہر خود از ہر کہ
 (۵) سخت منہ زور ہے اے شوخ ترا یافت آزاری پد بدل گرفت و بعد از ہفت
 توسن ناز پد اُس پہ کوڑا ترے کا کل کا کشید پد مؤلف عرض کند کہ (۲) ناراض
 بجا لگتا ہے پد (۲) منہ پھٹ - بد لگام - بودن بدل و کینہ در دین داشتن است

<p>مطلقاً یا داشتن نباشد و (۳) بفتح اول و دوم معاوضه گرفتن (ملا جامی ۵) برچرخ (اردو) و یکسو بدل شدن -</p>	<p>از حل پگشت سعادت به نخوت بدل؛</p>
<p>بود توان گرفتن بدلی؛ توبی بدلی تزا بدل بدل یا تخیل اصطلاح - بقول بحر و غیاث توان یافت؛ (اردو) (۱) یا در رکنا - عوض چیزی که تحلیل می شود از بدن توف (۲) دل بین رکنا - بقول آصفیه کینه توز عرض کند که باضافت لام اول و تشدید لام هونا - کپٹ رکنا - برای کی گره باند هندا - دوم و سکون لام سوم مرکب عربی زبان (۳) معاوضه قبول کرنا - است که فارسیان بترکیب خود استعمال کرده</p>	<p>بدل یا تخیل اصطلاح - بقول بحر و غیاث توان یافت؛ (اردو) (۱) یا در رکنا - عوض چیزی که تحلیل می شود از بدن توف (۲) دل بین رکنا - بقول آصفیه کینه توز عرض کند که باضافت لام اول و تشدید لام هونا - کپٹ رکنا - برای کی گره باند هندا - دوم و سکون لام سوم مرکب عربی زبان (۳) معاوضه قبول کرنا - است که فارسیان بترکیب خود استعمال کرده</p>
<p>بدل گزیدن استعمال - بفتح اول و دوم اند (اردو) بدل یا تخیل که سکتے ہیں یعنی و لضم کاف فارسی انتخاب معاوضه کردن اس چیز کا عوض جو تحلیل ہو چکی ہے - مذکر - و بدل قبول کردن (انوری ۵) ای بی بدل مهمل اصطلاح - مرکب توصیفی است چو جان بدلی نیست بر تو ام؛ بر بی بدل چو و کنایه از لفظی که بی معنی و هم وزن لفظی باشد گزیند کسی بدل؛ (اردو) بدل قبول کرنا و استعمال آن در محاوره می آید و هیچ اثر بدل پسند کرنا - بدل قرار دینا - بر معنی نکند چنانکه تال مال و تار مار و غیره بدل گشتن استعمال - صاحب آصفی؛ و همین را تاج مهمل هم گویند مابین اصطلاح این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند از زبان معاصرین عجم شنیده ایم و معنی لفظی که بفتح اول و دوم بمعنی بدل شدن است این عوضی که مهمل است یعنی لفظی که مرکب است که گذشت (خسرو ۵) پرتوا و تافت بر و از دو لفظ یکی اصلی که معنی دار و دیگری بدل</p>	<p>بدل گزیدن استعمال - بفتح اول و دوم اند (اردو) بدل یا تخیل که سکتے ہیں یعنی و لضم کاف فارسی انتخاب معاوضه کردن اس چیز کا عوض جو تحلیل ہو چکی ہے - مذکر - و بدل قبول کردن (انوری ۵) ای بی بدل مهمل اصطلاح - مرکب توصیفی است چو جان بدلی نیست بر تو ام؛ بر بی بدل چو و کنایه از لفظی که بی معنی و هم وزن لفظی باشد گزیند کسی بدل؛ (اردو) بدل قبول کرنا و استعمال آن در محاوره می آید و هیچ اثر بدل پسند کرنا - بدل قرار دینا - بر معنی نکند چنانکه تال مال و تار مار و غیره بدل گشتن استعمال - صاحب آصفی؛ و همین را تاج مهمل هم گویند مابین اصطلاح این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند از زبان معاصرین عجم شنیده ایم و معنی لفظی که بفتح اول و دوم بمعنی بدل شدن است این عوضی که مهمل است یعنی لفظی که مرکب است که گذشت (خسرو ۵) پرتوا و تافت بر و از دو لفظ یکی اصلی که معنی دار و دیگری بدل</p>

(۱۰۹۱)

(۲۵۰۲)

کہ مہل است۔ بخیاں (تابع مہل) بلحاظ معنی غلطی این نقش شدن چنری بر دل است مخفی بہتر از (بدل مہل) است مابین را بر اعتبار مباد کہ صاحب رہنما در معنی این کار از احتیاط (مؤید اشعرا) قائم کردہ ایم کہ از معاصرین عجم گرفت معاصرین عجم بامال اتفاق دارند کہ (بدل) بود خدایش بیا مزر و او می گفت کہ (تابع مہل) نقش بستن تصور کردن نیست بلکہ قائم شدن اصطلاح عرب است فارسیان ہمین را (بدل) تصویری و خیالی مستحکم در دل است چنانکہ مہل) می گویند و اللہ اعلم بحقیقۃ الحال (اردو) محبت او بدلم نقش بست یا، صورت تابع مہل۔ اس لفظ کا نام ہے جو بے معنی اور او بدلم نقش بست یا قاتل (اردو) دل ہم وزن ہو جس کا استعمال محاورہ میں ہوا ہو نیز نقش ہونا۔ بقول آصفیہ۔ کسی بات کا دل میں جیسے آتا۔ بقول امیر (تابع مہل) یہاں مجموعہ جم جانا۔ دل میں بیٹھ جانا۔ نقش کا لفظ ہو جانا پر تابع مقدم ہے اور ایسا ہی ہے (ادل بدل)۔ صاحب رہنما کا ترجمہ (تصور کرنا) صاحب بدل نقش بستن مصدر اصطلاحی۔ بقول آصفیہ نے (تصور) پر لکھا ہے۔ اہم مذکر۔ رہنما بجا کہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار کسی شنی کی صورت دل میں باندھنا غور۔ دینا بمعنی تصور کردن است مؤلف عرض کند اور اک منصوبہ۔ سوچہ۔

کہ (نقش بستن) مصدر ریت کہ بجای خودش بدل بقول جہانگیری و جان و رشیدی مراد می آید کہ آن را با لفظ بدل مرکب کردہ اند و بدرہ مؤلف عرض کند کہ ما بر بدر حقیقت موحده مفتوحہ بمعنی تر باشد کہ ترجمہ علی است ماخذ این بیان کردہ ایم کہ این سبڈل آئندہ و دل بدل مہلہ کمور بمعنی قلب و خاطر و معنی رای مہلہ بدل شدہ لام چنانکہ چنار و چنار

دیگر هیچ (اردو) دیکھو بدره -	یا بمعنی ترا گوش برتاقتند و سندر دیگر
بدلجہ اصطلاح - بقول اندکوالہ فرنگ	از جاتی بر بدل گرفتن گذشت (اردو)
فرنگ بفتح لام و جیم تازی بمعنی بد آواز و	بدل پانا معاوضہ پانا -
بدالحان و بد زبان مؤلف عرض کند کہ	بدلیون بقول برہان بایای حطی بروزن
لجہ لغت عرب است بقول محققین عرب	سرنگون بلغت سریانی صمغی باشد سیاه
بالفتح بمعنی زبان و محاوره و وضع تکلم و آواز	رنگ و سبخی مائل مشہور بہ (مقل ازرق)
خوش و لغت (انتق) پس بتحقیق ما بدلجہ	اگر بخور بر گیرند یا بخور کنند بواسیر رانافخ
در فارسی زبان اسم فاعل ترکیبی و کسی یا	صاحب محیط بر مقل گوید کہ سریانی مقل
کہ لفظ ہر یک زبان را بدلجہ آن ادا کنند	و برومی بذالیون و بیونانی ماد یقون و
و تعمیم بیان کردہ محققین اول الذکر درست	افلاطن و فیدلیون و تبرکی قارہ و لعلی
نست (اردو) بدلجہ کہہ سکتے ہیں وہ	تفر و کور و مقل الیہود و بفارسی بوی جہود
شخص جو کسی زبان کا لفظ اُس زبان کے	و بہندی گوگل نامند مؤلف عرض کند
لجہ میں ادا نہ کرے -	کہ بخت کامل این برالہ گذشت فارسیان
بدل یافتن استعمال - صاحب آصفی	استعمال این لغت بر سبیل تبدیل کردہ اند
و کہ این کردہ از معنی ساکت مؤلف	ازینجاست کہ بعض محققین فارسی زبان
عرض کند کہ بمعنی حقیقی معاوضہ یافتن است	این را اور لغات فرس جادادہ اند بدلیون
(ظہوری) اگر بہر لفظ بدل یافتند ہم ہمین معنی گذشت و این مبدل آنست	

که رای مهمله به لام بدل شود چنانکه چار و چال کردن و بابای زائد آوردن تحصیل حاصل
 پس این مفرّس باشد (ار و و) دیکهواله - است و بمعنی چهارم مخفف بدآم یعنی بد
 بدم | بقول هفت بفتح اول و دال ابجد (۱) مستم و بمعنی پنجم چنانکه حافظ گوید (۵)
 ای سیرعت و (۲) بمعنی بنفس و (۳) بکسر اول بدم گفتی و خورسندم عفاک الله لگفتی
 امر و میدن - صاحب مؤید ذکر معنی اول کند جواب تلخ می زید لب لعل شکر خارا
 بحواله قنیه و بذکر معنی دوم و سوم گوید که (۴) و بمعنی ششم مخفف واحد متکلم مصدر ربودن
 بمعنی بدآم و (۵) بدم را و (۶) بضم اول و فتح و بمعنی هفتم خبری و دوازدهم تحقیق صاحب
 دوم مخفف بودم و بقول شمس بکسر با و ضم شمس و مقصودش جزین نباشد که بر لفظ
 و نوبه تفازدن مؤلف عرض کند که بجا (دوم - بالضم) بای زائد زیاده شد
 چه مشکافیها بکار برده اند و معنی اول بای بمعنی با دم و نوبه گفتند ما نشنیدیم و ندیدیم
 معیت است و استعمال این بر زبان می آید که فارسیان و نوبه را بدم گفته باشند ندی
 عجم نیت البته ای دم بمعنی همین دم و فی الغرض باید و معاصرین عجم هم بر زبان ندارند
 مستعمل است - طالب سند باشیم و در معنی و بمعنی هشتم بیان کرده صاحب شمس هم غلط
 دوم هم بای معیت - استعمال این هم ندیده ام محض است و خبری و دوازدهم محقق بی
 و شتاق سندی باشیم و شک نیست که دم تحقیق - حق آنست که این لغت اصدا قابل
 بمعنی نفس است و بمعنی سوم ضرورت بیان بیان نبود همین است تا یاد فضا که موضوع
 نداشت که بوجوب مصدر اشتقاقش را بیان صاحب مؤید است و این است بی تحقیق

شمس و ما این را گنڈا شتیم تا حقیقت طلبان
 و رغلط نیفتند (ارو) (۱) سرعت سے (۲) قطرہ آنکس کہ پی آب بخلت می زد
 جلدی سے فوراً (۲) دم کے ساتھ کاش خود را بدم تیغ شہادت می زد
 نفس کے ساتھ (۳) دیدن کا امر۔ کسی کو تیغ کرنا۔ قتل کرنا۔
 پھونک مارا اور پچھ دیدن کے تمام معنی بد مذہب اصطلاح۔ بقول اند بجا لہ فرنگ
 پر شامل ہے (۴) بد مہون براہون (۵) مجھ فرنگ بفتح میم و سکون ذال معجمہ و فتح ما
 کو برا جیسے "مجھ کو براست کہو" (۶) میں بد شرب و بد طریق مؤلف عرض کند کہ ہم
 تھا (۷) دسمہ۔ دکن میں اس عربی کبرے فاعل ترکیبی است (ارو) بد مذہب
 کا نام ہے جسکی دم زبردست اور غریب کہہ سکتے ہیں یعنی وہ شخص جس کا عقیدہ
 اور چیرنی دار ہو معلوم ہوتا ہے کہ دسمہ بگڑا ہوا ہو۔
 پر ہائے نسبت زیادہ کر کے دسمہ بنا لیا اور بد مذہب ان اصطلاح۔ بقول بحر و خمیہ بر
 پھر نون میم سے بدل کر دسمہ ہوا بعض معنی اشارہ بافلاکیہ و فرماید کہ معنی ترکیبی مراد
 عرب بھی اس لفظ کو انھیں معنوں میں استعمال نیت مؤلف عرض کند کہ سانی کہ بر مذہب
 کرتے ہیں۔ (۸) اگر دنی دینا۔ دکن میں مستعمل و شرب خود قائم باشند و اعتقاد بر فلکیات
 ہے اسی کو صاحب آصفیہ نے گردن میں دارند جزین نیت کہ این جمع اصطلاح
 ہاتھ دیکھ نکالنا کہا ہے۔ یعنی گردن پر گزرا گذشتہ باشد و بس (ارو) دیکھو بد مذہب
 تیغ زدن کسی را مصدر اصطلاحی یہی جمع ہے اور بحالت اضافت بد مذہبون

بدمرد اصطلاح - بقول بهار معروف مؤلف بدست اصطلاح - بقول انند و بحر بفتح	
عرض کند که بفتح اول و سوم مقابل نیکیر و سیم و سکون سین جمله کنایه از دست گذارد	
است - قلب اضافت مردید (اردو) و بی خود (ملا جامی ه) گرد و قدح به	
بر اشخص - مذکر -	کف چشم غزالان بدست نگاه تو که بر
بد مزاج اصطلاح - کسی که زشت خو باشد	ساغر غم افتد با مؤلف عرض کند که هم
اسم فاعل ترکیبی است (ظهوری ه) مؤلف فاعل ترکیبی است (اردو) بدست بقول	
زخم و غم علامت بد با خود چه کند که بد مزاج	اصفیه - نشه مین چور - بدوش - نشه مین
است بد (اردو) بد مزاج - دیکهو بخیم -	با ولا - سیه مست - شریر - لچه شهوت پرست
بد مزگی اصطلاح - بقول انند بحواله فرنگ	بدستی اصطلاح - حالت سستی - و بی خودی
فرنگ بفتح سیم و زای تونز (۱) عدم لذت	است - بای مصدری بر بدست زیاده
و بزمگی و (۲) بجا ز کنایه از سر و مهری سیاه	کرده اند و دیگر هیچ (ظهوری ه) و روح در
دوستان مؤلف عرض کند که بر لفظ بد مزاج	محلس زندان زبان خود نگه دارد بد که می ترسد
بقاعده فارسی بجذف های تونز کاف فارسی	کند بدستی ناگه خار من بد (اردو) بدستی
و بای مصدری زیاده کرده اند (اردو)	بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث بد مزگی
بد مزگی - بقول آصفیه - فارسی - اسم مؤنث	سیه مستی - شهوت پرستی -
(۱) بدو القه پن (۲) رنجش آزر دگی -	بد معاش اصطلاح - بقول انند بحواله فرنگ
رنجیدگی - بگاثر - ناموافق -	فرنگ بد روزگار و بد زندگانی مؤلف

(۲۵۵)

(۲۵۵)

عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است (ارو) فرنگ فرنگ بدو و یعنی آنکه معامله بنارستی بدعاش - دکیو بدزندگانی -
 کند مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است
 بد معامله اصطلاح - بقول اند بجاله (ارو) بجاله کیهو بد ادا کے دوسرے معنی -

(الف) بد مضموم اصطلاح - صاحب ناصری ذکر الف بجاله برهان کند و فرماید که بد نام
 (ب) بد مضمون معروف است و صاحب برهان (الف) را نوشته فرماید که لغت زند و

باشد بمعنی رسیدن و رسیدن و در نسخه دیگرش (ب) به همین معنی مذکور و (الف) تروک
 صاحب هفت هر و را نوشت و صاحب اند بر (الف) قانع مؤلف عرض کند که
 (بد مضمون) به میم اول مفتوح و دال مجهله ساکن و میم مفتوح با میم مضموم و واو و نون
 ساکن و فوقانی مفتوح با نون ساکن مصدر فارسی قدیم است بمعنی رسیدن و رسیدن
 که بجایش می آید و صاحب موار و ذکرش کرده پس اگر خلاصت مصدر (تن) را دور
 کنیم (بد مضمون) باقی می ماند به میم اول و همین است اسم جامد و اسم مصدر - صاحب
 برهان هم مصدر مذکور را بجای خودش ذکر کرده پس متحقق شد که درین اصطلاح میم
 بدل شد بموخره برخلاف قیاس یا همین مثال را برای این قسم تبدیل قائم کرده موافق
 قیاس گیریم یا تسامح محققین باشد که در کتابت میم را موخره کردند و خیال ما تا بید
 آخر می کند زیرا که از محققین زبان و ان کسی ذکر این نکرد و آنچه ناصری بد نام را موخره
 گفتیم هیچ تعلق ازین لغت ندارد پس (ب) اصل است و میم مبدلش و هر دو بمعنی ترس
 و ترسندگی و فرار و رسیدگی - طرزیان محققین بالا بعلط می اندازد (ارو) در -

وکیو باس - فرار بقول آصفیہ عربی - اسم مذکر - بجاگنا -

بدھم اصطلاح - بی مہر و بی محبت و سرد مہری اصطلاح - بقول اندکوالہ فرنگ
و سنگ دل و ظالم و بیرحم - اسم فاعل ترکیبی فرنگ بمعنی سرد مہری مؤلف عرض کند کہ
است (ظہوری) از تو بد مہر خجما غلط یا می مصدری بر سرد مہر زیادہ کردہ نہیں
است پو عرض خوبی مبر و فاعلط است پو معنی این بی مہری و بیرحمی و سخت دلی و
(ولہ) رسم دیرینہ بد مہر انت پو یار ظالمی است (اردو) سرد مہری - فاسی
گردیدن و برگردیدن پو (اردو) سرد مہر اسم مؤنث - بے مہری - بے وفائی بطریق
بقول آصفیہ - بے مہر - بے محبت - بیرحم سنگدلی - (ناسخ) میرے سینہ پر تون
بیوفا - سخت دلی - ظالم (میر) صبح کی سرد مہری سے ہے داغ پو مشک سے
اس سرد مہر کے آگے پو قرص خورشید ہو گیا بدتر ہے پچا یا مہم کا فور کا پو

بدن بقول ضمیمہ برہان (۱) معروف است (۲) زرہ کوتاہ صاحب اند
بجوالہ فرنگ فرنگ گوید کہ (۳) بضم اول بر وزن شدن مخفف بودن جہا نسبت
معنی اول فرماید کہ بالتحریک و رصراح جسد آدمی و بجوالہ قاموس گوید کہ از جسد آدمی
سوائی سر و بجوالہ عین الخلیل می آرد کہ از جسد سوائی موی و سر و فرماید کہ و زندی
تمام روی و کتہ و ابدان جمع آن - فارسیان بمعنی جیم استعمال کنند و لہذا (بدن شمع
و بدن کوہ) نیز آردہ و (بدن صبح) استعارہ باشد (باقراکاشی) و احم خورد خون
دل خویش عاشقان پو پیوستہ باشد از بدن خود غذای شمع پو خواجہ جمال الدین سلمان

(۵) تا عمارتی فلک راست خلاف از اطلس و تا قبای بدن کوه گران از خار است
از بقای ابدی باد بقای قد تو که بقای بوجود تو مرین چو قیاست و نیز فرماید که از سینه
و پشت مراد است (نظامی ۵) پوشید خفائی از گردن و مکنک بر ز راستین تا
بدن و گوید که بهر تقدیر (۱) و دفتر گل (۲) سیمین (۳) شکوفه (۴) قفس سیم (۵) مغز باد
(۶) نازک (۷) نازنین (۸) نسیرین (۹) نقره خام - از صفات و تشبیهات ادب است (۱۰)
(۱۱) رتبه چهار است در صفا بدنش را و دفتر گل فرد انتخاب ندارد و (۱۲) سلمان (۱۳)
بباغ شیر فلک باو خست ارگدرو و ز شاخ ثور بریز و شکوفه بدنش و (۱۴) مایه
بلخی (۱۵) چومرغ روح گرفتار آن بدن شده ام پاتن تو در قفس سیم کرده است
مرا و (۱۶) لالی (۱۷) پاکیزه تی چون نقره خام و نازک بدنی چو مغز بادام و صاحب بخند
فرماید که بدن لغت سنسکرت است بمعنی سر و چهره - صاحب ساطع شفق با و (۱۸)
عرض کند که معنی اول لغت عرب است و تصرف فارسیان در معنی چنانکه بالا مذکور
شد بر سبیل تفریس باشد مخفی مباد که از صراحت بهار (۱) و (۲) و (۳) و (۴) و (۵)
و (۶) و (۷) تشبیه است و (۸) و (۹) و (۱۰) و (۱۱) و (۱۲) صفات بدن عجیبی نیست که نه بان
سنسکرت از لغت عرب آمده و جا دارد که بالعکس آن مخفی مباد که از کلام مطهر
پیدا است که بدن از گردن با کمر را گفته اند هر دو دست و ران داخل است بهار
که از سینه و پشت مراد گرفت و درست نباشد قاتل و نسبت معنی و هم عذر تشبیه
که بر سبیل مجاز است بمعنی سوم مخفف (۱) و (۲) بدن بقول آصفیه عرض

اسم مذکر جسم تن۔ ڈیل گئے سے کمر تک کے جسم کو بھی فارسیوں نے بدن کہا ہے۔ (۲۱)
 وہ زرہ جو کمر تک ہو۔ صاحب آصفیہ نے زرہ پر فرمایا ہے۔ فارسی۔ اسم مؤنث۔
 چلتہ۔ جوشن۔ بکتر۔ لڑائی کی ایک پوشاک کا نام جو لوہے کی کڑیوں سے بنی ہوئی ہوتی
 ہے (اسیر ۵) ڈر گیا اس درجہ تیغ ابرو و خدائے سے بڑا آئینہ پہنے ہے جو ہر سے مذرہ
 فولاد کی پٹ (۳) رہنا۔ بودن کا ترجمہ۔

بدنام اصطلاح۔ بقول برہان و بہار بانوں	را و رغلط انداخت او مقصود نشان را
بر وزن سرسام (۱) شہرت کر دن بہ بدی	نفہید۔ صاحب بحر صراحتش کر و حق آست
باشد و (۲) مرضی است کہ اسپ و استر را کہ طرز بیان شان خوب نبود (ظہوری ۵)	
بہم میرسد و آن را سر آجہ گویند صاحب بحر	چون ظہوری و رگد از انفعال ناکسی ہا چون
بذکر بہر دو معنی بالا صراحت معنی اول کند کہ کسی	نباشم (نیک نامی چون تو) بدنام مست ہ
کہ شہرت بہ بدی گرفتہ باشد خان آرزو در سر	منحنی مباد کہ درین شعر (بدنام) مضاف است
بذکر معنی دوم نسبت معنی اول بر صاحب برہان	بموسی دمن) شاعر گوید کہ در گد از انفعال
اعترض کند و فرماید کہ این غلط فاحش است	ناکسی (مثل ظہوری) چہر انباشم کہ چون تو
چرا کہ بدین معنی بدنامی است بیای مصدری	نیک نامی بدنام من است یعنی بدنام شد
مؤلف عرض کند کہ مقصود محققین بالا بجزین	بمعنوقی من و نسبت معنی دوم عرض می شود
نباشد کہ معنی اول اسم فاعل ترکیبی است	کہ صاحب برہان بر سر آجہ ہم ہین قدر نوشتہ
یعنی نام بدوارندہ طرز بیان محققین بالا	فاحش و صراحت فرید کردہ کہ چہ قسم مرض است

و صاحب اند سراجہ را ہم لغت فارسی را سازند بدنام پو کریان ہم با برامی نسا
گفتہ و در تعریف علامات مرض پی نبرده پو (اردو) بدنام کرنا۔

و صاحب ناصری ہم بچیان حیف است کہ بدنبال افتادن **اصدر اصطلاحی** پو

از تحقیق فرید قاصم معاصرین عجم تا یک کسی شدن و متعاقب کردن (ظہوری

نامی کنند و بیطارجمی را نیا فقیم کہ صراحت ہے) پیش خواهد رفت کارم در شنای شہر

فریدی کرد (اردو) (۱) بدنام بقول **اصف** چون ظہوری خوش بدنبال سخن افتادہ ام

فارسی۔ وہ شخص جس کے نام پر داغ لگ پو (ولہ ہے) بس مشکل است حال دل نا تو

گیا ہو (۲) چار پایون کا ایک مرض جن کا اردو من پو افتادہ مرگ رشک بدنبال جان بن

نام اور تعریف معلوم نہوسکی۔ پو (اردو) پیچھا کرنا۔ بقول آصفیہ قیاب

بدنام افتادن **اصدر اصطلاحی** یعنی کرنا۔ رگیدنا۔ درپے ہونا۔ (شوق ہے)

بدنام شدن۔ ما اشارہ این بر معنی سوم میرا پیچا بس اب نہ کیجئے آپ پو میرے گھر

افتادن کردہ ایم (حافظ شیراز ہے) مجھ کو جانے دیجئے آپ پو پیچھے پڑنا۔ بقولہ

سوفیان جملہ حرفیند و نظر باز ولی پوزین درپے ہونا۔

میان حافظ دل سوختہ بدنام افتاد پو۔ بدنبال افگندن **اصدر اصطلاحی** بقول

(اردو) بدنام ہونا۔ اند بجالہ بہار و در عقب گذاشتن (صائب

بدنام ساختن استعمال بمعنی بدنام ہے) سبک جولان کند شوق سبک و خوش گر

کردن است (ظہوری ہے) بتقص آرام آہنا را پو بدنبال افگند نزل درین رہ

کاروان مارا پک مؤلف عرض کند که دنیا بمعنی در پی شدن است (ظهوری درینجا بمعنی پس است) مطلقا (اردو) (۵) بدنبال ملک گردم ظهوری پک که بر پیچھے چھوڑنا -	ریش دل افکار بندم پک (اردو) پیچھے بدنبال گردیدن مصدر اصطلاحی پڑنا - دیکھو بدنبال افتادن -
--	---

بدنح | بقول شمس باؤل و ثانی کسور پیلید باشد صاحب محیط بر پیلید گوید که اسم فارسی است معرب آن پیلید و پیلید و پهنیدی پڑ و پڑا و در انگریزی مروبلن و چسبویک مانند و آن ثمر درختی است چهار نوع باشد (۱) زرد (۲) سبزی (۳) کابلی (۴) چینی جمیع اقسام آن سر و در اقل و خشک در دوم و همه مطلق صفا و نافع آن و نافع جلد و خفقان و توتخ و در دطحال و نافع معده و همه آلات غذا و هضم غذا و مقوی خل معده و نافع بی شمار دارد (الخ) مؤلف عرض کند که هیچ نکشود که بدنح لغت کد نام پک است و کسی از محققین نایب صاحب شمس نمی کند و جوین نیست که (بدنح) را که جوین دوم گذشته است محقق بی تحقیق به نون سوم نقل کرده و هم در اینجا هم (بدنح) در علم بی تحقیقی است و نظر بر اعتماد مؤید ذکرش گذشت و تبدیل سوخته بالنون یا بالعکس آن هم نیامده که بوسیله آن این را مبتدل آن دانیم و الله اعلم بحقیقه اللغت (اردو) دیکھو بدنح

بدندان اصطلاح خان آرزو چرخ	دخل بیار دارد اگر چه وجه آن معلوم نیست
هدایت گوید که بمعنی (۱) از ته دل و فرماید که (وحید ۵) آن عقیق لب که از نقش شکم در کتب دیگر نوشته اند که نقطه دندان و بمعنی ساده است پک که اجازت می دهی جانان	

بدندان می گفتم و فرمایید که اگر چه معنی حقیقی می آید که متعلق به همین لفظ و همین معنی است	در اینجا بی تکلف درست می شود ولیکن اصطلاحی که از ترکیب آن با مصدر فرس
انقباض اول است چرا که طرف لطف قائم می شود و در مطقات این عرض میسر میسر	ایها می همانست و ارسته فرمایید که کنایه باشد و بحث آن در اینجا بی حاصل است (اردو)
از لائق و مناسب و بمعنی رغبت (۱) و انتون مین - و انتون پر - و انتون که	و خواش نیز صاحب بحر بر معنی دو هم و سوم ساخته - (۲) مرغوب -
قانع - صاحب اندک و معنی اول فرمایید بدندان بودن مصدر اصطلاحی - بقول	بلفظ بودن و خاندن و خوش آمدن و کشیدن و کشیدن و کشیدن و گزیدن و گزیدن و گزیدن
استعمل مؤلف عرض کند که حیف از هر سه ترا سجد بر من چون پر وین پاکر جهان ای	محققین اول الذکر که ناتی و نار و اطیع
آزمائی کرده اند - سند و حید متعلق با مصدر در مطقات بحواله سند بالا گوید که بمعنی لائق	(بدندان کردن) که می آید و (بدندان) ترکیب و مناسب بودن (اثیر ۵) هستند شاید
موحد و بالفظ و دندان (۱) بمعنی حقیقی بر شکر لب به لعل تو پاکر لیکن از ان میانه	دندان و در دندان و با دندان است پس بدندان من توئی پاکر صاحبان برهان و شری
و (۲) بمعنی اصطلاحی کنایه از مرغوب و سند و بحر و سراج شفق با جهانبگیری (میر غفری ۵)	این از (اثیر اخسیکتی) بر بدندان بودن) ووش بدندان گزیدم لبست پاکر آنکه لبست

<p>بود بدندان من با مؤلف عرض کند که سندر بقول سروری در تحقیقات کنایه از مخطوط بود</p> <p>سیر مخری بکار این می خورد و بس ولیکن (النوری) ای بدندان دولت آمده</p> <p>بنجیال با معنی اصطلاحی این مصدر مرغوب خوش بود و دندانست هیچ بهتر هست</p> <p>بودن است و این بهتر از مناسب و لائق سندر دیگر بر (بدندان کردن) می آید صاحب</p> <p>بودن و سندر مخری تا بدندان می کند انند بنیل (بدندان) ذکر این کرده گوید که</p> <p>و هر دو اسناد اشیر خسیکی متعلق بدین مصدر فرامانی علیه ترجمه این را از اصطلاحات</p> <p>نیست بلکه متعلق است (بدندان) گذشته آورده گوید که کنایه از مخطوط بودن است</p> <p>و همد را آنجا اشاره این هم کرده ایم خان و این محل تا مل چه معنی مذکور تنها از خوش</p> <p>آرزو بنیل (بدندان خوش آمدن) ذکر استفاده می شود - دندان را دخلی نیست -</p> <p>این هم کرده همین معنی مرغوب بودن را صاحب برهان گوید که کنایه از لذت یافتن</p> <p>نوشته (اردو) مرغوب هونا - و مخطوط شدن باشد و صاحب بحر منرش</p> <p>بدندان خائیدن مصدر اصطلاحی می باشد خان آرزو در سراج گوید که معنی خوش</p> <p>انند بنیل (بدندان) اشاره این کرده از آمدن و مخطوط شدن و فرماید که اما آنچه از</p> <p>معنی این ساکت مؤلف عرض کند که معنی اطلاق دندان معلوم می شود آنست که</p> <p>حقیقی است که خائیدن بقول بحر معنی چاود و رجا نیکه بدل نیست داشته باشد استعمال</p> <p>می آید (اردو) دانستن مین چابانا - می نمایند چنانکه از بن دندان معنی از ته</p> <p>بدندان خوش آمدن مصدر اصطلاحی دل و صمیم قلب و غالب که (بدندان بودن)</p>	
--	--

بمعنی مرغوب دل بودن باشد ولیکن هیچ عرض کند که معنی اول درست است بر سبیل معلوم نشد که دندان اینجابدل چه نسبت دارد کنایه و معنی حقیقی (۳) بدندان گرفتن است مؤلف عرض کند که درین اصطلاح - که علامت خوردن باشد و معنی دوم بیان (دندان) بر سبیل مجاز یعنی ذوق است کرده و ارسته قابل نظر است که فرو بردن و معنی لغوی این مصدر اصطلاحی بذوق یعنی داخل کردن است و بس و این معنی خوش آمدن و کنایه از مرغوب دل شدن ازین مصدر اصلاً پیدائیت و قریب و بس - خان آرزو قریب بمنزل رسیده بمعنی (فرو بردن بحلق) باشد و مرادف راه گم کرده است و نمیدانیم که ضرورت (بدین گرفتن) یعنی خوردن متعذری (بدین نسبت بدل چو است و چرا نسبت بذوق افتادن) که می آید (ار دو) (۱) نوا که کرنا نمی کنند تا ذوق آن را بدل ببرد (ار دو) بقول آصفیه یقمه کرنا - کجا جانای (۲) خل کرنا (۳) دانسون مین لینا - مینه مین لینا	بدندان فرو کردن مصدر اصطلاحی - بدندان کردن مصدر اصطلاحی - حساب بقول و ارسته (۱) خوردن و (۲) فرو بردن اند بذیل بدندان) ذکر این کرده از معنی صاحب اندگوید که می توان گفت که محمول ساکت مؤلف عرض کند که (۱) گرفتن بر حقیقت است (ظهوری ۵) آن روز بدندان و (۲) کنایه از کمیدن - (میر خسرو که افکند قضا سفره روزی پخصمت ۵) ز نخدانت بدندان می کنم که پیدین جگر خویش فرو کرده بدندان پ مؤلف مرجان خود را می کنم چه پ (ار دو) (۱) دوا
--	---

<p>(الف) بدن دان گرفتن استعمال حسب اخصی ذکر این بذیل (بدندان) کرده از مخفی ساکت مؤلف گوید که معنی خفیفی گرفتن چیز بدن دان است و از اسنادی که پیش کرده مصادره -----</p>	<p>اور بلحاظ محاوره ہند سر پر رکھ کر پیش کرنا بدن دان گزیدن استعمال صاحبانند ساکت مؤلف عرض کند کہ معنی حقیقی است و از سذمیر مخفی کہ بر (بدندان) بودن گذشت</p>
<p>(ب) بدن دان گرفته آوردن پدیدت (ج) بدن دان گرفته بجزرت کشیدن و این رسم ولایت است کہ چیزی را کہ نذر و نہد (غیر از زر) بر سر گذاشتہ می آرند یا بدن دان گرفته و این آئین تعظیم مخاطب است دیگر تا ز کف و دست صاحب و امن وصل هیچ پس استعمال ہمین آئین درین ہر دو شعر است (کمال السخیل ۵) ہمیشہ باو چنان کا ورنہ سوری ورت پڑ گرفته کام جهان اختران بدن دان باز پڑ (نظامی ۵) اگر میل دار و بجان ہم خوشم پڑ بدن دان گرفته بجزرت کشم پڑ (ار و و) (الف) دانتون (ب) (۱) و کیجو بدن دان کندن لب (۲) و مین کپڑنا (ب و ج) دانتون مین کپڑ کر پیش کرنا</p>	<p>بدندان گزیدن لب پدید است کہ بدن دان گزیدن لب پدید است کہ (۱) مکیدن لب باشد و (۲) شک و افسوس کردن بجزرت (صائب ۵) تا ز کف و دست صاحب و امن وصل ترا پڑ گاہ پشت دست گاہی لب بدن دان می گز و پڑ (ولہ ۵) بہر کسی را ہست بر سبب ز نندان تو چشم پڑ تا شکر خند قیامت لب بہ و دندان می گز و پڑ (ار و و) (الف) دنت سے کاٹنا بقول آصفیہ دانتون سے کترنا کاٹنا بقول آصفیہ افسوس ظاہر کرنا حسرت کاٹنا بقول آصفیہ افسوس ظاہر کرنا حسرت</p>

<p>ہو نہہ چابا۔ رشک کرنا۔ (ظفر) کاٹنے کہ بجز یکیدن لب و بوسہ وادون باشد۔ مین ہونہہ اس حسرت سے ہم اسے یادہ (میر حسن) دار و زول بدست لبست نوش پ لب بلب محفل مین تجہ سے ساغر لب بندہ قصہ پ لب پیش دار تاکہ بدندان نوش کیون ہوا پ پو بجالی ما این را مصدر اصطلاحی قرار</p>	<p>بدندان نداشت اصطلاح - بقول شمس وادون درست نیست (ارو) اس کا دختر نداشت و فرماید کہ لغت فارسی است ترجمہ دانتون سے لب پر لکھنا ہے اور حاصل مؤلف عرض کند کہ محققین فارسی زبان لب چوسنا۔</p>
<p>ازین ساکت و معاصرین عجم بر زبان ندارند بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ سداستعمال پیش نشد و خلاف قیاس است فرنگ بکسر نون و زامی فارسی بداصل و فروقا و تحقیق صاحب شمس در اکثر لغات ابدین مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است من الالمس - چارہ جوین نیست کہ اعتبارش (ارو) دیکھو بداصل۔</p>	<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>
<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>	<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>
<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>	<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>
<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>	<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>
<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>	<p>بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ بدندان نوشتن استعمال - صاحب اندکجاوہ فرنگ بدشراو اصطلاح - بقول اندکجاوہ فرنگ</p>

صاحب مؤید (بذل سمین) را به ذال معجمه	مقابل خوش نشستن است گویند که
دوم و لام سوم بمعنی بخشش بسیار نوشته و	این نقش خوش نه نشست و (ب) اهم
(بر آب فلان) را بمعنی بر طریق فلان و	مفعول ترکیبی است و بصفت نقش و
بر شکل فلان آورده صاحب شمس هر غیر ذلک می آید یعنی نقش بد قائم شده	
دو راجع کرد و بر معنی آخر آنکه قانع شد	را نقش بد نشین گویند (ار دو) (الف)
مذا العجب چه بی تحقیقی است لغات فارس	بر استیضنا (ب) اچانه جامه واجبی
در چه خرابی قاتل (ار دو) ناقابل ترجمه	یه نقش اچھی طرح پر نهین جامه
(الف) بد نشستن استعمال صاحب	بد نشین شدن قمار مصدر اصطلاحی
(ب) بد نشین	اصفی بذر (الف) بهار بذر این از معنی ساکت مؤلف
از معنی ساکت معلوم می شود که از بر آ	عرض کند که (بد نشین) بجایش گذشت
(ب) این مصدر راقائم کرده است	و این مصدر ترکیبی متعلق بهان است
و (ب) را ذکر کرده گوید که اکثر بلفظ	معنی نشست درست نشدن در کاری
نقش و قمار متعل می شود (کلیم ممد)	که غیر از قمار هم متعل چنانکه گویند که نه
(ب) گذر زخار بوسه بازی پر اینجاست	ماورین کار بد نشین شد یعنی درست
که نقش بد نشین است بیهار نسبت به	نه نشست پس این را مخصوص به قمار کردن
همزمان آصفی که نقل بر و در بهار است	درست نباشد (صائب ب) مثال از
مؤلف عرض کند که (الف) بمعنی تحقیقی	نقش کم گر شد قمارت بد نشین اینجا که چشم

بدنگہ اصطلاح۔ بقول انند جوالہ فرنگ بد نمود اصطلاح۔ بقول خان آرزو در	بدنگہ اصطلاح۔ بقول انند جوالہ فرنگ بد نمود اصطلاح۔ بقول خان آرزو در
فرنگ کہہ نون و فتح کاف فارسی یعنی بد نظر چراغ ہدایت و بقول بہار و بحر وانند	فرنگ کہہ نون و فتح کاف فارسی یعنی بد نظر چراغ ہدایت و بقول بہار و بحر وانند
مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است مرادف بد نما مؤلف عرض کند کہ اسم	مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است مرادف بد نما مؤلف عرض کند کہ اسم
بمعنی نظر بد وارندہ (اردو) بد نگاہ۔ بد نظر فاعل ترکیبی است (طہر اس) بنودی گر	بمعنی نظر بد وارندہ (اردو) بد نگاہ۔ بد نظر فاعل ترکیبی است (طہر اس) بنودی گر
کہہ سکتے ہیں معنی وہ شخص جو کسی کو بری نظر از تیرگی بد نمود پڑت ہی گاو تکیہ ز چرخ	کہہ سکتے ہیں معنی وہ شخص جو کسی کو بری نظر از تیرگی بد نمود پڑت ہی گاو تکیہ ز چرخ
سے دیکھے اور نفسانی خواہش کے ارادہ کہو بد (اردو) دیکھو بد نما۔	سے دیکھے اور نفسانی خواہش کے ارادہ کہو بد (اردو) دیکھو بد نما۔
سے گھورے۔ صاحب آصفیہ نے (بد نظر بد نمودن) استعمال۔ صاحب آصفی ذکر	سے گھورے۔ صاحب آصفیہ نے (بد نظر بد نمودن) استعمال۔ صاحب آصفی ذکر
دیکھنا) کا ذکر فرما ہے۔	دیکھنا) کا ذکر فرما ہے۔
بد نما اصطلاح۔ بقول بہار و بحر نوشتہ کہ بر بد نمود گذشت مؤلف عرض کند	بد نما اصطلاح۔ بقول بہار و بحر نوشتہ کہ بر بد نمود گذشت مؤلف عرض کند
بمعنی بد نمود و چیز کی کہ نمود خوب نہ داشتہ کہ (بد نمود) را در شعر مذکور ماضی مطلق این	بمعنی بد نمود و چیز کی کہ نمود خوب نہ داشتہ کہ (بد نمود) را در شعر مذکور ماضی مطلق این
باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی خیال کر دو رنہ بسند این مصدر بنی آورد	باشد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی خیال کر دو رنہ بسند این مصدر بنی آورد
است (ظہوری) زمین نصیحت اگر معنی شعر خوب می فہمید بخفی مباد کہ (بد نمود)	است (ظہوری) زمین نصیحت اگر معنی شعر خوب می فہمید بخفی مباد کہ (بد نمود)
نیت خوشنما اما؛ بزم غیر تو بس بد نما بمعنی حقیقی (۱) بنظر بد آمدن و (۲) بد ظاہر	نیت خوشنما اما؛ بزم غیر تو بس بد نما بمعنی حقیقی (۱) بنظر بد آمدن و (۲) بد ظاہر
پہلویت (۳) (ولہ) بیجا است التفات کردن ہر دو آمدہ کہ نمودن لازم و متعدی	پہلویت (۳) (ولہ) بیجا است التفات کردن ہر دو آمدہ کہ نمودن لازم و متعدی
تو با غیر و بد نماست (۴) برخیرگی مشورہ ہر دو باشد (اردو) (۱) بُرا لگنا بقول	تو با غیر و بد نماست (۴) برخیرگی مشورہ ہر دو باشد (اردو) (۱) بُرا لگنا بقول
ز طعن یا تبرس (۲) (اردو) بد نما بقول آصفیہ ناگوار گزرنا۔ گران معلوم ہو گیا۔	ز طعن یا تبرس (۲) (اردو) بد نما بقول آصفیہ ناگوار گزرنا۔ گران معلوم ہو گیا۔
آصفیہ فارسی۔ بد زیب۔ بھونڈا شکل و کن میں اسی کو بُرا دیکھنا کہتے ہیں (۳) بُرا بُرا	آصفیہ فارسی۔ بد زیب۔ بھونڈا شکل و کن میں اسی کو بُرا دیکھنا کہتے ہیں (۳) بُرا بُرا

<p>بقول آصفیہ۔ بدن نام کرنا۔ رسوا کرنا۔ ہمای راے میں (بر اظاہر کرنا) بھی کہہ سکتے ہیں۔ ناصر الدین شاہ قاجار (۱) حصہ درمیانی بدنہا و اصطلاح۔ بقول اندجوازہ فرنگ کوہ و لقبول بول چال (۲) جسم کوہ۔ مواف فرنگ بکسر نون بمعنی بد گہر و بد شرت مؤلف عرض کند کہ بر لفظ بدن ہای ہونز را بدست عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (ارو) و مجموعاً مرکب اضافی جیف است کہ نقل و یکجو بد شرت۔ عبارت روزنامہ نشد تا تصفیہ معنی می کردیم و قیاس تقضی معنی اول است (ارو) و (۱) پہاڑ کا درمیانی حصہ۔ دیگر (۲) پہاڑ کا جسم۔ دیگر۔</p>	<p>بقول آصفیہ۔ بدن نام کرنا۔ رسوا کرنا۔ ہمای راے میں (بر اظاہر کرنا) بھی کہہ سکتے ہیں۔ ناصر الدین شاہ قاجار (۱) حصہ درمیانی بدنہا و اصطلاح۔ بقول اندجوازہ فرنگ کوہ و لقبول بول چال (۲) جسم کوہ۔ مواف فرنگ بکسر نون بمعنی بد گہر و بد شرت مؤلف عرض کند کہ بر لفظ بدن ہای ہونز را بدست عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (ارو) و مجموعاً مرکب اضافی جیف است کہ نقل و یکجو بد شرت۔ عبارت روزنامہ نشد تا تصفیہ معنی می کردیم و قیاس تقضی معنی اول است (ارو) و (۱) پہاڑ کا درمیانی حصہ۔ دیگر (۲) پہاڑ کا جسم۔ دیگر۔</p>
---	---

جامع گوید کہ اسپ دوزخ و تند و دوزخ باشد رہنما ذکر این معنی دوم کرده (اردو) (۱)
 خان آرزو در سراج فرماید کہ بکسر مشہور تند و گھوڑا مذکر (۲) دوزخ دوزخ ناما حاضر
 است و اگر مشتق است از دویدن بفتح بدواز اصطلاح بقول سروری بجوای تھف
 باید چنانکہ در برہان است و بجای بکسر نیز بدل مہملہ بر وزن انبار (۱) جای آرام و
 صحیح است بہ نقل نگارش مؤلف عن نشین و قرار باشد و بجوای تھف نامہ گوید کہ دوزخ
 کند کہ محققین آخر الذکر کہ ذکر اشتقاق دوزخ را مہملہ و بتواز بہ تہا و بمعنی آرام گاہ
 کنند امر خاص دانستہ اند و بمعنی غور نفوذ و نشینہ باز است کہ عبری متبعہ گویند و فرما
 بنجیا (۱) ما مخفف (بدو) باشد کہ یک دال کہ بای فارسی ہم آمدہ صاحب برہان مذکر
 مہملہ نہ ف شدہ (بدو) باقی ماند و بفتح معنی اول گوید کہ (۲) بال کشودن طصور
 اول درست است نہ بکسر و اسم فاعل را ہم گویند و صاحب جامع ہمز بانث حداب
 ترکیبی است بمعنی بدو دوزخ و کنایہ از ناصری این را مرادف بتواز گوید کہ بتا
 اسپ تند رو و آنچه بکسر مشہور است (۲) فوقانی گذشت مؤلف عرض کند کہ بمعنی اول
 امر حاضر بدویدن (ظہوری ۱) در محرکہ مرادف و مبدل معنی اول بتواز کہ تہا فوقانی
 بدو سواران عیب است پاز لاشہ بدل مہملہ بدل شود چنانکہ زرتشت و زرتشت
 سوار ترک تازی کردن (۲) ملاطفا و در حداب و پدواز کہ بای فارسی و دال مہملہ می آید
 براق (۱) زرقار آن آسمانی بدو و مبدل این کہ موحده بہ بای فارسی بدل شود
 بود جادہ چون کہکشان راہ رو بہ صاحب چنانکہ تب و تب و نسبت معنی دوم عرض

می شود که مبتدل پرواز است که می آید به	(ار دو) حفاظت کرنا نہایت احتیاط
تبدیل بای فارسی مہجده و رای مہملہ بدل کے ساتھ۔	
مہملہ چنانکہ باروان و بادوان (ار دو)	بدور انداختن استعمال۔ صاحبان
را، و کیونکہ باز کے پہلے معنی (۲) پرواز ہوتا	اند و بہار عجم بذکر ضم دال از معنی است
بدوختن درآمدن استعمال۔ در معرض	مؤلف عرض کند کہ بمعنی دور انداختن
دوخت آمدن و دوختہ شدن۔ لازم دوختن	و دور کردن است موحّدہ مفتوح اول
(ظہوری ۷) عیب است مبادا آفت	زائد است و بس (صائب ۷) چون
جیب پوچاکی کہ بدوختن در آید؛ (ار دو)	فلاخن مگر و خویش مگر و پھر کہ بدوختن
سیا جانا۔	بدور انداز؛ (ار دو) دور کرنا۔
بدو دست و دہان نگاری کردن	بدورہ صاحب سروری بخوا کہ نسخہ
بدو دست و دہان نگاہداشتن	و فانی گوید کہ بفتح با و را و ضم دال مہملہ
بقول بحر مجید تمام پاس و محافظت کردن	(۱) خوردنی باشد کہ در ایزاری گرہ بستہ
حیف است کہ نہ استعمال پیش نشد عیبی نہ	باشد صاحب برہان گوید کہ بروزن
کہ موافق قیاس و معاصرین عجم ہم بر زبان	تصورہ طعامی را نام است کہ از جانی نہ
دارند و حقیقت اینست کہ این اصطلاح	کرده در لنگی و رومالی بستہ باشند و فراموش
مخصوص بود با جانوران چہار پایہ کہ بر	کہ بروزن مسخرہ ہم آمدہ و باین وزن
سبیل مجاز عام شد برای انسانان ہم	(۲) بمعنی حصّہ و بہرہ نیز صاحب جامع

<p>بذکر معنی اول فرماید که مرادف بدر زره که گذشت صاحب ناصری بذکر قول برهان گوید که در فرسنگها نیافتیم و این همان لغت بدر زره است که گذشت تبدیل یکدیگر یا تصحیف و بر وزن سخره بی معنی است که افاده معنی معیت کند بدوره نام کردند و بر وزن تنوره درست باشد لیکن بفتح وال نه بضم و معنی این نیز مانند در یوزه که ماخذ این واضح تر است و تعلق با در یوزه خواهد بود یعنی بدوره حاصل شده چنانکه هم ندارد چنانکه خیال صاحب ناصری است در ویشان کنند خان آرزو در سراج و معنی دوم بر سبیل مجاز است صراحت فرید گوید که بر وزن تنوره معنی بدر زره و بدر و چون کسی سند نیارد در مجرم بخطای شخصی و ال صحیح می نماید چنانکه خیال ناصری است معین نمی توان کرد مگر آنکه گوئیم هر سه صحیح است مؤلف عرض کند که قول جامع که از اهل زبانست سند را ماند اگر سند نیارون مجرم است بیش از همه خان آرزو معنی (۱) محبت و مهربانی و (۲) امید و مجرم باشد که اصلا پابند نیست و این (۳) همیشه مؤلف عرض کند که از برای لغت را هم صحیح داند و سند نیار و آنچه ناصری معنی اول توانیم که این را بفتح اول مخفف</p>	<p>تصحیف گوید غلط است و بر وزن تنوره سوافق قیاس باشد در ماخذ که چون طعام را در لنگ یا رومال دور کرده می برند و از جانی بجائی منتقل کند نیز یادوت موخذ که افاده معنی معیت کند بدوره نام کردند ضرورت ندارد که تبزیل (بر زره) گیریم ماخذ این واضح تر است و تعلق با در یوزه هم ندارد چنانکه خیال صاحب ناصری است و معنی دوم بر سبیل مجاز است صراحت فرید بدر زره) کرده ایم و بلحاظ ماخذ بالا بفتح و ال صحیح می نماید چنانکه خیال ناصری است (اردو) و کیهو بدر زره - اصطلاح بقول اندکجواز فرنگ فرنگ بفتح اول و ختم ثانی لغت فارسی است معنی (۱) محبت و مهربانی و (۲) امید و همیشه مؤلف عرض کند که از برای معنی اول توانیم که این را بفتح اول مخفف</p>
---	--

(بدوستی) گیریم و معنی دوم را بجا زدیم خلاف دشمنی و ارسته کلمه غوری حلف را اما معنی سوم هیچ تعلق ازین قیاس و ماخذ به دوستی مخصوص کرده است و تخصیص ندارد و بفرین که اسم جابد و انیم و لیکن مجز و قول با ایران هم کرده و ما هیچ تخصیص را پسند محقق بالا بدون سند استعمال تسلیم نمیکنیم نه کنیم این استعمال قابل بیان نبود که اقسام معاصین عجم بر زبان ندارند و دیگر محققین معصده بجایش مذکور شد دارد و قسم فارسی زبان ازین لغت ساکت (ار دو) دوستی کی -

(۱) محبت - مهربانی - مؤث (۲) امید مؤث بدولت فلان اصطلاح - بقول اند (۳) تلوار - مؤث - و بهار مثل باقبال فلان مؤلف عرض کند

بدوستی استعمال - بقول و ارسته و سحر که معنی این بوجه فلان و بوسیله فلان است یعنی قسم دوستی و فرماید که این قسم در ایران و حقیقت نیست که معصده افاده معنی ذریع بسیار شائع (ساکن یزوی) بدوستی کند که ذکرش در اقسام معصده بر معنی نیز دریم که زما دشمنی نمی آید که پستی ز خود شده چون گذشت و دولتت معنی خود است پس معنی شیشه سنگ خارده ما با صاحب اند گوید نوعی این بوسیله دولت فلان و حالا استعمال که تخصیص دوستی بی جاست بلکه در غیر نیز برای غیر دولت مندم تهنید یا مرقع چنانستعمل چون بجان تو و بجان پای تو و امثال بحی غیر دولت مندم گویند بدولت شما آن مؤلف عرض کند که بای قسم است این مضمون را یافتیم یعنی بوسیله معر شما در اول این و دوستی معنی حقیقی است - مرادف (از دولت فلان) که گذشت -

(واله هروی) چو ابدولت دل مرجع زنا ایتاده می شود (اردو) بدون قبول بناشتم که هست حادثه ها را تمام پشت و آصفیه حرف استثنای بغیر - ماسوا -	(۱) بدونیم (اصطلاح - ۱) قبول (۲) بدونیم زون بحر - دوپاره و (۲)
(۲۵۱۵) پناهی (صائب) هوا بدولت پیری مستخرمن شد که خجیده کم از خاتم سلیمان نیست (اردو) بدولت - دیکھو از دولت	بدون استعمال - بقول اندکجوانه فرنگ (انوری) تیغ کنیت لغو و باشد
(۲۵۱۶) فرنگ بفتح اول و ضم ثانی بمعنی بغیر و مجزو علاوه مؤلف عرض کند که دون لغت مؤلف عرض کند که موحده درینجا بمعنی	عرب است بقول منتخب بالضم بمعنی زیر و خلاف و فوق و غیر پس فارسیان بزیاد
موحده مکسور در اویش مفسر کردند در حصون مین (۲) دو کٹرے کرنا -	محاوره بمعنی فوق الذکر صاحب روزنامه بخواه سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار است
(۲۵۱۷) این پیش می کند بدون چفت وزیر و امداد می استند یعنی غیر تاسید و امداد چیرے	بدونیم کردن (مصدر اصطلاحی - مزد بدونیم زدن که گذشت (انوری)
بده بقول جهانگیری با اول و ثانی مفتوح و های مختفی خشک پلاور گویند و آن را بته نیز خوانند (حکیم فردوسی) پرستنده باشتم آتش کده پس سازم خورش	

جز بشیر و بده پد صاحب برهان بذر که معنی اول گوید که (۲) درختی است بغایت
 سخت که هرگز بار ندهد و (۳) هر درخت بی میوه را گویند عموماً و (۴) درخت
 بید را خصوصاً و (۵) بضم اول رکوبی سوخته که با چاق آتش بران زنند صاحب
 رشیدی بر معنی اول قانع صاحب جامع ذکر معنی اول و سوم و چهارم و پنجم کرده
 نسبت معنی پنجم گوید که قاذچاق است که پده هم گویند صاحب ناصری بذر معنی اول
 نسبت معنی دوم فرماید که عرب آنرا غرب گویند (منه ۵) این پنج درخت است
 که می نارد بار پد بید و بده و سر و سپیدار و چار پد (نزاری قهستانی ۵) هم تو
 او فکنده به پیکان بید برگ پد بر پیکر معاند تو لزره چون بده پد و بذر معنی پنجم گوید که
 در عراق عجم پد و پودار با هم ترکیب کرده خف را (پد بود) گویند (حکیم فردوسی
 ۵) همه دیکر بود و خوب و بده پد جهان چون سیه دیک تاری شده پد صاحب
 فدائی گوید که (۶) با هر دو زیر باجی است که با درم با بکار گذاران کشور می رسانند
 (مالیات) خان آرزو در سراج نسبت معنی اول گوید که مبدل بته که گذشت دال
 مهمله به تابدل شود (چنانکه بشیر و بدتر) و بذر معنی دوم بحواله برهان فرماید که تحقیق آن
 و ربای فارسی بر پده می آید و بر پده فرماید که درختی که در عربی غرب گویند و همد را بجا
 بحواله قوسی گوید که ربای تازی و بروایتی پارسی درخت بید است و فرماید که حقیقت
 آنست که بده و ربای بید است مؤلف عرض کند که معنی اول با خان آرزو و اتفاق
 و اریم که مبدل بته باشد معنی دومش که ربای فوقانی گذشت نسبت معنی دوم صاحب

مخط بر بدہ گوید کہ اسم فارسی غرب است (پس متحقق شد کہ لغت فارسی زبان است
و اسم جامد بدیعنی) و بر غرب ہر چہ می نویسند مذکرش بر ارطی کردہ ایم کہ بجایش
گذشت و معنی سوم و چہارم بر سبیل مجاز است و بس و بمعنی پنجم این را سبیل بدہ دیم
کہ بیای فارسی می آید و بد بدون ہای ہوز ہم بمعنی چارش گذشت و نسبت معنی
ششم باعتبار فدائی اسم جامد فارسی زبان دانیم (ار دو) (۱) و کھو تہ کے دو
معنی (۲) و کھو ارطی (۳) ہر درخت جو بار نہ لے (۴) بید نہ کر (۵) و کھو بد کے
چوتھے معنی (۶) ایک قسم کا خراج اور محصول ہے جسکو فارسیوں نے بدہ کہا ہے۔

بد ہضمی اصطلاح بقول اندکوالہ فرنگ ناگاہ و بی اندیشہ آمدن و بقول اندک
فرنگ عدم ہضم و عدم گوارش مؤلف و ضم آغاز ہر چیز ناگاہ و ناگاہ آئندہ پس
عرض کنند کہ بد و ہضم بمعنی اوست و یای مصدر بمعنی ترکیبی این برای معنی اصطلاحی درست
در آخرش و بمعنی قصور ہضم متعلقات نمی شود و معاصرین عجم ہر زبان ندارند و سبک
نہ استعمال باشیم کہ از نظر ما گذشت (ار دو) پیش نشد و محققین فارسی زبان ازین سبک
بد ہضمی بقول آصفیہ اسم مؤنث سوہضمی مجرد قول صاحب شمس اعتبار را نشاید
اجیرن گرانی۔ آن ہیج۔ (ار دو) تندرستی بدیعنی۔ مؤنث۔

بدہ عاقبت نزار اصطلاح بقول بدہ قرات و التسن مصدر اصطلاح
شمس تندرستی و بدیعنی مؤلف عرض کند کہ بقول جہانگیری و رشیدی و بحر و ملحقات
بدہ لغت عرب است بقول نتخ بالفتح برہان کنایہ از شناختن بواجبی صاحب اند

<p>است و کنایه از قرضدار (اردو) مقرض بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - قرض دار و ده شخص چه قرض ہو - دین دار - دیون و امدار - و ده شخص جس نے قرض لیا ہو - بدہ ماہی بلورین آبدار اصطلاح قبول شمس یعنی بدہ انگشت تر و تازہ معشوق حساب ہفت گوید کہ ای قسم وہ انگشت تر و تازہ معشوق - صاحبان مؤید و اندر ہم ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ در اقل این بای قسم است کہ بجایش گذشت (و دہ ماہ) بلورین آبدار بر سبیل کنایہ دہ انگشتان یا را گفته اند بہ تشبیہ بلور و آبداری محققین کہ تعریف این باتر و تازہ کردہ اند دلیل آنست کہ از تعریف تشبیہ بی خبر و ذوق سخن نداشتند حق آنست کہ این بلور اصطلاح ضرورت بیان نداشت زیرا کہ بای قسم بر بسیاری از الفاظ می آید کہ</p>	<p>بذکر معنی بالا گوید کہ وہ نفر بودہ اند کہ قرأت را وضع کردہ اند و عاصم و حمزہ از انجماع اند (ظہوری ۵) ای شیخ ز اہل صحبت میدان بود بیع حرام حرمت می دانم پڑ مصحف خوری و بہر کہ کردی ہمان پڑ رسوات بدہ قرأت می دانم پڑ مؤلف عرض کند کہ معنی لفظی این (۱) واقف بودن بہ دہ اقسام قرأت یعنی کامل بودن در فن تجوید و مجاز (۲) یعنی بخوبی دانستن (اردو) (۱) فن قرأت میں کامل ہونا (۲) اچھی طرح پر جاننا - بخوبی واقف ہونا - بدہ کار اصطلاح - بقول صاحب فدا کہ از معاصرین عجم است بمعنی مقروض مؤلف عرض کند کہ بدہ لغت فارسی است کہ گذشت و کار بمعنی حقیقتش پس معنی لفظی این کسی کہ باج بذمہ او باشد و مجازاً بمعنی قرضدار - اسم فاعل ترکیبی کہ</p>
---	--

<p>حدی و انحصاری ندارد و ذکرش بر معنی (المؤلفین علی نفسہا) باشد (اردو) دوازدهم موحده گذشت (وہ ماہی بلورین بقول محبوب الامثال) ساون کے پھوٹے آبدار) البتہ گناہ است کہ بجای خودش کو ہر امر اسوجھتا ہے دکن میں کتھین می آید و (ماہی بلورین) ہم (اردو) فتح جیسا خود ہو یا اور و کو سمجھتا ہے بدین افتادون استعمال بقول اندو</p>	<p>ہے یار کے انگلیوں کی۔</p>
<p>بدہ مرات دانستن مصدر اصطلاحی بہار گناہ از رسوا شدن و زبان زد بقول شمس یعنی بواجبی دانستن مؤلف مردم گشتن بزبونی و عیب (اشرف) عرض کند کہ ہمان (بدہ قرأت دانستن) خویش را در نظر خلق نگہدار اشرف و اگر نظر است کہ گذشت محقق بی تحقیق (قرأت) چو فتاوی بدین ہا افتی پو خان آرزو و بحر (مرأت) نوشت۔ تسلیح اوست و بی خبری این را (بدین ہا افتادون) نوشتہ اند و احتیاط از ماخذ خدایش پیام زد (اردو) و کھو شان نظر بند اشرف است مؤلف عرض بدہ قرأت دانستن۔</p>	<p>کند کہ (بدین افتادون) بہتر است از (بدین افتادون) (اردو) منہ میں پڑنا بقول محبوب الامثال بذکر این از محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ فارسیان این بات پڑی اور سب میں پہیلی</p>
<p>مثل راجحی بدشرفت و بدبیت می زنند بدین گرفتار استعمال گرفتار چیز می کہ او ہمہ را مثل خود می داند و این ترجمہ بدہان متعدی معنی حقیقی بدین افتادون</p>	<p>(۱۵۱۶)</p>

اشاره این بر بدن از فرو کردن گذشت
 (ارو) دانستون من پکترنا - این کرده اند بخذف الف دوم و دیگر هیچ
 بدی بقول ضمیمه برهان و مؤید و اند
 هفت (۱) مخفف بادی است یعنی همیشه و خواهی (۳) برج - بقول آصفیه - اسم نکر
 جاوید باشی و (۲) نقیض نیکی - صاحب راس منازل سیاره - سیاره کا گهر یا مقام
 روزنامه بجوالة سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار
 گوید که (۳) یعنی برج مؤلف عرض کند که بدیج بقول جهانگیری و برهان و جامع و
 در محاوره فارسی یعنی اول باشی می آید و رشیدی و اند با اول و ثانی مکسور بملیه باشد
 بومی هم اگر چه لفظاً بادی هم صحیح است لیکن مؤلف عرض کند که همین لغت به موحده سوم
 استعمالش نیافتیم تا بمحققش چه رسد البته (۴) عوض تختانی گذشته است - ذکر خواص طبیعت
 بالضم مخفف (بودی) است که واحد محجب این همد را بنجا کرده ایم خان آروز و گوید که
 است از مصدر بودن و معنی دوم بادی غالباً تصحیف است و ما گوئیم که متبدل (بدیج)
 مصدری بر لفظ بد زیاد کرده اند نسبت باشد که موحده به تختانی بدل شود چنانکه بالبو
 معنی سوم عرض می شود که صاحب هفت و بالیوس (ارو) و کیو بدیج -
 بر بادی فرماید که آنچه منسوب به باد باشد از بدید بقول اند و غیاث بفتح اول و کسر
 فلکیات همچو برج جوزا و دلو و میزان پس ثانی یعنی ظاهر مؤلف عرض کند که اگر سند
 معلوم می شود که معاصرین عجم استعمال مخفف استعمال پیش شود توانیم عرض کرد که موحده

<p>زائد بر لفظ دید زیاده کرده اند و بدین معنی نظاره و تماشا اسم مصدر دیدن است کاجدا هونا (۳) و کینا -</p>	<p>و بس (ارو) (۱) دور هونا (۲) راسته</p>
<p>که می آید و معنی لفظی این بتماشا و نظاره و کنایه از ظاهر دیگر هیچ (ارو) ظاهر بقول آصفیه</p>	<p>بیدین دادن <u>اسم مصدر اصطلاحی</u> اجازت</p>
<p>عربی آشکار صریح عیان - روشن و آشکار کهلا هوا - برگشت - مکتوف - هویدا - بدیه</p>	<p>مشاهده دادن است و مشغول مشاهده کردن</p>
<p>باطن کا نقیض - بیدین <u>المقبل شمس بالفتح</u> (۱) دور شدن</p>	<p>بیدین (۲) بیدار کردن</p>
<p>و (۳) یکسو شدن راه از راه و فرماید که لغت فارسی است - دیگر کسی از محققین</p>	<p>بیدی را بدی سهل باشد جزا مثل میان</p>
<p>فارسی زبان با او نیست بمعاصرین عجم بزرگ نذارند - نه استعمال پیش نشد مؤلف غرض</p>	<p>اگر مردی احسن الی من اسان غزنیه و</p>
<p>کند که محذور قول شمس اعتبار را نشاید و از ماخذ (بید) هم هیچ تعلق ندارد و صاحبان</p>	<p>استعمال ساکت مؤلف عرض کند که فایده</p>
<p>بجز و نوادر و موارد که محقق مصادر اند این را ترک کرده اند جزین نیست که (۳)</p>	<p>را زنده مقصود همین قدر است که جزای بدی</p>
<p>بر مصدر دیدن موحده کمسور زائد است</p>	<p>به بدی سهل است ولیکن مردی آنست که</p>

معاوضہ ہدی بہ نیکی کنی مرادف (در عفو) مؤلف عرض کند کہ غیر از تصرف محاورہ
تذقیست کہ در انتقام نیست (ارو) نباشد کہ معنی سوم بادریہ درین لغت
دکن میں کہتے ہیں: برائی کا بدلہ بہلائی نیست و صراحت ماخذ ہمد را بنجا کردہ یکم
سے کر لے: بدون سے نیکی بہلی: (ارو) و مکیو بادریہ کے پہلے اور دوسرے

بادریہ بقول برہان بروزن حرلیہ (۱) بدیشان استعمال بقول اندجوالہ
چرم و چوبی باشد مدور کہ در گلوئی دو فرنگ فرنگ (۱) بمعنی بایشان صاحب
کندو (۲) تختہ میان سوراخی را نیز گویند ہفت ہفت بمعنی اول گوید کہ (۲) بمعنی ہدی
کہ بر سر چوپ خیمہ می گذارند صاحب ایشان مؤلف عرض کند کہ معنی اول دال
جامع فرماید کہ مخفف بادریہ کا مرصاحب ہمد بدل الف ہست چنانکہ بآن و بدان بخوبی دوم
ناصری گوید کہ ہمان بادریہ خیمہ خان باضافت تہائی مرکب اضافی است و نشان مخفف ایشان
آرزو در سراج آورده کہ مخفف بادریہ (ارو) (۱) ان کو (۲) اون کی برائی۔

(الف) بدیع بقول بہار تازہ و نو و نام کی از فرزندان امیر حمزہ (محسن تاثیر) (۵)
چہ بہ گیتی فروز شب نشینان بدیع آثار انا لعل خفتان ہا مؤلف عرض کند کہ لغت
عرب است بقول منتخب نوپیدا شدہ و نوپیدا کنندہ فارسیان این را بمعنی عجیب و
نادر استعمال کنند و گاہے این را با لغات فارسی و عربی بقاعدہ فارسی مرکب ہم کنند
کہ در ملحقات می آید چنانکہ

ب، بدیع آثار اسم فاعل ترکیبی بمعنی آثار بدیع دارندہ و عجیب۔ سند این از کلام

محسن ہا لگدشت (اردو) الف وب نادور عجیب غریب۔ ندرت رکھنے والا۔

(۱۵۸۱) بدیع بدن استعمال اسم فاعل ترکیبی۔ بدیع رقم استعمال۔ لقبول بہار در صفات

تناسب اعضا دارندہ و باعتبار تناسب کاتب و قلم مستعمل مؤلف عرض کند کہ

اعضا کسی کہ عجیب و غریب و نادور و خوب اسم فاعل ترکیبی است بمعنی خوش نویس

باشد (انوری ۵) مقيم منزل ہفتم مہندی نادور الوجود کہ در قلمش ندرتی باشد حیف

دیدم پودر از عمر قوی ہیکل و بدیع بدن است کہ نہ استعمال پیش نہ معاصرین

(اردو) وہ شخص جو باعتبار جسم عجیب و عجم بر زبان دارند (اردو) بدیع رقم

نادور ہو۔ نادور جتنے والا۔ اوس شخص کو کہ کہتے ہیں جس کی خوش نویسی

بدیع دولت استعمال از قبیل (بدیع) مین ندرت ہو۔

بدن اسم فاعل ترکیبی (اکسی کہ دولت او بدیع صنم اصطلاح۔ لقبول بحر و شمس

عجیب باشد و بسیار و د۲ قلب اضافت روح اعظم و ہم او گوید کہ روح اعظم

دولت بدیع کہ مرکب توصیفی است (انوری) اکنا یہ از جبرئیل علیہ السلام و (۲) اثنائ

۳) رفیع ہمت آن کرد با ستارہ قرآن پ بجناب سرور کائنات صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

بدیع دولت این گشتہ در زمانہ سمر بود (۲) و نسبت اصطلاح زیر بحث فرماید کہ (۳)

۱) نادور دولت والا۔ بڑی دولت والا۔ قالب آدم صاحب برہان در لطحات خود

بڑا دولت مند (۲) نادور دولت۔ بڑی دولت این را (بدیع صنم) نوشتہ ذکر ہر دو معنی

عجیب دولت۔ مؤنث۔ بالاکیند و صاحب مؤید بذکر این نسبت معنی ہو

<p>بر آدم قناعت کردہ و صاحب اند شفق بایرہان مؤلف عرض کند کہ قلب اضافت شوم - بد طالع -</p>	<p>بر آدم قناعت کردہ و صاحب اند شفق بایرہان مؤلف عرض کند کہ قلب اضافت شوم - بد طالع -</p>
<p>صنع بدیع است یعنی صنعتی است کہ نادر است و گنایہ از ہر سہ معنی بالا حیف است کہ سند استعمال پیش نشد کہ تصفیہ این اختلاف میگوید مشتاق سند باشیم (اردو) (۱) جبریل -</p>	<p>صنع بدیع است یعنی صنعتی است کہ نادر است و گنایہ از ہر سہ معنی بالا حیف است کہ سند استعمال پیش نشد کہ تصفیہ این اختلاف میگوید مشتاق سند باشیم (اردو) (۱) جبریل -</p>
<p>بقول آصفیہ عربی - اسم مذکر چار تقریب فرشتوں میں سے ایک مشہور فرشتے کا نام جو خداے تعالیٰ کی طرف سے رسولوں پر احکام پہنچا کرتے تھے - (۲) آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم - مذکر (۳) قالب انسانی بدن انسانی - انسان کا جسم - مذکر -</p>	<p>بقول آصفیہ عربی - اسم مذکر چار تقریب فرشتوں میں سے ایک مشہور فرشتے کا نام جو خداے تعالیٰ کی طرف سے رسولوں پر احکام پہنچا کرتے تھے - (۲) آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم - مذکر (۳) قالب انسانی بدن انسانی - انسان کا جسم - مذکر -</p>
<p>بدین اصطلاح - بقول اند بجوالہ فرنگ فرنگ بالفتح و ضم تحتانی و سکون میم شوم نست کہ محقق فاضل تسامح کرد کہ از عبارت و نامبارک مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل کتابی بعضی آنکہ اصطلاح تحت روان) را ترکیبی است (اردو) بدین کلمہ سکتے ہیں یعنی نامبارک - مذکر - صاحب آصفیہ نے</p>	<p>بدین اصطلاح - بقول اند بجوالہ فرنگ فرنگ بالفتح و ضم تحتانی و سکون میم شوم نست کہ محقق فاضل تسامح کرد کہ از عبارت و نامبارک مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل کتابی بعضی آنکہ اصطلاح تحت روان) را ترکیبی است (اردو) بدین کلمہ سکتے ہیں یعنی نامبارک - مذکر - صاحب آصفیہ نے</p>

نقلش برداشت و در نسخه مطبوعه منشی نو کشتند و بد اصل می آید و هم در اینجا صراحت ماخذ عبارت می زائد در تعریف اوست که تشبیه کنیم در اینجا برای هر دو معنی طالب سداستعمال تحت را برای آسمان ثابت می کند ما بگذریم باشیم تا بشنیم که لفظ بدین بچه ضرورت زیاده و در اینجا همین قدر کافی است که کلمه بدین شده است بخیاال ما ضرورت ندارد و که لفظ بدین اصطلاح تحریف است و بس (اردو) بدین را داخل اصطلاح کنیم - فلک را نظر و یکسو تخت روان - مذکر - بر زنگش سبز طاق گویند و بدین کنایه باشد و

بدینسان استعمال - یعنی باین طرز و باین اگر استعاره سبزه زار هم گویند عیبی ندارد صورت است که همان بقول برهان یعنی طرز و لیکن مشتاق سداستعمال باشیم (اردو) و روش می آید (ظهوری است) در آب زنده (۱) سبز طاق (۲) و یکسو سبزه زار -

بدینسان باد و در صبحم با عجیب نیست که گاهی **بدین گاو** اصطلاح - بقول شمس اشارت به آه شام برآیم (اردو) اس طرح - اس به گاو زمین است مخفی مباد که (گاو زمین) بقول بحر (۱) کنایه از قوتی است که خدای طور سے - اس طریقہ سے -

بدین سبزه زار اصطلاح - صاحب مؤید تعالی در مرکز زمین خلق کرده است و (۲) گوید که (۱) اشارت سوی فلک است کذا گاو بی است که زمین بر پشت اوست مؤلف فی الادات و فرماید که در قفیه (۲) یعنی کم عرض کند که معنی دو صم منی بر عقائد هندو و اصل و فاسق صاحب شمس بر معنی اول قانع فارس است که گویند بر آب زیر زمین بپاشی مؤلف عرض کند که سبزه زار (۳) یعنی مردم فاسق است و بر پشت ماهی گاو و بر یک شاخ

گاہ وزمین است چون بعد از زمانی آنرا بر شاہ گناہون کے بوجہ سے زمین بھاری ہو جاتی
دوم گیر و زلزله در زمین پیدا شود پس ہے تو گاہے تھک کر ایک سنگ سے
ہر دو معنی بالا از بدین گاہ پیدا کر دن دوسری سنگ پر لیتی ہے جس سے ہونچال
محتاج سداست مجرد قول صاحب شمس کافی آتا ہی (صفحہ ۵) جب تیغ خوش غلاف کل
نیست و بخیاں ماکلمہ بدین درین اصطلاح اگل پڑی گاہ وزمین زمین کے نیچے اچھل پڑی
داخل کر دن غلط باشد جادار و کہ گاہ یا بدیوار ہا کار گذشتن مصدر اصطلاحی بقول
این گاہ و استعارہ گیریم از گاہ وزمین۔ رہنما بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار ص ۲۷
(اردو) (۱) مرکز زمین کی قوت۔ مؤث۔ کر دن در دیوار ہا چنانکہ بدیوار ہا کار گذشتن
(۲) گاہ وزمین بقول آصفیہ۔ فارسی۔ مؤلف عرض کند کہ گناہ باشد (اردو)
اسم مؤث۔ عقائد اہل ہندو اور فارس دیوار و ن مین نصب کرنا۔
مین وہ گاہے جسکی پٹھ پر تمام زمین ٹھہری بدیوان بردن استعمال کسی راجا کر دن و بردن
ہوئی ہے اور وہ خود ایک مچھلی پر ٹھہری بدیوان شاہی (ظہوری ۵) برہم دا خواہی می بردن
ہے عوام مین مشہور ہے کہ اس گاہے کے بختہ دیوانی پاکہ از بید اور کام و زبان فریاد می
دونون سنگون پر زمین ٹکی ہوئی ہے جب بدیوان شاہی مین حاضر کرنا بیجا نہ
یدر یہ بقول برہان و رشیدی و جامع و سرچ کبیر اول بر وزن نسیم (۱) بمعنی آرزو مند
صاحب ناصری بذکر قول برہان گوید کہ صاحب برہان غلط کر دکہ بویہ را بدیہ نوشت و او
را دال پداشت مؤلف عرض کند کہ اگر بویہ را اصل گیریم تبدیل و او ب دال مہملہ غلط

قیاس نیست چنانکه بیو و بدیس این را بمبدل بویہ توان گرفت و اتفاق بہرہا محققین بالا
 بالفظ و معنی یہیما قول صاحب جامع کہ از اہل زبان است کافی است و جادارد
 کہ این مفرس لغت عربی بدآہ باشد کہ بمعنی رای است (از کتب لغات عرب پیش فاریان
 بہ تبدیل الف بتحتانی بر سبیل امالہ تصرف در لفظ کردند و معنی رای را بہ آرزو و مندی
 بدل ساختند چنانکہ ارمغان و یرمغان و اغلب کہ مفرس باشد از لغت عرب بدآہ
 کہ بقول منتخب بالفتح رسیدن بخاطر کسی رای خلاف رای اول است فارسیان
 بہ تبدیل الف بہ تحتانی ہای نسبت در آخرش زیادہ کردہ بدیہ کردند و معنی آرزو
 مستعمل شد (فلا قول اقوی من الثانی) بای حال خیال صاحب ناصری غلط است
 و اعراض بر برہان درست نیست (اردو) آرزو مندی - مؤث -

(۲) بدیہ یہ قول صاحب مجمع الصنائع صنعتی است در کلام کہ منشی یا شاعر کلام
 را بی رویت و تفکر انشا نماید و شاعر را بہ بدیہ گفتن بیازمایند و این فن ترہم کہیں
 اعتبار تمام دارد و ہمین را ارتجال ہم نامند مؤلف عرض کند کہ (فی البدیہ گفتن)
 معروف است (اردو) فی البدیہ بہر محل کوئی شعر یا کہاوت وغیرہ کہنا۔

بدیہ ہمسایہ را ہمسایہ داندا مثل حبیب ہمسایہ بد ہمسایہ واقف باشد نہ غیرش۔	احسن بذکر این از محل استعمال ساکت ہوا (اردو) دکن میں کہتے ہیں پچھو اڑے
عرض کند کہ فارسیان این مثل را در ہمت کی مصیبت ہم سے پچھو اس کا استعمال	ہمسایہ بدیہ زنند مقصود اینست کہ از حال اوس موقع پر ہوتا ہے جب کہ برے ہمسایہ کی

ایذا رسانی اور تکلیف دہی کو بیان کرنا مقصود ہوتا ہے۔	
<p>(الف) بدیہہ بفتح اول و کسر وال مہملہ و تحتانی ساکن و فتح ہای ہوز اول و فوقانی آخر بقول منتخب لغت عرب است بمعنی سخن بی اندیشہ گفتن و سخن بی اندیشہ فارسیان است۔</p> <p>این تبرکب خود کنند و ہای مدورہ را بقاعدہ خود بہ تلفظ ہای ہوز چنانکہ۔۔۔۔۔</p> <p>(ب) بدیہہ در آمدن مصدر اصطلاحی۔ کنایہ باشد از ناگاہ چار چشم شدن کہ بیک آمدن۔ چنانکہ ظہوری گوید (س) ز جور چند ہشا لگی رود ز اہد یا اگر بدیہہ در آید نظر نگر و انخم پو (ار و و) (الف) بدیہہ بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر۔ بلا تامل۔ بے سوچے۔</p> <p>برجستہ (ب) اچانک مقابل ہونا۔ اچانک آجانا۔ دفعۃً مقابل ہونا۔ اچانک چار چشم ہونا۔</p> <p>امیر نے اچانک پر لکھا ہے کہ مرادف اچانچک۔ (میر س) جیسے بجلی کے چمکنے سے کسی کی سہ جاسے پو بخود ہی آئے اچانک ترے آجانے میں پو</p>	<p>(۲۵۴۱) (۲۵۴۱)</p>
موحدہ با ذال معجم	
<p>بدخیرہ نہاد (الف) بدخیرہ جمع کرنا آصفیہ ڈہیر لگانا۔ جمع کرنا۔ گودام بھرنا۔</p> <p>چیزی است (انوری س) گہمت دل زمین جہان آیدہ کی آسائش کے لئے سامان کرنا۔</p> <p>برہندی بطعم بدخیرہ گچ گوہر ہندی پو ٹولف بد و ایدن بقول شمس بطعم رنگ از</p> <p>عرض کند کہ ذخیرہ بقول منتخب لغت عرب آئینہ و تیغ و امثال آن دور کردن و ٹولف</p> <p>است بالفتح آنچہ نگاہ داشتہ شود و نفای عرض کند کہ ز و ایدن کبر اول بہ زای</p> <p>آن را بخنی گویند (ار و و) ذخیرہ کرنا بھو ہوز مصدر است بمعنی صاف کردن و</p>	<p>(۲۵۴۲) (۲۵۴۲)</p>

پاکیزه ساختن عموماً چنانکه دل را از غم و اندوه که بذر به موعده اول و ذال معجمه دوم و
 و تیغ را از زنگ و مانند آن که بجای خودش رای مهله سوم بقول منتخب بالفتح تخم کاشتن
 می آید و صراحت ماخذ هم مبد را بجا کنیم و بیجا و تخمی که از و غله حاصل شود مانند برنج و
 همین قدر کافی است که موعده مکسور در گندم و غیره و برآمدن گیاه از زمین و بذر
 اولش زائد است و محقق بی تحقیق زای بقولش به زای متوز دوم و رای مهله سوم
 متوز را ذال معجمه نوشت و غور بر ماخذ نکرد بالفتح تخمی که از و تره و توایل حاصل شود و
 (ار دو) و کیهوز و ایندین -
 بذر گر [اصطلاح] بقول بحر و هفت و مؤید خورد و صاحب اند پیری می غلط کرد
 بتقدیم ذال معجمه بر رای مهله کشاورز و که این را به رای مهله دوم صحیح دانست
 که یور صاحب غیاث گوید و صاحب نند معاصرین عجم هم به ذال معجمه دوم می خوانند
 بدنبالش بگوید که درین لغت رای مهله دوم و این مرکب است با کلمه گر که افاده معنی
 و زای سوم است نه ذال معجمه و فرماید که کس فاعلی کند چنانکه کوزه گر و کاسه گر و امثال
 که ازین تحقیق آگاه نیستند ذال معجمه بجای رای آن بمعنی سازنده کوزه و کاسه معلوم می شود
 مهله می خوانند و این نیز داهل تحقیق صحیح نیست که صاحب غیاث نظر به بزرگوار گداشت که
 صاحب مؤید فرماید که به رای مهله دوم و به رای مهله و زای متوز سوم بمعنی کشاورز
 زای معجمه سوم خواندن غلط است زیرا چه می آید و دانست که این مخفف همان (بزرگوار)
 بذر و عربی معنی تخم است مؤلف عرض کند باشد و دخل در محاوره کرد و ندانست

که (بر زبیر) که می آید هم بدل بعض (بر زبیر) است در پنج و دو (۲) نام مبارز ایرانی	به زبیر معجمه دوم و رای ممله سوم است مؤلف عرض کند که (بر زبیر) به رای ممله
که مرکب از (بر زبیر) عربی و کلمه گراست و دوم و رای موزه سوم یعنی آتش و نام	آنچه (بر زبیر) به رای ممله دوم و رای موزه یکی از ائمه دین ابراهیم زردشت که آنگاه
سوم) یعنی کشت می آید آن هم مقرر است ساخت و آن را آذر بر زبیر نام است	که فارسیان از لغت عربی (بر زبیر) که به زبیر و نام مبارز ایرانی (چنانکه می آید)
موزه دوم بالا گذشت به فاعله قلب بعض پس محقق بی تحقیق رای ممله دوم را	وضع کرده اند (ارو) کیان و کجوا پس ذال معجمه و رای موزه را رای ممله کرده یعنی
بدرین بقول شمس بالفتح (ارو) نام آنگاه و دوم گرفت دیگر هیچ (ارو) و کجوا بر زبیر	بدل بقول بهار بالفتح چیزی بر دادن و در باطن و فرماید که بالفتح کردن مستقل
عرض کند که لغت عربی زبیر است فارسیان معنی عطا و بخشش استعمال کنند و بالغات فارسی	بترکیب فارسی مرکب کنند چنانکه در ملحقات می آید انحصار بهار قلت تلاش اوست
(ارو) عطا بقول آصفیه عربی اسم مؤنث الغام بخشش سخاوت فیض و یا آتش	عفو و بجا نیکی پس چنانکه آنگاه بین گناه و عفو است تری رحمت که قرین تهوری است
بدل سیمین اصطلاح بقول سیمیه بر این اور آخرش و معنی فعلی این داد و دهشی که نسبت	و بحر و مؤید بخشش و بخشندگی بسیار مؤلف می گوید است یعنی عطائی که از سکه نقره بود
کند که مرکب توصیفی است یا وزن نسبت و گنایه از بسیاری بدل (ارو) کثیر بخشش	

جوانی خویش بپهنگام پیری مرا نم نشین	بذل کردن استعمال - صاحب آصفی
(نصیر سجداتی - نشر هما امكن در شرح	بذل نمودن ذکر هر دو کرده از مخی کت
مؤلف عرض کند که معنی عطا کردن و مصرف آن بذل جهد باید نمود؛ (ار دو) عطا کرنا	کردن است (سعدی ص) چون بذل تو کردم
بخشش کرنا - مصرف کرنا -	
بذل لقب قبول برهان و جامع بر وزن طبله (۱) سخن مرغوب و دلکش باشد و (۲) خواندن	شعر به آهنگ - صاحب رشیدی بر معنی دوم قانع - صاحب ناصری بذکر معنی اول نسبت
معنی دوم گوید که شعری را گویند که به آهنگ خوانده شود خان آرزو در سراج نسبت	معنی اول گوید که سخن نیکو و لطیفه و بذکر معنی دوم فرماید که شهرت بمعنی اول است صاحب
انند بذکر هر دو معنی فرماید که لغت فارسی است و صاحب غیاث بجوالة گوید و مدار گوید	که بالضم و بالکسر است و بجوالة خیابان نوشته که عربی الاصل باشد لیکن در اکثر کتب فارسی
داخل است صاحب مؤید بذیل لغات فارسی آورده گوید که بالکسر و الضم در عربی جائه که	بسیار بکار بر بند و هر چه بسیار بکار داشته شود و جائه که ناپاک باشد و در فارسی لطیفه و سخن
مرغوب و دلکش و خواندن شعرها را گوید که در منتخب اللغت (که لغت عربی) بمعنی اول مذکور	مؤلف عرض کند که ما در منتخب این را نیافتیم و تحقیق ما این است که فارسیان بر لغت عربی
بذل های نسبت زیاده کرده و مفرس کرده اند و معنی لفظی این منسوب بعطا و کنایه از سخن	مرغوب و لطیف که آن را هم کمتر از عطای مصنف یا خواننده ندانند و شعری که به آهنگ
خوانده شود آن را هم عطائی دانند (النوری ص) که طعنه ازین که رکابش در از کن بگویم	

بذله از آن که عنانش فروگذار بود (اردو) (۱) لطیفه - بقول اصفیه - عربی - اسم
مذکر چشکلا - لطف آمیز بات - بذله - ظرافت کی بات چوٹی سی معنی خیز اور خوش آئند بات
- وچسپ بات - (۲) خوش الحانی سے پڑا ہوا شعر - مذکر -

(الف) بذله باز اصطلاح - بقول انند بذله سنج بذله گو بقول اصفیه بطیفه گو چشکلا
(ب) بذله سنج ہر سہ مرادف یکدیگر معنی کہنے والا - خوش طبع -

(ج) بذله گوی ظریف و خوش صحبت را بذوق چینی رسیدن مصدر اصطلاحی

گویند - بہار بر ذکر ب وج قانع و صاحب حاصل کردن ذوق چینی باشد (ظہوری
اصفی مصاور (بذله سنجیدن) و بذله گفتن (۳) بذوق خاکساری یا ظہوری می سی
را قائم کردہ از معنی ساکت و سندی از وقتی پاکہ شونی راغبہ چہرہ بر آستین باشد
ملاطہر و حید کہ برای (ج) می آید مؤلف (اردو) ذوق حاصل کرنا -

عرض کند کہ ہر سہ اسم فاعل ترکیبی است بذلہ بقول صاحب ضمیمہ برہان و شمس با
معاصرین عجم (ب) را بر زبان دارند و الفاظ ذال نقطہ دار گوی ساخته صاحب مؤید این
خلاف قیاس لغت مگر سندا استعمالش از را بذیل لغات فارسی آورده بذکر معنی بالا
نظر ما گذشت شتاق سند باشیم - تخانی فرماید کہ در عربی بالفتح و تشدید معنی بل -

آخرہ در (ج) زائد است و بس ملا حید مؤلف عرض کند کہ دیگر ہرہ محققین فارسی
(۴) بیادیش ای شاعر بذله گوی پاکہ از زبان ازین لغت ساکت و طرز بیان محققین
تست ہنگامہ را آبروی پاکہ (اردو) بالا تحقیق معنی چنانکہ باید نمی کند و طاہر نمی شود

(۵۳۷)

انگیزی ساخته چه مراد است اگر گویر افیج اول	صاحب ساطع بمعنی جایی و مقام است
گیریم ظاهر مغاک مصنوعی است و اگر بضم	فاریان های نسبت و آفرش زیاده
گیریم گوئی که باچوگان زنند و لیکن صفت	کرده بای فارسی را بموخته بدل کرده
(ساخته) تقاضای معنی اول کند حریف	باشند چنانکه تپ و تپ و دال مهله را به
است که محققین که با اجمال بیان از عراب	معجزه چنانکه آذر و آذر و این مفرس را
لفظ را هم ترک می کنند و معاصرین عجم بزرگ	بمعنی مغاک مصنوعی استعمال کرده باشند
ندارند و سند استعمال پیش نشد مخفی مباد که	والله اعلم بحقیقه الحال این همه تاویلات
در نسخه قلمی مؤید همین لغت را همین معنی	از برای آن پسندیدیم که صاحب مؤید
بدال مهله آورده و بده به دال مهله همان	فضیلتی دارد و محقق معنویت و نظر بتائید
خشکه پلا و و غیر ذلک که گذشت و جا دارد	ضرورت بیان حلیه و لغزش ندارد (ار دو)
که اصل این (بدبای فارسی) بود که در سبکرت تل	مصنوعی مغاک که خود او را گزیده غار - نگر -

بذیون بقول سروری و جهانگیری و برهان و ناصری و جامع بذال معجزه بوزن مقرون
 بمعنی قاشهای نفیس (فرهنگ منظومه) برز و بالا بود بلند و برین پاهست بذیون
 قاشهای گزین پاه صاحب رشیدی گوید که لغت عربست و صاحب قاسوس بکسر با آورد
 خان آرزو در سراج مشفق یا رشیدی گوید که احتمال تعریب دارد و صاحب مؤید
 هم این را بذیل لغات فارسی جا داده مؤلف عرض کند که بعض محققین بالاد تعریب
 این استعمال جمع کرده اند یعنی قاشها و این مبنی بر شعر فرهنگ منظومه است و تحقیقت

اینست که اسم جنس مقصود است یعنی قماش که از ابریشم است و به تحقیق مامفوس است
 زیرا که صاحب قاموس همین لغت را به زای هوز بر وزن عصفور بالضم و جرجل
 بالکسر معنی قماش ابریشم آورده و بقول منتهی الارب و محیط محیط به زای محمه و بیابن خرب
 نیست که فارسیان به تبدیل زای هوز به ذال محمه این را استعمال کرده اند و این تصرف
 عربان عجم باشد و بس بعضی مقتضین فارسی زبان مثل صاحب قانون و شکیبای این
 کلیه را بیان کرده اند که هر لغت که اول آن ذال محمه بود فارسی نیست و هر لغت که آخر
 ثانی آن ذال محمه بود غیر از بدله و بدیون و پذیرفتن و پذیره و گذاشتن و گذاره
 فارسی نباشد (انتهی) اینجا ما ایشان هم بدیون را فارسی دانسته اند از اینجا است
 که از کلیه آخر الذکر مستثنی کرده اند و لیکن کار از تحقیق ماخذ نگرفته اند حاصل نیست
 که این را مافوس دانیم بوجه تصرف تبدیل و لیکن این تبدیل خبر میدهد از اینکه فعل عجم
 نیست بلکه عربان ایران است ورنه ضرورت نداشت که زای هوز را بذال محمه
 بدل کنند آنرا که خیال تعریب دارند غلط باشد که عکس آن تفریس است (ارو)
 دیبا - ایک ریشمی کپڑے کی قسم ہے جسکو فارسیوں نے بدیون کہا ہے - مذکر
 مذکر صاحب مؤید این را بذیل لغات فارسی آورده فرماید که بمعنی زن بد زبان است
 و گوید که بفتح اول و کسر دوم بذال منقوطه و مکنون و به تشدید یا لغت عرب است که
 فارسیان هم استعمال کرده اند مؤلف عرض کند که نه چنان باشد بلکه فارسیان متخفیف
 تحتانی و زیادت های هوز زائده و آخر این را مافوس کرده اند یا ای که بدیته را که مؤلف

بذاتی است بختیغ استعمال کردند اندرین صورت ہم تفریس باشد شقاق سند استعمال
باشیم کہ محققین فارسی زبان ازین ساکت اند و معاصرین عجم بزبان ندارند۔
(ارو) بد زبان عورت۔ مؤنث۔

مؤخذہ بہ رای جملہ

بر [ب] قبول سروری و جہانگیری و برہان و رشیدی و ناصری بفتح با (۱) بمعنی سینہ و
بقول جامع سینہ و پستان (قطران تبریزی) نگہ کن روی آن دلبر جو نقش لعبت بر بر
پا و گلنارش بہ بین پر بار و دونا ریش نگہ بر بر پان خان آرزو در سراج گوید کہ این قیصر
بمعنی کنار است و فرماید کہ در اصل بمعنی سینہ است و ازین مرکب است (برسام) کہ
مرضی است معروف و معنی آغوش و کنار مجاز این بہار گوید کہ کلمہ بر بمعنی اسمی و
حرفی ہر دو آمدہ و صراحتش در مطقات آید مؤلف عرض کند کہ این حرفی است بمعنی
علی کہ بر معنی دوم می آید و فارسیان بجز آن را بمعنی سینہ استعمال کردند کہ بالای حصہ
اعظم جسم است و خان آرزو درست گوید کہ معنی سوم این یعنی آغوش و کنار مجاز این
(ارو) سینہ۔ مذکر۔ دیکھو اسیا۔ صاحب آصفیہ نے بر پر لکھا ہے۔ فارسی۔ اسم
مذکر۔ سینہ۔ پستان۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ یہ فارسی لفظ اردو میں ان معنوں میں
مستعمل نہیں ہے غالباً آپکا تسامح ہے۔ یا ہماری معلومات کی کمی۔

(۲) بر۔ بفتح با بقول سروری و جہانگیری و برہان و رشیدی و ناصری بمعنی بالاکہ نیر
نیز گویند (کمال اسمعیل) ہر کہ منظور توشد ہیچو تارہ ز شرف پا جاگاہش بہ بدین طارم

نہ منظر باد پرخان آرزو در سراج گوید کہ حرفی است در فارسی جنی علی و استعمال چنانکہ
گویند بر بام رفت یعنی بالائی بام مؤلف عرض کند کہ استعمال حرف بر معنی
فوق و علی سلم (ارو) اوپر۔ پر (بلندی۔ موتث) دیکھو باشجر۔ صاحب آصفیہ
نے فرمایا ہے۔ بر۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ اوپر۔ بالا۔ بلند۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ
ہم نے اردو میں اس فارسی لفظ کا استعمال ان معنوں میں نہیں سنا۔ غالباً
صاحب آصفیہ کا تسامح ہے۔

(۳۳) بر۔ بقول جامع بفتح اول بمعنی بلندی (انوری ۵) شرح آن دیگر ان ہی ہم
پڑ کہ فرود است در بر از خورشید پ (ارو) بلندی موتث۔

(۳۴) بر۔ بقول سروری و جہانگیری و برہان و رشیدی و جامع و سراج بہ فتح باہمی
کنار و آغوش بغل و بقول ناصری پہلو و کنار و آغوش (انوری ۵) شرف بلطف
ہمی پر و در تراز ملک پ ہنر بنا زہمی پر و در تراز بر پ (امیر خسرو ۵) نازک تر
است آن بدن از برگ گل بسی پ عیشی است گر بر منہ کشد در برش کسی پ (حکیم فی
۵) تخت روز کہ دریا تر ابدید بدید پ کہ پیش فضل تو چون ناقص است و چون
ابتر کو بمال با تو نماند شد از خواہد جفت پ بقدر با تو نیار دزد از خواہد بر پ مؤلف
عرض کند کہ اشارہ این بر معنی اول گذشت و این مجاز معنی اول است پس (ارو)
بر۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ بغل۔ آغوش۔ کنار (مومن ۵) یون جلد
جائے رات گزر اے فلک در بیج پ بر سے جدا ہو رشک قمر اے فلک در بیج پ

(۵) بر۔ بقول سروری و جہانگیری و برہان و رشیدی و نامری و جامع و سراج
 بفتح با بمعنی پہنای پرچیز (النوری ۵) برو بالای قصر جاہ اور اپنی پیادہ سالی مرغ
 اوہام یا مؤلف عرض کند کہ بدین معنی لغت سنکرت است صاحب ساطع و گر
 این کردہ جادو دارد کہ فارسیان استعمال این کردہ باشند و جادو دارد کہ درین شعر (برو
 بالا) بمعنی کنار و قد باشد و کنایہ از بلندی و پہنائی کہ از قد بلندی مراد است و
 از کنار و آغوش عرض مقصود اندرین صورت این را متعلق بہ معنی چہارم کنیم و
 (برو بالا) را درین شعر استعارہ دانیم و جادو دارد کہ بر در کلام النوری مرادف بالا
 باشد و از (برو بالا) بہ تکرار لفظ معنی بلندی گیریم بائی حال این لغت فارسی
 نیست بمعنی پہنا اگر سند واضح تر ازین بدست آید تو انیم کہ مقرر گوئیم (ارو)
 بر۔ بقول آصفیہ فارسی عرض پہنا چورائی۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ ہم نے
 اردو میں اس فارسی لفظ کا استعمال ان معنوں میں نہیں سنا۔ غالباً صاحب آصفیہ
 کا تاج ہے۔

(۶) بر۔ بقول سروری و برہان و نامری و جامع بفتح با بمعنی نفع و فائدہ (سعدی ۵)
 بر خور و از خور و از خورش پھر کہ مرا از تو جدائی کند یا و فرماید کہ اصل این ہمان اثر
 است چنانکہ از عہد خود بخور و از باشد یعنی اثر زندگانی خود را در یاد خان
 آرزو در سراج گوید کہ مجاز است مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی ہفتم باشد (ارو)
 نفع۔ بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر۔ سود فائدہ۔ منافع۔ منفعت۔ نتیجہ۔ ثمرہ۔

(۷) بر۔ بقول سروری و جهانگیری و برهان و رشیدی و ناصری و جامع بفتح بامعنی بشر
(انوری ۵) آمد نظام شاخش و صدر شهید برگ و وان شاخ و برگ را تو خداوند
بار و بر پ (فرخی ۵) دراز تر ز غم ستمند سوخته دل پ کشیده تر ز غم و مندر خسته جگر پ
چو چشم شمع همه چشمهای اوبی آب پ چو قول سفلہ همه کشتهای اوبی بر پ خان آرزو در
سراج گوید که ظاہر این محقق بآراست مؤلف عرض کند کہ ما اشارہ این بر لفظ
بار کرده ایم و ہمدرا بخا عرض کرده ایم کہ بار فرید علیہ بر است و در اینجا ہمین قلہ
کافیست کہ مجاز معنی دوم یعنی چیزی کہ بالای درخت پیدامی شود آنرا بگفتند (اردو)
دیکھو بار کے دسویں معنی۔ صاحب آصفیہ نے بر کو بھی ان معنوں میں بیان کیا ہے
اور فرمایا ہے کہ فارسی۔ اسم مذکر۔ پھل۔ بار درخت۔

(۸) بر۔ بقول سروری و جامع بفتح بامعنی برندہ (انوری ۵) شمس اسلام فلک
مرتبہ برہان الدین پ آنگہ مولاش بود شمس و فلک فرمان بر پ مؤلف عرض کند کہ
بی خبری زبان زبان از قواعد فارسی بر آنگامی زبان است کہ این بمعنی فاعلی دانند
و نمی دانند کہ بدون ترکیب با اسمی این معنی پیدانی شود و بر قواعد اسم فاعل ترکیبی
غور فرمودند (اردو) لیجانیہ والا۔

(۹) بر۔ بقول سروری و برہان و جامع بفتح بامعنی بیر (انوری ۵) بر سمرقند اگر
بگذری ای باد سحر پ خبر از این خراسان ببر خاقان بر پ مؤلف عرض کند کہ چرا
نمی فرمایند کہ امر حاضر مصدر بریدن است کہ بجای خودش می آید (اردو) لیجہ۔

(۱۰) بر۔ بقول سروری بفتح یا بمعنی استقلال مؤلف عرض کند کہ نظر بہ اعتبار محقق زبان دان این را اسم جامد فارسی زبان گوئیم کہ سکوت صاحبان ناصری و جامع کہ ہم از اہل زبانند تعجب خیز است (ارو) استقلال۔ دیکھو استقامت۔

(۱۱) بر۔ بقول سروری و جہانگیری و برہان جامع و سراج بفتح اول بمعنی یاد و حفظ (خاقانی) پس گشتہ صدر از زبان آفتاب وار پتانسخہ مناسک حج گرد و از برش پاجامہا جہانگیری فرماید کہ این را (از بر) ہم گویند صاحب رشیدی گوید کہ بدین معنی از بر است نہ بر اما بیر بہ تحتانی دوم و دہیم بہ تحتانی دوم بمعنی حفظ و یاد آدہ۔ خان آرزو در سراج گوید کہ این ماخوذ است از معنی اول چرا کہ از بر کردن بمعنی یاد کردن از سینه تعلق دار و یعنی چیزی را محلوک سینه گردانیدن چنانکہ گویند کہ علم در سینه باشندہ در سینیہ، مؤلف عرض کند کہ محقق زبان دان یعنی صاحب سروری از سندی کہ پیش کردہ بر بمعنی حفظ ثابت نمی شود و از مصدر (بر کردن) کہ می آید البتہ تصدیق این معنی می شود و بر اعتبارش ہمین قدر توانیم گفت کہ اسم جامد فارسی زبان باشد مجاز معنی اول یعنی چیزی کہ در سینه باشد و اشارہ این بر از بر ہم کہ ذہ ابیم و سیر را کہ می آید مزید علیہ این دانیم چنانکہ بست و بست و ویر مبتدیش کہ موحده بہ داو بدل شود چنانکہ آب و آو (ارو) دیکھو از بر۔ صاحب آصفیہ نے بر پر فرمایا ہے کہ فارسی۔ اسم مذکر۔ یاد۔ حافظہ۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ آپ نے غالباً تسامح فرمایا ہے اردو میں یہ فارسی لفظ ان معنوں میں متعمل نہیں ہے۔

(۱۲) بر بقول سروری و برہان و جامع بالفتح بمعنی تن و بدن (خاقانی ۵) خسار
عید را اگر از برقع زرش پیکر دست شاہ جامہ عید ریت در برش پیکر (انوری ۵)
توبادی کہ خبر باتو نیکو نیاید پیکر قباہی بقا در بر آفریش پیکر مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی
چہدم است دیگر بیچ (اردو) دیکھو بدن۔ صاحب آصفیہ نے بر پر لکھا ہے۔
فارسی۔ اسم مذکر۔ تن۔ بدن۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ بیچہ فارسی لفظ اردو
میں سنا نہیں گیا۔

(۱۳) بر بقول سروری بالفتح بمعنی بیرون (حکیم سنائی ۵) دیریت تاسیہ
محشر ہی دمید پیکر اسی زندہ زادگان سر ازین خاک برکتید پیکر مؤلف عرض کند کہ
در مصدر مرکب (بر کردن) بر بمعنی دوم اوست بمعنی بالا کردن و بلند کردن
و از سند حکیم سنائی ہمیں معنی پیدا می شود پس بوثیقہ این مصدر بر را بمعنی بیرون
گرفتن زائد از ضرورت است محقق نہ باندان از تراکت کار گرفت اگرچہ باعتبار
این معنی را تسلیم تو انیم کہ دو بر را بدین معنی اسم جامد فارسی زبان تو انیم گفت لیکن
حقیقت ہمیں قدر است کہ ذکرش بالا گذشت (اردو) بر بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم
مذکر۔ باہر۔ بیرون۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ ہم نے اردو میں بر بمعنی بیرون
کسی اہل زبان سے نہیں سنا۔ صاحب آصفیہ نے غالباً تسامح فرمایا ہے۔

(۱۴) بر بقول سروری و جہانگیری و برہان و ناصری و جامع و سراج بفتح اول
بمعنی زن جوان صاحب رشیدی تذکر این گوید کہ درین تامل است مؤلف عرض کند

باعتباً محققین بالاسیما صاحبان سروری و ناصری و جامع کہ از اہل زبانند اسم جا
فارسی زبان گیریم و شاق سند استعمال باشیم (اردو) جوان عورت - موٹ -
(۱۵) بر - بقول سروری و جہانگیری و برہان و ناصری و جامع و سراج بالفتح بمعنی طرف
و جانب چنانکہ گویند کہ از راہ یک بشوئے یعنی یک طرف شو۔ صاحب رشیدی بذکر این
گوید کہ درین تامل است مؤلف عرض کند کہ نظر باعتبار محققین بالاسیما صاحبان
سروری و ناصری و جامع کہ از اہل زبانند اسم جامد فارسی زبان دانیم و مجاز معنی
چہارم (اردو) طرف - دیکھو بانہ کے ستر ہون معنی -

(۱۶) بر - بقول سروری بالفتح بمعنی نزدیک - سدا این بر معنی نہم گذشت - خان آرزو
در سراج و گرین کہ گوید کہ چنانکہ بر من چنین است یعنی پیش من و فرماید کہ
این نیز متعلق از معنی اول است یعنی سینہ (انوری ۵) بر درنگ رکاب تو بند
زمین ہا بر شتاب عنان تو بی شتاب صبا ہا (ولہ ۵) توئی کہ سایہ عدلت چنان بسط
شدہ ہا کہ رخنہ کردن آن مشکل است بخورشید ہا مؤلف عرض کند کہ مجاز معنی دوم
دانیم یا اسم جامد بدین معنی (اردو) پاس - بقول آصفیہ ہندی نزدیک - قابوین
(۱۷) بر - بقول سروری بالفتح بمعنی مہربان - حیف است کہ سند استعمال پیش نشد - از
معاصرین عجم نہ شنیدیم و در کلام قدما ندیدیم باعتبار محقق صاحب زبان تو انیم گفت
کہ اسم جامد فارسی زبان باشد - سکوت صاحبان ناصری و جامع تعجب خیر است (اردو)
مہربان - بقول آصفیہ - فارسی - محبت کرنے والا - شفیق - رفیق - محب -

(۱۸) بر بقول جهانگیری و برہان و رشیدی و ناصری و جامع و سراج مخفف برگ۔
 (کمال اسمعیل ۷) ہر کہ چون نرگس صاحب نظر است از سر ذوق بہ چون گل از
 آرزوی دیدن او صد بردہ بہ مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است و جا دارد
 کہ مجاہد یعنی ہفتم گیریم کہ اصلش معنی دوم است کہ برگ ہم ہیچون ثمر بالای درخت
 است چنانکہ فارسیان بار را ہم بمعنی برگ و گل و ثمر گرفتہ اند (اردو) برگ بھو
 آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مذکر۔ پتا۔ پات۔ ورق۔

(۱۹) بر بقول جهانگیری و برہان و جامع و سراج بعضی در خانہ و سر است صاحب
 رشیدی بذکر این گوید کہ درین تامل است و صاحب ناصری گوید کہ برہان ندارد
 مؤلف عرض کند کہ نظر بر اعتماد محققین بالا کہ بعض شان از اہل زبانند اسم جامد
 فارسی زبان و انیم و مشتاق سند استعمال باشیم (اردو) دروازہ بقول آصفیہ
 فارسی۔ اسم مذکر۔ مدخل۔ پھاٹک۔ در۔ باب۔

(۲۰) بر بقول برہان و جامع یعنی زمین خشک بی آب و علف و بیابان صاحب
 ناصری گوید کہ بتر بہ تشدید رای مہملہ مقابل بحر لغت عرب است و جمع آن براری
 و تخفیف ہم آمدہ مؤلف عرض کند کہ مفسرین باشند کہ فارسیان لغت شدہ را بہ
 تخفیف خواندہ اند (اردو) خشک زمین میوشت۔ جنگل۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ
 نے بتر کو تشدید کے ساتھ لکھا ہے اور فرمایا ہے کہ عربی۔ اسم مذکر۔ خشک زمین۔
 جنگل۔ بیابان۔ خشکی۔ مؤلف عرض کرتے ہیں کہ غالباً آپ سے تسامح ہوا ہے اس لئے

کہ اردو میں مفہوم کا استعمال ہے تخفیف کے ساتھ اور شد کا استعمال نہیں ہے۔
 (۲۱) بر بقول برہان۔ نام درختی در ہند۔ صاحب تحقیق الاصطلاحات گوید کہ در
 ہندوستان می روید و از شاخہای آن پنج برآمدہ نزول می کند و رفتہ رفتہ بر زمین
 رسیدہ فرو می رود و از آن پنج تنہ دیگر بہم می رسد و برای تقویت شاخہا بنسزلہ
 ستون می شود (آزاد بلگرامی) چوریشہ بر در نیم راہ و اماندہ پافر و دشمن او در
 ترقی معکوس پ (مرشد قلیخان مخمور) چو درختی کہ زہر شاخ و پد ریشہ بجا کہ
 در سجود تو زہر عنوز زمین گیر شدم پ مؤلف عرض کند کہ بڑ بوحدہ و رای ہندی
 بقول ساطع لغت سنسکرت است بفتح اول بمعنی درختی معروف کہ شیران را ورنہ
 بکار برند و چون فارسیان این قسم لغات را در فارسی استعمال کنند رای ہندی
 را بہ رای مہملہ بدل کنند صاحب محیط بر (بڑ۔ بہ رای ہندی) گوید کہ آن را ورنہ
 مالوہ برگد گویند و عبری ذات الذوانب و بفارسی درخت ریشا و ہندی تیر و
 باسرو در سنسکرت مری و آن درختی است ہندی۔ بسیار کلان۔ گرم و تر
 تر و بعضی سرد و راول دوم و خشک و در آخر آن شیرا و سرد و خشک در سود
 گران و حابس شکم و دافع فساد باد و بلغم و صفرا و نافع دامیل و بشور و پ و
 حرارت و تشنگی و بیہوشی و زخمہا و ریشہا را نافع و منافع بسیار دارد (الح)۔
 (اردو) بڑ بقول آصفیہ۔ ہندی۔ اسم مذکر۔ برگد۔ ایک قسم کا پیل کی مانند
 بڑے سایہ اور پھیلاؤ کا درخت ہے جس میں دائری کی طرح نیچے جڑیں بھی نکلتی ہیں

مؤلف عرض کند کہ (بہم برآمدن) بمعنی
 خشمگین شدن و در غضب آمدن می آید کہ می آید و معنی بیان کرده صاحب زینما
 پس این ہم ماضی مطلق آن مصدر مرکب بر سبیل مجاز غیر از اصطلاحی نیست و لیکن
 باشد (اردو) غصے ہوا۔ و کچھ بہم برآمد
 جس کا یہ ماضی مطلق ہے۔
 برآمد جامی | اصطلاح بقول ناصری و دیگر (۲) بلندی مؤنث۔
 انند بمعنی مصدر راست کہ جای صدور و برآمدن | بقول بحر (۱) تعظیم کردن و فرما
 بیرون آمدن باشد و آن را برآمد گاہ نیز کہ کامل التصریف است و مضارع این
 گفتہ اند مؤلف عرض کند کہ قلب اضافت بر آید۔ صاحب جہانگیری در ملحقات
 (جای برآمد) است و برآمد حاصل بالمصدر بر تعظیم کردن و برخاستن قانع و فرماید
 بر آمدن و دیگر هیچ (اردو) برآمد ہونے کی کہ این کنایہ باشد صاحب جامع ہم ذکر این
 جگہ۔ نکلنے کی جگہ۔ برآمد گاہ۔
 برآمدگی استعمال۔ بقول صاحب زینما این برآمد و صاحب ناصری صراحت فرماید
 بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار (۱) کند کہ برپای خاستن برای تعظیم کسی کہ
 گریوہ کہ از پائین آن چشمہ برآمدہ باشد و در آمدہ مؤلف عرض کند کہ مصدر مرکب
 (۲) بقول جامع کہ بذیل (برآمدن) آورده از کلمہ بر (معنی حقیقتش یعنی علی) و آمدن
 بمعنی بلندی مؤلف عرض کند کہ این بمعنی (بمعنی خودش) و معنی حقیقی این مرکب بلندی

<p>آمدن و مراد از برخاستن و بلند شدن پس معنی تعظیم کردن کنایه باشد که بر یک تعظیم بر پیچیزند (ارودو) انحناء تعظیم و پاک ہو جانا۔</p>	<p>آمدن و مراد از برخاستن و بلند شدن پس معنی تعظیم کردن کنایه باشد که بر یک تعظیم بر پیچیزند (ارودو) انحناء تعظیم و پاک ہو جانا۔</p>
<p>(۳۳) بر آمدن - بقول بحر معنی بیرون رفتن و خارج شدن و راسته این را معروف گوید مؤلف عرض کند که مقصودش خبرین</p>	<p>کے لئے (تعظیم دنیا بقول اصفیہ کسی کی تشریف آوری کی کہ ہر ہو جانا۔ کھڑے ہو کر عزت کرنا۔</p>
<p>(۳۴) بر آمدن - بقول سوار یعنی پاک و صاف شدن چوین (بر آمدن دیدہ از غبار) (حرین ۵) شمشیر کین کین</p>	<p>(۳۴) بر آمدن - بقول سوار یعنی پاک و صاف شدن چوین (بر آمدن دیدہ از غبار) (حرین ۵) شمشیر کین کین</p>
<p>سوار بر آید پ مؤلف عرض کند کہ این نہ مصدر مرکب (بر آمدن دیدہ از غبار) پیدامی شود یعنی (بیرون آمدنش از غبار)</p>	<p>سوار بر آید پ مؤلف عرض کند کہ این نہ مصدر مرکب (بر آمدن دیدہ از غبار) پیدامی شود یعنی (بیرون آمدنش از غبار)</p>
<p>پس بر آمدن در اینجا متعلق است بمعنی زبان ذکر این نگارند خیال ما این است سروش کہ می آید و صاف و پاک شدن</p>	<p>پس بر آمدن در اینجا متعلق است بمعنی زبان ذکر این نگارند خیال ما این است سروش کہ می آید و صاف و پاک شدن</p>
<p>دیدہ معنی مراد می است و متعلق است با مصدر مرکب مذکورہ و مجرور بر آمدن معنی تطرقتا بل عجب نیست کہ صاحب بحرین</p>	<p>دیدہ معنی مراد می است و متعلق است با مصدر مرکب مذکورہ و مجرور بر آمدن معنی تطرقتا بل عجب نیست کہ صاحب بحرین</p>

(۲۲) بر - بقول برهان پرنده را گویند مؤلف عرض کند که محققین زبانندان ازین معنی ساکت اگرند استعمال پیش شود توانیم عرض کرد که مجاز معنی دوم باشد و بس که پرنده را که بالاتر می باشد - برگفته باشند حیث است که صراحت فرموده از پرنده مذکور و طرز بیانش تخصیص را ظاهر می کند (اردو) ایک خاص پرنده کو فارسیون نے برگہا ہے - مذکر -

(۲۳) بر - بقول بہار معنی در و بالعکس و بجوآہ مرزا جلالی طباطبائی نوشته کہ در و بر و روار و استعمال بدل یکدیگر می آیند (صائب) نیست امروز از جنون این شور و غوغا بر سرم پا در حریم غنچہ چون لاله سودا بر سرم پا (میر رضی اربطانی) سر پالین چون ہند آن را کہ در دی در دل است پا خواب شیرین چون کند آن را کہ شوری بر سر است پا (سعدی) ساقی سنگدل مرا چند بہانہ میدی پا بادہ ناب برگفت شور شراب بر سرم پا مؤلف عرض کند کہ درست می گوید ہمین است محاورہ (اردو) مین - دیکھو اندر -

(۲۴) بر - بالکسر بقول انند در فارسی زبان بمعنی یک کہ عدد اول است مؤلف عرض کند کہ صاحب غیاث این را لغت ترکی گوید و صاحب کنز کہ محقق لغات ترکی است تصدیق این می کند - نمی دانیم کہ صاحب انند چطور این را لغت فارسی گفت - (اردو) ایک - عدد واحد - مذکر -

(۲۵) بر - بالفتح بقول انند مثل بای موصده برای الصاق آید چنانکہ (دوش بردشت)

(وزمین بر زمین) (خواجہ نظامی ع) غلامان گل چہرہ و دل بر ہای پد کمر بر کمر و تختش بہ پای
 پد زمین بر زمین تا باقصای رسم پد بچو بشید و ریاض زید بوم پد و فرماید کہ اگر محمول بر
 معنی علی باشد پس زمین عبارت از اطلاق آن خواهد بود چنانکہ درین بیت شیخ شیراز
 (ع) آنکہ چون پستہ دیدمش ہمہ مغر پد پست بر پست بود بچو پیار پد و ہمچنین (ع)
 برتست پاس خاطر بچو زگان و شکر پد بر ما و بر خدای جہان آفرین خرا پد و گوید کہ چون
 بر عرض مقدسہ چیز می اخذ یا ترک کردہ میشود می گویند کہ پد بر فلان چیز گرفت یا ترک
 کرد پد مثلاً صاحبی نوکری را دشنام داد پس در ان حال می توان گفت کہ پد فلانی
 نوکری گذاشت بر دشنام پد و در نیصورت مذخول لفظ بر سبب ما تقدم باشد و ہم
 او گوید کہ ازین قبیل است درین بیت خواجہ نظامی (ع) جہان آن کسی راست کو
 نہ رو پد پی مرد گذاشت بر ہیچ مرد پد ای بر مرد ضعیف و زبون مؤلف عرض کند کہ در
 ہمہ اسناد بالا بر معنی علی باشد و معنی الصاق اصلاً باشد و این ہمہ اسناد متعلق بمعنی
 دوم است کہ گذشت (ار دو) دیکھو دوسرے معنی -

(۲۶) بر - بالفتح بقول بہار معنی الی چنانکہ نظامی گوید (ع) سکندر بتاریکی آر و تبا
 کہ رہ روشنی خضر یابد بر آب پد مؤلف عرض کند کہ درین شعر ہم بر معنی علی است
 نہ الی قاتل (ار دو) دیکھو بر کے دوسرے معنی -

(۲۷) بر - بقول ناصری زائد در اشعار متقدّمین بسیار است چنانکہ (ع) ای تازہ تر
 از برگ گل تازہ بہ بر برگ و فرماید کہ تقدّم ہای ابجد بر این ردیف از شرط بلغاست

خان آرزو در سراج ذکر این کرده مؤلف عرض کند که بدون تقدّم موحده هم زیادت
بر را در کلام فارسیان یافته ایم و در بعض مصادر هم که در محاوره فارسیان متعل است
چنانکه انگختن و بر انگختن و آنگختن و بر آنگختن و غیر ذلک (ارو) بر فارسی
زاند بھی آتا ہے -

(۲۸) بر - بالفتح بمعنی روشن که مصدر (بر کردن) بمعنی روشن کردن از همین معنی مشتق
است که می آید خان آرزو بذیل بر ذکر این مصدر کرده گوید که ظاهر در (بر کردن) معنی
روشن کردن متعلق بمعنی دوم است مؤلف عرض کند که درست گوید (ارو) روشن
دیکھو ابر خیدہ -

بر آب آمدن مصدر اصطلاحی - بقول جہانگیری (ورضیمہ) و بقول صاحبان برہان ورشیدی و بحر و جامع و مؤید و سراج (۱) کنایہ از ظاہر و فاش شدن (امیر خسرو) چو فوج ہندوان رہ پیشتر یافت (۲) خلیفہ ہم خلاف نصم دریافت (۳) بر آب آمد ہمہ کان آتش انگیر (۴) بجوش آورد سیل آتش تیز (۵) مؤلف عرض کند کہ چیزی کہ از تہ بر آب آید ظاہر شود و از ہین معنی تحقیقی این اصطلاح عام قرار یافت	و (۲) مشہور شدن ہم (انوری) مولد و نشا بین در خاک ہندستان مرا (۱) نظم و نشر بین کہ بر آب خراسان آمد است (۲) (ارو) (۱) ظاہر ہونا - (۲) مشہور ہونا - (الف) بر آب آگند چون ز میث سپر اصطلاح صاحب مؤید بکہ این گوید کہ (۱) اسی بچوڑن سپر بآب آگند اور یعنی از و عاجز شود و منہم گر دو کند اقیل - صاحب ہفت فرماید کہ (۲) چون ز میث سپر معلوم یعنی از و عاجز شود و منہم
--	--

<p>گرد و نیز (۲) یعنی متعدد شدن - مؤلف نمی دهد و معنی مصدری از مضارع پیدا نمی کند عرض کند که تسامح هر دو که این را بصورت و محققین فارسی زبان از هر دو معنی ساکت مصدر قائم نکرده یعنی ----- معاصرین عجم هم بر زبان ندارند (اردو)</p>	<p>(ب) بر آب انگندن سپر است یعنی غدا (الف) دا عاخر هوتا ہے - ہا تا ہے - (۲) ہستند و نہنم شدن و درین مصدر تخصیص آب ہونا (ب) سپر پھینکنا - سپر ڈالنا - قبول آصفیہ ہم نباشد بلکہ (بر زمین) انگندن سپر ہم ہمیں ہتھیار ڈالنا خوف سے یا ہار مان کے ڈال معنی دارد و مجرود (سپر انگندن) ہم مراد فاش پھینکنا - عاخر ہونا - مغلوب ہونا پشت حیفا است کہ مصرع ثانی (الف) را ذکر کرد بر آب برون بنا مصدر اصطلاحی - تابیان میگردیم کہ مقصود شاعر چہ بود فاضل بر آب برون بنیاد بہار و نقل نگارش بتحریر یعنی صاحب مؤید الفضل برای تأیید فضل اند ہر دو این ہر دو مصادر را با (باب ریا</p>
<p>مصرع کامل را اصطلاحاً قائم داشت و بنا و بنیاد نوشتہ اند و سندی از برای این دریافت حقیقت را بر فضل گذاشت و این پیش نکر دند و ما حقیقت آن بجایش عرض کردہ ایم حسن فضیلت اوست و نمی توانیم گفت کہ نسبت این عرض کنیم کہ این من و چہ مراد ف از استعمال شاعر مصدر اصطلاحی را اخذ آن باشد ولیکن استعمال این با کلمہ تراز کردن نتوانست یا شکل دانست و معنی نظر مانگداشت - طالب سند باشیم کہ محققین زبان</p>	<p>دوم پیدا کردہ صاحب ہفت غلط است این را ترک کردہ اند (اردو) و چہ باب کہ الفاظ اصطلاح و معنی تحقیقش اجازت آن رساندن بنا -</p>

<p>نداشت که این را مقوله گردانیم که امر حاضر همان مصدر است (اردو) دیکھو آب</p>	<p>بر آب بستن اصطلاح بقول اند سیراب کردن (طغراس) زبان برگ پان تا در وہاں غنچہ اش دیدم پو بر آب گریہ تم گفتن یہ اُس کا امر حاضر ہے۔</p>
<p>مصدر را اصطلاحی بر آب دیگر رفتن</p>	<p>گلبن آشفته حالی را پو صاحب بحر وارسته بر آب دیگر رفتن</p>
<p>بر آب بستن چیزی را بمعنی سیراب کردن آن آورده مؤلف عرض کند کہ (آب پانی) (بر آب فلان چیز آمدن) مؤلف عرض کند بستن بمعنی سیراب کردن آن بجای خود کہ مادر نسخہ اول الطبع بہا را این را نیا قسیم و</p>	<p>بر آب بستن چیزی را بمعنی سیراب کردن آن آورده مؤلف عرض کند کہ (آب پانی) (بر آب فلان چیز آمدن) مؤلف عرض کند بستن بمعنی سیراب کردن آن بجای خود کہ مادر نسخہ اول الطبع بہا را این را نیا قسیم و</p>
<p>گذشت پس جا دارو کہ کلمہ بر را درین اصطلاح زائد گیریم چنانکہ بر بمعنی بست و ہفتمش مذکور شد یا اینکہ (بر آب بستن) اگر از معنی لفظی کار گیریم خیرین نباشد کہ بر</p>	<p>گذشت پس جا دارو کہ کلمہ بر را درین اصطلاح زائد گیریم چنانکہ بر بمعنی بست و ہفتمش مذکور شد یا اینکہ (بر آب بستن) اگر از معنی لفظی کار گیریم خیرین نباشد کہ بر</p>
<p>معنی وابستہ آب کردنش یا پیوستن آن کہ ایست و موافق قیاس (اردو) سیراب است کہ (بر آب فلان) بمعنی بطریق فلان می آید (اردو) غیر کی پیروی کرنا۔</p>	<p>معنی وابستہ آب کردنش یا پیوستن آن کہ ایست و موافق قیاس (اردو) سیراب است کہ (بر آب فلان) بمعنی بطریق فلان می آید (اردو) غیر کی پیروی کرنا۔</p>
<p>بر آب بگویی مقولہ بقول سرور بستن سیراب کردن مطلحات بمعنی حالی بگویی وزود جواب بدہ بہا در آب فرو بردن و گوید کہ اطلاق مؤلف عرض کند کہ (بر آب گفتن) مصدر زدن بر چیزی بمعنی خویشتن را رسانیدن است کہ بہمین معنی می آید ضرورت بہ انچیز بسیار آمدہ درین صورت بہ بمعنی</p>	<p>بر آب بگویی مقولہ بقول سرور بستن سیراب کردن مطلحات بمعنی حالی بگویی وزود جواب بدہ بہا در آب فرو بردن و گوید کہ اطلاق مؤلف عرض کند کہ (بر آب گفتن) مصدر زدن بر چیزی بمعنی خویشتن را رسانیدن است کہ بہمین معنی می آید ضرورت بہ انچیز بسیار آمدہ درین صورت بہ بمعنی</p>

الی وزون یعنی رسانیدن باشد یعنی خوشنیت	در شراب زون که آب مجنی شراب بپیش
را آب رسانیدیم پس آب رسانیدن عبادت	گذشت و سند خروشی برای رب باشد
از اختیار کردن مدتی تا بود (حسین)	معنی حقیقی دیگر هیچ مخفی مباد که چون خود را
بیک خروشی رباعی (۵) بچند در زید چو	مفعول این گردانیم از معنی رب کنایه شود
احباب زدیم با آخر نقبی بگنج نایاب زدیم	بسی (رج) مبتدای می خواری کردن خود را
که تا شب تبسج وردا بر خیزد و زدیم بخانه	و عزز باقی شدن و بر درینجا معنی می باشد
و بر آب زدیم با مؤلف عرض کند که در	چنانکه بر معنی بست و سوش گذشت به معنی
نسخه قدیم چهار (۱) یعنی غرق کردن است	آلی (ار و و) (الف) پانی مین و الناکرانا
و بس حواشیا همین رباعی نوشته که ای خرابا	غرق کرنا ب (شراب مین و بونا - (رج) این
شدیم و رندی و مستی اختیار کردیم و گوید	آپ کو شرابخوا ر بنانا -
که می تواند که درینجا معنی (۲) در آب انداختن	بر آب فلان اصطلاح بقول بجز و
و غرق کردن گیریم درین صورت مفعول	برهان در ملحقات یعنی بطریق فلان و
به تبسج وردا خواهد بود و علی التقديرین مفعول	روش فلان و بقول صاحب مؤید بر شکل
قیه آب است (انتهی) پس بخیا ماعبارت	فلان مؤلف عرض کند که آب معنی طریق
اول الذکر تصحیف و تصرف صحیحین مطبع	بر معنی چهارش گذشت (ار و و) کسی کی
باشد باقی حال (الف) معنی دوم حقیقی است	روش بر کسی کی پیروی مین -
و معنی اول هم داخل آن است و (ب)	بر آب فلان چیز آمدن مصدر اصطلاحا

<p>بقول بہار مروف (برآب دیگر رفتن) مؤلف عرض کند (الف) برآب نقش زون اسما و اصطلاحی کہ آب درینجا بمعنی رونق است کہ بر معنی روشن (ب) برآب نوشتن بہار (دب)</p>	<p>گذشت و این بمعنی رونق آن چیز داشتن را ذکر کرده گوید کہ انوری استعمال این است یعنی مساوات آن چیز داشتن در تازیانہ (س) بہرچہ مفتی راہیت قلم بدست و رونق (میر خسرو) (برآب رخت یک گرفت چو قضا بر آب نویس جواب فتویٰ را</p>
<p>گل سیراب نیاید چنانچہ از بہت آید ز می تا نیاید چنان (ارو) خوبی اور رونق اور</p>	<p>تازگی مین کسی خیر کے مساوی ہونا۔ برآب گفتن اسناد اصطلاحی بقول بہار</p>
<p>و سحر و جادو و مؤید و ہفت بمعنی فی الحال وزو و گفتن وزو و جواب دادن مؤلف</p>	<p>جواب آن فتویٰ و رد آن را برآب می نویس یعنی جواب آن و رد آن صورت نمی بندد</p>
<p>عرض کند کہ این کنایہ باشد کہ (برآب آمدن) بمعنی ظاہر و فاش شدہ ان گذشت و مقصود (برآب) را بمعنی در حال آوردہ ممکن است</p>	<p>از (برآب) ظاہر و فاش است از ہمین کہ (برآب نویس) را بمعنی در حال نویس اصطلاح این مصدر را اصطلاحی قرار یافتہ</p>
<p>حالاً معاصرین عجم بر زبان ندارند و ارو فوراً کہنا۔ جلد کہنا۔ جلد جواب دیند۔</p>	<p>و سوال اہل عالم بخاطر می رسد ہمین کہ قضا</p>

یافت که اقتضای رای توحیدیت و توحید فتوی که صاحب استعمالش کرده (س) چرخ	خواهی وادیش از آنکه لعل آری بنا بر
چند آنکه زند نقش حوادث بر آب پاشی شود	نهایت موافقت و متابعت که سنت بتو جوهر آئینه آگاهی ما مقصود صاحبانیت
دارد موافق مافی الضمیر تو فتوی میداد که هر چند که چرخ نقش حوادث را می خواهد	وفی الحال می نویسد (انتهی) صاحب شیشه که محو کند مگر بر آئینه آگاهی ما ظاهر می شود
بذیل (برج نوشتن) گوید که یهوده و صبا همجو جوهرش و محو می شود و ما از و آگاهی	کردن کاری و همچنین (بر آب نوشتن) (اردو) (الف و ب) محو کرنا مثلاً نوشتن
عرض کند که (الف) و (ب) هر دو کنایه است بر آب کرنا صاحب آصفیه نے نقش بر آب	از محو کردن که هر چه بر آب نقش کنند (هونا) کا ذکر کیا ہے جو اسی کا لازم ہے
خود بخود محو شود و باقی نماند مقصود انوری	معنی بے ثبات هونا فانی هونا جلدت جانا
در شعر بالا همین است که مفتی رایت	بر آب نهادن مصدر اصطلاحی قبول
بهر چه فتوی دهد قضا آن را قبول کند و	بهار کنایه از بی ثبات و ناپایدار کردن
جواب معنی رد آن را محومی نماید مقصود	و آفریدن چیزی را (شیخ شیراز) جهان
شارح اول الذکر همین است ولیکن به	بر آب نهادن و زندگی بر باد غلام ط
مطابقت معنی اصطلاحی ادا شد و بهار	آنم که دل برا و نهاد و صاحب بحر آفریدن
معنی را که بیان کرده است و در از لفظ و	راترک کر و مؤلف عرض کند که (بر آب
معنی بحال اعرض می شود که نسبت (الف)	نهادن چیزی) گویا غرق کردن است و

از اینجاست کہ معنی بی ثباتی از و پیدا شد و نفروده اند بہ تحقیق ما از ہر سہ اسناد بالا (بر
 آفریدن را بخرو معنی خیال کنیم صاحب بجزوت آب و آتش زدن کسی را) پیدا است بمعنی در
 نگر و کہ آن را ترک کرد (ارو) بے ثبات کمال تکلیف و تعب و اشدن اورا محققین بالا
 اورنا پائدا کرنا اورنا پائدا پیداکرنا۔ ہمین معنی را لازم کرده اند و اسنادشان بر حلال
 بر آب و آتش زدن اسد را صطلاحی آنست و معنی دوم بیان کردہ بہار از یک سہ
 بقول وارستہ و بگردا، در کمال تکلیف و تعب ہم حاصل نمی شود و اعتبار را نشاید (ارو)
 بودن (صائب ۵) عبت آن جنگجو بر آب (۱) کمال تکلیف او تعب مین مبتدا رکضاد ۲ ہی
 و آتش می زند خود را پراہ برات خط چو حکم آسمانی بی فائدہ کرنا۔
 بر نمی گرد و پ بہارین را بر استنادند بالا بر آتش افکادن چیرہ استعمال بمعنی خشن
 بمعنی (۲) سعی بی فائدہ کردن آوردہ معنی آن چیز در آتش است و این معنی حقیقی باشد
 اول را ہم ذکر و اسناد دیگر را ہم پیش کردہ (نہوری ۵) دل نہوری بر آتش کہ فکاد پ
 (صائب ۵) اینکہ گاہی می زدوم بر آب و کہ جہان بوی آن کباب گرفت پ مؤلف
 آتش خویش را پز روشنی کار مردم بود و مقصود عرض کند کہ کلمہ بردنجا بمعنی در باشد۔
 چو شمع پ (عبد اللطیف خان تنہا ۵) فکر بکیر (ارو) آگ مین جلنا۔ امیر نے اس کا دگر
 بلندی دارم از خود مہرمان پ می زخم بر آب فرمایا ہے (کیف ۵) تپ الفت کی حرارت
 و آتش خویش را شہا چو شمع پ مؤلف عرض ہندین کسکو اے کیف پ ایک ہی آگ مین سب
 کند کہ محققین بالا در تعریف معنی اول غور خلق خدا جلتی ہے پ

<p>بر آتش نشاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول بھردا، بقرار گردانیدن مؤلف بقول بہار و اند (۱) کنایہ از مضطرب و عرض کند کہ مرادف مصدر گذشتہ و (۲) بمعنی بقرار گردانیدن کسی را (صائب ۵) حقیقتش یعنی سوختن (انوری ۱۵) ہزار ز شوق میتون آئینہ را بر سنگ زود شیرین جان لب لعلش نہادہ بر آتش پانہزار دل پخوشا کاری کہ بر آتش نشانند کار فرما را سر زلفش کشیدہ در زنجیر (اردو) دیکھو پے مؤلف عرض کند کہ متعدی آتش زیر پیا بر آتش نشاندن۔</p>	<p>بر آتش نشاندن مصدر اصطلاحی۔ بقول بھردا، بقرار گردانیدن مؤلف بقول بہار و اند (۱) کنایہ از مضطرب و عرض کند کہ مرادف مصدر گذشتہ و (۲) بمعنی بقرار گردانیدن کسی را (صائب ۵) حقیقتش یعنی سوختن (انوری ۱۵) ہزار ز شوق میتون آئینہ را بر سنگ زود شیرین جان لب لعلش نہادہ بر آتش پانہزار دل پخوشا کاری کہ بر آتش نشانند کار فرما را سر زلفش کشیدہ در زنجیر (اردو) دیکھو پے مؤلف عرض کند کہ متعدی آتش زیر پیا بر آتش نشاندن۔</p>
<p>داشتن و آتش زیر پا بودن کہ بجایش گذشت بر آ اصطلاح۔ بقول اند بخوالہ فرنگ و (۲) بمعنی حقیقی یعنی سوختن کسی را در آتش فرنگ بالفتح والف مدودہ بمعنی صلح و آشتی (اردو) آتش پر یا آگ پر لٹانا بقول امیر مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش (۱) بقرار گردان (۲) جلانا (آتش ۱۵) نہایتے شود تو انیم عرض کرد کہ حاصل بالمصدر کو بجا تمام مین ہمہ رقیبون کے پٹا دیگا بر آوردن را کہ می آید بر سبیل مجاز بدین ہمین رشک آتش سوزان گلخن پر (مومن) معنی استعمال کردہ اند کہ در معنی مصدر رباعی) شوخی تھی یہ بس میرے ستانے کے مذکور از ہم جدا کردن و سد و نمودن لئے پے گرمی تھی یہ آگ پر لٹانے کے لئے پٹن داخل است (اردو) صلح۔ بقول تصنیف پے گناہ سرد مہری کے سبب پے تم آگ ہوے عربی۔ اسم مؤنث۔ آشتی۔ میل ملاپ مصححت یہ صالحمہ (منہ ۵) صلح کی ٹھیر لئے ابقول لائی بر آتش نہادون مصدر اصطلاحی۔ ہو چکی پڑ ہو چکی صاحب محبت آزمانی ہو چکی</p>	<p>داشتن و آتش زیر پا بودن کہ بجایش گذشت بر آ اصطلاح۔ بقول اند بخوالہ فرنگ و (۲) بمعنی حقیقی یعنی سوختن کسی را در آتش فرنگ بالفتح والف مدودہ بمعنی صلح و آشتی (اردو) آتش پر یا آگ پر لٹانا بقول امیر مؤلف عرض کند کہ اگر سند استعمال پیش (۱) بقرار گردان (۲) جلانا (آتش ۱۵) نہایتے شود تو انیم عرض کرد کہ حاصل بالمصدر کو بجا تمام مین ہمہ رقیبون کے پٹا دیگا بر آوردن را کہ می آید بر سبیل مجاز بدین ہمین رشک آتش سوزان گلخن پر (مومن) معنی استعمال کردہ اند کہ در معنی مصدر رباعی) شوخی تھی یہ بس میرے ستانے کے مذکور از ہم جدا کردن و سد و نمودن لئے پے گرمی تھی یہ آگ پر لٹانے کے لئے پٹن داخل است (اردو) صلح۔ بقول تصنیف پے گناہ سرد مہری کے سبب پے تم آگ ہوے عربی۔ اسم مؤنث۔ آشتی۔ میل ملاپ مصححت یہ صالحمہ (منہ ۵) صلح کی ٹھیر لئے ابقول لائی بر آتش نہادون مصدر اصطلاحی۔ ہو چکی پڑ ہو چکی صاحب محبت آزمانی ہو چکی</p>
<p>بر آتش نہادون مصدر اصطلاحی۔ ہو چکی پڑ ہو چکی صاحب محبت آزمانی ہو چکی</p>	<p>بر آتش نہادون مصدر اصطلاحی۔ ہو چکی پڑ ہو چکی صاحب محبت آزمانی ہو چکی</p>

دالف، برآر زنده اصطلاح بقول شمس که از بندی برون آیم پد غمی باتو فرو گویم	دالف، برآر زنده اصطلاح بقول شمس که از بندی برون آیم پد غمی باتو فرو گویم
دب، برآر زنده برود و بالغت زینده دی باتو بر آسایم پد (اردو) (الف) دیکو خوش گراینده و آراسته مؤلف عرض کند آسایدن (ب) دیکو آسودن -	دب، برآر زنده برود و بالغت زینده دی باتو بر آسایم پد (اردو) (الف) دیکو خوش گراینده و آراسته مؤلف عرض کند آسایدن (ب) دیکو آسودن -
که (الف) غلط محض است و مجر و قولش (الف) بر آشتفت (الف) بقول سروری اعتبار را نشاید و دب، اسم فاعل (بر آوردن) بر آشتفتن (ب) بریم زد و پیریشان	که (الف) غلط محض است و مجر و قولش (الف) بر آشتفت (الف) بقول سروری اعتبار را نشاید و دب، اسم فاعل (بر آوردن) بر آشتفتن (ب) بریم زد و پیریشان
که می آید (اردو) دیکو بر آوردن -	که می آید (اردو) دیکو بر آوردن -
دالف، بر آسایدن استعمال (الف) کند که (الف) ماضی مطلق دب باشد و دب	دالف، بر آسایدن استعمال (الف) کند که (الف) ماضی مطلق دب باشد و دب
دب، بر آسودن مرادف همان آسایدن بقول موار و بنجتم آمدن (سعدی) شهنش	دب، بر آسودن مرادف همان آسایدن بقول موار و بنجتم آمدن (سعدی) شهنش
که در محدوده گذشت و دب، بقول اندجوال بر آشتفت کایک وزیر پد تعلل میندیش	که در محدوده گذشت و دب، بقول اندجوال بر آشتفت کایک وزیر پد تعلل میندیش
فرنگ فرنگ آرام یافتن و آرام دادن و جت گیر پد پرانگنده دل شد ازین گفتگوی	فرنگ فرنگ آرام یافتن و آرام دادن و جت گیر پد پرانگنده دل شد ازین گفتگوی
مؤلف عرض کند که آسودن هم در محدوده پد بر آشتفت و گفت ای پرانگنده گوی پد	مؤلف عرض کند که آسودن هم در محدوده پد بر آشتفت و گفت ای پرانگنده گوی پد
گذشت و پد نیست که در محاوره یکله بر مخفی مباد که آشتفتن مصدریت که چهار	گذشت و پد نیست که در محاوره یکله بر مخفی مباد که آشتفتن مصدریت که چهار
بر هر دو معاد و مذکور زیاده شد و تخصیص معنیش در محدوده گذشت و اشاره این	بر هر دو معاد و مذکور زیاده شد و تخصیص معنیش در محدوده گذشت و اشاره این
یک و دب، قابل منظر که آسودن بر معانی همد را بنجا کرده ایم انحصار صاحب سروری	یک و دب، قابل منظر که آسودن بر معانی همد را بنجا کرده ایم انحصار صاحب سروری
متعدد شامل (ظهوری الف) بر آساید و رینجا بر دو معنی وقاعت صاحب موار و	متعدد شامل (ظهوری الف) بر آساید و رینجا بر دو معنی وقاعت صاحب موار و
فلک از بقیارسی پد اگر بی خاتمان آرام بر یک معنی قابل نظر است قیاس می خواهد	فلک از بقیارسی پد اگر بی خاتمان آرام بر یک معنی قابل نظر است قیاس می خواهد
بنجند پد (انوری الف) چگونه باتو در گیر که بر همه معانی (آشتفتن) شامل باشد	بنجند پد (انوری الف) چگونه باتو در گیر که بر همه معانی (آشتفتن) شامل باشد

<p>(دھوپ مین والنا) بر آگندن شور مصدر اصطلاحی بمعنی</p>	<p>(ارو) (الف ب) کا ماضی مطلق دب، دیکھو آشفتن۔</p>
<p>ملاحظہ پیداکرن در چیزیں و تبرورینجا بمعنی بر آگندن شور مصدر اصطلاحی بمعنی</p>	<p>بر آغالییدن استعمال۔ بقول موارو بر آگندن شور مصدر اصطلاحی بمعنی</p>
<p>عرض کند کہ آغالییدن بہر پنج معانیست در برداستان شوری بر آگندم پانک در ممدودہ گذشت و تخصیص این با معنی بالا چشتم خواب انباشتم افسانہ نازم پ (ارو)</p>	<p>بر آگندن شور مصدر اصطلاحی بمعنی ملاحظہ پیداکرن نایمکنی پیداکرنای خوبصورتی</p>
<p>بر آفتاب آگندن مصدر اصطلاحی۔ پیداکرنا۔</p>	<p>بر آفتاب آگندن مصدر اصطلاحی۔ پیداکرنا۔</p>
<p>بقول بحر و بہار و اند خشک گردانیدن بر آمد استعمال۔ بقول صاحب فرہنگ پیزی را بافتاب (غیاثی حلوائی) فی</p>	<p>بقول بحر و بہار و اند خشک گردانیدن بر آمد استعمال۔ بقول صاحب فرہنگ پیزی را بافتاب (غیاثی حلوائی) فی</p>
<p>چیرانی بر و چشم پر آب آگندہ ام پورہ حاصل بالمصدر (بر آمدن) کہ می آیشل لحم تر بر آفتاب آگندہ ام پورہ حاصل بالمصدر (بر آمدن) کہ می آیشل</p>	<p>چیرانی بر و چشم پر آب آگندہ ام پورہ حاصل بالمصدر (بر آمدن) کہ می آیشل لحم تر بر آفتاب آگندہ ام پورہ حاصل بالمصدر (بر آمدن) کہ می آیشل</p>
<p>کہ کہ تبرورینجا بمعنی بست و سوش کہ گذشت ہے بر آمدن کا اور اسکے کل معنوں پر شامل ارو) دھوپ دینا۔ یا دھوپ دکھانا۔ اور بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث بجا</p>	<p>کہ کہ تبرورینجا بمعنی بست و سوش کہ گذشت ہے بر آمدن کا اور اسکے کل معنوں پر شامل ارو) دھوپ دینا۔ یا دھوپ دکھانا۔ اور بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث بجا</p>
<p>دل آصفیہ۔ دھوپ مین سکھانا خشک کرنا نکاسی۔ خرج۔ آمدنی۔ وہ زمین جو دیریا کے ہوپ مین رکھنا۔ دھوپ لگانا مؤلف ہتجانے سے نکلے۔</p>	<p>دل آصفیہ۔ دھوپ مین سکھانا خشک کرنا نکاسی۔ خرج۔ آمدنی۔ وہ زمین جو دیریا کے ہوپ مین رکھنا۔ دھوپ لگانا مؤلف ہتجانے سے نکلے۔</p>
<p>من کرتا ہے کہ دکن کی بول چال مین۔ بر آمد بہم بقول شمس بالفتح۔ یعنی درخشاں</p>	<p>من کرتا ہے کہ دکن کی بول چال مین۔ بر آمد بہم بقول شمس بالفتح۔ یعنی درخشاں</p>

